

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

422.1

Itac. 271.

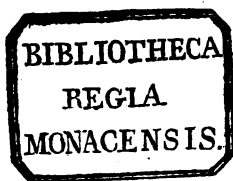

all low. Monae. 17th. Jan.
1. 17 Aug.

Nicolai Machiavelli
Florentini
HISTORIAE FLORENTINAE
Libri octo.

HAGÆ-COMITIS,
Apud Adrianum Vlacq. A. 1658.

PRÆFATIO

AUTHORIS.

Cum in animum induxissem, Populi Florentini res domi forisque gestas, conscribere, constitutum mihi erat, narrationem meam, ab Anno Christianæ religionis M CCCC XXXIV. ordiri, quo nimirum tempore, Medicorum familia, ob Cosmæ atque Ioannis patris officia in publicum, omnes reliquas Florentinorum familias, auctoritate anteire cæpit: Existimabam siquidem, quæ tempora ista antecesserunt, ea à Leonardo Aretino, tum etiam Poggio, tanquam præstantissimis Historicis, particulatim memoria consignata fuisse: Postquam vero horum scripta diligentius perlustranda mihi essent ut, dum eorum methodum atque seriem mihi imitandam proponerem, historiæ nostræ plus fidei accederet facile, animadvertere mihi licuit, fuisse quidem viros istum, in describendis iis, quæ Florentini foris præclare gesserunt, diligentissimos, quo ad vero civiles discordias, intestina odia, inimicitias, eaque inde consecuta sunt, eos, vel magnam eorum omnium partem silentio præerisse, vel paucula

P R Æ F A T I O

quedam tanta brevitate attigisse, ut inde in le-
ctore nihil, nec utilitatis, nec voluptatis redun-
dare possit: quod quidem factum conicio, aut
isti quod ejusmodi actiones, non ejus momenti esse
arbitrarentur, quas memorie posteritque co-
mitterent, aut quod eorū offensiones metuerent,
quorū majores calamo perstringendi veniebant:

Histo- quæ quidem causæ, quod pace ipsorum dictum
riogra- cupio, Viris magnis mihi prorsus indignæ viden-
phi of- tur. Quod si eni in quidquam in historia sit, quod
ficiū. vel delectare vel erudire possit, id sane ab istius-
modi descriptionibus dependet: quod si etiam ii,
qui ad Rerumpub. gubernacula sedent, quid-
quam utilitatis legendo sibi parare velint, id ex
his narrationibus hauriant necesse est, quæ disse-
sionum atque inimicitiarū causas, unde ciues in
partes concedere, interdum solent, ob oculos po-
nunt, quo alieno periculo cautiōres, concordēs vi-
vere discant. Quod si etiam quodvis exemplum
Rerumpub. movere soleat, sane id, quod nostræ
ipsius Republicæ casum nobis proponit, eo magis
ad movendos animos aptum erit. Quod si de-
nique unquam partium studia in Rebus aliis
publicis notatu digna visa sunt, ea certe in Flo-
rentinorum Republ. diligenter notasse, æquis-
simum fuerit. Siquidem permagna earum Re-
rumpub. pars, quarum memoria apud nos
superest, unica eademque divisione, in partes
distracta mansit, quæ quidem publicum vel au-
xerunt, vel quod sæpius pessum dederunt: Flo-
rentia vero non in unas, sed quamplurimas par-
tes diversa esse maluit. Romæ post exactos Reges,
quod omnibus notum est, discordia inter Nobis

AUTHORIS.

*les plebemque exarsit, quæ ipsâ exercuit, quous-
 que Res illa publica interiret: Athenæ idem
 testantur, omnesque illæ Respublicæ quæ iis
 sæculis floruerunt. At Florentiæ, primum
 nobiles intra se in partes secesserunt, inde No-
 biles cum populo, tandem populus cum plebe
 dissidere cæperunt. Non raro etiam evenisse
 constat, ut aliqua harum partium, superatis
 reliquis, ipsa iterum divideretur quæ sane
 dissidia tot clades, exilia, integrarumque fa-
 miliarum interitus, pepererant, quod alibi
 gentium nusquam cernere liceat. Hinc verò,
 meo quidem iudicio emergere arbitror, nihil
 adeo potentiam hujus Reipublicæ nostræ te-
 flari, quam quod ex hisce divisionibus apertum
 sit, utpote quæ omnem, quantumvis maxi-
 mam & potentissimam civitatem, funditus
 evertere potis fuerint. At nostra hæc inde po-
 tissimum crescere videbatur, adeo ingenio, vir-
 tute animique viribus volebant creves illi, ut
 tam se ipsos, quam patriam illustrare, atque
 exigua illa pars, quæ cladibus superfuerat,
 eam virtute sua multo plus extollere, quam tot
 adversi casus unquam opprimere potuerint. Ne-
 que dubitare fas est, quod si per fortunam
 Florentinis, postquam ii Imperii Romani ju-
 gum excusserunt, obligisset, in eas leges, quæ
 concordiam conservarent atque tuerentur, in-
 ter se convenire, quin nullam Rempublicam
 seu priscas illas seu recentiores species, supe-
 riorum fuissent habituri, adeo & viribus &
 ingenio abunde valuisse constat. Siquidam
 computum est, postquam eos, qui Impera-
 torum*

torum partes siquebantur, quos Ghibellinos vocamus, in tanto numero urbe expulissent, ut is Tuscia & Insubria omnis referta conspiceretur, nihilominus alteram partem quæ Pontificibus favibat, atque Guelforum nomine appellatur, in bello contra Aretium, anno uno ante prælium Campelimum gesto, ex propriis civibus, mille ducentos cataphractarios, & duodecim millia peditum scripssisse. Unde ad bellum, quod contra Ph. l. Viscontium Ducem Mediolanensem in Agro quinquennio actum est, ubi non tam proprio Marte (siquidem id temporis arma apud ipsos præmotum sepulta jacebant) quam industria ipsius opus erat, liquet, eos, trigies quinquies florenorum centena millia erogasse, eaque ad exitum deducta, pace neglecta, quo potentia nimirum urbis luculentius conspiceretur, Luccensium urbem obsidione cinxisse. Videre cam ob rem nequico, quid tandem causæ esse possit, quo minus istiusmodi studia partium, accuratam descriptionem mereantur. Quod si vero scriptores illi nobilissimi, id spectarunt, ne scilicet memoria eorum, quorum mentio facienda erat, offenderetur, non minus hac in re eos errasse, atque ambitionem humanam, qua quisque suam majoremque memoriam, apud posteros, superesse cupit, minus compertam habuisse liquet, ipsosque latuisse permultos, quod virtute non en ad pisci nequirent, id flagitiis venatos esse: neque denique cogitasse, omnes eas actiones, quæ aliquid magni præ se ferunt, inter quæ imperia rerumque gubernacula

A U T H O R I S.

nacula non postremas obtinent, quocunque
 tandem modo tractentur, quemcunque e-
 tiam finem spectent, non tam vituperatio-
 nem, quam gloriam ut plurimum mereri.
*Hæc itaque mecum perpendenti, causam præ-
 buere, ut à proposito meo deflecterem, at-
 que historiam meam, ab incunabulis hujus
 urbis, alius repeterem. Cum vero meum
 non sit, in alienam messem falcem meam
 inmittere, eam ob rem, ea saltem particu-
 latim narrabo, quæ ad annum supra millesi-
 mum quadringentesimum trigesimum quar-
 tum usque, in ipsa urbe gesta sunt, quæ
 foris obtrigere, eatenus tractaturus, quate-
 nus ea, ad res in urbe gestas cognoscendas
 atque illustrandas, facere videri queant.*
 Hos vero annos egressus, particulatim utram-
 que partem tractabo. Quo vero hæc historia
 ab omnibus, omnique tempore melius percipi-
 atur, eam ob rem priusquam res Florenti-
 norum adgrediar, qua ratione Italia in eo-
 rum manus devenerit, qui hodiernum im-
 peria in ea obtinent, mihi enarrandum erit:
 quæ quidem omnia, tam ea quæ in urbe,
 quam universa Italia gesta sunt, quatuor li-
 bris absolventur. Primus siquidem ea, quæ
 declinante Imperio Rom. in Italia usque ad
 annum 1434. accedere, universaliter com-
 plectetur. Secundus ab exordio Florenti-
 norum, in bellum, quod profligato Du-
 ce Atheniensi, cum Pontifice gestum fuit,
 desi-

PSÆFATIO AUTH.

desinet. Tertius ad mortem Regis Neapolitani Vladislao, in Annum 1414, atque hinc quartus ad 1434. annum pertinet: inde particulatim, tam ea quæ in urbe, quam foris ad hæc usque tempora nostra successere, conscribentur.

D B

D E

MIGRATIONIBVS

POPVLORUM

Septentrionalium, post devictos à Mario
Cimbros:

E T,

*De Ruina Imperii Romani LIBER, fa-
ctus ex Italico sermone Latinus.*

SEPTENTRIONALES populi, qui
ultra Rhenum & Danubium ha-
bitant, quoniam in regione popu-
losa nascuntur, quæ aërem habet
saluberrimum, sæpe excrescunt in
eam multitudinem, ut pars aliqua illorum patria
relieta, novas sedes novaque domicilia quærere
cogatur: Quod cum faciunt, universam multitudi-
nem partiuntur in partes tres, quarum singulæ è
nobilibus simul ac plebeis, è locupletibus item &
egenis hominibus constant. Ex his partibus ea,
quam sors definierit, emigrat, & fortunam suam
experitur in quærendis novis sedibus: reliquæ do-
mi remanet, & solæ perfruuntur patriæ commo-
dis. Hæ igitur illarum gentium emigrationes, cau-
sa fuerunt ruinæ Imperii Romani. Sed occasione
ei rei dedere ipsimet Imperatores, qui relieta an-
tiqua Imperii sede urbe Romana, ubi Constanti-
nopoli coeperunt habitare, partem occidentalem
Imperii debilitarunt. Nam & ipsi deinceps negli-
gentius eam administrarunt, & exposuerunt ava-
ritiæ

A

*Gothorum
occiden-
taliū
irruptio*

*Theo-
dosius
I. Imp.
Arca-
dius &
Hono-
rius
Imp.*

ritiæ & rapinis cum præfectorum, tum etiam ho-
stium. Ut autem everteretur tantum Imperium,
sanguine & virtute præstantissimorum hominum
partum, non equidem oportebat segnes & igna-
vos esse principes, infideles ministros, denique
neque inconstantes, neque animi abjecti eos, qui
exitium illi machinarentur. Itaque non unius
tantum, sed multorum populorum migrationes
in perniciem ejus conspirarunt. Verum ex Se-
ptentrionalibus populis, post devictos à Mario
Cimbros, primum omnium illud oppugnarunt
Vestrogothi, seu Gothi occidentales, qui bello
in confinibus moto, pace ac permissu Imperato-
rum multis annis sedes suas habuerunt ad Danu-
bium. Et quanquam variis ex causis, sæpè & di-
versis temporibus bellum moverint Imperio, fue-
re tamen semper repressi ab Imperatoribus: tan-
dem gloriosissimè eos devicit Theodosius: ita re-
ducti sub illius potestatem vivebant sine rege, &
stipendiis ac armis suis contenti, sub Imperio mi-
litabant. Cum autem è vivis excederet Theodo-
sius, relictis Arcadio & Honorio filiis, hæredibus
quidem Imperii, virtutis autem & fortunæ ne-
quaquam: omnis rerum status simul cum princi-
pe mutabatur. Erant tres Imperii partes tribus
præfectis mandata. Ruffino Orientalis, Occiden-
talis Stiliconi, Gildoni Africana, qui mortuo
Imperatore, partes illas non tam gubernabant,
quam ceu proprias possidebant. Sed. Gildo &
Ruffinus in ipso statim initio gubernationis op-
primebantur: Stilico egregius nequitix suæ dis-
simulator, in hoc unum incumbibat, ut gratiam
novorum Imperatorum sibi conciliaret, omnem
tamen rerum statum perturbabat, quò facilius
deinde ipse imperio potiretur. Quò igitur Ve-
strogothos ab amicitia Imperatorum sejungeret,
autor erat, ne stipendia solita in posterum iis ex-
olverentur. Præterea, quoniam arbitrabatur eos
solos non satis virium habituros; ad perturbandam

dam tanti Imperii tranquillitatem, efficiebat ut Burgundi, Franci, Vandali, & Alani, populi item Septentrionales (qui etiam tum novas sedes querebant) provinciis Imperii bellum inferrent. Sic Vestrogothi stipendio privati, ut injuriam illatam ulciscerentur, Regem eligebant Alaricum, & hostiliter oppugnantes Imperium, post varios rerum eventus, depopulabantur universam Italiam, urbemque Romam expugnabant. Hac victoria potitus Alaricus diem obit, cui succedebat Adaulphus, qui uxorem ducebat Placidiam, Imperatorum sororem: qua affinitate contracta, conveniebat inter eos, ut Galliz simul & Hispaniz provinciis opem ferrent, quæ à Vandalis, Francis, Burgundis, & Alanis erant occupatæ. propter causas suprà recitatas. Ac Vandali quidem ex Hispania Bætica ejecti per Vestrogothos, in Africam vocabantur a Bonifacio, ejus regionis præside; qui cum rebellis fuisset Imperatori *Genferico* Romano, metuebat ne machinationem istam suam Imperator rescisceret: Ideoque faciliores *Vandorum* erant Vandali ad illius preces, ac duce Genferico *Rex* Africam occupabant.

Successerat interea in Imperio Theodosius, *Theodotius II.* Arcadii filius: is cum exiguam admodum curam haberet rerum occidentalium, spem maximam impendebat devastatoribus istis, retinendi provincias, quas occupaverant. Itaque in Africa Vandali, in Hispania Vestrogothi regna sibi constituebant: Franci & Burgundi non modo Galliam omnem tenebant, verum etiam regiones quas occupaverant, suo nomine appellabant, alteram Franciam, alteram Burgundiam. Porro horum populorum felix ac fortunatus successus, novam devastationem peperit Imperio: Nam alii populi, quos Hunnos appellant, occupabant Pannoniam regionem ad Danubium sitam, quam etiamnum hodie vocamus Hungariam: Imperator verò ex omni parte oppugnatus, quo pauciores haberet hostes,

*Francia
Burgundia.*

*Britan-
nia.*

nunc cum Vandalis, nunc cum Francis pacem inibat: Quæ res vires & potentiam Barbarorum adaugebat, Imperii imminuebat. Nec verò Britannia insula, quæ *Anglia* hodie est, tuta erat ab ejusmodi incursionibus. Nam cum Britones sibi timerent ab iis, qui Franciam occupaverant, & viderent se ab Imperatore juvari non posse, Anglos Germaniæ populos in auxilium vocabant, qui etiam Rege & Duce Vortigerio, patrocinium illorum suscipiebant. Ac primum quidem defendebant eos, deinde expellebant ex ea insula, ipsi eam occupantes, & suo nomine Angliam appellabant. Sic ejecti è patria Britones, necessitate ferociores reddebantur. Ac licet proprias sedes defendere non potuissent, spem tamen optimam concipiebant de alienis potiundis. Itaque trajecto mari, cum universa familia, vicina littoris loca occupabant, vocabantque ex nomine suo Britanniam. Sed & Hunni, qui, ut suprà dictum est, Pannoniam occupaverant, Gepidis, Herulis, Thuringis & Ostrogothis, seu Gothis orientaliibus se adjungebant, atque iterum quærebant novas sedes, cumque Franciam occupare non possent, quòd illa se egregiè tutaretur adversus vim Barbarorum, impetum faciebant in Italiam, Attila duce, qui ut solus potiretur regno, paulò antè interfecerat fratrem Germanum, Bledam nomine, eoque ex parricidio factus erat potentissimus. Reliqui, ut Audaricus Gepidarum, & Valamir Gothorum Orientalium Rex, subditi magis ejus erant in eo negotio quàm socii. Italiam ingressus Attila Aquileiam obsidebat toto biennio, & depopulabatur omnem agrum vicinum incolis ejectis, quæ res urbi Venetæ initium dedit, ut inferius dicemus. Potius Aquileia multisque aliis civitatibus, Romam se conferebat cum exercitu: sed exoratus precibus Pontificis Maximi, nihil damni dabat urbi: quin etiam tanti apud eum valebat illius autoritas, ut Italiarelictâ, rursus sese

in

in Austriam reciperet, ubi tandem expiravit. Eo
vita defuncto, Valamir Ostrogorhorum Rex, &
aliorum populorum principes, bellum movebant
filiis Attilæ, Tenderico & Eurio, interfectoque
altero illorum, eò alterum redigebant, ut cum
Hunnis suis flumen Danubii trajicere & in patri-
am sese recipere cogeretur. Pannonia ab Ostro-
gothis occupabatur, Gepidi, Heruli ac Thuringi
ad ripam Danubii confidebant. Jam verò liberata
Italia ab Attila, unum hoc agebat Valentinianus
Imperator, ut in pristinum statum eam reduce-
ret: quod quò rectius efficere posset, & ut com-
modius eam defenderet ab incursionibus barba-
rorum, relicta urbe Roma, Ravennam transfere-
bat Imperii sedem. Omnium igitur malorum, &
ruinæ Imperii Occidentalis, causa & occasio fuit
quòd Imperatores Constantinopoli habitantes
sæpè illud aliis concesserant gubernandū, utpote
rem difficilem factu, & quæ sumptus maximos
requireret: Sæpè etiam cives Romani inter se
ipsi creabant Imperatorem, quando videbant ali-
orum auxilio se destitutes: Sæpè aliquis illorum
propria autoritate usurpabat sibi titulū Impera-
toris, ut Maximus post mortem Valentiniani, qui
etiam Eudoxam demortui Imperatoris uxorem
cogebat, ut sibi nuberet; qua re illa commota, ut
eam injuriam ulcisceretur, cum ex Imperatoria
stirpe esset prognata, ac privati hominis conju-
gium ferre non posset, Gensericum accerserat in
Italiam, Vandalorum & Africæ Regem, monstra-
batque ei quam facile sit regione illa potiri,
quam item utile & commodum. Hac præda pel-
lectus Gensericus, impetum faciebat in eam, &
urbem Romam omni defensione ac patrocinio
destitutam spoliabat, mansitque in ea per dies
14. Occupabat multa præterea alia Italici loca,
post spoliis opimis onustus, revertebatur in Afri-
cam. Cives qui ex urbe aufugerant, rursus sese in
eam recipiebant, & Maximo interfecto, Impera-
torem

*Vala-
mir Go-
thorum
Rex.*

*Valen-
tinianus
Imp.*

*Maxi-
mus
Imp.*

Avitus torem creabant, Avitum nomine. Quæ omnia
Imp. dum partim in ipsa Italia, partim extra eam ge-
 runtur, post multos & varios casus, & post mul-
 totum Imperatorum mortem, devolvebatur Impe-
 rium Constantinopolitanum ad Zenonem: Roma-

Orestes num, ad Orestem & Augustulum filium Orestis,
ac An- sed hi fraude & dolo occupabant illud, cumque
gustulus vi conarentur retinere Heruli & Thuringi (quos
Imp. dixi mortuo Attila ad Danubii ripam consedis-
odoacer se) confederati, duce Odoacro impetum in Ita-
Rugia- liam faciebant, & quæ illi non occupabant loca,
nus. ea Longobardi populi quoque Septentrionales,
 jussu & stipendiis Godoglii regis sui subigebant,
 fueruntque ultima Italiæ pestis, quemadmodum
 suo loco dicemus. Odoacer ubi in Italiam venit,
 prælio vincit Orestem, eumque interficit ad ur-
 bem Ticinum, Augustulum conjicit in fugam. Ea
 victoria potitus, ut urbis Romæ nomen simul
 cum potentia mutaret, neglecto imperii titulo,
 Romæ & Italiæ Rex appellari volebat, ac primus
 omnium inhabitabat Italiam, ex earum gentium
 principibus, quæ tum vagabantur in orbe, at-
 que novas sedes quærebant, alii depopulati tan-
 tum fuerant, quia animadvertabant facile eam
 defendi posse ab Imperatoribus Orientalibus, vel
 aliam fortasse ob causam, post in alia loca se re-
 ceperant, in quibus ipsi quoque tutò & tranquil-
 lè commorarentur. Ad eum modum serviebat
 vetus Imperii Romani dignitas & splendor prin-
 cipibus exteris. Ac Zeno quidem Orientale im-
 perium tenebat; Ostrogothi Mysiam & Panno-
 niam: Vestrogothi, Suevi & Alani, Cascoviam &
 Hispaniam; Vandali Africam; Franci & Burgun-
 di Franciam; Heruli & Thuringi Italiam.

Theodo- Pervenerat autem regnum Ostrogothorum ad
ricus Theodoricum nepotem Valamiris, qui cum Ze-
Gotho- noni esset amicus, per literas ei significabat, rem
rum indignam videri suis Ostrogothis, nullam admo-
Rex, dum aut exiguam rationem illorum haberi in
 impe-

imperio, cum & virtute & re bellica alios longè antecellerent, nec possent illos sese intra limites Pannoniæ continere. Itaq: cum quemadmodum eos cohiberet, rationē non inveniret, quominus novas sedes quærerent, suadere se illi, ut rebus suis consulat, & regionem aliquam concedat, in qua honorificè & cum venia ipsius habitet. Tum Zeno partim metu, partim ut Odoacrum ex Italia eiceret, permittebat Theodorico bellum alteri moveret, & ipse occuparet Italiam. Ille igitur relictis in Pannonia Gepidis amicis, ubi in Italiā venit, Odoacrum simul cum filio interficiebat, ejusque exemplo sumebat sibi titulum regis Italiz, sede regia in urbe Ravenna constituta, eadem ex causa quā Valentinianus Imperator. Fuit hic Theodoricus vir egregius in sago pariter & toga: Nam & felicissimus erat in bello, & optimè prospiciebat subditis. Dispertiebatur etiam ad eum modum Ostrogothos suos cum illorum præfatis, ut & belli tēpore imperare iis posset, & pacis, si opus esset, eos in officio continere. Urbem Ravennam amplificabat, Romam instaurabat, omnibus pristinæ dignitatis titulis restitutis civibus, una militari disciplina excepta. Arcebat præterea sola autoritate sua Reges barbaros, Imperii hostes, denique munitiones aliquot construebat intra fauces Alpium ac maris Adriatici, ut omnē occasionem irruendi in Italiam novis barbaris intercluderet. Ac nisi ille tot egregias virtutes quibus præditus erat, contaminasset crudilitate, cum suspectos haberet nonnullos affectari regni (quemadmodū Symmachi & Boëtii innocentissimorum hominum mors & interitus ostendit) digna, me hercule! erat ejus memoria summa & perpetua laude. Non modò enim urbem Romam & Italiā universam, verum cæteras quoque provincias Imperii occidentalis à continuis illis barbarorum incursionibus, quas tot annis à tam immani colluvie illorum sustinuerant, liberaverat

virtute & probitate sua, & in ordinem statumque satis felicem reduxerat. Certè si unquam tempora misera & calamitosa fuerunt Italiae, atque aliis provinciis, quæ à barbaris vexabantur, fuere illa, ab Arcadio & Honorio ad hunc usque. Nam si quis perpendat, quàm perniciosum sit Rebus pub. aut regnis, mutare principes formamque gubernationis, non ob extraneam aliquam potentiam vel vim, sed ob levem aliquam discordiam & similitatem, videatque quàm vel exigua aliqua mutatio nocere posset, quantumvis potentissimis opulentissimisque facile intelliget, quantum mali eo tempore Italia, aliæque provinciae Imperii Romani sint perpeffæ, cum non solum formam gubernationis mutarunt, verum etiam leges, instituta, mores, religionem, linguam, vestitum, non in a qua vel singula per se fortissimum quemque movere possent, si audiat ea facta esse, nedum si videat, aut

Mutatio in Imperiis periculosa.

ipse experiat. Fuit præterea hæc perturbatio rerum multis civitatibus exitio, multis causa ut extruerentur, multis denique ut ampliarentur, fierentque opulentiores. Inter eas quæ devastabantur, erat Aquileia, Luna, Clugū, Populonia, Fesula, aliæque multæ. Quæ à novo extruebantur, Venetia, Sena, Ferrario, Aquila, multæque aliæ civitates & oppida quæ brevitatis causa omitto. Quæ amplissimæ & potentissimæ sūt factæ, Florència, Genua, Pisa, Mediolanum, Neapolis, Bononia, quibus omnibus urbis Romæ reparatio annumerari potest, pluresque aliæ civitates, quæ nunc devastatæ fuerunt, nunc reedificatæ. Nata etiam est ab istis exteris nova & inusitata lingua, quemadmodum certum est, linguam, qua vel Galli & Hispani, vel Itali nunc utuntur, factum esse ex antiqua illa Romana, & ea qua Barbari isti utebantur. Nec verò provinciarum tantum nomina fuere mutata, sed etiam stagnorum, fluminum, mariū & hominum: estque Gallica simul & Italica ac Hispanica lingua, refertissima hujusmodi novis ac peregrinis rerum vocabulis, quæ prorsus ignora-

vit

vit antiquitas. Atq; ut alia infinita propemodum
omittam, videmus hoc in vocabulo Po, Garda,
Archipelago, quibus longè alia in significatione
usù sunt veteres. Sic loco Cæsarum & Pompeiorum:
habemus Petros, Ioannes, Matthæos, *omnium verò*
maximè deploranda est religionis mutatio. Vbi enim
consuetudo religionis veteris pugnat cum miraculis re-
centis aut novæ, fieri non potest, quin gravissima dis-
ensiones oriantur inter homines. Et licet tranquillius *Scis-*
fuisset status religionis Christianæ, non tamen de- *matat*
fuissent aliæ dissensiones: Sed cum etiam inter se *hæreses.*
contenderent Ecclesia Romana, Græca, & Raven-
nensis, præterea sectæ hæreticorum cum Catholi-
cis, non mirum si ea res perturbationem maximā
peperit in universo orbe. Testis est ejus rei Africa,
quæ plus mali & incōmodi capiebat è secta Arri-
ana, qua infecti erant Vandali, quā vel ab avaritia
eorundē, vel crudelitatis innata. Igitur in tanta
rerum confusione & tumultu, omnium animi me-
tu maximo erāt perculsi. Præterquam enim, quod
nullus esset finis civilium malorum, in plurimis etiā
studium religionis extinguebatur, & vera Dei in-
vocatio, in qua tamē alias afflicti omnes spem suā
& fiduciam ponere solent. Nam & propter dissen-
sionem in religione, incerti erant multi, quem-
nam Deum invocarent, & divino pariter ac hu-
mano auxilio destituti, miserrimè vitam cum
morte commutabant. Quare, ut ante dixi, laudem
maximam meretur Theodoricus quod primus
omnium remedium adhibuerit huic malo, & in
eum statum reduxerit Italiam iis xxxviii. annis,
quibus ei imperavit, ut ex ruinis omnibus, & de-
vastatione, qua barbari eam affecerant, vix am-
plius vestigium aliquod conspici in ea posset.

At verò eo mortuo, cum ei succederet in gu- *Atta-*
bernatione Attalaricus, nepos ex filia Amalo- *laricus*
suinta, paucos post annos ad priorem statum re- *Gotho-*
vertebantur res Italiæ, nondum etiam adhuc satis *rimo.*
confirmatæ recenti fortuna ac felicitate. Nam & *Rex.*

*Justi-
nianus
Imp.*

*Vitiges
Gothorum
Rex.*

*Ildoa-
dus Go-
thorum
Rex.
Totila
Gothorum
Rex.*

Attalaricus paulò post avum moriebatur, & mater in eo regno succedens trucidabatur à Theodato, quem ideo accersiverat in aulam, ut ope & consilio ipsius in gubernatione uteretur. Itaque hic, quòd & regina è medio sublata fuerat, & ipse se gereret pro rege, exosus Ostrogothis, occasionem præbebat Justiniano ejiciendi ipsum ex Italia, eamque ad rem Belisarium constituebat ducem Justinianus, qui Africam antea devicerat, restitueratque Imperio, Vandalis ejectis. Ac principio quidem Siciliam occupabat Belisarius, indè Italiam ingressus, Romam simul ac Neapolim. Ea re intellecta Gothi Theodatum interficiebant, causam nimirum tanti mali, & Vitigem subrogabant in illius locum, qui & ipse post conflictus aliquot, obsessus à Belisario, Ravennæ in illius veniebat potestatem. Vix autem potitus erat hac victoria Belisarius, cum Justinianus eum revocat, subrogatis ei Joanne & Vitali, admodum dissimilibus priori: sive de virtute loquamur, sive de moribus, aut fortuna. Quapropter animum recolligebant Gothi, & rursus ex se eligebant Regem Ildoadum urbis Veronæ præfectum: quo similiter interfecto, succedebat in illo regno Totila. Hic rupto exercitu Imperatoris, Tusciam ac Neapolim recuperabat, iterumque certis suis præfectis distribuebat loca quæ Belisarius occupaverat. Cogebatur itaque Justinianus Belisarium novum cum exercitu in Italiam remittere; verum cum is infirmus admodum esset, plus obscurabat eo Belisarius gloriam & auctoritatem antea partam, quàm ut novam aliquam sibi compararet: namque Ostiæ confederat, cum eo invito & conspiciente quodammodo urbem Romam Totila expugnaret. Et quamvis captam jam difficulter relinqueret, tamen quia desperabat eam se retinere posse, devastata ea maxima ex parte ejectisque inde hominibus plebeis, & senatoribus secum abductis, nihil metuens Belisarium, in Calabriam exercitum suum

suum ducebat, ut copias, quæ è Græcia auxilio
 veniebant hosti, impedit. Romam prædiis de-
 fertâ Belisarius occupabat, mœnia reficiebat, ci-
 ves qui vel ipsi inde aufugerant, vel ejeti erant, in
 eam revocabat. Sed statim adversabatur fortuna
 tam laudabili ejus cœpto: revocabatur enim à Ju-
 stiniano, cui Pharthi moverant bellum, & Italia
 egressus cogebatur eam Totilæ relinquere, à quo
 iterum occupabatur urbs Romana, licet non ita
 devastaretur ut antea, imò aliqua ex parte instau-
 raretur. Tantum nimirum valebant apud eum
 preces Benedicti Abbatis, qui tum maximam ha-
 bebat opinionem sanctitatis. Interea pacē facie-
 bat cum Parthis Justinianus, ut Italiam succurreret,
 sed impediabatur à Sclavis quo minus id præstare
 posset, novis populis Septentrionalibus, qui traje-
 cto Danubio Illyriam simul, ac Thraciam bello in-
 festabant, & Totila universam propemodum Italiam
 imperabat. Mittebatur deinde à Justiniano, post
 devictos Sclavos, in Italiam Narses eunuchus, ho-
 mo exercitatus in re militari. Hic cum Toti-
 lā in pugna interfecisset, quæ ex Gothis manserant
 reliquias, Ticinum se recipiebant, & Tejam quen-
 dam constituiebant Totilæ successorem. Hac vi-
 ctoria potitus Narses, urbem Romam recupera-
 bat, post commissam ad Nuceriam pugnam. Tejam
 quoque interemit, cæso fugatoque illius exercitu.
 Ita profus exstinguebatur nomen Gothorum in
 Italia, in qua illi à Theodorico ad Tejam usque
 annis LXX regnaverunt. Vix autem liberata erat
 à Gothis, cum Justinianus quoque diem suum
 obibat, relicto filio Iustino hærede & successore
 in Imperio, qui Sophiæ uxoris suæ consilium se-
 cutus, Narsen ex Italia revocans, Longinum in il-
 lius locum subrogabat. Habebat is Ravennæ suam
 aulam, antecessorum exemplo, ac novam formam
 administrationis constituere in universa Italia:
 neque enim provinciis tantum certos imponebat
 præfectos, quemadmodum Gothi fecerant antea,

*Narses.**Teias
Gothorum
Rex.**Justinus
Imp.*

verum singulis quoque civitatibus & locis præstantioribus, quos duces appellabat, nec pluris faciebat urbem Romam in ea distributione, quam aliam quamcunque. Abrogabat consules & Senatum, qui tamen semper manserat in ea urbe, ac ducem quemdam in illius locum substituebat; quem singulis annis Ravennâ missum eò, *ducem Romanum* appellari volebat, sicuti alium qui Ravennæ commorabatur, & universæ Italiæ præerat, *Exarchum*. Verum enimvero plus oberrat Italiæ, quàm proderat hæc gubernandi forma: Nam & occasionem dabat Longobardis ut eò facilius eam occuparent, & auferebatur ab illa ratio gubernandi longè pulcherrima, morte ac virtute multorum hominum comparata. Denique non satis erat Sophiæ, ut Narsen ex ea revocaret, sed domum reversum probris quoque afficiebat, dicens, ideo se eum revocasse, ut ipse quoque cum cæteris Eunuchis fila columque traheret. Quare ira percitus Narses, Alboino Longobardorum Regi, Pannoniam eò tempore tenenti, autor erat, ut ipse Italiam occuparet: Nam, ut superius dictum est, confederant Longobardi iis in locis ad Danubium, quæ ab Herulis & Thuringis derelicta erant, cum sub Odoacro illorum Rege militarent in Italia. Jamque ea inhabitaverant ad hujus Alboini usque gubernationem, hominis ferocissimi audacissimique, ubi Danubio trajecto bello superabant Cunimundum Gepidarum Regem, Pannoniam tinentem: cumque etiam Rosimunda Cunimundi filia prædæ loco iis contigisset, in uxorem eam ducebat Alboinus, simulque Pannonia potiebatur. Erat is, ut dixi, natura admodum ferrox, & motus ea ferocia, poculum faciebat è cranio capitis Cunimundi, è qua biberet deinceps in memoriam partæ de illo victoriæ. Vocatus igitur à Narsete Alboinus, cujus amicus fuerat bello Gothico, relicta Pannonia Hunnis,

(qui

*Alboi-
nus
Longo-
bardor-
um
Rex.*

(qui, ut suprà dixi, Attila demortuo in provinciam hanc, patriam nimirum, erant reversi) & Italiam ingressus intestino bello laborantem, & in factiones scissam, illicò potiebatur Ticino, Mediolano, Verona, & Vicentia, præterea universa Tuscia, ac bona parte Flaminia, quam Romandiolam hodie vocant. Et quoniam persuasum illi erat, tota jam Italia se potiri, regium convivium instituebat in urbe Verona; in quo cum benè potus esset, ex nimia ingurgitatione, uxori Rosimundæ, quæ è regione sumebat cibum, cranium Cunimundi vino repletum perferri jubet, & addit (ita ut exaudiri ab ea posset) velle se, ut in tanta omnium hilaritate & læticia, ipsa quoque bibat cum suo patre. Hac voce quasi vulnus infligebatur pectori Rosimundæ, deliberat igitur, quo pacto injuriam tam gravem ulcisceretur. Cumque sciret nobilem quendam Longobardum, cui Helmechildi erat nomen, juvenem & ferocem, unam ex pedissequis suis amare, agebat cum eadem, astu efficeret, ut Helmecheldis loco ipsius rem secum haberet: Quod cum fecisset, & juvenis in eum locum, quem ei pedissequa designaverat, venisset, cum Regina concubuit, quod & locus obscurus esset, & ancillam eam esse arbitraretur: Sic regina illius amore potita, omnem ei rem & consilium aperiebat. ostendens quam in illius manu sit positum, ut interfecto Albiono se simul ac regno potiretur: sin aliter faciat, fore ut ipse interficiatur ab Alboino, & stupri illati pœnas persolvat. Gerebat morem reginæ Helmechildis, & Alboinum interficiebat: sed cum videret regno se potiri non posse, & metueret ne vicissim obtruncaretur à Longobardis, quibus adm odum charus fuerat Alboinus, collecto omni regio thesauro, Ravennam confugiebat, una cum uxore adultera ad Longinum, à quo honorificentissimè excipiebantur. Jamverò diem *Tiberii* suum obierat Justinus Imperator, & Tiberius, qui *us Imp.* in locum illius successerat, bello Parthico impedi-

batur

batur, quo minus Italix opem ferret. Itaque Longinus, iratus occasionem sibi oblatam potiundi thesauro illo & toto regno Longobardorum; denique universa Italia, suadebat Rosimundæ, ut interfecto marito sibi nuberet. Placebat mulieri hoc consilium. & poculum vino venenoque mixtum, Helmichildi è balneis exeunti atque sitienti porrigebat: cujus mediam partem ubi ille ebibisset, jamque cruciatus sentiret in corpore. & rem intelligeret, vi adigebat Rosimundam, ut quod reliquum erat in poculo, ipsa exhauriret. Sic paucas post horas ambo exstinguebantur, & Longinus quoque frustrabatur ea spe & expectatione, quam de potiundo regno conceperat. Elegerant

*Clephes
Longo-
bardorum
Rex.*

interea Longobardi Clephem Regem in urbe Ticini, quæ regia illorum erat. Is Imolam reedificabat, quam Narses ante devastaverat. Occupabat & Ariminum, totumque illum tractum ab eo loco, ferè Romam usque: tandem in medio cursu victoriæ florentissimæque fortunæ, moriebatur: Erat autem natura crudelissimus non erga externos tantum, verum etiam in suos. Quare partim severitate illius tertiti Longobardi, partim regiæ potestatis perturbati, interfecto eo, nolebant amplius unius alicujus imperio & potestati subesse,

*Tyranni
xxx.*

Duces inter se constituebant xxx. numero, quæ res deinde detrimento maximo iis fuit, fecitque ut nunquam universa Italia potirentur, nec imperium suum unquam ultra Beneventum extenderent: denique ut & urbs Romana, Ravenna, Cremona, Mantua, Patavium, Mons Silius; Parma, Bononia, Faventia, Forum Livii, item & Cæsena urbes, diu admodum se adversus eos defenderent, vel omnino non ab iisdem occuparentur.

“ Quia enim regē tanquam capite distituebantur Longobardi, minus proclivi erant ad militiam: atque licet novum aliquem ex suis eligebant, tamen assueti jam per aliquod tempus libertati. minus ei obediebant, quam par erat, dissensionibus vexabantur, &
odio

odio intestino, quæ res victoriam omnem illis adime-
bat, & tandem ex Italia ejiciebat. Cum igitur is
esset Longobardorum status, ea lege pax inibatur
inter eos, Longinum, & populum Romanum, ut
depositis ex utraque parte armis, ea quisque reti-
neret, quæ occupaverat.

Cœperunt hoc tempore Pontifices Romani majorem *Initium*
esse in dignitate, quàm antea fuerant: Prius enim *dignita-*
post Petrum Apostolum, propter vitæ sanctimoniam, *tis Pon-*
& miracula solummodo observabantur, ac tantum *tificia.*
proderant exempla illorum fidei Christiana, ut vellet
nollent principes cogerentur amplecti illorum religio-
nem, quo confusionem illam, quæ in mundo erat, è
medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent.
Etsi autem negari non potest, tum statim adau-
ctam Pontificum auctoritatem, cum Imperatores
Romani Christianam fidem amplexi, relicta Ro-
ma Constantinopoli cœperunt habitare, quo
tempore & ruina Imperii Romani cœpit, ut jam
ante demonstravimus: quia tamen ad hanc Lon-
gobardorum usque ætatem semper habuit Italia
Imperatores, vel Reges, vix alia erat Pontificum
dignitas & æstimatio, præter eam, quam, ut
dixi, vitæ sanctimonia sibi paraverant, & doctri-
na. In aliis rebus Imperatoribus aut regibus obe-
diebant, sæpè etiam ad supplicium ab iisdem ra-
piebantur. Ac si quid unquam dignitatis Ponti-
ficibus in Italia antea accessit, id omne à Theo-
dorico venit Gothorum Rege, cum is Raven-
nam tegiam suam transferret. Tum enim Roma
sine principe relinquebatur, & cives Romani eo
libentius suberant Pontificibus, quòd tutò &
tranquillè commorari sub iis possent. Sed nihil
aut perparum istud erat, & hoc unum obtine-
bant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesiæ Roma-
næ esset subiecta. Cum autem Longobardi quo-
que in Italiam jam venirent, & illa in factiones
plurimas scissa esset, adaugebatur Pontificia po-
testas hoc illorum adventu. Cum enim Pontifex
caput

*Ruina
imperii
in Ori-
ente.*

*Sclavo-
nia.*

*„
„
Pontifi-
ces Ro-
mani
causa
omnium
malo-
rum in
utroque
Impe-
rio.*

caput esset & princeps urbis Romanæ, Imperator vero Constantinopoli præset, ita se tempori & præfenti rerum statui accommodabant Longobardi, ac Longinus, ut mediante Pontifice, populum Romanum sibi devincerent, non ut subditus illorum esset, sed socius, & nunc horum, nunc Græcorum partes sequentes Pontifices, mirum quàm adaugebant suam dignitatem. Quinetiam hæc potentia illorum causa erat ruinæ & interitus imperii Orientalis, cœpitque illud corrui sub Heraclio Imperatore, cum Sclavi (quorum supra fecimus mentionem) rursus bellum inferrent Illyriæ, eamque occupatam suo nomine Sclavoniam appellarent: quo etiam tempore idem Imperium ex altera parte à Persis oppugnabatur, post à Sarrecenis, qui ex Arabia venerant duce Mahomete, postremò à Turcis. Quoniam igitur Syria, Africa, & Ægyptus ademptæ erant huic imperio, frustra implorabat opem & auxilium illius Pontifex Romanus, si quando molestaretur ab aliis; in Italia vis & potentia Longobardorum augebatur. Quare novam sibi amicitiam contrahendam ratus, cum Galliarum rege eam inibat. Sic omnium propemodum bellorum, quæ ab eo tempore in Italia gesta à barbaris sunt, causa & occasio fuit Pontifices, & ipsimet ut plurimum attraxerunt in eam barbaros, idemque adhuc solent facere: denique hæc una res robur atque vires Italiæ fregit frangitque nostra hac ætate. Quapropter in recitandis iis quæ post ea tempora gesta sunt, ad nostra usque nihil dicam amplius de Imperii Romani ruina & interitu; id enim jam humi prostratum jaceret. De Pontificibus sermo habendus erit, deque aliis qui Italiam gubernarunt usque ad Caroli VIII. Galliarum regis ætatem, ejusque in eam adventum. Ita enim intelligitur, quomodo Pontifices censura primum omnibus injecerint metum, post censura & armis simul, quibus tandem indulgentiæ fuerunt admixtæ,

quam

nam abusi sint utroque illo, quomodo item
 torfus amiserint alterum, alterum ita teneant
 et aliorum iudicio & censuræ sint subiecti. Ut
 gitur eò redeam, unde sum degressus: Cum ad
 pontificatum venisset Gregorius III. occupabat
 Ravennam civitatem Astulfus Longobardorum
 Rex, contra fœdera pacis, bellumq; movebat Põ-
 nifici. Itaque Pontifex Imperatoris oriëntalis auxi-
 io diffidens, & perfidia Longobardorum addu-
 ctus, in Galliam descendebat ad Pipinum II ejus
 hominis regem, qui cum Austriz antea & Brabã-
 iz imperasset, tunc etiã ad illius regni guberna-
 ula pervenerat, non tam propria virtute, quàm
 parentis sui Caroli Martelli, & Pipini avi. Cõmi-
 erat enim hic Carolus illam memorabilem stra-
 tem ad Turonem urbem in flumine Era, qua ul-
 tra eam Sarracenorum perierant, & spes maxima
 erat, filium non minus utilem futurum patriæ,
 quàm parens olim fuerat. Hujus igitur Pipini o-
 rem & auxilium implorabat Gregorius Pontifex
 adversum Longobardos, & Pipinus promittebat,
 si prius illum vidisset, ac honore debito affecisset,
 quamobrem nulla interposita mora, proficisceba-
 tur in Gallias Pontifex, per hostiles Longobardo-
 rum regiones, nemine impediante; tantus nimi-
 rum honos habebatur eò tempore religioni. Ubi
 in Galliam venit, multis beneficiis afficitur à re-
 ge, post in Italiam remittitur cum exercitu, eoq;
 Longobardos cingit obsidione Ticini. Hic neces-
 sitate coactus Astulfus, pacis conditiones petebat
 à Gallis, easque impetrabat adjuvante pontifice,
 qui negabat se cupere mortem & interitum ho-
 stis sui: sed ut converteretur, ac viveret. Promit-
 tebat autem Astulfus se redditurum Ecclesiæ Ro-
 manæ regiones quas occupaverat, sed fregit fidem
 datam, quam primum Galli se in patriam recepo-
 runt. Quare rursus petit Pontifex copias milita-
 res à Pipino, quas cū rex mitteret, cædebantur ab
 iis Longobardi, urbs Ravenna recuperabatur, &
 Pontifici

*Astul-
 fus Lon-
 gobar-
 dorum
 Rex.
 Pipinus
 Gallia
 Rex.*

*Gregori-
 us III
 Pon..*

*Deside-
rius
Longo-
bardo-
Rex.*

Pontifici donabatur à rege, vel invito Imperatore Græcorum, donabantur quoque eidem aliæ ditiones, Exarcho subje&ta. Præterea ager Urbinensis, & Marchia Anconitana: quæ omnia dum Astulfus Pontifici tradit, moriebatur, & Desiderius Thuscianæ dux militem colligebat ut regnum illud defenderet. Petebat autem opem à Pontifice ad eam rem, & amicum se illi fore pollicebatur, daturumque ea quæ Astulfus promiserat. Cumque Pontifex petitioni ejus annueret, assentiebantur & cæteri principes, regnumque ei concedebant. Ac initio quidem fidem datam servabat Desiderius, tradebatq; ea loca Pontifici, de quibus inter Pipinum & Longobardos convenerat: Nec amplius Exarchus è Constantinopoli mittebatur Ravennam, sed nutu & voluntate Pontificis gubernabatur ea urbs.

*Carolus
Magnus
Gallia
Rex &
Impera-
ror in
Occi-
dente.
Theodo-
rus
Pant.*

Mortuo Pipino, succedebat in regno Carolus filius, cognomento *Magnus* propter res egregiè gestas: in Pontificatu verò successerat Theodorus I. inter quem ac Desiderium cum lites ortæ essent, Desiderius Romam obsidebat, Pontifex Carolum in auxilium vocabat, qui per Alpes Italiam ingressus, constringebat Desiderium Ticini, captumque cum filiis in Gallias mittebat; deinde Romam proficiscebatur, ut Pontificem inviseret. Quò cum venisset, decernebat, ne Pontifex, Dei in mundo vicarius, ullius hominis judicio in posterum esset subje&tus. *Quam ob rem à populo Romano Imperator salutabatur, cæpitque Roma iterum habere Imperatorem Occidentalem. Et cum antea Pontifices ab Imperatoribus soliti fuissent confirmari, ipsi nunc cæperunt opus habere Pontificum confirmatione & auctoritate; perdiditque existimationem suam Imperialis dignitas, acquisivit Pontificia: & his artibus deinceps principibus politicis se prætulit.* Fuerant jam in Italia Longobardi annis cccxxxii. & nomine tantum ac origine crant exteri, re nequaquam. His igitur Carolus

rolus, cum tempore Leonis I I I. Italix regiones *Leo I I I.*
 incertum ordinem redigerat, permittebat, ut ea *Pont.*
 loca inhabitarent, in quibus nati ac enutriti es-
 sent, eamque regionem à nomine ipsorum *Longo-*
bardiam appellarent. Aliam Italix partē, vicinam *Longo-*
 huic, & quæ Exarcho Ravennensi fuerat subiecta, *bardia.*
Remundiolam appellari volebat, ut Imperii Ro-
 mani nomen in honore esset apud vicinos Lon-
 gobardos, & metueretur. Creabat præterea Pipi- *Pipinus*
 num filium suum Italix Regem, designata ei Ju. *Italia*
 risdiotione Bonaventum usque. Quod reliquum *Rex.*
 erat in Italia Imperatori Græcorum concedebat,
 cum quo pacem & amicitiam iniverat.

Pervenerat sub idtempus ad Pontificatum Pa- *Pascha-*
 schalis, ejus nominis I. *Ubi pastores Ecclesiarum lis I.*
ubis Romæ Pontifici, vicini, & in electione ejus præ- *Pont.*
sentes, quo munus suum ornarent splendido aliquoti- *Initium*
tulo, Cardinales se vocabant, & ipsi sibi dignita- *dignita-*
tem maximam arrogabant, jam enim excluserant *tis Car-*
 populum Romanum ab electione Pontificis: fie- *dinalis-*
 batque, ut rarò alius quispiam eligeretur ad eam *tia.*
 dignitatem, quam qui Romani inhabitabant.
 Paschale itaque mortuo, creabatur in Pontificem
 Rom. Eugenius I I I. tituli S. Sabinæ, & Italia in *Euge-*
 manu Gallorum existente, iterum nonnihil mu- *nus I I.*
 tabatur forma gubernationis; quia Pontifex o- *Pont.*
 pulentissimus erat factus, & iidem Galli, Comi-
 tes & Marchiones constituerat in ea, quemad-
 modum Longinus Exarchus, duces. Tandem
 post aliquot Pontificum è vita discessum, perve-
 niebat ad Pontificatum quidam patriâ Romanus,
 qui cum *os porci* vocaretur, mutato nomine, *Sergius*
 gium se appellabat, quod prius nomen esset ob- *Pont.*
 scœnum, deditque hic ansam sequentibus Pon-
 tificibus, cur electi nomina mutare soleant. Sed &
 Carolus interea mortuus erat, & hæredem Impe-
 riū reliquerat, Ludovicum filium. Quo similiter *Ludov.*
 vitâ defuncto, tantæ lites oriebantur inter libe- *Imp.*
 ros ipsius, ut nepotum deinde temporibus, Impe-
 rium

Imperi- rium Romanū à Gallis ad Germanos transferre-
um Ro- tur, fuitque primus Germanorum Imperatorum
manum *Arnolphus* dictus. Nec vero Caroli familia Impe-
à Gallis perium Romanum tantum amittebat ob discor-
ad Ger- diam & odia intestina, verū etiam regnum Ita-
manos liæ. Nam & Longobardi iterū animati, bello
transla- laceſcebant Pontificem populumque Romanum;
tum. & Pontifex cū neminem haberet, cujus ope
Arnol- & auxilio niteretur, neceſſitate coactus, regem
phus I. Italiæ creabat Berengarium, Fori Julii Ducem.
Imp. Addebant & Hunnis, qui in Pannonia commo-
German- rabantur, animum iſtæ rerum vices, ut rursū
nus. bellum moverent Italiæ. Sed à Berengario repres-
Beren- ſi, in Pannoniam ſe recipiebant, ſeu Hungariam,
garius ſic enim eam provinciam ſuo nomine appella-
Italia verant. Præerat tum temporis Imperio Græco-
Rex. rum Romanus quidam nomine, qui Constantino
 illud ademerat, cū præſectus claffis illius eſſet.
 Huic in ea commutatione & viciffitudine rerum,
 Apulia ſimul & Calabria rebellabant, regiones
 Imperio illius ſubjectæ, ut ſuprà demonſtravi-
 mus. Itaque ira & indignatione percitus, Sar-
 racenis permittebat, ut bello eas regiones impe-
 terent: quas cū illi occupaffent, Roma quoque
 potiri conabantur. Interim tamen Romani ur-
 bem defendebant ſub Alberico Thuſciæ Duce,
 quem præſectum elegerant ad eam rem, quod
 Berengarius cū Hunnis eſſet occupatus. Soluta
 obſidione caſtellum extruebant Sarraceni in
 Garganomonte, unde Apuliæ ſimul ac Calabriæ
 imperare poſſent pro arbitrio, reliquas Italiæ
 regiones depopulabantur. *Sic triſtis admodum ſa-*
cies erat Italia ea ætate, & ſtatus miſerrimus. Ab
ea parte, quæ Alpes reſpicit, ab Hunnis vexabatur:
ab altera quæ Neapolim, à Sarracenis: durabatque
ea calamitas per annos multos, ſub tribus Berengariis,
qui ordine ſibi invicem ſuccedebant. Sed & ſtatus
 Pontificis, & Eccleſiæ maxime erat perturbatus,
 nec ab ullo hadebat patrociniū, propter diſſen-
 ſionem

tionem principum, in imperio Occidentali, & quod vires imperii Orientalis fractæ essent. Devastabatur & urbs Genua ab iisdem Sarracenis, Pisæ incrementum sumebant; quia multi è patria ejecti passim ad eam urbem confugiebant, sub annum Christi DCCCCXXXII.

Post ubi ad gubernacula Imperii Romani pervenisset Ottho, Henrici & Mathildis filius, Saxoniæ Dux, homo prudens, rogabat eam Agapetus Pontifex, ut Italiam à tyrannide Berengariorum liberaret. Erat autem ad hunc modum distributa eo tempore: Longobardia regebatur à Berengario tertio, ejusque filio Alberto: Thuscia & Romandiola à præfecto quodam, quem Imperator Occidentalis ad eam rem designaverat: Apulia & Calabria partim Imperatori Græcorum suberant, partim Sarracenis. Romæ annuatim duo consules creabantur ex equestri dignitate, qui more majorum Rempub. illam gubernabant. Erat & præfectus quidam consulibus adjunctus, qui rationem administrationis redderet populo: præterea collegium judicum 12. horum cura, ut singulis annis novos præfectos constituerent locis Reipubl. subjectis. Pontificis autoritas Romæ & in Italia magna erat, vel exigua, pro ut eum amabant Imperatores, & Pontentissimi quique. Ottho igitur Italiam ingressus. regnum Berengariis adimebat, quod illi jam LV. annis tenuerant, pristina autoritate Pontifici restituta. Habebat hic Imperator filium & nepotem ejusdem secum nominis, qui ordine in Imperio ei succedebant: & tempore Otthonis III. Romæ expellebatur à civibus Gregorius Pontifex. Hanc quoniam idem Gregorius restituebat pristina sua dignitati, cum in Italiam venisset, ut injuriam sibi illatam ulcisceretur Pontifex, omne jus & potestatem eligendi Imperatoris populo Romano adimebat, eamque sex Principibus Germanis concedebat, nimirum tribus Episcopis, Moguntinensi, Treverensi, & Colonienfi,

*Ottho
I. Imp.
Agape-
tus I.
Pont.*

*Gregori-
us V.
Pont.*

Electo- tribus item politicis principibus, Marchioni Brande-
rum in burgenfi, Palatino Rheno & Duci Saxonia, circa
Impero annum salutis M I I. Quare Ochone tertio mor-
origo. tuo, eligebatur ab electoribus in Imperatorem
Henri- Henricus Bavariz Dux, qui post annos XII. à Ste-
cus II. phano Pontifice, ejus nominis VII. Imperiali
Imp. diademate ornabatur. Vita autem innocentissimæ
Stepha- erant Henricus & Simeuntha uxor illius, quod
nus VIII ex multis templis apparet, quæ vel de novo ab iis
Pont. sunt extructa, vel liberaliter dotata: estque ex eo-
 rum numero templum S. Miniaci juxta Florentiam.
 Moriebatur anno salutis MXXIV. succeden-
 teei Cunrado Suevo, cui rursus Henricus secun-
 dus succedebat: Qui Romam veniens, cum schif-
 ma esset exortum, & tres essent numero Pontifi-
 ces, semotis iis, Clementem in Pontificem elige-
 bat, ejus nominis I. à quo etiam Imperii diade-
 ma tulit. Regebatur eo tempore Italia partim
 democratia, partim à Regulis, partim denique
 ab iis, quos ad eam rem Imperator designaverat,
 quorum primus, & in dignitate maxima consti-
 tutus, Cancellarius vocabatur. Inter principes
 omnium potentissimus erat Godefredus quidam,
 cui uxor erat Mathildis, nata ex Beattice sorore
 Henrici secundi. Tenebat enim Lucam, Parmam,
 Regium, Lepidum, Mantuam, totumque illum
 tractum quem hodie *patrimonium Petri* vocant.
 Pontificib. ambitio ac fastus populi Romani mul-
 tum oberat. Cum enim populus ultro sese antea
 subjecisset illorum potestati, ut jugum ab Impe-
 ratoribus impositum excuteret, urbis Romanæ
 dominium nactus, etiam eos inceperat odisse, &
 plus iis damni dabat, quam quisquam alius prin-
 cept Christianus. Jam vero Pontifices censura sua
 tori Occidenti erant terrori, & hoc unum age-
 batur inter eos, & populum Romanum, ut alter
 vires alterius frangeret, suas adaugeret. Quem-
 admodum itaque Gregorius V. Jus omne eligen-
 di Imperatoris populo antea ademerat, sic cum
 ad

ad Pontificatū perveniret Nicolaus I I. cavebat, *Nico-*
 ne in Pontificum quidem electione idem popu- *lans I I*
 lus Romanus deinceps juris aliquid haberet, o- *Pont.*
 mni illa autoritate Cardinalibus concessa. *Quin-* *Digni-*
 etiam à Calabria & Apulia ducibus adjutis, eos *tas Car-*
 qui nomine populi Romani magistratu aliquo *dinali-*
 fungebantur, juramento obstringebat, ad obe- *um con-*
 dientiam Pontificibus præstandam, nonnullos *firmata*
 eorum ab officiis semovebat. Extincto hoc Pon-
 tifice, sequebarur schisma in Ecclesia, quia Cle- *Schif-*
 rus Longobardia negabat se subiectum esse im- *ma.*
 perio Alexandri I I. & alium sibi creaverat Pon- *Alex-*
 tificem, Gadam Parmensem. Sed oderat Hen- *ander*
 ricus potentiam Pontificum, & ab Alexandro *I I Pont*
 petebat, ut Pontificatui renunciaret, deinde Car-
 dinales in Germaniam proficisci jubebat novi
 Pontificis creandi causa: Itaque Henricus illi pri-
 mus omnium ex Imperatoribus Romanis, vim &
 potentiam gladii spiritualis experiebatur. Coge- *Impe-*
 bat enim Concilium Pontifex in urbe Roma, *rator*
 eumque privabat tam imperio, quam regno, & *dignita-*
 alii Italiae populi Pontificis sequebantur partes, *te sua*
 alii Henrici: denique eas res Guelphis & Gibelli- *privat-*
 nis occasionem dabat, & ut Italia alioquin à col- *tus &*
 luvie barbarorum libera intestino bello confice- *Pont.*
 retur, seque ipsam pessundaret. Ad eum modum *Roma-*
 excommunicatus Henricus, cogebatur à subdi- *no.*
 tis, ut in Italiam profectus supplex fieret Ponti-
 fici, veniamque peteret admissi erroris, An. Chri-
 sti M L X X X. Paulò post iterum oriebatur dis-
 sensio inter illum & Pontificem, rursusque ex-
 communicabatur Henricus, ut antea, verum ni-
 hili faciebat fulmen hoc Pontificium: imò filium
 cui similiter Henrico erat nomen, Romam mitte-
 bat cum exercitu, ubi adjutus à populo Roma-
 no, tantisper obsidione premebat Pontificem in
 castro ejus urbis, donec Robertus Guiscardus ex
 Apulia obfesso ferret opem: hoc enim advenien-
 te Henricus in Germaniam sese recipiebat. Cum
 autem

autē populus Romanus nihilominus suo in proposito perseveraret, iterum devastabatur Roma à Roberto, & ad pristinas redigebatur ruinas, à quibus vix dum multis à Pontificibus antè fuerat vindicata. Et quoniam hic Robertus novam formam gubernationis instituit in regno Neapolitano, haud præter rem me facturum existimo, si familiam ejus & res gestas exposuero aliquanto diligentius.

Quo tempore inter se rixabantur hæredes Caroli Magni, ut suprà demonstratum est, occasionem sumebant novi populi Septentrionales, *Nor-*
mandi nomine, impetum in Galliam faciendi, & partem illius occupabant, quæ jam *Normandia*
Nor- dicitur. Post aliqui illorum venerunt in Italiam, *mandia*
 cum Berengarii, Sarraceni & Hunnieam provinciam devastarent, & Romandiola partem occuparunt, in qua etiam toto tempore illius belli strenuè se sunt tutati. Erat inter principes istorum Normandorum quidam *Tancredus* nomine, is plures habebat filios, quorum unus Guilielmus appellabatur, cognomento *Ferabar*, alter Robertus Guiscardus. Pervenerat autem gubernatio ad Guilelmum: jamque magna ex parte pax erat restituta Italiae, nisi quod Sarraceni adhuc Siciliam tenebant, & Italiam littoralem infestabant. Itaque foedere inito inter Guilelmum & Capuæ Ducem, itemque Ducem Salernitanum, & Melorcum Græcum, qui Græci Imperatoris titulo, Apulix & Calabriæ præerat: conveniebat inter eos, ut bellum Siciliae inferrent, & si victoria potirentur, cuique illorum prædæ & regionis acceptæ pars quarta cederet. Respondebat consilio eventus, & Sicilia occupabatur, Sarracenis ejectis: Sed Melorcus è Græcia clam accersito milite paulò post eam insulam totam in clientelam Imperatoris sui acciebat; prædam tantummodo dividebat cum sociis. Hanc ejus distributionem etsi indignissimè ferret Guilelmus, vindi-
 cta tamen

tamen in commodius tempus differebat. Nam postea ē Sicilia discedens cum Duce Salernitano & Capuano, ubi illis jam valedixisset, sequē domum illi reciperent, non in Romandiolam revertebatur ipse, sed Apuliam versus ducebat exercitum suum, & Amalphi occupata, inde exiguo temporis spacio universa fere Apulia & Calabria potiebatur, vel invito Imperatore Græcorum. His igitur provinciis tempore Nicolai I I imperabat Robertus Guilelmi frater, cumque multas lites habuisset cū nepotibus illius, actione familiæ herciscundæ, usus est ea in re arbitro Pontifice, eoque facilius erat Pontifex ad agendas Roberti partes, ut & contra Imperatores Germanos, & adversum insolentiam populi Romani ab eodem defenderetur, quemadmodum & paulo ante ostendi, quo pacto invitatus à Gregorio VII. Henricum coëgerit, ut urbem Romā, quam obsidione cinxerat, relinqueret, & quo pacto Populum Romanum redegerit sub jugum. Successere Roberto Rugerius & Guilelmus filii, quibus se conjungebant Neapolitani, totusque illē tractus qui est à Neapoli Romam usque: præterea Sicilia, quam occupabat Rugerius. Capiebatur deinde Guilielmus à Rugerio Constantino-polim proficiscens, nimirum ut filiā Imperatoris uxorem duceret, ac spoliabatur omni dominio & jurisdictione, eaque re tantogere efferebatur Rugerius, ut principio Rex Italiæ vocari voluerit, post titulo Regis Apuliæ & Siciliæ contentus, primus omnium eam gubernationis formam introduxit in eo regno, qua etiamnum hodie utitur, antiquis suis finibus & limitibus conclusum, tametsi sæpe admodum mutaverit cum familiis, tum etiam gubernatores. Cum enim strips Normandorum principum in eo finem haberet, gubernatum fuit primum à Germanis, post à Gallis, præterea à regibus Arragoniæ: nostra denique ætate à Belgis regitur. Pervenerat interea

Viba- ad dignitatem Pontificiam Urbanus II. qui exo-
rus II. sus populo Romano, cum arbitraretur se vix tu-
Pont. to degere posse in Italia, propter dissensiones ac
bella intestina, dignam laude rem aggredieba-
tur. Nam in Galliam profectus, cum universo cle-
ro, diversisque populis convocatis, Antverpiæ
comitia celebrabat: ubi elegantissima oratione
eos hortabatur ad bellum infidelibus inferen-
Expedi- dum. Atque ita sanè ea commovebat omnium
tio Ma- animos, ut protinus deliberaretur de ducendo
rianorū exercitu in Asiam adversus Saracenos, fuitque
contra expeditio hæc cum aliis similibus, *Crucigiorum*
hostes appellata, quod omnes qui in ea militarent, ru-
fidei bram crucem haberent, vel in armis vel in veste.
Chri- Principes ejus erant Godofredus, Eustachius,
stiana. Alduinus Bulgensis, Comites Bononiæ, ac Ere-
mita quidem, nomine Petrus, vitæ sanctimonia
& prudentia clarus, multique reges ac populi li-
beralissimi contribuebant ad eam, multi etiam
privati gratis & sine stipendiis militabant, tan-
tum nimirum poterat eo tempore in animis ho-
minum religio, præterquam quod & eorum ex-
emplo moverentur, qui autores erant hujus ex-
peditionis, & duces. Ac initio quidem glorio-
sissima erat expeditio hæc: tota enim Asia minor,
Syria & Ægypti pars, Imperio Christianorum per-
eam accessit; fuit etiam causa & occasio constitu-
endi ordinis equitum Hierosolymitanorum, qui
hodie adhuc supersunt, Rhodumque tenent
unicum obstaculum adversus vim & potentiam
Militū Mahometanam. Nascebatur quoque inde Tem-
Hiero- plariorum ordo, sed is propter vitæ & morum
solyimi- turpitudinem, paulò post extinctus est. Denique
tanorū multa & varia sunt secuta ex hac expeditione
Tem- diversis temporibus vel à totis populis, vel à cer-
plarior- tis quibusdam hominibus, laude & posteritate
in ordo. digna. Ferebant ad eam opem Galliarum & An-
glia Reges, præterea Pisini, Veneti, & Genuer-
ses: ac satis feliciter pugnabatur usque ad tem-

po r

pora Saladini Saraceni, cujus tandem virtute, una cum discordia Christianorum omnem laudem atque gloriam adimebat militibus istis, quam gloriose sibi initio comparaverant, fueruntque post annos XC. omnibus iis regionibus ejecti, quas tanto cum honore & felicitate consecuti erant.

Urbano Pontifici successit Paschalis II. Imperio Henricus III. Is Romam veniens, initio simulabat mira benevolentia se complecti Pontificem, post illum cum universo clero conjiciebat in carcerem, nec prius inde liberabat, quam ei concederetur, ut de Ecclesiis Germaniæ suo pro arbitrio & voluntate statuere posset. Moriebatur quoque sub id tempus Comitissa Mathildis, bonis omnibus Ecclesiæ Romanæ relictis. Mortuo deinde Pascale & Henrico, plures sequebantur tum Pontifices tum Imperatores, usque ad Pontificatum Alexandri III. & imperium Frederici Suevi, cognomento *Barbarossa*. Fuerant autem (ut ostensum est) ab hinc multis annis maximæ simultates & discordiæ inter Pontifices, Imperatores, & populum Romanum: Hæ igitur sub hoc Imperatore magis atque magis adaugebantur. Erat exercitissimus in re militari, ac indignissimè ferebat Pontificum auctoritatem: Electus tamen in Imperatorem, Romam veniebat, ut diademate Imperiali ornaretur, revertebatur etiam inde pacificè in Germaniam. Sed non diu admodum perseverabat in eo animi proposito, quin mox redibat in Italiã, ut de Longobardis quibusdam sumeret supplicium, quod imperium ejus detrectassent. Per opportunè eo tempore Cardinalis S. Clementis, patriam Romanus, ab Alexandro se sejunxerat, fueratque à nonnullis Cardinalibus in pontificem creatus. Itaque cum ad Parmam civitatem in castris degeret Fredericus, conquirebatur apud illum Alexander de Antipapa, cui hoc responsi dabat Fredericus, ut ambo simul Antipapam quærent, post se definiturum, uter illorum esset Pontifex, nec ne. Hoc responsum cum Ale-

Paschalis II.

Pont.

Henricus IV.

& V.

Imp.

Alexander III.

Fredericus I.

Barbarossa cognomento.

Schisma.

xandro displiceret, Imperatorem excommunicabant, tanquam ad novi Pontificis partes inclinatum, ipse ad Philippum Regem in Gallias confugiebat. Sed nihilominus coeptum bellum prosequabatur in Longobardia Imperator, & Mediolanum expugnabat. Veronenses, Patavini, ac Vincentini, vires suas conjungebant, quo se adversus eum defenderent. Deinde novus Pontifex extinguebatur, ejusque in locum subrogabat Fredericus Guidum Cremonensem, jamque sese aliquantulum recollegerat populus Romanus, Pontifice absente, & Imperatore bello Longobardico occupato, eamque autoritatem receperat in urbe, ut iterum sub potestatem suam vocaret eas civitates, quibus olim imperaverat: Et quoniam Tusculani detestabant imperium illius, vi eos conabatur sub jugum reducere: verum cum Tusculanis auxilium ferret Fredericus, reprimebatur ab iisdem tanta strage, ut Roma deinceps nunquam adeo fuerit populosa atque potens. Dum hæc geruntur, reverius erat in urbem Alexander Pontifex, existimans tuto se in ea posse commorari, quod inimicitiae essent inter populum Romanum ac Fredericum, & quod ille plures alios in Longobardia haberet hostes: verum nihil movebatur Fredericus iis rebus, quin recta castra metabatur ad urbem Romanam. Quare Alexander in Apuliam fugiebat ad Guilelmum, regem & hæredem regni illius, post obitum Rugerii. Fredericum pestis cogebat solvere obsidionem, atque in Germaniam reverti. Qui ex Longobardis Fredirici hostes erant, quo Ticinum & Tortonam urbes imperio suo subjicerent, Imperatoris partes secutas, & tunc etiam militem ipsius in præsiidiis habentes, novam urbem extruebant, receptaculum universi illius belli, quam Alexandriam nominabant, partim in honorem Alexandri Pontificis, partim in ignominiam Fredirici. Moriebatur autem & Guido

Antipa-

*Urbis
Alex-
andri-
am*

Antipapa, cui subrogabatur Ioannes de Firmo, designata ei sede Pontificia in monte Falisco, ab iis qui, Imperatoris sequebantur partes. Alexander Pontifex Tusculum concesserat, vocatus ab inquilinis ejus civitatis, ut autoritate sua eos adversum populum Romanum tutaretur.

Hoc igitur in loco eum reperiabant Henrici Angliæ Regis Legati, missi ad eum, ut suspicionem, qua Rex illorum gravabatur ob interfectum Thomam Cantuariæ Episcopum, amoveret, utque ostenderent regem extra culpam esse. Itaque Cardinales duos cum iis mittebat in Angliam Pontifex, qui rem omnem ut gesta esset, cognoscerent. Et quanquam non deprehendebant regem in manifesta culpa, quia tamen magnum scelus erat admissum adversus tantum virum, poenitentia loco illi injungebant, ut convocatis regni universi Baronibus, jurejurando se coram iis purgaret, non esse tale homicidium commissum suo instinctu aut voluntate. Præterea ut milites c. sine mora mitteret Hierosolymam, numerato iis stipendio unius anni, & ipse deinde collecto quando posset exercitu, intra annos tres etiam eo proficisceretur, ut rescinderet omnia quæ in eodem suo regno, in invidiam & præjudicium libertatis Ecclesiasticæ constituisset: postremo, ut subditis quodcumque vellent, provocandi ad Pontificem Romanum copiam potestatemque concederet. *Quæ omnia rex pollicebatur se facturum, sequens iudicio istorum hominum submittebat, quorum hodie ne privatus quidem aliquis se submitteret.* Et si igitur magna erat tum autoritas Pontificis apud ceteros principes, non tamen poterat populum Romanum ad obedientiam reducere, nec ulla ratione ab eodem impetrare, ut in urbem reciperetur: tamen si promitteret, nullam aliarum quam Ecclesiasticarum rerum curam se habiturum. Plerumque enim fit, ut ea magis metuamus, quæ remotiora à nobis sunt, quam quæ propin-

*Ius
quod in
urbe Ro-
ma ha-
bebat
Impera-
tor, per
Pontifi-
cum ei
adimi-
tur.*

qua, & ob oculos quodammodo versantur. Rever-
sus jam erat in Italiam Fredericus, bellumque
movebat Pontifici: sed admonebatur à proceri-
bus suis, ut in gratiam Ecclesiæ rediret, futurum
enim alioquin agebant ut ipsi quoque eum dese-
rerent. Sic coactus Fredericus in urbem Venetam
se conferebat, ubi pace cum Pontifice inita, omni
autoritate & jurisdictione, quam habebat in urbe
Romana, ab eodem privabatur: & Pontifex Gui-
lhelmum Siciliæ ac Apuliæ regem fœdere sibi
jungebat. Erat autem ea natura Fredericus, ut
quiete & sine bello vivere vix posset. Quare ut
cupiditatibus suis satisfaceret, in Asiâ expeditio-
nem parabat, contra Mahometanos, cum adver-
sus vicarios Christi non potuisset. Verum in ea ex-
peditione, cum ad Cydnum fluvium veniens a-
quæ limpидitate pellectus, lavisset, morbumque
sibi inde contraxisset, vitam amisit, & plus pro-
derat Mahometanis illa aqua, quam Christianis
excommunicatio: hæc enim tantummodo coer-
cebat iram ac cupiditatem hostis, illa prorsus ex-
tinguebat. Mortuo Frederico; restabat Pontifici.
ut populum Romanum iterum sub imperium
suum & jurisdictionem redigeret, cumque mul-
tum inter eos disceptaretur de creatione Consu-
lum, placuit tandem, ut juxta veterem morem po-
pulus eos eligeret: ita tamen, ne illi magistratum
inirent, nisi præstito prius juramento, se Ecclesiæ
fidem defensores, fecitq; hæc pacis conditio inter
eos, ut Joannes Antipapa in montem Albanum se
reciperet, quo etiam in loco postea expiravit. Mo-
riebatur & sub id tempus Guilelmus Neapolis
rex, & Pontifex Romanus conabatur occupare il-
lud regnum, quia Guilelmus nullum reliquerat
hæredem, præterquam Tancredum filium illegi-
time natum: Interim proceres illius regni Pontifi-
ci se opponebant, & Tancredum eligebant regem.
Quo igitur Tancredo regnū eriperet Pontifex Ce-
lestinus, ejus nominis III. efficiebat, ut in Imperato-
rem

*Celesti-
nus III
Pont.*

ita Romanum eligeretur Henricus, Frederici de- *Henri-*
 mortui filius, eique regnum illud permittebat si *cus VI.*
 eas regiones restitueret Ecclesiæ, quas pater abstu- *Imp.*
 lera. Atq; ut facilius perficeretur ea res, Constan-
 tiam Guilielmi demortui filiam, Deo dicatam, *Monia-*
 & jam senio confectam, è cœnobio vocabat cam- *lis na-*
 que in matrimonium locabat Henrico. Quo fa- *bi:*
 ctioz ferebatur regnum Neapolitanum Norman-
 dis, & ad Germanos perveniebat. Statim igitur
 ut res suas composuit Henricus in Germania, ve-
 niebat in Italiam cum uxore Constantia, & filiolo
 quatuor annorum, Frederico nomine, occupabat-
 que regnum Neapolitanum, nemine propemo-
 dum repugnante. Jam enim diem suum obierat
 Tancredus, relicto infante filiolo cui nomen Ru-
 gerio. Annis deinde aliquot interjectis morieba-
 tur quoque Henricus in Sicilia, filium & hære-
 de ejus regni relinquens Fredericum. In Impe-
 rio sequebatur Ottho Saxoniz Dux, ope & ami-
 citia Innocentii I 11. Pontificis. Sed is malam gra-
 tiam referebat Pontifici; quamprimum enim dia-
 demate imperiali ab eo fuit ornatus, præter o-
 mnem expectationem bellū ei movebat: occupa-
 bat Romandiolam, & hoc unum agebat, ut Neapo-
 li quoque potiretur. Quamobrem à Pontifice ful-
 mine excommunicationis ictus, ab omnibus de-
 ferebatur, & Electores illius in locum eligebant
 Imperatorem Fredericum, Neapolis regem. Hic li-
 cet Romam veniret, ut Imperator coronaretur,
 negabat tamen Pontifex se id facturum, quod
 potentiam ejus merueret. Quin etiam Italia
 cum expellere conabatur, quemadmodum Ottho-
 nem antea ejecerat. Quare irapercitus Fredericus
 in Germaniam se recipiebat, commissisque cum
 Otthone aliquot pugnis, tandem victoria potie-
 batur. Interea diem suum obibat Innocentius Pon-
 tifex, qui præter alia multa, quæ vivens laudabili-
 ter gessit, etiam Xenodochion S. Spiritus constru-
 xit in urbe Roma, eique succedebat in Pontifi-
 catur-

Honor. catu Honorius III. sub quo ordo Dominicarum & Franciscanorum habuit initium. Anno
III. Christi MCCXVIII. Ab hoc igitur Pontifice diadema imperiale consequebatur Fredericus: ac Io-
Pont. annes ex Baldovini stirpe prognatus, & Hierosolymæ Rex dictus, quod iis, qui in Asia doctrinam Christi adhuc profiterentur, præfesset, unam ex filiabus suis in uxorem dabat Frederico, & simul cum dote titulum gubernationis ejusdem regni, unde omnes postea Reges Neapolitani titulum Regis Hierosolymæ sibi vendicarunt. In Italia is status rerum erat eo tempore. Romæ defierant esse consules, & loco illorum nunc unus aliquis tantum senator creabatur, nunc plures, quorum eadem erat autoritas, quæ consulum ante fuerat. Durabat & fœdus, quod civitates Longobardiæ iniverant adversum Fredericum Barbarossam, puta Mediolanum, Briviam, Mantuam, cum maiore parte civitatum Romandiolæ. Verona præterea, Vicentia, Padua & Tervisium. Cæsaris partes sequebantur Cremona, Bergamum, Parma, Regium, Mutina, Tridentum. Aliæ civitates & oppida Longobardiæ, Romandiolæ ac Marchiæ Tervisianæ, neutri factioni penitus addictæ erant: & ut occasio ferebat, modo hujus sequebantur partes, modo alterius.

Neapol.
Reges
sunt etiam
Reges Hierosoly-
mae.

Venerat in Italiam tempore Otthonis III. Ezelinus quidam, cui adhuc nepos erat superstes ex filio eodem nomine, homo potentissimus opulentissimusque. Hic quoniam Frederico à Pontifice excommunicato se adjunxerat, ubi in Italiam veniebat Fredericus, ope illius Mantua simul et Verona potiebatur. Devastabat Vicentiam, Patavium occupabat, profligabat exercitum confederatarum civitatum, post suum in Tusciam ducebat. Interea Ezelinus ex altera parte subjugabat Marchiam Tervisianam, una Ferraria excepta, quæ ab Azone Estensi defendebatur, iisque militibus, quos in Longobardia adhuc habebat Pon-

Pontifex. Quod quidem ob beneficium, civitas illa obsidione liberata, in feudum concedebatur à Pontifice eidem Azoni, à quo etiam nostra hac *Origo* ætate Ferrariæ duces originem suam deducunt. *Ducum Ferrar.* Fredericus igitur in Tusciam profectus cum exercitu suo, confidebat Pisis, firma spe & opinione posse universa Tuscia potiri. Atq; ut intelligeret, *Guelph. & Gibellinor. factio.* quinam in ea regione essent partium ipsius, vel non, spargebat semina discordiæ inter incolas, unde maxima calamitas sequebatur, & totius Italiæ ruina. Adauebantur enim obeam, & incrementum maximum capiebant Guelphorum & Gibellinorum factiones, & Guelphi vocabantur, qui Ecclesiæ Romanæ sequebantur partes: Gibellini, qui Imperatoris, primumque omnium Pistorii fuere audita hæc eorum nomina. Educebat deinde exercitum suum ex urbe Pisana Fredericus, & depopulabatur ditiones Ecclesiæ subiectas. Itaque Pontifex, quia nullum aliud habebat remedium, quo malum hoc depelleret, spem certissimam salutis faciebat his, qui adversus hunc ejus hostem arma sumerent, quod idem antecessores illius adversus Sarracenos fecerant. Contra Fredericus ne ex improvviso à milite desereretur, quemadmodum Barbarossæ olim acciderat & aliis Imperatoribus, Sarracenos quamplurimos conducebat, quos ut fide & benevolentia sibi devinciret, & ut munimentum constitueret in Italia adversus Pontificiam dignitatem, quodve nihil metueret excommunicationis fulmen, Nuceriam regni Neapolitani urbem iis donabat, quo certum aliquod firmumque refugium nacti, diligentius & securius partes illius defenderent. Pervenerat jam ad Pontificatum Innocentius IV. is quoniam *Innocent. IV. Pont.* à Frederico sibi metuebat, Gentiam proficisceretur, inde in Galliam, ubi concilium cogebat Lugduni. Statuerat & Fredericus eo proficisci, verum impediabatur obsidione Parmensi; & coactum solvere, in Tusciam se recipiebat, ex qua

qua porro in Siciliam cum classe profectus, moriebatur, relicto in Suevia Cunrado filio legitimo, in Apulia Manfredo ex concubina nato, quem Beneventi Ducem fecerat. Ex his regnum occupaturus Conradus, ubi Neapolim appulit, ipse quoque desinit esse in humanis, filium infantem relinquens in Germania Conradinum nomine. Itaque Manfredus primum ut legitimus tutor Conradini, regnum illud occupabat, post affirmans mortuum esse Conradinum, ipse sibi retinebat illud invito Pontifice, & cogebat incolas regni, ut se pro rege agnoscerent. Dum hæc geruntur, ingens bellum oritur in Longobardia inter Guelphos & Gibellinos. Stabat à partibus Guelphorum legatus quidam Pontificius, à parte Gibellinorum Ezelinus, cujus sub dominio & jurisdictione erat tota illa Longobardiarum pars, quæ ultra Padum fluvium extenditur. Et quoniam etiam urbs Patavina adversabatur huic Ezelino, eo bello interficiebantur x i i m. Patavinorum, ipse quoque expirabat nondum bello finito, anno ætatis suæ x x x. & loca quibus imperaverat, libertatem iterum consequiebantur.

*Urbanus IV.
Pont.*

Persequabatur Manfredus Neapolis Rex, inimicitiam adversum Ecclesiam Romanam, more majorum suorum, & misere vexabat Pontificem illius temporis Urbanum i i i i. qui cruce (ut vocant) contra illum data, Persiam se recipiebat, copias auxiliares præstolaturus. Cum autem illæ exiguæ essent, nec admodum instructæ, & tardius venirent, quam ab eo expectarentur, ratus majore milite opus ad opprimendum Manfredum, è Galliis eum petebat: creatoque in regem Siciliæ ac Neapolis Carolo Angio, Ludovici Galliarum regis fratre, eundem hortabatur, ut primo quoque tempore arriperet iter in Italiam, & regnum illud occuparet. Sed priusquam Carolus Romam veniret, Pontifex erat mortuus, ei-que successerat Clemens iv. quando Carolus

*Clemens IV.
Pont.*

Osti-

Ostiam appellabat triremibus x x x. reliquo ex-
 ercitu terrestri itenere adducto: cumque Romæ
 aliquantulum commoraretur, senator creabatur à
 populo Romano, amoris & benevolentiz ergò, &
 Pontifex ei in feudum concedebat regnum Nea- *Reges*
 politanum, ea tamen lege & pacto ut ob hoc be- *Neapo-*
 neficium annis singulis persolveret Ecclesiæ Ro- *lis non*
 manz Florenorum millia L. Cavebat præterea de- *possunt*
 creto, ne vel ille vel alius quispiam regnum Nea- *esse Imp*
 politanorum deinceps in Imperatorem Roma- *Roma-*
 num eligeretur. Carolus igitur commissa pugna. *ni.*
 cum Manfredo, exercitum illius superabat, inter-
 fecto ipso ad Beneventum urbem, & Sicilia simul
 & regno Neapolitano potiebatur. Sed & Contra-
 dinus, cui ex testamento paterno regnum illud
 cesserat, Germanum militem ducebat in Italiam
 adversus Carolum, & de summa rei certans pri-
 mum conjiciebatur in fugam, post cognitus in-
 terficiebatur. Rursum itaque pax & tranquillitas *Hadria-*
 restituebatur Italix, usque ad Hadriani V. Pontifi- *nus V.*
 catum. Cum enim tunc Romæ degeret Carolus, *Pont.*
 atque ut Senator eam ubem gubernaret, indignis-
 sime ferebat imperium ejus Pontifex, ac Viterbi-
 um aulam suam transferens, Rudolphum Impera- *Rudol-*
 torem vocabat contra Carolum. Ita semper attra- *phus*
 xerunt in Italiam exterarum gentes Pontifices Roma- *Imp.*
 ni, religionis vel ambitionis studio impulsæ, & no-
 vorum bellorum fuere autores: Sed statim ubi ali-
 quem principem ditassent, facti eos poenitebat,
 omnemque lapidem movebant, ut ab eo digni-
 tatis gradu, in quem collocarunt, eundem rursus
 deicerent. Nec unquam permittebant, ut quam
 illi provinciam vi & potentia sua defendere non
 possent, ea ab alio quovis tuto ac tranquille pos-
 sideretur. Denique nihil metuebant alios princi-
 pes, & vel armis sibi consulebat, vel fuga, nisi
 dolo forte opprimerentur, quemadmodum
 Bonifacio VIII. accidit, aliisque multis, qui
 amicitix quodam prætextu ab Imperatoribus
 sunt

sunt capti. Ceterum non veniebat in Italiam Rudolphus, quia bello Bohemico impediabatur.

Mortuus erat interea Adrianus Pontifex, ejusque in locum successerat Nicolaus I I I. ex Ursinorum familia, homo audax & ambitiosus, qui cum modis omnibus tentaret Caroli potentiam frangere, efficiebat, ut Rudolphus Imperator indigne ferret Carolum in Thuscia habere gubernatorem, Guelphorum nomine post mortem Manfredi eò missum. Quare Carolus præfectos suos revocabat, & Pontifex Cardinalem quendam ex nepotibus suis subrogabat, qui Imperii nomine ei regioni præficeret, Imperator verò ne ingratus videretur erga Pontificem, ob beneficium ab eo acceptum, iterum restituebat jurisdictioni illius Romandiolam, quam antecessores ejus abstulerant, & Pontifex Ducem ei regioni præficebat Bertoldum Ursinum. Jamque occasionem nactus experiundi fortunam suam cum Carolo, dignitate senatoria eum privabat, decreto facto, ne quis regia stirpe prognatus, dignitate illa Romæ amplius frueretur. Quin etiam Siciliam ei adimere conabatur, eamque ob rem consilia inibat cum Petro Arragoniæ Rege, quæ postea sub sequenti Pontifice effectum suum consequerentur. Volebat præterea creare duos Reges ex familia sua, alterum Longobardiæ, alterum Thusciam, quorum potentia & ope Ecclesia Romana defenderetur à Germanis, qui diu impetum facere conabantur in Italiam, & à Gallis, qui regnum Neapolitanum tenebant. *Quæ omnia aliaque dum moliebat, diem suum obibat, fuitque hic primus omnium Pontifex, qui ambitionem suam palam ac aperte ostenderet, quique hoc unum agebat, ut familiam suam eveheret titulo & prætextu Ecclesiæ. Ac quemadmodum antehac nulla unquam facta est mentio nepotum aut cognatorum alicujus Pontificis Romani, sic deinceps plena erit historia nostra illorum hominum, ita ut etiam de filiis ipsorum operæ precium fuerit.*

fierit nobis verba facere. Neque enim in alio quo-
 quam magis laborabant Pontifices, nostram usque ad
 aetatem, quam ut hujusmodi cognatos suos principes
 post se relinquerent, & Pontificia dignitas jure hære-
 ditario ad eosdem devolveretur. Nunquam tamen
 diu durarunt isti principatus & dignitates Ponti-
 ficiorum cognatorum, vel quod ipsi Pontifices
 plerumque desinerent esse in vivis, antequam eos
 confirmarent, vel etiam si confirmassent, eo ta-
 men in statu relinquerent, ut adversus potenti-
 am & impetum aliorum sese defendere non pos-
 sent. Sequebatur Nicolaum Martinus III. qui
 cum Gallus esset natione, Caroli partes defende-
 bat. Carolus ut contra illi gratificaretur, exerci-
 tum mittebat in Romandiolam, quæ jam rebella-
 verat aliquantulum Pontifici, cumque ad Forum
 Livii castra esset metatus, Guido Bonatus Astro-
 logus certum horæ momentum designabat civi-
 bus suis, quo cum illi excurrerent, & in hostem
 impetum facerent, Galli omnes ab iis interficie-
 bantur vel ducebantur captivi. Sortiebantur &
 eodem tempore effectum suum consilia Nicolai
 Pontificis demortui, & Petri Arragoniæ Regis:
 nam hujus ope & auxilio similiter interficiebatur
 à Siculis Galli omnes, qui in ea insula erant, eam-
 que occupabat Petrus, ac jure optimo ad se per-
 tinere aiebat, quod Constantiam Manfredi filiam
 haberet uxorem. Colligebat & Carolus exerci-
 tum ut eam insulam recuperaret, verum morte
 præveniebatur, relicto filio Carolo secundo, qui
 in eodem bello ante in Sicilia fuerat captus, &
 ut liberaretur captivitate, fidem dederat reditu-
 rum se in Siciliam, nisi intra annos tres impetra-
 set à Pontifice, ut regibus Arragoniæ ea insula in
 feudum concederetur. Rudolphus Imperator in
 Italia expectabatur, ut veterem Imperii dignita-
 tem in ea instauraret, sed oratorem tantum mit-
 tebat eo cum mandatis, ut omnes civitates quæ
 se in pristinum Imperii statum vindicassent, libe-

*Marti-
 nus IV.
 Pont.*

*Vespera
 Siculæ*

ras & immunes pronunciaret. Ita plures jugum ab aliis sibi impositum excutiebant, & cum libertate priorem Reipub. formam permittabant.

Adol- Succedebat Rodolpho in Imperio Adolphus,
phus Pontifici Petrus de Murone; *Papa Celestinus* di-
Imp. ctus. Hic cum esset Eremita, & vitæ sanctimo-
Celesti- nia clareret, post menses v. i. dignitati Pontificiæ
nus V. renunciabat, ejusque in locum subrogabatur Bo-
Pont. nifacius v. i. i. Jam verò iu fatis erat, ut Italia
Germanis & Gallis liberata à suis administraretur
tantum, ac Pontifex ultramontanorum auxilio
deslitutus, potentia sua uti amplius non posset.
Quare incipiebant in urbe Romana florescere
duæ potentissimæ familiæ, Columnenses & Ur-
Colu- sini, qui & vicinitate sua & potentia dignita-
mnensi tem Pontificiam intra limites suos continerent,
Ursi- prohiberentque ne in immensum excreceret.
norum Quod cum Bonifacius vereretur eos facturos,
familia. conabatur omnibus modis familiam Columnen-
sium extinguere. nec solum eam excommunicationis
fulmine terrebat, verum etiam crucem (ut vocant)
contra eam dabat. Quæ res etsi molitissima
erat Columnensibus, plus tamen Ecclesiæ Romanæ
oberat, quàm ipsis. Nam & arma illa quæ ob
amorem fidei Christianæ plurimum potuerant ante
omnes, ubi propria ambitione & fastu Pontifices
adversus ipsosmet Christianos iis uterentur, hebetaban-
tur & officium suum recusabant, *Denique nihil ita fregit*
Pontificum auctoritatem & imperium quàm propria
libido & dominandi cupiditas. Privabat præ-
terea Bonifacius duos ex eadem familia Colum-
nensium dignitate Cardinalitia. Cumque Sciarra
quidam, præcipuus ex ea familia, prius Pontifici
ignotus, fugam arriperet, captus in ea à piratis
Catelanis, & ad triremes condemnatus cognitus à
nautis, è Marsilia Philippo Galliarum regi mitte-
batur. Qui cum ipse quoque excommunicatus
esset à Pontifice, & regno Neapolita-

no privatus, haud ignorabat, quam difficile esset belligerari adversus Pontifices Romanos, quod qui id faceret, succumberet plerumque: aut si vinceret, magno tamen cum periculo potiretur victoria: & astu quodam agendum sibi putabat, quasi in gratiam cum Pontifice rediturus. Sciarram igitur in Italiam clam ablegabat; qui cum Anagninam venisset, & Pontificem in ea urbe reperiret, convocatis aliquot amicis noctu eundem capiebat. Et quanquam rursus liberabatur Pontifex à civibus ejus urbis, ita tamen graviter molesteque ferebat casum hunc, ut summo cum dolore ac furibundus diem suum obiret. Fuit hic *Bonifacius* autor anni Jubilæi, Anno Christi *mccc.* statuitque ut singulis centis annis semel celebraretur. Incidere deinde multæ & variæ dissensiones, inter Guelphos & Gibellinos. Adhæc, quoniam Italia ope & auxilio Imperatoris destituebatur, multæ urbes & regiones sese in libertatem vindicabant, multæ à tyrannis occupabantur. Succedebat autem Bonifacio Benedictus, is purpuratam dignitatem Columnensibus restituebat, Philip-^{*Anteq*} pum Galliarum Regem ab excommunicatione^{*in*} absolvebat. Benedictum sequebatur Cle-^{*in*} mens V. Hic quod Gallus esset natione, sc-^{*in*} dem quoque Pontificiam transferebat in Gal-^{*in*} lias, anno salutis humanæ *mcccvi.* Desie-^{*in*} rat interea in vivis esse Carolus *ii.* Neapolis^{*in*} Rex, eique successerat Robertus filius. Im-^{*in*} perio præerat Henricus Lucenburgensis, is trans-^{*in*} eo animo proficiscebatur Romam, ut diade-^{*in*} ma Imperii à Pontifice acciperet, tametsi haud^{*in*} ignorabat Pontificem in urbe non esse, & ^{*in*} perturbationem maximam pariebat ejus ad-^{*in*} ventus in Longobardiam. Nam & omnes ex ea proscriptos in integrum restituebat, sive Guelphi essent, sive Gibellini: qui cum rursus sese mutuis cladibus conficerent, ita ea regio

ima

implicabatur bello, urne Imperator quidem ipse toto cum exercitu suo sufficeret ad sedandum eorum tumultum. Quin Longobardia relicta per urbem Genuam Pisas contendebat: quo cum venisset, unum hoc animo versabat, ut Thusciam adimeret Roberto. Sed quia consiliis illius non respondebat eventus, iterum petebat Romam, è qua paucos post dies ab Urfinis ope & favore Robertiejectus, Pisasque reversus Fredericum Siciliæ Regem in Thusciam vocabat, nimirum ut ab eo adjuvaretur, ac minore cum difficultate eam regionem Roberto adimeret. Verum dum hæc aliaque molitur, vitam cum morte commutabat, Ludovico Bavaro ei in Imperio succedente.

Ludovici
IV.
Imp.

Joannes
XXII.
Pont.

Pervenerat ad Pontificatum Joannes XXII. Nec minus persequebatur Guelphos ac Ecclesiam Romanam novus Imperator, quam superior fecerat: Defendebant tamen illi se adversus impetum illius, ope Florentinorum & Roberti regis adjuti. Inde bella multa in Longobardia à Viscontiis contra Guelphos, in Thuscia à Castutio Lucensi contra Florentinos. Et quoniam Viscontiorum familia causa fuit ducatus Mediolanensis, unius scilicet ex quinque iis ducatibus, qui totam deinde Italiam gubernarunt, paulo altius repetam ejus originem. Cum foedus inivissent aliquot Longobardiæ civitates, quemadmodum supra dictum est, ut adversus Fredericum Barbarossam se tutarentur, urbs Mediolanensis jam dum à ruinis instaurata, illis civitatibus se adungebat, reprimebaturque Barbarossæ impetus eo foedere, & Ecclesiæ partes per aliquot tempus in Longobardia erant superiores, post iis in bellis & calamitatibus quæ subsequebantur, in eadem urbe Mediolanensi, cœpit florescere familia Torrensium, & magis magisque audagebatur ejus æstimatio, quandiu in illa regione nulla aut exigua Imperatoris fuit autori-

tas.

Viscon-
tiorum
familia,
& de o-
rigine
ducum
Medi-
olanen-
sium.

12. Cum autem in Italiam veniret Frediricus 11.
 & Gibellinorum factio ab Ezelino adjuvaretur,
 feretque potens, æque ut altera, passim reperie-
 bantur qui huic quoque factioni faverent. Itaque
 cum & Mediolani ex eorum numero essent Vis-
 contii, ejiciebantur ab iisdem ex ea urbe Torren-
 ses: Sed haud diu exulabant; quam primum enim
 pax esset constituta inter Imperatorem & Ponti-
 ficem, ipsi quoque restituebantur pristina di-
 gnitati. Sede deinde Pontificia in Gallias transla-
 ta, cum & Henricus Lucenbergensis per Italiam
 faceret iter, ut Romæ diadema imperatorium
 acciperet, hospitio excipiebatur Mediolani à
 Maphzo Viscontio, & Guidone Torrensi, viris
 principibus & primariis in iis familiis, ea tempe-
 state. Hic Maphzus existimans se rem gratam Im-
 peratori facturum, si Guidonem rursus ejice-
 ret ex ea urbe, idque eo facilius perficere posse,
 quod is Guelpinorum sequebatur partes: occa-
 sionem sumebat ad eam rem, ex querela plebis
 de vestitu Germanorum militum. Post caute sin-
 gulos hortabatur, ut ~~ad~~ arreptis imperium
 barbarorum hominum excuterent, seque in pri-
 stinam libertatem vindicarent. Hoc consilium
 cum recte & ex animi sententia ei succederet,
 curabat ut à confœderatis quibusdam tumultus
 excitaretur, utque universus populus arma ar-
 riperet adversus Germanos. Nihil tamen hostili-
 ter agebatur, antequam Maphzus cum filiis suis
 cæterisque omnibus, qui ejus factionis erant, ar-
 mati ad Imperatorem accurrerent, & culpam om-
 nem seditionis in Torrenses rejicerent: nam &
 illis dolere inter privatos esse in ea urbe, & occa-
 sione data voluisse illum ex improvviso opprime-
 re, ut Italiam Guelphis subjicerent, & ipsi princi-
 patus ejus urbis potirentur. Interim bono animo
 debere eum esse ajebant: Si enim copiis illorum
 ipse suas adjungeret, nulla in parte se ei defu-
 turos. Credebat Henricus vera esse ea quæ Ma-
 phzus

phæus dixerat, suasque vires illius viribus jungebat, post impetum faciebant in Torrenses, qui hinc inde erant sparsi in civitate, ut seditionem exortam reprimerent, & quoscunque ex eorum numero adoriebantur, interficiebant, aut omnibus fortunis exutos in exilium mittebant. Ad eum modum efficiebatur Maphæus Mediolani dominus, quem secutus est postea ex ea familia Galeazius & Azo; hos Luchinus & Joannes; ac fuit Joannes Archiepiscopus in ea urbe, Luchinus qui prius moriebatur quàm Archiepiscopus, Bernabam & Galeazium relinquebat: tandem etiam Galeazius obibat diem, relicto Joanne Galeazio Comite, cognomento Virtuoso. Hic, mortuo Archiepiscopo, fraude interficiebat Bernardum patruelem suum, & solus potiebatur Mediolano, fuitque primum omnium ejus urbis dux appellatus. Moriens relinquebat hæredes duos, Philippum & Joannem Mariam Angelum, qui cum à plebe Mediolani interficeretur, solus rerum potiebatur Philippus, in quo tandem etiam desuit administratio illius ducatus in familia Viscontiorum, quia nullos hæredes masculos relinquebat: & ad Sforzas transferebatur, quemadmodum suo loco exponemus. Ut igitur revertar unde sum digressus: Cum Ludovicus Imperator in Italiam venisset ut diademate Imperiali ornaretur, atque eos confirmaret, qui partium illius essent, Mediolani commorans, & occasionem nactus, ut civitatem illam argento emungeret, simulabat se eam restitutum pristina libertati, & Viscontios in carcerem conjiciebat, quos tamen paulò post Castrius Lucensis liberabat. Romam deinde profectus, quo facilius Italiam universam turbaret, Antipapam creabat Petrum Cornaram, ejusque autoritate & potentia Viscontiorum fretus, existimabat haud difficile sibi futurum, ut quos vel in Longobardia vel in Thuscia haberet hostes. eo-
rum

num omnium vires & potentiam frangeret. Verum moriebatur Castrutius, fuitque ejus mors causa & initium calamitatum Ludovici. Nam Pifæ, & Luca urbes statim illi rebellabant, & Pifani Antipapam captum mittebant in Gallias, ipse de rebus Italicis desperans in Germaniam revertebatur. Vix autem egressus erat inde, cum in eam veniebat Joannes Bohemix Rex, accersitus ab iis, qui in urbe Brixienti Gibellinorum factionem sequebantur, eamque urbem occupabat, præterea & Bergomum. Et quoniam consentiente Pontifice venerat, tametsi Pontifex id negaret, juvabatur à Legato Bononiensi, qui hoc optimum censebat remedium, ne in Italiam reverteretur Imperator, fecitque hic discessus illius in eas maximas mutationes. Cum enim Florentini & Rex Robertus viderent Gibellinos adjuvari à Legato Pontificio, omnes eos habebant pro inimicis, quibus vel Legatus Bononiensis vel Bohemix Rex amicus esset: & multi alii Italix principes his se adjugebant, nullo vel Guelphorum vel Gibellinorum habito respectu, ut Viscontii, Scaligeri, Philippus Gonzaga Mantuanus, Carrarienses & Estenses, quos omnes excommunicabat Pontifex. Rex, quod foedus illud metueret, domum proficiscebatur majores copias collecturus. Quas et paulò post adducebat in Italiam, tamen cum difficile illi esset vincere, diffidens rebus suis, contra voluntatem Legati Pontificii rursus se in Bohemiam recipiebat, Regio & Mutinæ tantum præsidio imposito. Parinam commendabat Marsilio & Petro Rossensi, viris potentissimis in ea civitate. Rege ex Italia egresso, Bononia quoque confœderatis se jungebat, & ita conveniebat inter illos, ut ex quatuor illis civitatibus, quæ adhuc Ecclesiæ sequebantur partes, Parma Scaligeris cederet, Regiam Gonzagæ, Mutina Estensibus, Luca deni-

denique Florentinis. Sed multa bella sequebantur ex ea civitatum distributione, quæ tamen maxima ex parte ope & prudentia Venetorum sunt sopita.

Origo ac Ac ne mirum alicui videatur, cur in his tantis
historia & variis mutationibus, quæ in Italia acciderunt,
condita nullam unquam hætenus Venetorum fecerim
urbis mentionem, cum Rempubl. habeant cæteris Ita-
Venetæ. liæ ducatibus forma simul ac potentia præstan-
torem, dicam aliquid de origine illorum, & o-
stendam, cur ante se non immiscuerint rebus I-
taliæ afflictis. Quo tempore Attila Hunnorum
Rex Aquileiam obsidebat, qui in ea erant cives,
cum jam diu se defendissent, & de salute sua de-
sperarent, quantum occasio patiebatur, omni
cum suppellectile & thesauro suo confugiebant
ad scopulos æstuariorum maris Adriatici, va-
cues atque iniqui & a nemine inhabitates. Patavini
quoque hoc vicino malo perterriti, & quod me-
tuerent ne Aquileia potius Attila, eos quoque
opprimeret, res suas, quæ momenti alicujus es-
sent, asportabant in eadem æstuaria maris, in lo-
cum quendam, cui nomen erat Rivo alto. Quin-
etiam infantes suos mittebant eò, sæminas item
ac homines senio confectos, juventute ad urbis
defensionem servata. Illi præterea, qua montem
Silium vicinosque colles inhabitant, æquè metu
pèrculsi, ad eosdem maris scopulos sese recipie-
bant. Capta itaque ab Attila urbe Aquileia, &
devastato Patavio, monte Silio, Vicentia & Ve-
rona, Patavini & potentissimi quique, paludes
Rivo altum ambientes incolebant. Sed & illi po-
puli, qui loca huic provinciæ, quæ Venetia olim
appellabatur, vicina tenebant, in easdem palu-
der sese receperant, iisdem de causis, quibus alii,
& amœnissimis fertilissimisque locis relictis ne-
cessitate urgente, sterilia, inamœna, omnisque
commoditatis expertia inhabitabant. Erat illo-
rum ingens numerus, & ex variis populis colle-
ctus,

Aus. Quare intra paucos annos ita ab iis excole-
 bantur ea loca, ut non solum commodè inhabi-
 tari possent, verùm etiam ut essent amœnissima.
 Condebant & leges inter se, ac illa Italix de-
 vastatione tranquillissimè vivebant. Denique ex-
 iguo temporis spatio potentia simul ac autoritate
 augebantur: Nam & alii multi sese iis adju-
 dant ex Longobardix civitatibus, propter Cle-
 phi Regis crudelitatem, eaque res maximo adju-
 mento erat urbi Venetæ, & tanto quidem, ut
 cum postea Pipinus Galliarum Rex, invitatus à
 Pontifice, Longobardos ex Italia ejicere conare-
 tur, facta inter eum & Imperatorem Græcorum
 pace, Veneti & Beneventi Dux eo in statu relin-
 querentur ab iisdem, ut neutrius cogerentur se-
 qui partes, intermedii inter illos sua libertate
 gauderent. Quemadmodum autem necessitas
 initio coëgerat eos, ut in iis maris lacunis & æ-
 stuariis sedes suas figerent, sic cum nullum aut
 exiguum in continenti terra haberent imperium,
 eadem planè necessitas causa illis erat cogitandi,
 qua ratione atque modo se familiasque suas ho-
 nestè sustentarent. Itaque ad diversas orbis par-
 tes navigantes, variis mercium generibus urbem
 suam adimplere cæperunt. Quibus cum alii opus
 haberent, qui continentem inhabitarent, neces-
 sum erat iis ad urbem hanc confluere, illarum
 comparandarum causa. Ac diu quidem nulla alia
 de re magis solliciti erant Veneti, quàm ut quam
 facilimè possent merces illas ad urbem suam per-
 ferri: ideoque portus complures occupabant in
 Græcia simul & Syria. Postea cum Gallos in A-
 siam irruentes classe sua adjuvarent, præmii loco
 Candiam Insulam consequabantur. Ad eum mo-
 dum viventes longè latèque dominabantur in
 mari, in ipsa autem Italia tam venerabile erat il-
 lorum nomen & autoritas, ut sæpè maximarum
 controversiarum, quæ inter alios incidissent, ar-
 bitri eligerentur. Ut in ea confœderatorum dis-
 sen-

fensione, qua de jurisdictione locorum quorundam disceptabatur. Nam & hæc componebatur à Venetis, & censura ac judicio illorum, Bergomum & Brixia civitates Viscontiis tribuebantur. Cum verò temporis progressu Patavium, Vicenriam & Tervisium dominio suo adjecissent, nec ita multò post Veronam, Bergomum & Brixiam multasque alias civitates in Romandiola & in regno Neapolitano, stimulati cupiditate imperandi, eò crevit illorum fastus ac ambitio, ut non Italici principibus tantum, sed ultramontanis regibus terrori essent: Fecitque idem hic illorum fastus, ut exteri isti, foedere contra eos inito, uno die omne illis imperium adimerent, quod vix multorum annorum spatio sumptibus maximis paraverant. Et quanquam nostra ætate partem aliquam illius receperant, tamen neque ita potentes sunt, ut olim, neque tanta in autoritate apud alios, & more aliorum principum Italiae nunc vivunt. Pervenerat ad Pontificatum Benedictus XII. is cum intelligeret omnem sibi potestatem imperandi in Italia ademptam, cumque vereretur ne Ludovicus Imperator eam acquireret, cogitabat se posse amicitia sibi devincire in ea istos, qui occupaverant loca Imperatori subiecta, si ansam illis præberet metuendi Imperii seque conjungendi cum ipso ad defensionem Italiae. Quare edicto facto, omnibus qui Longobardiam partes occupaverant, concedebat, uti eas retinerent, modo justo aliquo ac honesto prætextu id fecissent. Quod dum agit, moritur, succedente Clemente VII. ubi cum Imperator videret, quam liberaliter aliis donasset Imperii urbes Pontifex, ne ipse minus liberalis esset in donandis rebus alienis, quàm illi, eadem planè ratione permittebat, ut quod quisque occupasset ex Ecclesie Romanæ bonis, jussu & autoritate ipsius retineret. Sic Galeottus Malatesta, ejusque fratres Arimino potiebantur, Pisauo item & Fano

An

Antonius Montefeldrensis Marchia Anconitana, Imperator & Urbino oppido. Gentilis Varanius Camerino, *tor sen-*
 Guido Polenus Ravenna, Sinibaldus Ordelafo *da con-*
 fus Forolivii & Cesena, Joannes Manfredus Fa- *stius*
 rentia, Ludovicus Alidosius Imola. Multi prae- *in Ita-*
 terea aliis in locis loca multa consequabantur, *lia. Fuit*
 ut ex omnibus iis quae Ecclesiae fuerant subiecta, *autem*
 pauca admodum restarent, quae principem ali- *Carolus*
 quem non agnoscerent. Sic fractae vires Ecclesiae *IV.*

Romanae, mansere debiles usque ad Alexandri
 VI. tempora, qui nostra hac aetate tandem re-
 collegit eas, magna cum infamia suorum suc-
 cessorum. Commorabatur autem Tridenti-
 ni Imperator, cum haec concederet, seque in
 Italiam venturum simulabat, unde bella multa
 & dissensiones in Longobardia; quibus Parma
 civitas in Viscontiorum venit potestatem ac im-
 perium.

Eodem tempore diem suum obibat Robertus
 Neapolis Rex, relictis post se duabus neptibus
 ex filio Carolo, jamdum antea mortuo. Caverat
 autem testamento, ut major natu, Joanna nomi-
 ne, in eo regno succederet, nuberetque Andreas
 Regis Hungariae filio, nepoti illius. At non diu
 in matrimonio habuerat eam Andreas, cum ab
 ea interficeretur, & illa alteri cuidam nubit, co-
 gnato suo, Ludovico principi Tarentino. Quam-
 obrem ut tantum facinus ulciscerentur Ludovi-
 cus Hungariae Rex, ejusque filius, Andreas extin-
 cti frater, ducto in Italiam exercitu reginam si-
 mul cum marito e regno Neapolitano ejiciebant.
 Accidit sub idem tempus res mira in urbe Ro-
 mana & digna quae memoretur: Nicolaus quidam.
Laurentius cognomento, Capitoli Cancellarius,
 ejectis ex urbe senatoribus, Tribunum se facie-
 bat, caput nimitum Reipublicae Romanae, eam-
 que ad antiquum statum reducebat tanta cum
 opinione justitiae & virtutis, ut non solum loca
 urbi vicina, sed universa propemodum Italia ei
 gra-

gratularetur per legatos, & provinciæ, quæ olim subiectæ urbi fuerant (quia jam renatam quodammodo eam videbant) spem maximam de eo concipiebant. Denique alii metu, alii spe quadam & expectatione alicujus emolumenti eum honorabant. Interim ille nihil movebatur ista autoritate, quin statim se abdicabat magistratu, & negotiorum mole fatigatus, ne ab aliquo opprimeretur, clam ad Carolum Bohemiæ Regem confugiebat. Qui cum in odium & invidiam Ludovici Baviariæ Ducis à Pontifice Imperator esset electus, ut vicissim rem gratam faceret Pontifici, Nicolaum illi mittebat captivum. Interjecto deinde aliquot annorum spatio, exemplo hujus, de quo jam diximus, alius quidam Franciscus Baroccegius nomine, idem officium Tribunatus sibi sumebat in urbe Romana, senatoribus ejectis: Quare ut huic malo remedium adhiberet Pontifex, liberatum à carcere Nicolaum, pristinaque libertati restitutum, Romam redire jubebat, & ut antè dignitate Tribunitia perfrui. Ac sanè recuperabat eam Nicolaus interfecto Francisco: verum cum in odium Columnensium incidisset, ipse quoque haud ita multò post interficiebatur. & munus gubernandæ Reipublicæ Romæ post obitum illius iterum demandabatur senatoribus. Ejecerat interea è Regno Neapolitauo Joannem Reginam, ut dixi, Hungariæ Rex, jamque domum revertebatur, ubi Pontifex Romanus (quod Reginam potius quam ipsum Romæ cuperet vicinum) agebat cum eo, ut regnum ademptum restitutum se reginæ polliceretur, si maritus ejus titulo Ducis Tarentini contentus, Regis Neapolitani carere veller. Agebatur autem tum annus Christi MCCCL. & commodum videbatur Pontifici, ut annus Jubilæus à Bonifacio VIII. institutus, è centesimo ad quinquagesimum quæque annum reduceretur. Quare decreto ea de re facto, Rômani ob hoc beneficium illis præstitum,

con-

*Annus
Jubilæus
à 100.
ad 50.
annum
reducitur.*

consentiebant, ut Pontifex Cardinales quatuor ad urbem mitteret, qui statum Reipublicæ collapsæ emendarent, quive ad arbitrium Pontificis senatores constituerent. Restituebat insuper hic Pontifex Duci Ludovico titulum Regis Neapolitani: contra Joanna ejus uxor civitatem Avenionem donabat Ecclesiæ Romanæ, quam jure hæreditario possidebat. Jam verò mortuus erat Luchinus Viscontius, ac Joannes Archiepiscopus solus potitus Mediolano, bella maxima movebat in universa Thuscia, præcipue vicinis, siebatque potentissimus. Quo similiter mortuo, erant ex ea familia superstites Bernabus & Galeazius ejus nepotes, sed paulò post Galeazius quoque extinguebatur, relicto filio Joanne Galeazio, qui omnem statum ac imperium familiæ illius cum Barnaba dividebat.

Præerat adhuc ea tempestate imperio Romano Carolus Bohemiæ Rex, sedi Apostolicæ Innocentius VI. Is Cardinalem quendam Hispanum, *Innocentius VI. Rom.* Egidium nomine, in Italiam ablegabat, qui virtute & prudentia sua non in Romandiosa tantum ac in urbe Roma, verùm in universa Italia collapsam Ecclesiæ auctoritatem restituebat, quam (ut ante admonui) Archiepiscopus Mediolanensis occupaverat. Cogebat insuper populum Romanum, ut Senatorem peregrinum susciperet, cum scilicet, quem annuatim mitteret Pontifex. Inibat honestissimas condiciones pacis cum Viscontiis: Denique Joannem Argutum Anglum 4000 Anglorum partes Gibellinorum defendentem, in Thuscia capiebat. Itaque cum postea ad Pontificatum perveniret Urbanus V. atque intelligeret tot victorias illius & res laudabiliter ab eo gestas ipse quoque avidus videndi renovatum Italiæ statum, Romam contendebat cum Imperatore Carolo: ubi per aliquot menses ambo commorati, Carolus in regnum Neapolitanum revertebatur. Pontifex Avenionem; Mortuo hoc Urbano,

Gregorius XI. creabatur in Pontificem Maximum Gregorius XI. Sed quoniam Ægidius Cardinalis è vivis erat sublatuſ, jam ruruſum diſſenſionibus fervebat Italia: cujuſ illi erant auctoreſ, qui adverſuſ Viſcontioſ conſpiraverant. Quare novuſ Pontifex primum omnium Legatuſ in eam mittebat cum exercitu 6000. Britannorum: Ipſe deinde Legatuſ ſecutuſ ſedem Pontificiam in urbem Romanam reducebat, Anno Chriſti, M CCC LXXVI. eadem fuiſſet in Galliis. Succedebat huic Pontifici Urbanuſ VI. nec ita multo poſt creabatur Clemens VIII. Fundi, à Cardinalibuſ 10. qui negabant Urbanuſ legitimo more electuſ eſſe. Genuenſeſ diu jam Viſcontioruſ imperio ſubjecti ſub id ſerè tempuſ rebellare illiſ cœperunt, ſeque in priſtinam libertatem aſſerere. Quinetiam inter hoſ & Venetoſ belluſ maximum movebatur ob Tenedon Inſulam, unde novæ factioneſ in univerſa Italia, ubi primum omnium conſpectæ machinæ bellicæ, quaſ *Bombardæ* vocant, recens Germanorum inventuſ. Ac quanquam in eo bello initio ſuperioreſ eſſent Genuenſeſ, urbemque Venetam per aliquot meſeſ obſidione premerent, poſtremò tamen Veneti victoriam potiebantur, & pax firmata eſt inter eoſ & Genuenſeſ per Pontificem, anno Chriſti M CCC LXXXI.

Bombarda primum omnium in Italia cõſpecta Orta in Eccleſia ſchiſmate, ut ante dixi, Joanna Neapoliſ Regina ſequebatur novi Pontificiſ partieſ, quare Urbanuſ Pontifex inſtabat ut regnuſ Neapolitanuſ à Carolo Durerio occuparetur, homine ex antiqua Reguſ Neapolitanoruſ familia prognato: Quod cum hic faceret, & pro ſuo uteretur, illa in Galliaſ fugiebat. Ferebat autem indigniſſimè hoc factuſ Galliaruſ Rex, & Ludovicuſ Angluſ in Italiaſ ablegabat, qui & regnuſ Reginæ recuperaret, & Urbanuſ Remâ ejiceret, ſubrogato Antipapa in ejuſ locuſ. Veruſ dum hoc molitur, Angiuſ fato cedit diſſipatur ejuſ exercituſ, & militeſ in Galliaſ ſe-

ſerapiunt. Interea Pontifex Neapolim proficiſcitur, ubi in carcerem conjiciebat Cardinales novem, Galli & Antipapæ partes ſecutos, poſt etiam regi incipit irasſci, quod is recuſaſſet quendam ex nepotibus ipſius ducem Capuæ creare: diſſimulabat tamen iram iſtam, & petebat, ut Nuceriam urbem ſaltem ei concederet; quam cum obtineret, ſtatim eam muniebat, hoc unum moliebatur, ut regem ex eo regno ejiceret. Re intellecta exercitum colligebat Rex adverſus Pontificem, eique bellum denunciabat. Pontifex Genuam ſe conferebat, ubi ſublatis è medio Cardinalibus captivis, Romam revertebatur, rurſumque creabat Cardinales xxvi i i. numero, ſcilicet, ut autoritatē novam ſibi compararet. Carolus relictæ Neapoli uxore & Ladislao ac Joanna liberis, in Hungariam proficiſcitur, eoque regno inauguratus, paulo poſt diem ſuum obit. Dum hæc ita ordine geruntur, interfecerat Joannes Galeazius Viſcontius nepotem ſuum Barnabam, & ſolus Mediolano potiebatur. Nec ſatis erat illi ducem eſſe univerſæ Longobardiæ, quin etiam Tuſciam occupare volebat: quod dum agit, potiundæ totius Italiæ ſpe, ipſe quoque moritur. Urbano VI. ſuccedebat Bonifacius IX. Clementi VII Antipapæ Avenione Benediſtus XIII.

Bonifacius IX Pont.

Erat tum Italia reſerta milite peregrino, Anglo, Germano, & Britanno, qui ſub variis principibus externis in eam venerat: partim etiam à Pontificibus miſſus, cum Avenione degerent. Eo igitur tunc ut plurimum utebantur in bellis Italiæ, principes, uſque ad Ludovici Conii tempora: is enim poſtea rurſum ex Italo milite exercitum conſcripſit ſub titulo S. Giorgii: cujus tanta fuit virtus & diſciplina militaris, ut exiguo temporis intervallo omnem gloriam militibus externis adimeret, ſuam Italici reſtitueret, eoque ſolo uſi ſunt deinceps Italiæ principes, ſi quod bellum inter eos gerebatur. Ceterum male conveniebat

Pontifici cum populo Romano : Quare Assisium profectus commorabatur ibi, donec annus Jubilæus instaret Christi mcccc. Ubi ut in urbem rediret Pontifex, Romani ultro recipiebant externum senatorem, quem ipse veller. Permittebant etiam ei, ut Castrum S. Angeli muniret. His pactiõibus reversus Pontifex, quo opes Ecclesiæ augeret, decretum faciebat, ut omnium vacantium beneficiorum redditus ad annum unum fisco Pontificio cederent. Vita functo Galeazio Mediolani duce, status ejus ducatus in partes plurimas scindebatur, tametsi duos reliquisset filios, Joannem Mariam Angelum, & Philippum. Nam in his dissensionibus, quæ mortem ejus sequebantur, etiam Joannes Maria Angelus, vitam cum morte commutabat, Philippus captus Tisini in arce detinebatur aliquandiu, sed fide & auxilio præfecti evadebat. Inter alios multos qui civitates illas & oppida occupaverant, quæ pater olim ipsorum possederat, erat Guilclmus Scaligerus : Hic proscriptus confugiebat ad Franciscum Carraram Patavii dominum, & adjutus ab eo, civitate Veronensi potiebatur. Verum non erat diuturnum hoc Imperium illius & potestas : necabatur enim à Francisco veneno, ac vitam simul cum civitate amittebat. Vicentini, qui hætenus sub Viscontiis tranquille & pacifice vixerant, ne potentia reguli Patavini ipsis quoque noceret, in clientelam Venetorum se debant. Sic adjuti à Vicentinis Veneti, primum urbem Veronam occupabant, post etiam Patavio potiebantur. Jam verò desierat in humanis esse Bonifacius Pontifex, eratque in locum illius successus Innocentius VII. Huic senatus populusque Romanus supplicabat, ut Castrum anteablatura & munitum simul cum libertate pristina illis restitueret, sed frustra hæc canebantur Pontifici, & populus Romanus Ladislai regis Neapolitani implorabat opem : Lite deinde inter eos sopita.

*Inno-
centius VII.
Pont.*

.is

in urbem redibat Pontifex, è qua metu & terro-
recivium Viterbium confugerat, eoque in loco
depotem suum Marchiæ Anconitanæ fecerat Co-
mitem, nec ita multo post exinguebatur. Crea-
batur eo mortuo in Pontificem Maximum Gre-
gorius XII. ea lege & conditione, ut si Antipapa
renunciaret dignitati Pontificiæ, ipse quoque
eidem renunciaret. Ac sane tantum laborabatur
eo tempore à Cardinalibus in reducenda ad
unionem Ecclesia, & tollendo schismate, ut Be-
nedictus Antipapa ad portum Veneris veniret,
Gregorius XII. Lucam: cumque multa hinc in-
de inter eos tractarentur, nec tamen certi quic-
quam decerni posset, utrumque senovebant
Cardinales dignitate Pontificia, & Benedictus in
Hispaniam proficiscebatur, Gregorius Arimi-
num. Suasu deinde ac hortatu Balthasaris Cos-
sæ Bononiæ Legati iidem Cardinales concilium
cogebant Pisfis, quo Pontificem maximum crea-
bant Alexandrum V. Qui ad eam dignitatem
euectus regnum Neapolitanum Ludovico Angio
concedebat, excommunicato Ladislao: præter-
ea bellum eidem Ladislao movebat pacto fode-
re cum Florentinis, Genuensibus, Venetis & Legato
Bononiensi, urbem Romam capiebat, tandem
moriebatur in medio belli ardore, ejusque in
locum subrogabatur Balthasar Cossa, *Ioannes XXII*
appellatus. Hic Bononiæ electus statim ad urbem *XXIII*
contendit, ubi cum Ludovicum Angium repe-
risset, jam tum è Marsilia reversum cum classe, &
ineum casum ambo inciderent, ut cum Rege
Ladislao manus illis conferendæ essent, perum-
pebant quidem illius exercitum, sed quod habe-
rent parum exercitatos nauceros, victoria ca-
debant. Ita Rex paulo post iterum potiebatur
urbe Romana, Pontifex Bononiam confugiebat,
Ludovicus in Provinciam. Ut autem Ladislai
Regis potentiam frangeret Pontifex Romanus,
omnem lapidem movebat, ut Sigismundus Hun-
gariæ

*Gregori-
us XII.
Pont.*

*Alexan-
der V.
Pont.*

*Ioannes
XXIII
Pont.*

*Sigis-
mundus
Imp.*

gariz Rex Imperator crearetur, eoque in Italiam accercito, Mantuz cum eo agebat de Concilio generali indicendo, quo ad concordiam redacta Ecclesia, ab hostibus suis facilius defenderetur. Erant itaque eo tempore Pontifices numero tres, Gregorius, Benedictus, & Joannes, quorum odio & dissensione valde frangebantur Ecclesiaz vires, ac imminuebatur autoritas. Locus Concilio designabatur Constantia, Germaniaz urbs, præter expectationem & voluntatem Joannis Pontificis. Et quamvis inopinata Ladislai morte omnis spes & emolumentum adimebatur Pontifici, quod ex eo Concilio accepturum se sperabat, qui tamen jam consenserat in illud, non poterat facere, quin ipse quoque eidem interesset. Itaque Constantiam veniens, & post aliquot menses serius (ut dici solet) quam decebat, errorem suum agnoscens, fugamque inde meditans, captus cogeatur dignitati Pontificiaz renunciare. Renunciabat & Gregorins eidem per Legatum quendam. Benedictus qui renunciaturum se negabat, primum pro hæretico declarabatur, deinde cum etiam ab iis Cardinalibus defereretur, qui partes illius hætenus secuti erant, tandem similiter adigebatur ad renunciationem, & creabatur à Concilio Pontifex Maximus Ottho Colum

*Tres
Pontifi-
ces Ro-
mani
simul di-
gnitate
privati.*

*Marti-
nus V.
Pont.*

mnensis genere, eique nomen indebatur Martino V. Hæc via atque ordine ad unionem & concordiam reducebatur Ecclesia, cum annis x l. distra- & scissaque in plures & varios Pontifices fuisset.

Sub hæc tempora fere Philippus Viscontius in arce Ticini detentus, ut ante dixi, fortuna maxima augebatur. Cum enim diem obiisset Fanti- nus Canis, qui in iis, quas recensui, Longobar- dia calamitatibus & ærumnis, Vercellas, Alex- andriam, Novariam & Tortonam civitates occu- paverat, ac liberos nullos reliquisset, ad quos bo- na ejus deferrentur, Beatricem conjugem suam instituerat hæredem, caveratque ut illa post obi-
tum

rem suum eidem Philippo nuberet. Hoc igitur matrimonio Mediolani dux fiebat Viscontius, & universa Longobardia potiebatur. Ac initio quidem summam benevolentiam & amorem sibi conciliabat apud omnes munificentia & liberalitate sua, ut plerumque solent tales principes: post stupri accusabat Beatricem conjugem, eamque interfici jubebat. Ad eum modum factus potentissimus, cogitabat quo pacto Thusciz quoque bellum inferret, & Joannis Galeazii parentis sui vestigiis insisteret. Reliquerat Ladislaus Neapolis Rex, è vivis decedens, sorori suæ Joannæ maximum exercitum, eique præstantissimos quosque Italiz præfecerat, inter quos principem locum obtinebat Sforza Cantignolius, homo ea ætate peritissimus in re militari. Hic Regina, ut suspicionem omnem à se amoveret, in quam incidere poterat, ob Pandolphum quendam, quem in aula sua habebat à pueritia in eadem educatum, nubebat Jacobo Marchiæ Comiti, Gallo natione, & ex regia stirpe prognato, ea lege & pactione, ut is titulo Principis Tarentini contentus, regni Neapolitani titulum omnemque ejus administrationem sibi soli relinqueret. Verum statim ut Neapolim appulit Jacobus, rex ab exercitu salutabatur, unde bellum inter eum & uxorem plane dubio eventu. Ac vincebat quidem regina, regnoq; servato Pontifici quoque indicebat bellum: Sed Sforza, ut eam in periculum conjiceret, stipendio suo renunciabat, cum illa nihil tale facturum eum cogitaret. Qua sane re damno maximo afficiebatur, & quia nullum aliud remedium reperiebat, quo malum hoc repelleret, ad Alphonsum Arragoniæ & Siciliæ Regem confugiebat, eoq; in hæredem adoptato, Bracii de Montone operam conducebat, qui & par Sforzæ judicabatur peritia rei militaris & hostis capitalis erat Pontifici, quod is illi urbem Perusinam ademisset. Quanquam autem pax iterum deinde facta est inter Reginam & Pontificem,

metuebat tamen Alphonsus, ut eodem quoque modo secum ageret Regina, quo cum marito egerat antea, & operam dabat, ut munitissima quæque regni Neapolitani loca astu occuparet. Illa contra non minus astuta atque sagax arcem Neapolitanam muniēbat. Cum igitur magis magisque inter eos augetetur suspicio ac simultas, ad arma deveniebat, & vincebat Alphonsum regina, duce Sforza, is enim iterum jam militabat sub stipendiis illius: Victum regno ejiciebat, adoptione privabat, Ludovicum Angium ejus in locum adoptabat. Unde novum bellum inter Braccium. qui Alphonsi partes erat secutus, & Sforzam reginæ præfectum. Quod dum geritur inter eos, dumque Sforza ad Piscaram flumen trajicit, in aquis perit. Iterum igitur destituebatur regina præfecto, ac paululum aberat, quin regno ejiceretur, nisi ope & auxilio Philippi Viscontii Mediolani ducis fuisset adjuta: hic enim eò redigebat Alphonsum, ut in Arragoniam se reciperet. Interim Braccius nihil movebatur eo Alphonsi discessu, & bellum semel coeptum adversum Reginam urgebat. Jamque Aquilam occupaverat, cum Pontifex praxideret, quanto in periculo versaretur Ecclesia Romana, si potentia Braccii augetetur. Quare exercitu suo præficebat Franciscum Sforza filium, qui ad eandem deinde civitatem Braccium simul interficiebat, & exercitum illius in fugam vertebat. Restabat adhuc à parte Braccii Ottho ejus filius, cui Perusina urbs ante à Pontifice erat adempta, Montone relicta: verum hic quoque interficiebatur paulo post in Romandiola, cum Florentinorum defenderet partes omnisque Braccianorum defensio & administratio rei militaris ad Nicolaum quemdam devolvebatur, cognomento Parvum.

Igitur ex præcipuis Italiæ regionibus eo tempore regnum Neapolitanum obtinebat Regina Joanna II. ejus nominis: Marchiā Anconitanā, parti-

patrimonium Petri ut vocant, & Romandicla
 partim Ecclesiæ Romanæ erant subiecta; partim
 ab aliis tenebatur: qui cum aliquando præfecti
 fuissent illorum locorum, eadem tyrannide sua
 occupaverant; Farrariam, Mutinam & Regium
 Estenses: Faventiam Manfredii: Imolam Alo-
 dosii: Forumlivii Ordellaffii: Ariminum ac Pi-
 saurum Malatestæ: Camerinum denique Varanii.
 Suberat Longobardia partim duci Philippo, par-
 tim Venetis, erantque ejectæ ex ea omnes fami-
 liæ illustres, una Gonzagarum familia excepta;
 hæc enim Mantuam adhuc retinebat. Thuscæ
 bona ex parte dominabantur Florentini. Luca
 tantum & Sena veteri jure utebantur: sed Luca
 à Guiniciis regebatur, Sena libertate sua gaude-
 bat, Genuensium, quod nunc libertate pristina
 uterentur, nunc regum Galliarum aut Viscontiorum
 imperio essent subiecti, nulla erat autoritas, &
 inter minores Italiæ status numerabantur, deni-
 que præcipui quique Italiæ principes ac familiæ,
 armis propriis erant exuti. Latebat domi Dux
 Philippus, & gerebat bella, ea per alios admini-
 strabat. Veneti in continenti dominum quæren- *Vires*
 tes, omnem gloriam amittebant, quam bello na- *Italia*
 vali comparaverant, & ut reliqui Italiæ princi- *fractæ*
 pes, exercitus suos aliorum gubernationi comi-
 mittebant. Pontifex Romanus, & Joanna Neapo-
 lis Regina, partim sexu, partim religione impe-
 diebantur, quo minus arma sumerent, & neces-
 sitate quodammodo cogebantur, ut id facerent,
 quod alii spe vana ac inani fecerant. Quin etiam
 Florentini eadem necessitate urgebantur: Cum
 enim ob frequentem mutationem status, major
 pars nobilitatis illorum interiisset, & Respubli-
 ca ab iis administraretur, qui à teneris, quod
 ajunt, ad mercaturam potius. quàm ad arma es-
 sent adsuæfacti, ipsi quoque eandem fortunam
 experiebantur, quàm alii. Breviter, ac ut uno
 verbodicam, omnis Italiæ vis belli & potestas,

aut Regulis pendebat, aut ab iis, quorum nulla fere erat potentia vel autoritas. Reguli nulla gloria accendebantur, sed toti in eo erant, ut tranquille uterentur rebus suis, vel, si posset, eas augerent: Alii non admodum versati in magnis & arduis rebus, quæstui inhiabant, aut cum quæstu simul auctoritatem aliquam sibi parabant. Erat ex eorum numero Carimignolus, Franciscus Sforza, Nicolaus cognomento *Parrus*, alumnus Braccii, Agnolus de Pergula, Laurentius ac Michaël Attenuli, Tartuglius, Jacopaccius, Ceculinus Perusinus, Nicolaus Tollentinus, Guido Taurellus, Antonius de Ponte ad Hieram, multique alii, quorum supra feci mentionem. Adjunxerant etiam se his Urfini & Columnenfes, urbis Romæ Barones, & complures alii nobiles Neapolitani & Longobardi, atque ita conveniebat inter eos, ut & tempori inservirent omnes, & ex iis à quibus bellum aliquod gerebatur, raro admodum alter altero esset superior, æquali propemodum de fortuna discederetur. Denique is erat status rerum in Italia ea ætate, ut si quis vel mediocriter in re bellica exercitatus esset præfectus, & in quo saltem umbra aliqua veteris virtutis militaris eluceret, cum singuli admirarentur.

LIBER SECUNDUS.

INter Magnas & admirandas rationes priscarum illarum Rerumpub. & Imperiorum conservandorum, quæ hoc seculo interierunt, non immerito numeratur studium, quod in extruendis novis civitatibus atque coloniis frequenti in usu fuit: *Ratio amplius faciendæ rerumpub.*

nihil etenim *optimo Principe beneque constituta Rep. adeo dignum, neque regionibus adeo utile reperiri queat, quam instaurandis novis coloniis vacare, ut sit quo genus humanum defensionis suæ se recipere, totamque commodo suo excolere possit:* quod quidem priscis factum non adeo difficile fuit, utpote quibus receptum erat, in provincias subactas, aut alia ratione vacuas, novos habitatores substituere, quod genus replendarum provinciarum, colonias vocabant. *Quid coloniæ.* Neque etenim, ea ratione, solummodo novæ urbes surgebant, sed etiam victori provinciæ eo magis in tuto constituebantur. loca præterea alioquin vacua, habitatoribus explebantur, tandemque homines recte distributi, publicam rem conservabant. Quod enim, ea ratione, homines in provinciis commodissime haberent, inde eorum copia profuebat, eoque tam ad offendendum alacriores, quam ad defendendum tutiores conspiciebantur. Postquam vero ratio ista, ob pravam rerumpublicarum administrationem, hoc ævo interierit, inde tam debilitatem, quam interitum imperiorum, consequi plane necessarium est, siquidem hæc ratio sola atque primaria existat, qua Imperia in tuto sint, *Coloniæ arum* regionesque incolis, uti dictum est, abundant. *ut sit.* Securitati quidem provinciarum, hinc ideo pro-

spectum liquet, quod istiusmodi Colonia, in de-
 victa provincia constituta, arcis atque propu-
 gnaculi loco sit, qua incolæ in fide atque officio
 continentur: præterea, vix unquam provincia
 frequenti habitatore abundare, nec homines in
 illa bene distribui queant, nisi hæc ratio sedulo
 observetur, siquidem non universa ut plurimum
 provincia, generationi atque sanitati conducatur,
 unde tandem consequi necesse est, ut alia regio-
 nis pars colonis abundet, altera hominibus desti-
 tuta sit: quod si itaque rationem illam, qua ege-
 næ colonis partes, ex abundantioribus locis ex-
 pleantur, minus sequi velimus, regio certe illa
 diutius subsistere nequit, quod nimirum alteram
 ejus partem, ob raritatem colonorum deserui, al-
 teram, ob nimiam frequentiam opibus exhauriri
 tandem consequatur. Cum verò natura ipsa huic
 incommodo obviam ire nequeat, eam ob rem
 requiritur, ut id industria restituatur: constat
 siquidem regionem minus salubrem hac ratione
 corrigi, si nimirum ea, uno eodemque tam cul-
 tura terram, quam frequentia ignium aërem sa-
 lubriorem reddant, quod quidem à natura ipsa
 præstari nunquam possit. Huic rei Venetorum
 urbs fidem facere queat, quæ quidem in loco
 palustri adeoque insalubri sita, nihilominus ho-
 minum, qui eodem tempore paludes istas inse-
 derunt, frequentia, ad salubritatem redacta fuit,
 Pisæ præterea, ob aëris inclementiam nunquam
 cive abundarunt, nisi ab eo tempore, quo Genua,
 omnisque illa ora à Saracenis vastata fuit, siqui-
 dem ii, qui cladem illam evaserunt, patrio solo
 exuti, tanta copia huc confluxerunt, ut eam ut-
 bem tam replerent, quam potentia amplificarent.
 Quod ergo ratio illa, Coloniarum constituenda-
 rum, nobis interiit, eam ob rem, tam provin-
 cias bello subactas, eo majore cum onere atque
 discrimine tuemur, quam novæ regiones habi-
 tatore carent, atque abundantiores eo nunquam

EX-

Salubri-
 tas re-
 gionum.

Pisa-
 rum in-
 cremen-
 tum

eronerantur. Hinc sane permagna orbis pars
 præsertim in Italia, si priscum ævum respicias,
 deserta jacet, quod quidem hinc evenisse, atque
 hodiernum evenire liquet, quia nec principes
 veram gloriam venantur, nec Republicæ quid-
 quam agunt, quod aliquam laudem mereri queat.
 Ergo veteres, ex his Coloniis, tam novæ urbes
 crebrò emergebant, quam inchoatæ in majorem
 amplitudinem crescebant, atque inter has Flo-
 rentia conspicua est, utpote quæ à Fesulanis ini-
 tium atque à Coloniis incrementum sumpsit. Cer-
 to enim certius est, quod etiam à Dante atque *Floren-*
 Joanne Villano, demonstrationibus solidissimis *tia ori-*
 asseritur, Fesulanos, quorum urbs jugum montis *go à Fe-*
 occupaverat. quo commoditati eorum inservi- *sulanis*
 rent, qui ad se mercatum venire cuperent, eoque
 mercatura uberiore gauderent, mercibus adve-
 narum exponendis, non verticem montis, sed
 planum istud, quod montis radicem, atque flu-
 men Arnun interjacet destinasse. Hinc meo
 quidem judicio, prima inibi ædificia surrexe-
 runt, in quæ mercatores nimirum merces suas
 tuto reciperent, quæ tandem in iusta domicilia
 abierunt, atque postmodum, devictis à Pontifice
 Romano Carthaginensibus, Italiaque undique
 pacata, amplificata auctaque fuerunt: *Neque*
etenim hominibus in angusto versari unquam libet,
nisi necessitate aliqua còadigantur, adeunt etiam ij
ipsi, qui, metu belli, loca aspera munitaque incolere
consueverant, postquam nihil amplius periculi super-
est, ad amœniora descendere soleant. Ergo securitas
 illa, qua universa Italia, sub auspiciis Romanæ
 Republicæ gaudebat, ædificiis istis; ea quam
 diximus ratione inchoatis, incremento fuit, ut
 tandem oppidi, quod primo quidem Arni- *Ejus im-*
 num cognominabatur, amplitudinem exhiberent. *cremen-*
 Bella abinde civilia, inter Marium Sullamque *tum.*
 primum, post inter Cæsarem & Pompejum, tan-
 dem inter eos qui Cæsarem obtruncarunt, ejus-

*Et no-
men.*

*Plinium
corre-
ctus.*

*Dis-
ta-
tio.
Res-
tan-
ratio*

que necis vindices, exsererunt. Prima itaque Colonia à Sulla, postmodum alia à Triumviris illis qui post vindicatam Cæsaris necem, rem Romanam inter se partiti erant, Fesulum translatæ fuere, quæ quidem vel universæ, vel major eorum pars, juxta oppidum istud, domicilia sibi extruxerunt, adeo ut hoc incremento, planities illa tot ædificiis occuparetur, quo illa civitatibus Italiæ deinceps non immerito adscriberetur. Unde verò ea nomen Florentiæ sortita sit, variæ ea de re opiniones exstant, sunt siquidem, qui eam à Florino, Colonia Principe, denominatam affirmant, alii Fluentiam ab initio, non Florentiam audivisse nuncupant, quod ea nimirum ad Arni fluvii ripam sita esset, atque hujus opinionis testem Plinium adducunt, qui Fluentinorum, ad fluentem Arnem sitorum, mentionem facit. Falli tamen eos arbitror: neque etenim, eo loci, Plinio propositum est, de nomine istius municipii verba facere, sed potius demonstrare, ubi Florentia sita sit, corruptam itaque esse scriptionem apud Plinium apparet, siquidem tam Frontino, quam Cornelio Tacito, qui circa Plinii tempora scripsere, ea jam Florentia nuncupatur, adeoque jam tempore Tiberii Cæsaris ad consuetudinem reliquarum Italiæ civitatum regebatur: Scriptum sequidem Cornelius reliquit, legatos Florentinorum Imperatorem orasse, ne aquæ in agros ipsorum derivarentur, neque adeo verisimile sit, civitatem illam, uno eodemque tempore, diversa nomina habuisse. Mihi itaque constitutum est, eam semper Florentiam audivisse, quidquid tandem appellationi occasionem præbuerit? originem etiam ejus Imperio Romano adscribendam, tandem sub primis Imperatoribus, à scriptoribus celebratæ coepisse. Barbarorum postmodum incursionibus Imperium Romanum prementibus, urbs ipsa, Totila Ostrogothorum rege, eversa, atque ducentis quinquaginta ab inde annis, à Carolo Magni

restaurata fuit, à quo deinceps tempore, usque ad annum Christi MCC XV. eam fortunam passa est, qua ii vivebant, qui tum summa in Italia potiebantur. Primo siquidem stirps Carolina eam obtinuit, inde à Berengariis occupata, tandem Imperatoribus Germanis, sicuti in tractatu nostro universalì dictum est, paruit: quo quidem tempore Florentini ob eorum qui ipsis imperabant potentiam, nihil memoria dignum gesserunt, præterquam, quod ii anno MX. S. Romuli die so- *Fesula-* lenni, Fesulum caperent atque everterent, quod *norm* quidem vel Imperatore assentiente, vel sub inter- *everfio.* regnum (*quo tempore audendi major facultas*) gestum esse, vero consentaneum est. Postquam verò Pontificum auctoritas in Italia auctum, Inpera- *Incre-* torum verò Germanorum potestas imminutum *mentum* ibat, omnes illius provinciarum urbes, minore cum *Pontifi-* reverentia Principes suos habere cœperunt: adeo, *cum.* ut sub annum Christi M LXXX. tempore Hærici III. Italia omnis in duas partes, Imperatorias nimirum ac Pontificias, scinderetur, inter quas nihilo-secius divisiones, Florentini concordēs & quieti, usque ad annum MCCXV. egerunt, nec aliud sibi imperium, Victoribus morigeri, quam salutem suam expetiverunt. At quemadmodum corporibus nostris accidere cernimus, ut quo lentiore morbo invadimur, eo majora discrimina & pericula nos manere soleant, sic etiam Florentinis usu venit, ut quo tardius partium studia sequerentur, eo periculosius postmodum cum iis conficiendum ipsis fuerit. Ac prima quidem partium causa satis omnibus nota est, utpote quæ à Dante, multisque aliis scriptoribus, notata sit, interim brevibus eam hic repetere, non alienum erit. Inter familias præ- *Prima* cipuas potentiarum Florentiarum eminebant Bondel- *partium* montii atque Uberti, tum Amidei atque Donati. *origo a-* Donatorum in familia, viduæ opulentissimæ filia *pud Flo-* erat, forma præstantissima, quam Bondelmontio *rentinos.* equiri, familiæ istius Principi, nuptum elocare

*Ex Bon-
delmon-
tis levi-
tate.*

mater secum deliberaverat, mentem tamen ea de re, vel ex negligentia, vel quod nihil ex mora periculi exspectaret, nemini haëtenus aperuerat, donec Bondelmontius ille fatali ductu, filiam ex Amideorum familia sibi desponderet: quam quidem rem indignissimè vidua ferebat, verùm filiaë excellenti formæ confisa sperabat nuptias istas, antequam firmarentur turbari posse. Cum itaque aliquando Bondelmontium ædes suas præterire solum conspexisset, occasione ea utendum rata, se in ædium partes inferiores, filia ponè sequente, mox recepit, atque Bondelmontio obviam facta, sic ipsum allocuta fuit: Gratulor equidem tibi non mediocriter, quod uxorem te duxisse intellexerim, licet negare nolim, hanc filiam meam me tibi servasse: simul hæc effata ad apertis januis filiam ipsi conspiciendam præbuit. Cum ergo Bondelmontius formam virginis, quæ sanè rarissima erat, contemplaretur, tum etiam origine, cæterisque dotibus, hanc sponsæ suæ minimè cedere cogitaret, confestim tanto desiderio ejus potiundæ accensus fuit, ut fidem datam sponsæ, injuriam præterea in familiam Amideorum, malaque inde proculdubio manatura negligens, ex templo viduæ responderet: postquam hanc te mihi servasse intelligo, ingratus sane habear, siquidem id facere haëtenus liceat, si fortunam minus reverenter amplexus fuerim: moraque nulla interposita, nuptias cum hac virgine celebravit. Fodicabat hoc facinus omnium, tam Amideorum, quam Ubertorum (urpote qui invicem necessitudine atque affinitate conjuncti essent) animos, & tam insignem injuriam minimè tolerandam, atque sola Bondelmontii morte expiandam, conventu eam ob rem habito, magno numero decreverant. Ac licet eorum non pauci, mala inde proventura, ominarentur, eaque in medium proponerent, Mosca tamen Lambertus, in hanc sententiam erumpens, *quod multa*

malaponderando nihil concluderetur, tritumque pro-
teritum, quod res perpetrata caput haberet, addens,
 omnium animos ad vindictam inclinavit. Cura
 itaque ejus rei Mosca, Stiatto Uberti, Lamber-
 taccio Amidei, atque Odorigo Fifanti deman-
 data. Atque hi quidem festo Paschatis die, ex
 ædibus Amideorum, quæ pontem veterem, fa-
 numque S. Stephani inter erant, in Bondelmon-
 tium, equo albo vehementem, atque injuriam ea
 facilitate, qua stipulatæ nuptiæ rescribuntur,
 posthaberi arbitratum, irruentes, sub statua
 Martis, cum equo excussum interemerunt. Faci-
 nus istud omnem urbem in duas partes distraxit,
 quarum altera Bondelmontiis, Urbertis altera
 adhærebat: utrique partium ædes satis munitæ,
 tum turres & familiarum magnus numerus, cum
 ob rem pugnatum inter illas aliquoties, multis
 post annis acriter, sic tamen ut neutri alteros
 pellerent, odiaque inter ipsos, non tam pace
 componerentur, quam induciis quiescerent, at-
 que ea ratione novis subinde causis emergenti-
 bus, vel denuo ardirent, vel iterum seponeren-
 tur. Laboravit ergo urbs sub eo onere usque ad
 Friderici II. sæculum, cui mens erat, quod Re-
 gnum Neapolitanum Imperio suo accessisset, po-
 tentiam suam contra Pontificem roborare, eam
 ob rem, quo Tusciæ tutius imperaret, Ubertos,
 eorumque sequaces, sibi protegendos sumsit,
 qui porro ea potentia auctiores, Bondelmontios
 urbe ejecerunt, atque inde urbs nostra (sicuti
 hæcenus universa Italia, in Guelphos atque Gi-
 bellinos divisa erat) etiam ipsa partium illarum
 studia amplecti cœpit. Neque superfluum fuerit
 familiarum, quæ partibus adhærebat, præcipua-
 rum nomina posteritati relinquere. Guelpho-
 rum itaque partes sequebantur Bondelmontii,
 Nodii, Rossii, Frescobaldii, Mozii, Pulcii, Ghe-
 rardini, Faroboschii, Bagnesii, Guidalotii, Sach-
 otii, Manierii, Lucandesii, Chiaramontani,

*Causa
 ipsius no-
 ci.*

*Frederi-
 cus II,
 Imp.
 Guelphi
 Florentia
 Ejecisti.*

Cam-

Campiobassii, Cavalcantii, Giandonatii, Gianfigliazii, Scalii, Gualerottii, Importunii, Bostichii, Tornaquincii, Vechietti, Tosinghii, Ariguccii, Aglii, Sirii, Adimarii, Visdomini, Donatii, Pazzii, de La Bella, Ardinghii, Thebaldi, Cerchii. Gibellinis studebant Ubertii, Manellii, Ubriachii, Fisantii, Amidei, Infangatii, Malespinii, Scolarii, Guidii, Gallii, Caprardii, Lambertii, Soldanierii, Cipriani, Toschii, Amierii, Palerminii, Migliorelli, Piglii, Baruccii, Cattanii, Agolantii, Brunelleschii, Caponsachii, Elisei, Abbatii, Tedaldinii, Guochii, Caligaii. His nobilioribus familiis, utriusque partis, multæ popularium sese addixerunt, adeo, ut universa ferè urbs, hisce divisionibus inficeretur. Guelphi itaque ea ratione exacti in vallum istud, quod supra Arnum vocatur, imunitiora loca sua sese receperunt, atque quatenus licebat, ibi inimicorum potentia resistebant. Ab obitu verò Friderici, Florentinorum ii, qui sese integros à partium studiis servaverant, & quorum apud populum authoritas valebat, de componendis potius dissidiis, quam ut earum causa urbs periclitaretur, suadere cœperunt, tandemque perfecerunt, ut Guelphi, neglectis injuriis, redirent, atq; à Gibellinis, sepositis suspicionibus, reciperentur. Jam itaq; in unum compositi de adipiscenda libertate, atque defendendi sese mediis, antequam Imperator novus potentia crederet egerunt. Urbs ergo in sex classes distributa, atque duodecim cives electi, quorum binique parti, annua dictatura, præessent, ii squonomen Antianorum tributum. Quo verò causainimicitiarum, quæ ex judiciis oriri sæpius solent, obviam iretur, eam ob rem duos iudices ex transcos constituerunt, quorum alter Capitaneus sive Dux, à potestate verò alter, Podesta, denominaretur, quorum esset, tam in civilibus quam criminalibus, inter cives jus reddere. *Postquam verò institutum nullum diutius subsistere potest, ni-*
si

*Iterum
recepti.*

*Muta-
taque
Reipub.
forma.*

h, qui defendendum id suscipiat, ideo ex civibus
 nunti, ex agro verò septuaginta sex vexilla, è le-
 tissima juventute scripserunt, quibus incumben-
 tar, quotiescunque vel à Duce, vel ab Antiamis
 vocarentur, armatis ad vexilla (quæ quidem pro
 armorum genere distincta erant, alia enim vexilla
 balistarum, scutati alia gerebant,) confestim con-
 fluere, Festo siquidem Pentecostes die maxima
 cum celebritate quotannis his vexilla tradeban-
 tur, atque universæ militiæ Duces solenniter præ-
 ficiebantur. Quo vero exercitus ille majore cum
 maiestate, in aciem prodiret, tum etiam militi
 constaret, quo dissipato sibi recipiendum, atque
 restaurato agmine denuo pugnandum esset, huic
 rei plaustrum conspicuæ magnitudinis, rubeoque
 panno opertum fabricarunt, quod iugo bouum *Vexillum*
 protractum, vexillum primarium, rubeo alboque *prima-*
 colore discriminatum, gestaret. Atque id quidem *rium*
 plaustrum, si quando exercitus vocandus esset, in *plaustrum*
 forum novum agebatur, ibique solennibus cere- *protra-*
 moniis militiæ Ducibus consignabatur. Præterea, *ctum.*
 ne quidquam maiestati deesset, peculiarem Cam-
 panam Martinellæ titulo celebrem, sumserunt,
 quæ integrum mensem, priusquam exercitus in
 hostem pergeret, pulsaretur, adeoque hosti ad de-
 fensionem tempus suppetere, tanta virtus nimi-
 rum id temporis in viris istis conspiciebatur, tan-
 toque animo Res ab istis publica administraba-
 tur, ut quod nostro ævo hostem incautum oppri-
 mere, in laude reputatur, id tum temporis ignomi-
 niæ fraudisque loco haberetur. Eadem campana
 exercitum comitabatur, ad ejusque pulsum tā ex-
 cubiæ disponebantur, quam reliqua militiæ mu-
 nia componebantur. Atq; his quidem, tam milita-
 ribus, quam civilibus institutis, Florentini liberta-
 tem suam fundarunt: neq; facile dici queat, quan-
 tum autoritatis atq; potentiæ, parvo temporis in-
 tervallo, ipsis hinc accesserit, siquidem non modo
 caput Tusciæ audire, verū etiam inter præcipuas
 Ita-

Proli-
bertate.

Fœlici Italiz urbes haberi cœperunt, nec sane quicquam
successu ad summam potentiam adipiscendam, ipsis defuisset, nisi crebris novisque divisionibus agitati atque consumpti fuissent. Stetit ea Reipublica forma decennio, quo quidem tempore Piætorien-
 senes, Aretios, atque Senenses, ad fœdus in-

Volater- cundum vi adegerunt, Volateranos subegerunt
vani deletisque aliquot propugnaculis, eorum incolam
subacti. Florentiam traduxerunt, atque hæc omnia Guel-

phorum consiliis potissimum agebantur, quod nimirum multo plus Ghibellinis possent, tam quod hi, ob superbam, superioris ævi sub Friderico, administrationem, populo exosi essent, quam quod Pontificum partes, plus quam Imperatoris, armarentur, siquidem *ope Pontificum libertatem si firmare posse sperarent, quam sub Imperatoribus peri-*

Novis *clitaturam animadverterent.* Egrius ergo Ghibel-
diffin- lini ferentes quod authoritatem suam imminui
fionibus cernerent, occasionem sollicito animo expecta-
turbati. bant, qua pristinam dignitatem recuperarent, atque eam quidem in propinquo sperabant, quod

à Manfredo, Friderici filio, regnum Neapolitanum occupatum viresque Pontificum satis occisas cernerent. Egerunt itaque apud hunc, quo ipsius ope gradum repeterent, verum id adeo clam haberi non potuit, quin ad Antianos res

Unde deferretur, atque hi quidem Urbortos in iudicium
Ghibel- postularunt, verum illi non tantum præsto esse
lini Flo- detrectarunt, verum etiam suas munire cœpe-
rentia runt, quod quidem populi in eas iram adeo concitavit, ut arma conclamantes, ope Guelphorum
pulsi. illos urbe ejicerent, omnesque Ghibellini Senas

sese recipere compellerentur. At hi adeptis à Manfredo rege auxiliis, industria Farinatae Uberti, Guelphorum exercitum, ad flumen Arbiā, tanta cum strage profigarunt, ut illi, qui cladi superfuerant, non Florentiam, (quod illam hostibus cessisse arbitrarentur) sed Lucam sese reciperent. Erat Regis exercitui Dux constitutus

Jor-

Janus Comes, magni id temporis in re militatuum. Hic assumptis Ghibellinis, post adeptam victoriam, Florentiam occupavit, eamque in potestatem Manfredi redegit, pristino Republicæ instituto & quidquid præterea libertatem saperet, penitus abrogato. Quæ quidem injuria imprudenter illata, adeo omnium animos concitavit, ut ex inimicis, Ghibellinis fierent inimicissimi, quod etiam tandem ipsis exitum attulit. Jordano Comite ergo Neapolim, ob regni occupationes, egresso, atque Comite Guidone Novello, Cajentini Domino, in Regium Vicarium Florentiæ substituto, Concilio ab hoc, Empolii coacto decretum fuit, nulla alia re Ghibellinorum partes, in Tuscia superiores subsistere posse quam si Florentia ipsa deleteretur, utpote quæ Guelphis planè referta, sola partes Pontificias restituere posset, neque sanè, ex tanto civium amicorumque numero, repertus quisquam esset, qui tam atroci sententiæ adversaretur, nisi unicuique Farinata Ubertorum patriam manifesto periculo exemisset: is siquidem palam, nullaque discriminis habita ratione, sese opposuit, non aliam ob rem, tot periculis se jactatum asserens, quam ut patria sua suavissima potiri daretur, neque quidquam hætenus esse, cujus nomine sententia illa marito mutari, vel istud sibi negligi debeat, quod tanto studio quæsitum, fortuna ipsi id temporis exhibeat, imò profiteri, sese hostem omnibus illis, quicunque alter decreverint, non minus infestum fore, quam hætenus Guelphis fuerit, conentur modo patriam suam evertere, sperare sese posse illam virtute sua non minus strenue defendi, quam industria sua Guelphi inde exacti fuerint. Erat Farinata vir magni animi, rei præterea militaris scientissimus, Ghibellinorum Dux, & apud Manfredum non mediocris auctoritatis, adeo ut tanti viri existimatio, de liberationem istam averteret, atque inde ad alia

*At d
Manfredi,
Florentia
subacta,
resistens*

*Atrociter in
patriam
consultus*

*At fratrem
viri animo.*

stabit

*Viribus
augētur
Guelphi
apud
Par-
mensē.*

*Post et-
iam à
Carolo
Andio.*

*Mutata
iterum
Resp.
Floren-
tina
forma.*

stabiliendæ potentia media descenderetur. Guelphorum interea illi, qui Lucam sese receperant, à Lucensibus, ob minas Comitum deserti, Bononiam profugerunt, atque inde contra Ghibellinos à Guelphis, qui Parmæ debebant, evocati, tanta virtute rem adgressi sunt, ut oppressis ibi omnibus adversariis, omnes eorum facultates ipsis cederent, adeo ut tam divitiis quam dignitatibus aucti, Pontifici Clementi, qui Carolum Andegavensem in Manfredum, quo illum Regno excuteret, concitaverat, atque facultates suas per Legatos offerrent, atque ab eo non tantum inter amicos scriberentur, verum etiam vexillum Sedis Pontificiæ obtinerent, quo deinceps Guelphi, omnibus in expeditionibus, usi sunt, idemque id est, quo hodiernum Florentini in bello uti consueverunt. Manfredus ergo, à Carolo Andium Duce, regno exuto atque interempto, Guelphorum partibus, utpote quorum opera Carolus, eo in bello, non contemnenda usus esset, non parum virium accrevit, atque Ghibellinorum potentia infringi cœpit: constituerat eam ob rem Guido Comes, atque illi, qui Rem Florentinam id temporis administrabant, populum istum, injuriis summis, hætenus laceratum, insigni aliquo beneficio lucrifacere, *Verum ea, quæ ante necessitatem ingruentem valere poterant, remedia, cum præter occasum nemine atque in ingratos, conferrentur, non modo nec quicquam profuerunt, sed etiam exitum eorum maluerunt.* Sperabant igitur populum in suas partes pellici posse, si earum dignitatum aliqua, quæ ipse ereptæ non pridem erant, restituerentur: eam ceterum electis xxxvi. civibus ex popularium numero, additisque duobus nobilibus, quos Bononiam eam ad rem evocaverant, rempublicam in melius restituendam, ipsis commiserunt. Atque quidem, confestim urbem in opificum classes distinxerunt, & cuique opificio magistratum, quæ partes suas regeret, præfecerunt, additis quibus

perexillis, sub quibus, si res ita postulareret, ar-
 mati convenirent. Erant ab initio opificiorum
 classes duodecim, quarum majores septem, mino-
 res quinque numerabantur, at his postmodum
 alie novem minores accesserunt, ut ex viginti at-
 que una, etiam hodiernum, recenscantur. Cum
 vero rei curatores illi publicæ, præter ea quæ *Opifici-
classes
consti-
tuta.*
 nunc recensuimus, etiam alia publico bono cona-
 rentur, visum fuit Guidoni Comiti, quo stipen-
 diis militum satisfaceret, collationem civibus
 excutere, verum tam adversos, ea in re, civium
 animos expertus fuit, ut invitis eam extorqueri
 posse diffusus, atque jam de statu ipso nutante sol-
 licitus, consilia cum Ghibellinorum promptissimis
 agitarer, qua nimirum ratione populo eadem po-
 testas, quam ipsis modo elargitus fuerat, iterum
 eripi posset. Cum itaque ad ea perpetranda satis
 instructus sibi videretur, horam aucupatus, qua
 curatores Reipublicæ triginta illi sex convenire
 solebant, tumultum excitari voluit, quo quidem
 illi consternati, ad sua quique dilapsi sunt, at
 classes ignaræ quid ageretur, armatæ ad vexilla
 confluxerunt, ibique edoctæ, Comitem Guido-
 nem armatum ad S. Joannis fanum consistere, et-
 iam ipsæ ad S. Trinitatis templum substiterunt,
 atque Joanni Soldanerio obsequium præstiterunt.
 Comes ergo in plebem irruendum ratus, eo con- *Pugna
in urbe.*
 festim properavit, neque plebs pugnam recusa-
 vit, sed obviam Comiti progressa eo loci, ubi nunc
 Tornaquinci-grum domus conspicitur, manus
 conferuit, Comitemque interfectis magno nume-
 ro ejus stipatoribus, loco pepulit, qua quidem ille
 de re sollicitus, sibi que metuens, ne noctu à plebe
 circumveniretur, atque militum suorum animis
 jam fractis interimeretur, tanta animi consterna-
 tione perculsus fuit, ut omnis consilii inops, in
 fugam potius, quam in armis, salutem reponeret,
 atque frustra reluctantibus rectoribus, partiumq;
 dacibus, cum omnibus suis copiis Pratum con-
 fuge-

fugeret. Vix vero ad tutiora elapsus, profligato metu sibi jam constans, errorem suum agnoscere coepit, quo ergo illum actutum corrigeret, diluculo ipso Florentiam repedavit, quo urbem illam, quam animo abjectissimo deseruerat, virtute recuperaret. Verum res haud ex animo ipsi cessit, siquidem à populo, cui difficile futurum erat, urbe ipsum expellere, non difficulter moribus exclusus fuit, adeo ut animo saucio, cum

Revoca- ignomina ad Casentinos suos ipsi redeundum
ti exules esset, Ghibellini vero ad villas suas dilaberentur.
omnes. Populo ea ratione victoriam adepto, eorum studio, qui bonum publicum amabant, actum fuit,

Sed dis-
pari as-
fectu.

qua tandem ratione civium animi componi possent, ac tandem conclusum, omnes exules tam Ghibellinos quam Guelphos revocandos esse. Guelphi itaque, sexto quo expulsi fuerant anno, in urbem rediere, Ghibellinis præterea, recens in patriam injuria condonata, ipsique restituti, licet tam populi, quam Guelphorum odiis onerarentur, quod hi quidem exilii sui oblivisci non poterant, at illi tyrannidis ipsorum recentis recordarentur, unde tandem utriusque partis animi minus pacati cernebantur. Hæc inter Florentiæ gesta, fama percrebuit, Conradinum, Manfredi nepotem, instructissimo Germanorum exercitu

Vnde
Ghibel-
lini ite-
rum
profugi.

Neapolim petere, quod quidem Ghibellinis animos addidit, ut de recuperanda pristina auctoritate melius sperarent. Guelphos vero excitavit, ut qua ratione se suaque tuerentur, impensius cogitarent, eamque ob rem, à Carolo Andio, auxilia contra Conradinum peterent. His impetratis, Guelphi, animo jam insolentiore, adeo Ghibellinos perculerunt, ut biduo, antequam ea ad urbem accederent, ipsimet fuga sibi consultum mal-

Muta-
taq; de-
mo Rei-
publ.
Florent.
forma,

lent. Ab eorum discessu, Florentini statum Reipublicæ correxerunt, electis duodecim viris, principum loco, quorum erat, binis mensibus præesse, hisque non Antianorum sed Bonorum homi-

hominum nomen tributum: his additus senatus
 octoginta civium, qui consilium credentia voca-
 bantur, præterea centum octoginta civium ex po-
 pulo electi, atque in sex classes distincti, qui con-
 juncti tam Senatoribus quam Bonis hominibus,
 Consilium generale constituiebant. Accessit his
 aliud consilium, centum viginti civium, tam ex
 nobilibus quam plebeis lectorum, quorum erat,
 omnia illa exequi atque perficere, quæ à reliquis
 Senatoribus deliberata conclusaque fuerant, tum
 etiam officia universa Reipublicæ distribuere.
 Partem præterea Guelpham, novis magistratibus
 atque institutis munitam voluerunt, quo ea à
 Ghibellinis tutior foret, quorum quidem bona in
 tres partes divisa, pars fisco adjudicata, altera ma-
 gistratui partium, qui Capitaneorum vocabatur
 cessit, tertia Guelphis, quo iacturam resarcirent,
 tributa. Papa præterea, quo Tuscia Guelphis fi-
 dentius studeret, Regem Carolum, Vicarium Im-
 perii, per Tusciam audire voluit. His igitur sub
 institutis dum Florentini rem suam domi authen-
 titate legum, foris vero armis amplificarent, diem
 suum obiit Clemens Pontifex, cui inter multas
 altercationes, biennio post successit Gregorius X
 qui quidem quod diutius in Syria moratus esset,
 atque eo, quo eligeretur tempore, adhuc ibi sub-
 sisteret, à partium studio alienior, eas non eum
 ad modum, quo antecessores ipsius soliti erant,
 curabat, eam ob rem, cum Gallias petiturus, per
 Florentinos iter faceret, boni pastoris esse du-
 cens, discordias litesque componere, atque con-
 cordiam inter cives stabilire, adeo sedulo nego-
 tium, a quo Florentinos, exulium egit, ut Floren-
 tini Ghibellinorum patronos, quo de ipsorum re-
 stitutione commodius transigeretur, in urbem
 admitterent, ac licet inter partes de summa con-
 ventum esset, tantus tamen pavor mentibus Ghi-
 bellinorum infederat, ut omnes à reditu sibi tem-
 perarent, quod quidem Florentinorum culpa eve-

*Ghibel-
linorum
bonis in
fiscum
reductis*

*Carolo-
que. An-
dio Vi-
cario-
Imperii
à ponti-
fice con-
stituto.
Grego-
rius X.
Papa.*

*Res Flo-
rentino-
rum
compos-
nere cu-
pit.*

*Is Sa-
bris in-
terdixit.*

Ab In- nisse Pontifex persuasus, urbi sacris interdixit,
notatio. in qua contumacia ipsis hærendum fuit, quoad
Viterb. Pontifex ille viveret, verum post ejus obitum, ab
recepti. Innocentio V. restituri in integrum fuere. Deve-
 nerat Pontificatus postmodum ad Nicolaum III.

Vnde Urbinum. Postquam vero *Pontificibus insitum sem-*
tot cla- *perfuerit, eos metuere, qui potentia in Italia prava-*
dis in *lerent, licet ii Pontificum beneficio crevissent, quod*
Italia. *nimirum eorum auctoritatem imminutam cuprent,*
 inde sane tot bella, atque rerum publicarum mu-
 tationes consecutæ sunt, siquidem metus ille, qui
 à potentiore imminebat, in causa erat, ut debi-

Pontifi- lior in hunc armaretur atque muniretur; at cum
cumque etiam hic excrevisset, ut idem pari ratione me-
artes. tueretur, atque eadem rerum serie ejus exitio in-
 vigilaretur. Hæ artes Manfredo Regnum eripuerunt,
 idque Carolo concessere, hæ eadem postea Caroli
 metum excitarunt, ejusque exitium maturarunt.

Nico- Eisdem ergo rationes Nicolaus III. secutus, per
laus III Imperatorem egit, ut Carolo Tusciæ administra-
 tio eriperetur, eaque à Pontificis legato, cui La-
 tioni nomen, imperatoris auspiciis aliquandiu re-
 geretur.

Erat id temporis non admodum foelix Florenti-
 norum conditio, Guelpharum siquidem nobilio-
 res, ex successu tumidi, magistratibus minus ob-
 temperabant, adeo, ut indies multa homicidia.
Ghibel- aliaque facinora perpetrarentur, quæ quidem in-
lini ite- ulta jacebant, quod ii, qui ea commisissent, à po-
rum re- tentioribus sustinerentur. Ad domandam itaque
stituti. hanc insolentiam, Principibus visum fuit, exules
 in urbem recipere, quod quidem Legato occasio-
Mutata nem præbuit, ut urbem componeret, atque Ghi-
facies bellini tandem reverterentur. Mutata Reip. facies
Reip. eatenus, ut loco duodecim Principum, quatuor-
Fler. decim deinceps sederent, atque ab utraque parte
Marti- septem peterentur, qui à Pontifice electi, annum
us Pa- unum magistratum gererent. Stetit his institutis
pa jar- Florentia biennio, donec Martinus Gallus ad Pon-
 tificatum

ificatum ascenderet, nam dum hic Carolo omnē *tiūm*
 illam auctoritatem, quæ à Nicolao ipsi adempta *studio re*
 fuerat, restitueret, inde confestim partium studia, *suasitae*
 per universam Tusciam, reviviscere cœperunt.
 Siquidem Florentini arma in eum qui Imperato- *Nova*
 ris vices gerebat corripuere, atque quo Ghibellini *Reip.*
 ab officiis removeri, potentioresque coherceri *Floren-*
 possent, *novam* Reipub. formam constituere. At- *tina*
 que id quidem sub annum MCCXXXII. incidit. *mutatio*

Accesserat opificum classibus, postquam magi-
 stratus ad ipsas devoluti essent, non parum aucto-
 ritatis: eam ob rem hi potentia sua effecerunt, at
 vice quatuordecim virorum tres saltem ex ci-
 vium numero optarentur, atque Priorum titulo,
 duobus mensibus Reipublicæ præessent, liceret-
 que eos ex præstantioribus, modo vel mercatu-
 ram, vel aliam quampiam artem exercerent, pe-
 tere. Horum numerus, postquam primus magi-
 stratus officio suo præfuiſſet, ad sex usque auctus
 fuit, quo nimirum, ex unaquaque sexta civitatis
 parte unus præſſet: stetitque numerus ille, usque
 ad annum MCCCXLI. quo tēpore urbs in quatuor
 partes distributa, Priorumq; numerus, ad novenos
 productus fuit, licet is interea temporis, necessi- *Nobili-*
 tate urgente, ad duodenos aliquando extendere- *bus exi-*
 tur. Hoc institutum (sicuti temporis successu cer- *tissa.*
 nere licuit) nobilibus exitio tandem fuit, utpote
 qui primum, ex variis causis, à populo ab officio
 arcerentur, atque tandem, nulla habita dignitatis
 ratione, pellerentur, quam quidem rem nobiles ab
 initio non indigni ferebant, quod nim irum *inter*
seipsos minus convenirent, dum vero alii alios ever-
tere conarentur, tandem omnibus dignitatibus uni-
versis exciderent. Huic magistratui Palatium tribu-
 tum, in quo semper moraretur, cum antea in tem-
 plis convenire consuevissent, additi præterea, di-
 gnitatis augendæ gratia, lictores, alique quorum
 ministerio uterentur. Licet vero ab initio, saltem
 Priorum nomine insignirentur, non in magno ta-
 men

men post intervallo etiam Domini, majestatis causa, audire cœperunt.

At Reipub. præsperior. Quieverant motus illi intestini aliquot annis, quo tempore bellum Aretinis Florentini intulerunt, quod nimirum Guelpharum partium studiosi ab illis expulsi fuissent, eosque in Campo, quod Aldinum appellatur, fœliciter vicerunt. Cum ergo urbs, frequentia hominum, indies cresceret, visum fuit prudentioribus, etiam pomœrium amplificare, unde urbis mœnia in eam amplitudinem, quæ hodiernum cernitur, excrevere, siquidem ante id tempus, universæ urbis diameter, spacio isto, quod à ponte veteri, ad S. Laurentium pertingit, terminabatur. Alta igitur, tam domi quam foris pax, nomina illa Ghibellinorum, apud Florentinos propemodum obliteraverat, superavit nihilominus illa *intemperies, quæ in omnibus fere civitatibus naturali quodam ductu potentiores atque plebem agitare solet: nam cum populus ex legibus vivere, potentiores vero legibus imperare cupiant, fieri equidem non potest, ut bene inter has partes unquam conveniat.* Atque ista quidem intemperies, quando à Ghibellinis ipsis metus supererat, altius latebat, postea vero quam illi oppressi fuissent eo violentius erupit, adeo ut indies aliqui popularium injuria afficerentur, neque vel leges vel magistratus, ad ea vindicanda suppeterent, siquidem nobiles propinquorum amicorumque copia, facile sese contra Priores atque Capitaneos tuebantur.

Turbata quidem à nobilibus. Sed non Primarii itaque opificiorum, huic incommodo obviam iri desiderantes eo rem deduxerunt, ut genere magistratui quotannis incumberet, eo, quo officium ingrediebantur tempore, virum ex plebe modo re optare, atque sub xx. vexillis, mille stipatores ipsi adjungere, cujus esset, quotiescumque vel à magistratu, vel à Capitaneo, vocaretur, armata manu leges tueri ipsique nomen Vexilliferi justitiæ tributum, quem sua lingua Gonfalonarium vocabant.

Pri-

Primus in hunc ordinem Ubaldus Ruffolus optatus fuit, isque vixillo potitus, Gallettorum ades-
 vertit, quod quidam ejus familiarum, in Gallia, unum
 ex plebe interemisset. Atque facile quidem opif-
 icibus fuit, institutum istud perficere, quod no-
 biles nimirum odiis acerrimis inter se digladi-
 rentur, neque huic malo adversum ire cogitarent,
 priusquam atrocitate istius supplicii excitaren-
 tur. Licet vero non parum inde exterriti ab initio
 fuissent, mox tamen ad pristinam animorum in-
 solentiam redierunt, nam cum semper aliqui ex
 eorum numero, inter Dominos, (ut supra magi-
 stratum appellari coepisse monuimus) reciperen-
 tur, per facile signiferum justitiae impediabant,
 quo minus officio suo satisfacere posset. Quibus
 accedebat quod dum ab accusatore testes pro-
 bandae injuriae requirerentur, nemo facile reperi-
 retur, cui contra nobiles testimonium dicere, in-
 tegrum esset, adeo, ut brevi tempore, Florentini
 in pristinas divisiones reciderent, atque plebs à
 potenteoribus non contemnendis injuriis oppri-
 meretur, siquidem lites tardius finirent, tum
 etiam sententiae rarius executioni mandarentur.
 Dum itaque plebs, consilii inops, anxia hæreret,
 Joannes quidam, cognomine dela Bella, familiarum
 nobilissimae, verum libertatis patriaeque amanti-
 simus, Ducibus opificum author fuit, ut urbis sta-
 tum corruptissimum corrigere aggredierentur.
 Hujus itaque consilio, signifero locus inter Do-
 minos tributus, ipsique praeterea quatuor homi-
 num addita millia: adempta facultas nobilibus
 inter Dominos optari, correi eidem poenae, quae
 in reum caderet, adstricti, famaeque publicae tri-
 butum, ut ea testimonii loco satis esset.

*Discor-
diarum
finitus.*

*Plebs &
nobili-
bus op-
pressa.*

Studium

Hisce legibus, quae ordinationes justitiae voca-
 bantur, plebi non parum auctoritatis, Joanni vero patriam
 dela Bella non parum odii accessit, siquidem tam
 potentioribus invisus, quod ipsorum potentiam de exi-
 labefactasset, quam ditioribus ex plebe exosus

erat,

*Seditio
apud Flo-
rentinos*

erat, quod ejus auctoritatem nimiam esse arbitra-
rentur, quod quidem quamprimum per occasio-
nem licuit, manifestum fuit. Accidit ergo ut
quidam ex plebe, in rixa, cui nobilium plures in-
tervenerant, occideretur, culpa ejus cadis Corio
Donati, utpote præ cæteris audaci attributa, ca-
ptus à Capitaneo eam ob rem, absolvitur, vel
quod extra culpam deprehenderetur, vel quod
Capitaneus eum condemnare metueret. Plebs id
maximopere indignata, arma corripuit, atque
ædes Joannis de la Bella circumdans, postulavit
ut eas leges, quarum author exstitisset, tuendas
etiam sumeret. Joannes, qui Corsum punitum
cupiebat, arma plebi excutere minus cogitabat,
quod facturum fuisse, multi ab eo expectabant,
sed autor potius fuit, ut ad magistratum, ea de re
conquestum, irent, atq; inde consilium peterent.
Plebs vero eo magis exacerbata, quod inde à Ca-
pitaneo eludi, hinc à Joanne se deferri arbitra-
retur, non ad magistratum, sed ad palatium Capi-
tanei perrexit, idque occupatum diripuit.

Displicuit sanè facinus istud civibus omnibus
culpaque ejus rei omnis in Joannem, ab iis, qui
ipsius exitium quærebant, conferebatur, nec de-
fuere ex inimicis, qui novo magistratu succe-
dente, eum ad Capitaneum, tanquam plebem ad
seditionem concitasset, deferrent: dum itaque
de causa ejus dignosceretur, plebs armata ad ejus
ædes confluit, atque ipsi contra Dominos, utpo-
te qui ipsum odio prosequerentur, studia sua ob-
tulit. Integrum non erat Joanni vel auræ istius
popularis experimentum capere, vel etiam vitam
suam arbitrio Dominorum committere, cum tam
horum malitiam, quam istorum inconstantiam
metueret: quo igitur tam inimicorum injuriis
locum nullum relinqueret, quam amicorum ope-
ra, contra patriam, uti, minus necesse haberet,
maluit invidiæ cedere, atque cives metu illo;
quem de se frustra conceperant, eximere, eamq;
urbem

urbem relinquere, quam tanto cum labore & periculo, à potentiorum injuriis atque servitute vindicaverat: voluntario itaque exilio se inde *Insigne* subduxit. Ab ejus discessu nobiles in spem erecti *exemplum* fuere, posse nimirum pristinam dignitatem industria recuperare, & cum perspectum haberent, intestina sua dissidia malis istis occasionem præ- *amoris* *erga pa-* *triam.* buisse, conjunctis denuo animis, duos sui ordinis, ad Dominos, quod eos sibi favere arbitrabantur, oratum misere, quo acerbitas legum, in ipsos constitutarum, ex parte mitigaretur: quæ quidem petitio, postquam in vulgus emanasset, non mediocriter plebis animos concitavit, quod nimirum Dominos nobilitati studere suspicabantur, eam ob rem, dum illi desiderio, hi verò suspitionibus ardent, ad arma tandem deventum fuit.

Nobilium copiarum tribus in locis substitere, ad S. *Bellum* Joannis nimirum fanum, ad forum novum, & ad *intestinum.* forum quod Moziorum appellatur, tribusque parebant ducibus, Foresio scilicet Adimario, Vanio de Mozi, & Gerio Spinæ: plebs verò, ingenti numero, ad palatium Minorum, quod tum juxta S. Proculum erat, confluit, & quod magistratum suspectum haberet, horum consiliis, lex sui ordinis, interesse voluit. Dum igitur utraque partium ad pugnam sese accingeret, quidam, tam ex nobilitate quam plebe cum aliquot viris sacri ordinis, quorum existimatio id temporis valebat, tanquam transacturi, sese interposuere. Revocatum ab his in memoriam nobilibus, quod ipsi met legibus istis, quibus à dignitatibus excluderentur, superbia sua atque indigno inter cives vivendi genere, occasionem præbuerint, neque aliud etiamnum agant, dum nimirum armata manu, atque per vim, ea recuperare conarentur, quæ propter intestina dissidia, atque vitam ipsis indignam, sibi eripi passi essent, quam ut patriam pessumderent, propriamque conditionem majoribus angustiis exponant; meminerint, plebem tam numero,

mero, quam opibus, tum etiam odiis, sibi longo intervallo præstare, *non enim istud nobilitatis, quo urso plebem antecedere sibi viderentur, cum ad arma deventum fuerit, nihil agere, sed potius evanescere, adeo ut istud defensionis minime sufficere possit.* Plebi vero ex altera parte proposuere, *non prudentis esse nobis extremum victoriae punctum prosequi, neque nunquam à sapiente hostes ad desperationem adactos, cum spe melioris fortunæ exclusis, neque mala timere consuetum sit, meminerint nobilitatem eam esse, quæ virtute sua bellica, urbem istam eo dignitatis exegerit, iniquum igitur esse, tam immani jam odio in illam ferri; nam sicuti fortassis nobiles æquo animo, quod à supremis dignitatibus excludantur, sustinere queant, ita ferrè minime posse, quod in cujusvis arbitrio situm sit, ipsos auctoritate legum istarum patria pellere, eas igitur merito mitigandas, eoque beneficio provocatis, arma extorquenda esse, nolint multitudini confisi, fortunam experiri, cum non adeo raro, ingentes copias à paucis profligatas experientia testetur.*

Mitigatione legum compositionis.

Varia, his perceptis, inter plebem oriebantur sententiæ, multi pugnam malebant, utpote ad quam nihilominus aliquando necessario deveniendum foret, satius itaque esse fortunæ aleam modo experiri, quam expectare, quousque adversarii vires acquisivissent, non refragaturos quidem se, ut leges ex parte mitigentur, si ea ratione nobilibus satisfieri queat, imo ut id fiat suadere, verum tantam eorum esse arrogantiam, ut nisi coacti nunquam quieturi sint. Multis aliis, iisque prudentioribus atque pacatioribus, videbatur mitigationem legum non adeo magni momenti, pugnam vero maximi discriminis esse. Opinio itaque hæc prævaluit, decretumque ut nobiles accusati, testibus deinceps convincerentur.

Sepositis armis, utaque partium suspicionum plena erat, atque sua turribus armisque muniebat, populus præterea magistratum mutabat, imminuto

multo senatorum numero, quod Dominos istos, in Nobilitatem propensos esse animadvertissent. Primarii itaque manserunt Mancinii, Magallottii, Altovitii, Peruzii, atque Corretanii. Majestati porro atque etiam securitati Dominorum stabilien-
 dz, anno MCCXCVIII. palatium munitū, eamque ad arcem ædes, quæ quondam Ubertorum fuerant, deputatæ. Publici præterea carceres cœpti atque paucorum annorum intervallo absoluti, neque unquam hæc urbs adeo floruit, quam circa hæc tempora, utpote quibus tam viris, quam opibus abundaret, autoritate præterea polleret, atque ex civium numero xxx. millia militum ad pugnam aptorum, præterea ex agro lxxx. recense-
 ret. Tuscia omnis, partim ut subdita, partim ut socia parebat, & licet inter nobiles plebemque odiorum atque suspicionum semina superessent, ea tamen nihil sinistri parturiebant, sed omnes conjunctis animis pace gaudebant: quæ quidem, nisi novis inimiciis intus turbata fuisset, quod foris urbs metueret non habebat, eò enim magnitudinis atque potentia ea progressa erat, ut neque ab Imperatore, neque ab exilibus sibi metueret, tum universæ Italiæ viribus resistere potis esset. Cladem tamen, quam ab externa vi nihil extime-
 scebat, suis, intra moenia, viribus experiri necesse habuit.

Eminebant id temporis opibus, nobilitate atq; familiarium copia Florentiæ, Cerchiorum atque Donatorum familiæ, inter quas, quod tam in urbe, quam in agro sese contingerent, quædam simulates alebantur, non tamen eo usque vehementes, ut armis decerneretur, neque fortassis illæ quidquam sinistri produxissent, nisi aliunde intemperies illa provocata fuisset. Res verò sic se habet. Inter precipuas, apud Pistorienses familias, Cancellariorum numerabatur, accidit ergo forte *Ex Insu*
 fortuna, ut Loreus, D. Gulielmi, atque Gerius, *magna*
 Do. Bertaccii filius ambo ejusdem familiæ, inter *clares.*

ludendum ad jurgia devenirent atq; ad pugnam, in qua Gerius à Loreo vulnus accepit leviusculum. Displicuit ea res patri, Guilielmo, verū dum humilitate eam obliterari posse speraret, oleum, quod ajunt, camino addidit, nam dum filio injunxisset, ut apud propinquum Bertaccium culpam deprecaretur, atque Loreus patri obsequens cum accessisset, humanitate tamen illa, exulceratus Bertaccii animus, flecti non potuit, quin per ministros Loreum comprehendi, atque majoris ignominia causa, manum ipsi detruncari ad præsepe juberet, inquiring, redito ad patrem tuum, illicque dicit, vulnera ferro, non verbis sanari. Immane hoc facinus tantopere Gulielmo displicuit, ut armata universa familia sua, ad vindicandam injuriam properaret, neque Bertaccius ad defensionem segnior fuit, ut tandem universa civitas in duas partes scinderetur.

*Origo
Albarū
& Nigrarum
Florentia partium*

Trahebant Cancellarii originem suam, à Domino Cancellario, cui in primo matrimonio Blanca nupserat, eam ob rem ii, qui ex hoc matrimonio descendebant, Blanci, hoc est Albi, denominari voluerunt, adversa vero pars, huic contrarium nomen, Nigrorum nimirum, sibi sumsit. Multoties inde has inter partes, variis occasionibus, pugnatum fuit, multæque cades perpetratae, ædes feruntur pessumdatae, adeo ut partes, compositionem omnem averfantes, calamitatibus interea exhausti, vel finem discordiis imponere, vel alienis divisionibus eas amplificare arderent. Eam ob rem tandem Florentiam migrarunt: ac Nigri quidem, quod cum Donatis ipsis familiaritas intercessisset, à Domino Corso, familia istius principe, suscepti fuere: Albi verò, quo non inferiores amicorum potentia essent, ad Dominum Verum Cerchium, nulla in re Corso postponendum confluxerunt.

Intemperies itaque ista Pistoriensis, antiqui inter Donatos Cerchiosque odia resuscitabat, at

qui

queo usque jam radices egerat, ut tam Prioribus, quam reliquis patriæ amantibus, continuo metuendum esset, ne armis res definiretur atque inde universa civitas in partes concederet. Eam ob rem, ad Pontificem confugientes, orabant, ut iis, quæ ipsi minus possent remediis, atque auctoritate sua, tot malis occurrere dignaretur. Evocavit igitur Pontifex Verum, utque pacem cum Donatis coleret, mandavit, quod quidem Verus mirari se agebat, cum nihil inimicitiarum sibi cum Donatis esset, & cum pacis mentio bellum præsupponat, ignorare se, cuinam bono pacem colere jubeatur, postquam nullius belli sibi conscius sit, Sic igitur re infecta Vero Roma dimisso intempéries tandem illa eo usq; excrevit, ut minima quaque occasione, in nervum eruptura, facile animadverteretur, quæ quidem hac ratione sese exhibuit.

Mensis erat Majus, qui sua amœnitate, diebus festis, Florentinos ad recreationes provocare solet, Donatorum ergo adolescentum aliqui, equis recti, ad S. Trinitatis fanum substitierunt, ut foeminas, eo loci choriā ducentes, contemplarentur, supravenēre paulò post Cerchiorum quidam, & ipsi multa nobilitate stipati, qui Donatorum, quæ ii terga ipsis obverterent, ignari, equos suos inter hos egerunt, inque eos offenderunt. Donati. *Bellum intestinum.* eam ob rem, provocatos sese statuentes, arma corripuere, atque à Cerchiis magno animo excepti, illatis acceptisque multis vulneribus, tandem utrique secessere. Hoc initium maximarum calamitatum origo fuit, quod inde nimirum universa civitas, ipsi etiam potentiores, assumptis Alborum Nigrorumque nominibus in partes discederet. Albarum partium Principes erant Cerchii, his sese abjunxerant Adimarii, Abbatii, Tosnighiorum quidam, tum Bardorum, Rossorum, Frescobaldorum, Nerliorum, atque Marnelliorum, omnes præterea Mozii, Scalii, Gherardinii, Cavalcontii, Malespinii, Rostichii,

chii, Giandonatii, Vechettii, & Arriguzii, quibus accessere multæ plebeiorum familiæ, omnes præterea Ghibellinarum partium, qui tum Florentiæ habitabant, adeo ut ob ingentem clientium numerum, omnem fere civitatem ii administrarent. Donati, ex altera parte Nigrorum Principes erant, hisque accedebant ii, qui ex modo narratis familiis ad Cerchios non concesserant, præterea omnes Pazzii, Bisdomini, Manierii, Bagnesii, Tornaquincii, Spinii, Buondelmontii, Gianfiliazii, Brunelleschii.

Cui Pontifex se interponit. Neque lues ista per urbem modo grassata est, sed etiam omnem vicinum agrum occupavit. Quam quidem ob rem Capitanei partium, omnesque illi qui Guelpborum, patriæque studiosi erant, non mediocriter meruebant, ne nova hæc divisio, urbis exitio, partes Gibellinas resuscitaret: Misere igitur legatos, ad Bonifacium Pontificem, oratum, ut huic periculo subveniret, nisi mallet urbem istam, quæ hætenus Cathedræ Pont. propugnaculum extitisset, aut penitus interire, aut iterum in manus Ghibellinorum reducere. Matthæum ergo Aquapartanum Portuensem legatum, Pontifex, ea ut dissidia componeret, Florentiam ablegavit, verum is postquam partem Alborum magis contumacem deprehendisset, quod ii nimirum viribus præstarent, eoque minus timerent, stomachabundus inde discessit, atque Florentinis sacris interdixit, adeo, ut illi, à discessu ejus, multo difficilius laborarent quam ante ejus adventum habuissent. Omnium ergo animis tanta rerum perturbatione suspensis, non multo post accidit, ut ad funas quoddam permulti, tam Cerchiorum quam Donatorum, convenirent, ubi loci inter ipsos ad jurgia, mox ad arma deventum, quæ tamen altercatio, id temporis vociferationes rixæque non excessit: postquam vero inde omnes ad sua repedassent, Cherchii insolentiores, in Donatos irruere constituerunt, magnoque am-

corum

eorum agmine conglobato, in ipsos irruere cœperunt, verum virtute Corsi repulsi, multique eorum vulneribus excepti fuere.

Armata erat universa civitas, Principes legesque *Nova* inter potentiorum furorem non audiebantur, *seditis*. prudentiores atque meliores civium, suspensis animis hærebant. Donati & qui istarum erant partiũ, plus timebant, quod minus nimirum possent. Quo igitur securitati suæ maturè prospicerent, convocatis, à Corso, Nigræ partis ducibus atque præfectis, decretum inter hos fuit, à Papa aliquem stirpis Regiæ postulandum, qui urbis statum corrigeret, ea nimirum ratione Albos superari posse arbitrati. Conventus ille clam Priores *Nigro* haberi non potuit, adeoque ab adversariis, con- *rũ pat-* jurationis loco, quæ contra libertatem publicam *tibus* irret, excepta delataque fuit: Utraque ergo parte *damno-* iterum armata, Reip. Principes Dantis (qui ex ip- *sa*. sorum numero erat) prudentia atque consilio resumptis animis, populum ad arma vocarunt, atque horum copiis alias, ex agris petitas, conjunxerunt, tandemque viribus superiores, partium ducibus arma extorserunt, Corso, Donatis, multisq; Nigrarum partium aliis, tum etiam quibusdam Albarũ partium, quo nimirum utrosq; indifferenter se habere significarent, in exilium actis, qui tamen paulo post honestis sub titulis, iterum recepti fuere. Corsus, & qui ipsum sequebantur, quod Pontificem partibus suis bene velle arbitrarentur, Romam properarunt, atque id quod literis antea à Pontifice petierant, uberius coram explicarunt.

Erat id temporis, in aula Pontificis, Carolus *Cui cõ-* Valesius Gallix Regis frater, in Italiam à Rege *ponendo* Neapolitano, quod in Siciliam trajicere in animo *Carolus* haberet, evocatus. Visum itaque fuit Pontifici, donec navigatio esset commodior, hunc, ad postulationem exulum, Florentiam mittere. Profectus igitur eo Carolus, licet Albis, penes quos urbis imperium eo tempore erat, suspectus, quod tamen

Guelpharum partium, tum etiam à Pontifice legatus esset, non tantum non exclusus, verum etiam, quo Albi cum suum facerent, omnis auctoritas reformandæ urbis, in ipsius arbitrium collocata fuit. Adepta ea potestate, Carolus omnes amicos atque partiû sequaces armari iussit, quod quidem populo suspicionem peperit, ut libertati suæ metuerent inciperent, eam ob rem omnes armati stabant, demique sese continebant, ut si quid Carolus moliretur, parati præstoque essent. Concitaverant Cerchii, ducesque Albarum partium, (quod Principes Reipublicæ aliquandiu fuissent, atque superbe se habuissent) universæ civitatis in se odia, quod quidem Corso, aliisq; exulum animos addidit, ut Florentiam repeterent, præsertim quod Carolum, partiumque duces sibi non adversaturos sperarent. Eodem igitur tempore, quo tota civitas sibi à Carolo metuebat, Corsus cum universo exulum agmine, multisque aliis, qui ipsum sequebantur, in eam, nullo impediante, irrupit, neque tamen Verus Cerchius, ut sese eius conatibus opponeret ulla ratione persuaderi potuit, quod nimirum diceret, à populo Florentino, in quem Corsus arma summisset, eundem castigandum fore. Verum contra res cessit, receptus siquidem, & non castigatus, in causâ fuit, ut Vero salus fuga quaerenda esset.

*Cuius
an-
spici-
is Nigri
restituti*

Cum enim Corsus portam, quæ Pintiorum vocabatur, occupasset, inde ad fanum S. Petri maioris profectus, prope ædes Veri substitit, collectoque tam ex amicis, quam populo, qui novarum rerum cupidus eo confluerat, magno agmine, omnium primo carceres publicos effregit, captivosque tam publicæ quam privatæ rei causâ omnes manumisit: Principes Reipublicæ magistratum deponere, & ad privatam fortunam redire coegit, novis iisque populo, Nigrarumque partiû substitutis, inde quinque dies ædibus eorum qui Alborum primi erant diripiendis tributis, po-

quam

quam nimirum Cerchii, & Principes istarum partium, sese subduxissent, atque ad munitiora in agro loca sese recepissent, quod tam Carolum, quam maximam plebis partem, sibi adversari animadvertissent. Ac licet ex partes antehac Pontificis consilia sequi nunquam voluissent, necessario tamen eo recurrendum tandem ipsis fuit, ut eum edocerent, Carolum, non componendæ, sed turbandæ civitatis gratia, Florentiam venisse.

Misit igitur Pontifex denuo legatum suum, *Sed* Matthæum Aquaspartanum, qui pacem inter Cerchios Donatosque composuit, eamque novis affinitatibus atque nuptiis firmavit, voluitque ut etiam Albi muniis Rei publicæ præficerentur, quod tamen ipsis elargiri, qui Nigrarum partium erant, ut qui summa potirentur, minime voluerunt, unde tandem legatus, non minore cum indignatione, quam antea, inde discessit, atque civitati, ob contumaciam, sacris interdixit. Utraque igitur pars Florentiæ, exulcerata tamen utrinque animis, resedit, atque Nigri quidem, quod adversarios in propinquo cernerent, non præter rationem metuebant, ne illis pristina autoritas, quæ suam perniciem secum trahebat, recuperaretur: Albi verò ægre ferebant quod autoritate atque dignitatibus excidissent, quibus recentes præterea injuriæ sese cumularunt.

Constituerat Nicolaus Cerchius, magna cum amicorum caterva, rus invisere, ad pontem ergo Africanum eo animo progressi, Simonem, Donati Corsi filium, obviam habuere, qui impetu in ipsos facto, pugnae dolendæ author fuit, siquidem utrique strenue pugnantibus, Nicolaus in ipso conflictu prostratus occubuit. Simon verò vulneribus confectus, postera nocte expiravit. Hæc res omnem civitatem denuò perturbavit, nam licet Nigrorum insolentia hac in re maior appareret, tamen ab iis, qui ad gubernacula sedebant, descendit visa est, interim pendente adhuc sententia,

Al-

Albi & contra pulsi.

*Sed Pa-
pa in-
terve-
niente
revocati
Firma-
ta pax.*

*Non
dintur-
na.*

*Novoq;
casu
turbata.*

Vnde Cerchii cum Ghibellinis proscripti. Alborum cōjuratio sese prodidit, qua cum Petro Ferdinando, Caroli Andii Barone, de recuperandis pristinis dignitatibus, rationem stipulati erant, idque conspicuum erat ex literis, quas Cerchiorum aliqui, ea de re huic inscripsisse ferebantur, licet non deessent, qui arbitrarentur, literas istas à Donatis confictas fuisse, quo infamiam, ex nece Nicolai contractam, ea ratione sepelirent.

Igitur proscripti omnes, qui ex Cerchiorum familia erant, vel iis ex Alborum partibus adhaerebant, eorumque bona in fiscum redacta, ædesque dirutæ, inter quas etiam Dantis Poëtæ. Atque hi quidem, varia in loca, cum magna Ghibellinorum manu dispersi, novis laboribus aliam fortunam venati sunt: Carolus verò, peractis iis, ob quæ Florentiam venerat, ad Pontificem reversus, de Sicilia occupanda denuò consilia iniit, quod quidem negotium nec prudentia, nec virtute majore, quam hætenus, tractavit, adeo ut & vituperato, & exuto magna suorum parte, tandem in Gallias ipsi remigrandum esset.

Carolo in Gallias regresso.

A Caroli discessu satis quietè Florentini habebant, unicus tamen Corsus impatiētius agebat, quod eam in Republica dignitatem, quam sibi deberi arbitrabatur, hætenus obtinere minus potuisset, siquidem illa populariter administrata, à multis regebatur, quos se longè inferiores esse facile quisque fateretur. Quo igitur pravum animum, honesta specie nobilitaret, multos civium, quibus res publicum concreditum erat, criminari, authorque esse cœpit, quod eos in privatos usus id transtulisse diceret, ut rationes iis extorquerentur, atque in crimine deprehensi pleaderentur, qua quidem in re plerosque ad stipulatores habuit, qui pari desiderio movebantur: quibus præterea ii accesserunt, quos ut Corsum amore patriæ ad id ferri crederent insciritia induxerat. Contra ii, quos artes istæ petebant, aura populari sub-

subnixi, sese strenue defendebant, adeo ut tandem à forensibus disceptationibus, iterum ad ar-
 ma utrique confugerent. Atque una quidem ex parte Corsus, cum Lotterio urbis Episcopo, & quibusdam ex plebe stabat: alteram primores Reipublicæ maximaque civium pars tuebantur, multisque in locis magno animo pugnabant. Illi itaque, quibus Reipublicæ cura incumberebat, ut summum, in quo versabantur, discrimen declinarent, Luccenses in auxilium evocarunt, qui quidem universi Florentiam festinantes, autoritate sua pro tempore res composuerunt, turbasque ita sedarunt, ut plebi suæ dignitates atque libertas intacta relinquerentur, verum de auctore turbarum nihil aliud constituere.

Interea temporis Pontifex, cui bellum Florentinorum intestinum innotuerat, Legatum suum Nicolaum Prætensem, ad dissidia componenda commisit. Atque is quidem, quod dignitate, doctrina, atque moribus, magnam sibi existimationem comparasset, facile obtinuit, ut de statu totius urbis restaurando, universi in ipsum convenirent atque recumberent. Constituit itaque apud se Ghibellinos, quorum ipse partes sequebatur, in patriam revocare, quo vero id plebe non adversa obtineret, hanc sibi prius demulcendam ratus, antiquas tribus, quas Compagnias vocant, in integrum restituit, eaque ratione populi vires auxit, potentiorum vero robori non parum detraxit. Cum itaque hac via, populum suum se fecisse arbitraretur, ad revocandos demum exules animum adplicavit. licet vero variis id modis tentasset, tamen, non modo ulla via quidquam obtinuit, verum etiam optimatibus inde adeo suspectus esse cœpit, ut Florentia deferenda atque ad Pontificem, postquam irarum plenus urbi sacris interdixisset, redeundum ipsi tandem fuerit.

Laborabat id temporis urbs miserè, non unis
 Et pax
 sed

non pro- sed multis modis, siquidem ea primo in populi,
fuge. atque optimatum, tum in Ghibellinorum ac
 Guelphorum, tandem in Alborum ac Nigrorum
Inter- partes distracta erat. Agebat civis in armis, pu-
dicti gnabantque inter se sapius, multi siquidem dis-
iterum cessum Legati inique ferebant, quod reditum ni-
Floren- mirum exulum desiderarent, inter quos Medicei
tini. In atque Junii præcipui eminebant, ut pote qui Le-
mnitas gato, ea in re, manifesto adhæserant. Creberrima
partes porro inter prælia, alia præterea strages urbem
disva- eo tempore misere afflixit: incendium siquidem,
eti. quod in ædibus Abbatiorum, ad hortum S. Mi-
 chaëlis exortum erat, inde ædes Camposachio-
Incen- rum occupavit, easque cum Macciorum, Amie-
di præ- riorum, Toschiorum, Ciprianorum, Lamberto-
terea rum & Cavalcantium domibus absumsit, inde
hansti, vastato Novo foro, portam S. Mariæ omnem ar-
 sit, atque ad Pontem veterem defleſcendo, ædes
 Gherardinorum, Pulciorum, Amideorum, Lu-
 cardesiorum, aliasque quamplurimas tanto impe-
 tu hausit, ut earum numerus septingentas supra
 millenas excederet. Persuasum erat plerisque,
 dum ardentius in urbe pugnaretur, casu id ita
 evenisse, non deerant tamen, qui affirmarent, ex
 Nigrorum partibus, Abbatium, qui ad S. Petrum,
 cognomine Scherragium, Prior audiebat, homi-
 nem dissolutæ vitæ, malique avidum, in animum
 induxisse, dum tota fere urbs obstinatius inter se
 digladiaretur, ut istiusmodi scelus conaretur, cui,
 ob fervorem pugnæ, non facile obviam iri posset,
 ideoque ædibus suarum partium ignem immisiss-
 se, quod ad eas via ipsi pateret.

Erat annus MCCCIII. mensisque Julius, quo
 Florentia tam ignibus quam armis misere inter-
 bat. In tanta vero patriæ clade, *solus Cursus arma*
neglexit, quod nimirum speraret, ea ratione, arbi-
trium totius molis, penes se futurum si utraque pars ca-
dibus satiata, tandem de transactione cogitare inci-
peret. Quievit tandem urbs ab armis, malis po-
 tius

tics exhausta, quam quod concordiam spiraret, *Satieta-*
 id tamen adeptum, ne exules reverterentur, ut- *te malo-*
 pote quorum partes inferiores existissent. *rum quib-*
vero.

Legatus ergo Pontificius Romam reversus, ex-
 ploratisque novis Florentinorum turbis, Ponti-
 fici author exstitit, ut discordiis extirpandis,
 duodecim primarios, Florentinorum ad se ex-
 ciret, eaque ratione, submota dissensionum ef-
 fca, flammam sopiret: placuit id consilii Pontifi-
 ci, evocatique, inter quos etiam Corsus Do-
 natus, edicto omnes parvere: his igitur Floren-
 tia digressis, Legatus exulibus Florentinorum
 significavit, tempus adesse, quo urbem ducibus
 destitutam repeterent: atque illi quidem ex-
 trema conaturi, per eam murorum partem, quæ
 nondum absoluta erat in urbem irrumpentes,
 ad forum usque Divi Johannis penetrarunt: ve- *Exules*
 rum mira rerum vicissitudine successit, ut ii ip- *patriam*
 si, qui modo pro ipsorum restitutione, (dum *vi occu-*
 citra arma patriæ redintegrari precibus con- *pare co-*
 tenderent) animose pugnaverant, postquam i- *nati.*
 dem vi armataque manu ipsos conari cerne-
 rent, sese in eorum perniciem armarent, atque
 cum reliquis conglobati, (*adeo publicum commu-*
dum. privatis amicitis cives isti anteponebant) ip- *Repulsi:*
 sos pedem referre cogerent. Excidere quidem
 ausis exules, eam potissimum ob causam, quod
 tam partem copiarum ad Lastram reliquissent,
 quam Tolosettum Uberti neglexissent, qui à
 Pistoriensibus trecentos equites in eorum au-
 xilium conduxerat, *in celeritate potius quam in*
viribus victoriam penendam arbitrati, quod qui-
dem sæpius in istiusmodi conatibus obvinire solet, ut
nimirum mora occasione, celeritas vero viribus nocu-
mento fit.

Profligatis exulibus, Florenti ad pristinas dis-
 cordias redieré, & populus quidem, Cavalcan-
 tiorum authoritati infringendæ, arcem illorum,
 in Vallegreviana sitam, Stinchas vocatam, an-
 tiquum

*Renovata
classes
opificum.*

tiquum illius familiae domicilium occupavit, eoque qui inibi reperti fuere, in carceres, recens exstructos, compegit, quod quidem carceribus idem nomen Stincharum, quo etiam hodiernum indigetantur, comparavit. Renovarunt praeterea primores Reipublicae tribus illas, quas supra memoravimus, illisque vexilla sua attribuire, ducibus ipsorum, Gonfaloneriis seu tribuum signiferis & Dominorum collegis nuncupatis, utpote quorum esset, necessitate urgente, armata manu, pacis verò tempore, consilio suo magistratui adjumento esse: duobus insuper rectoribus, jam olim constitutis, executor additus, qui Gonfaloneriis illis conjunctus, potentiorum insolentiae obviam iret.

Pontificis obitus.

Interim Pontifex in fata concesserat, Corfususque cum iis, quos Romam evocatos diximus, inde reversus erat, neque ad quietè vivendum deinceps

Pacat Florentiam.

quidquam obstare videbatur, nisi urbs, Corfi in quieto animo, rursus in turbas excitata fuisset. Consueverat nimirum vir ille, quo auctoritatem

Eam

aliquam sibi vendicaret, opinioni potentiorum

Corfusus

ut plurimum refragari, atque eo, quo populum

reversus

inclinare animadverteret, consilia sua dirigere,

denuò

ut tandem omnium eorum, qui vel desperassent,

turbat.

vel novi aliquid molirentur, caput non immeritò

audiret, siquidem omnes, quibus mens erat,

praeter ordinem quidquam impetrare, huc confugiebant, adeò ut hac ratione multorum odia

Multis exosus

in se concitaret, quae quidem sensim eo usque ex-

crevere, ut Nigrorum partes manifestè inter se

diffidere conspicerentur, siquidem Corfusus vi at-

que potentia propria; adversarii verò publice

nitebantur commodo, licet tanta hominis esse

Ideo

authoritas, ut ea singulis terrori existeret, ni hilo-

Tyrannidis

minus, quo animos plebis ab ipso averterent, in

insimulatus.

vulgus sparsere adversarii, ipsum Tyrannidem

moliri, quod quidem suspicionis genus, per se

satis potens, hic eo facilius in animos plebis pe-

ne

extrabat, quod hominis mores omnem civilem modum excederent, auctumque id porro non mediocriter, quod nuper Huguccionis Caggio-
lani, qui Ghibellinarum Albarumque partium Dux, atque in Tuscia potentissimus esset, filiam sibi matrimonio copulaverat. Ea siquidem necessitudo, postquam vulgo innotuit, adversariis ipsius animum suggessit, inque causa fuit, tam ut arma in ipsum moverent, quam ut ejus tutela à populo iisdem ex rationibus negligeretur, imo major pars inimicis ipsius adhæreret.

Duces adversæ partis erant, Rossus de la Tosa, Pazinus Pazius, Gerius Spina, Bertusque Brunel-
leschius. Hi ergo cum iis, qui partes ipsorum sequebantur, magnaue plebis parte, ad Palatium Dominorum armati confluxere, eoque rem dis-
ponere, ut perorante Petro Brancha, qui populi Duxerat, Corsumque, tanquam tyrannidem sub-
sidio Huguccionis moliretur, accusante, Corfus in judicium vocaretur, & cum non compareret, pro rebelle condemnaretur, vix duarum horarum spatio, accusationem inter atque sententiam, præterlabente. Evulgata sententia, Magistratus, *Proscripsit.*
una cum populo sub vexilla distributo, ad Corsi-
ades confestim progrediebatur: nec Corfus, quod se à magna suorum parte desertum, sententiam præterea contra se latam, magistratum in se armatum, denique multitudine inimicorum se circumvallatum cerneret, eo abjectior, ædes potius suas munire cœpit, quod nimirum speraret, posse eas tantisper defendi, donec Huguccionis auxilia, quæ ocus petierat, subvenirent: siquidem non tantum ædes suas, sed etiam vias, quæ eò ducebant, obicibus vallisque sepserat, easque viris, qui partes ipsius sequebantur, tan-
tè strenue defendebat, ut plebi, licet ea numero longe præstaret, ea superare minimè proclive es-
set. Pugnabatur ergo magnis utrinque animis, non sine vulncribus & caede plurimorum: tandem
plebs,

plebs, quod conferta manu minus licebat, occupatis ædibus contiguïs, per eas in domum Corsi perrupit. Ergo dum hostem Corsus undequaque ingruere, neque in Huguccionis auxiliis, quidquam spei superesse animadverceret, jam de victoria minus sollicitus, de salute cogitare coepit, conglobata igitur amicorum fortissimorum manu, quorum ipse, una cum Gherardo Bondinio, agmen ducebat, in hostes prorumpens, tanto animo eos adortus est, ut vi via patefacta, per portam, quæ à Cruce denominatur, ipsi exitus armata manu partus fuerit. Verum multis civium ardentius ipsum persequentibus, Gherardus quidem ad Affricum, à Boccacio Cavicciullo, peremptus, ipse vero Corsus ab equitibus Catellanis, qui Reipublicæ militabant, prope Rovezanum, circumventus captusque fuit: cum ergo Florentiam versus duceretur, ne hostium, de victoria superbientium, vultus sustinendi sibi essent, ex equo semet præcipitem dedit, atque sic prostratus, ab uno qui ipsum ducebant, jugulatus occubuit, cadaver ipsius Monachi ad S. Salvium, sepulturæ, absque ullis funebribus, tradidere.

Occisus.

Atque hunc quidem exitum vir ille sortitus est, à quo tam in patriam, quam partem Nigram multa, sicuti præclara, sic etiam sinistra profecta erant, viveretque ipsius memoria hodiernum felicior, si genio tranquilliore ipsi frui licuisset, nihilominus non postremam laudem, inter præstantes cives urbis nostræ mereri queat. Licet ob itrequietum viri ingenium, nec patriam, nec partium suarum sequaces, beneficiorum memores habere ipsi obtigerit, sed potius tam sibi ipsi mortem, quam his omnibus plurimum damni perperit.

Huguccionem quod attinet, postquam is ad Remolenses usque in auxilium advolasset, verum generum obsideri à plebe ibi intellexisset, nihil in se opis superesse arbitratus, ne sibi ipsi nocu-

meuro,

mento foret, nec interim genero quidquam proderet, pedem inde retulit.

Abobitu Corsi, qui in annum MCCCVIII. incidit, cessatum à turbis aliquandiu, donec innotuisset, Henricum Imperatorem, stipatum omnibus iis, qui Florentia exulabant, cum exercitu, in Italiam trajicere, atque his patriam pollicitum esse. Visum itaque Principibus Reipublicæ quominus inimicorum minus foret, omnibus iis patriam restituere, quibus reditus expressa lege negatus non esset, exclusæ ergo, hoc decreto, major Gibrinorum pars, tum partium Albarum aliqui, Florentinæ inter quos etiam Dantes Aligherius, tum Veri, Cerchii ratque Joannis de la Bella filii. Petita in super, à Roberto Neapolitanorum Rege auxilia, & cum ea minus ex voto impetrarentur, universa Neap. urbs in ipsius clientelam quinquennium tradita, Rege quo eam Rex, tanquam suam, defendendam tunc. acciperet.

Imperator via maritima urbem prætervectus. Romam petiit, ibique anno MCCCVII. regno inauguratus ad Florentinos subjugandos postmodum animum applicavit, via itaque Perusina profectus, Arretinis post se relictis, Florentiam obsidione cinxit, castris ad Monasterium S. Salvi, quartam miliarii ab urbe partem positis. Protracta ea obsidio in quinquagesimum usque diem, erum hac via desperata victoria, Imperator viam concessit, ibique cum Friderico, Siciliæ Rege, pactus, de exturbando Roberto consilia abuit: at dum in hunc moveret, atque tam ipse & oriam sibi polliceretur, quam Robertus manifestissimum interitum expectaret, apud Beneventanos in fata concessit.

Accidit inde, ut Huguccio, cujus supra mentionem fecimus, Pisas, nec multo post à Ghibellinis vocatus, Lucas occuparet, atque harum virarum subsidio, vicinos damnis gravissimis. Quo igitur Florentini cladibus istis ob-

viam

Induc- *viam irent, in Petrum, Roberti Regis fratrem, cu-*
Huguc- *exercitus committeretur, consenserunt. Ne*
cione *Huguccio eò segnior, potentiam suam in die*
multa- *auctum ibat, & tam aperto Marte, quam astu do-*
ti. *loque in vallibus, ab Arno, Nivibusque denomi-*
In quē *natis, multa propugnacula occupabat: tandē*
Petrum *cum Montem Carinensem obsidione cingere ad-*
Robe- *gressus esset, necessitate adacti Florentini, n-*
fratrem *propugnaculo illo amisso, incendium istud omni-*
armant. *provinciam devastaret, numeroſo exercitu con-*
Praliū *ſcripto, Vallum Nivium ultra proſecti, præliu-*
commit- *commiſſo, poſtquam ſtrenue pugnatum eſſet, ma-*
tant. *gna ſuorum cum ſtrage, (inter duo ſiquidem ex-*
Proſſi- *ſorum millia, Petrus quoque Regis frater deſide-*
gantur *ratus, neque unquam poſtea repertus) proſigat-*
Petro a- *fuere. Nec Huguccioni interim victoria par-*
miſſo *conſtitit, filio etenim amiſſo, multos inſuper ſi-*
atque *gnorum Duces deſideravit.*

nusquā *Post eam cladem Florentini, propugnaculi*
reperio. *circumquaque muniendis, incubuere, prætere-*
Novo *à Rege Roberto Comitem Andriæ, qui Come-*
Duce ac *Novellus audiebat, in Ducem exercitus impetra-*
cepto in *vere, cujus quidem vel adminiſtratione, vel quo-*
novas *Florentinis inſitum ſit, omnem rerum ſtatum ſaſtidire*
partes *omniſque ſucceſſu in partes diſcedere, urbs novas i-*
trahun- *partes, Regis nimirum amicos, ipſiusque adver-*
tur. *ſarios, necquicquam bello Huguccionis commo-*
ta, diſtracta fuit. Adverſarum Regi partium Du-
ces erant, Simon de la Toſa, Magallottiorum ſi-
milia, alique ex plebe, qui auctoriſtate, in Repu-
blica adminiſtranda, eminebant. Egerunt hi ita-
que, ut primum ex Gallis, poſtmodum ex Ger-
mania, tam Duces quam copiarum peterentur, quo-
rum auxiliis appropinquantibus, Regius præſi-
ctus exigeretur. Licet autem neutro potiri po-
fortunam ipſis licuerit, immoti tamen animi

Novam *quod Gallia Germaniaque ipſis negaverat, ex v-*
Ducem *cino Eugubio ſibi venerandum petiere, Comite-*
pellunt. *que Novello pulſo, Landonem Eugubinum accer-*
ſerunt.

frere, in imperium, seu potius carnificinam in
dives omnem, transferrent.

Erat Lando vir crudelis & rapax, armatoque *Lando*
satellitio stipatus, modo hunc, modo illum, vita *nem En-*
exuebat, prout illis nimirum visum erat, qui cum *gubini*
tanta auctoritate muniverant: qua quidem cons- *sibi præ*
que abuti non erubuit, ut monetam publicam *ficiunt,*
adulteraret, neque tamen ob crimen istud à quo-
quam coherceretur, eo fastigii ex publicis dissi-
diis nimirum creverat.

Magnam profecto, nec interim minus miseram *A quo*
civitatem, quam neque exantlata partium studia, *indigne*
neque Huguccionis metus, neque demum Regis *habiti.*
authoritas, in officio continere poterat: cum
ob rem gravibus atque atrocibus casibus exposi-
ta, foris quidem Huguccionis, intus vero Lando-
nis Eugubini præda erat. Amici porro Regis, qui
Landoni atque sequacibus ejus adversabantur,
tam ex nobilium quam populi familiis potentio-
ribus colligebantur, omnesque Guelphorum par-
tibus favebant, nihilominus, quod inimici Re-
gis ad gubernacula sederent, absque summo dis-
crimine animum patefacere minus sibi integrum
arbitrabantur. Tyrannidis tamen ignominiosissi-
ma pertæsi, eaque liberari sese cupientes, occul-
tis literis Robertum Regem invitarunt, ut in
Comitem Guidonem Buttiollanum, auctorita- *Iterum*
tem suam transferret: Impetratum id præter *ad Re-*
moram, partique adversæ (licet magistratus con- *gem con-*
tra Regem sentiret) tantum animi non erat, ut *fugiret.*
Comitem, alioquin ob egregias dotes illustrem,
excluderet, parum tamen auctoritatis penes ip-
sum manebat, quod tam magistratus, quam
Gonfalonerii, Landoni ejusque partibus stude-
rent.

Dum ergo hac ratione apud Florentinos labo-
retur, accidit, ut Regis Romanorum Alberti
filii, quæ Carolo Roberti Regis filio nuptum ibat,
per Florentinos iter ageret: hanc amici Regis ho-
noris

norifice exceperunt , eisque statum Reipublicæ
una cum tyrannide Landonis , tam accommodato

Einsque ad mœrorem luctuque sermone vultuque expo-
pe Lan- fuerunt, ut hujus Reginae interventu, Regiſque
donem adminiculo, antequam ea Flotentiam relinque-
extur- ret, cives concordiam inirent, Landonemque
bant. præda & cruore onustum, ad Eugibinos dimitte-

Huguccio a Castruccio exturbatur. Ghibellinorum in Tuscia postmodum dnce.

Sub hæc tempora, Huguccioni imperium Luccensium & Pisanorum creptum in manus Castrucci Castracani, civis Luccensis, devenit, adulescentis, ut audacis atque ferocis, ita non minus fortunati, adeo, ut brevi momento, Princeps Ghibellinorum universa in Tuscia haberetur. Eam ob rem Florentini, omissis civilibus diffidiis, cogitare diligentius cœperunt, primo, ne qua ratione potentia Castrucci niminum excresceret, deinde postquam ea præter ipsorum sententiam nimium quantum aucta esset, quo pacto porro ei obistere-

peditum, & mille quingentorum equitum, popu ^{moven-}
 lariter coadunato mox exercitu, in Pratenſium ^{tem ex-}
 auxilium perrexerunt, publicoque præterea edi- ^{cercius}
 cto caverunt, qui ex Guelphis exulabant, omni- ^{produ-}
 bus, modo ad Pratum defendendam convenirent, ^{etms.}
 patriam ipſi reſtituendam fore, qua quidem ra-
 tione tam hoſtis vires fregere, quam ſuas non me-
 diocriter auxere, non minus ſiquidem I I I I . M.
 exulum eo confluerant. Atque ingentes iſthæc
 quidem copiæ, tanta cum celeritate in aciem pro-
 ductæ, Caſtruccium tantopere perturbarunt, ut
 prælium ſibi detrectandum ratus, Luccam verſus
 pedem referret. Variæ inde inter nobiles plebemq; ^{Nova,}
 ſententiæ in exercitu ortæ, his Caſtruccium perfe- ^{eo regres-}
 quendum atque extinguendum, illis redeundum ^{ſe, diſſi-}
 deſcentibus, ſatis nimirum eſſe Florentiam ip- ^{ſidia.}
 ſam, ut Pratum defenderetur iſſe periclitatum,
 atque id quidem neceſſitate adaſtos, pruden-
 ter ſic ſatis conatos eſſe, nunc vero, poſtquam
 neceſſitas illa minus urgeat, plus etiam amitti,
 quam adquiri, inſequendo hoſtem poſſit, fortu-
 nam non temere tentandam. Cum ergo inter hos
 convenire neutiquam poſſet, res ad magiſtratum
 devoluta, quos tamen, plebeios nimirum atque
 potentiores, eadem ſententiarum diverſitas in
 partes diſtraxit, quod porro à plebe intellectum
 anſam præbuit, ut frequenti numero in foro con-
 venirent, miniſque potentiores adeo terrerent,
 ut ii metu percuſſi, ſententiam deſererent: ve- ^{Ipſi ſe-}
 rum quod in plebis ſententiam tardius conceſ- ^{curitatis}
 ſum, multiſque invitis ea extorta eſſet, hoſti ^{cauſa.}
 interea ſatis ſpatii, quo Lucam ſeſe reciperet,
 ſuppeditatum fuit.

Atque hic quidem ſucceſſus adeo plebis ani-
 mos in potentiores concitavit, ut magiſtratui ni- ^{At ur-}
 nus integrum videretur, exulibus fidem poten- ^{bi mai-}
 tiorum interventum datam, ſervare, coſve in ur- ^{ribus}
 bem admittere, quod exulibus animadverſum in ^{turbis.}
 præventionem non parum momenti conſtituentes,

ipsi ad urbem primi advolavère, verum id prudentioribus prævisum, ipsis non successit, sed ab iis, qui Florentiæ substiterant, repulsi fuere. At illi quo orando adipiscerentur, quod vi minus poterant, eam ob rem, octo illustriores ad Senatum legatos mittere, qui fidem stipulatam, atque pericula eam ob rem ipsis suscepta in mentem revocarent, licet vero nobiles, ut qui sese eam in re fortius obstrictos sentirent, atque exulibus particulatim fidejussores, sese exhibuissent, magno studio in eorum gratiam laborassent, nihilominus adeo plebis indignatio, quod Castrucci negotium minus ex sententia cessisset, invaluerat, ut hi nihil hac in parte obtinerent, quod quidem in ignominiam Reipublicæ vergere coepit. Multi igitur nobilium ea propter irritati, tentarunt: et ad ea conari, quæ precibus minus potuissent: auctores eam ob rem exulibus fuere, ut armati ad moenia succederent, seque ipsis non defuturos promittere. Verum & hi conatus, ante diem constitutam detecti, universos cives ad arma excitare, adeo ut non tantum iis, qui foris erant, resistere, sed etiam hos, qui intra moenia degabant reprimere, valerent, re itaque infecta exules ab incepto destitère.

*Conatus
exulum
propa-
triare-
experan-
da irriti*

Non alienum erat, postquam hi abiissent, eos plectere, qui ipsis ad facinus isthoc conandum, auctores extitissent, at licet nemo esset, qui istos ignoraret, nemo tamen eos deferre, nedum accusare audebat, ne verò delictum istud impunitum abiret, eam ob rem decretum, ut quilibet senatorum, delinquentium nomina, literis consignaret, eaque recte Capitaneo exhiberet. Accusati hac ratione fuere, Americus Donatus, Thégiajus Frescobaldus, & Lotharingus Gherardinus: at hi, quod iudicem clementiorem, quam fortassis delicta commervissent experirentur, multa pecuniaria facinus expiarunt.

Quod autem exulum copiar, dum ad urbem
suc

facerent, non parum in urbe turbassent, deprehensum inde, tribubus quibusque ducem unum minimè sufficere, ideoque decretam, ut tam quæque tribus ducibus ternis vel quaternis deinceps pareret, quam Gonfalerio duo vel tres adessent, qui Penneriorum, quasi dicas ductorum, nomine, ubi universo agmine opus non esset, parte earum rem perficerent. Et ut *ferè semper* *venit, ut ex rerum inopinato successu leges aliæ aboleri, aliæ renovari soleant*, ita ii, qui tum ad gubernacula sedebant, quod magna autoritate pol- *Quibus* lerent, facile perfecerunt, ut in se ipsos jus crean- *porro* di magistratus, qui quadraginta mensibus post *obviam* imperaturus esset transferretur, cum antea an- *itum* nno tempore creari consuevissent, nomina igitur *novis le-* omnium, qui succedere debebant, urnæ seu lo- *gibus* culo immittebant, atque binis quibusque mensibus ea inde promebant.

Verum antequam terminus quadraginta mensium compariisset, quod multi civium, num inter nomina accepti essent, ambigerent, ad novam nominum consignationem, quam Imborsationem *Unde* vulgo nuucupant, descensum fuit. Hinc mos ille, *mos per* per urnam seu loculum creandorum magistratuum, tam eorum qui in ipsa urbe, quam extra *urnam* *creandi* *magi-* *stratus.* eam regebant, inolevit, dum antea sub finem anni magistratibus, à Senatoribus successores legerentur, vocaturque postea mos iste Squitrinorum nomine, qui quidem quod singulo triennio, vel ad summum quinquennio repeteretur, tam cives sollicitudine levare, quam turbis obviam ire videbatur, quæ alioquin in novis magistratibus creandis, ob multos qui eò aspirabant, ut plurimum concitari consueverant, & neque alia commodior via id temporis apparebat, neque mala, quæ tam exigua in occasione latebant, deprehendebantur.

Annus agebatur M CCC XXV. Castrucciisque *Castruc-* *cins Pi-* post occupatos Pistorienses, adeò viribus excre-

verat, ut Florentini, de ipsius potentia anxii, antequam altius apud Pistoriam radices ageret, eum exturbandum inde decernerent. Collecto iraque, tam ex civibus quam sociis viginti mille peditum, triumque mille equitum exercitu, Altopascium profecti, id obsidione cinxerunt, quo occupato, Castruccio via ad Pistorienses defendendos præcluderetur.

Florentini, eo pellendo Altopascium. Atque successit quidem Florentinis, ut Altopascio potirentur, indeque Lucas progredirentur, agrosque vastarent. Verum quod Duci, tam prudentia quam fide dubio, rem commisissent, nihil præclarigestum. Præfecerant nimirum exercitui Raimundum Cordubensem, atque ille porro animadverterat, Florentinos libertatis suæ hæc ætate prodigos, modo Regi, modo Legatis, modo aliis, qui minus pollebant, eam prostituisse, eoque in spem devenerat, facile adduci eos posse, si forte magnis difficultatibus implicarentur, ut sibi imperium deferrent: Neque id aliquoties innuere oblitus, eandem auctoritatem in urbe, quam in exercitu concessissent sibi dari insistit, monendo, non alia via ejusmodi obedientiam militum, quæ Duci exercitus conveniat, sibi salvam fore. Postquam vero Florentinos eos minus descendere animadverterat, nihil agendo tempus mittebat, quod Castruccius studiosissime operiebatur, siquidem auxilia à Viscontibus aliisque Longobardiæ regulis, sibi promissa, interim collegerat.

Ibi à Castruccio profligati. Sicut autem Raimundus, ob fidem fluxam, victoriam ab initio amplecti neglexerat, ita etiam postmodum, aucto viribus nimium hoste, ea prudentia, qua salutem suam consuleret, destituebatur. Segnius siquidem atque remissius agens, à Castruccio ad Altopascium invasus, post aliquam pugnam, (in qua multi cives tam capti, quam extincti, atque inter hos ipse Raimundus,) universus exercitus profligatus fuit, eumque is exitum

xitum adeptus est, quam dubia ipsius fides, atque scelerata in Florentinos consilia, merebantur. Dici vix queat, quot damnis, ab ea clade, *Misere* Castruccius Florentinos affecerit & quam misere *in urbe* omnis inde ager ipsius prædæ, vastationi, incen- *compulsi* diis patuerit, nullis siquidem copiis obersistentibus *si*. pro arbitrio, omnia devastat, Florentinisque post tantam stragem, urbem ipsam ab ipsius potentia defendisse, satis superqueerat.

Neque tamen eo mente abjecti fuere, ut omne corradendæ pecuniæ, auxilii ab amicis petendi, scribendique exercitus studium omitterent, verum in tam potentem hostem, ea omnia minus posse videbantur, adeo ut tandem Carolus Calabria Dux, Roberti Regis filius, implorandus, imperiumque urbis ipsi deferendum esset, si ejus auxilium impetrare vellent: imperare siquidem Neapolitani ex more Florentinis potius, quam ipsos sociorum loco habere malebant. Quod vero eo tempore Carolus, bello Siculo implicatus teneretur, eamque ob rem in possessionem venire ipse non posset, Gualtherum Ducem Atheniensem, natione Gallum, eo misit. Suscepit ille Vicarius Ducis imperium urbis, deque Republica pro arbitrio disponere cœpit. Atque id quidem moderate, adeoque præter naturam suam, ut omnium in se amorem provocarit.

Composito inde bello Siculo ipse Carolus stipatus mille equitibus Florentiam petiit, ibique mense Julio anni mcccxxvi. exceptus fuit, quod quidem Castruccio potestatem ademit, ne tam libere Florentinum agrum deinceps depopularetur, verum ea, quæ foris dignitati ipsorum inde accesserat, ea intra mœnia prostrata, malaque que ab hoste minus perpeffi erant, ab amicis inflata ipsis fuere: siquidem Reipublicæ Principes, omnia ex autoritate Ducis agebant, cui ea ratione facile licuit, unius anni spatio urbem ccc. m. florenis emungere, (etiamsi, pacta in ducenta

saltem millia, facultatem ipsi tribuissent) adeo novis subinde modis, vel ipse, vel pater urbi graves exigendo erant.

*Adven-
tu Ludovici Ba-
vari
Imp.
cedit.*

His malis aliarum suspiciones, novique hostes accessere, Ghibellini siquidem, unaque Galeazeus Viscontius, ceterique Longobardiarum Reguli, ob adventum Caroli ambigui, apud Ludovicum Bavaram, qui contra Pontificis voluntatem Imperator salutatatus erat, tam largitionibus quam pollicitationibus effecerunt, ut in Italiam cum exercitu proficisceretur. Venit igitur Ludovicus in Longobardiam, inde in Tusciam, ibique auxilio Castrucci Pisas occupavit, pecuniaque corrasa Romam petiit, quod quidem in causa fuit, ut Carolus Regno Neapolitano metuens, Florentiam desereret, relicto, qui vices ageret, Domino Philippo Sagginetto.

*Castruc-
cius Pi-
sas oc-
cupat.*

Digressio Imperatore, Castruccius Pisas occupat, Florentini vero prodicione ipsum Pistoria dejiciunt, ad quam recuperandam Castruccius profectus, tanta animi virtute atque obstinatione obsidionem adgressus est, ut licet Florentini saepius urbi subventum cuperent, fortunamque, modo exercitum Castrucci, modo ipsius ditio- nem invadendo, tentarent, nihilominus eum, nec vi nec astu, remove ab incepto unquam potuerint, tanta nimirum vir libidine ardebat tam de Pistoriensibus supplicium sumere, quam Florentinis eam urbem extorquere, adeo ut ea tandem sub ipsius imperium redire necessitate adigeretur, atque id quidem magna cum ejus gloria, quam tamen ob incommoda quae ibi sustinuit, ipsius mors, dum Lucam reverteretur, con-

*In fata
succedit.*

*Itemque
Carolus,
Calab-
riae
Dux.*

tinuo subsequuta est. Et cum raro accadat, quin prosperiorem vel etiam sinistram eventum, alta vel bona vel mala comitentur, sub idem tempus Carolus quoque Calabriae Dux, Florentinorumque Dominus, in fata concessit, ut tandem, praeter omnem expectationem, tam ab hujus imperio, quam

istius

idius metu , exigui temporis spatio Florentini li- *Florenti-
berarentur. tiner ergo*

Libertate ergo recuperata, Rempubicam re- *libere*
stitueredgressi sunt, repudiatoque veteri magi- *Rēpub.*
stratum ordine, binos Senatorum ordines, u- *consti-*
num quidem trecentorum ex populo, alterum *tuant.*
ducentorum quinquaginta, tam ex populo quam
magnatibus lectorum, constituere, tributumque
illi nomen Consilii plebis, huic Consilii commu- *Anti-*
nis. Imperator Roma occupata, Antipapam *papa ab*
constituit, multaque contra Pontificatum, tam *Impera-*
fanciendo, quam alia frustra conando, tandem *torē crea-*
cum ignomina Pisam reversus est, quo cum per- *tus, Nul-*
ventum esset, octo millia equitum Germanorum, *lo effe-*
quod vel ipsi irati essent, vel de stipendiis ipsis mi- *lin.*
nus satisfaceret, ab illo recesserunt, occupatoque
Ceruglio supra montem Clarum castra munive- *Desertum*
runt *à mili-*

Atque hi quidem, cum Imperator, in Longo- *tibus.*
bardiam profecturus, Pisa discessisset, Luccas oc-
cuparunt, indeque Franciscum Castracanem, ab *Qui Luc-*
Imperatore constitutum exturbarunt, quo vero *cas oc-*
aliquid emolumenti inde ad eos rediret, urbem *cupant.*
ipsam viginti florenorum millibus Florentinis
venum obtulerunt, quam tamen hi emptionem, *Easque*
ex consilio Simonis de La Tosa, neglexerunt. *venant*
Neque negari quidem queat, summo id cum *expo-*
Florentinorum emolumento deliberatum, si *nunt.*
illis porro in eadem sententia persistere persua-
sum fuisset: Verum quod mentem paulo post
mutaverint, maximo id ipsis damno cessit. Nam
cum in ipsorum arbitrio id temporis situm esset,
eam civitatem vilissimo pretio absque ullius in-
juria sibi subjicere, quam tamen negligendam
ducerent, inde porro factum est, ut dum ea post-
modum potiri arderent, licet longe majore pretio
emissent, eam tamen non obtinerent, quod qui-
dem in causa fuit, ut Florentinorum Respublica
ingenti cum jactura sæpissime mutaretur.

Aspt- mola merca- tore em- pti. Luccenses igitur à Florentinis posthabiti, Gherardinum Spinolam Januensem, xxxii. numero-
Sed à Floren- tinis turbati. to pretio, emptorum habuere. *Cum vero homini- bus natura insitum sit, ut longe tardiores ad ea occu- panda, quæ non difficulter obtinere possunt, quam ad ea amplectenda ferantur, quæ adspisci nequeunt, vix emptio illa in vulgus Florentinorum emanaverat quin populus incredibili desiderio ejus civitatis potiundæ flagraret, & tam in sua quam illorum qui emptionem dissuasent, consilia, acerbè invèheretur, quod ergo emere neglexerant, id aporto Marte acquirere decreverunt, eamque ob rem suos, in agrum Luccensem, prædatum mi- serunt.*

Rex Bo- hemorū in Loh- gobardi- am pe- netrat. Inter hæc gesta Imperator Italia excesserat, at-
 que Antipapa Pisanorum medio in Gallias in vincula abductus erat, quieverantque ab intesti-
 nis dissidiis Florentini, post obitum Castrucci, biennium, rebus potius extra urbem constituen-
 dis intenti, multisque bellis tam ob Regis Bohe-
 morum Joannis profectiōem in Longobardiam, quam in Tuscia, Luccensium causa, implicati. Urbem præterea novis ædificiis exornarunt, tur-
 rim siquidem, quæ ad S. Reparatæ vocatur, ex præscripto Giotti, pictoris id temporis celeberrimi, extruxerunt, tum etiam multa ædificia pontesque, (diluvio siquidem Arnus in ipsa ur-
 be, Anno ccc xxxiii. ad duodecim usque ulnas, magna cum ædificiorum strage excreverat) sum-
 mo studio, diligentia, sumptuque restaura-
 runt.

Annus vero ccc xli. novas turbarum causas ipsis peperit. Dux potentioribus civium viæ pa-
 tebant, qua suam auctoritatem vel augerent, vel firmarent: prima in eo consistebat, ut in novis magistratibus, per urnam legendis, suis artibus caverent, ne dignitates illæ, in alias quam suas vel certè amicorum manus conferrentur, altera
 suis calculis & ductu novi Rectores emergerent,

quo iis postmodum propitiis in iudiciis uterentur : arque in postrema quidem hac via , tantum momentum sibi situm arbitrabantur , ut pristino duorum Rectorum numero neglecto , aliquando ad tertium legendum progredierentur , adeoque id temporis eò dignitatis , Jacobum Gabrielem Engubinum , quem titulo excubiarum præfecti insigniebant , præter ordinem evererant , ipsique omnem auctoritatem in cives elargiti fuerant. Agebat hic planè ex eorum *Nova* mente , qui tum summam tenebant , multisque *turbatis* contumeliis non paucos afficiebat , inter quos *apud* Petrum à Bardis , Bardumque Frescobaldum , *Florentin* ex nobilitate ambos. Quo ergo hi natura elationis *re* animo essent , minime sane ferendum arbitrandantur , sese extranei injuriis , in paucorum , qui præerant , gratiam , expositos esse : quæ igitur ratione , tam de Eugibino , quam illis , qui ipsum regebant , vindictam sumerent , deliberare cœperunt , tandemque multis tam Nobilium quam plebis , qui tyrannidem adversabantur , in sententiam pertractis , in eos conspirarunt.

Series cœpti hæc erat , ut singuli , quotquot *Conspi-* possent armatos , latebris ædium exciperent , *ratio in-* luculoque ipso , quod diem omnium Sanctorum *Reipub-* consequeretur , quo nimirum universi cives , ad *princi-* invocandos suos demortuos , in templa conflueresolebant , armati profilerent , tamque Ducem illum Engubinum , quam eos , qui summam tenebant , interficerent , novisque postmodum legibus Rempublicam restituerent. *Cum vero deliberationes periculosa , quando accuratius perpenduntur . eo segnius constitui suscipique soleant , evenire sane ut plurimum videmus . ut omnes conjurationes , quibus conficiendis aliquid spatii intercedit , evulgentur .*

Ergo apud Andream à Bardis , qui ex conjuratorum numero erat , dum rem apud se sedulo versaret , metus poenæ , desiderium vindi-

Volgata & tanto intervallo post se reliquit, ut in omnem seriem Jacobo Alberti, cognato suo, concrederet, à quo res Prioribus detecta, atque ab istis ad Duces Reipublicæ delata fuit. Quod igitur discrimen instaret, festusque Sanctorum dies præ foribus esset, multi civium ad Palatium confluxere, atque ob periculum, quod in mora esset, populum ad arma classico vocandum magistratum exhortavere.

Gonfalonerii munus id temporis administrabant Taldus Valorius, & Franciscus Salviatus, qui itidem ex magistratu erat. His consultum minus videbatur, necessitudine siquidem Bardis juncti erant, classico rem agere, *non ob omne nimirum momentum plebem armandam, auctoritatem siquidem in multitudinem absque fitio collatam, nunquam feliciter administratam fuisse, & turbas ut parturire quidem perfacile, ita iisdem excitatis occurrere, summi laboris esse.* Consultius itaque fore veritatem inprimis indagari, atque delictum civiliter puniri, quam ad simplicem delationem, cum exitio ipsius urbis, per tumultus illud puniendum sumere. Verum his admonitionibus aures præclusæ, ipsique Reipublicæ principes, tam verbis, quam aliis modis contumeliosissimis, ad classicum pulsandum adacti fuere, quod quidem plebem universam armatam in forum concitavit.

*Populū
armat.*

Bardi verò atque Frescobaldi, quod se detectos animadverterent, ex altera parte, quod vel summa cum gloria vincerent, vel absque ignominia occiderent, & ipsi arma corripere, quod nimirum sperarent, posse à se illam civitatis partem quæ trans flumen ipsis habitabatur, pontibus præsertim mature præoccupatis, eoque defendi, donec auxilia, quæ tam ex agro à nobilibus, quam aliunde exspectabant, subvenirent: verum conatus isti à plebeis qui unà cum illis eam partem incolebant, atque pro magistratu arma sumserant, eversi fuere.

Ne itaque medii ab hostibus interciperentur, omiſſis pontibus, ad plateam illam, quam Bardis habitabant, tanquam omnium munitiſſimam, ſeſe receperunt, eamque magna animi virtute deſcenderunt. Et Jacobus quidem Eugubinus, quod *pugna* omnem iſtum motum ſe ſpectare cognoviſſet, *in urbe* animo conſternatus, planeque attonitus, ad Palatium Dominorum, Medio ſuo agmine incluſus, ſubiſtebat, in reliquis verò Reſtoribus, quod minus culpæ eſſet, plus etiam animi conſpiciebatur. Maſſeus inprimis Marradus, qui Poſteſtis munere tum ſungebatur, nulla diſcriminis habita ratione, in conſertam pugnam proſeſtus, ipſumque Pontem Rubacontem prætergreſſus, mediis Bardorum telis ſeſe inferuit, ſignoque dato, ad colloquendum Bardos provocavit. Atque illi quidem, tam reverenter viri moribus, quam inſigni virtute moti, conſeſtim ab armis quievere, ipſumque perorantem modeſte exceperunt. Modeſte igitur gravique ſermone, in conſpirationem ipſorum inveſtus, periculum, in quo niſi *Direrem* populi impetum declinarent verſarentur, ipſis ob *ptapu-* oculos poſuit, ſpe inſuper addita, fore, ut ſepoſi *gna Maſſei vir-* tis armis tam de cauſa ipſorum cognosceretur, *tute.* quam clementer ſtatueretur, ſe denique eo laboraturum pollicitus, ut juſti ipſorum doloris honeſta ratio haberetur. Inde ad magiſtratum regreſſus, hortari cœpit, ne ſanguine civium ſuorum, ad victoriam adſpirare, neve inauditos condemnare mallent, perficitque tandem, ut Bardis, Freſcobaldiſ, iſſque qui amicitia ipſis juncti eſſent, urbe excedere, atque in arces ſuas ſe recipere permetteretur.

Iſ itaque digreſſis, populoque inermi, magiſtratus in hos ſolos, qui ex Bardorum Freſcobaldorumque familiaribus arma corripuiſſent, animadvertit, quo verò iſtorum quoque potentiam labefactaret, arces Margonam & Verniam, numero pretio ipſis ademit, legeque cavit, ne in poſterum

sterum civi liceret Florentino , arces ad vigesimum prope urbem milliare, possidere.

Anim- Paucis ab inde mensibus, Striatta Frescobaldus,
adversū multique ejus familiæ alii, tanquam rebelles, ca-
in sūtes. pite plexi fuere. Neque satis videbatur iis, qui
summam administrabant, Bardos Frescobaldos-
que vicisse atque domuisse, verum ut *plerumque*
accidit, ut quo plus authoritatis adipiscimur, eò in-

Insolen- solentius nos geramus, inque pejor ruamus; non con-
tia vi- tenti excubiarum præfecto uno, qui ipsam urbem
torum. affligebat, alium insuper constituerunt, qui agro,
magno cum imperio, præfesset, ne nimirum cui-
quam qui ipsis adversaretur, vel intra vel extra
urbem, tuto habitare liceret, atque tandem eo
odii, adversus omnes nobilioris familiæ, progressi
sunt, ut hi tam de urbe, quam seipsis in servitu-
tem tradendis, vindictæ studio, cogitarent, sal-
temque occasionem perpetrandi consilii operi-
rentus, quam quidem feliciter oblatam, ipsi fe-
licius occupare atque administrare adgressi sunt,

Mastin. Devenerant eo temporis, post maximos in
Scaliger Longobardia atque Tuscia motus, Luccenses sub
Veronē- imperium Mastini Scaligeri Veronensium Ducis,
siū, Luc- qui eos Florentinis restituere, quod ex pacto
cen siū, quidem debebat, neglexerat, sperabat siquidem,
Parmē- quod Parma ipsi præterea cecisset, posse se eos
siū Do- defendere de fide exsolvenda parum sollicitus.
minus. Eam rem indigne Florentini ferentes, Venetos in
foedus vocarunt, tamque gravi bello Mastinum
implicuerunt, ut is de universo statu periclitaretur.
In quē Verum nihil aliud eo bello egerunt, quam
Floren- quod animo ipsorum, ob damnum Mastino com-
tini Ve- paratum, aliquantulum bene esset. Veneti siqui-
netos dem, (*quod omnibus iis receptum est, qui cum in se-*
armant. suo bono *rioribus fœdera paciscuntur*) post ereptos Scaligero
Veronenses atque Tarvisenses, cum ipso transe-
Nulla gerunt.
Sed cum
Mastini

jactura. Erepta verò postmodum à Viscontiis, Medio-
lani regulis, Mastino Parma, ipsoque eam ob rem
de

de Luccensibus in posterum tuendis dubio, de iis
 vendendis ipsemet agere cœpit. Concurrerant
 in eam emptionem Pisani cum Florentinis, ve-
 rum illi quod se à Florentinis, utpote opulentio-
 ribus, post se relictos iri animadverterent, vocatis
 in auxilium Viscontis, Luccenses obsidione pres-
 serunt. Neque tamen interim Florentini emptio-
 nem negligebant, sed constituto cum Mastino
 pretio, partem in parata pecunia ipsi humerarunt,
 partem obsidibus eam ad rem datis, firmarunt,
 atque Naddum Ruccellajum, Joannem Bernar-
 dini Mediceum, Rossunque Ricciardum in pos-
 sessionem miserunt, in quorum manus, postquam
 illi vi sibi in urbem vitam patefecissent, Mastinus
 imperium urbis transtulit. Pisani tamen ab obli-
 d'one non recedebant, sed potius omni cura, quo
 urbe potirentur, incumbebant, quam Florentini
 tuendam sumserant, licet hi post diuturnum bel-
 lum, exhausti opibus, ignominia vero onusti inde
 pellerentur, atque Pisanis imperium concedere
 adigerentur. Hujus urbis jactura in causa fuit,
 (quod quidē in istiusmodi rebus semper usu venire so-
 let) ut populus Florentinus in eos, penes quos rei
 summa erat, insurgeret, eosque omnibus in locis
 atque vicis conviciis proscinderet, inque nimiam
 ipsorum auctoritatem, pravaque consilia, acerbe
 inveheretur.

*A quib
 tandem
 Luccenses
 Florenti-
 nis ven-
 disti.*

*Sed à
 Pisanis
 obsessi,*

*Et tam-
 dem
 subacti.*

Constituti fuerant, sub exordium hujus belli
 viginti cives, qui istud in commodum publicum
 administrarent, atque ab his Malatesta, Arimini
 Dominus in exercitus Ducem scriptus. Quod
 ergo hic rem animo nec viribus gessisset, auxilia
 porro à Roberto Neapolitanorum Rege, Duce
 Gualthero Athienensium Principe, submissa, eo
 ipso tempore, quo Luccenses jam Pisanis conces-
 serant, advenissent, indeque animi plebis in vi-
 ginti illos cives, quod modo diximus, summope-
 re exacerbati essent, seu quod fata calamitati ad-
 ventanti suffragarentur, constituerunt viginti isti,
 plebis

Inde

Dux A

thenien-

sum à

Floren-

tinis

vocalis.

In quem

nobiles

vindi-

cta stu-

dio im-

perium

urbis

trāscr-

ve meli-

untur.

plebis animos, novum Ducem eligendo, nova spe circumvenire, eaque electione, aut eorum libidinem cohercere, aut calumniis ansam præcidere: quo igitur esset, tam quod plebs timeret, quam quod Duci auctoritatem, in qua nimirum salus ipsorum vertebatur, conciliaret, primo ipsum conservatorem, postmodum Ducem cataphractorum salutarunt.

Potentiores interea, quos male affectos in Rempublicam supra memoravimus, quibusque magnam partem cum Gualthero, ab eo tempore, quo Caroli Calabriae Ducis loco Rempublicam administraverat, familiaritas intercedebat, tempus adesse rati, quo patria cupiditarum suarum æstu conflagraret, siquidem non alia ratione populum istum, à quo tot injuriis oppressi hætenus fuerant, subjungi posse constituissent, quam si sub unius Principis imperium mitterentur, à quo virtuti suæ honores haberetur, atque contumacia coherceretur, præterea ille æti præmiis, quæ se consecuturos sperabant, si sua opera imperium urbis in hunc conferretur, crebro admodum apud Ducem, ut imperium omne sibi sumeret, clam egerunt, suamque operam eam ad rem polliciti sunt minimè contemnendam, quod plebejorum familiarum quædam, Peruzziorum nimirum, Acciajuoliorum, Antellesiorum, & Bonaccorsiorum ab ipsis penderent: hi siquidem, alieno ære onusti, quod de suo minus possent, ex alieno largiri, atque patriæ servitute, suam servitutem à creditoribus mercari ardebant.

Hi ergo stimuli, ambitiosum alioquin Ducis animum, ad desiderium imperii occupandi, excitarunt: quo igitur severi justique nomen, eaque ratione auram popularem venaretur, in eos primum movit, qui Luccense bellum perperam administrassent, Joannemque Medicum, Naddum Ruccellajum, Gulielmumque Altovitium capite, multos præterea alios exilio, alios pecu-

nia

namulſtavit. Atque ea quidem ſeveritas, medi-
ſconditionis cives ſummopere exterruit, po-
terioribus vero, tum infimæ plebi pergrata erat,
his nimirum, *quod naturale illis ſit alienis malis læ-*
tari, iſtis vero, quod eo pacto, ultionem tot in-
juriarum, conſequerentur. Audiebat ergo Dux,
ſiquando in publicum prodiret, magnis laudi-
bus, animi ſui celtitudinem, manifeſta voce ce-
lebrari, tum ad fraudes civium investigandas at-
que plectendas ſe excitari. Hinc viginti civium
authoritas imminutum ibat, exiſtimatio vero
Ducis indies surgebat, magnoque jam terrori eſſe
cœperat, adeo ut quilibet animo ſuo teſtando,
adibus ſuis inſignia ipſius inſcribi curaret, neque
jam quidquam ad Principem, præter nomen,
ipſi deeſſet. Poſtquam is ergo quidvis jam ſibi li-
cere animadvertiſſet, publice demum apud ma-
giſtratum egit, non alia ratione civitatem ſalvam
magis eſſe poſſe, quàm ſi libera ejus administra-
tio ſibi ipſi ferretur. Cupere ergo ſe, poſtquam
omnis jam civitas, eò descendiſſet, ut idem, bo-
na ipſorum pace fieri liceret. Attoniti ad hæc
Reipublicæ principes, licet interitum Reipubli-
cæ mature prævidiſſent, ſequæ in manifeſto pe-
riculo conſtitutos eſſe animadverterent, ne ta-
men patriæ deeſſent, ingenti animo id ſe faſturos
negarunt.

Sumpſerat ſibi Dux monaſterium fratrum mi-
norum S. Crucis habitandum, quo religionis at-
que humanitatis fidem apud plebem merere-
tur, eò igitur, per præconem, populum in pro-
ximum diem convocavit, perculit hoc ediſtum
proximorum animos multo gravius, quam antea
petitione Ducis conſternati fuiſſent: convocatis
tamen civibus, quos patriæ libertatiſque ſtudio-
ſos arbitrarentur, nihilque aliud ſpei quam in
precibus ſuper'eſſe animadvertentes, eò confuge-
gere, eaque ratione, vel Ducis animum ab ince-
pro remove, aut ſaltem mitius imperium ab eo
exorare decreverunt.

Pro-

Precibus Progreſſi igitur ex Reipublicæ principibus ad
ſervitu- Ducem aliqui, hac oratione eum compellavere.
tē amo- Comparemus Domine apud te, tam petitione tua
vere moti, quam edicto quo populum convocasti. Vi-
Florcn- demur ſiquidem jam certiores eſſe, extra ordi-
tini co- nem te occupare velle, quod legitima via à nobis
nantur. tibi negarum fuit. Neque ſane mens nobis eſt, ul-
 la vi cœptis tuis obſiſtere, ſed potius tibi ob ocu-
 los ponere, quam grave onus, quod in te recipere
 cupis & quam periculofus conatus iſti tibi futuri
 ſint, quo nimirum in poſterum conſiliorum tam
 noſtrorum, quam eorum, qui non in tui commo-
 dum, ſed ad explendam inſaniam ſuam, te im-
 pellunt, recordari queas. Conaris in ſervitutem
 adigere eam civitatem, quæ libertati innata eſt:
 iſtud etenim imperium, quod in Reges Neapo-
 litanos aliquando contulimus, non ſervitus, ſed
 ſocietas erat: an vero unquam conſideraſti, quan-
 tum in iſtiusmodi civitate vel ipſum nomen libertatis
 poſſit atque valeat? quod quidem nec vis ulla oppri-
 mere, nec tempus conſumere, nec beneficia unquam ob-
 literare queant. Perpendas obſecramus Domine
 quantis cum copiis, tanta urbs, tibi ſub iugo con-
 tinenda veniat, neque etenim illæ, quas externæ
 ad manum habere poſſis, eò ſuffecerint, nec illi
 quas ex civibus habes, te tuto committere auſis
 ii ſiquidem ipſi, qui ad hos conatus te inſtigant
 tibi que modo amici ſunt, poſtquam authoritat
 tua, de inimicis ſuis ſatis ſupplicii ſibi ſumptum
 arbitrati fuerint, in tuum exitium inſurgent, quo
 Principatum in ſemetipſos transferant. Plebi
 animos, quibus tamen inniteris, ad quodvis mo-
 mentum aura leviores eſſe noſti, adeo ut tibi me-
 tuendum ſit, ne brevi tempore, univerſam han-
 urbem, tibi inimicam experiare, unde tam ip-
 quam tibi exitium maturetur. Neque tamen iſtius-
 modi malis ulla induſtria obviam ire queas, ſo-
 etenim Principum ii, ſecuritati ſuæ proſpicer
 poſſunt, quibus pauci infeſti ſunt, quo procliv
 ipſi

ipso tales vel morte vel exilio evertere, universali
 vero odio nusquam prospicitur, siquidem ne-
 cessitas, qua ex parte periculum emerfurum fuerit,
 qui vero à singulis sibi metuit, cujusquam fidat non
 habet, aut si id apud quosdam conere, eo magis
 periclitabere, cum ii, quos præterieris, eo plus
 te oderint, atque ad vindictam accendantur.
 Quod vero temporis progressu, desiderium li-
 bertatis minime oblitteretur, id porro hinc ma-
 nifesto liquet, quod nimirum sæpissime usu ve-
 nire cernimus, ut hi pro ea recuperanda desu-
 dent, qui ejus dulcedinem nunquam degusta-
 runt, sed ejus saltem mentionem, ab avis acce-
 ptam, venerantur, proque ea recuperata, summa
 obstinatione per extrema discrimina pugnare
 solent. Quod si etiam à patribus ejus mentio
 forte negligatur, sunt tamen ædificia publica,
 Rectorum domicilia, vexilla denique libero-
 rum ordinum, quæ illam loquantur atque inge-
 minent, ut tandem fieri nequeat, quin illa avi-
 dissimis auribus à civibus hauriantur. Quæ ob-
 secro benefacta tua, unquam dulcedinem liber-
 tatis æquiparare? quæ porro ejus desiderium
 hominibus excutere posse censeas? non si uni-
 versam Tusciam huic imperio subjicias, atque
 indies novis victoriis ovans hanc urbem ingre-
 diare: siquidem omnis ista gloria, in te po-
 tius, quam in illam redundaret, neque civi-
 bus subditi, sed conservi acquirerentur, quo-
 rum interventu, servitus ipsis eo gravior futura
 esset. Licet etiam mores tui omnino sancti,
 actiones benignæ, judicia æquissima fuerint, ea
 tamen omnia, ad amorem tibi conciliandum,
 minime satisfaciunt, atque peccabis quidem,
 si eas dotes id præstare posse confidas, siqui-
 dem libertati assueto omne vinculum oneri, &
 quavis adstrictio gravis esse solet, præter quod fieri
 etiam nequeat, ut imperium violentum, in
 bonum Principem cadat, siquidem necesse sit,
 ut

ut vel quadam similitudine invicem jungantur
vel alterum alteri exitiosum sit. Persuasissimum
igitur tibi habeas, aut urbem hanc summa cum
violentia tibi obtinendam, cui quidem rei ali
quando nec propugnacula, nec præsidia, ne
amici externi sufficiunt, aut auctoritati tibi ad
quiescendum fore, quam nos in te hætenus lu
bentianimo contulimus: quod ut facias te hor
tamur, utque memineris sedulo, *imperium istud
solum esse solidum, quod voluntarium est*, neque
paucula ambitione excæcatus, adducaris, ut ei
te propellas, ubi neque consistendi, neque etiam
altius conscendendi locus, sed nihil superest
quam ut tuo, nostroque maximo cum damno
inde tandem præcipitère.

*Sed fr-
stra.*

Nihil quidquam oratio hæc animum Duci
obduratum commovit, id solum respondit, Non
esse animi sui libertatem urbi eripere, sed potius
eam in libertatem vendicare, cum constet *sola
discordes civitates servas, concordæ vero liberæ esse*
quod si ergo Florentini, suo interventu, à to
partium studiis, ambitione, & inimicitias libe
rarentur, non ademptam eo pacto, sed restitu
tam ipsis libertatem fore, neque se ad id oneri
suscipiendum ambitione, sed multorum civium
precibus ferri, recte igitur & ipsos facturos, si
acquiescant, quæ reliquis civibus placere animad
verterint. Pericula porro illa, quæ modo in me
dium attulissent, se non magni æstimare, *esse si
quidem Viri minus boni ob metum mali, bonum
omittere*, atque pusillanimitatis, ob exitum hæte
nus dubium, conatum laude atque gloria dignum
negligere. Tandem sperare, ita Rempublicam
administraturum, ut non multo post re ipsa ex
perturi sint, & minus ipsos de se sperasse, & ni
mum quoque sibi ipsis tenuisse.

*Occupan-
ti tandem
à Duce
Athen.*

Placuit ergo optimatibus (cum aliud non pos
sent) ut postridie populus in foro adesset, atque
ejus auctoritate, imperium urbis in Ducem
des

dem conditionibus, quibus antea Carolus Calabriz Dux eam obtinuerat, in annum unum conferretur.

Agebatur tum annus MCCC XLII. octavusque erat Septembris dies, quo Dux, Joanne de la Tolla atque omnibus, qui huic adhærebant, multisque aliis civibus stipatus, in foro comparuit, consensisque unà cum Reipublicæ principibus scalis, quæ ad imum Palatii extructæ, Ringhieræ nominantur, pactis conventis, in populum promulgandis, interfuit.

Cum ergo ad eam pactorum partem, quæ annuam dictaturam in ipsum conferebat, deventum esset, populus ut ea in omnem vitam ipsi deferretur, summis clamoribus petiit. Nec mora plebs Francisci Rusticelli, qui ex optimatibus erat, exhortatione, clamoribus interrupta, ut imperium non annuum, sed perpetuum esset, institit, idque tandem obtinuit, inde sublinem Ducem arreptum, humerisque gestatum per urbem tulerè, ipsique fausta omnia acclamavere.

Moriserat Florentinis, ut is, cui Palatii custodia commissa esset, foras egresso magistratu, obseratis foribus sese intus contineret: cui officio, tum temporis, Reinerius Giottus præfectus erat: atque hic quidem corruptus ab iis, qui Duci favebant, illi fores confestim patefecit, ut optimatibus eo facinore consternatis, atque pudæ factis, ad sua divertendum fuerit. Palatium familiaribus Ducis prædæ expositum, vexillum *Mox* publicum laceratum, atque Ducis insignia, in e- *Tyras-* *no.* us locum, affixa fuere: quod quidem viris bonis summo dolori, iis vero, qui vel malitia vel ignorantia eò consentiebant, incredibili gaudio fuit.

Postquam igitur Dux imperium omne adeptus esset, confestim auctoritati eorum, qui libertatem propugnabant, subvertendæ edixit, ne magistratus deinceps in Palatium conveniret, sed

adi-

In quo omnium ingenii depictum. zdibus privatis res ageret : præterea tribuum Duces submovit, ordinem justitiæ contra potentiores obliteravit, captivos omnes libertate donavit Bardos Frescobaldosque ab exilio revocavit, tandem arma gestare in universum prohibuit. Acque ab iis, qui in urbe erant, tutior esset, cum iis qui extra circum eam agebant, amicitiam inivit per Bonifacium Aretinos, omnesque qui Florentinis parebant, bello adgressus est, cum Pisanis licet ideo vocatus, ut iis bellum inferret, pacem pepigit, mercatoribus, qui Lucensis belli tempore, Rempublicam pecunia juverant, syngrapha tabulasque eripuit, vestigalia pristina auxit, aliaque insuper excogitavit, magistratum omni auctoritate spoliavit, ad eas res omnes consilio usus Baglionis Perusini, Guilielmi à Scesi, atque Ceretici Bisdomini.

Miserima Florentinorum conditione.

Exactiones quibus cives premebat, omnino acerbæ, decretaque injusta erant, adeo ut severitas illa atque humanitas, quam antea præ se tulisset, jam in superbiam atque crudelitatem abiisset, multique civium, tam ex optimatibus, quam nobilibus, plebeque indies condemnarentur, extinguerentur, atque novo tormentorum genere excarnificarentur. Ne vero ager ab ipsius tyrannide immunis esset, sex rectores constituit, qui subditos tam verberibus mulctabant, quam eos spoliabant. Optimates ipsi suspecti erant, licet ab his eam dignitatem adeptus fuisset, ipseque eorum non paucis patriam restituisset, *in animos siquidem inducere non poterat, generosos animos, quos nobilitati ingenitos animadvertimus, imperium ferre posse, eam ob rem plebem suam facere studebat, utpote cujus ope, exteroque milite, tyrannidem conservari posse speraret.* Quo igitur multitudinis studium venaretur, mense Maio qui recreationibus vacare solet, minutam plebem in classes divisit, splendidisque ornatos titulis additis præterea vexillis, pecunia donatas, dimi-

Et: atque earum quidem classium alix per ur-
ben lasciviendo atque ludendo agebant, alix his
festive excipiendis vacabant.

Cum ergo, novum hujus imperium, etiam ali-
bi percrebuisse, multi Gallorum ad ipsum undi-
que confluebant, quibus tanquam fidis magis
munia atque officia omnia patebant, adeo ut Flo- *Floren-*
rentia, brevissimo tempore, non modo Gallis pa- *tini Gal-*
reret, sed etiam in eorum mores atque habitum *lorum*
concederet, siquidem non tam viri quam foemi- *marionis*
na, nulla civilitatis aut verecundix habita ratio- *imbun-*
ne, ipsos imitabantur. Omnium vero maxime *sur.*
gravis erat vis, qua tam à Duce, quam ipsius mi-
nistris, foeminae ad stupra rapiebantur.

Plerique ergo civium irarum pleni, majestatem
Reipublicae extinctam, justitiam afflictam, leges
profligatas, honestum vivendi modum corru-
ptum, omnemque modestiam sepultam lamen-
tabantur, ii siquidem quibus insuetum erat quid-
quam regalis fastus cernere, non absque ingenti
animi moerore, hominem tanto satellitio, tam pe-
ditum quam equitum stipatum, conspiciere po-
terant: nam tam profligatae verecundix sibi met
conscii, cum ipsum, quem tanto odio prosequen-
bantur, summo in honore habere necessitate adi-
gebantur. Quae omnia metu insuper cumulaban-
tur, cum tanta interfectorum strage, atque conti-
nuis exactionibus, civitatem omnem exhauriri,
indies animadvertent.

Quae quidem irarum timorisque semina, Du-
cem nec latebant, nec non angebant, licet credi
cuperet, ab omnibus se amari, sibi perquam per-
suasissimum esse: unde etiam factum est, ut Mat-
thzum Morozium, qui vel praemii studio, vel
periculo motus, familiam Mediceorum, cum aliis,
qui in ipsum conjuraverant, detulisset, non mo-
do saevissimo genere necaret, verum etiam rem
ipsam investigare negligeret: qua quidem ratio-
ne, tam istis animum praeripuit, qui ipsius satu-
tem

tem curabant, quam his tantundem addidit, qui exitium ipsi maturatum cuperent. Beronio præterea Cinio, tanta immanitate linguam præcidi imperavit, quod is nimirum, in exactiones intolerandas, liberius invehctus esset, ut ille inter cruciatus exanimis confestim concideret. Quæ quidem res tam iram civium, quam odium in Ducem exacerbavit, ea siquidem urbs, quæ omnia libere, tam agere quam loqui consuevisset, ferre minime poterat, ut & manuum & linguæ munera sibi præstringerentur.

Conspirationis in eundem.

Eo igitur tandem iræ odiaque excrevere, ut ea non modo Florentinos, qui neque libertatem tueri, neque servitutem ferre norunt, sed populum quemvis, omni mancipio abjectiorem, ad recuperandam libertatem inflammare potis fuerint. Multi ergo civium omnis ordinis, aut de vita periclitari, aut libertatem recuperare ardebant, unde tres conjurationes, trium ordinum, nobilium nimirum, populi, atque artificum, originem traxere, qui præter causas universales, etiam eo scerebantur, quod nobilibus doleret, se gubernacula Reipublicæ non recuperasse, populo vero, se eisdem excidisse, artificibus tandem, se mercede lucroque suo frustratos esse.

Ejusdux urbanis Episcopus.

Episcopatum id temporis gerebat Agnolus Acciaiculus, qui quidem hætenus Ducis res gestas pro concione laudibus extulerat, magnumque, ad auram popularem adipiscendam, Duci momentum fuerat. Postquam vero eum imperium occupasse, atque Tyrannidem exercere animadvertisset, patriam suam à se misere deceptam arbitratus, non alia ratione admissum facinus piari posse constituit, quam si ab eadem manu, quæ vulnus infixisset, remedium proficisceretur, cum ob rem primariæ conspirationis sociis se Ducem exhibuit, quæ quidem omnium robustissima erat, ut quæ Bardos, Rossos, Frescobaldos, Scalas, Altovirios, Magallotios, & Mancinios,

com-

comprehenderet. Secundæ conspirationis caput erant Mannus, Corsusque Donati, quibus juncti erant Pazzii, Cavicciulli, Cerchii, & Albizii. Tertiam Antonius Adimarius animabat, complectebaturque ea præterea Mediceos, Bordinios, Rucellajos, Aldobrandinos.

Atque constituerant hi quidem illum in ædibus Albiziorum opprimere, quo ad diem Joanni sacrum venturum, equorum certamine recrearetur, arbitrabantur, verum quod eo concedere neglexisset, conatus iste in fumum abiit. Deliberatum præterea fuerat, in ipsum, per urbem animi gratia vehementem irruere, verum id plenum difficultatis animadvertēbant, quod nimirum & armatus & bene stipatus incedere, tum non semper eadem via pergere consueverat, adeo ut incertum esset, quonam loco potissimum exspectandus veniret. Non defuere, qui illum in ipsa consiliariorum corona opprimendum suaderent, quod tamen & ipsum, mortui siquidem umbram ibi metuebant, evanuit.

Hæc dum inter conjuratos agerentur, Antonius Adimarius, cum quibusdam Senensibus, quod copias ab illis exspectaret, ea de re fidentibus contulit, multosque ex conjuratis nominavit, omnem civitatem libertatem vendicaturam affirmando. Horum ergo unus, eodem de negotio apud Franciscum Brunelleschium egit, non quo id quidem proderet, sed quod illum ex conjuratis esse arbitraretur. Hic omnem rem, seu metu perculsus, seu in aliorum odium, ad Ducem detulit. Capti ergo confestim Paulus à Mazecha, Simonque de Montezappoli, atque custodiæ traditi, conjuratorum potentiam atque numerum Duci patefecere, eumque non mediocriter consternare, consilio interim addito, ut eos ad se vocare potius, quam comprehendere mallet, in fugitivos siquidem paratum remedium proscriptionis fore. Consilium istud secutus Dux, Antonium

*Duci
quidem
detecta.*

nium Adimarium vocari iussit, atque is quidem, conjuratorum numero fretus, confestim praesto fuit. Hoc artius detento, Franciscus Brunelleschius, & Huguccio Buondelmontius ipsi suaserunt, ut armatus in urbem excurreret, captivosque vita spoliaret, quod tamen ipsi minus consultum videbatur, cum tot inimicis se haberemus imparem arbitraretur. Alio itaque animum advortit, quo quidem medio, si id ex sententia cessisset, tam de inimicis sibi cautum, quam de viribus prospectum foret.

Sed dum obviam iret, Receptum Duci erat cives convocare, si quando ipsorum consilia uti ipsi libuisset. Hacigitur via insistens, dum foris auxilia conscriberet, trecentos civium per liatores, tanquam in consilium convocatos, praesto esse iussit, quo comprehensi nimirum vel morte vel carcere exstinguerentur. Verum vincula Antonii Adimarii, tum auxilia conscripta, (neque etenim id clam haberi potuit) conjuratis scrupulum iniecerant, adeo ut audaciores eorum comparere recusarent: nomen siquidem quisque tam suum, quam conjuratorum, ea in consignatione, quae à Duce liatoribus tradita fuerat, facile deprehendebat, unde alii aliis animum addentes, armata manu potius viriliter mortem oppetere, quam vitulorum instar, sese jugulandos praeberere decreverunt, adeo, ut exiguo momento, tres conjuratorum classes, sibi invicem innotescerent, atque constituerent, postero diluculo, id erat xvi Julii die, anni mcccxi. tumultu in foro veteri excitato, arma corripere, populumque ad libertatem vocare.

Armatamque in ipsum universam urbem Cum ergo post die Nona audita esset, ex praescripto conjurati armati profiliere, populusque omnis, auditò libertatis nomine, ad arma convolare, inque loca munitiora hinc inde sub populi insignibus, à conjuratis clam comparatis, sese recepere. Primarii praeterea, omnium tam nobilium; quam plebejarum familiarum conve-

ner,

ante, inque mutuam defensionem mortemque Ducis juravere, aliquibus Buondelmontiorum & Cavalcantiorum, tum iis quatuor ex populo familiaribus exceptis, quarum adminiculo tyrannidem Dux arripuerat. hi siquidem cum lanitis, aliisque infima fecis hominibus, armati in foro pro Duce stabant.

Ad hunc motum Dux Palatium munire, ipsi usque sacellitium, hinc inde per urbem dispersum, sese armare, atque equis insiliendo, versus forum recipere coepit, quorum tamen major pars, antequam eoque perirumpere, oppressa fuit, licet trecenti circiter equites eò penetrassent. Interim animo pendebat Dux, num in hostes eruptione facere, an Palatium tueri consultius foret.

Contra vero Medicei, Cavicciulli, Ruccellai, tum reliquæ familiæ, in quas plus injuriarum ab ipso profectum fuerat, id ipsum ne erumperet, eaque ratione multos, qui arma in ipsum sumserant, ad se pelliceret, mutuebant, quo igitur eam occasionem ipsi præriperent, in forum ipsum irumpere decreverunt. Atque hi quidem vix ad forum conspiciebantur cum quatuor illæ ex populo familiæ, quæ à Ducis partibus stabant, postquam in se irruptionem paratam animadvertissent, mutata Ducis fortuna etiam ipsæ animum mutarent, atque in conjuratorum partes conciderent omnes, Huguccione Buondelmontio, atque Gianoccio Cavalcantio exceptis; atque ille quidem in Palatium se recipere maluit, hic vero ad forum novum, cum aliquot sociis progressus, scamnum conscendit, indeque populum, qui ad Palatium pergebat precibus exhortari coepit, ut pro Duce pugnari mallent, minis insuper additis, fore ut si in Ducem pugnare pergerent, ab ipsius milite, cujus copiam mire extollebat, ad unum omnes opprimerentur: verum quod surdis fabulam se narrare, neminemque in partes suas concedere animadverte-

ret, neque etiam existeret, qui insolentiam istius modi reprimeret, ne porro fortunam cum discrimine frustra experiretur, tandem in ædes suas se recepit. In foro interea strenue pugnabatur, licet vero Ducis militibus Palatium ad tutelam magno momento esset, tamen post aliquam in foro dimicationem victi, eorum alii sese hostibus commiserunt, alii relictis equis in Palatium confugere.

Dum hæc ad Palatium agebantur, Corsus Americusque Donati, aliqua populi parte stipati, publicos carceres effregerant, publica præterea instrumenta concremaverant, Rectorum etiam ædes prædæ exposuerant, ministrosque Ducis omnes, quotquot in manus ipsorum devenere, trucidaverant.

Postquam igitur Dux se foro pulsum, omnemque civitatem in se armatam, neque quidquam auxilii sibi jam superesse cerneret, alia porro via populum demulcere adgressus est. Vocatis igitur ad se omnibus, quos in vinculis habebat, eos blandendo benignoque sermone libertate restituit, Antonium imprimis Adimarium (licet contra ejus voluntatem) equestri dignitati ornavit, insignia sua à Palatio removeri, inque vicem populi monumenta reponi iussit: quæ quidem consilia, quod nimis fera, & præter occasionem (extorta siquidem ipsi erant) amplexus esset, parum ipsi profuere. In palatio igitur ea ratione obsessus, anxie degebat, atque tum demum experiebatur, quod dum nimia completi conatus esset, omnibus excidisset, intraque paucos dies, aut fame aut gladio pereundum sibi esse metuebat.

*Obsessus
in palatio.*

At cives, quo Reipublicæ prospicerent, ad forum S. Reparatae congregati, in quatuordecim cives partim nobiles, partim ex populo, omnem auctoritatem, unâ cum Episcopo, reipublicæ restituendæ contulerunt: Sex præterea cives constituere, qui id officii, quod Potestatis vocant, tantisper administrarent donec is quem muniti destinaverant adveniret.

Flora

Florentino interea populo undique auxilia adventabant, interque ea Senenses cum vi. legatis comparuerant, quibus, apud suos magnæ auctoritates viris visum fuit, compositionem aliquam inter populum Ducemque tentare: verum populus nullam prius compositionis mentionem fieri passus fuit, quam à Duce Gulielmus Scesius, una cum filio. Cerrettieroque Bisdomino arbitrio ipsorum committerentur. Licet vero Dux eo descendere recusaret, perterritus tamen eorum minis qui pro ipso pugnabant, coactus paruit. *Dubitari sane nequit, indignationem magis efferverescere, istiusque longe vehementiores concitari, cum pro recuperanda libertate, quam pro ea defendenda agitur.* Id etiam hic conspicerelicuit, Gulielmus siquidem *Amicos* unâ cum filio, vix duodeviginti annos egresso, tot *furori* millibus inimicorum expositos, neque in hujus *plebis* juventute, neque forma, neque innocentia quid- *exponere* quam præsidii consistere expertus, multitudinis *re cogitur* furorem declinare non potuit, adeo ut eorum *mi-* gladiis, qui vivos contingere non poterant, in *sere di-* mortuos sævirent, nec ferro eos laniasse contenti *laniatis* manibus, dentibusque in frustra dilacerarent, imo, quo omnibus sensibus vindicta satisfacerent, postquam auribus lamentationes eorum hausissent, oculis vulnera perlustrassent, dilaniata viscera manibus contrectassent, etiam gustum iis recreari voluerunt, quo nimirum membris exterioribus, jam ad satietatem usque curatis, etiam interna pari satietate potirentur. Atque hæc quidem immanitas atque rabies, quo plus in hos desæviit ambos, eo Domino Cerettiero magis profuit. Lassata etenim & exsatiata plebs crudeli isto facinore, hujus viri oblita, Palatio illum excludi non institit, unde noctu postmodum ab amicis clam eductus, inque tutum constitutus fuit.

Sanguine igitur istorum expleta plebs, cum Duce transegit, excederet nimirum, amicis rebusque omnibus salvis, Florentia, rationibus omnibus

Compos- nitibus renuntiaret, idque postquam fines Floren-
sitione tinorum egressus foret, apud Casentinos denuo
urbem confirmaret. His ita firmatis, Dux v. l. Augusti
deserit. Florentiam reliquit, multisque civibus cum co-
 mitantibus, apud Casentinos renuntiationi, licet
 invitatus, subscripsit, neque forsasse fidem servas-
 set, nisi verbis Simonis Comititis exterritus, qui
 Florentiam ipsum reductum alioquin iri imminita-
 batur.

Ejus in Fuit Dux iste (quod ipsius actiones demon-
genium. strarunt) avarus atque crudelis, accessu difficilis,
 respondendo superbus, servitutem nimirum, non
 benevolentiam hominum desiderabat, timeri
 quam amari malebat. Neque aspectus ipsi animos
 conciliare potior erat, niger siquidem, parvus,
 promissa raraque barba, vel inde odium in se pro-
 vocabat: quo tandem factum est, ut spatio de-
 cem mensium, pravi hominis mores, imperium
 istud ipsi adimerent, quod perversæ aliorum ma-
 chinationes, in ipsum contulerant. Atque hic
 quidem successus in ipsa urbe, omnibus civita-
 tibus, qui Florentinis parebant, animum addi-
 dit, ut in libertatem semetipsas vendicarent, adeo
 ut Aretini, Castilianenses, Pistorienses, Volater-
 rani, collisque S. Geminiani ab ipsis deficerent,
 Florentinique, uno eodemque tempore, tam Ty-
 rannum, quam omnem ditionem amitterent, suis-
 que ipsimet subditis viam monstrarent qua ratio-
 ne etiam ipsis libertas recuperari posset.

Floren-
tini
omni di
visione ex
cidunt

Post Ducem igitur exturbatum, ditionemque
 amissam, quatuordecim civibus una cum Episco-
 po visum fuit, subditorum animos, pacis inter-
 ventu potius placandos, quam aperto Marte pro-
 vocandos fore, persuadendumque Florentinos
 ipsorum libertate recuperata, non minus ac pro-
 pria lxtari. Oratoribus eam ob rem Aretium able-
 gatis, omni impetio, quod in Aretinos haberent
 cesserunt, foedusque cum ipsis pepigerunt, quo
 ipsis in posterum ut amicis, quando ut subditi-

minue-

minus licebat, uterentur Cum reliquis etiam *Sed*
 municipiis, quam melius ratione poterant, transe- *astuto*
 gerunt, eo saltem intenti, ut in amicitia persister- *confilio*
 rent, liberique ad ipsorum libertatem tuendam *prope-*
 adminiculo essent. *diem*

Atq; hoc quidem prudentissimum consilium, *restitu-*
 felicem exitum peperit. Aretini siquidem paucis *unius.*
 ab inde annis, sub Florentinorum imperium re-
 diere, reliquæ vero urbes, paucorum mentium
 spatio, pristinos dominos repetivere. *Hinc vero*
manifestum fit, non raro evenire, ut citius minore
cum discrimine jacturaque descedendo & fugiendo res
adipiscere, quam si vi atque obstinatione eas persequere.
 Rebus ergo extra urbem hac ratione compositis, *Romaque*
 ad restituendam ipsam urbem animum adverte- *pub. re*
 runt, tandemque, post quasdam altercationes, *stipulant.*
 consenserunt, ut in Republica administranda, no-
 bilibus tertia pars, in reliquis vero muneribus,
 dimidia pateret.

Erat antea, quod supra monuimus, urbis ad-
 ministratio in sex classes distincta, inque singulas
 sex classes, singuli Principes legebantur, præter
 quod aliquoties ex re nata, horum numerus ad
 duodecim, vel etiam tredecim viros, excreveret,
 mox tamen ad sex iterum reduceretur. Hanc igitur
 administrationis partem reformandam duxe-
 runt, tam quod sex illæ classes, male distribui so-
 litæ, quam quod numerus Principum, ob nobiles
 qui eo recipiebantur, augendus esset.

Eam ob rem urbem in quatuor classes tribue-
 runt, quartæque cuique parti, tres Principes præ- *Nova*
 fecerunt, præterito Gonfalonerio, hoc est signi- *firma-*
 fero, quem justitiæ vocabant, tum etiam iis qui *que ra-*
 populi classibus præfecti fuerant, inque vicem *tione.*
 duodecim eorum, quos Bonos homines vocave-
 rant, octo Consiliarios, mediam partem ex nobili-
 bus, legerunt. Rebus sic compositis, à turbis tan-
 dem urbi quiescere licuisset, si nobilibus intra
 modestiæ terminos, quas vitam civilem require- *Nisi à*
 re *nobilib.*
turbata.

re constat, sese continere integrum fuisset: Verum secus accidit, siquidem tam in privatis negotiis parem non ferre, quam in publicis imperare cupiebant, adeo ut in dies nova, eorum insolentiae atq; superbiae exempla emergerent. Quod quidem populi animos abalienavit, querentium, unius tyranni extincti loco, mille enatos esse. Inde ergo insolentia, hinc vero odium mox eoque excrevit, ut tandem Duces populi, ad Episcopum, ea de re conquestum confugerent, nobiliumque non tolerandis injuriis obviam ire exhortarentur, ageret nimirum cum nobilibus, ut muneribus cæteris contenti, Rempub. populo administrandam concederent.

*Episcopi
primo
nitum
nihil
mutatis.*

Erat Episcopus natura bonus, verum modo hæc modo illac flecti facilis, unde etiam factum est, ut precibus atque suasu quorundam motus, Ducem Atheniensium primo foveret, postmodum aliorum ductu, in eundem conspiraret: hinc etiam primo nobilibus, ad adipiscendos honores adfuit, mox aliorum monitu, populi partes tuendas esse constituit: paremque inconstantiam reliquis inesse arbitratus, quæ sibi familiaris erat, rem non difficulter componi posse, sibi persuaderi facile passus fuit. Convocatis igitur quatuordecemviris, quibus autoritas hætenus salva permanerat, rationibus, quas promere poterat, melioribus, eos exhortari coepit, ut Rempub. populo administrandam cederent, nisi exitium tam urbis, quam sui ipsorum experiri mallent. Non mediocriter ergo conatus isti nobilium animos offendere, Rudolfus quidem Bardius, verbis vehementiorib. id coram testatur, fluxam Episcopo fidem, Ducisq; amicitiam ut levitum ejus exturbationem ut proditori objecit, asserens eas dignitates, quas tanto cum discrimine adepti essent, pari cum periculo tueri se decrevisse: reliq; Episcopo, rem ad suos, omnesq; reliquas familias nobilium detulit, idem etiam apud populum factum.

Dum

Dum igitur nobiles, suarum partium authoritati defendendæ, sese accingerent, populos paratam defensionem operiendam minime arbitratu, arma confestim corripuit, citatoque ad Palatium gressu sublatis clamoribus, nobiles ab administranda Repub. discedere postulavit. Seditio, motusque paulatim invalescebat, iique nobilium, qui Reipub. præerant, se desertos esse facile animadvertabant, neque etenim reliqui nobilium, quod omnem populum concitatum armatumque conspicerent, arma & ipsi arripere audebant, sed intra ædes quique suas sese continebant. Hi ergo qui ex populo Reipub. præerant, primo persuasionem rem adgressi, populi motum componere conati sunt, collegisque modestiæ & integritatis testimonium exhibuerunt, cum vero se nihil agere animadverterent, ut hi sese in ædes suas reciperent egerunt, quo tandem illi vix salvi evasere.

*Seditio-
ne tan-
dem o-
mni ad-
mini-
stratione
exclusis.*

Nobilibus ea ratione vix digressi, quatuor reliqui Consiliariorum ex nobilitate & ipsi officiis submoti, idque ordo ex duodecim popularibus restructus, tum Gonfalonarius, quem vocant Justiciæ, revocatus, sedecim præterea vexilliferi, eodem Gonfalonarii nomine, totidem populi classibus iterum præfecti, omnisque administratio in universum in populi manus constituta fuit.

Laborabat urbs eo, quo hæc gerebantur tempore, penuria rerum, famesque plebem non mediocriter premebat, male igitur tam plebi hinc, quam inde nobilibus, quod dignitatibus excidissent, erat. Hinc Dominus Andreas Strozzius in animum induxit, posse nimirum hac occasione libertatem urbis occupari. Quo igitur id commodum conaretur, æquiori pretio annona exposita, multos civium indies ad ædes suas ipsum præstolari dum conspiceret, quodam mane equum infiliens magno animo populum ad arma excitavit, eaque ratione aliquot equitibus ipsum comitan-

*Novi
ad tyrā-
nidem
motus
Andreas
Strozzi
auctor.*

tribus, ad quatuor hominum millia, exiguo temporis spacio, collegit, quibus stipatus, in Palatium sese intrare petiit. Reip. vero principes, tam minis quam telis ex foro turbam illam exturbaverunt, postmodum proscriptionibus facile effecerunt, ut ea paulatim evanesceret, inque ædes quisque suas sese reciperet, adeo ut Strozzius, ab omnibus derelictus, vix fuga magistratus vindictam declinaret.

*In ipse
exercitio
oppressi.*

*Cujus
vestigia
nobis
sequuntur.*

Hic aulicus, quantumvis temerarius, eoque fine, quo ejusmodi conatus ut plurimum comitari solet, insignis, in spem tamen erexit nobiles, quod plebem infimam à populo dissidere cernerent, posse magistratum illum popularem opprimi; ne quidem igitur sibi ipsis deessent, omnis generis auxiliis sese munire decreverunt, quo nimirum armata manu, æquiore jure id recuperarent, quod armata itidem manu, præter jus fasque ipsis ereptum fuerat, eoque audaciæ tandem proruperunt, ut jam non occulte sed palam arma compararent, ædes suas munirent, atque ex ipsa Longobardia ab amicis auxilia conscriberent.

*Armataque se
mununt.*

Nec populus adjuvante magistratu segnior, de auxiliis à Senensibus & Perusinis similiter comparandis, sibi deesse voluit. Et jam utrisque auxilia comparuerant, omnisque civitas armata conspicebatur. Atque nobiles quidem cis Arnum divisim in tres partes copiis, tribus in locis, ad ædes nimirum Gavicciullorum, quæ S. Joannis fanum contingebant, tum ad ædes Pazziorum atq; Donatorum, prope S. Petrum majorem, tandem ad ædes Cavalcantiorum in foro novo, sese muniverunt. Illi vero, qui trans Arnum habitabant, pontes viasque, quæ ad ipsorum ædes ducebant, occupaverant. Nerlij siquidem pontem ad Carrajam à Frescobaldi & Manellii, sanctæ Trinitatis: Rossi Bardique pontem veterem atque Rubaconcium sibi sumserant.

Populus vero, sub vexillis justitiæ atq; classium
disti-

distributus erat. Neque his integrum videbatur pugnam ultra differre, primisque omnium Medici atque Rondinellii in Cavicciullos irruerunt, idque ea ex parte, quæ per forum prope S. Joannis fanum, ad ædes eorum ducit, pugnabatur utrinque; strenue, populusque tam ex turribus saxi, quam ex inferiore parte balistis feriebatur, verum pugna in tertiam usque horam protracta, postquam Cavicciuli populum ~~angeri~~, seque a multitudine opprimi, neque tamen auxilia adesse animadvertent, remissis animis, sese populi potestati commiserunt, à quo rebus eorum omnibus salvo excep- *Eorum pars ex-* ti, demptis solummodo armis, hinc inde in ædes *pugnata* eorum, qui ex populo ipsis necessitudine jungebantur, sese distribuere jussi fuere. A prima victoria, facile erat Donatos & Pazzios quod viribus longe inferiores essent, debellare: cis Arnem saltem Cavalcantii supererant, tam multitudine, quam locorum situ muniti, qui tamen & ipsi, cum omnia signa contra se conjuncta stare, socios interea quousque singulis vexillis succubuisse animadvertent, citra animi obstinationem sese populo tradidere.

Jamque tres urbis partes in populi manus devenerant, at una, eaque majore cum discrimine domanda manebat, utpote quæ tam viribus potentiaque præstaret, quam loci natura, Arno siquidem flumine disjuncta erat, defenderetur, eamque ob rem pontes, eum ad modum quem supra recensuimus muniti, superandi essent. Primo itaque pontem veterem adgressi, magno eum animo defendi experiebantur. Turres siquidem telis munitæ, viæ præterea omnes obseptæ, septaque ferocissimis viris custodia erant, adeo ut populus, non eximia clade accepta, inde repellere-
tur. Eo igitur loci frustra se experiri animadvertentes, ad Pontem Rubacontium adplicuere. Verum pari audacia ibidem excepti, relictis, ad binos istos pontes distinendos, quatuor signis, cum reli-

quo milite pontem ad Carrajam oppugnare coeperunt.

At licet Nerlii ingenti animo sese defenderent, impetum tamen populi sustinere diutius nequiverè, tam quod pons iste, turribus propugnaculisq; destitutus, inermior esset, quam quod à Campionibus, aliisque familiis popularibus, qui viciniam istam misti inhabitabant, à tergo invaderentur, undique itaq; oppugnati, septa omittere, viamque populo præbere coacti fuerunt, qui quidem his devictis Rôssiis Frescobaldisq; deinceps subegère, siquidem omnis multitudo trans Arnum victoribus sese jam conjunxisset,

Soli itaque Bardi devincendi restabant, quos quidem neque clades sociorum, nec universa urbs in ipsos armata, nec spes auxiliorum sublata, animo dejicere poterat, quin potius pugnando, vel strenue oppetere, vel domos igni atque direptioni exponere, quam arbitrio inimicorum sese committere mallent. Obstinato itaque animo sese defendentes, aliquoties impetum populi, qui tam à ponte veteri quam Rubacontio in ipsos impressionem fecerat, viriliter fregerè, eosque vulneribus mulctatos, multis ipsorum interemptis repulere.

Erat antiquitus via, quæ à Romana, intra ædes Pittiorum, ad mœnia in colle S. Georgii sita, ducebat, hâc sex signa à populo submissa, in Bardorum ædes irruère, atque is quidem conatus, tam Bardorum animos fregit, quam populo victoriam peperit, posteaquam etenim illi, qui septa tuebantur, ædes suas expuguari animadvertissent, postpositis rebus aliis, ad propria defendenda singuli advolabant, eaque ratione septa, ad pontem veterem, occupanda populo deserebant.

*Postremique
omnium
Bardi.*

Bardi itaque omni ex parte in fugam acti, à Quaratesiis, Pazanesiis atque Moziis excepti fuere: at populos, præcipue pars ignobilior, prædæ cupiditate illecta, omnes ipsorum ædes diripuit, atque

atque in diruendis ipsorum palatiis & propugnaculis, furoris immanitatisque eousque prorupit, *Quorum* hosti nominis Florentini, quantumvis crudelissimo, *ades* ea rubori esse potuerint. Primoribus earatione devictis, *vastata* populus ad stabiliendam Rempub. animum adplicavit, & cum is tripartitus esset (in potentiores siquidem, mediocres, & infimos discriminabatur) decretum fuit, ut duo primores ex potentioribus, tres ex mediocribus, tres iidem ex inferioribus peterentur, Signifer vero primarius modo ex his, modo ex illis legeretur. Præterea omnes illæ leges, quæ in odium nobilium olim conscriptæ erant, revixere, atque quorum potentia magis magisque extinguere:ur, *Nobilis* multi ipsorum infra plebem detrusi imminutique *nis oppressa* fuere. Atque hæc quidem clades, adeo nobilium *in per-* partes afflixit, ut nunquam, ab eo tempore, contra *petunt.* populum insurgere armata manu conarentur, sed potius indies humaniores, vilissime degenerarent, ut tandem Florentia, non solum armis, sed *Lues sa-* virtute bellica plane destitueretur. *visissima*

Ab hac clade urbs quieta stetit, ad annum usque MCCCXIII. quo tempore memorabilis illa *Florentiam* lues, tanta cum eloquentia à Joanne Bocaccio celebrata, postquam in ipsa urbe ultra LXXXVIM. *vastata.* homines ea periissent, desavit. Idem annus primum bellum Florentinis cum Viscontiis peperit, cui quidem ambitio Archiepiscopi, tum Mediolanensium principis, faces subministravit, eo vix sopito, partium studia in urbe reviviscere cœperunt, & licet nobilitas destructa jaceret, non tamen fortunæ decrant media, quibus novis dissidiis, novas calamitates nobis produceret.

LIBER

LIBER TERTIUS.

*Dissidia
fo-
mentum
malo-
rum in
Rebus
pub.*

*Roma
Floren-
tia com-
parata.*

EX gravibus atque natura insitis inimi-
citiis, quæ inter Nobiles plebemque
conspiciuntur, indeque potissimum
originem trahunt, quod illi quidem
imperare, hi vero minime obedire satagunt, om-
nes calamitates scaturiunt, quæ Respublicas ut
plurimum agitare solent, siquidem ex horum di-
versitate humorum, omnes res cæteras, quæ pu-
blicum statum alioquin corrumpunt, nutriri ani-
madvertimus. Hinc Roma in dissidia secessit, hinc
etiam Florentia (si modo magnis componere par-
valiceat,) distracta divisæque fuit, licet diversi
effectus hinc indeque promanaverint. Inimicitiz
etenim illæ, quæ primitus inter nobiles plebem-
que Romanam exarserint, disputando & alter-
cando, at Florentinorum dimicando finiebantur:
Romanorum una alterave lege, Florentinorum
exilio neceque multorum civium terminabantur:
Romanorum odia gloriam militarem augebant,
at Florentinorum eam penitus debebant: Roma-
norum dissidia, urbem istam, ex æqualitate civi-
um, in summam inæqualitatem conduxerunt.
Florentinorum inæqualitate, ad mirandam æqua-
litatem eam revocarunt. Qui quidem varii effe-
ctus, ex diverso fine, quem utraque urbs sibi pro-
positum habebat, originem sumpserint, necesse
est, populus siquidem Romanus, una cum nobi-
libus, at magistratus munia adipiscenda, conten-
debat, at Florentinus, exclusis nobilibus, ea admi-
nistrare solus cupiebat.

Quod igitur desiderium populi Romani ratio-
ne niteretur, eam ob rem injuriæ, in nobiles ibi

pro-

profector, minus atroces erant, nobilesque æquior animo, sepositis armis, cedebant, adeo ut post aliquam altercationem, in legem unam atque alteram, quæ tam populo satis dabatur, quod nobilibus dignitas sua constabat, facile convenirent. Florentinorum contra desiderium, iniquum, & contumeliosum erat, eam ob rem necesse habebant nobiles, majore vi atque impetu sibi propiicere, unde tandem ad cades atque proscriptiones deveniebant. Tum leges præterea, quæ postmodum conscribebantur, non communem utilitatem, sed victoris commodum spectabant.

Hinc porro consecutum est, ut urbs Romana, ex victoriis virtutem venaretur, nam cum plebi ad administrationem magistratus, tam pacis quam belli tempore, non minus quam nobilibus via pateret, inde pari utrosque virtute erudiri atque illustrari, urbemque ipsam, virtute auctam, etiam potentia excrefcere par erat. At Florentia cum populus vinceret, contra nobiles à dignitatibus arcebantur, ad quas si forte aspirare vellent, necessarium ipsis erat, non modo animo, moribusque popularibus esse, sed etiam videri. Hinc mutationes insigniorum, hinc variationes titulorum atque familiarum ortæ sunt, ad quæ nobilibus descendendum omnino erat, quo populares haberentur, unde tandem virtus illa bellica, animusque generosior, in nobilibus extinguebatur, quæ tamen ex plebe, utpote quæ ea destituta esset, renasci minus poterat, adeo ut Florentia indies magis magisque degeneraret. Et cum Romano tandem devenissent, postquam eorum virtus in superbiam abiisset, ut sine Principe salvi esse diutius non possent, Florentini contra eo migrarunt, ut facile bonis legibus, à prudenti latore, in meliorem Reipublicæ formam redigi queant, quæ quidem ex libro præcedenti, partim abundantissime dig. nosci possunt.

Postquam igitur hætenus Florentinorum originem

*Nova
disidia
inter
Albi-
cios &
Riccios.*

ginem atque initium libertatis adeptæ, tum secessiones, & partium studiâ, inter nobiles & plebeios, tyrannidem præterea Ducis Atheniensis, tandem ruinam nobilium descripsimus, superest ut inimicitias, quæ postmodum inter populum plebemque exarserunt, variosque casus, qui inde promanarunt, deinceps recenseamus. Ergo subjugata nobilitate, finitoque cum Archiepiscopo Mediolanensi bello, nihil jam superesse videbatur, quod Florentinorum tranquillitatem deinceps turbare posset. Verum adversum urbis fatum, pravaque administratio, familias Albiziorum atque Ricciorum inter se ita commisit, ut earum inimiciis, urbs non minus in partes distraheretur, quam olim Buondelmontiorum & Ubertorum, postmodum quoque Donatorum atque Cerchiorum studiis ea divisa fuisset.

Pontifices, qui tum temporis in Galliis commorabantur, Imperatoresque, quibus Germania sedem exhibebat, diverso tempore, varium militem, ad authoritatem suam in Italia tuendam, ad nos transmiserant, adeo, ut eo quidem tempore, varii exercitus, Anglorum nimirum, Germanorum, atque Britannorum, apud nos conspicerentur. Atque hi quidem ob bella undique composita, stipendiis destituti, sub unum signum, incerto Duce redacti, modo hunc, modo illum Principem, mulcant.

Anno igitur M CCC LIII. harum turmarum una, cui Monrealis Gallus Narbonensis præerat, in Tusciam concessit, quorum adventus, omnes istius provinciæ civitates, non mediocriter turbavit, atque Florentini quidem, non modo publico nomine militem scripserunt, verumetiam multi civium, interque cæteros Albicii atque Riccii, propriæ salutis causa, sese armarunt, ingenti siquidem odio, binæ hæ familiæ, concitata, qua via altera alteram opprimeret, solaquæ principatu in administranda Republica potire-

etur,

et studiosissime quærebant, Neque tamen ad
 ænam devenum erat, sed ingerendis Magistra-
 ribus consiliisque alii aliis obsistebant hætenus.
 Ergo cum urbs tota armata esset, tumultus, in-
 certo auctore, ad forum vetus exorsus, multos
 civium, (ut fit) cum in locum traxit, unde fa-
 ma latius dispersa. Ricciis quidem nuntiarum
 fuit, Albizios in ipsos irruere, Albiziis contra
 suggestum, se à Ricciis jam jam adgressos fore:
 tam ob rem universa urbe concitata, Magistratui *Fortui-*
 vix licuit, binas istas familias autoritate sua *to in-*
 coercere; ne re ipsa pugnam illam committerent, *multis*
 quæ fortuito, nullaque ipsorum culpa, in vulgus *concita-*
 disseminata fuerat. *ta.*

Atque hoc quidem initium quantumvis exi-
 gui momenti, magis magisque animos ipsorum
 excitavit, ut undique sibi amicos atque sequa-
 ces eo studiosius compararet. Decreverunt ita-
 que, omissa vi privata, via ordinaria alii alios
 evertere, eo siquidem universi cives, post oppres-
 sos potentiores, jam æqualitatis devenerant, ut
 magistratus autoritate longe quam ante hac præ-
 erat.

Memoravimus autem superiore libro, post Ca-
 roli primi victoriam, Magistratum Florentinum
 ex parte Guelphorum conscriptum, eique in Ghi-
 bellinos plurimum autoritatis tributum fuisse,
 quem quidem longinquitas temporis, varii præ-
 terea rerum successus, nova insuper partium stu-
 dia, eousque obliteraverant, ut multi, qui à Ghi-
 bellinis originem duxissent, summas jam in Re-
 publica dignitates gererent. Ergo Huguccioni, *Insidiis*
 Ricciana familiae principi, videbatur, postquam *aucta.*
 Albizii, multorum iudicio, pro Ghibellinis habere-
 rentur, Aretio siquidem oriundi, olim Florentiam
 commigrarant, posse eos dignitatibus exui, si an-
 tiqua illa in Ghibellinos lex, qua nimirum omnes,
 qui à Ghibellinis descendebant, à Republica ad-
 ministranda excludebantur, revocaretur. Dum
 igitur

igitur de ea renovanda laboraret Huguccio, conatus ille, Petro Philippi Albizii filio detectus fuit, qui quidem, ne manifesta oppositione Ghibellinum sese proderet, astuto consilio eandem legem revocandam esse publice censuit.

Calamitatū multarū fons. Ea itaque lex horum ambitione renovata, non modo nihil dignitatis Petro ademit, sed potius eam immensum auxit, multarumque deinceps calamitatum fons & origo fuit. *Nulla sane lex in Remp. perniciosior excogitari queat, quam quæ temporæ, jam olim elapsa, respicit.* Cum ergo Petrus, suo calculo, sanctionem illam promovisset, id sane eo consilio consecutus fuit, ut quod ad ipsius perniciem excogitatum esset, viam ipsi ad potentiam uberius patefaceret. Princeps siquidem novi istius ordinis factus, indies majorem sibi auctoritatem comparavit, facileque novæ hujus sectæ Guelfæ sequacium benevolentiam adeptus est: nam cum nulli magistratuum Ghibellinos, notare injunctum esset, eoque lex exigui momenti hætenus conspiceretur, ipse author fuit, ut Capitaneis potestas investigandorum Ghibellinorum tribueretur, qui quidem ab his magistratui delati primo admonerentur, contumaces vero condemnarentur. Hinc ergo consecutum est, ut singuli, qui à dignitatibus Florentiæ administrandis arcebantur, deinceps Admonitorum nomine insignirentur.

Istis porro Capitaneis temporis successu crevit audacia, eoque tandem temeritatis proruperunt, ut non modo eos, qui notam meruissent, sed omnes præterea, qui ipsis, seu avaritia, seu ambitione, aliave occasione motis, videbantur, nulla habita ratione, notarent, adeo ut ab anno MCCC LVII. quo nimirum hæc sanctio originem sumisit, ad annum modo LXXVI. ultra ducenti cives notati conspicerentur, quod quidem Capitaneorum, partisque Guelfæ potentiae, non parum contulit, omnes siquidem, ut notam declinarent, eos,

præ-

incipue familiarum duces, reverebantur, in quibus Petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Catalusque Strozzius primas tenebant. Ac licet insolentia ista, multis civium summopere displiceret, Ricciis tamen ea imprimis molesta erat, præsertim quod ejus rei culpam in seipso, non præter rationem, conferrent, qua nimirum tam Rempublicam perire, quam Albizios hostes suos, contra spem, potentia exerescere contuerentur.

Cum igitur Huguccio inter magistratus munia receptus esset, nova lege calamitatibus illis, quarum ipsemet cum suis author fuerat, obviam ire constituit, qua quidem jussa, sancitum fuit, ut sex prioribus Capitaneis partium, tres insuper adderentur, eorumque duo ex inferioribus opificibus peterentur, præterea qui pro Ghibellinis delati forent, viginti quatuor civium Guelforum testimonio vincerentur. Cohibuit ea moderatio, id temporis, non parum Capitaneorum potentiam, adeo ut admonitio illa propemodum evanesceret, nullique fere vel certe paucissiminoarentur. Nihilominus sectæ Albiziorum & Ricciorum minime quiescebant, sed potius fœdera, consilia, deliberationes, alteri in odium aliorum evertabant: inter quas quidem angustias, ad annum usque 1331. civitas stetit, quo nimirum tempore Guelfæ partes denuo emergerunt.

Erat ex familia Buondelmontiorum equestris *Vir e-* dignitatis Benchus, qui ob strenue navatam in *questis* bello contra Pisanos operam, in populi classem in *præ-* receptus fuerat, eoque inter Dominos scribi ap- *miu-* tus erat. Diu ergo eam in dignitatem se recipi *inter pe-* operiretur, nova lex emerfit, ne nobili in populum *pulum* transcripto, ad eum magistratum via pateret. *Ac recen-* gettime id tulit Benchus, consilia eam ob rem *setur.* cum Petro Albizio conferens, ad admonitionem recurrentum, eaque inferiores ex populo percellendos statuerunt, quo soli Remp. administrarent. *Quod*

Quod igitur Benchus antiqua nobilitate stipatus esset, Petrus vero maximam populi partem familiariter haberet, ambo illi conjuncti, facile partes Guelfas pristinae potentiae restituere, novisque reformationibus partium efficere, ut Capitaneis, vigintique quatuor civibus, pro arbitrio uterentur. Unde majore, quam unquam, audacia admonitio revocari familiaque Albitiorum immensum extolli coepit.

*Oratio
civium
patria
amanti-
um.*

*Conven-
tacula
quousq;
prohibi-
ta.*

Contra vero Riccii, opera amicorum, quantum quidem poterant, conatibus istis obstare nitentur, adeo ut omnia suspicionum plena essent, neque quidquam inde, quam maturum exitium, omnibus exspectaretur. Multi ergo civium, amore erga patriam ducti, ad S. Petrum, qui Scherragius cognominatur, convenere, reque diligentius disputata, tandem Dominos civitatis accedere, eosque hunc ad modum allocuti fuere. Multis, praestantissimi Domini, nostrum dubitationem obortam, fatemur privata ob studia (licet publico id factum nomine) nos convenisse, praetereaque judicatum iri, in nos vel arrogantiam vel ambitiosorum nomen convenire. Verum cum apud nos perpenderemus, indies tam in tabernis, quam privatis aedibus, permultos, non publici emolumentigratia, sed propria ambitione stimulos, conventus agere, constituimus equidem nobiscum, postquam ii, qui in perniciem Reip. clandestine conveniunt, metum longe abesse jubent, multo minus iis, qui publici commodi gratia congregantur, quidquam extimescendum esse: neque quid interrim alii de nobis judicent, magnopere curamus cum etiam alios quid nos de ipsis judicemus affigere nihili videamus. Amor erga patriam, Magnifici Domini, nos congregavit, idem vos ut accedamus in causa est, utque de iis calamitatibus quae non modo graves sunt, indies graviores in Republica hac nostra emergunt, sermonem habeamus, operasque nostras ad eas extinguendas studio-

studiose offeramus, quod quidem (licet difficile
sit videatur) fortassis feliciter succedere que-
at, si privatis suggestionibus repudiatis, publi-
cis viribus, auctoritatem vestram munire volue-
ritis. Communis quidem illa civitatum Italiz
corruptio, etiam nostram Rempublicam, Domini
Magnifici, labefactavit, atque etiamnum consu-
mit: ab eo siquidem tempore, quo provincia
hæc Imperatorum jugum excussit, pleræque civi-
tates, (utpote freno quo regerentur potenti de-
stituta) non tanquam liberæ, sed ut in partes
distractæ, Rem suam publicam administrare cœ-
perunt. Hinc omnes illæ calamitates malaque,
quæ eas exercent, originem duxere: præsertim
quod inter cives, nec amicitia, nec unio consta-
ret, nisi quos forte scelera & flagitia, vel in pa-
triam, vel erga privatos, commissa conjunxis-
sent: Et cum apud omnes religio, Deique ti-
mor extinctus sit, inde consequitur juratam fi-
dem tantisper æstimari observarique, quantum
utile: eaque homines uti, non quo eam servant,
sed ut ea intermedia facilius decipiant, eoque
plus laudis atque gloriæ sibi partum ducunt, quo
facilius, atque tutius fraudem fraudi sunt. Hinc
illi, qui nocere norunt, pro industriis, boni vero,
pro simplicibus stultisque habentur. Atque ut ve-
rum ingenue fateamur, quidquid vel corrumpi,
vel corrumpere uspiam aptum sit, id omne in Ita-
liz urbes confluit; Adolescentes quidem in o-
tio, senes in libidinibus tabescunt, omnisque ætas
sexusque flagitiosis moribus inquinati, vi ipsa
bonarum legum, quod etiam ipsæ à pravis con-
suetudinibus superentur, in ordinem redigi non
patiuntur. Hinc avaritiam istam quæ in civibus
nostris conspicitur, tum cupiditatem, non veræ
quidem gloriæ; sed probroforum honorum oriri
cernimus, ex qua odia, inimicitia, dissensiones,
partiumque studia derivantur, quæ tandem, ex-
ilia, czdes, oppressiones bonorum, contrave-

ro amplificationes sceleratorum nobis produ-
cunt. Boni siquidem, quod innocentie sue confidunt,
qui ipsos prater ordinem defendat, honoribusque am-
plificet, quod noxii captare solent minime querunt,
adeo ut hi indefensi in honoratque intendant. At-
que hinc quidem studia partium surgunt viresque
adquirunt: mali siquidem ex avaritia & ambitio-
ne, boni vero ex necessitate iis se addicunt. Quod
vero longe perniciosissimum est, cernimus primos
partium auctores Ducesque conatus suos pira-
tis neminibus cohonestare, nam nunquam non
libertatem, (quam tamen detestantur) vel opti-
matium, vel popularis status nomine vendican-
do, opprimunt. Præmium siquidem, quod ex vi-
ctoria venantur, non gloriam libertatis assertæ
spectat, sed ut de subjugatis civibus sibi gratul-
entur, imperiumque in ipsos vendicent. Quod
quidem consecuti, nullum post superest injusti-
tiæ, crudelitatis, & avaritiæ genus, in quod non
effuse abeant. Inde leges non ad publicum, sed
privatum commodum effinguntur, inde etiam
bella, pax, fœdera, non in publicam gloriam,
sed in paucorum emolumentum concedunt.
Quod si autem reliquas civitates, istiusmodi cor-
ruptelis patere cernimus, nostra sane hæc, om-
nium reliquarum inquinatissima conspicitur, le-
ges siquidem, statuta, atque sanctiones hic non
ad conservandum liberum vivendi genus, sed pro
ambitione eorum, qui superiores exstiterunt, hic
semper constitutæ formatæque fuerunt, atque
etiamnum formantur. Unde tandem conse-
quitur, ut altera parte expugnata, unaque divi-
sione extincta, mox aliz emergant. Necesses-
simum est, ut in ea civitate, quæ partium potius sta-
diis, quam legibus vivere malit, postquam altera pars
succubuit, victrixque neminem, qui sese opponat,
amplius habet, ut in se ipsa protinus dividatur, cum
nimirum istis remediis particularibus, sese amplius
tueri nequeat, quæ pro sua salute primitus ad inven-

*Libertas
liberta-
tis no-
mine op-
primi-
tur.*

telat. Atque hæc quidem sic se habere, id tam
 pūtinz, quam recentes secessiones, abunde te-
 lentur. Nemo sane erat, qui non oppressis Ghi-
 ellinis persuasum haberet, Guelfis diuturnam fe-
 licitatem partam esse, verum haud multo post, Ni-
 grorum Alborumq; partes invaluere. Devictis Al- *Semper*
 bis urbs divisionibus nunquam caruit, dum modo *apud*
 ob exules, modo ob inimicitias, inter magnates *Floren-*
 atq; populum, digladiaremur. Atq; quo in alium *sinos*
 transferremus, quod ipsi unanimes obtinere, vel *venalis.*
 volebamus, vel nesciebamus, aliquoties libertatem
 nostram Regi, modo Roberto, modo ipsius fratri,
 mox filio, tandem etiam Duci Atheniensi, prosti-
 tuimus. Neq; tamen nulla in parte quietiorem vi-
 tam viximus, ut qui nondum de libertate tuenda
 consensissemus, interim tamen servitutem *philo-*
 secius averfaremur. Neque tandem dubitavimus
 (adeo nimirum statuta nostra divisionibus pa-
 rent) vigente adhuc imperio, quod Regi in nos
 concesseramus, ipsius inajestatem abjectissimo
 homini Eugubino posthabere. Ducis Atheniensis,
 ob honorem urbis nostræ, præterire mentionem
 præstat, ex cujus equidem acerbo & tyrannico ani-
 mo nos tandem resipuisse, atque vivendi normam
 didicisse conveniret: verum vix illum urbe exege-
 ramus, quin ad bella intestina rediremus, ma-
 ioreque quam antea, odio atque immanitate, in
 nos ipsos sæviremus, donec tandem antiqua no-
 bilitas nostra opprimeretur, atque in populi ar-
 bitrium concederet. Neque tum defuere, qui sibi
 quam persuasissimum haberent, nihil unquam par-
 tium, apud Florentinos, deinceps exoriri posse,
 postquam nimirum illi subacti essent, quorum
 iuperbia atq; ambitio intolerabilis, hisce malis an-
 iam suppeditasset. Verum *expetientia ipsa nobis do-* *Incerta*
mento esse queat, quam vana incertaque hominum *esse ho-*
pinio, fallaxque iudicium esse soleat: Superbia si- *minum*
 quidem ambitioq; nobilium non extincta sed à *iudicia.*
 populo potius erepta, inque seipsum translata fuit,
 quem

*Fami-
liafata-
les, &
extiofa
Rebusp.*

quem modo dignitates , atque præcipua Reip. officia ad se rapere, qui ambitionis mos est , manifestum cernimus : dum nimirum , postquam alia, quam per divisiones via , ea occupare nequeant, denuo civitatem in partes distraxerunt , extinctumque Guelforum Ghibellinorumque nomen, atque utinam nullo sæculo in hac Repub. auditum, postliminio revocarunt. Ex his, quæ modo diximus, *liquere arbitramur, ne quidquam in humanis perpetuo constet atque vigeat, esse in singulis Rebuspub. familias fatales, quæ earum exitio nascantur.* Atque horum copiam quidem uberiores Respub. nostra produxit, siquidem non ab una saltem, sed à pluribus afflicta perturbataque sæpius fuit, quod ex Buondelmontiorum primo Uberrorumque, postea Donatorum atque Cerchiorum, & quod tam ruborem quam risum movere queat, modo ex Ricciorum atque Albiziorum dissidiis, quæ universam urbem distrahunt manifestum esse possit. Neque vero mores nostros corruptissimos, totque antiquas novasque secessiones, ideo vobis in memoriam revocavimus, ut animum vos despondere cupiamus, sed ut potius earum causas vobis commonstremus, tum etiam testemur, non minus ea mentibus nostris, quam vobis ipsis continuo obversari, & vel ex illarum successu spem superesse, etiam hæc mala coherceri posse. Antiquarum namque istarum familiarum potentia eousque excreverat, Principumque favore atque benevolentia protegebatur, ut ea legitimo ordine intra metas revocari ægre potuerit. Nunc vero, cum Imperator nullum hic militem habeat, nec à Pontifice quidquam metuitur, Italia præterea universa, ipsaque adeo civitas nostra, ad tantam æqualitatem redacta sit, ut ea seipsam regere valeat, res sane tantæ molis vix fuerit. Atque hæc inprimis Respub. nostra (quidquid exempla antiqua in contrarium dicant) non modo sese concors unitaque conservare, verum

etiam

niam mores in melius revocare queat, modo amplitudo vestra id conari, manumque operi admove-
 vere dignetur, quod quidem, ut strenue agatis,
 nos patriæ amore, nullaque privata cupiditate
 ducti obnixis precib. à vobis contendimus. Ac
 licet correctio hæc, non exigua molis esse videatur,
 extinguite tamen, extinguite jam jam luem
 istam, qua tabescimus, rabiem qua consumimur,
 venenum quo interimus: præteritaque mala, non
 tam naturæ civium, quam temporibus adscribite,
 quæ quidem, postquam mutata sunt, etiam melius
 de urbe vestra, melioribus legib. suffulta, vos
 sperare jubent, *fortune si quidem malignitas prudentia superari potest*, id vero fiet, si horum ambitionem
 cohercueritis, legesque istas, quæ partium
 studia nutriunt, abrogaveritis, aliasque liberati.
 atque civili vivendi generi accommodas, substitueritis.
 Atque id quidem potius, benignitate legum
 jamjam experiri, quam eousque differre malitis,
 quo cives armata manu eas extorquere,
 necessitate ipsa adigantur.

Domini ergo Reip. moti iam iis, quæ per se ipsos
 animadverterant, quam horum autoritate *Reipub. restitutio 56.*
 atque admonitionibus, quinquaginta sex civib. *civibus com-*
 demandarunt, ut salutem Reipub. prospicerent. *missa.*
Verissimum sane est, multitudinem eorum qui consue-
lunt, aptam esse potius, ad conservandum bonum ordinem,
quam ad excogitanda, quæ contendant. Igitur
 in id potius, intenti erant cives isti, qua ratione
 partes, quæ tum vigeant, tollerent, quam ut in
 posterum, earum causas averterent, adeo, ut tandem
 neque hoc, neque istud consequerentur. Nam an-
 sas novis secessionibus non præcidebant. exque
 illis, quæ tum urbem agitabant, unam partem,
 majorem cum Reip. discrimine, altera potentio-
 rem effecerunt. Omni ergo magistratus munere
 (exceptis iis qui Guelfis cedebant) per tres
 annos abdicarunt, tres ex familia Albiziorum,
 tres itidem ex familia Ricciorum, ex quorum nu-

merò, tam Petrus Albizius, quam Huguccio Riccius fuère. Omnibus præterea civibus interdiktum, ne Palatium, nisi eo quo Magistratus exercerentur tempore, intrarent. Sanxerunt præterea, ut verberatis, vel in bonorum possessione turbatis, simplici querela liceret reum ad Consilium deferre, atque à potentioribus ea de re cognoscere, cognitaque causa, reum ad parendum sententiæ adigere.

Atque his quidem rationibus, Ricciorum partes enervatæ, contra Albiziorum amplificatæ fuere, nam licet utraque familia pari modo notata esset, plus tamen ea nota Riccianam depresso. Petrus siquidem Albizius, quantumvis ea ratione Palatio Dominorum arceretur, tamen ipsi Guelforum, ubi maxima autoritate pollebat, patuit. Quamobrem, non modo de primo fervore, in admonendis norandisque adversariis, ipse sequacesque nihil remissere, sed potius, nova hac injuria provocati, in notas ardentius prorupere: cui quidem libidini, novæ causæ faces subministrarunt.

*Gregorius
Papa
XI.*

*Legatus
vni-
versæ
gentis
avaritia
&
superbia.*

Præerat id temporis Pontificatui Gregorius xi. qui Avenioni sedem figens, more antecessorum suorum, Italiam per Legatos administrabat, qui quidem avaritia atque superbia turgentes, per multas civitates pessime affligebant. Atque horum quidem unus, qui hic anno, ob famem Florentinis memorando, Bononiæ degebat, ea occasione Tusciam occupari à se posse speraverat, eamque ob rem, non modo Florentinis annonam non submiserat, verum quo ipsis omnem futuræ messis spem eriperet, sub ipsum veris initium, magno cum exercitu agrum ipsorum invaserat, confisus fore, ut inermes, fameque propemodum enecati, facile opprimerentur. Neque fortassis spes illum fefellisset, si non militi infido venalique rem commisisset. Florentini siquidem, cum nihil aliud remedium superesset, numeratis cxxx. Millibus flo-

reno-

renorum, militem illum à cervicibus suis amoverunt. *Bellum ad ejus quidem arbitrium, qui istud cepit, inchoari, verum non ejusdem arbitrio componi, tritum est*

Florentini siquidem, Legato ambizioso lacerati, ferocius coeptis insistere decreverunt, eamque ob rem foedus, tam cum Barnabo Mediolanensium Principe, quam omnibus reliquis civitatibus, quæ Pontificibus adversabantur, pepigere. Præterea octo cives scripsere, qui bellum istud administrarent, idque ea autoritate, ne vel ab ipsorum arbitrio discedere, vel rationes expensarum reposcere liceret.

Atque hoc quidem bellum, contra Pontificem ceptum, licet Huguccio diem jam extremum clausisset, Ricciorum tamen sequaces denuo evexit, quod nimirum hi, contra Albizios, Bernabî semper studiosissimi fuissent, Pontificesque aversarentur, ad quæ præterea & hoc accessit, quod octo illi militiæ Duces omnes Guelforum hostes essent. Eam ob rem Petrus Albizius, Lopus Castilioneccius, Carolusque Strozzius, una cum suarum partium studiosis, eo plus in perniciem adversariorum intenti, dum octo illi bello distinerentur, ipsi admonitionibus rem gerebant. Et bellum quidem in triennium protractum, non nisi Pontificis obitu finem habuit, tantaque virtute administratum fuit, ut octo illis imperium, singulis annis, prorogaretur, sanctique audirent, licet parum anathemata Pontificia curassent, templaque deprædati essent, ipsumque Clerum administranda sacra vi adegissent. Adeo plus amor patriæ, quam animarum, cives istos sollicitabat, quo nimirum Pontifici manifesto constaret, non modo amicorum officio, in tuenda sede Pontificia, sed etiam hostium, in illa affligenda, Florentinos præclare defungi posse. Universam siquidem Flaminiam, Picenum atque Perusinum, ab ipsius obidientia subtraxerant.

*Florenti-
ni bellū
provoca-
ti Pon-
tifici im-
ferunt.
Foedus
ineunt
Pontifi-
cum.*

*Sancti
Pontifi-
cis ad-
versarii.*

Sed à Nihilominus , licet strenue atque pro dignitate
Guelfis rem agerent, tamen à Capitaneis partium sese de-
in ipsa fendere non potuere. Invidia siquidem, qua Guel-
urbe in- fi in illos octo belli duces forebantur, his ani-
fidiis mum audaciamque addebat, ut non modo nobi-
circum- liores civium injuriis lacefferent, verum etiam ab
venti. ipsis octoviris sibi non temperarent, adeo, ut sua
 temeritate, majori jam terrori, quam ipsi Domini
 Reipub. essent, minoreque cum reverentia hi,
 quam illi adirentur, plusque authoritatis Palatio
 partium, quam Dominorum deferretur, unde
 etiam vix ullus orator Rempub. accedebat quin
 peculiari legatione, apud hoc partium collegium
 fungeretur.

Licet igitur à Pontificis Gregorii x. obitu,
 urbs à bellis externis vacaret, intus tamen omnia
 confusionis plena erant, audacia siquidem Guel-
 forum ferri diutius non poterat, neque tamen
 via, ad eam retundendam, patebat, interim omni-
 bus manifesto apparebat, tandem ad arma recur-
 rendum, atque de alterutrius collegii authori-
 tate, ferro decernendum fore. Ex parte Guelfo-
 rum stabant omnes antiquæ nobilitatis, cum ple-
 risque potentioribus ex populo, inter quos La-
 pus, uti diximus, Petrus atque Carolus primas te-
 nebant. Alteram omnis populus inferioris ordinis
 constituebat, quorum duces erant, octoviri, Ge-
 orgius Scalius, Thomas Strozzius, quibus Riccii,
 Alberti, & Medicei accedebant. Plebs vero reli-
 qua, ut fere semper fit, eos sequebatur, qui animo
 male afflicti erant. Videbantur quidem Guelfis
 partes adversæ robustæ, indeque periculum ma-
 gnum sibi imminere facile animadvertabant, si
 quando Domini ipsis adversi potentiam suam in-
 fringere vellent.

Eam obrem præveniendam rati, clam conve-
 nère, perpensaq; civitatis, tum etiam sua ipsorum
 conditione, animadvertère, Admonitos illos (qui
 in maximum nimirum numerum excreverant)

univer

universam in ipsos civitatem concitasse, huic vero rei aliud remedium non occurrebat, quam post ademptas ipsis dignitates, etiam urbe eisdem pellere, inde Palatium Dominorum occupare, omnemque urbem, quod antiqui illi Guelfi factitassent, in partes suas adigere, qui nimirum non aliam ob causam, tuti substitissent, quam quod omnes adversarios urbe expulissent. Atque hæc quidem omnibus placebant, de tempore vero ambigebatur.

Agebatur tum annus MCCCXXVIII, mensisque erat Aprilis, Lapoque differendum minime videbatur, quod affirmaret, *nihil adeo tempori quam tempus ipsum obesse*: at potissimum ipsis id maximo damno esse posse, si forte novo magistratu succedente, Salvestro Mediceo vexillum primarium (quod Gonfalonem vocari diximus) obtingeret, quem ipsis abversari manifesto constaret, Petro è contra Albicio differendum videbatur, quod eam ad rem copiis opus foret, quæ quidem clam comparari non possent, at evulgata, manifestum ipsis periculum accersituræ essent,

Necessario itaque propinquum S. Joannis festum diem expectandum esse, quo nimirum solennitate celeberrimo, ingens multitudo in urbem confluere undique solita sit, sub quorum vestigiis quotquot vellent milites introduci possent. De Mediceo vero quod timeretur, ei occurrì posse, si ipse Admonitione notaretur, quod si vero hoc factu difficile videatur, unum ex ejus Collegio notandum esse, unde facile evenire queat, (quod nimirum urnæ jam vacuæ sint) ut dum ad cambium tesserarum descenditur, vel ipsemet vel quis ejus sodalium exeat, eaque ratione facultas obtinendæ istius dignitatis ipsi adimatur. Atq; in hanc sententiam tandem itum, licet Lapsus ægre assentiretur, quod rem deferre summi discriminis esse animadverteret, atq; *occasionem temporis ad omnia præcise respondentem frustra expecta-*

vi affirmat, adeo ut qui omnia ad amussim operienda duxerit, is vel nihil unquam adgrediatur. aut si id cunetur, maximo cum suo dispendio id facere cogatur.

*A Gon-
falonio
pari ar-
te con-
tra istū.*

Admonitione ergo notarunt Collegium, de Mediceo tamen impediendo spe frustrati sunt, octoviri siquidem rem subodorati, facile effecerunt, ne ad tesserarum cambium deveniretur. Igitur Salvester, Almanni Medices filius, dignitatem Gonfalonis adeptus est. Atque is quidem, ex nobilissima familia populari oriundus, ferre non potuit, ut populus à paucis potentioribus diutius opprimeretur, constituit ergo huic rei finem imponere, & cum populus bene sibi velle, multos etiam nobiles populos adhærere sibi animadverteret, animum suum Benedicto Alberti, Thomæ Strozio, & Georgio Scilio aperuit, qui omne studium atque auxilium eam ad rem ipsis obtulerunt. Clam itaque legem scripserunt, quæ iustitiæ series contra nobiles innovaretur, Capitaneorumq; partis authoritas imminueretur, atque tandem Admonitis via apperiretur, qua ad dignitates revocari possent. Quo vero ea uno quasi momento tam rogaretur, quam obtineretur, (nam primo in collegiis, postmodum in consiliis de ea deliberandum erat) eam ob rem Salvester, tum quidem Præpositi munere clarus (quæ dignitas, eo quo durat tempore, vix non Principatum totius urbis confert) uno eodemque tempore antemeridiano tam collegium quam consilium convocari voluit, atque primo quidem collegiis, à consilio separatis, eam legem proposuit, quæ tamen, utpote novi exempli, inter paucos istos perfici nunquam potuit,

Prima itaque hæc via, rem non cessasse animadvertens Salvester, alvi exonerandi gratia sibi exendum fingens, nemine curiosius id animadvertente, in consilium se proripuit, ibique ut ab omnibus & audiri & videri posset, altius conscendens sic declamare cepit.

Persuasum mihi equidem erat, non eam ab causam Gonfalonerii mihi conceditum munus esse, ut de privatis querimoniis mihi definiendum foret, ut pote quibus pecuniaria judicia constituta sunt, sed ut pro Repub. strenue vigilarem, potentiorum præterea temeritatem corrigerem, legesque illas moderarer, quarum medio Rempub. interire animadverterem: Hic subjunxit, quam sedulo utrumque hætenus egerit, atque pro virili singulis prospexerit. Malitiam vero hominum, adeo æquissimis suis conatibus obistere, ut ad utilitatem communem promovendam, omnis ipsi aditus obseptus, ipsisque consiliariis via præcisa sit qua non iis de rebus nec deliberare modo, nec etiam ipsum vel differentem audire possint. Cum igitur videat, nulla amplius in re Rem, bonumve publicum à se promoveri posse, nescire sane se, cui bono dignitas ista ulterius sibi gerenda sit, qua vel ipsum indignum esse, vel saltem ab aliis sic haberi necessum sit. Decretum itaque sibi ad privatam vitam reverti, quo populo niimirum liceat transferte munus suum in alium qui vel virtute vel fortuna, ipso præstaret. Quibus cum ad modum peroratis, è consilio digressus, ad ædes suas repedare cœpit.

Verum tam ii consiliarios, qui consilia istius conscii erant, quam illi, qui tumultuatim cupiebant, clamore concitato, tam Dominos, quam Collegia, eo mox traxerunt, qui quidem, ob Gonfalonerii sui abitum solliciti, tam precibus quam *Unde tandem seditio.* authoritate sua illum subsistere, atque in consilium tumultu plenum redire perfecerunt. Multi ibidem cives nobilissimi ignominiose habiti, interque hos Carolus Strozzius medius à quodam opifice correptus, vix truculentas ipsius manus, à circumstanti turba protectus, salvus evasit. Ad majorem vero tumultum, & qui universam urbem ad arma suscitaret, Benedictus Alberti non parum contulit, utpote qui, ex ipsis Palatii *sene-*

fenestris, sublato clamore, populum ad arma vocasset, adeo ut mox universa arca armato dñe compleretur. Collegia ergo id quod primo rogatificare recularant, minus perterriti perfecere.

Capitanei interum partium, eodem tempore, non paucos civium ad suum Palatium convocarant, quo nimirum deliberarent, qua ratione Deminorum conatus everti possent, verum excitato jam dicto tumultu, perceptoque senatus consulto, quisque ad ædes suas mox fuga dilabi cœpit. *Nemo sane sibi unquam persuadeat, posse se civitatem semel à se concitatam vel pro arbitrio iterum sedare, velle sententia sua deinceps regere*

Decretum erat Salvestro legem istam promulgare, atque ea ratione urbi subveniri. Res vero aliter cessit, humores siquidem semel commoti, adeo singulorum animos jam concitaverant, ut officinæ omnes obferatæ conspicerentur, civiumque alii ædibus suis muniendis, alii supellectile sua, in templa atque monasteria recondenda, vacarent, neutri tamen non magnum aliquod malum sibi propinquum metuerent. Classes opificum congregatæ, quælibet de Sindico sibi prospiciebant, unde Priores, tam Collegiis quam hisce Sindicatibus congregatis, integrum diem deliberando protraxerunt, qua nimirum ratione civitati exulceratæ subveniri posset, verum quod sententiæ discrepant nihil effectum fuit.

Altero mane opificum classes, sub signis suis, in publicum prodire, qua re à Dominis animadversa, mox ut malis obviam irent, consilium convocarunt, quo quidem vix congregato, in urbe tumultuatum, signaque multo civium armatorum numero, ad Palatium conspecta fuere. Unde Domini, quo populum opificumque classes, spe nutrent, ipsis satisfactum iri, adeoque sinistre aliquid perpetrandi causam prævenirent, ad generalem absolutamque illam dictaturæ speciem

ciem, quam Balianam vocant, convolarunt, atque Dominis, Collegiis, octoviris, partium Capitaneis; Sindicisque potestatem tribuerunt, ut statum urbis pro commodo Reipub. restituerent. Dum vero hæc agerentur, quædam opificum, atque infimæ plebis signa, post se relictis reliquis, (exstimulata potissimum ab iis, qui recens a Guelfis illatas injurias dolebant) ad ædes Lapi Castilioneccii sese proripuerunt, illasque diripuerunt atque incensas evertere. Atque Lapis quidem, quam primum à Dominis Guelfos in ordinem redactos iri, populumque in arma ruere animadvertisset, non nisi vel in latebris, vel fuga præsidii quidquam cernens, primo ad S. Crucis fanum sese abdidit, inde monachum mentitus, ad Casentinales sese recepit: ubi sæpius tam seipsum incusare auditus fuit, quod in Petri Albizii sententiam concessisset, quam porro Petrum, quod S. Joannis festum, securitati suæ, expectandum censuisset.

Petrus autem Carolusque Strozzius, ad pri- *Multa*
mam conclamationem sese in latebras abdidere, *ades &*
quod nimirum sperarent, urbe tranquilliore, ope *mona-*
ra tot necessariorum atque amicorum, securis sibi *stria*
apud Florentinos esse posse. Incendio absumptis *direpta*
Lapi ædibus (*nam mala ut difficulter initium su-*
munt, ita facillime crescunt) multæ præterea ædes, *absum-*
seu ex publico odio, seu privatas ob inimicitias, *pta.*
igne immisso periére. Atque quo flagitiosi socios
scelerum sibi pararent, efractis publicis carceri-
bus, partes suas stabilivere. Inde monasterium
SS. Agnorum, tum societatem Spiritus sancti
(quem quidem in locum multa civium pretiosa
supellex congesta erat) diripuerunt.

Neque ærarium ipsum horum prædatorum
manus nisi auctoritate cujusdam Dominorum
defensum evasisset, qui quidem eques, multisque
armatis stipatus, quàm melius poterat ratione, rabi-
ei istius multitudinis sese opposuit. Populari ergo
hac seditione, partim auctoritate Dominorum,

- partim nocte superveniente mitigata, postero diluculo Dictatores Admonitorum quidem notam delevêre, verum id ea conditione, ut integrum nihilofecius triennium, à magistratibus gerendis sibi temperarent, abrogarunt præterea leges eas, quæ à Guelfis in odium civium promulgatz fuerant.

Lapus præterea Castilioneccius, cum suis clientibus, hostes Reip. declarati, atque cum iis multi alii quos odium universale premebat: quibus peractis, ad promulgandos recens creatos Reip. Dominos deventum, quorum signifer, Gonfalonarius dictus, erat Ludovicus Guicciardinus, ex quorum electione, quod nimirum pacis, quietisque publice amantes haberentur, multi in spem erecti fuere, seditionibus non difficulter jam obviam iri posse.

Hactenus tamen neque officinæ aperiebantur, neque cives ab armis recedebant, atque excubiæ per universam civitatem ubertim dispositæ conspiciebantur. Eam ob rem Domini dignitatem, non in publico, solitisve ceremoniis, sed intra Palatii fores, omissis solennibus, adiere. Atque iis quidem, nihil adeo necessarium factu visum, quam urbem mox componere: curarunt ergo, ut arma reconderentur, officinæ iterum paterent, omnesque qui ex agro jussu magistratus in urbem vocati fuissent, ad sua reverterentur, tandem etiam excubiæ per urbem disponderentur: adeo, ut si Admonitis visum fuisset quietis stare, omnia transacta erant: verum postquam iis integrum non esset, triennio à dignitatibus arceri, classes eam ob rem in eorum gratiam denuo convenere, magistratumque novum rogavere, ut tranquillitatis publicæ gratia legem promulgarent, ne deinceps quenquam civium, sive ex Dominorum, sive collegiorum, sive Capitaneorum partis, sive consulum, sive cujuscunque opificii classe, ullo unquam tempore liceret, tanquam Ghibellinum notare,

notare, deinde, ut ad novam optionem, quoad Guelforum partem, deveniretur, priorque igne cremaretur.

Atque hæc quidem placida, tam à Dominis, quam à reliquis consiliis, mox adprobata fuere, videbatur ergo tumultum jam jam ingravescentem, iterum componi. *Cum vero sic comparatum sit, ut hominibus satis non sit sua recuperasse, nisi etiam in ea qua aliorum sunt vindicta studio irrumpant,* eam ob rem ii, quibus in seditionibus lucrum sperabatur, opificibus clanculum suggessere, nunquam ipsis omnia tuta fore, nisi præcipuos adversariorum urbe expulissent, eosque plane evertissent: quod quidem Domini edocti, confestim opificum primariis, unâ cum ipsorum Sindicis convocatis, eos Ludoico Guicciardino orante hunc in modum allocuti fuere.

Nisi Domini hujus Reipub: conditionem hujus urbis jamdudum exploratam mecum haberent, qua quidem sit, ut bellis finitimis ad exitum deductis, ad intestina mox præcipites ruamus, equidem majori tam admirationi, quam etiam indignationi, seditiones jamjam sopitæ, nobis fuissent: postquam vero consueta mala mitius feruntur, nos quidem turbas istas patienter hætenus habuimus, præsertim quod citra nostram culpam emerferint, ea nimirum spe freti, etiam istas, instar reliquarum, tandem suum finem habituras, præsertim quod vobis, in tam arduis petitionibus, morem gessissemus. Verum postquam compertum nobis sit, vos minime hætenus quiescere, sed potius novas injurias concivibus vestris moliri, atque eorum exilia spirare, equidem negare nolim, una cum dedecore vestro, etiam indignationem nostram robur acquirere. Atque ut verum fatear, si nobis unquam in animum venisset, hanc civitatem, nostri magistratus tempore vel obstando, vel elargiendo, indiscrimen vocatam iri, e-

*Oratio
prose-
dandis
matibus.*

quidem aut fuga, aut exilio, honores hosce devitassemus, verum quod spes erat, cum iis nobis rem fore, quos vel ipsa humanitas, vel amor in patriam, officii sui commonefaceret, eam ob rem non inviti, hoc munus nobis imponi, passi sumus, præsertim quod nobis persuasum erat, humanitate nostra, ambitionem vestram superari posse. Verum experientia ipsa documento esse queat, quanto nos æquiores sumus, quantoque plura vobis elargimur, tanto superbiores vos ad indignissima quæque expetenda, insurgere. Neque sane ideo hoc sermonis genere erga vos ferimur quo vos lædere animus nobis sit, sed potius, ut vobis oculi aperiantur: siquidem alii vobis ut dicant, quæ vobis accepta esse queant, permittimus, nos ea, quæ utilia vobis sunt, differere cupimus. Obsecro vestram fidem, quid porro usquam sit, quod honeste à nobis deinceps postulare queatis? Auctoritatem Capitaneis partium imminutam voluistis, atque ecce exauctoratos: publica ipsorum testimonia igne cremari, atque ad novos optiones descendi cupiistis, atque in eo nos morigeros habuistis: Admonitis viam ad dignitates iterum patere petiistis, idque similiter elargiti sumus: precibus vestris mori, in eos, qui ædes, templaque spoliaverant atque igne absumserant, non animadvertimus: multos præstantissimorum civium, ut voluntati vestræ satisfaceret, in exilium egimus: potentioribus etiam novis legibus, in vestri gratiam, frantum injecimus. Quis igitur finis petitionum vestrarum expectari tandem debeat: aut quam diu libertate ista vestra abutemini? An nondum animadvertitis, æquiore nos animo, quod à vobis victi sumus, quam vos victoriam ipsam ferre? Quonam tandem hanc civitatem discordiæ vestræ præcipitem agent? An non quæso, vobis in mentem venit eam in se divisam, à Castruccio, vili Luccensium cive pene pessumdatam? postmodum à Duce Atheniensi, stipendiario vestro,

subjugatam fuisse? nitam vero, atque secum convenientem, neque ab Archiepiscopo Mediolanensi, neque à Pontifice quidem ipso superari potuisse, sed utrosque post diuturnum bellum, nihil præter ignominiam inde retulisse. Cur igitur obsecro pergitis, discordiis vestris hanc civitatem pacis tempore, in discrimen servitutis præcipitare, quam tot hostes potentissimi, belli tempore, inviolatam liberamque reliquere? Quid porro ex discordiis vestris aliud, quam ignominiosam servitutem, aut, ex spoliis nostris, quam paupertatem exspectare debeatis? siquidem ex hoc peculio, universam civitatem industria aluimus, at eo exuti, undenam obsecro nobis alimenta suppetant? siquidem illi, qui bona ista occuparunt, tanquam male quæ sita, iis diutius gaudere nequeant, unde tandem penuriam rerum omnium, famemque consequi necesse est. Vobis ergo ego, Domini que isti, injungimus, atque si honestatis ratio id patitur, rogamus, ut pacato animo sitis, iisque, quas modo promulgavimus, constitutionibus tandem acquiescatis, aut si adhuc quædam petenda supersint, ea civiliter, sineque seditionibus armisque postuletis: siquidem parati sumus, modo ea honestati consentanea sint, vobis nihil osecius satisfacere, ne forte, magna cum vestra culpa, perditis hominibus occasionem suppeditetis, qua sub istiusmodi ansa, perque vestrum latus, patriam vestram funditus evertant.

Atque hæc quidem oratio, utpote verissima, *Sedate* non mediocriter animos civium istorum permotus. *motus.* vit, adeo ut Gonfalonerio, tam quod erga ipsos officio boni rectoris, quam erga patriam boni civis defunctus esset, gratias agerent, seque paratos, ad omnia, quæ ipsis injungerentur, offerrent; quo igitur Reipublicæ procures proclivi ista voluntate commodum uterentur, ideo cuique ex superiori magistratus ordine duos cives adjungere, qui à Sindicis opificum adjuti, si quæ ad publicam

cam tranquillitatem stabiliendam, corrigenda superessent, explorarent, eaque ipsis referrent. Hæc dum eum ad modum constituuntur, iterum novæ turbæ emerferunt, quæ quidem Rempub. longe gravius, quam priores illæ, perculere.

*Novarum
turbarum
causa.*

Maxima rapinarum atq; incendiorum, quæ civitatem modo affligerant, culpa, penes infimam plebem hærebat, ex qua ii, qui audacia cæteras anteiverant, non præter rationem metuebant, rebus pacatis, atque in pristinum statum compositis, in se animadversum, seque ab iis ipsis, quorum instinctu eo proruperant, ut plerumque fieri solet, destitutas fore. Quibus odium quoddam accedebat, quo inferiores ex populo, ditiores civium opificumque primores prosequiebantur, quod ipsis nimirum videretur, studia sua, non pro dignitate habita, aut remunerata fuisse. Tempore siquidem Caroli primi, cum urbs in opificum classes distribueretur, cuilibet classi, primarius quidam dux caputque, à quo opificii res civiles dijudicarentur, concessum fuerat.

Atque earum quidem classium (quod etiam supra memoravimus) in ipso partitionis exordio, saltem duodecim numero erant, quæ postmodum, successu temporis, ad viginti unamque creverunt, eoque authoritatis conscenderunt, ut paucorum annorum intervallo, universam Reipublicæ administrationem occuparent, interque sese, quod aliæ aliis dignitate anteirent, in majores minoresque tribuerentur, earumque septem majorum, quatuordecim vero minorum tribuum nomine appellarentur. Ex hac potissimum divisione aliisque præterea, quas supra attigimus, causis, insolentia illa Capitaneorum, quos partium vocavimus, originem duxit, civium siquidem ii, qui antiquitus Guel forum partibus studebant, in quorum nimirum manibus Respublica semper vertabatur, populum majorum classium favore prosequiebantur, minores vero tribus, earumq; de-

fensores,

ensores, exagitabant, ea quidem ratione, tot seditiones, motusque hætenus narratos in seipso concitarunt.

Postquam vero in constitutione ista classium multa opificia, præcipue ea quæ infimam plebem sibi vendicant, propriis tribubus destituta, reliquisque classibus, pro ratione cujusdam inter eas affinitatis, permixta essent, inde sane emergebat, si quando contingeret quosdam ex ista opificum fece, vel mercedis, vel alius injuriæ ab heris illatæ ratione, in jus venire, ut iis sententia, ab illis ipsis, expectanda esset, qui suorum dominorum opera uterentur, quod quidem perperam administratæ justitiæ, non raro suspicionem & querimoniam parturiebat. Omnium vero tribuum nulla erat, neque hætenus exstat, quæ majorem istius generis turbam aleret, quam eæ quæ Lanam exercet, ea siquidem omnium numerosissima, auctoritateque cæteras prætergressa, maximam infimæ plebis, populi que minoris partem, sibi vendicabat, atque etiamnum vendicat.

Plebei itaque, nō saltem illi, qui lanificio addicti essent, sed etiam reliqui omnes, animo male affecti stabant, sibi que præterea ob incendia atq; rapinas non mediocriter metuentes, nocturno tempore, in conventiculis eventum, propriaque discrimina studiosius examinabant. Tandem eorum quidam, audacia experientiaque non infimus, hunc in modum, reliquorum animos confirmare exorsus est.

Si nobis commilitiones reliquum esset arbitra- *Oratio*
ri, num ad arma convolandum, ædes vicinæ igne *seditionis*
vastandæ, templaque ipsa spolianda forent, equi- *si.*
dem eorum ego ex numero starem, quibus amplius ea de re deliberandum esse probaretur, & fortassis tranquillam paupertatem, periculoso dubioque lucro, anteponendam censerem. Cum vero arma correpta, malaque per multa jam perpetrata sint, nihil nobis amplius superesse arbitror quam ut statuamus, qua ratione tam illa in mani-
bus

bus retinere, quam de commissis delictis, securos nobis esse deinceps liceat. Facile vero crediderim rationes istas, etiamsi aliunde nobis minus suppeditentur, tamen ab ipsa necessitate, abunde satis nobis demonstrari. Conspicere siquidem vobis licet, omnem civitatem commotam, omnesque cives, in perniciem nostram, congregatos esse. Dominorum etenim, cum reliqua Magistratus parte, tam crebri conventus, quid aliud, obsecro, quam laqueos, novasque vires in capita nostra producant. Eam ob rem, duo potissimum nobis spectanda, duoque fines propositi esse debent, Unus, ne ob ea, quæ præteritis diebus deliquimus, pœna nobis irrogari queat: alter, ut liberius, magisque ex animo, nobis vitam deinceps ducere liceat. Quo igitur præteritorum delictorum venia impetretur, meo quidem iudicio, ad nova deveniendum, eaque incendiis, rapinis, istiusque generis immanitatibus cumulanda, complicesque quamplurimi, eas ad res, conquirendi fuerint. *Nam ubi quamplurimi peccant, ibi in neminem pœna cadere solet. Levia præterea delicta puniuntur, atrociora vero præmium merentur. Et cum in multos damnum proficiscitur, pauci ad vindictam inclinant, siquidem injuria quæ universos ladunt, æquiore animo quam privata sustinentur.* Quod si igitur scèlera sceleribus cumulemus, eò facilius veniam impetrabimus, viaque ad ea obtinenda nobis pariter aperietur, quæ ad libertatem nostram stabiliendam, desiderari queant. Atque ædèpol, certam victoriam nobis paratam esse iudico; illi siquidem, qui nobis obstaculo esse possent, tam inter se dissident, quam ditissimi sunt, adeo ut ipsorum discordia nobis victoriam comparare, opesque, si eas occupaverimus, eam nobis conservare atque tueri valeant. Neque verò antiquam illam originem, quam vobis objicere soliti sunt, quidquam ponderis apud vos habere velim, omnis siquidem

eodem patre orti, pari antiquitate gaudent, atque
natura, & no eodemque modo producti sunt.
Quod si nudos nos invicem conspici contingat,
omnium una eademque erit facies, at si ipsos no-
stras, nos vero ipsorum vestes indui occurrat, nos
proculdubio pro nobilibus, ipsi vero pro ignobi-
libus habeantur, ut tandem nulla alia re, quam
paupertate, atque divitiis, discriminemur. Do-
leo interim conspici vestrum aliquos, quos tam
rerum antea actarum conscientia tangat, quam
nova conari absterreat. Id vero si ita certo sese
habeat, equidem vos ex eorum genere minime
eritis, quo vos esse certo mihi persuasum habe-
bam: neque etenim vel conscientia vel infamia
vos movere debeat: Nam qui victoriam adipis-
cantur, quo tandem ii modo vicerint, nunquam
ignominiam inde referunt: conscientia porro
nulla apud nos ratio esse queat; nam ubi à fame
& vinculis timetur, quæ alioquin certo nobis ex-
spectari liquet, ibi metum inferni procul abesse
paret. Quod si vero omnes istos, qui dignitates
vel divitias summas adepti sunt, eorumque ra-
tiones accuratius excutere volueritis, haud
difficiliter quidem deprehendetis, eos vel vi vel
dolo, eo fastigii conscendisse, nihilominus ea quæ
vel fraude vel vi occupavere, honestiore lucri no-
mine, ad obliterandam ignominiam insignivisse.
Qui vero vel prudentia destituti, vel stultitia præ-
pediti has rationes averfantur, eos in paupertate
atque servitute marcescere quotidie animadverti-
mus. Fidi siquidem, semper servitutem ser-
viunt, bonique ut plurimum in paupertate de-
gunt, neque facile ex servitute, nisi infidi & auda-
ces, neque ex paupertate, nisi rapaces & fraudu-
lenti emergunt. Placuit siquidem Deo atq; Na-
turæ, omnem humanam fortunam in ambiguo
constituere, quæ quidem rapinis potius, quam in-
dustriæ, malisque artibus, quam bonis exposita sit.
Hinc fit, ut alii alios devorent, atque quidem sem-
per

per proterantur, qui minus cæteris possunt. Eam ob rem utendum erit vi, si occasio sese tibi exhibeat, quæ quidem opportunior nunquam sese nobis offerre queat, siquidem cives hætenus inter se dissideant, Domini in ambiguo hæreant, Magistratusque trepidet, eamque ob rem, nullo molimine, antequam coeant animosque resumant, opprimi omnes possint. Quæ quidem via, aut Principatu universæ urbis ipsi potiemur, aut saltem tantam ejus partem nobis comparabimus, ut non modo præteritorum delictorum veniam obtinere, sed etiam graviora ipsis minari, in arbitrio nostro repositum habituri simus. Cæterum, negare equidem nolim, coeptum hoc esse perquam audax atque temerarium, *verum ubi neceßitate adigare, ibi audacia pro prudentia habetur*, periculi porro in rebus magnis, cordatis viris nulla unquam habita fuit ratio, illi siquidem conatus, quos non sine discrimine incipias, cum laude atque præmio exitum sortiuntur, neque periculum usquam sine periculo declinatur: licet persuasissimum mihi sit, ubi carceres, tormenta, morsque ipsa in procinctu sunt, plus tibi metuendum esse, ne deses opprimare, quam quærendum, quæ ratione ea declinare possis, ibi enim mala sunt certissima, hic vero hætenus ambigua. Quoties vestram fidem obtestor, querimonias vestras & lamentationes, ob avaritiam superiorum vestrorum, atque magistratus injusticiam, hisce meis auribus haurire mihi contigit? jam vero tempus instare arbitremini, quo non saltem ab istis hominibus liberemini, verum etiam tanto intervallo ipsos post relinquatis, ut ipsi plus habeant, quod de vobis doleant, atque metuant, quam vobis ab ipsis exspectandum deinceps sit. Opportunitas illa, quæ ab occasione nobis suppeditatur, cito elabatur, frustra que, cum semel evolverit, revocatur. An non præparationes adversariorum oculis vestris obversantur? prævenimus

res ergo ipsorum conatus, neque dubitemus historiam eorum fore, qui primi arma corripuerint, eamque multis summo honori, omnibus vero maximæ securitati futuram.

Concitavit hæc oratio non mediocriter animos, jam dudum sceleribus inquinatos atque inflammatos, ut tandem ad arma convolandum esse postquam majorem sociorum numerum nacti essent, uno ore decernerent, sacramentoque inter ipsos caverent, ut alii aliis auxilio essent, si qui forte à magistratu ad pœnam raperentur. Dum istiusmodi consilia de Republica occupanda ab his agitentur, ejus rei indicium ad Dominos Reipublicæ emanavit, à Simone namque quodam, ex conjuratorum numero quæstioni subiecto, totius conjurationis edocti, proximum diem seditioni destinatum comperere.

Quo igitur Domini præsentissimum exitium declinarent, omnia collegia rivesque præterea singulos, qui una cum opificiorum Sindicis, compositioni turbarum incumbabant, in unum convocarunt: antequam vero hi omnes convenirent, die jam ad occasum vergente, illi quidem, qui præsto erant, Dominis suasere, ut consules opificum quoque advocarentur, quibus omnibus eum ad modum coadunatis placuit, ut omneis cataphracti confestim in urbem vocarentur, signiferique populi in crastinum, suis militibus stipati, forum occuparent.

Moderabatur id temporis, quo Simon aculeo subiciebatur, civesque conveniebant, Palatii horologium Nicolaus quidam de sancto Friano oriundus, qui quidem re omni curiosius explorata, omnem viciniam, domum reversus, excitavit adeo ut confestim forum ad S. spiritum armati plus mille occuparent: atq; hic quidem motus reliquos conjuratos non latuit, eam ob rem etiam illi, fo- *Nova*
rum ad S. Petrum majorem, & ad S. Laurentium *seditio.*
(jam antea hanc ad rem destinatum) armati inse-
dere.

nere. Neque tamen interea, licet jam illuxisset dies (is erat XXI. Julii) ultra octoginta cataphraſti pro Dominis ad Palatium ſtabant, ſignorum vero nullum haſtenus comparuerat, ſiquidem omnes ſibi ipsis metuentes, proprias ædes tueri malebant.

Primi ex plebe illi, qui ad S. Petrum conveniant, ad Palatium perrexere, ad quorum conſpectum cataphraſti nihil moverunt: poſt hos omnis reliqua turba ibidem comparuit. Poſtquam ergo hi neminem, qui reſiſteret, obvium haberent, mox truci minacique voce, eos, qui in vincula à Domino conieſti erant, repetivere, atque cum minis nihil ſe efficere animadverterent, ædes Ludoici Guicciardini, igne injeſto, cremavere, quo quidem facinore, à Dominis atrociora metuentibus captivos obtinere.

Hæc ergo adepti, Signifero juſtitiæ, vexillum primarium eripuerunt, eoque ſigno inflati multorum civium ædes igne abſumplere, in eos potiſſimum ſævi, quos vel publicum vel privatum odium premeret, qui neſciam non deſuere, qui privatarum cauſa, hanc efferatam turbam, ad inimicorum ædes devaſtandas provocarent, ſiquidem vel ſola vox, in vulgus emiſſa, aut ſignum, ad hanc vel illam domum converſum, exitio præſentiſſimo erat. Abſumptæ illo incendio, omnes rationes librique etiam illi qui Lanificos ſpectabant. Multis jam malis perpetratis, quo tandem etiam aliquid laude dignum molirentur, Salveſtrum Medicum, plurimosque civium alios, quorum numerus ad ſexaginta tres uſque pertingebat, equeſtri dignitate ornavere, in quorum etiam ordinem Benediſtus Antoniuſque Albertorum, Thomas Strozzius, alique iſtius genii homines notati, licet non pauci eo inviti pertraherentur.

*Popula-
ris in-
conſtan-
tia.*

Neque hic ſilentio prætereundum, cenſeo, per multos eorum, quorum ædes devaſtatæ fuerant, eodem die, atque ab iſdem graſſatoribus, torque-

dom-

dnatos fuisse, adeo propinquum nimirum inju-
 rz beneficium erat, quod quidem in Ludoico
 Juicciardino, justiciæ signifero, conspicuum
 fuit. Inter hos ergo motus Domini à Cataphra-
 ctis, tum opificum præfectis, signiferisque ipso-
 rum destituti, perplexi consternatique hærebant,
 ex signis siquidem nullum præter id cui Leoni
 aureo tum Vajo nomen erat, Giovencio de Lastu-
 fa, Joanneque Cambio ducibus hætenus com-
 paruerat. Atque hæc etiam ipsa, in foro exiguum
 morata, cum nulla subsequi animadverterent,
 pedem paulatim retulere. Interea civium alii
 furibunda ista multitudine conspecta, Palati-
 umque ipsum desertum, intra ædes reclusi, sa-
 lutem anxii operiebantur, alii turbam illam ar-
 matam sequebantur, quo mixti, tam suis quam
 amicorum ædibus, eo felicius prospicerent, qua
 quidem ratione, turba illa imminens augeſce-
 bat, Dominorum vero potentia imminutum ibat.
 Turbatum eo modo integrum diem, nocte vero
 increbrescente, ad Palatium Domini Stephani,
 post fanum S. Bernabii itum. Erant conglobati
 seditiosorum sex circiter millia, qui eadem no-
 cte minis vexilla ab opificibus extorsere, poste-
 roque diluculo, cum signo justiciæ, propriisque
 opificum vexillis, ad Palatium Potestatis, quem
 vocant, profecti, ab eoque exclusi, in id arma-
 ta manu penetravere. Visum tandem Dominis,
 postquam vi armata conatibus istis obviam
 iri minus possent, compositionem quandam ten-
 tare.

Vocatis igitur quatuor ex suo collegio, eos ad
 turbam illam, in Palatium Potestatis, quo ani-
 mum ipsorum perciperent, ablegavere, qui qui-
 dem omnia à ducib. plebis, tribuumq; Syndicis, at-
 que civium aliis, jam deliberata atq; conclusa of-
 fendere, eaque placita, assumptis secum quatuor
 à plebe eam ad rem deputatis, ad Dominos retu-
 lere, ea sic se habebant. Ne opificib. illis, qui lanam

*Plebis
 seditio
 sa po-
 stulata.*

tra-

tractant, deinceps iudex extraneus esset, ut tres novæ tribus constituerentur, earumque una tinctorum & carminatorum, altera tonforum, sartorum, atque id generis hominum, tertia extremæ plebis esset. Atque ex his quidem recentioribus tribubus, duo quotannis ad Remp. administrandam; ex reliquis vero quatuordecim minoribus classibus, tres petentur: Ut Domini de ædibus, quo hæ novæ tribus convenire possent, mature prospicerent: ut nemo hisce opificiis addictus intra biennium, ob æ alienum, quod non quinquaginta Hungaricos excederet, in jus vocari posset: Montes (quos vocant) usuras omnes remitterent, solutione debiti contenti: ut omnes exules atq; damnati restituerentur; ut omnes Admoniti ad dignitates revocarentur. His insuper multa addita, quæ privatorum commodum concernebant, viceq; versa petitum, ut multi sdiversariorum tam in exilium agerentur, quam Admonerentur.

Quæ quidem placita, licet summæ ignominie Reip. cederent, atque enormia essent, placuit tamen ea à Dominis Collegis, consilioque populi, in deliberationem vocari. Quo autem omnia perfectionem suam adipiscerentur, necessum erat, eadem in consilio communitatis adprobari, quod quidem in sequentem diem (neque etenim duo consilia eodem die convocari poterant) rejectum fuit: videbatur tamen tam tribubus, quam plebi satis, factum, pollicebantur siquidem, sanctionibus istis promulgatis, ab omni turba quierum fore.

Postero vero mane, dum in consilio communitatis hac de re ageretur, multitudo illa inconstans, moræq; impatiens, sub signis iterum in foro comparuit, idq; tam horrendis clamoribus atque vociferationibus, ut ad eas Domini ipsi non mediocriter consternarentur, atque ex eorum ordine, Guerriantes Marignuolus, metu potius, quam privatæ alicujus rei causa permotus, per gradus, tanquam portam obscuraturus, sese fuga præcipiri

domum

domum reciperet: neque vero is sese adeo clanculum subducere poterat, quin turbæ ipsius fuga imotesceret, nulla tamen in ipsum injuria profecta, preterquam quod inde conclamatum, omnes leip. Domini Palatium desererent, nisi liberos suos trucidari, ædesque igne cremari mallent.

Has inter turbas, de placitis istis deliberatum, Dominique in conclavia sua reversi fuerant, Consilarii vero in atrium descenderant, ibique de salute urbis ambigui attonitiq; hærebant, tantam nimirum tam turpitudinem effrænis multitudinis, quam sive malitiani sive metum eorum animos occupasse, qui istam libidinem aut cohercere, aut plane opprimere debebant. Domini præterea ipsi tam quod se ab uno sui ordinis desertos quam à nullo civium vel auxilio vel consilio adjuvatos experirentur, confusi perturbatique deque salute patriæ dubii conspiciebantur. Ambigui itaq; quid sibi vel agendum vel omittendum esset, dum hærerent, interum Thomas Strozzius, Benedictusq; Alberti, seu propria ambitione ducti, ea nimirum ratione Palatium occupari à se posse sperantes, seu quod id ex salute Dominorum arbitrarentur, ipsis authores fuere, ut insanix istiusmodi populari cedere, atque sese in ædes suas privati recipere mallent. Quod vero istud consiliū ab iis proficisceretur, qui sese duces seditionis exhibuerant, eam ab rem Alamantius Acciaivulus, Nicolausq; de Bene, ex Dominorum ordine, indignati, recuperatoq; paululum animo (licet jam reliqui in istud consilium descendissent) responderunt, in sua quidē potestate non esse, de reliquorū arbitrio disponere, sibi vero decretum, non prius locum suum deserere, quam id per tempus liceat, nec alioquin nisi cū vita auctoritatē neglecturos.

Atq; hæc sententiarum diversitas, tam Domino-
rum metum, quam plebis iram eo amplius provo-
cavit: adeo ut tandem Gonfalonarius, cui pericu-
lum declinare, quam auctoritatē turpiter prosti-
tuere,

*Domini
omnes
magi-
stratum
depone-
re cogun-
tur.*

tuere, satius erat, clientelæ Thomæ Stroz. seſe committeret, à quo extra Palatium protractus domumque conductus fuit. Hunc reliqui ſuccesſive inſecuti omnes, ad ædes ſuas ſe receperunt. Ne igitur Alamannus Nicolausque audaces magis, quam prudentes haberentur, poſtquam ſe ab omnibus dereliectos animadverterent, etiam ipſi ad ſua ſeſe receperunt, Palatiumque plebi atque Octoviris militiæ præſectis (qui quidem magiſtratu nondum ſeſe abdicaverant) ceſſerunt.

Geſtabat eo momento, quo plebs Palatium occuparet, Juſtitiæ vexillum, carminator quidam Michael Landonius: Hic nudus pedibus, veſteque pauperrima indutus, per gradus Palatii auditorium Dominorum petiit, ibique ſubiſtens, turbam, quæ ipſum eoſque ſecuta erat, aſſatus: Certitis inquit concives mei amantiſſimi, Palatium hoc, omnemque civitatem, in manibus veſtris eſſe, quid ergo deinceps faciendum cenſetis? Ad quæ uno ore acclamatum, velle ſe, ipſum ſigniferi primarii munus in ſe recipere, atque de univerſa Republica pro ſuo arbitrio diſponere.

*Carmi-
nator in
Princi-
pem
Reip.
Flor.*

Neque vero detreſcavit id amplitudinis Michael, ſagaci ſiquidem prudentique erat ingenio, naturæque potius quam fortunæ obſtriectus. Civitatem itaque componendam, motusque ſedandos rarus, quo populum à ſe commodum amoveret, ſpariumque rei adminiſtrandæ adipiſceretur, Nutum quendam, à Lapone Caſtilionechio olim liectorem ſcriptum, perveſtigari atque produci juſſit, cui quidem negotio perficiundo, major eorum pars, qui circum ipſum hærebant, digredi cœpit. Poſtmodum, ut imperium iſtud æquitate moderaretur, quod gratia adeptus eſſet, per præconem edici curavit, ne quiſquam deinceps vel incendiis vel rapinis nocumento eſſet, furcas in delinquentes ipſum ad forum conſtitu-

ens,

ens. Inde ad reformandum publicum statum progressus, Sindicos tribuum numero suo submovit, novosque in eorum locum substituit: Dominos omnes collegiaque abrogavit, officiorumque tabellas igne consumpsit. Interea temporis Nurus ille, à plebe depræhensus, atque uno pede ad furcas illas affixus, omnium manibus expositus, parvo intervallo nil nisi pedem illum, reliquo corpore frustatim dilaniato, conspiciendum reliquit.

*Rempn.
collap-
sam re-
stituit.*

Ex altera vero parte, octoviri illi (quod imperium urbis, ob discessum Dominorum, ad se devolutum arbitrarentur) ad novos Dominos legendos jam descenderant, quod Michaël exploratum habens, mox eos Palatio excedere imperavit, universo orbi sese probaturum inquiens, Florentiam sua industria, absque ipsorum consilio restitui posse. Convocatis postea tribuum sindicis, ex plebe minuta quatuor Dominos, ex majoribus tribubus duos, ex minoribus itidem duos, ad Remp. administrandam lectos constituit. Novam præterea partitionem adgressus, omnem Remp. in tres partes distinxit, unam earum novis tribubus, alteram minoribus, tertiam majoribus tribuendo. In Salvestrum Mediceum proventus officinarum ad Pontem veterem contulit, sibi administrationem Empolianam sumsit, multaque alia beneficia in eos, qui plebi favebant, concessit, tam quo eorum operam remuneraretur, quam ut essent, qui ipsum deinceps contra æmulos defenderent.

Videbatur interim plebi, Michaëlem, in distribuendis muneribus publicis, erga majores ex populo nimium fuisse, neque tantam sibi superesse partem, quanta, ad gradum suum conservandum atque tuendum satis esset, cum ob rem pristina temeritate concitati, iterum in arma sese præcipitarunt, atque sub signis in foro comparuerunt, tumultuariis vocibus flagitantes, ut Do-

mini in coronam descenderent, ibique de rebus novis, securitatem ipsorum concernentibus, deliberarent. Animadversa à Michaële horum arrogantia, ne forte eorum animos magis accenderet, ipsorum petitionibus neglectis, modum saltem, quo petatum progressi essent, reprehendere, atque, ut arma deponerent, hortari cœpit, nihil tum ipsis denegatum iri pollicitus, quod hac quidem via Dominis, citra præjudicium, ipsis elargiri integrum non esset. Plebs vero id indignata, ad Palatium S. Mariæ novitiæ sese proripuit, ibique imperium in octo primarios, additis aliis præterea officiis atque ministris, contulit, atque his honorem dignitatemq; magistratus exhibere cœpit.

Ergo urbs duos jam magistratus habebat, atque à diversis Principibus regebatur. Atque hi quidem primarii constituerunt, ut semper octo viri, ex eorum, quæ ipsimet tractabant, opificiorum genere, legerentur, iique cum Dominis Reipubl, Palatium inhabitarent, idque omne, quod à Dominis decretum foret, confirmarent. Salvestro præterea Mediceo, Michaelique Landoni omne id, quod antea in ipsos contulerant, ademerunt: multis ex suo ordine, de officiis aliisque proveniuntibus, quo dignitatem gradumque suum tueri possent, prospexerunt. His ita constitutis quo singula rata essent, per duos internuncios, à Dominis atque consiliis confirmari ea petierunt, minis insuper additis, vi ea extorta fore, nisi sponte ad ea rati habenda descendissent. Atque legati quidem summa audacia, arrogantia vero longe indigniore, mandata sua Dominis proposuere, Landonique dignitatem ab ipsis in eum collatam, quamque ingrate irreverenterque vicissim ipsos habueret, exprobavere: tandem etiam ad minas descendentes, Michaëlem eo indignationis provocarunt, ut potius dignitatis suæ, quam pristinae conditionis memor, insolitam istam temeritatem, insuetam etiam modo retundendam esse statuere,

• tueret,

meret, evaginatoque quo cinctus erat gladio, in ipsos irrueret, graviterque saucios in vincula abduci imperaret.

Atque hic quidem casus omnem plebem non mediocriter irritavit, adeo ut armata manu id consequi se posse persuasa, quod citra arma obtineri non poterat, mox furibunda, ad Dominos opprimendos, profisceretur. Neque Michaëli ejus rei dubio, desidi esselibuit, sed potius praevenendum, magisque ex dignitate sua ratus, si ipsemet illos adgrederetur, quam si parietibus obseptus obsideri sese, atque tandem instar antecessorum suorum, cum ignomina Palatio expelli pateretur, magno coadunato civium eorum numero, qui errorem suum jam agnoscere coeperant, equum insiliens, multisque armatis stipatus, ad S. Mariæ novellæ fanum iter instituit. Plebs quoque eodem animo, fereque eodem momento versus Palatium moverat, sed utrique diversa via profecti, alii ab aliis aberant. Michaël eam ob rem subito regressus, jam forum occupatum, Palatiumque oppugnari perspexit, ergo nihil ultra differendum ratus, turbam illam à tergo invadens, eam vicit & profligavit, partemque urbe ejicit, partem armis exuit, atque in latebras compulit.

Depugnato cum admodum prælio, subito omnis urbs ad *Pristinam* tranquillitatem, unius *nam* Gonsalonerii virtute, rediit, qui quidem ingenio, *tranquillitatem* prudentia, & bonitate, facile omnes id temporis *revocat.* cives anteibat, eamque ob rem dignissimus est, qui paucis illis adnumeretur, qui patriam suam beneficiis sibi devinxisse memorantur. Quod si etenim, vel tantillum perversi ambitiosive animi ipsum existimulasset, jam de libertate urbis clamatum, eaq; majori tyrannidi exposita fuisset, quam quæ tempore Ducis Atheniensis eam exercuerat. Verum integritas viri passa non est ut quidquam à communi bono alienum animum ipse occuparet, ejusque prudentia eo rem de-

duxit, ut partim cives ipsi obsequerentur, partim refractarii armis profligarentur.

Quæ quidem cum ad modum gesta, non modo plebem perculerunt, sed etiam melioribus opificum oculos aperuerunt, ut jam non difficulter animadverterent, quam turpiter, ab iis peccaretur qui post profligatam potentiorum superbiam putidissimæ plebi sese submittere non erubescerent. Nam eo, quo Michaeli parta fuit victoriæ tempore, jam novi magistratus electi erant, eorumque duo tam abjectæ infamisque conditionis urna exierant, ut vel inde populo desiderium, tam insignis turpitudinis procul amovendæ, cresceret.

*Nova Reip. Florenti-
nae con-
stitutio.* Cum igitur ad diem Septembris primum, officia ineunte novo Magistratu, forum armatis ple-
num conspiceretur, vix pedem pristini Domini Palatio extulerant, quin maguo conatu inter armatos vox erumperet, nolle se quenquam ex infima plebe inter Dominos adsciri, quo quidem factum est, ut à Dominis, qui populo satisfactum cupiebant, bini illi, quorum alter Trias, Barroccius alter nominabatur, à re gerenda submoverentur, inque eorum vicem, Georgius Scalius Franciscusque de Michaelis legerentur. Abrogatæ præterea tribus infimæ plebis, eosque qui ex his officia adepti erant, Landone, Ludoico Puccio, atque quibusdam melloris notæ exceptis, iisdem mulctarunt. Munia publica insuper in duas partes divisa, earumque pars una majoribus, minoribus tribubus altera concessa. Minorum vero ipsorum, quinque ex minoribus, quatuor vero ex majoribus classibus peti voluerunt, Gonsalone-rius tandem modo ex his, modo ex illis legeretur.

Atque hæc quidem cum ad modum constituta, id temporis tranquillitatem civitati restituerunt: licet vero res ipsa publica, manibus infimæ plebis erepta eo modo fuisset, minorum tamen opificum classes, nihilominus potentia populares nobiles anteibant, quam ad rem nobili-

bus

bus omnino descendendum fuit , quo nimirum infimæ plebi tanquam aliunde ipsis satisfactum esset , classes eriperentur , nec illis præterea ipsis hæc res displicebat , qui eorum potentiam labefactatam cupiebant , qui nomine Guelfarum partium , hætenus tot injuriis maximam civium partem oppresserant. Quod ergo inter eos , quibus hæc nova Reipublicæ constitutio placebat , Georgius Scalius , Benedic. is Alberti , Salvester Mediceus , Thomasque Stozzius non contemnendam operam navassent , ii facile hac ratione vix non Principatum Reipubl. adepti fuere , hæc ergo has ad rationes composita pristina illa partium studia , quæ inter populares et nobiles , minoresque epifices , ex ambitione aliorum atque Albertorum , originem sumserant , facile resuscitare , quarum quidem partium alteram , quod maximæ hinc sæpius mutationes exorta , eamque ob rem earum crebra mentio facienda sit , populares , plebiam alteram deinceps nuncupabimus.

Exiliorum causa disque plena.

Nova partes, popularis et plebeia.

Stetit hæc regiminis ratio integrum triennium , multisque exiliis atque cædibus insignis fuit , quod nimirum ii , qui Rempubl. moderabantur , tam intra quam extra urbem , permultos male animo affectos animadverterent , eamque ob rem suspicionibus summopere paterent , persuasum siquidem ipsis erat , eos , qui in urbe malo animo degebant , indices res novas moliri : qui vero urbe arcebantur , quod nullo ii freno cohererentur , modo Principum , modo Rerumpublicarum exterarum adminiculo , variis rationibus modisque molesti gravesque erant.

Commorabatur id temporis apud Bononien-
ses , Giannozius Salernitanus , Caroli Durazzii , à
Regibus Neapolitanis oriundi , dux belli celebris ,
ibique potissimum hærebat , quod à Papa Urba-
no , utpote Reginæ Neapolit. Joannæ hoste , non
exiguum momentum ad bellum , quod Reginæ
Carolus parabat , inferendum ipsi exspectaretur :

H. 3.

dege-

degebaſt itidem Bononiæ permulti Florentinorum exulum, qui tam ducem iſtum, quam Carolum ipſum, ſtudioſiſſime ſectabantur, quod quidem iis qui Rempubl. Florentinam id temporis adminiſtrabant, maximarum ſuſpicionum anſam exhibuit, adeo ut vel inde fides calumniis facilis adhiberetur, quibus ii petebantur, quorum animus erga Rempub. jam antea dubius eſſet.

In tanta ergo animorum ſuſpenſione, ad magiſtratum delatum fuit, Giannozium illum Salernitanum cum copiis, magnoque exulum numero, urbi imminere, atq; eam opera eorum, qui in urbe ipſum proditorio animo exſpectabant, occupatum ire. Accuſati ejus criminis inter primos Petrus Albizius, Caroluſque Strozzius, atque poſt hos Cyprianus Mangionius, Jacobus Sacchettus, Donatus Barbadorius, Philippus Strozzius, Joannesque Anſhelmus, omneſque in vincula (Carolo Strozio excepto, qui fuga ſaluti ſuæ conſuluit,) conſecti, Thomas inde Strozzius, Benedicuſque Alberti ad tutelam urbis, ne quis forte in iſtorum gratiam moveret, cum copiis deſignati. Examini ſubjecti nihil eorum, cujus inſimulati rei fuerant, compertum, dum vero Capitaneus in eos ſententiã ferre dubitaret, adverſarii ipſorum, concitato populo, tanta rabie inſiſtere in eorum necem perrexerunt, ut tandem neceſſitate adacti judices, in eorum exitium conſentirent.

*Inſen-
tes vi
publica
ad ſup-
plicium
rapti.*

Neque vero Petro Albizio vel antiqua nobilitas, vel priſtinæ dignitates ſummaque qua pollebat authoritas, quidquam ibi profuere, quæ quidem in tantum exiſtimationis culmen ipſum everxerant, ut non adeo multo, ante eam calamitatem, tempore, dum ipſe amicos convivio ſplendidiffimo excepiſſet, quidam vel viri amici munere deſungi, ipſumque humanitatis commoneſci, vel certe inimicum animum ſuum teſtari, volubilitatemque fortunæ ipſi objicere cupiens, obbam

obbam hipotrimmatis, quæ clavum occultabant
 referram, ipsi obtuli curaverit, qui quidem ada-
 pertus, à convivis in eam sententiam acceptus in-
 terpretatusque fuit, moneri illum, ut rotam volu-
 bilem fortunæ illo configeret, fieri alioquin non *Fortu-*
 posse, postquam illa ad culmen supremum ipsum *na in*
 jam evexisset, quin periodo innixa, tandem ad *constan-*
 inum ipsum sit præcipitatura: quod quidem *tia.*
 præsagium, primo ab ipsius declinatione, post
 modum etiam morte comprobatum fuit.

Ab his ergo cædibus urbs eo magis angī, tam-
 que à victis quam victoribus, magnum aliquod
 malum timeri cœpit, metus tamen eorum, qui
 Rempubl. administrabant, omnium pessimos pro-
 duxerat fructus, utpote penes quos vel minimum
 momentum ad novas injurias, admonitiones, exi-
 lia, cædesque satis valebat. Quibus præterea no-
 væ leges accedebant, quas subinde, ad conditio-
 nem suam stabiliendam, Domini comminiscē-
 bantur, quæ quidem singula ad eorum injuriam
 vergebant, qui ipsorum partibus quoquo modo
 suspecti erant, in quos insuper *x lvi.* viros con-
 stituerunt, quorum esset, Rempubl. à suspectis
 civibus purgare. Atque illi quidem *xxxix.* ci-
 ves admonitione notarunt, multos præterea po-
 pularium in nobilium, nobilium vero alios in
 popularium classes transcripserunt. Quo vero ab
 externis insidiis munitiores essent, Joannem
 Agutum Anglum, belli Ducem celeberrimum,
 quod antea Papæ, aliisque Italis, egregie ope-
 ram suam navasset, ad stipendia sua vocarunt.
 Quod autem ab externa vi sibi metuerent, id in-
 de originem traxit, quod undique copix pro Ca-
 rolo Durazzio, cui decretum erat Regnum Nea-
 politanum occupare, colligerentur, quibus, ut
 fama ferebat, multi Florentinorum exulum
 adhærebant, cui quidem discrimini, præter co-
 pias jam collectas, Florentini insuper magna ar-
 genti vi obviam iverunt: atque Carolo, Aretium
 usque

usque cum copiis progressu, xl millibus Hungaricis pacem compararunt, cum vero is paulo post regnum Neapolitanum felici successu occupasset, Joannamque Reginam in Hungariam custodia mandasset, novæ inde suspiciones, Reipubl. Florentinæ moderatorum animos exstimularunt, utpote quibus persuaderi non posset, pecuniam plus apud animum Regis, quam antiquam cum Guelphis, tam ignominiose à se oppressis, amicitiam valere.

Atque harum quidem suspicionum augmenta, etiam injurias accrescebant, quæ tamen non modo eas non exstinguebant, sed potius augebant. Qui præterea summa insolentia Georgii Scalii, Thomæque Strozii accedebant, utpote qui auctoritate sua magistratum ipsum anteverterent omnesque sibi metuerent, ne ab ipsis plebis auxilio opprimerentur: adeo ut non saltem bonis civibus, sed etiam seditiosis, administratio illa in tyrannidem abire videretur.

Postquam vero in fatiscisset, insolentiam illam Georgii Scalii, tandem periodum suum absolvere, accedit forte, ut Joannes Cambius, à quodam Scalii familiari, prodicionis accusaretur, cujus tamen innocentia mox abunde patuit: Judici eam ob rem visum, poenam talionis in accusatorem *Facinorosus vi publica supplicio ereptus.* ferre, neque vero Scilio licuit, seu precibus seu auctoritate sua, illum à sententia dimovere: assumpto igitur secum Thoma Strozio, armata manu eum è vinculis eripit, Palatium insuper Capitanei diripuit, ipsumque Capitaneum latebris salutis suæ prospicere adegit. Quo quidem facinore, tantum universæ urbis odium in se concitavit, ut inimicis ipsis commodum videretur, non modo ea occasione Rempubl. è manibus ejus extorqueri, sed etiam plebi eandem eripi posse, à qua nimirum integrum triennium, sub-hujus insolentia, oppressa fuerat. Cui rei Capitaneus non parum momenti contulit, utpote qui tumultu

tujam remittente, ad Dominos confugiens, hunc in modum locutus sit: Non invitum se quidem id muneris, cui præficere sese Dominis placuerit subiisse, quod nimirum sibi persuasum fuerit, hominibus se justitiæ amantibus obstrictum esse, & qui armis suis pro tuendis, non evertendis legibus uterentur. Postquam vero rationem istius regiminis, tam videre, quam experiri ipsi obtrigerit, non invitum se dignitatem illam, quam utilitatis atque honoris causa suscepisset, ad evitandum discrimen atque detrimentum in manu ipsorum reponere.

Non destitere Domini Capitaneo animum addere, ipsique tam restitutionem in integrum, quam defensionem in posterum offerre atque polliceri. Horum itaque pars, convocatis clam iis civibus, quos bonum publicum promotum cupere, minusque suspectos arbitrabantur, constituerunt, opportunius nunquam administrationem Reipub. Georgio Scilio, plebique eripi posse, posteaquam fere universus populus, ob facinus istud insolentissimū, animo jam alieniore ab ipso conspiciatur, occasione itaque ea commodum utendum, antequam odia illa refrigescerent. Neque etenim erant nescii, *auram illam popularem, minime quovis momento, ut acquirere, sic etiam amittere hand difficile esse.* Quo vero facilius conatus suos effectum darent, è re sua futurum opinati sunt, si Benedictum Alberti in partes suas petraherent, sine cujus assensu, rem discriminis plenam judicabant.

Erat Benedictus ille locupletissimus, humanus pariter ac severus, patriæ, ejusque libertatis amans, cuique Tyrannis maximopere displicebat, adeo ut non magna opera ipsum suum facerent, utque in ruinam Scilii consentiret persuaderent: siquidem non aliam ob causam, à nobilibus popularibus, partibusque Guelfis, antea successerat, plebique sese conjunxerat, quam quod istorum in-

solentiam atque Tyrannidem averfaretur, postquam igitur animadvertisset, principes plebis iisdem vestigiis insistere, jam dudum eosdem neglexerat, atque in injurias illas, civibus illatas, minime consenserat, adeo ut eadem plane rationes, quæ ipsum plebi conciliaverant, eam ab iisdem tandem alienarent.

Igitur Benedicto, artiumque præfectis in suas partes traductis, armisque comparatis Georgius in vincula coniectus, posteroque diluculo capitis mulctatus fuit, idque tanto cum partium suarum terrore, ut nemo in ejus gratiam quidquam moveret, sed potius quilibet, quantum posset, ad ipsius exitium conferret: Strozzius vero fuga sibi consuluit. Atque ille quidem, cum sibi coram eo populo moriendum cerneret, à quo paulo ante vix non adoratus fuerat, tam de iniqua sua sorte, quam civium malitia summo opere conquerebatur, quibus circumventus, istiusmodi nimirum multitudinem favore studioque prosequi coactus fuisset, in qua nec fides, nec gratitudo, repperiri posset. Postmodum Benedictum Alberti inter armatos conspiciens dixit: Et tu Benedicte patris, ut hæc injuria in me proficiscatur, quam ego tibi inferri, si tuo loco consisterem, nullo modo permitterem? Verum hoc tibi dictum esto, hunc diem extremum malorum meorum, exordium vero tuorum esse. Tandem secum ipse expostulando, quod in istiusmodi populum recubuisse, quem quælibet vox, quævis actio, quævis suspicio movere, atque corrumpere solita sit, inter medios inimicos, mortemque ipsius hilari vultu spectantes, vitam deposuit. Ab ejus nece permulti alii, quorum ipse studiis creverat, extincti, atque à populo dilaniati fuere.

*Georgii
Scalii
mors.*

Atque hic quidem casus universam civitatem turbavit, siquidem ad ejus necem, permulti armis sese muniverant, quo tam Dominis, quam Capitaneo subsidio essent, alii vel ex ambitione, vel suspi-

suspicionibus indulgentes, idem egerant, atque pro variis humoribus, qui civitatem agitabant, quilibet diversos fines sibi proposiros habebant, eosque consecuturos sese, priusquam arma deponerentur, singuli sperabant. Siquidem illi, qui ex antiqua nobilitate supererant, quos Magnos & potentiores vocavimus, dignitatibus se arceri, ferre non poterant, iisque recuperandis, omni studio conatuque invigilabant, eamque ob rem, ut Capitaneis partium sua autoritas recuperaretur, summopere desiderabant. Nobilibus vero popularibus, majoribusque tribus dolebat, minoribus classibus plebique ad Rempublic. viam patere: contra vero artes minores, potentiam suam non modo minime imminutam, sed potius auctam cupiebant, plebs vero infima, collegiis suis excidere metuebat: quæ quidem studiorum diversitas, intra anni terminum, multis motibus ansam suppeditavit, dum modo antiqui nobiles, modo majores, modo minores tribus, quibus plebs sese conjungebat, armati turbarent, adeo ut sæpius uno eodemque tempore, quævis harum partium, atque universa urbs armata conspiceretur, sæpiusque illæ, tam inter sese, quam cum Palatii excubitoribus pugnarent, siquidem Domini, aliquando cedendo, aliquando pugnando, pro ut res ferebat, quo melius poterant modo, discrimini obviam ibant.

Tandem post duos universorum civium conventus, Parlamenta vocant, multasque Dictaturas, quas Balias supra appellavimus, ad quæ pro *Nova Reipub. constitutio,* restituenda Republ. descenderant, postquam infinitos labores, damna, clades atque discrimina, *exulum que re-* istiusmodi Reipubl. constitutio adinventæ fuit, *stitutio.* qua omnes illi, qui post Salvestri Medicei moderatum justitiæ vexillum, in exilium missi erant, patriæ restituerentur. Stipendia, præmiaque iis omnibus adempta, qui a Dictatura anni

L X X V I I I in illum usque diem ea obtinuerant,

Guelfis partibus dignitates restituta, tribus duæ recentiores antiquata, cæque pristinis classibus permixta: opificibus minoribus vexillum justitiæ excussum, iisque tertia pars dignitatum concessa, cum antea dimidiam occuparent, atque etiam inter has, amplioribus ipsis interdictum: qua quidem ratione, partes populariter nobilium & Guelforum, administrandam Remp. deturbata inde plebe, denuo conscendebant. Postquam plebs illam ab anno 1xxviii ad annum usque 1xxx1. occupavisset.

*Ingrata
patria.*

Necque interim hæc recens Reipubl. constitutio, minus gravis atque injuria, sub exordium, civibus fuit, quam illi plebem experti essent. Multi siquidem nobilium popularium, qui ejus regiminis duces exsisterant, magno cum numero plebejorum ducum, in exilium acti: Inter quos etiam Michael Landonius pulsus, quem summa in patriam collata beneficia, cum plebs urbem furibunda depopularetur, ab injuria ista vindicare, apud partem adversam, non poterat. Ingratam igitur patriam, pro suis meritis, etiam ipsum experiri contigit. *Qua quidem in re postquam permulti Principum Rerumque publ. peccare soleant, inde evincere liquet, ut homines, tot eventibus edocti atque perterriti, antiquam Principum injuriam experiantur, eosdem potius offendant.*

Displicebat vero istiusmodi administratio, non minus quam hactenus semper, Benedicto Alberti, inque eam tam publice quam privatim invehebatur: qua quidem è re Principes Reipublicæ ipsum metuebant, quod nimirum ipsum plebi amicissimum inde arbitrarentur, sibi que persuasum haberent, ipsum, non quod vita Georgii Scallii sibi displicuisset, sed potius quo ipse solus administratione potiretur, in ejus necem consensisse, cui quidem suspicioni, exprobrationes ipsius, non parum faces subministrabant, adeo ut omnium eorum, qui potiores partes tenebant, oculi

in ipsum conversi essent, quam nimirum ratione tandem everti posset.

In urbe, dum cum ad modum degeretur, quæ extra succeſſerunt, non adeo magni momenti fuerunt, siquidem earum una plus ad metum, quam ad nocumentum valuit. Venerat nimirum eo *Ludo-* tempore in Italiam, cum exercitu, Ludoicus *cus An-* Andegavensis, quo Reginam Joannam in regnum *dius in* stitueret, Carolumque Durazzium eo exturbaret. *Italiam* Ea profectio non mediocriter Florentinos percu- *trajicit.* lit, siquidem tam Carolus, ex pristinae amicitiae necessitudine, auxilia ab ipsis flagitabat, quam Ludoicus, pro more eorum, qui nova fœdera ambiunt, ut neutram partem foverent, sollicite quærebat. Florentini ergo, quo Ludoico, tanquam gratificaturi, suum facerent, eademque via Carolo auxilia suppeditarent, Joannem Agutum à stipendiis suis removerant, eumque Papa Urbanus, Caroli amicus, conduxerat, quod quidem consilium, facile à Ludoico depræhensum, injuriæ summæ loco apud ipsum habitum fuit.

Postquam vero bello, inter Carolum & Ludovicum, in longius, apud Apulos, protracto, novæ copiæ ex Gallia Ludovico adventarent, fuere illæ, ab exulibus Aretinis Aretium conductæ, eoque occupato, pars quæ Carolum ibi sequebatur, inde exacta. Jam ergo de Florentinorum Republ. idem molientibus, successit mors Ludovici, resque in Apulia atque Tuscia, ea cum fortuna, pariter statum suum immutarunt, Carolusque Regno jam pene exutus, id non ægere sibi obtinuit. Florentini etiam ipsi qui de defendenda urbe ambigui fuerant. Aretium sibi vendicavere. Ab iis siquidem, qui pro Ludoico istud occupaverant, pretio numeratis compararunt.

*In ipsa
victoria
mori-
tur.*

Carolus igitur, de Regno jam securior, Hungariam petiit, eam, hæreditario jure ad ipsum delatam, occupaturus, relicta interim in Apulia conjugæ, & Ladislao, Joannaque liberis tenellis, ut

*Carolus
Duraz-*

*rim
Hunga-
riam
occupat.
suo*

Latitia suo loco copiosius differuimus. Obtinuit Carolus
eam ob Hungariam, sed paulo post ibi occubuit, victoria
rem illa à Florentinis, maximo cum apparatu, splen-
Flor. dore, atque lætitia, tam publice quam privatim
publica celebrata fuit, qua quidem in re, magnificentiam
et pri- urbis animadvertere licuit, quod permultæ fami-
vata, liarum, publicum splendore atque apparatu æmu-
Magno larentur, earum tamen una Albertorum, reliquas
luxu, omnes pompa fastuque anteciret: siquidem arma-
 ti aliique ludi, ab ipsis exhibiti, non privatorum,
 sed Principe viro digni erant. Quod quidem in-
 vidia in ipsos pristina, non parum momenti con-
 tulit, quibus suspicio illa, quæ publici ratione,
 Benedictum Albertum premebat, insuper acces-
 sit, ipsiusque exitium tandem provocavit. Illi
 enim, quæ Rempubl. moderabantur, æquis animis
 illum ferre non sustinebant, utpote qui sibi per-
 suasum haberent, quodvis vel levissimum mo-
 mentum, ipsum pristinae authoritati, partium
 suarum opera, restituere posse, quod ipsis præ-
 sentissimo exitio futurum erat.

Praci- Dum itaque hunc ad modum ambigui hære-
pno au- rent, ipseque vexillum classum id temporis gere-
thori ex ret, accidit forte, ut Philippus Magallotius ejus
itio so- gener forte in signiferum justiciæ vocaretur, quod
 quidem Principibus Reipub. metum non medio-
 criter augebat, utpote quibus videretur, ea ra-
 tione potentiam Benedicti, cum discrimine Reip.
 non contemnendo, nimium excrevisse. Quo igitur
 huic periculo, citra seditionem, obviam irent,
 eam ob rem Beso Magallotio, ipsius rivali, atque
 etiam hosti, authores fuerunt, ut temporis ratio-
 ne Philippum, ad eam dignitatem administran-
 dam inhabilem esse assereret.

Examinato accuratius a Dominis isto negotio,
 decretum fuit, partim odio, partim ut discrimen
 averterent, Philippum ad id munus inhabilem
 esse, lectusque in ejus locum Bardus Mancinius,
 vir plebeis partibus plane infensus, atque Bene-
 dicto

dicto inprimis infestissimus. Qui quidem, mox adepto Magistratu, ad Dictaturam progressus, ejus opera, dum de Republ. constituenda ageretur, Benedictum Alberti in exilium egit, omnem- *Exiliiq.* que reliquam familiam, uno Antonio præterito, *causa,* admonitione notavit.

Convocavit ante abitum Benedictus omnes, quotquot habuerat, amicos, eosque mœstos atque lachrymis madidos sic affatus est. Videtis patres, *Benedi-* amicique mei, qua ratione fatum tam me oppres- *di Al-* serit, quam vobis minari cœperit, quod quidem *berti* neque ego miror, nec etiam vos ipsos mirari ve- *oratio* lim, siquidem istiusmodi fortuna, ut plurimum *ad ami-* eos consectari solet, qui inter plurimos scelestos, *cos.* boni esse, tum eos sustinere cupiunt, quos major pars oppressos velit. Amor meus erga patriam, Salvestri Medicei amicitiam me expetere, postea etiam Georgii Scalii amicitiam deserere fecit: idem me compulit, ut mœres eorum, qui nunc Rempubl. moderantur, averfärer, qui quidem, cum neminem habeant, qui ipsos castiget, etiam eum, qui ipsos repræhendat, ferre nequeunt. Neque ædepol exilio meo, ipsos metu isto liberare abnuo, quem non saltem de me ipso, sed etiam de reliquis omnibus conceperunt, quos vitam ipsorum, Tyrannidis plenam scelestamque, exploratam habere animadvertunt, atque meo exilio, idem ipsis esse dictum cupiunt. Mæx quidem fortunæ, quod me pœniteat, nihil reperio, siquidem eas dignitates, quas patria in libertate constituta, in me contulit, ea, quæ servitute opprimitur, mihi eripere nequit, animumque meum, memoria anteaq̃ vitæ, potius recreabit, quam infelicitas exilii mei istum labefactare unquam queat. Hoc vero potius doleo, quod patriam meam prædæ, avaritiæ, & superbiz, paucorum expositam deseram: Doleo præterea vestram vicem, metuo siquidem, ne mala illa, quæ hodie in me desinunt, atque in vobis initium sumunt, majore cona-

conatu atque calamitate deinceps vos, quam me-
ipsum, persequantur. Hortor itaque vos, ut ani-
mos vestros, ad omnes fortunæ casus, mature
præmuniat, sicque vos moderemini, ut si quan-
do adversa vobis obtigerint (neque etenim pauca
vos manent) facile quisque arbitrari queat, ea
nulla vestra culpa vobis accidisse.

His ita constitutis, ne minorem integritatis fa-
mam extra, quam intra urbem, post se relinque-
ret, ad sepulchrum Christi profectiorem insti-
tuit, unde reversus, apud Rhodios vitam depo-
suit, ejusque reliquiæ Florentiam reportatæ, sum-
moque cum honore ab iis reconditæ fuerunt, qui
vivum, omnis generis calumniis atque injuriis,
oppresserant.

Neque ista calamitas familiam modo Alberto-
rum perculit, sed præter hos, permulti civium,
alii exilio mulctati fuere, in quibus recensentur
Petrus Beninius, Mattheus Alderotius, Joannes
Franciscusque de Bene, Joannes Bencius, An-
dreas Adimarius, unaque cum his, ingens mino-
rum opificum numerus. Inter admonitione no-
tatos fuere, Conones, Beninii, Rinuccii, Formi-
cones, Corbizii, Maneglii, & Alderotii.

Moris erat, Dictaturam ad tempus præstitu-
tum conferre, interim tamen ii, qui eam ad rem
lecti fuerant, postquam id, cujus nomine vocati
essent, peregrissent, honestatis gratia, licet tempus
nondum expirasset, Dictaturam deponebant. Igi-
tur etiam hoc tempore ii, ad quos Balia pervene-
rat, cum se officio satisfacisse arbitrarentur, eam
deponere cupiebant: id à multis intellectum, in
causa fuit, ut magna armatorum copia ad Pala-
tium conflueret, multosque admonitione exilio-
que priusquam officio abscederent, mulctari, pe-
teret. Displicuit ea res summopere Reipub.
Principibus, ne tamen rectâ obviâ irent, tanti-
per spe atque pollicitationibus turbam istam la-
clarunt, donec armatis & ipsi stipati, ductore
metu

metu id remitti impetrarent, quod furore peti-
tum fuerat. Quo vero aliqua ex parte, humore
isto noxio, urbem repurgarent, opificumque ple-
bejorum auctoritatem amplius labefactarent,
constituerunt, ut his quarta demum pars digni-
tatum pateret, cum antea tertiam obtinuissent:
porro quo semper duo, ad minimum, ex Princi-
bus essent, in quos Respubl. eum ad modum con-
stituta, secure recumberet, eam ad rem Gonfalo-
nerio justiciæ, quatuorque præterea civibus, po-
testatem dedere, ut Electorum Catalogum con-
scriberent, ex quibus bini quotannis deinceps ad
Rempubl. sorte optarentur.

*Alia
Respub.
Floren-
tina di-
spostio.*

Re ergo publica, post sexennium, hunc ad mo-
dum composita, urbs ab anno lxxx I. ad xc. usque
tertium intus satis tranquille habuit. Quo qui-
dem tempore, Joannes Galeazius Viscontius, alio-
quin Comes virtutum nuncupatus, patrum suum
Bernabum in vincula coniecit, eaque ratione uni-
versa Longobardia potitus est, sibi que persuasum
inde habuit, posse se aperto Marte, Imperium
universæ Italiæ, sibi pari facilitate comparare, ut
fraude Ducatum Mediolanensem occupaverat.
Eam ob rem, anno xc. Florentinis gravissimum
bellum intulit, quod quidem adeo variis successi-
bus administratum utrinque fuit, ut Dux non
minus aliquando de summa, ac ipsi Florentini,
periclitaretur, quos tamen manifestum exitium,
nisi Dux morte præventus fuisset, manebat: ni-
hilosecius magnis animis, atque ultra Rei alicujus
publicæ vires, sese defendebant, adeo, ut belli
exitus minus gravis esset, quam ejus initium ter-
rori exstitisset: Siquidem eo, quo Dux Bono-
niam, Pisas, Perusium, Senasque occupaverat
tempore, atque diadema Florentiæ sibi sumere
propediem speraret, ipse vitam cum morte com-
mutavit, adeo ut nec ipsi licuerit fructum præ-
teritarum victoriarum degustare, nec Florenti-
nis, magnitudinem cladis suæ, satis pro re æsti-
mare.

*Io. Galeazius
Visconti-
us
Longo-
bardia
Prin-
ceps bel-
licosus.*

*In fata
concedis*

mare. Interea, quo hoc bellum gerebatur tempore Gonfalonerii munus Maso Albizius obtinuit, quem ab Albertis mors Petri abalienaverat, neque dum eousque partium studia penitus refrixerant. Eam ob rem, licet Benedictus in exilio diem jam supremum egisset, hic consilia iniit, quæ ratione, antequam munere suo defungeretur, etiam in reliquos Albertorum vindictam exercere posset.

Nactus ergo quendam, qui cum exulibus, in Remp. conspirasse ferebatur, quæstioni eum subjecit, atque Albertum Andreamque Albertos, ab eo indicatos, mox in vincula conjici curavit, quod quidem omnem civitatem turbavit, adeo ut Principes, coadunato milite atque ad concionem convocato populo, Dictaturam repeterent, quarum opera multi civium in exilium pulsi, novæque sortitiones officiorum factæ. Inter exules fuere, omnes propemodum Albertorum, multi præterea opificum tam notati, quam vita spoliati. Ob tor, tamque atroces ergo injurias, à classibus opificum atque plebe tumultuari tandem cœptum, ut pote quibus videbatur, non modo se dignitatibus, sed vita perinde ipsa privari. Pars horum ad Palatii forum substitit, pars vero ad ædes Veri Medicei deflexit, qui quidem, ab obitu Salvestri Medicei, ejus familiæ primus habebatur. Illos ergo, qui ad Palatium substiterant, ut Reip. Principes commodum distinerent, ipsis Rinaldum Giansiliazium Donatumque Acciaiovolum, tanquam omnium plebi acceptissimos, una cum signis Guelfarum populique partium præfecere. Hi vero qui ad Verum confluxerant, cum obnixè rogarunt, ut Rempub. moderandam in se recipere, Tyrannidemque eorum civium, qui bonum, bonosque ipsos, subverterent, à cervicibus ipsorum amoliri dignaretur.

Conveniunt omnes, quot quot eorum temporum

*Nova
Florentia
seditio.*

*Veri
Medicei
continentia
& constantia.*

rum memoriam post se reliquere, Verum, si plus ambitioni, quam integritati tribuere voluisset, facile Principatum totius Reipub. in se transferre, et occasione, potuisset. Atrocissimæ siquidem injuriæ, quæ per fas nefasque classibus, earumque fautoribus, illatæ fuerant, adeo omnium animos ad vindictam exstimulaverant, ut nil nisi dux, ad amoliendam tyrannidem istam, ipsis deesset. Neque defuere, qui Vero, quidnam posset, exponerent. Antonius siquidem Mediceus, qui diu inimicitias cum ipso exercuerat, ut Remp. subiret, ipsum multis exhortatus est, ad quæ Verus sic respondisse fertur: Minæ tuæ, dum mihi adhuc adversarieris, nunquam me exterruerunt, neque adeo modo, dum mihi amicus es, consilia tua, quidquam mihi damni parturient. Inde ad populum conversus, bono eos animo esse iussit, patrocinium se ipsorum suscepturum, modo sese moderari paterentur.

Profectus ergo cum ipsis ad Palatium, hoc modo *Ejus oratio* Principes alloqui cœpit: Non sibi vel minimum dolendum esse, quod ea quidem ratione hætenus *pro civibus oppressis* vitam egerit, qua à Populo Florentino se amari promeritus sit, id potius se dolere, istius modi inde iudicium de se natum, quod in ipsum convenire minime queat: nam postquam suspicionem, vel irrequieti vel ambitiosi, de se exhibuerit, nunquam, nescire plane sese, qua ratione factum sit, ut vel patronus irrequietorum, vel Reipubl. cupidus ambitiosusve haberi potuerit. Rogare ergo sese Dominos, ne inscitia plebis, sibi nocumento sit, nam quoad ipsum, quam primum id per occasionem licuerit, se in ipsorum manus ultro sese constituisse. Monitos tamen se cupere, ut potius mediocri victoria, civitate salva, contenti esse, quam si integram persequantur, eam in discrimen præcipitare malint.

Fuit hæc integritas Veri, summiopere à Dominis laudata, rogatusque, ut populo ab armis discedere

dere suaderet, non defuturos postmodum sese iis quæ ab ipso, aliisve civibus salutaria ipsis suppeditari possent. Versus inde cum sua turba ad eos, qui à Rinaldo Donatoque ducebantur, hos illis immiscuit, dixitque, se Dominos optime affectos offendisse, multaue pro ipsorum commodo in deliberationem vocata, verum ob temporis angustiam, nondum determinata fuisse. Rogare interrim, ab armis discederent, Dominisque morem gererent, fidem suam stipulatus, dimissione plus quam superbia, precibusque quam minis obtineri posse, neque ipsis securitatem defuturam, modo dicta sua audientes esse velint: quibus quidem verbis persuasi, omnes ad sua, fidem secuti, remearunt.

Postquam ab armis discessum esset, Domini forum Palatii armatis occuparunt, quibus postea duo civium eorum millia, quos sibi addictos noverant, conjungere, usque in singula vexilla destinatis, injungere, ut quoties opus foret in procinctu essent, reliquis, qui non scripti essent, usu armorum interdixere. His ita constitutis, multos opificum tam necavere quam proscribere, atque eos præsertim, qui ferociores sese in tumultibus exhibuissent. Quo autem porro Gonfalonerio iusticiæ plus authoritatis esset, decrevere, ne ququam ad id munus, minor xlv. annis, legeretur. Multa præterea ad gubernationem suam stabilendum sanxerunt, non modo iis, contra quos introducta erant, minime ferenda, sed etiam civibus ipsis suarum partium exosa. Neque etenim regiminis ille status bonus tutusve ipsis videbatur, quem tanta acerbitate atque violentia tueri necesse esset, immanitas siquidem ista, non modo Albertis illis, qui in urbe residuerant, atque Mediceis, quibus videbatur populum à se circumventum, verum etiam permultis aliis displicebat: primus vero, qui contra ire auderet, Donatus, Jacobi Acciavoli, fuit. Is siquidem, licet

magna

magna in urbe autoritate polleret, Masonique Albiziorum, (apud quem ob res, munere vexillatigestas, summa Reipubl. resederat) potius superior, quam par esset, non poterat tamen, inter tot animo male affectos, ipse deses agere vel publicam calamitatem, (quod plerique solent) in commodum suum convertere.

Eam ob rem de exilibus patriæ restituendis vel saltem de admonitis ad dignitates revocandis, consilia secum agitare, tandemque id sibi animi esse, modo hinc, modo illinc, apud cives testari coepit, non alia nimirum ratione populo satisfieri, humoresque partium corrigi posse inquiens, neque se aliud expectare, quo id effectum daret, quam ut inter Dominos reciperetur. *Verum cum actiones nostræ ita comparata sint, ut mora nobis tadium, celeritas vero periculum parturire soleat.* Eam ob rem quo tadium levaret, fortunæ aleam sibi experiundam esse constituit.

Erant id temporis ex Minorum numero Michael Acciaivulus ipsius socius, Nicolausque Riconerius amicus. Occasionem itaque se adeptum ratus, quæ non prætermittenda esset, consilia sua apud hos deposuit, petiitque, ut in consiliis legem rogarent, qua restitutio civium contineretur. Atque illi quidem persuasi, collegarum animos ea de re tentarunt, verum responsum, *res novas minime tentandas, quarum commodum in ambiguo, periculum vero certissimum esset.* Eam ob rem Donatus, postquam etiam alia via idem sapius frustra tentasset, ira commotus, eo prorupit, ut diceret, postquam ipsis integrum non esset, Republicam iis, quas in manibus haberent, rationibus, restituere, fore ut armis eam corrigi, propediem sint experturi. Quæ quidem vox, tantopere animos offendit, ut re cum Dominis deliberata, Donatus vocaretur, atque convictus, in exilium Barletium relegaretur. Post hunc Alamannus Antoniusque Mediceus, præterea omnes istius fami-

*Contra-
que Do-
natus
Acciaivulus
nilitur.*

*In exi-
lium
pellitur.*

familiz, qui ab Alamanno originem ducebant, multi insuper opifices plebei, qui autoritate apud plebem valebant, in exilium puls, quæ quidem istius biennii spatio, quo Maso Rempub. administrabat, successere.

*Exuln
Floren-
tinorum
occulti
sonatus.*

Dum ergo urbs permultos, male affectos, intra moenia, multosque exules haberet, factum est, dum Pichius Cavicciullus, Thomas Riccius, Antonius Mediceus, Benedictus de Spinis, Antonius Girolamus, Christofanus Carlonius, duoque præterea alii infimæ conditionis, verum quotquot eorum erant, adolescentes, audaces, atque pro patria recuperanda, ad quævis subeunda parati, Bononiæ versarentur, ut occultis rationibus, à Piggello, Baroccioque Cavicciullis, qui Admonitione notati Florentiæ agebant, his significaretur, cupere se ipsos clam in ædes suas recipere, si ipsis eo occultè penetrare integrum esset, unde postmodum Masum Albizium, in publicum prodeuntem, interficere, plebemque ad arma excitare facile possent, quam quidem movere eo proclivius esset, quod plerique, conditionem illam urbis, averfarentur, præterea à Ricciis, Adimariis, Mediceis, Manelliis, multisque aliis familiis, auxilia ipsis certo expectanda essent.

*In ip-
sam ur-
bem pe-
netran-
tium.*

Hac erge spe adolescentes isti excitati, quarto Augusti die, anni MCCCXCVII. Florentiam perrexerunt, ibique in ædibus constitutis occultati, Masum, à cujus cæde motum cupiebant, observarunt. Atque Masus quidem in publicum prodiit, inque Pharmacopolio, ad S. Petrum majorem, substitit, quod etiam ab eo, qui ipsum observatum missus erat, conjuratis subito renunciatum fuit. Ii ergo confestim armis correptis eum ad locum festinarunt, sed Majus jam inde discesserat: ne tamen illi animo remissiores, quod prima via non cessisset, ad forum vetus perrexerunt, eo-que loci quendam adversarum partium obtruncarunt

carunt, inde voce elatiore, populum, arma, libertatem, Tyrannorumque necem, crebro ingemendo ad forum novum conversi, alium istarum parrium neci tradiderunt, eaque ratione per urbem discurrentes, postquam neminem arma corripere animadverterent, ad Nighittosam substituerunt, ibique altius conscendentes, populum, qui frequens, spectandi licet potius, quam auxilii subministrandi gratia, eo confluerat, ad arma vocare, hortarique coeperunt, ut ex servitute illa, tantopere ipsis exosa, exire mallerent, non privatis injuriis, sed potius querimoniis & lamentationibus civium, se commotos, ipsos in libertatem vindicare cupere, audivisse se aliquoties ipsos divinam opem implorantes, atque occasionem expetentes, qua jugum istud excutere possent, neque aliud quam ducem eam ad rem opperientes: jam vero, cum tam occasio illa, quam duces commodum sese exhibeant, stare ipsos stupidos atque attonitos, exspectareque, quousq; ii, qui libertatem ipsorum promotam cuperent, opprimantur, ipsique servitutem longe acerbiorē deinceps experiantur: Mirari sane sese, eos ipsos, quos minima alioquin injuria ad arma corripienda excitaasset, tot modo cladibus oppressos, nihil movere, sed otiosos pati, tam ingentem civium suorum numerum exiliis atque notis pessum ire, licet tam exules patriæ, quam notatos dignitatibus restituere, in ipsorum arbitrio repositum sit. Quæ porro exhortationes, (verissima quamvis) turbam illam nequiequam moverunt, seu quod metu præditi, seu quod animi ipsorum, ob binas illas cædes, ab homicidiis istis alieniores essent.

Cum ergo conjurati illi animadverterent, neque verbis neque rebus se quidquam promovere, sero tandem agnoscere coeperunt, quam periculosum sit, istos in libertatem asserere, quibus servire omnino constitutum sit; igitur de negotio perfi-

perficiundo desperantes ad templum S. Reparata sese receperunt, idque non tam vitæ tuendæ, quam mortis differendæ causa, obsecraverunt.

Interea Domini, ad primos motus aliquo modo turbati, Palatium armaverant: verum postquam rem ipsam, authoresque tumultus, quem porro in locum ii sese recepissent, accuratius explorassent, paulatim animum resumserunt, Capitaneumque, armatorum turba stipatum, ad eos compræhendendos ablegarunt, qui quidem, non magno labore, templi fores effregerunt, atque mileros partim pugnando sese defendentes, interfecerunt, partim compræhenderunt. Exanimati, neminem, præter binos Cavicciullos inter complices detulere, qui quidem una cum ipsis perire.

Alii Hunc casum, alius longe majoris momenti, *exulum* consecutus est. Bellum id temporis cum Duce *conatus.* Mediolanensi, (cujus supra quoque mentionem fecimus) Florentini gerebant. Atque Dux quidem, manifesto Marte Florentinos expugnari posse diffusus, ad clandestinas artes animum advorterat, Florentinisque exulibus intermediis, quorum nimirum omnis Longobardia referta erat, cum quibusdam in urbe tractare cæperat, eoque tandem convenere, ut ad diem constitutum, omnes exules ad arma tractanda idonei, ex locis Florentiæ propinquioribus, secundo Arni fluvio, urbem illaberentur, operaque amicorum, qui in urbe agebant Principum ædes invaderent, iisque obtruncatis Rempubl. ad arbitrium ipsorum restituerent.

Erat inter conjuratos, intra urbem, Ricciorum quidam, cui Samminiato nomen, qui dum complices studiosius sibi compararet, quod nimirum *in conjurationibus crebro occurrere solet, ut pauci ad perpetrandum non sufficiant, plures vero negotium prodant,* in delatorem suum forte incidit. Contulit siquidem ipse rem, cum Salvestro Cavicciullo, cujus

cujus sane fidem injuria, tam propriæ, quam in propinquos profectæ, promereri debuerant, verum is, timoris potius, quam propinquæ spei habitæ ratione, omnem rem subito ad Dominos detulit, qui quidem Samminiato comprehenso, seriem totius negotii quæstionibus extorserunt. Consciorum vero nemo, præter Thomam Davi- *Infan-*
 zium deprehensus fuit, quod is eorum, quæ Flo- *stique*
 rentiæ agebantur, plane ignarus, Bononiâ eo pro- *pariter*
 ficisceretur, atque in ipsa via circumveniretur, *sine.*
 reliqui vero omnes, Samminiato in vincula con-
 jecto, fuga sibi consulere. Samminiato Thoma-
 que pro criminis magnitudine, è medio sublatis,
 Domini Dictaturam in plures civium contule-
 runt, quorum nimirum esset fontes pervestigare,
 inque publicum consulere. Hi porro inter rebel- *Vnde*
 les scripserunt sex Albertorum, sex præterea Ric- *nova*
 ciorum, duos Mediceorum, tres Scaliorum, duos *proscri-*
 Strozziarum, Bindios præterea, Altovitios, Bern- *ptiones,*
 hardum Adimarium, multosque inferioris notæ
 alios. Admonitione porro notatæ universæ Ric-
 ciorum, Mediceorum, & Albertorum familiæ, ad
 decennium, paucissimis ipsorum exceptis. Inter
 Albertos quidem admonitionem evasit Anto-
 nius, quod quietus pacisque amans haberetur.

Accidit paulo post suspicionibus illis nondum
 plane consopitus, ut Monachus quidem, quod
 conjuratorum tempore sæpius Bononia Floren-
 tiam commigrare visus esset, comprehenderetur.
 Indicavit ille, se sæpius ad Antonium cum literis
 comisse: mox igitur Antonius in vincula con-
 jectus, eamque ob rem inficiaretur, à Monacho
 tamen convictus, eamque ob rem ære multatus,
 atque ad trecentimum ab urbe lapidem relega-
 tus fuit. Potro, ne indies, ab Albertorum fami-
 lia Reipubl. discrimen expectandum esset, omnes
 præterea ejus familiæ, qui xv. ætatis annum ex-
 cessissent, proscripti fuere.

Atque hæc in annum mcccc. inciderunt, bien-

Icen. nio nimirum, antequam Dux Joannes Galeazius
Galea- vita fungeretur atque suo obitu bello, ad duode-
xii Vi- cim annos cum Florentinis gesto, finem impone-
secutii ret. Quo quidem tempore, Reipub. potentia
obitus. non mediocriter aucta, quod nimirum ea hostes,
 tam intra quam extra muros oppresserat, Pisanis
Pisani bellum illatum, iique feliciter, magnaue cum
à Floren- Reipubl. Florentinæ gloria, subjugati fuere. Inde,
tinis ad annum usque MCCCCXXXII. in urbe quietum,
subacti. præterquam quod contra Albertos, anno. MCCCCXII
 fines egressos, Dictatura constituta, illique novis
 legibus & exactionibus repressi fuerint. Inter quæ
Bellum Florentini bellum cum Rege Ladislao Neopolita-
cum Re- no gessere, quod ex morte Regis anno MCCCCXII.
ge Ladis- finem sumsit, postquam is viribus primo inferior,
lao peri- Florentinis Cortona cecidisset. Verum restauratis
culsum postmodum viribus, redintegratoque bello, tanta
 virtute id administravit, ut Florentinis id non
 minus exitiosum futurum fuerat, quam quod cum
 Duci Mediolanensi gestum erat, nisi id pariter
 cum morte Regis exspirasset: neque Florentini
 ob istiusmodi belli exitum, fortunæ minus, quam
 in bello Mediolanensi, obstructi fuerunt. postquam
 etenim Rex Romam, Senas, Picenum Flaminiam-
 que jam occupasset, neque ipsi præter Florenti-
Ejus nos, subjugandum quicquam superesset, diem
avers. ipse extremum clausit.

Ab obitu Regis quievit urbs octennium, sub cu-
 jus anni (qui præterea bello cum Philippo Medio-
 lanensium Duci finem imposuit) exitum, partim
 studia in urbe reviviscere cœperunt, neque publi-
 cum agitare desierunt, priusquam illa Reip. admi-
 nistratio, quæ ad anno MCCCCXXXI. ad annum usq;
 MCCCCXXXII. steterat, penitus opprimeretur, cu-
 jus quidem administrationis tempore, Aretium,
 Pisa, Cortona, Liburnū, monsq; Pulcianus, Floren-
 tinorum imperio cessere, longeq; majora procul-
 dubio ab ipsis gesta fuissent, nisi urbs in se divisa,
 cū pristinis studiis, misere cōsiliata fuisset, quod
 in sequenti quidem libro uberius ex- licabimus.

LIBER QUARTUS.

URbes pleraque, præcipue vero, hæ quæ minus bene constitutæ sunt atque nomine Rerumpub. gubernatur, sæpius rationem administrationis statusque mutare consueverunt, idque potissimum, non respectu libertatis & servitutis, quod plerique arbitrantur, sed ratione servitutis atque nimis licentiæ. Libertatis siquidem nomen, à ministris licentiæ, popularibus nimirum, saltem prætextitur, servitutis vero nobilibus in ore geritur, cui utrisque horum pariter propositum sit, neque legibus, neque ulli hominum subesse. Enimvero, si quando occurrat, (accedere quidē id rato soleat) ut felici urbis genio, bonus, prudens, potensq; civis emergat, cujus industria atque constitutionibus, humores isti noxii, qui nobiles populumq; agitare solent, vel sistantur, vel eousq; repurgentur, ne facile in noxam evadere possint, ea sane civitas optimo jure libera, ejusq; publica administratio, firma ac stabilis dici mereatur. Postquā etenim, bonis legibus & constitutionibus superstructa sit, eam virtute humana, quod reliquis usu venire cernimus, conservari minus necesse est.

Atque istiusmodi quidem legibus & constitutionibus, permultæ priscarum Rerumpubl. (quarum diuturnum mansit imperium) dotatæ fuere: vicissim istiusmodi legibus destituebantur, atque etiam hodiernum destituuntur omnes, quæ administrationem tyrannicam cum ea, quæ licentiâ ducitur, hancque iterum cum illa crebo commutarunt, atque commutare solent, siquidem illæ ob potentes, utrarumque partium, adversarios

Nunquam diutius subsistere possunt, quod nimirum alterum genus, hominibus bonis, prudentibus alterum nunquam probetur: unum nocere facile potest, alterum bene facere difficulter queat: in illo insolentes, in hoc stulti nimium possunt, utrumque tamen eorum opus habet, ut vel fortuna humana regatur atque conservetur, quæ quidem, siue homine isto extincto, siue nimis laboribus exhausto, pariter deficere possunt,

Ut ergo ad rem veniamus, ex iis, quæ hæcenus memoravimus, satis abunde liquet, publicam illam rei gubernationem, quæ à Georgii Scalii necesse, sub annum MCCC LXXXI. initium sumsit, primo virtute Masonis Albizii, postmodum Nicolai Uzanii incolumem stetisse. Quievit igitur urbs ab anno XI. ad XXI. usque postquam nimirum tam Ladislao mortuo, quam Longobardia in multas partes distracta, neque in urbe ipsa, neque extra eam, quicquam timefcendum superesset. Nicolaum Uzanum comitabantur viri, auctoritate insignes, Bartholomeus Valorius, Nero Nigius, Rinaldus Albizius Nerius Lighinus, Lapusque Nicolinus. Studia porro illa partium, ex Albiziorum Ricciorumque discordiis nata, tantaque cum clade, à Salvestro Mediceo revocata, nunquam penitus sopita fuere, ac licet earum illa, quæ multitudini probabatur, triennium saltem imperio potiretur, annoque mox MCCC LXXXI. extingueretur. nihilominus, quod humor ille maximam urbis partem occupasset, nunquam ea funditus extirpari potuit: licet inficiari nolim, crebras Dictaturas; indeque exortas harum partium persecutiones, quæ ab anno LXXXI. ad annum usque cccc, in earum duces grassatæ essent, eas prope modum ad nihilum reduxisse. Atque præcipue, istis persecutionibus oppressæ familiæ memorantur, Albertorum, Ricciorum, & Mediceorum, ut pote quæ sæpius tam viris, quam opibus, exuerentur, illique qui eorum in urbe superstites manserant,

rant, honoribus arcerentur: quæ quidem clades, partes illas summopere deprefferant, & vix non penitus consumserant. Nihilosecius, penes multorum animos, injuriæ illæ atrocissimæ, earumque vindicandarum studium, vigeat, quod quidem nullo alio adminiculo suffultum, pectoribus reconditum delitescerebat.

Nobiles interim illi populares, qui Rempubl. id temporis quieti administrabant, in duos errores abierunt, iisque rationem illam administrationis, ruinæ exposuerunt: unus quod ex perpetuo imperio insolentia crescerent, alter, quod ob mutuam æmulationem atque invidiam qua alii alios premebant, atque ob continuam Reip. administrationem, non eo, quo par erat studio, ab aliorum insidiis sibi caverent. Postquam hi igitur sinistris suis rationibus, fere omnium odium incurrissent, neque quod eas minus timerent, seu potius ea in aliorum invidiam tolerarent, obviam ire cuperent: ea tandem via factum est, ut Medicorum familia, paulatim auctoritatem pristinam recuperaret. Atque primus quidem, qui ex hac emergere denuo cœpit, Joannes Biccii nuncupatus fuit: Siquidem locupletissimus ipsaque natura mitissimus pariter ac humanus, eorum conniventia, qui Rempubl. regebant, ad summum magistratus culmen conscenderat, quæ quidem res, universim tanta cum lætitia excepta celebrataque fuit, quod nimirum plerisque videretur, sibi ea ratione defensorem paratum, ut id prudentioribus, non abs re magnæ suspicioni fuerit: siquidem antiqua studia omnia reviviscere videbantur. Neque defuit Nicolaus Uzanus, quin cives ea de re moneret, ipsisque demonstraret, quam periculose istiusmodi hominem foveri, in quem omnium animi concurrerent, facile quidem principiis obsisti, verum dilata in moras invalescere, tandemque difficulter reprimi posse: agnoscere interim sese in Joanne multas condiciones, quæ Salvestrum Medicum

*Errores
eorum
qui Rēp.
Flor.
admini-
strabant*

*Iis, quæ
nocu-
mento
aliquan-
do esse
possent.*

*Medico-
rum pri-
mus qui
emerge-*

ceum longe superarent. Nulla tamen istarum monitionem, apud collegas Uzani, utpote ejus estimationem æmularentur, cumq; conjunctis sociorū viribus eversum cuperent, habita fuit ratio.

Dum igitur hunc ad modum, Florentinorum animi comparati essent, humoresque illi paulatim reviviscerent, Philipp. interea Viscontius, secundus Joannis Galeazii filius, ex obitu fratris, universæ Longobardiæ imperium adeptus, eamque ob rem, magnis conatibus se non imparem arbitratus, summopere ardebat, Genuenses sibi dunuo subjicere, qui quidem id temporis, Duce Thoma Campofregosio, liberi agebant: Verum vel istum, vel alium conatum requirere, ut Florentinos, novo fœdere, sibi conjunctos haberet, cujus rei, vel solam famam, ad adimplenda sua desideria satis fore judicabat. Eam ob rem legatis ad Florentinos missis, studiose amicitiam eorum ambivit. Fuere civium non pauci, qui novum fœdus dissuaderent, persistendum tamen ea in pace, quam multis jam annis cum ipso coluissent, agnoscebant siquidem commodum, quod inde in Ducem esset redundaturum, cum interim parum utilitatis urbem hinc maneret. Aliis fœdus iciendum videbatur, verum id tam angustis terminis circumscriptum, quo Ducis, terminos egredientis, animus subdolos manifesto depræhendi, pacemque violanti bellum æquiore titulo inferre posset: re ergo in utramque partem putata, tandem pax firmata fuit, quæ à Duce cautum, nihil sibi juris in ea fore quæ fluvio Magra atque Panaro, Florentiam versus, discriminarentur.

Philippus Viscontius Brescianus Genuam occupat.

Hac transactione impetrata, Philippus Bresciam, inde Genuam, præter eorum opinionem, qui Florentinæ ejus pacis authores fuerant, occupavit, utpote quibus persuasum esset, Brescianos à Venetis defensos, Genuenses vero tutelæ sui ipsius satis fore. Cum igitur in transactione, inter Philippum Ducemque Genuensem, Philippus Se-

razanam, multaque alia oppida, citra fluvium Magram, Campofregosio ea cautione concessisset, ut ea alienare cupienti, Genuensibus cederent, ea quidem via Philippum pacem, cum Florentinis, violasse judicabantur. Præterea foedus, cum legato Bononiensi, pactus erat, quæ sane singula animos Florentinorum abalienarunt, novisque remediis malis istiusmodi (quæ longe maiore expectabantur) contraeundum esse decreverunt.

Quæ quidem animorum alterationes, Philippum non latuere: ne igitur deesset, missis oratoribus, seu ut sese purgaret, seu ut Florent. animos pertentaret, seu etiam ut eos vanis conjecturis sopiret, mirari sese istas suspiciones simulabat, omnibus iis se renunciaturum pollicitus, quæ suspicionibus ansam præbere possent. Nihil tamen oratores isti egere aliud, quam ut civium animos in partes distraherent, videbatur siquidem iis, qui plus apud Rempub. valebant, arma capienda, consiliaque Ducis turbanda esse, quod si etenim copiis conscriptis, Philippus nihilominus quiesceret, non modo ea ratione bellum non inferri, sed potius paciviam subministrari. Per multos alii, seu invidia in eos moti, qui Rempubl. administrabant, seu quod à bello sibi metuerent, arbitrabantur, *non temere suspicionibus contra amicum indulgendum*, nèque porro res, à Duce gestas, tanti momenti esse. Hoc interim constare, si ad Decemviros creandos, militemque scribendum deveniretur, nihil aliud, quam bellum velle, quo quidem, si tam potens Princeps petatur, certo id exitio civitati fore, licet nihil è contra commodi inde sperare liceat, siquidem, si quæ forte bello obtineantur, ea commode defendi nequeant, quod Flaminiam interpositam habeant, de qua occupanda, propter Pontificis vicinitatem, ne cogitare quidem liceat, Nihil secius eorum sententia obtinuit qui præparationem ad bellum suadebant, repudiata illa, quæ pacem cupiebat.

Decem- Creati eam ob rem Decem viri, copiarum conscri-
virii ad ptæ, novæque exactiões impositæ, quæ quidem
bellum omnem urbem, quod iis minores cives plus, quam
contra potentiores, premerentur, querimoniis repletis,
Philippum Flo- inve&ipotentissimum in potentiorum ambitionem
rentia atque auctoritatem, quibus commodum videretur,
oreat. ad exercendam animi libidinem, opprimendumque populum, bellum minime necessarium suscitare.

Haec tamen ad arma nondum deventum erat, interim omnia suspicionibus patebant, siquidem Dux, à Legato Bononiensi rogatus, (metuebat is sibi ab Antonio Bentivoglio, qui exul ad castellum Bononiæ morabatur) copias in Bononiensem agrum trajecerat, quæ quidem agro Florentino adeo vicinæ, non mediocriter eos sollicitos, tenebant. Omnium vero maximo terrori fuisse, Ducisque animum non ambiguis indiciis patefecere ea, quæ de Foro Julio successere. Possidebat id temporis Forum Julium Georgius Ordelaffus, qui decedens, filium suum Theobaldum, Philippi tutelæ commiserat. At pueri mater, de tutoris fide ambigua, eum ad avum Ludovicum Alidosium, Imolensem Dominum, ablegaverat, quem tamen à populo Forojuliensi compulsus, Philippo tandem restituere necesse habuerat. Quæ igitur Philippus suspicionem de se averteret, animumque suum profundius occultaret, cum Marchione Ferrariensi clam pepigit, ut per Guidonem Torrellum, procuratorio nomine, Forojuliensem administrationem occuparet, quo facto, ipse Forojulio potitus est.

Atque hæc quidem, cum Florentinis innuissent, mox illi cunctatione valere iussa ad bellum ruere cœpere, licet permulti contrarium sentirent, Joannesque præcipue Medicus publice bellum dissuaderet, atque prolixè demonstraret, etiamsi de animo Ducis certo constaret, satius tamen esse, ab illo peti, quam ipsi bellum inferre, liqui-

liquidem hac via, Dux non minus causam belli, quam Florentini, reliquis Italiz Principibus probare possit, neque ipsis liceat, tam confidenter auxilia aliunde petere, quam si expectent, quo usque Ducis ambitio omnibus innotescat, majore præterea ipsos animo propria, quam aliena defensores. Reliquis videbatur, hostem minime intra septa excipiendum, sed potius obviam eundum, *fortunam nimirum iis magis amicam, qui bellum inferant, quam qui id propulsent*, minoreque cum periculo, in alieno dominio, licet id fortassis majores sumptus requirat, quam in suo, bellum trahi. Prævaluit igitur hæc opinio, decretumque, ut omne studium Decemviri impenderent, quo Forum Julium Duci eriperetur.

Cum ergo Philippus animadverteret, Florentinos ad ea occupanda conari, quæ ipse defendenda suscepisset, reliquis consiliis posthabitis, Agnolum Pergolensem, satis valida cum manu, versus Imolam ire voluit, quo nimirum Imolensium Dominus, sua ditione defendenda occupatus, nepotis curam negligeret. Cum ergo Agnolus, antequam Florentinorum exercitus Madigliano moveret, sub Imolam copias suas deduxisset, *Inde Imolam nocturne* atque ob frigus insolitum, fossas urbis glacie obductas comperisset, nocte quadam concubia, *furtim occupat.* furtim muros occupavit, atque Ludoicum in vincula Mediolanum transmisit. Eam ob rem Florentini, cum exercitu Forum Julium perrexerunt urbemque obsidione cinxerunt: ne porro Duci integrum esset, obsessis opem ferre, ideo Comitem Albericum ad stipendia sua receperunt, qui quidem ex Zagonara, Imolenses indies infestabat. Animadvertebat Agnolus Pergolensis, se Foro-Juliensibus opem ferre tuto vix posse, quod nimirum copiarum nostrarum, situ munitione defenderentur, eam ob rem Zagonaram sibi expugnandam esse constituit, haud dubia spe fretus, Florentinis aut cum locum negligendum, aut si defendendum

Zagona judicarent, Forojulium ipsis omittendum, præ-
ram de- liumque omnino committendum fore. Coegit
ditione igitur propediem Albericum, ut pacem peteret,
obtinet. quam quidem ea conditione obtinuit, ut oppido
 excederet, nisi intra quintum decimum diem au-
 xilia Florentinorum ipsi præsto essent.

Floren- Non latuere isthæc incommoda, tam exerci-
tinorum tum, quam cives Florentinos, dumque omnes vi-
exerci- ctoriam istam hosti præreptam cuperent, longe
tum in- uberiorem ipsi suppeditarunt: quippe Forum Ju-
fugam lium omittentes, quo Zagonaræ subvenirent, in
agit. prælio victi profligatique fuere, idque non tam
 virtute hostium, quam temporis injuria: nostri
 siquidem, tam imbris madidi, quam cum cœno
 profundissimo aliquot horas luctati, in hostem re-
 centem impeerunt, eaque ratione haud diffici-
 lem victoriam ipsi exhibuerunt: Licet ea clade,
 per universam Italiam decantata, nemo præter
 Ludoicum Obizium, duoque præterea ex ipsius
 comitatu, desiderati fuerint, atque equis excussi,
 cœno profundissimo immersi perierint.

Consternavit sane clades illa non mediocriter
 universos cives, potissimum vero magnos: quos
 belli authores fuisse, supra attigimus, agnosce-
 bant siquidem hoste cum acerrimo rem esse, inte-
 rim se tam armis quam amicis destitui, populum
 præterea adversum habere, à quo per vicos undi-
 que districtis se proscindi, & exactiones illas bel-
 lumque, nulla necessitate urgente susceptum, sibi
 exprobrari audirent. Inquiebant etenim, En De-
 cemvios creatos hostique metum incussum! En
 Forum Julium Duci è manibus ereptum! En con-
 silia eorum quæque in animo occultabant, dete-
 cta! non quidem quod libertas ipsis cordi fuerit,
 quam omni studio averfantur, sed quæ poten-
 tiam suam augescerent, quam tamen Deus, ju-
 stus judex, imminutam voluit. Neque sane hoc
 solo facinore, sed multis præterea conatibus,
 præcipue non absimili, cum Rege Ladislao, bello

urbi

urbi perniciosi fuere. Unde nam vero deinceps auxilia erunt petituri! A Papa forte Martino? At eum ob unius Braccii libidinem, proterve conculcarunt: à Regina porto Joanna? at eam, ope sua destitutam, arbitrio Regis Arragonum sese committere coegerunt. Quibus præterea multa addebant alia, quæ à populo ira turbato effundi solent.

Visum eam ob rem Dominis, magnam civium potiorum manum convocare, iisque internunciis, populi commotam bilem corrigere. Atque inter hos quidem, Reinaldus Albizius, Masi Albizii natu major filius, tamque propria virtute, quam patris memoria clarus, adque summa tendens longo sermone populum demulcere adgressus est, *non esse prudentis, inquiens, res ex eventu metiri, si quidem sapius occurrere solet, ut res mature delibata sinistrum exitum, pessime vero consultæ, bonum finem fortiantur, neque aliud agentii, quibus mala consilia, ex felici eventu probantur, quam ut ad mala censendum homines invitare videntur, quod quidem summo Rerump. exitio fiat, siquidem mala consilia, non semper felici successu cohonestentur. Iisdem porro ex causis eos peccare, qui prudens consilium, ex eventu minus læto, diducare cupiant, siquidem ea ratione civibus animi decrescant, ne in publicum sententiam suam libere depromere ausint. Inde ad necessitatem ejus belli digressus, opportunis rationibus demonstravit, nisi in Flaminia cœptum esset, necessario in Tuscia id excipiendum fuisse. Cum vero Deo visum sit, militem suum primo congressu profligari, damnum sane istud eo gravius fore, quanto abjectiores animo ipsimet sese sint exhibituri. At si fortunam ingenti animo excipere, iisque mediis, quæ in manibus sint, audacter contrahere contentur, tum neque ipsis cladem, neque Duci victoriam magno momento futuram. Neque vero sumptibus atque exactionibus futuris,*

*Oratio
sedan-
dis ma-
tibus.*

iplos moveri debere, siquidem ea tam citò desinere, quam etiam longe tolerabiliora, ac antea esse queant, postquam nimirum minore sumptu defensionem paremus, quam aliis bellum inferamus. Tandem avorum exempla ipsis imitanda proposuit, qui quidem constanti animo, adversa quævis ferendo contra omnem, omnium Principum vim, immoti hætenus substitissent.

His ergo rationibus cives erecti, Comitem Odonem, Braccii filium, ad stipendia sua vocarunt, ipsique moderatoris loco, Nicolaum Piccininum Braccii alumnum, atque omnium reliquorum, qui sub Braccio meruerant, celeberrimum ducem, conjunxerunt, multos præterea ductores constituerunt, iisque qui profligati equos amiserant, de equis prospexerunt. Viginti præterea cives, ad novas exactiones tribuendas legerunt. Atque illi quidem, quod potentiores, ex clade illa, dejectiores animadverrerent, nulla ipsorum habita ratione, iis potissimum exigendo molesti fuere.

Potentiores igitur, eam ob rem, male sibi consultum animadvertentes, primo quidem honestatis gratia, non tanquam suam ob causam, de acerbitate exactionis conquerebantur, sed ut injustam, universim eam proscindebant, mitigarique eam suadebant: verum id à multis depræhensum, inque consiliis impeditum, successu caruit. Alia igitur via, idem perfici posse persuasi, si nimirum facto ipso, acerbitas exactionis, omnibus innotesceret, indeque odium mereretur, auctores fuere, ut exactores, omni severitatis genere, pecuniam extorquerent, autoritate in eos collata, ut omnem contralictores sese defendentem, impune occidere ipsis liceret, quæ quidem consilia, multas civium cædes peperere: adeo, ut jam partium studia sanguinem redolere viderentur, prudentioresque infaustum rei exitum ominarentur, quod nimirum tam præstantiores, quibus honor

*Exactio
num
Floren-
tia a-
cerbitas.*

honor alioquin deferri consueverat, manuum in-
jectionem, æquo animo ferre non possent, quam
altera pars, æqualitati exactionis insisteret. Eam *Conven-*
ob rem, multi præstantiorum civium conventus *ticulo-*
agebant, tandemque concludebant, omni modo *rum*
administrationem Reip. ipsis recuperandam esse, *causa.*
postquam nimirum ipsorum socordia civibus, ad
exagitandas actiones publicas, animum addidisset, & eorum audaciam provocasset, qui alioquin
turbarum duces sese exhibuerant. Hæc ubi aliquoties inter ipsos disputata essent, constituere
omnes in unum convenire, deque negotio tandem
certo statuere.

Convenere ergo, venia prius à Laurentio Rido-
lfsio, Franciscoq; Gianfigliazio (qui tum ad gu-
bernacula sedebant) impetrata, ultra septuaginta
cives, ad fanum S. Stephani, aberat tamen Joannes
Mediceus, seu quod non vocatus esset, seu
quod, opinioni isti contrarius, interesse nolle. Pe-
roravit ibi Reinaldus Albizius, urbisque condi-
tionem omnibus exposuit, quod nimirum ex ip-
sorum socordia, administratio Reip. iterum ad
plebem devenisset, è quorum manibus, sub an-
num MCCC LXXXI. ea erepta, ab ipsorum patribus
fuisset: in memoriam porro, acerbiteratem istius
administrationis quæ tritennium duraverat, ipsis
revocavit, qua quidem singuli eorum, qui præsto
erant, hi patre, illi avo orbari fuissent, eo sane ite-
rum rediri, urbemque iisdem plane periculis ex-
positam ire, plebem siquidem, suo jam arbitrato,
actiones moderari, neque aliud superesse, quam
ut eodem, (nisi majore vi, aut legum salubriorum
imperio coerceatur) magistratum ex arbitrio
legat, qua quidem ratione dignitates ipsis erep-
tas, administratioque illa pessum itura sit, quæ,
tanta cum urbis laude atque gloria, usque quadra-
gesimum jam annum, Rempub. conservasset, tan-
demque Florentiam, aut ex libidine multitudinis
gubernandam, quod quidem alteri parti summæ
licen-

licentiæ, alteri summo discrimini futurum sit, aut sub Imperium unius qui eam occupet, redigendam ruere. Certo itaque sibi persuasum habeant, omnibus, quibus patria, propriaque existimatio cordi sit, incumbere, ut indignitatem eam à se auoveant, virtutisque Bardi Manzinii recorderentur, qui urbem eo discrimine, in quo hærebat, exterminatione Albertorum liberasset : duxisse originem istam plebis audaciam, ex nimio eorum, qui ad Rempub. cooprandi essent, numero, quem ipsi quidem restringere debuerant, ne Palatium, hominibus istiusmodi novis atque abjectis repletetur.

Quibus eum ad modum disputatis, tandem eo desinit, nullum aliud, suo quidem iudicio, remedium superesse, quam si Respub. potentioribus restitueretur, artesque minores autoritate sua minuerentur, eamque ob rem, ex quatuordecim, ad septem tribus revocarentur, qua quidem ratione, tribuum autoritas, in consiliis labefactari possit, tam quod numerus earum sic restringeretur, quam quod potentiores ea vi prævalerent, qui procul dubio, ob inveterata erga plebem odia, ab ea semper sint dissensuri: *prudens esse, pro tempore ratione, hominum ingenia ad commoditates suas adplicare*, nam si patribus ipsorum non infeliciter cesserit, ad extinguendam nobilium ambitionem, in plebis partes concedere, cur non iisdem rationibus liceat, postquam nobiles oppressi sint, plebisque insolentia contra excreverit, horum libidinem, istorum opera coercere? Duas præterea vias, perficiendis hisce conatibus patere, aliam fraudis, violentiæ alteram, ad quam recurrere eo proclivius sit, quod quidam ex suo ordine, inter Decemviros recepti sint, quorum quidem opera, miles furtim in urbem recipi possit.

Summis hoc consilium gratulationibus exceptum, inq; hanc sententiam descensum fuit : Nico-
lao

lao Uzano præterea affirmante, omnia, quæ hætenus à Rainaldo disputata sint, verissima esse, mediaque bona accerta, siquidem ad ea, absque manifesta civium divisione, pervenire liceat, hanc vero certissime expectandam esse, nisi Joannes Mediceus in has partes pertrahatur, eo enim in has partes descendente, plebem duce destitutam, minime metuendam fore, at ipso dissentiente, rem citra pugnam perfici non posse, ad quam porro descendere, periculosum ipsi videatur, siquidem aut victoria non potiri, aut ea adepta minus tranquille frui posse, pariter in ambiguo sit. Inde ad ea digressus, quæ antehac, optimo animo, hoc de successu præmonuisset, in memoriam modeste ipsis revocavit, non integrum id temporis ipsis fuisse, malis hisce, dum facile possent, obviam ire, nunc vero opportunitatem illam deesse, nisi majore cum discrimine consistari velint: eam vero ad rem, nihil aliud remedii superesse, quam Mediceum lucrari.

Provincia igitur ista Rainaldo demandata, ut ille, quibus melius posset rationibus, Joannem persuaderet, eumque in has partes perduceret. Suscepit eam Rainaldus non invitus, Joannemque multis rationibus adgressus est, quo persuaderet virum, ne populi partes amplecti, eaque ratione temeritatem plebis provocare, universamque Rempub. discrimini exponere vellet. Respondit à Joanne, *officium boni prudentisque civis*, suo quidem judicio esse, *consuetudinem inveteratam Rerumpub. haud facile mutare, cum nimirum, nulla alia re, homines tantopere offendi soleant, siquidem necesse sit, multorum id cum damno conjunctum esse, at ubi magna pars offenditur, ibi indios malos effectus enasci, consentaneum esse*: Sibi porro videri, ipsos, dum hæc eum ad modum constituerint, in duos gravissimos errores impegisse, unum, quod dignitates in eos conferre cupiant, qui eas nunquam habuerunt, eamq; ob rem eas non magni æstimaturi sint,

Joannis
Medici
ingeni-
um pa-
cis stu-
diosum.

sint, at iis carendo, nihil causæ habeant, quod doleant, alterum, quod eas his eripere velint, qui honoribus innutriti, nunquam, nisi eas recuperaverint, quieturi, atque adeo injuria alteri partium illata beneficium in alteram, longe intervallo sit superaturus. Eam ob rem, harum alterationum authorem, paucos amicos, permultos vero adversarios sibi comparatum, atque horum quidem ferociam, in vindicanda injuria, istorum opem, in ipso defendendo, longe antecessuram, cum *naturale sit, homines proniores ad vindicandas injurias, quam ad rependenda beneficia, quod nimirum isthinc commodum quoddam, hinc vero damnum sentire sibi videantur.*

Inde ad Rinaldum oratione conversa, sic ipsum affari coepit. Et tu quidem, si ea, quæ hætenus in hac urbe succedere, tum quot fraudibus hic vivatur, memoria repetere velles, procul dubio, minore cum vehementia, hosce conatus amplectereris, siquidem videre tibi liceret, eum ipsum, qui hujus consilii caput est, postquam vestro auxilio populum exauktorasset, vicissim populi, tanquam ob injurias istas jam à vobis alieni, auxilio, auctoritatem vobis ipsis crepturum, idemque plane vobis eventurum, quod Benedicto Alberti obtigisse meministis, qui quidem ex consilio atque persuasione eorum, qui ipsum minus amabant, in ruinam Georgii Scalii, Thomæque Strozii, consensit, parvo vero interposito intervallo, ab iisdem, à quibus ea persuasus erat, in exilium ipsemet actus fuit. Tandem ipsum monuit, ut maturius hanc rem ponderare, patremque potius imitari mallet, qui plebis devinciendæ studio, salis vetigal mitigaverit: inde auctor fuerit, ut in eorum arbitrio esset, quorum in publicum ærarium subsidia annua dimidium florenum non excederent, ea exsolvere: tandem etiam sanciverit, ne quisquam civium, eo quo consilia haberentur die, ob æs alienum in jus vocaretur: concludendo, sibi

con-

constitutem esse, quantum quidem in se situm sit, civitatem suis rationibus relinquere.

Hæc cum ad modum deliberata, publicum non latuerunt, istisque civibus odium non mediocre suscitarent: Joanni vero ad existimationem summo opere contulerunt, à qua tamen ipse sibi summo studio temperabat, ne forte illis animum adderet, qui sub ipsius auspiciis, res novas moliri conarentur, notumque omnibus esse volebat, non se partibus alendis, sed iis potius extinguendis invigilare, neque aliud quidquam ab ipso expectandum, quam concordiam civium sibi esse: Quod quidem non paucis, qui partes suas sequebantur permolestum erat, utpote qui ipsum in negotiis vehementiorem maluissent, inter quos Everardus Mediceus, natura ferocior, non destitit indies ipsum exstimulare, ut inimicos persequi, amicis vero adesse vellet, potissimum in ipsius animum remissiorem & frigescentem invehens, quo quidem inimicis explorato, eo audacter magis indies insidias neckerent, unde universæ familiæ tandem exitium expectandum esset. Eadem *Joannis* à Cosmo filio ipsi crebro inculcata fuere. Verum *Medici* quidquid tandem Joanni vel referretur, vel prædicaretur, nunquam tamen ab ingenio suo dimovere *animi* potuit, nihilominus omnia in vulgus jam emanaverant, urbsq; manifesto in partes scindebatur. *motus.*

Erant id temporis in Palatio Dominis Reipub. duo à secretis, quorum uni Martino, Paulo alteri nomen erat, atque hic quidem partibus Uzani, Medicei alter favebat, visum igitur Rinaldo (postquam Joannem in suas partes flectere nequivisset) Martinum exauktorandum esse, quo nimirum Palatium plus ex ipsorum partibus deinceps staret: Verum id ab adversariis exploratum, non solum Martino, qui eum defenderent amicos comparavit, sed etiam in Paulum istam fabam cudi fecit, qui quidem officio, non mediocri suarum partium cum injuria, motus, pessimis conatibus con-

consectim anſam præbuiſſet, niſi ob cladem, ad Zagonatam recens acceptam, omnes percuſſo animo fuiſſent.

Nam dum hæc Florentiæ cum ad modum tra-herentur, interiù Agnolus Pergolenſis, Ducis cum copiis, univerſam Flaminiam, quantum quidem ejus Florentinis parebat, Caſtracaro & Modigliano exceptis, in poteſtatem ſuam redegerat, tam quod loca illa minus munita eſſent, alia minus ſtrenue defenderentur. Quibus quidem in locis dum pugnaretur, duo acciderunt memoranda, unde cognoscere licuit cum quanto virtus, etiam in hoſte in pretio ſit, tum quantopere vilitas diſplicere ſoleat.

*Infrac-
tibus
militis
exem-
plum.* Defendebat arcem Montis Perroſi, Blaſius Melanenſis, hic ergo undique ab hoſte circumcluſus, neque arcem ultra defendi poſſe animadvertens, ex illa caſtri parte, quam ignis nondum depaſcebat, paleas, lodices aliaque id genus dejecit, quæ filioloſ duos itidem dejectoſ exciperent, accipite voſ, ad hoſtes inquit, ea, quæ à fortuna mihi obtigere bona, quæque mihi auferri à voſis queant, ea vero, quæ in animo meo repoſita ſunt, inque quibus gloria atque decus conſiſtit, ea ego nec voſis dare, nec voſ mihi eripere poſſitis. Vicit ea conſtantia hoſtium animoſ, ut tam infantuſ opitulatum accurrerent, quam viro funeſ ſcalæque ſuggererent, quarum adminiculo vitæ proſpiceret, maluit iſ tamen igni ſeſe devorandum ſiſtere, quam patriæ ſuæ hoſtibuſ vitam debere, exemplum ſane nulla parte iſ, quæ tanto- pere ab antiquiſ ſcriptoriſ prædicantur, inferius, atque quo rarum eo magiſ admirandum. Excepti fuerunt ab hoſte infantuſ, ipſiſque omnia ſalva, quæ ſalva ab igne, magna- que cum ſollicitudine propinquiſ reſtituti, quos deinceps Reſpubl. Florentina, non minore benevolentia proſecuta eſt, exque publico, quoad vixerunt, ipſoſ ali curavit.

Cor-

Contrarium plane Galeatz accidit, quo loci *Prodito*
 Zanobius Pinus imperaverat, castrumque hosti, *ris con-*
 citra ullam defensionem, tradiderat. Agnoloue *tra ani-*
 præterea suasor fuerat, ut neglectis Flaminia *mi ali-*
 pibus, ad colles in Tusciam descenderet, ibique *ud ex-*
 minore cum discrimine, majore vero cum lucro, *emplum*
 rem ageret. Non potuit Agnolus, abjectum ma-
 lignumque hominis animum ferre, exposuit eam
 ob rem ipsum servorum suorum arbitrio, qui
 postquam ipsum ludibrio frequenter habuissent,
 chartis, quibus testudines impressæ erant, ipsi cibi
 loco admotis, ea ratione ipsum ex Guelfo in Ghi-
 bellinum transmutatum iri asserebant, unde pau-
 cos intra dies fame contabuit.

Oddo interim Comes, Nicolao Piccinino co-
 mite, in vallem Miseniorum descenderat, quo ni-
 mirum, vel Faventia Dominum ad Florentino-
 rum amicitiam revocaret, vel saltem Agnoli ex-
 cursiones per Flaminiam prohiberet, postquam
 vero vallis ea, tam situ ipso munita, quam homi-
 nibus bellicosis habitata sit, idcirco ab iis Comes
 Oddo oppressus, Picciniulque Faventiam in vin-
 cula deductus fuit. Placuit tamen fortunæ, ut Flo-
 rentini hac ex clade, ea re potirentur, quam for-
 tassis ex victoria adipisci minns potuissent. Pic-
 cinius siquidem, tanta sollicitudine cum Faventia
 Domino ejusque matre rem egit, ut eos in Floren-
 tinorum amicitiam pertraheret. Liberrati porro
 restitutus Nicolaus, consilio, quod aliis dederat,
 ipsemet non institit, sed postquam de stipendiis
 aliquandiu cum Florentinis tractasset, vel quod
 conditiones istas, se non satis dignas, arbitraretur,
 vel quod alibi ampliores speraret, quasi fur-
 tim Aretio se subduxit, atque sub Ducis stipendiis
 deinceps meruit.

*Floren-
 tini Ve-
 netorum
 auxilia
 ambi-
 unt.*

Florentini ergo eo casu non mediocriter con-
 sternati, sumptibus præterea exhausti, solos se tan-
 tæ moli deinceps impares esse judicavere, missis
 eam ob rem ad Venetorum Remp. legatis, obnixè
 roga-

rogarunt, ut unius potentia (quod hactenus quidem factu non difficile sit) obviam ire vellent, quæ si alioquin in majus excrevisset, etiam ipsis, non minus quam Florentinis, extimescenda foret. Eandem ad rem ipsos instigabat dux id temporis belli omnium celeberrimus, Franciscus Carmignuolus, utpote qui à Duce, sub quo aliquandiu meruerat, defecisset.

Dubio erant animo Veneri, quod Carmignuolæ fides ipsis intuta videretur, hærentque, num vera, fœditave esset Ducis ipsiusque inimicitia: verum dum ita in ambiguo constituti essent, accidit, ut Carmignuolæ, Ducis instinctu, à servo quodam proprio venenum propinaretur, quod quidem cum non absumsit, sed tamen in ipso mortis limine constituerat. His igitur perspectis, Veneri suspitione liberati, cum Florentinis fœdus pepigerunt, quo cautum, ut communi sumptu bellum gereretur, Longobardiaque occupata Venetis, Flaminia vero & Tuscia Florentinis cederet: *Et fæde Carmignuola ad id Dux constitutus. Sedes igitur belli istius in Longobardiam translata, mag-*
re impe *trant.* noque id animo à Carmignuola administratum fuit, adeo, ut exigui temporis intervallo, Ducem multis oppidis. Brescia etiam ipsa, exueret, cujus quidem urbis expugnatio, id temporis, pro ratione belligerandi tum recepta, propemodum miraculo fuit.

Tractum fuerat bellum istud, ab anno 22. ad annum 27. usque, cives igitur tam diuturnæ exactionis pertæsi, in id convenerunt, ut ea ad æqualitatem reducerentur, atque ex cujusque fortunarum ratione deinceps peterentur, singulaque centena dimidium florenum penderent. Cum igitur, hac ratione, exactionis norma à lege, non ab hominum libidine, penderet, ea ratione factum est, ut ea potentiores potissimum premeret, eamque ob causam, etiam nondum promulgata, ipsis improbaretur, solus Joannes Medi-

Mediceus eam publice laudabat, adeo, ut ea tandem perficeretur, vocatumque à Florentiæ id genus exactiōnis, peculiari vocabulo, Catastro fuit, quod nimirum omnium fortunæ, æquali ratione, ea notarentur, quod ipsi accatastare appellabant.

Atque hic quidem modus, potentiorum tyrannidem aliquomodo cohercuit, siquidem his non amplius integrum erat, inferiores pro arbitrio premere, minisve eorum sententias in consiliis avertere. Gratissima igitur fuit universum exactio, licet ea nobilibus summopere displiceret. Verum *postquam ita comparatum sit, ut mens humana nunquam sibi satisfactum putet, sed potius una re adepta, ad aliam mox desiderium applicare consueverit*, ideo populus, non contentus æqualitate ea, quam recens lex requirebat, ejus vim, etiam ad tempora præterita extendi, atque studiose pervestigari cupiebat, quid nam ratione istius Catastri (utamur sane peregrino vocabulo in re peregrina) hætenus à nobilibus non solum esset, quo nimirum illi ad ea resarcienda compellerentur, eaque ratione ad æqualitatem, à lege constitutam, revocarentur, paresque essent iis, qui hætenus ob soluta ea, quæ minus debebant, fundos suos venum exponere coacti fuissent.

Atque hæc quidem postulata, longe gravius ditiorum animos, ipso Catastro, feriebant, eam ob rem, quo istos conatus everterent, non destiterunt Catastrum ipsum proscindere, ejusque iniquitatem inde probare, quod ob bona etiam mobilia venirent, quæ tamen indies dominos mutarent, multos præterea existere quibus thesauri reconditi adeo sint, ne eos exactoribus pervestigare unquam liceat, quibus addebant, non absentaneum esse, ut ii, qui Reipubl. administrandæ gratia, proprias res negligebant, mitius Catastro exciperentur, satisque esse, eos animo & corpore Reipublicæ inservire, neque sane æquum,
Rem-

Reimpub. horum tam animis quam fortunis, reliquorum vero saltem fortunis uti.

Illi vero, quibus Catastum placebat, respondebant, si bona mobilia mutare dominos contingat, contingere etiam posse, exactiones mutari, crebrisque exactionum variationibus, huic incommodo obviam iri: earum vero fortunarum, quæ in occulto lateant, non esse habendam rationem, siquidem earum opum, quarum usus nullus sit, iniquam etiam exactionem fore, si vero in usum prodeant, clam haberi non posset, quod si porro Reip. vacare, ipsis minus integrum esset, in eorum arbitrio relinqui, istiusmodi curis se ipsos exolvere, atque quieti stare, non defuturos patriæ cives gratos atque amantes, quibus non grave sit, tam ingenio quam opibus Reip. adesse. Esse præterea dignitates atque commoda, quæ Remp. administrantes maneat, tanti momenti, ut ea ipsis sufficere, ipsique laborum istorum mentionem negligere merito debebant. Verum id ipsis dolere potissimum, quod tamen interim silentio prætereant, non posse nimirum ipsos deinceps bellum, citra proprium damnum, movere, postquam id æquali jam omnibus sumptu administratur: quæ quidem ratio, si prius adinventâ fuisset, neque bellum cum Rege Ladislao olim susceptum, neque hodiernum, cum Duce Philippo, gerendum esset, quæ quidem non ex necessitate, sed ad explendos quosdam cives, adinventâ fuerint.

Verum hi motus, à Joanne Mediceo moderati repressique fuere, monebat siquidem, perperam præteritos eventus odiose exagitari, satius enim esse, ut futuris mature prospiciatur, quod si tamen exactiones præteritæ iniquæ fuerint, Deo gratias potius agendas, qui viam earum, ad æquitatis regulam revocandarum, commonstraverit, eaque potius ad conciliandam, non ad distrahendâ civitatem, utendum, quod quidem

post-

posterius eventurum esset, si neglectis exacti-
bus resarciendis, insistere vellent. *Semper enim qui
media victoria contentus sit, melius habere, eos siqui-
dem ut plurimum perdere, qui ad unum omnia expug-
nata cupiant:* quibus quidem persuasionibus effe-
cit, ut mentio redhibendarum exacti-
onum ob-
soletarum evanesceret.

Inter hæc gesta, de pace, inter Ducem & foede-
ratos, per Legatum Pontificis Ferrariæ trans-
actum, quorum quidem pactis Dux ab initio non
stetit, adeo ut foederati copias repetentes, ipsius
exercitum ad Maclovium profligarent, à qua de-
mum clade Dux novæ pacis mentionem fecit, ea-
que à foederatis amplexa fuit, atque à Florentinis
quidem, quod Veneti suspecti essent, neque ipsis
commodum videretur, magnos aliorum poten-
tia augenda sumptus facere, Venetis vero,
quod animadvertenter, Carmignuolam, post
cladem Duci illatam, remissius agere, eamque
ob rem ipsius fidem deinceps ambiguam habe-
rent.

*Pax in-
ter Du-
cem &
Florent.*

Ad pacem igitur deventum anno MCCCXXXVIII
qua Florentini ea recuperarunt, quæ in Flaminia
amiserant, penes Venetos Brescia mansit, quibus
insuper Dux Bergomatibus, universoque isto agro,
cessit. Impendere in istud bellum Florentini tres
milliones, quingentæque præterea Hungaricorum
millia, quibus quidem sumptibus, Venetis ditio-
nem atque potentiam, sibi ipsis vero egestatem at-
que discordiam peperere.

*Intesti-
na Flo-
rentia
bellum re-
suscitatur.*

Pace exterius parta, ad bella intestina reditum,
quod nimirum potentiores Catastum ferre non
possent, neque tamen viam, ad eum extirpan-
dum, repperirent, licet sperarent, quo plures in
hunc concitaturi hostes essent, eo facilius eum
everti posse. Monuere eam ob rem eos, qui exacti-
onibus præerant, legem ipsam requirere, ut eorum
etiam bona, qui circum habitabant (quos nomine
distrettualium appellabant) examinarentur, in-
deque

deque cognosceretur, num fortean bona Florentinorum inter illa laterent: Evocati igitur omnes subditi, ut intra constitutum diem, omnium suarum fortunarum, fidem facerent, quod Volaterranis alienum visum, ansam dedit, ut ea de re conquestum ad Florentinos mitterent, unde exactores indignati, eorum XVIII. custodiarum mandarunt.

*Io. Medicci obitus.
Ejus exhortatio ad filios*

Displicuit ea res non mediocriter Volaterranis, verum ob illos, qui in vinculis erant, nihil morum. Joannes, id temporis, Medicus in morbum incidit, eumque lethalem animadvertens, vocatis ad se Cosmo Laurentioque filiis hunc ad modum ipsos alloqui coepit. Sentio me id vitæ exegisse, quod nascenti mihi à Deo naturaque constitutum fuit. Cæterum animo quieto digredior, quod vos sanos, divites; præterea ita constitutos post me relinquam, ut, si modo meis vestigiis insistere volueritis, tam honoratis vobis, quam omnibus acceptis Florentiæ vivere liceat: nihil enim tam tranquillo animo, hanc vitam ut deseram, facit, quam quod meminerim, me neminem unquam offendisse, sed potius, quantum in me quidem fuit, omnibus benefecisse, quod ut pariter etiam vos faciatis, ego vos paterno animo exhortor. Ad Rempubl. portò quod attinet, modo tuti vivere velitis, tantum ex illius administratione vobis sumire, quantum leges hominesque vobis tribuere voluerint, quæ quidem ratione, nec invidiæ, nec periculis expositi eritis, *ea enim quæ homines sibi rapiunt, non ea quæ ipsis dantur odia provocare solent*, eaque pariter ratione, longe maiorem ejus partem obtinebitis, quam illi, qui aliorum dum partibus inhiant etiam de suis periclitantur, & antequam eas amittant, in continuis angustiis vivunt. His ego artibus inter tot hostes, tamque varia ingenia atque sententias, auctoritatem meam, non modo conservavi in hac urbe, sed etiam eam auctiorem reddidi.

didi. Eadem & vos ratione, si me sequi velitis, vestram tuebimini & augebitis: quod si vero alia via insistere vobis libeat, certo vobis persuasum esse velim, exitum non minus calamitosum vos manere, quam eorum fuerit, qui nostro hoc saeculo, tam semetipsos, quam universam familiam pessumdederunt. Inde non diu superstes, diem extremum clausit, sui que universum summum desiderium post se reliquit, quod etiam vitæ ipsius antea actæ, optimo jure, debebatur.

Fuerat Joannes benignus & misericors, eleemo- *Joannis*
synam dabat, non saltem qui eam peterent, sed sæ- *Medicis*
pius ea indigos præveniebat, amabat omnes, bo- *vita in-*
nos laudabat, malitiosorum miserabatur, ho- *stis in-*
nores nunquam petebat, eos tamen omnes ade-
ptus fuerat, Palatium nunquam, nisi vocatus, ac-
cedebat, pacem amabat, bellum averfabatur, cala-
mitatibus hominum subveniebat, prosperis adju-
mento erat, rapinis à publicis alienus erat, publi-
cum locupletabat, in magistratibus erat humanus,
non magnæ eloquentiæ, sed summæ prudentiæ,
malancholicum aspectu dixisses, verum in con-
versando erat urbanus atque facetus. Obiit di-
tissimus, sed magis fama optima atque benevolen-
tia, quæ quidem hæreditas, tam quoad fortunæ
quam animi bona, à Cosimo ipsius filio, non solum
conservata, sed longe amplificata fuit.

Ut ergo ad publica redeamus, erant Volaterra-
ni jam carceris pertæsi, atque quo libertatem re-
cuperarent, se mandatis obtemperaturos pollice-
cebantur. Dimissi ergo, adque suos reversi, succes-
sit paulo post tempus, quo Priores (quos vocant)
ipsorum, novum imperium adirent, inter quos
urnam exiit, quidam plebeius, cui Iusto nomen,
magnæ apud plebem existimationis, etiam Flo-
rentiæ in vinculis habitus fuerat. Atque hic qui-
dem, tam ob publicam quam privatam injuriam,
Florentinis infensus, non mediocriter porro à
Joanne viro nobili, qui una cum ipso Rempubl.
K adm-

administrabat extimulatus fuit, ut nimirum auctoritate Priorum, eaque qua pollebat ipse apud plebem gratia, populum concitare, urbemque potestati Florentinorum subducere, sibi que ipsi eam vendicare vellet. Hujus instinctu Justus arma corripuit, atque Capitaneo Florentinorum in vincula coniecto populo consentiente, Principatum urbis in se transtulit.

Volaterra à Florentinis deficit.

Displicebat non mediocriter defectio ista Florentinis, verum quod pax ipsis cum Duce, foedusque recentissimum esset, non difficulter Volaterranos reduci posse existimabant, atque ne porro occasione deessent, subito Rinaldo Albizio, Pallæque Strozio procuratorio nomine, eam provinciam demandarunt. Interim Justus Senensium & Luccensium auxilia petierat: Atque Senenses quidem ea recusarant, quod foedus ipsis cum Florentinis esset: Paulus vero Guinigius, Luccensium Dominus, ultra progressus, quo Florentinos sibi reconciliaret, quos nimirum ex bello cum Duce gesto, cui se amicum demonstraverat, offendisset, non modo auxilia Justo negavit, sed etiam illum qui ad ea impetranda ipsum convenerat, comprehensum Florentiam misit.

Obsideretur.

Interea temporis procuratores Florentini, quo Volaterranos imparatos opprimerent, universum suum exercitum Catapraetiariorum coegerant, exque valla Misena inferiore, Pisandrumque agro satis copiosum peditem scripserant, iisque Volaterram versus pergebant. Neque Justo, quod se à vicinis destitui, atque oppugnatum iri animadverteret, animus deerat, sed potius munitionibus suis, tum etiam profundiori circa urbem cœno confusus, defensionem parabat. Erat apud Volaterranos Arcolanus quidam, Joannis istius frater, qui Justo ad occupandam tyrannidem author fuerat, multa que auctoritate, apud nobiles pollebat. Hic convocatis iis, quorum fidei sese committere tuto posse arbitrabatur, i

Deo

Deo hæc ideo immiffa afferebat, quo neceffitati urbis ea ratione subveniretur, nam fi ipsis integrum videretur, una cum ipfo armata manu Iuftum opprimere, urbemque Florentinis reftituere, non modo adminiftrationem urbis in ipforum manibus, verum etiam antiqua ipsis privilegia falva futura.

Re itaque deliberata atque conclufa, mox ad Palatium, in quo Iuftus morabatur, itum, pars eorum infra gradus fubftitit, Arcolanus veto, tribus aliis ftipatus, eos confcendit, Iuftumque cum civibus quibufdam colloquentem naftus, eum tamquam neceffaria renunciaturus, abiftis primo fevocatum, tandem poft multas ambages in conclave pellexit, eoque loci una cum conjuratis folum invadens, licet ftrenue fe defenderet conjuratorumque duos gravibus vulneribus feriret, eum tandem, viribus inferiorem, oppreffit, deque Palatio præcipitem dedit, atque correptis armis, una cum iis, qui partes ipsius fequebantur, urbem procuratoribus Florentinis qui cum copiis propinqui erant, reftituit: atque hi nulla re alia prius ftipulata illam mox occupavere: quo quidem ex fuffeffu, Volaterranorum conditio in pejus ceffit, Florentini fi quidem præter *Recuperata* alia, eos maxima provincie parte mulctarunt, atque urbem, titulo Vicariatus, deinceps rexerunt. Volaterra igitur, eodem fere momento, tam amiffa quam recuperata, nulla ad bellum jam fupereffe caufa videbatur, nifi eam hominum ambitio in medium provocaffet.

Militaverat in bello, contra Ducem Mediola-*Nicola-* nenfem, Florentinis aliquandiu Nicolaus Forte-*us For-* braccius, ex fore Braccii Perufini ortus. Hic, tebrac-*pæ* pæ cum Duce conftituta, exauâtoratus, eo, *cuius bel-* quo Volaterrani defecant tempore, hætenus *li dux* apud Fucechium morabatur, quam quidem *celebris.* opportunitatem nafti procuratores Florentinorum ipfo unâque ipfius milite, in bello ifto

commodum usi sunt. Credebatur illum à Reinaldo, qui idem bello tum præerat, clanculum instigatum fuisse, ut eo quo potest prætextu, Luccensium ditionem invaderet, pollicitumque, si id conaretur, sua opera bellum Luccensibus indictum, ipsumque Fortibraccium, ejus Ducem supremum constitutum fore.

..... Volaterra igitur jam recuperata, eoque Fucecchium reverso, Nicolaus, seu per suasionibus Reinaldi, seu propria libidine ductus: mense Novembri, Anni mccccxxix. triginta equitibus totidemque peditibus.... atque compitum, Luccensium Castra occupavit, postmodum in planiciem descendens, ingentem inde prædam egit. Hæc apud Florentinos, posteaquam evulgata essent per universam urbem cives concurrere, atque hinc inde coacervati de hoc negotio conferre, majorem vero partem, bellum contra Luccenses velle videbantur. Majorum civium, qui eam cuperent, ii erant qui Mediceas partes sequebantur, quibus Reinaldus sese conjunxerat, seu propria ambitione motus, quod nimirum sibi exercitum commissum iri arbitraretur, seu quod id ex commodo Reipubl. esse judicaret. Qui vero eam dissuaderent, Nicolaus Uzanus, suarumque partium studiosi erant.

Atque mirum quidem videri debeat, in una eademque civitate, quoad bellum decernendum, tam varia judicia repperiri potuisse. Eam siquidem Civium populi que partem, quæ post decenniæ pacem, tantopere in bellum (ad libertatem defendendam) contra Philippum motum, invec-ta fuerat, modo post tam ingentes sumptus, tantaque in urbis angustia, omni studio atque conatu bellum contra Luccenses, ad occupandam nimirum alterius libertatem, urgere conspiciere liceat: Contra eos, istud suaserant, hoc averfari, *adeo nimirum opiniones cum tempore mutari consueverunt, multoque proclivior turba ad occupanda aliena, quam*

ad sua

ad sua defendenda esse solet, quod ea nimirum longe plus spe lucri, quam metu amittendi feratur, atque hoc quidem nisi jam præsens existat non credatur, istud v. v. licet remotissimum, spe apprehendatur.

Populus igitur Florentinus, maximam in spem ob res à Fortebraccio gestas, jam erectus fuerat, quibus accedebant literæ eorum, qui res Florentinorum, ea in vicinia, Rectorum titulo moderabantur, Poscianus siquidem atque Vicivicarius, significaverant, omnem Luccensium ditionem facillime occupari posse, si sibi potestas tribueretur, castra illa Luccensibus erepta, quæ à Fortebraccio ipsis offerrentur, in clientelam suam recipere. Hisce insuper legatus, Tyranno Luccensium ad Florentinos, de Fortibraccii invasione conquestum, missus, utque rogaret, ne Respubl. urbem vicinam, semperque amicam, bello petere vellet, non parum contulit. Is quidem, paulo ante, in vincula à Paulo conjectus, & non extra culpam, quod in ipsum conspirasset, deprehensus, poena tamen remissa condonataque ipsi fuerat: quod igitur Paulus eam injuriam remisisset, in Jacobum Venetianum (id legato nomen) eo securius incumbibat. Verum Jacobus, extremi periculi potius, quam beneficii memor, Florentinos clanculum ad expeditionem contra Luccenses instigabat, quas quidem ob res Reipublicæ Principes consilium majus indixerunt, convocatisque cccxcviii civibus, rem dijudicandam ipsis proposuerunt.

*Legati
Luccensis
Tyranni
perfidia*

Inter primos vero, qui bellum suadebant (quod etiam supra diximus) Reinaldus erat. De utilitate siquidem ejus belli multa disputabat facilitatemque expeditionis demonstrabat, quod nimirum tam à Venetis, quam à Duce, Luccenses prædæ expositi, præterea, nec à Pontifice (ob regni Neapolitani res implicato) auxilia expectare possent. Facilem porro expugnationem fore, quod nimirum civi suo modo serviant, adeoque naturalis ille vigor, studiumque propugnandæ libertatis, antiqui-

rus celebratum, ipsis deperierit, quam quidem ob rem, vel ipsi in odium Tyranni, vel Tyrannus ob metum populi, facile ad ipsos sint concessuri. Injurias præterea à Tyranno Reip. illatas malignamque ipsius in hanc animum, altius repetebat, quam periculosum porro esset, si Luccenses vel à Pont. vel à Duce occuparentur, tandemq; nullam expeditionem à po. Flor. nec facilem, nec utilem, nec etiam honestam magis unquam susceptam fuisse.

Contra hanc sententiam Nicolaus Uzanus disputavit, Rempublicam Florentinam nullam unquam expeditionem, injustam magis ac periculosam, & à qua majora damna expectanda sint, suscepisse. Primo siquidem urbem peti Guelfam, Florentinis semper amicam, quæque proptio cum discrimine, sapius Guelfos, patria pulsos, in gremium receperit, neque in annalibus reperiri, Florentinos unquam à Luccensibus offensos fuisse: quod si etenim quidquam injuriarum, olim à Castruccio, atque hodie ab eo, qui eam occupasset, inde profectum sit, eam tyrannorum, non urbis culpam esse, eamque ob rem Tyrannum, si id commode fieri possit, quod nec ipse summo pere improbare velit, petendum esse: postquam vero hoc fieri nequeat, eam ob rem ferre se minime posse, ut urbs antea semper amica, fortunis suis mulctetur. *Verum cum hodie sic comparatissimus, ut vel justis vel injustis exigua habeatur ratio, eam ob rem, hanc quæstionis partem, omittere sese atque de commodo ejus expeditionis differere velle.* Ergo eas res utiles merito vocandas sibi videri, quæ non facile damnum parturire possint: ignorare vero se, quam ratione hæc expeditio cuiquam utilis haberi queat, cujus damna certissima, commoda vero hætenus in ambiguo sint. In certo damno reponendos esse sumptus, qui bellum necessario comitentur, quos quidem adeo ingentes oculis expositos habeat, ut ii Remp. locupletissimam, ne ipsi dicendum sit eam, quæ tam diuturno bello

bello exhausta sit, non immerito terrere debeat. Utilitatem porro, quam solam sperare liceat, esse occupationem civitatis Luccensis, quam ingentem quidem negare ipsemet nolit, verum non minus sinistra, quæ hanc expeditionem comitentur, perpendenda esse, quæ quidem tanti ipsi videantur, ut eam occupari posse plane desperet: neque vero sibi persuaderi patiantur, sive Venetos, sive Philippum, eam expugnare passuros, istos siquidem simulare saltem, ne ingrati Florentinis habeantur, quorum nimirum opibus adeo recenti Imperio creverint, hunc vero omnino gratum habiturum, ut Florentini novo bello implicentur, quo sumptibus viribusque undique exhaustos, eo faciliore opera postmodum invadere queat, neque huic rationes defuturas, in ipso victoria, si quæ speretur, articulo quibus Luccensibus, sive clauculum pecunia, sive exaustoratione copiarum, sive submittendo milite gregario, opem ferat. Eam ob rem monere, ut ab inceptis desistant, suasque rationes cum Tyranno ita ineant, ut ipsum, quantum quidem ejus fieri possit, quam plurimi hostium intra mœnia concitentur, nulla enim via Luccenses facilius obtineri posse, quam si Tyranni imperio devorandi relinquuntur. Quod si etenim huic viæ prudentur insistatur, facile urbem eo deventuram, ut nec à Tyranno conservari, neque ipsa sese regere queat, adeoque tandem ad Florentinos sponte concessura sit. Animadvertere quidem sese, ob animos jam præoccupatos, verborum suorum rationem nullam haberi, hoc tamen nihilominus se ipsis prædictum velle, in expeditionem istiusmodi ipsos ruere, qua maximis sumptibus, periculisque sese exposituri, atque occupandorum Luccensium vice eos à Tyranno liberaturi, eaque ratione ex civitate aliquin amica, nunc vero serva atque subjugata, liberam ac inimicam, quæque aliquando potentiam hujus Reipubl. æmuletur, effecturi sint.

Bellum contra Luccenses de-creitum. Re ergo, hinc inde, inque utramque partem deliberrata, tandem ad sententias, forte investigandas, descensum fuit, quarum quidem saltem *xcviii*, à bello dissentire compertæ sunt. Ergo Decemviri confestim creati, copiarque tam pedestres quam equestres conscriptæ: legatorum ad exercitum partes tributæ Astorrio Joanni, Rinaldoque Albizio, actumque porro cum Nicolao Fortibraccio, ut castris à se occupatis Florentinis cederet, ipsisque ea expeditione militaret. Legati postquam in agrum Luccensium devenissent, copias dividere cœperunt, atque Astorrius quidem planiciem versus Camajores Petramque sanctam occupavit, Rinaldus vero montes petiit, arbitrati, postquam omnem Luccensium ditionem cepissent, eo minore cum discrimine urbem expugnari posse. Caruit vero horum expeditio felici successu, non quod non satis strenue pugnassent, sed quod utrisque administrationis ratione, multa imponerentur, licet Astorrius sese manifestis rationibus purgaret.

Cruditatis in deditionibus exemplum. Est vallis juxta Petram Sanctam, Seraveza nuncupata, dives, habitatoribusque referta, qui Legato adventanti obviam profecti, sese in clientellam Reipubl. Florentinæ recipi, obnixè rogarunt. Recipere se ipsos Astorrius dixit, verum occupato mox omni aditu situque munitiore, omnibusque incolis in quoddam templum convocatis, ad unum omnes corripit atque in vinculis servari jussit, inde crudeli avaroque exemplo, omnem regionem diripiendam vastandamque exposuit, nec virginibus nec matrimonio junctis, quin etiam neque ipsis locis sacris parcens.

Res cum ad modum administratæ, postquam Florentinis innotuissent, non modo magistratui, verum universis civibus summopere displicuere. Atque Seravezensium quidem alii, qui Legati manus effugerant, Florentiam delapsi, omnes viros atque compita querelis suis implebant, cala-

mita-

mitatemque suam omnibus aperiebant, tandemque ab aliis, qui vel Legatum, tanquam virum nequam, punitum cuperent, vel alioquin partes illas versarentur, instigati, coram Decemviros delati, hunc ad modum rem suam agere cœperunt.

Minime dubitamus, Clarissimi Principes, verba nostra tam fidem, quam commiserationem penes vos habitura, si modo vobis exposuerimus, qua ratione à Legato vestro, regio nostra occupata, qua porro ab ipso habiti acceptique fuerimus. Vallem nostram (quod annales vestri copiose testari queant) constat semper Guelfarum partium, atque multotiens securum asylum civibus vestris, si qui à Ghibellinis pellerentur, extitisse, semperque nomen hujus Rēipubl. tam avis quam nobis ipsis, venerandum fuisse, quod eo nimirum caput harum partium, non immerito, audiret. Atque Luccensibus quidem quam diu hi ab iis partibus steterunt, lubenti animo paruimus, postquam vero ipsi, Tyrannide oppressi, antiquas amicitias negligere; atque Ghibellinos sectari cœperunt, ab eo nimirum tempore, non nisi inviti coactique, imperium ipsorum tulimus. Notum vero Deo perquam satis est, quoties votis occasionem ab ipso expetiverimis, qua animi nostrum erga antiquas partes, nobis testari liceret. Verum quam cæcæ sunt humanæ mentes atque desideria, id siquidem, quod salutis nostræ expetebamus, extremo exitio nobis cessit. Vix siquidem signa vestra ad nos converti intellexeramus, quin mox ad Legatum vestrum, non tanquam hostem, sed potius antiquum Dominum nostrum properaremus, nostramque patriam, fortunas, nosque ipsos, ipsius tutelæ concredere, in ipso nos animum Florentinum, vel saltem humanum offensuros confisi. Pax sit verbis nostris, Clarissimi viri, nam cum nihil supersit, quod in nos deinceps atrocius constitui queat, quam eo modo perpeffimus, eo confidentius coram vobis animum nostrum

strum exprimimus. Nihil in Legato vestro hominis, præter aspectum, nec Florentini, præter nomen depræhendi possit. Pestis est potius mortifera, fera, sæva & immanis, monstrumque adeo horrendum, quo truculentius nullo à scriptore unquam expressum fuit. Convocatos siquidem nos, tanquam concionabundus, in ipso templo in vincula coniecit, vallemque omnem incendiis vastavit, colonos, eorumque fortunas, rapinis, directionibus, cadibusque exhaustit, stupra maritatis intulit, raptasque è sinu matrum virgines libidini militum suorum exposuit. Quod si vero nos, vel in Rempubl. Florentinam, vel in ipsum aliquam ratione injurii, mala ista provocassemus, vel armati atque pugnantes depræhensi essemus, equidem non modo nihil conquereremur, sed potius nos ipsos accusaremus, quod nimirum ea, vel ob injurias, vel ob arrogantiam nostram, evenissent: verum postquam inermes, liberique in clientelam ipsius concessimus, atque postmodum tot calamitatibus oppressi fuimus, id vero optimo jure nobis dolendum venit. Licet autem universam Longobardiam, quæ rimoniis nostris replere, omnique Italix, injurias nostras atrocissimas, non præter hujus Reipublicæ labem, exponere, in arbitrio nostro situm fuerit, eo tamen descendere hætenus nobis integrum non fuit, ne scilicet tam præstantis patrisque Reipublicæ memoriam, crudelissimi atque infamis civis sui labe contaminaremus, cujus quidem avaritiam, si ante cladem nostram perspicere licuisset, conati sane fuissimus, inexpectum ipsius animum (licet mensura fundoque careat) aliquo modo satiare, parteque fortunarum nostrarum, residuum redimere. Cum vero id nobis jam non liceat, eam ob rem supplices ad vos confugimus, atque obnixis precibus rogamus, ut subditorum vestrorum misereri dignemini, ne alii, calamitatibus nostris edocti, imperio vestro sese submittere deinceps dubitent atque absterreantur. Quod si

verò, adeo ingentes nostræ calamitates, vos movere nequeant, at moveat vos iræ divinæ terror, qui oculis suis ædes suas diripi, vestrosque in gremio suo, proditorie jugulari conspexit.

Quibus cum ad modum peroratis, ad genua Decemvirorum provoluti, res suas, patriamque, tum uxores maritis, filiasque matribus, postquam de honore actum esset, restitui, in lachrymas effusi, magno conatu obsecravere. Atrocitate igitur istius facinoris primum fama, postmodum eorum voce, qui mala ista perpeSSI erant, exaggerata, commotus fuit magistratus non mediocriter, adeo ut confestim Astorrius revocaretur, reque cognita, condemnaretur, & admonitione notaretur: Seravezensium præterea facultates studiose conquisitæ, quæq; earum nomine multis nominibus, *Ejusque pena.* temporis successu, ipsis à Repub. satisfactum fuit.

Reinaldus porro ex altera parte insimulabatur, eum non Reipublicæ sed proprio commodo bellum gerere, cupiditatemque Luccensium subjugendorum, postquam Legatus ad id bellum missus esset, apud ipsum evanuisse, quin potius in id incumbere, ut regione deprædata, iam prædia sua armentis, quam ædes suas spoliis exornaret, siquidem non contentum prædis, quas satellites ipsius agerent, etiam militum suorum rapinas in se transferre, adeo, ut ex Legato, jam in mercatorem abierit. Atque id genus quidem calumniæ ad ipsum delatæ, animum ipsius, alioquin tumidum atque elatum, eousque fodicarunt, ut præter honestatem perturbatus, inque Magistratum civesq; ira percitus, nec rogata nec expectata venia, Florentiam repedaret, coramque Decemviris hunc ad modum exposlularet.

Equidem minime ipsum latere, quam difficile atque periculosum sit, civitati effræni, atque in seipsam divisæ inservire, siquidem alteram partem quævis fama excitare, alteram malas administrationes persequi, bonas præmiis non afficere,

ambiguas tandem culpare soleat : adeo ut si vincas , à nemine lauderis , si pecces , ab omnibus condemneris , si succumbas , ab omnibus calumniaris , atque tandem à parte amica invidiis , ab adversa odiis , exagitere . Nihilominus , nunquam se vanis impositionibus atque culpationibus tantum tribuisse , ut quidquam , quod ex usu Reip. arbitraretur , prætermitteret . Inficiari interim non posse , calumniarum istarum , quibus modo petatur , turpitudinem , patientiam suam vicisse , omnemque ipsius naturam immutasse . Rogare eam ob rem Magistratum , ut deinceps promptiores in tuendis civibus esse velint , quo etiam hi paratiores pro patria conservanda essent , adeoque postquam triumphum agere , ea in urbe , non consueverit , saltem falsæ calumniæ inde arceantur , ipsique meminerint , etiam seipsum ex civium eorum numero esse , quorum humeris indies istiusmodi provinciæ imponi possent , qua quidem via experturi sint , quantopere perversæ istiusmodi calumniæ , integros candidosque viros fodicare soleant .

Decemviri , temporis inservientes , animum ipsius mitigare adgressi sunt , provincias vero istas Nerio Ginio , atque Alamanno Salviati demandarunt , qui quidem , omiſsa regionis depopulatione , ad urbem ipsam successerunt , quod vero frigore impedirentur , ad Capannolam subsistere , neque militem , ob temporis iniquitatem , compellere unquam potuerunt , ut obsidionem propius urgere vellent , licet Decemviri , posthabitis omnibus excusationibus , eam sollicitè imparent .

Agebat id temporis Florentiæ , Architectus longe celeberrimus , Philip. Brunellescus , cujus opera multa in hac urbe hætenus conspiciuntur præstantissima , quibus quidem meruit , ut ipsi , ab obitu , statua marmorea in summo templo poneretur , cui ipsius laudes insculptæ , testimonium

vir-

virtutis, hodiernum legentibus exhibent. Demonstrabat ille evidenti ratione, tam ex situ urbis quam fluvii Serchii altitudine petita, posse Luccenses aquis mergi, idque toties inculcare non defuit, quousque Decemviri, experimentum ejus rei capiendum, descenderent, quod quidem nil aliud, quam exercitui nostro stragem, Luccensibus, vero securitatem attulit. Illi siquidem, ducto adverso aggere, qua Serchius fluvius in ipsos derivaretur, nocte quadam aggerem alterum, per quem Serchius, in ipsorum perniciem, derivabatur, ruperunt, eaque astutia effecerunt, dum fluvius aggere suo effracto erumperet, inque aggerem alterum adversum, quem modo diximus delatus, illum penetrare minus posset, ut aqua re-percussa, per omnem planiciem diffunderetur, qua quidem ratione castra nostra non modo ad urbem propius succedere nequibant, verum etiam longius abscedere necesse habuerunt. Conatu ergo isto irritato, Decemviri recens constituti, expeditionis istius curam, Joanni Guicciardino demandarunt. Atque hic quidem, quamprimum ipsi licuit, ad ipsa moenia successit.

Tyrannus itaque, jam de successu ambiguus, *Incedo*
 Antonii Rossii Senensis, qui publico Senensium *ses à*
 nomine apud ipsum morabatur, suasu, Salvestrum *Floren-*
 Trentam Ludoicumque Bonvisium, ad Ducem *tinis*
 Mediolanensem oratores ablegavit, qui quidem *obsessi.*
 Tyranni nomine auxilia rogarunt: postquam
 vero cum inde alieniorem experirentur, secreto
 apud ipsum egerunt, ut suppeditato milite, populo oppresso subvenire vellet, Tyrannum siquidem compræhensum, una cum urbe se in ipsius manus deposituros, alioquin tyrannum eam Florentinis cessurum, qui ingenti spe inflatum ejus animum persuadere niterentur. Cum ergo Dux, ne Tyrannus cum Florentinis conveniret, summo prece metueret, eam ob rem mora omni valere iussa constituit, ut Comes Franciscus Sforzia, qui ipsi *id*

*Quibus
à Duce
Medio-
lanensi
auxilia
submini-
strata.*

id temporis militabat, ab eo, missionem tanquam Neapolim cum turmis suis profecturus, publice peteret, qua quidem ille ex pacto impetrata, mox cum milite suo Luccam petiit, licet Florentini ejus rei non nescii Comitem ab incepto per Boccacinum Alamannum ipsius amicum, divertere, conarentur.

Confestim igitur atque Comes Luccam pervenisset, Florentini exercitum suum ad Librafactam receperunt, Comes vero Pesciam obsidione cinxit, quam id temporis Paulus Diaccetus regebat, qui quidem metu potius, quam alio consilio percutus, ad Pistorienses fuga se recepit, urbemque ipsam, nisi ea à Joanne Malavoltio strenue defensa fuisset, prædæ hostium expositam reliquisset. Cum ergo Comes primo impetu Pesciam non cepisset, inde ad vicum Buggianum deflexit, eumque occupavit, Stilianumque castrum vicinum incendio absumpsit.

Florentini ea strage perculsi, ad ea confugere media, quarum operam sæpius salutarem experti fuerant, utpote non ignari, ubi apud Ducem inimicum vis minus posset, non raro corruptionem feliciter cessisse. Oblata igitur Comiti magna auri vi perfecerunt, ut inde cum milite suo discedere, urbemque ipsis prostituere mallet. Atque Comiti quidem videbatur, nihil sibi spei apud Luccenses exhaustos deinceps superesse, eam ob rem facile eam ad partem deflexit, unde plus exspectandum esset: Convenit itaque cum Florentinis, non quidem, ut ipsis Luccenses traderet, honestatis siquidem habita ratione id facere recusaverat, sed ut eos, quinquaginta Hungaricorum millibus exolutis, desereret: quo porro Luccenses ipsum Duci purgarent, cum illis, ut Tyrannum expelleret, deinceps agere cœpit.

Diximus supra, Senensium nomine, Antoninum Rossium Luccensibus, ea in obsidione, adfuisse, ille igitur una cum Comite, in ruinam Pauli,
cum

eum civibus convenire cœpit, Conjuratorum principes erant, Petrus Cennamius & Joannes Chi Vizanus: Comes vero extra mœnia, ad Serchium, castra sua, filiumque Pauli Ladislaum secum habebat. Nocte ergo concubia, conjuratorum *A qui-* circiter quadraginta, armati in Palatium irrue-*bis Ty-* runt, ad quorum strepitum experrefactus Paulus, *rannus* ipsisque obviis de adventu ipsorum rogare cœ-*prodi-* pit, cui à Petro Cennamio responsum, fuisse ipsos *nr.* hætenus sub ipsius imperio, eoq̃e jam deductos, ut hostibus circumquaque obseptis, ferro fameque ipsis tandem pereundum sit, decrevisse eam ob rem, sibi ipsis deinceps regendis satis esse, repetere ergo ab eo claves, unâque thesauros urbis. Ad quæ Paulus, thesaurum quidem consumptum, se vero unâ cum clavibus in ipsorum potestate esse, id solum deprecari, postquam imperium citra sanguinem nactus parique ratione eo hætenus usus esset, ut idem præter sanguinem finem haberet. Deductus ergo, unâ cum filio, à Comite ad Ducem, ambo postmodum in carcere periere.

Medio-

A Comitis discessu, Luccenses jam à Tyranno, *lani in* Florentini vero à metu, quo ad copias ejus liberi *carcere* agebant. illi eam ob rem, qua ratione sese porro *periiit.* defenderent, hi vero, qua via illos expugnarent utrinque intenti: conduxerant siquidem Comitem Urbinatem, ejusque dexteritate urbem in eas angustias compulerant, ut ipsis denuo ad Ducem recurrendum fuerit, à quo parvi via, qua ante Comitem ad ipsos ablegaverat, Nicolaus Piccininus ipsis subsidio missus fuit. Huic dum Luccam sese

Floren-
tinorum
exerci-
tus à

recipere cuperet, nostri ad Serchium occurrere, dumq; in flumen trajicientem irruerent, profligati ab ipso fuere, Legato cum paucis fuga Pisas elapso. Consternavit clades ista non mediocriter civitatem nostram, neque populus habebat, in quos potissimum, eam ob rem inveheretur, postquam expeditio nimirum communibus votis suscepta fuisset,

Piccini
no pro-
fligatus

fuiſſet, proſcindebant ergo eos, qui illam adminiſtraverant, cum hos accuſare non poſſent, qui ejus authores fuerant, eaque revocarunt, quæ Reinaldo imputabantur, inprimis verò Joannes Guicciardinus, omnium ore, miſere lacerabatur, in cujus nimirum poteſtate fuerit, poſt Sforziæ diſceſſum, bello finem imponere, verum pecunia, cujus ingentem ſummam domum miſiſſet, (nominabant porro illos tam qui numeraviſſe, quam qui recepiſſe perhibebantur) corruptum, id neglexiſſe. Atque ea quidem fama eoſque percrebuit, ut tandem Capitaneus, tam publicis iſtis vocibus, quam adverſa à parte inſtigatus, illum in jus vocaret. Et comparuit quidem Joannes, irato perquam animo, verum ipſius parentes, proprii honoris cauſa, cum Capitano egerunt, ut accuſationem negligeret.

Inſidia in Piſanos deſecta. Recuperare Luccenſes, ab ea victoria, omnem ditionem ſuam, præterea univerſum agrum Piſanum, (Bientino, Alcinajo, Liburno ac Libraſto exceptis) Florentinis eripuerunt, atque adeo, niſi conjuratio contra Piſanos facta, evulgata ante rem eſſet, etiam de ipſis Piſis actum fuiſſet, Reſtituere eam ob rem, Florentini ordines ſuos cœpere, iſſique Michellettum, Sfortiæ alumnum, præfecere. Altera ex parte Dux victoriam, non minore animo proſequabatur, atque quo Florentinos undique feliciter opprimeret, effecerat, ut Genuenſes, Senenſes, atque Pombini Dominus, de Luccenſibus protegendis paciſcerentur, atque Nicolaum Piccininum ad ſtipendia ſua vocarent, qua quidem re, de ipſius animo jam palam conſtare cœpit.

Pax inter Flor. Luccenſes & Senenſes firmata. Eam ob rem Florentini denuo cum Venetis in fœdus convenere, bellumque jam manifeſto in Longobardia atque Tuſcia agi cœptum, diverſoque tempore, multis in locis, vario Marte pugnatum, donec tandem omnes deſeſſi, Anno mccccxxxiv. menſe Majo pacem firmarent, qua quidem cautum fuit, ut Florentini, Luccenſes, atque

atque Senenses, quod alii aliorum ditiones occupassent, utrinque cederent, atque ad antiquos limites reverterentur.

Hæc dum extra urbem agerentur, in ipsa urbe *Cosmi* maligni isti humores, quorum toties mentionem *Mediceæ* fecimus, altius radices defixerant, atque Cosmus *vita.* quidem Mediceus ab obitu patris sui, majore animo atque studio, in rebus, publicum concernentibus, versabatur, liberalitate porro erga amicos, patrem longe anteibat, adeo ut illi, quibus Joannis obitus gratus fuerat, jam ipsum, ob Cosmi præstantiam, lugerent. Erat Cosmus vir prudentissimus, gravis, acceptus, plane liberalis, humanissimus, qui nihil unquam contra partem adversam, aut Reipubl. administrationem moliretur, sed potius beneficiis suis, omnibus prodesse, ac liberalitate quam plurimos civium sibi devincire niteretur, adeo ut ipsius rationes iis, qui Rempubl. administrabant, invidiam parrent, sibi vero persuasum erat, aut ea via sibi securo atque potenti, in urbe vivere licere, aut si id per ambitionem adversariorum minus liceat, se favore partium, atque armis, facile superiorem esse posse. Atque equidem, ad stabiliendam ipsius potentiam, Everardus Mediceus, atque Puccius Pucci, non mediocriter contulerunt, quorum quidem ille audacia, hic vero prudentia, sagacitate, fautoribus, atque majestate, ipsum evexerant. Pucci siquidem consilia atque judicium, tanti apud omnes æstimabantur, ut partes Mediceæ, non à Cosmo, sed à Puccio denominarentur.

Atque istiusmodi quidem divisionibus, superstruenda fuerat Luccensis expeditio, qua sane animorum istorum prava constitutio, non modo nihil remisit, sed potius incrementum sumsit. Licet vero pars, quæ Cosmo adhærebat, iam expeditionem promovisset, nihilominus ad ejus administrationem, multi adversarum partium pervenerant, utpote, qui potiores in Republ. erant, cui quidem.

quidem rei, postquam Everardus Mediceus atque cæteri obſistere non poſſent, ideo calumniis eos infeſtari omni ſtudio nitebantur, atque ſi forte aliquam cladem recipere contingeret (quæ quidem creberrimæ fuere) ea non adverſæ fortunæ, vel potentix hoſtium, ſed imprudentiæ Legatorum tribuebatur. Hinc delicta Aſtorii Joannis in majus exaggerata fuere, hinc Rêinaldi Albizii indignatio, qua exercitum abſque venia deſtituerat, originem ſumere, hinc Capitaneus Joannem Guicciardinum in jus vocare, hinc omnia, quæ vel magiſtratu vel Legatis imponerentur, naſci ſolebant, ſiquidem tam vera exaggerabantur, quam non vera conſingebantur, porro, ſive vera, ſive falſa, à populo illo, qui pleroſque odio habebat, credebantur.

Inſidiæ in ipſū. Atque ex quidem inſoliti rationes, Nicolaum Uzanum, atque reliquos partium adverſarum patronos, minime latebant, multotiesque delibera- tum inter ipſos fuerat, ſi quomodo obviam iri poſſet, verum eam viam hætenus perveſtigare minus potuerant, ſiquidem, tam ad eorum malorum incrementa connivere, periculoſum, quam ad ea evertenda conari, pariter difficile videbatur. Nicolaus Uzanus inter primos erat, cui extra ordinem obviam ire minime probaretur: veruntamen, poſteaquam tam extra in acie, quam intra urbem, in iſtiusmodi anguſtiis ageretur, eam ob rem adverſarum partium non poſtremus Nicolaus Barbadorius, Nicolaum à ſententia dimovere ſibi ſumſit, atque ut in Coſmi ruinam conſentiret, multis ipſum perſuadere adgreſſus eſt, ad quæ Uzanum ſic reſpondiſſe compertum eſt.

Optandum equidem, tam tuo, quam familiæ tuæ, quin etiam ipſius Reipubl. bono, ut tibi, iis- que omnibus, qui partes tuas ſequuntur, barba non aurea (quod nomen tuum ſonat) ſed potius argentea eſſet, nam ſi conſilia veſtra è capite cano,

atque

atque longo rerum usu edocto promanarent, *Nicolai* equidem ea proculdubio magis matura eoque *Vrani* omnibus utiliora forent. Mihi quidem videtur, pro pa-
qui de Cosmo pellendo deliberant, iis ante omnia *tria* vires, ram suas, quam Cosmi, sedulo examinandas *tran-*
esse. Appellatis quidem hasce partes nostras, *quillita* partes nobilium, contrarii nomen plebis tribui-
tis : sit porro, pro rei veritate partes indigeratas *linm.*
esse, nihilominus tamen victoriæ nobis plane in
ambiguo sita foret, siquidem plura sint, quæ nos
metuere, quam quæ sperare jubeant, præsertim, si
exempla antiquæ nobilitatis spectare velimus,
quam à plebe extinctam novistis : verum longe
graviora nobis metuenda sunt, quod nimirum
partes nostræ disjunctæ, adversariorum vero in-
tegræ sint. Primo equidem constat, Nerium Gi-
nium, Neronemque Nigium primos urbis nostræ
cives, nunquam eousque progressos, ut certo inde
constitui possit, an nostris potius quam istis par-
tibus adhæræant, multæ præterea familiæ, imo
ipsæ domus nostrarum partium inter se divisæ
sunt, adeo ut non pauci, ob invidiam, qua erga
fratres aut parentes feruntur, nos destituant, illos-
que contra sectentur : cujus quidem unicum tibi
exemplum ob oculos constituam, ut de reliquis
ipse met judicium sumere possis. Ex filiis Maso-
nis Albizii, cernis Lucam, in odium fratris Rei-
naldi, in adversas partes concessisse. Filiorum
Joannis Guicciardini, Petrum ob inimicitias
cum fratre Joanne, idem facere nosti, Thomas
præterea atque Nicolaus Soderini, ob odium pa-
trui Francisci, manifesto partes istas amplectun-
tur : adeo, ut si accurate omnia perpendere li-
beat, quinam illi, qui etiam nos simus, equidem
ego minns animadvertere queam, quam obrem
partes nostræ, nobilitatis titulo, istis præstare
merito dici queant. Nam si id inde proficisci velis
quod ipsi plebem suam habeant, sane eo ipso, nos
longo intervallo post ipsos relinquimur, cum eam
ob

ob rem, si ad arma deveniendum sit, nobis resistendi plane locum nullum superesse liqueat. Nec porro magni momenti fuerit, nobis hactenus dignitates nostras salvas esse, id etenim non potentia partis, verum inde potius fit, quod antiqua ista existimatio, qua quinquagesimum jam annum moderamine Reipubl. præsentī, Respubl. salva stetit, nobis hactenus opituletur, quod si vero experimentum ipsis huius rei capere liberet, quo nimirum imbecillitas nostra detegere-
 tur, actum de nobis omni procul dubio esset. Quod si vero justiciam causæ, quam fovemus, nobis opitulaturam, illisque obfuturam arbitrere, ad id sic tibi responsum velim, requiri in primis, eam justiciam, tam aliis, quam nobis ipsis persuasam prius esse, quod tamen contra se habet, siquidem ratio, quæ nos ad isthæc deliberanda movet, uni huic suspicioni innititur, Cosmum Tyrannidem occupare cupere: hæc vero suspicio, ipsos non pariter ac nos ambiguos habet, imo potius nos ipsos istius rei, qua ipsos premimus, insimulant. Atque actiones quidem, quæ Cosmum nobis suspectum reddant, hæc potissimum sunt, quod facultatibus suis omnibus subventum cupiat, atque non solum privatis, verum etiam Reipublicæ, nec modo Florentinis, sed etiam militæ Ducibus iisdem inserviat, hisque favore suo adsit, qui Reipublicæ munia ambiunt, siquidem modo hunc, modo amicorum illum, ea qua pollet apud ple-
 rosque gratia, ad altiora evehere soleat. Ergo necesse tandem foret, rationibus istis, quibus exilium viri omnibus persuasum cupimus, inferere, esse nimirum misericordem, esse officiosum, liberalem, atque ab omnibus amatum. Cognoscere interim ex te lubens velim, quænam lex misericordiam, liberalitatem, amorem prohibeat, vituperet, aut condemnet? nam licet iisdem rationibus etiam illi, qui ad Tyrannidem conantur, insistere soleant, nihilominus ea sic se habere non creduntur,

eruntur, nec nos ad ea omnibus persuadenda
 sufficimus: actiones siquidem nostræ, nostram
 fidem in dubium constituerunt, neque hæc civi-
 tas, utpote partibus dedita, pessimisque humori-
 bus innutrita, aures istiusmodi accusationibus
 præbere possit. Sit vero, fortunam vos habere
 adeo propitiam, ut illum pellendum vobis desti-
 tuat, quod quidem, modo magistratum habeatis
 propitium, non omnino difficile factu sit, qua
 porro obsecro via inter tot ipsius amicos, quos
 hic subsistere atque ipsius desiderio ardere par
 est, ipsius reditum unquam evertere queatis?
 Impediri sane istud nullo modo posset, nam cum
 eorum tam ingens numerus, benevolentiaque
 omnium erga ipsum propensa sit, nunquam ab iis
 securi eritis: atque quo plures primorum ipsius
 amicorum expuleritis, eo majorem inimicorum
 copiam vobis conciliaveritis, ut tandem non
 magno post intervallo, ipsum reversum, idque
 vobis inde partum, ut bonum expulisse, malum
 vero reversum esse, conspicere cogamini. Ingeni-
 um siquidem ejus, ab iis corrumpi consequeretur,
 qui de ipso revocando authores fuissent, quorum
 quidem conatibus, ob beneficia in ipsum ea ra-
 tione profecta, sese opponere ipsi integrum non
 foret: quod si vero cum penitus extinguere cu-
 pitis, id porro auxilio magistratus nunquam ob-
 tinebitis, divitiæ siquidem ejus, ingeniaque ve-
 stra corruptionibus obnoxia, cum facile discrimi-
 ni eripient. Sit vero ipsum velextingui, vel
 etiam nunquam redire, nihil tamen video, quid
 inde lucri Reipublicæ nostræ accedere queat,
 nam si ea à Cosmo liberetur, à Reinaldo procul
 dubio propediem occupabitur. Atque ego qui-
 dem, ex eorum numero me esse profiteor, qui-
 bus optimum videtur, neminem civium poten-
 tia alium excedere, quod si tamen alterutrum
 horum eo conscendere fatale sit, equidem nihil
 video, quod me in Reinaldum potius, quam
 in

in Cosmum ferre debeat : verum his plura addere nolo, hoc unum à Deo precibus contendo, ne hanc urbem à proprio cive suo occupari, aut si tandem peccata nostra id promeruerit, ne saltem hunc cervicibus nostris imponi patiatur. Noli igitur ad ea amplectenda hortari, quæ omni ex parte damnosa sunt, neque etiam credere, te paucis stipatum, voluntati plurimorum devincendæ parem esse, siquidem omnes, quotquot nobis cives sunt, partim ignorantia, partim malitia, *Florent.* Rempubl. nostram venalem, tum fortunam *venales.* que propitiam habent, ut emptorum jam nacti esse videantur. Sequere ergo meum consilium, teque intra cancellos modestiæ contineto, porroque tam eos, qui partium nostrarum, quam qui adversarum sunt, suspectos habeto, atque ea quidem ratione, cum neutræ parti te addixeris, si forte turbari contingat, omnibus acceptus, atque tam tibi ipsi, quam patriæ emolumento eris.

Atque hæc quidem rationes, animum Barbarodorii non mediocriter coercuerunt, adeo ut inde, quamdiu bellum cum Luccensibus esset, quiesceret : verum pace cum iis constituta, quam mors Uzani consecuta fuit, equidem urbs tam bello, quam fræno pariter destitui cœpit, unde maligni isti humores in imensum excrevere. Reinaldusque jam solum partium istarum se caput esse, sibi persuasus, non desit, omnes istos cives, quos Gonfalonerii officio pares esse conjiceret, rogare atque obtestari, quo patriam ab isto homine liberatum properarent, qui necessaria viam ob malitiam paucorum, ignorantiam vero multorum occupatum iret.

At hæc quidem acta, tum etiam ea, quæ à parte adversa gerebantur, omnem civitatem suspensam tenebant, omnique vice, cum ad legendos novos magistratus conveniretur, publice decantabatur, quotnam harum vel illarum partium lecti

essent

essent, omnisque urbs, cum ad sortem descenderetur, commota conspiciebatur, omnia negotia, quantumvis minima, inter eos, qui Remp. administrabant, in contentiones abibant, secreto tractata evulgabantur, tam recte, quam male acta, patronis pariter abundabant, atque carebant, boni malique æqualiter mordebantur, neque quisquam ex magistratu officio suo satis faciebat.

Dissensio Reip.

Rebus ergo Florentinorum cum ad modum confusis, postquam Reinaldo omnino decretum esset, potentiam Cosmæ evertere, eumque non lateret, posse Bernhardum Guadagnium, Gonfalonerii dignitatem conscendere, nisi ob debita publica inde arceretur, ideo ea exsolvenda in se transtulit. Placuit inde fortunæ, utpote discordiis nostris amicæ, ut Bernhardus sorte id officii adipisceretur, administrandumque mense Septembri & Octobri gereret. Subito ergo Reinaldus ad ipsum concedens, maximopere tam nobiles quam reliquos præterea omnes, quibus recta vivendi ratio probaretur, de dignitate adepti ipsi gratulari dixit, jam suarum partium esse, ne frustra eam ob rem gavisi fuerint: inde ad pericula digressus, quæ ex divisionibus istis penderent, non alia eas via, nisi una cum Cosmo extinguere posse aiebat, utpote quæ ab immoderatis Cosmi divitiis, quarum opem tantam benevolentiam adeptus esset, nutrentur, eoque hominem iis rationibus jam conscendisse ut nisi mature obviam eatur, jam Tyrannidem mox occupaturus sit, quod si ergo bonus civis audire velit, suas jam partes ipsi agendas, populum ad arma vocandum, atque Republ. in melius disposita, libertatem patriæ restituendam esse. In memoriam porro ipsi revocavit, potuisse Salvestrum Medicum, nulla justitia fretum, Guelforum potentiam deprimere, licet administratio Reipublicæ ob partem ipsorum sanguine patriæ tranquillitatem, partibus istis merito obvenisset, cur ergo minus ipsi

In vin-
cula con-
jectus. ipsi liceat, contra hunc solum idem jure conari,
quod isti, nullo jure, contra quamplurimos scēli-
citer cesserit? Tandem hortatus, se virum prae-
staret, non defutura ipsi amicorum opportuna
auxilia: neque plebem, quæ Cosmum adoraret,
summopere metuendam, cum Cosmo nihil plus
opis inde sperare liceat, quam olim Georgius
Scalius ab eadem expertus fuerit, nec etiam divi-
tiarum ejus rationem habendam, nam ipso in
manus Magistratus delapso, pariter etiam facul-
tates ipsius, in horum arbitrio fore, tandem co-
natus istos, tam Reipubl. usui atque concordia,
quam ipsi summæ gloriæ cessuros.

Ad quæ paucis Bernhardus: Necessaria omnino
sibi videri ea, quæ ipse jam deseruisset, cum ergo
tempus perticiendæ rei debeatur, stet modo Rei-
naldus cum suis in procinctu, sibi jam collegas
adgrediendos superesse.

De vita
ambi-
guæ.

Quamprimum ergo Bernardus munus suum
administrare cœpisset, collegarum præterea ani-
mos sibi parasset, atque cum Reinaldo reliqua
constituisset, mox Cosmum in jus vocavit, atque
is quidem, licet à plerisque dehortaretur, compa-
ruit, non tam clementia Dominorum, quam sua
innocentia confusus. Dum Cosmus in Palatio es-
set, ibique detineretur, Reinaldus multis armatis
stipatus ex ædibus prodiit, unaque cum omnibus
iis, qui partes ejus sequebantur, aream ad Palati-
um occupavit: Inde Domini Reipubl. convocato
populo, creataque ducentorum civium Balia, (Di-
ctaturæ speciem esse supra diximus) administra-
tionem publicam his corrigendam commiserunt.
Atque illi quidem, quamprimum licuit, devita-
neceque Cosmi agere cœperunt. Multis place-
bat, eum in exilium pelli, multis ad necem postu-
lari, multi porro vel dolore vel metu perculsi, sile-
bant: quæ quidem opinionum diversitas senten-
tiam suspendebat.

Est in ipsa Palatii turre spatium quoddam, pari
cum

cum turri amplitudine, cui loco Alberghettino nomen, in quem Cosinus, sub custodiam Friderici Malovotii conjectus, tam crebros populi conventus, quam armatorum strepitum, tum campanam, qua Dictatores sæpius convocabantur percipere poterat, eamque ob rem vitæ ambiguus hærebat, non modo quod à publico decreto, sed etiam privata vi atque insidiis sibi potissimum metueret, eaque de causa à cibo integrum quadriduum abstineret, pauxillo pane vitæ subveniens. Id Fridericus animadvertens, caves tibi, inquit, Cosme, à veneno, interim tam te ipsum fame enecas, quam me exiguo honore afficis, qui istiusmodi sceleris me affinem arbitrere. Equidem credere non possum, te de vita ipsa periclitari, cum tot amicos, tam in Palatio, quam extra tibi adesse animadvertam, quod si vero omnino ea tibi deponenda sit, id tibi persuasum habeas velim, alio, quam me ministro, ad eam tibi eripendam, adversarios usuros, nolim siquidem manus meas cujusquam sanguine, ne dicam tuo, qui me nunquam offenderis, inquinare, Sis igitur bono animo, reficito te aliquantulo cibo, atque amicis patriæque te incolumen servato: quo vero confidentius id agas, eccum me omnium ciborum tuorum fidum prægustatorem.

Atque hæc quidem Friderici verba, Cosmo animum non mediocriter restituerunt, adeo ut profusis uberrime lachrymis, in collum ipsius rueret, ipsoque exosculato, tam pii atque insignis officii nomine, verbis amplissimis gratias ageret, gratissimumque se fore polliceretur, si quando fortunam magis propitiam experiri daretur.

Dum igitur Cosmo jam melius sperante, de causa ipsius inter cives disquireretur, accidit, ut Fridericus ipsius exhilarandi gratia, Farganacium quemdam, hominem festivum atque facetum, porro Gonfalonerio familiarissimum, ad cœnam vocaret. Hac igitur Cosmus commodum oc-

L

casio-

casione sibi utendum ratus, postquam coenatum propemodum esset, Fridericum, ut paulatim secederet, nutu monuit, qui quidem causa optime animadversa, tanquam ea, quæ coeno deessent paraturus, se non invitus subduxit, familiari ergo Cosmus cum Fargannaccio alioquin sibi optime cognito, sermone aliquantisper protracto, tandem, cum animum ipsius satis explorasse sibi videretur, tessera ipsi data, apud xenodochium S. Mariæ novitiæ, mille atque centum Hungaricos repetendos concredidit, quorum quidem centum sibi servaret, mille vero ad Gonfalonarium fectret, ipsumque rogaret, ut occasionem honestam nactus, ipsum accedere non dedignaretur. Suscepit Farganaccius provinciam, pecunia impetrata, eam ex præscripto distribuit, quo quidem factum est, ut Bernardus paulatim mansuesceret, atque tandem Cosmus, contra Reinaldi mentem, qui ipsum extinctum cupiebat, Patavium relegaretur, præterque ipsum Everardus, aliique Mediceæ familiæ quamplurimi una cum binis Pucciis. Atque quo illis, qui Cosmi vicem dolebant, adversarii metum incuterent, Dictaturam in octoviros excubiarum atque Capitaneum detulerunt.

In exilium pulsus. In Cosmum igitur Anno mccccxiii. die iii. Octobris à magistratu sententia lata, ipseque ut non gravate obtemperaret, monitus fuit, fore alioquin, ut durius tam cum ipso quam fortunis suis ageretur. Excepit Cosmus vultu alacri sententiam, testatus, quovis gentium sibi gratum istius Reipubl. decretum fore, id saltem rogare, postquam ipsi vitam largiti sint, hanc porro defendendam sumant, esse nimirum in area Palatii, qui sanguinem ipsius sitiant, tandem Reipubl. populo, ipsisque potissimum Reip. Dominis tam se, quam omnes facultates obtulit. Erectus à Gonfalonario, & quousque ad vesperasceret in Palatio servatus, postmodum ab ipso ad coenam vocatus, inque

inque tutum multis armatis stipatus, ad fines Florentinorum deductus fuit. Exceptus Cosmus, quaquaversum pergeret, honorifice, atque à Venetis publico nomine conventus, neque pro exule, sed tanquam in supremo gradu constitutus adhuc esset, in dignitate habitus.

Florentia hunc ad modum tanto cive, quique universim tantopere amaretur, orbata, omnes suspensi esse, tamque iis qui vicissent, quam qui victi essent, metuere sibi videbantur. Reinaldus eam ob rem futuræ suæ calamitatis jam non ambiguus, ne interim sibi, partique ulla ex parte deesset, multis amicorum convocatis, ruinam ipsis imminere testatus est, quod nimirum lachrymis, precibus atque opibus hostium, fleæti sese passi fuerint, neque interim animadvertant, jam ipsis supplicandum atque dolendum esse, neque tamen vel preces ipsorum auditas vel lachrymas quidquam æstimatas, pecuniarum acceptarum, tam sortes quam usuras morte, tormentis, atque exiliis, ipsis redhibendas fore: Longeque satius fuisse desides sterisse, quam Cosmo vitam amicisque ipsius urbem elargitos esse: *homines siquidem magnos, aut non fodiendos, aut si cæperis, extinguendos esse*: hisce vero malis, suo quidem iudicio, nihil remedii superesse, quam sese eoque in urbe undique muniri quo inimicos vindictam molientes (quod propediem facturos constet) armata manu urbe expellere possent, siquidem via alia ipsos pellere nequivissent. Ei rei non mediocriter profuturum, quod etiam jam olim monuerit, ut potentiores sibi reconciliandos sumant, adeoque omnes dignitates quotquot in urbe sunt, in eos conferant, quo nimirum hæc partes consolident, postquam adversa plebe fulciatur: ea siquidem ratione hæc longe superiores fore, utpote quæ virtute, animis, atque existimatione præpolleant, testatus tandem, nisi ad hoc extremum verumque remedium confugiatur, sane videre se minime posse, qua porro via, inter tot inimicos,

nicos, sese tueri possint, sed potius exitium tam partium, quam ipsius urbis, certo consecuturum.

Hiscæ rationibus Matiotrus Baldovinettus, convocatorum unus sese opposuit, in superbiam imprimis potentiorum, eorumque ingenium nullo pacto ferendum, invehens, neque consultum esse, ut in manifestam sese tyrannidem sponte præcipitent, quo ea, quæ à plebe metuuntur pericula, hætenus dubia, devitent. Cum ergo Reinaldus consilia sua posthaberi animadverteret, iniquum factum, tam suum, quam partium, detestatus, hæc omni superiori potius vi, cui hoc adeo decretum esset, quam hominum ignorantix atque cæcitati adscribenda censuit.

Dum hæc ita hærent, neque hi sibi satis prospicerent, interceptæ fuerunt literæ quibus Agnolus Acciaivulus, Cosmo, quo animo urbs erga ipsum affecta esset, significabat, hortabaturque ut bellum aliqua ex parte moveret, tum præterea Nerium Ginium sibi reconciliaret, nam si urbs in angustias compulsæ, pecuniæ præterea inopia premeretur, postquam nemo sit, qui illam juvare facile velit, necessario memoriam ipsius revocatam, atque ipsius redditum expeditum fore. Quod si præterea Nerius à Reinaldo destraheretur, tantum inde momentum Reinaldi partibus decessurum, ut jam ex defensione impares futura sint. Atque hæc quidem literæ, ad magistratum delatæ, in causa fuerunt, ut Agnolus caperetur, tandemque in exilium mitteretur: Neque tamen inde Cosmi partibus quidquam, ex amore erga ipsum, deperiit.

Jamque annus fere, ab ipsius exilio, elapsus fuerat, cum mense Augusto, Anno mccccxxxiii. Gonfalonerii dignitas, in duos sequentes menses, in Nicolaum Coccum caderet, præterea octo Dominorum omnes, Cosmianarum partium urnam exirent, qua quidem sorte, non modo Reinaldus, verum adeo omnes suarum partium, non mediocriter perculsi fuere: cum autem consuetum sit,

Reipubl.

Reipubl. Dominos , antequam ad gubernandam eam accedant , triduum privatos stare , Reinaldus iterum partibus suis convocatis suadebat , postquam manifestum exitium jam præ foribus sit , ut arma corripere , atque Donatum Vellutum , qui tum Gonfalonis munus adhuc gerebat , instigare nitantur , quo populum convocare , arcem Palatii occupare , atque Dictatura creata , novum Magistratum dignitatibus privare , aliosque administrationi commodos substituere velit , tum ut urnæ pristinæ antiquarentur , novæque amicorum nominibus refertæ subrogarentur. Multis hæc consilia tam tuta quam necessaria , multis vero , ut quæ magnum discrimen secum ferrent , nimis violenta videbantur.

Atque inter eos , cui hæc via displicebat , erat Palla Strozzius , utpote vir ingenio quieto , modesto , humano , atque literarum potius , quam partium studiis coercendis , atque civilibus discordiis sopiendis apto. Dixit igitur Strozzius , *conatus astutos , audacesque ab initio quidem faciles apparere , verum inter tractandum difficultatis plenos , exitum tandem damnosum habere* : arbitrari porro sese , metum novi belli , siquidem copiæ Ducis Mediolanensis in Flaminia prope Florentinorum fines confederint , Dominis Reipubl. laboris atque curarum plus , quam intestinas discordias comparaturum : quod si vero illis quoquo modo visum sit turbare , id equidem tam clam , quin confestim emanet , haberi non posse , atque ea quidem ratione sese tempori non defuturos eaque conaturos , quæ salutem communem requirere visum fuerit , eademque via , postquam nimirum necessitatem sequantur , tam minori id populo admirationi , quam etiâ ipsi invidiæ futurum. Conclufum igitur , novum magistratum minime turbandum , sed potius eorum actiones excutientdas , atque si vel tantillum movere animadversifuerint , ad arma convolandum , inque arca ad

S. Pulinarem, Paulatio propinqua conveniendum esse inde pergendum, qua commodum visum fuerit.

Novus igitur magistratus, nullo obistente, Rempubl. subiit, & Gonfalonarius quidem, quo existimationem venaretur, parique via eos terreret, qui alioquin sese ipsi opponere possent, Donatum Vellutum antecessorem suum, quod publicum æs in usus suos transtulisset, in vincula conjecit. Inde, collegatum, animis tentatis, de Cosino restituendo agere, eosque cum inde non alienos animadverteret, eadem de re cum iis, qui partium Medicearum primi supererant, conferre cœpit, quorum animis accensis, mox Reinaldus Aldum, Rodolfum Peruzium, & Nicolaum Barbadorum tanquam diversæ partis duces, in jus vocavit. Reinaldus, eam ob rem non diutius cunctandum ratus, ipse quidem, magno cum armatorum numero, in publicum prorupit, cui Rodolfus Peruzius, & Nicolaus Barbadorus sese mox conjunxerunt.

Erant inter hos permulti civium, tum militum non pauci, qui absque stipendiis Florentiæ hærebant, atque illi quidem omnes, ad aream S. Pulinaris ad conditum confluxere, solus Palla Strozzius, licet multos armatos in ædibus occultasset, non comparuit, unaque pariter Joannes Guicciardinus, adeo ut Reinaldus creberrimis nunciis eos provocaret, tarditatemque ipsis exprobraret. Ad quæ Joannes, satis se suo judicio partibus adversis obstare, si Petrum fratrem domi contineret, ne ab ipso Palatium occuparetur. Palla vero Strozzius crebro interpellatus, tandem inermis ad S. Pulinarem equo rectus, cum duobus peditibus comparuit, Reinaldus obviis socordiam exprobravit, diversam istam ab aliis rationem, aut fluxæ fidei, aut fluxi animi testem esse, utrumque horum viro fugiendum, qui eam existimationem fartam testam cupiat, ad quam ipse

ipse hætenus aspiraverit. Falli ipsum porro, si speret, hac via ab hostibus vel vitæ ipsius, vel securitati eo magis prospectum fore. Se quod attineret, hoc sibi fatisse, si quæ forte adversæ succedant, quod non modo consiliis ante periculum, sed etiam auxiliis in ipso periculo, partibus non defuisset. Ipsum vero, atque alios istius generis homines, majorem animi angustiam manere, cum in memoriam nimirum aliquando revocaturi sint, ter ipsos patriam prodidisse, primo cum Cosmum dimiserint, secundo cum consilia sua posthabuerint, tandem cum armis eam defendere neglexerint. Ad quæ Strozzius nihil respondit, quod articulate percipi posset, sed converso equo, submurmuratis quibusdam, domum repetiit.

Domini Reipubl. percepta Reinaldi seditione, seque destitutos animadvertentes, Palatium confestim obserrarunt, consilioque destituti herebant. Verum dum Reinaldus in foro copias illas, frustra diutius operiretur, ea ratione factum est, ut tam sibi occasionem victoriæ è manibus elabi, quam Dominis animos redire pateretur, ad quos multi civium concedentes, ad excutienda seditiosis arma eos hortari cœperunt. Quidam igitur Dominorum, qui partibus minus suspecti videri possent, ad Reinaldum ablegati, animum ipsius tentarunt, istorum nimirum motuum causas Dominos ignorare, neque porro eos unquam de ipso offendendo cogitasse, quod si vero de Cosmo restituendo sermo inciderit, de eo tamen revocando hætenus ne cogitatum quidem, inde autem, si forte ex suspiciones exortæ sint, ipsis abunde eo nomine cautum fore, veniant modo in Palatium, atque gratos se ibi esse experiantur.

Nihil vero ea Reinaldi animum mutarant, quin potius se ipsos ad privatam vitam reducere, Remque inde publicam, communi bono, restitu-

A sociis de-
stitui-
tur.

ram cupere: Verum *semper accidere solet, dum ii qui consulunt, pari auctoritate, sententia vero dispa-* res sint, ut nihil salutare constitutatur. Rodolfus ergo Peruzius, istorum pollicitationibus fectus, nihil aliud, quam ne Cosmus restituatur, se cupere dixit, id si transactione obtinere queat, nullam porro se victoriam desiderare, neque quo ea insigniore potiatur, se urbem civium sanguine foedare, sed eam ob rem Dominis obtemperare vel- le, quibus dictis, unâ cum suis copiis, in Palatium concessit, atqui ibi hilari vultu exceptus fuit.

Mora igitur Reinaldi ad S. Pulinarem, Strozzi præterea pusillanimitas, tandemque Rodolfi secessio, manifestè Reinaldo victoriam eripuerunt, quod nimirum civium animi, qui ipsum sequebantur, frigescente inde inciperent, ad quæ præterea Pontificis auctoritas accessit.

Pontif.
Euge-
ninus à
populo
Roman.
pulsus.

Agebat id temporis Papa Eugenius, (à Populo nimirum Romano pulsus) Florentiæ. Hic ergo sui officii ratus, turbas istas componere, per Patriarcham Joannem Vitilleschium, Reinaldi amicissimum, cum ad se vocavit, pollicitus, tam auctoritatem se quam fidem suam interposuturum, quo is desiderio suo, præter sanguinem clademque civium, apud Dominos Reipubl. potiretur.

Pontifi-
ce confi-
sus cum
ipso cir-
cumve-
nitur.

Per suus, ab amico Reinaldus, unâ cum omnibus iis, qui armati ipsum sequebantur, ad S. Mariam novitiam, ubi Pontifex morabatur, sese contulit, ibique à Pontifice, de fide sibi data, seque differentiarum arbitro constituto, edoctus, spe insuper facta, modo ab armis discederet, omnia ad ipsius libitum composita fore, postquam præterea pusillanimitatem Strozzi, & Peruzzi levitatem perspexisset, inops melioris consilii, in Papæ fidem concessit, ejus auctoritate se tutum fore confisus. Eam ob rem Pontifex Nicolao Barbadoro, unâ cum reliquis, qui ipsum comitari fuerant, atque ad fores expectabant, significari jussit, ut arma deponerent, Reinaldum siquidem apud

apud Pontificem, concordia cum Doministra-
ctandæ, remanere, ad quæ omnes dilabi atque ad
sua se recipere cœpere.

At Domini, adversam partem arma seposuisse
edocti, concordiam quidem apud Pontificem
tractare pergebant, alia vero via, ex montibus
Pistoriensibus, peditem clam coegerunt, eoque
una cum omnibus cataphractariis suis nocte fur-
tim Florentinam traducto præcipuos urbis aditus
firmarunt, populum præterea ad forum convo-
carunt, novamque Dictaturam constituerunt, à
qua confestem Cosmus, una cum iis qui ipsius
exilii comites fuerant, revocatus, adversarum
contra partium Reinaldus, Albizius, Nicolaus
Barbadorus, Rodolfus Peruzius, Palla Strozzius,
multique præterea cives, tam magno numero in
exilium acti fuere, ut perpaucae urbes in Italia,
non eorum alios exciperent, non raræ etiam ex-
tra Italiam iis replerentur, adeo ut ea ratione Flo-
rentia, non modo viris, sed etiam opibus atque
industria nudaretur.

*Floren-
tini Pon-
tificem
indisa-
ciunt.*

*Cosmus
ab exi-
lio revo-
catus.*

*Albi-
zium in
exilium
mitti-
tur.*

At Pontifex tanta calamitate eos oppressos
animadvertens, qui precibus suis confisi, arma
deposuissent, id iniquissimo animo tulit, atque
apud Reinaldum, quod fidei suæ confisus, id in-
juriz pateretur, maximopere doluit, interim ea
patienter ferre, atque ob volubilitatem fortunæ,
bene sperare iussit. Ad quæ sic Reinaldus. Parva
quidem fides, quam mihi illi habuerunt, quos
mihi credidisse præstaret, tum nimia quam ego
tibi præstiti, me meamque partem pessumdede-
runt, interim me ipsum, quam quemvis alium
potissimum accuso, quod nimirum crediderim,
me tua, qui patria pulius es, autoritate in mea
tutum consistere posse. Quoad fortunæ porro
ludos, eos post satis perspectos habeo, cumque
parum rebus prosperis huic innixus fuerim, eo
adversa me minus afficiunt, neque sum nescius,
cam si libuerit, clementi me vultu respicere posse

Quod si vero nec hoc videatur, equidem haud magnæstimabo, illa urbe carere, in qua legis minus quam homines possint, siquidem ea patria dulcis sit, ubi fortunis atque amicis tuto uti queas, non illa, ubi tam istæ facile tibi auferri possint, quam hi metu, ne sua amittant perculsi, in calamitatibus te destituere cogantur. Prudentibus porro atque bonis civibus, semper minus grave fuit, calamitates patriæ procul intelligere, quam oculis contueri, atque gloriæ magis tribuunt, honesto titulo exulare, quam urbis mancipiū esse. Inde à Pontifice digressus, irarum plenus, deque consiliis suis amicorumque vecordia sæpius conquestus, in exilium profectus est.

Ex altera parte Cosmus, de sua restitutione jam certus, Florentiam repetiit, atque raro equidem accidisse constat, civem ex victoria redeuntem, ac triumphum agentem, tanto cum populi concursu, tantaque omnium læticia, exceptum fuisse, quanto ipse, ab exilio reversus, exceptus fuit, ab omnibus benefactor populi, paterque patriæ appellatus.

LIBER

LIBER QUINTVS.

SOLENT ut plurimum regiones, mutationibus suis, à bene constitutis rationibus, ad corruptas, à corruptis vicissim ad bene constitutas migrare: posteaquam etenim rebus humanis, nihil perpetui, à natura tributum sit, sit porro, quamprimum hæ ultimam perfectionem adeptæ sunt, cum nihil supersit, quâ ultra progredi queant, ut eæ necessario iterum labantur atque decrescant: eadem porro ratione, cum minui cœperint, atque corruptionis ultimam metam adeptæ fuerint, quâ ultra præcipitentur, nihil appareat, eas iterum emergere atque conscendere consentaneum est, adeoque semper à bono ad malum, & vicissim à malo ad bonum proclivis via est. *Virtus siquidem quietem parat, quies otium, ocium porro corruptionem generat, corruptio interitum, hinc iterum ad bonas constitutiones, inde ad virtutem, ex virtute ad gloriam secundamq; fortunam progressio fit.* Hinc à prudentioribus animadversum fuit, literarum studia, cladibus belloque succedere, inque Rebusp. atque regionibus, belli Duces prius, quam l'hilosophos nasci.

Nam posteaquam ex ordinata militia, victoria parta fuerit, victoriæ vero quies successerit, equidem robur istud ingeniorum armatorum, nullo honestiore, quam literarum, otio corrumpi consequitur: neque sane otium, majore & periculosa magis astutia, quam hac via, in Respubl. bene constitutas penetrare queat. Atque id quidem à

Catone, cum Diogenes & Carneades Philosophi, ab Atheniensibus ad Senatum legati venirent, optime animadversum fuit: nam postquam is juventutem Romanam, maxima cum admiratione, eos sectari cerneret, malaque quæ in Rempub. ex honesto isto otio, proficisci possent perspiceret, eam ob rem cautum voluit, ne cuiquam Philosopho Romæ agere liceret. His igitur rationibus Respubl. ad interitum vergere solent, quo cum pertigerint, atque homines, calamitatibus edocti, sapere cœperint, iterum ad ordinem reverti consueverunt, nisi ex, vi quadam præter ordinem, penitus extinguantur.

Atque ex his quidem principiis, prisca illa Italia, primo Tuscorum, postea Romanorum fortuna, modo felix, modo misera stetit. Quamvis vero postmodum Romanis ruinis nihil superstructum fuerit, quod hanc provinciam, sub præstantis alicujus Dncis Imperio, penitus restituere potuerit: nihilominus tanta virtus, apud novas quasdam urbes atque imperia (quæ Romanis claudibus inædificata fuere) emicuit, ut ex, licet unius imperio non parerent, eo tamen usque virtutis progressæ sint, ut earum conjunctis viribus Italia, à Barbarorum populorum invasionibus, defendi liberarique sæpius potuerit: Inter quæ quidem imperia Florentini, quantumvis non adeo ampla provincia ipsis obtigerit, nec potentia, nec authoritate, reliquis cessere, sed potius in media Italia, tam situs quam divitiarum ratione, ad injurias expositi, nihilominus aut bellum, contra ipsos motum, feliciter sustinebant, aut victoriam illi conferebant, in quem inclinare ipsis integrum videretur.

Horum ergo Imperiorum recentiorum virtute ejusmodi tempora successerunt, quæ licet non adeo diuturna pace commendari queant, attamen nec etiam bellis difficilioribus atq; exitiosis implicata fuerint, pacem etenim appellare nequeas,

ubi

ubi vicini sæpius armis invicem petuntur, nec proprie id belli nomen meretur, ubi nec homines trucidantur, nec urbes delentur. Bella siquidem nostra, eo usque enervata languescebant, ut ea tam absque metu susciperentur, quam citra periculum ducerentur, tum etiam sine clade finirentur. Adeo ut virtus illa, quæ aliis in regionibus, ex diuturna pace senescere consueverat, apud Italos bellorum vilitate interiret, quod ex iis, qui ab anno MCCCXXXIV. ad annum XCI. gesta sunt, copiosius patebit, indeque porro cognosci poterit, qua ratione Barbaris denuo via in Italiam adaperita, Italique eorum jugum perpassi fuerint.

Quod si vero Principum nostrorum, tam domi quam foris res gestæ, ob virtutem atque magnitudinem, non eam, quam priscorum admirationem legenti allaturæ sint, tamen fortassis alias ob rationes, non minore cum admiratione percipientur, cum nimirum hinc cognoscere liceat, qua ratione tot, tamque nobilissimi populi, à tam contemnendo milite coherceri sese passi fuerint: licet etiam, in describenda hujus sæculi senectæ, fortassis nec de robore alicujus militis, nec præstantia imperatorum, nec amore civis erga patriam sermonem multum habituri simus, constabit tamen hinc, quot quantisque fraudibus, astutia, atque artibus Principes, milites, Rerumque publicarum duces, ad tuendam eam existimationem, quam nusquam promeriti fuerant, usi fuerant, quod quidem legentibus, non minori, quam priscorum res gestæ usui fortassis fuerit. Nam si ista liberalia ingenia ad imitandum accendere solebant, hæc ad ea fugienda extinguendaque procedere queant.

Erat id temporis Italiæ conditio hunc ad modum constituta, ut quamprimum opera eorum, qui imperabant, pax constituta esset, ea prope diem ab iis, qui arma tractabant, inque manibus habebant, denuo turbaretur, adeo ut ea ratione
nec

*Italia
condi-
tio.*

*Sforzia
militia
celebr-
rime.*

nec bello gloria, nec pace tranquillitas ipsis parturiretur. Ergo pace inter Ducem Mediolanensem ac confœderatos, anno mccccxxiii. constituta, illi militum, quibus bello carere integrum non erat, contra Pontificem arma movere decreverunt. Erant porro duorum militum in Italia genera, à Braccio atque Sforzia denominata, horum Dux erat Franciscus Sforzia filius, illorum Nicolaus Piccininus, Nicolausque Fortebraccius: sub his generibus, fere omnis reliqua militia Italiae comprehendebatur. Atque Sforzia quidem militia, tam ob Comitum præstantiam, atque in bello gerendo virtutem, quam quod Dux Mediolanensis, Blancam filiam notham, in matrimonium ipsi collocare pollicitus fuerat, in majore erat pretio, maximamque ipsius militiæ authoritatem conciliabat. Hi igitur duces, diversis ex causis, pace in Longobardia jam constituta, Papam Eugenium invaserant.

*Eugeni-
us Papa
à Rom.
pulsus.*

Atque Fortebraccius quidem, antiquo Braccii contra Pontifices odio, Comes vero ambitione ferebatur: adeo ut Nicolaus Romam oppugnet, Comes vero Piccardo potiretur: ne igitur Romani bellum gerere necesse haberent, eam ob rem Eugenium Papam urbe ejecerunt, qui quidem, per multa discrimina, variosque casus, tandem Florentiam concessit, ubi examinata periculi sui magnitudine, seque destitui undique animadvertens, nec integrum Italis esse, in ipsius gratiam iterum arma tractare, quæ tanto cum desiderio modo seposuerant, tandem cum Comite transegit, atque ipsi Piceno (quod nunc Marcam vocamus) cessit, licet Comes injuriæ, qua illam occupaverat, etiam contemptum adjecisset, si quidem in subsignandis, quas hinc inde mittebat literis, quæ subscriptio, more Italorum, Latina esse consueverat, hoc genere usus erat, Ex Girfaleo nostro Firmiano, invito Petro & Paulo. Nec cessione provinciæ istius contentus, insuper dignitate

*A Sfor-
zia Pi-
ccino ex-
itus.*

gnitate Signiferi sedis Pontificiæ excellere vult, *Eaque*
idque omne obtinuit, adeo nimerum Eugenius *ratione*
bellum potius dubium, quam pacem ignominio- *in ami*
sam metuebat. *citiam*

Postquam vero Comes inamicitiam Pontificis *receptus*
concessit, ab eo porro tempore, Nicolaum Forte-
braccium persequi cœpit, interque ipsos aliquot
mensium spatio, in ipsa Pontificis ditio-
ne, vario Marte sæpius pugnatum fuit, quæ quidem res
plus in damnum Pontificis atque subditorum,
quam eorum qui militabant, cedebat, adeo ut in-
ter ipsos, Ducis Mediolanensis interventu, ad in-
ducias, tandemque compositionem deveniretur,
qua quidem uterque multam Pontificis ditio-
nem obtinuit.

Bellum ergo istud Romæ debellatum, in Fla-
minia (Romaniam vdcant) à Baptista Cannelensi
resuscitatum fuit. Interfecerat hic Bononiæ quos-
dam ex Grifonum familia, Pontificisque partes
ibi agentem inde exturbaverat, atque quo cam *Bellum*
urbem sibi obtineret, ad Philippum auxilia peti- *in Fla-*
tum, Pontifex vero ad Venetos & Florentinos *minia.*
confugerat: Impetrata undique auxilia, omnem
Flaminiam milite repleverunt, Philippi militem
ducebat Nicolaus Piccininus: Venetorum atque
Florentinorum exercitum moderabantur, Gat- *Veneti*
tamelata, & Nicolaus Tolentinas, atque hi duo *& Flo-*
exercitus prope Imolam commissi, eoque prælio *rentini*
Venetorum Florentinorumque copiæ profligatæ, *profli-*
Tolentinasque captus, ad Ducem Philippum in *gati.*
vincula ductus fuit, apud quem seu fraude Du-
cis, seu ex mœrore paulo post interiit.

Dux ergo, quod vel debilior ex tot bellis esset,
vel quod confœderatos à clade illa quieturos ar-
bitraretur, vi&toriam prosequi neglexit, eaque ra-
tione Pontifici & fœderatorum reliquis, ad no-
vas confœderationes occasionem præbuit, qui
Comite Francisco, ad ipsorum stipendia vocato,
Fortebraccium ditioribus Pontificiis exuere ni-
tebantur,

Pontifex Romanus tebantur, quo nimirum bello, in gratiam Pontificis suscepto, finem tandem imponerent. Postquam ergo Romani, Pontificem viribus atque potentia auctum animadverterent, eam ob rem ad compositionem inclinare, eaque petita tandemque impetrata, procuratorem Pontificis nomine susceperunt.

Obtinuerat inter alia Fortebraccius, Tiburtinos, Phaliscos, Tifernates & Ascesios: Atque huc quidem, quod viribus inferior esset, sese subduxerat, ibique à Comite obsessus fuerat, cum ergo obsidio illa in longum traheretur (Nicolaus siquidem sese strenue defendebat) Duci porro videretur, aut victoriam illam foederatis excutendam, aut si illa potirentur, sua sibi deinceps defendenda esse, eam ob rem Nicolao significavit, quo nimirum Comitem ab obsidione averteret, ut per Flaminiam in Tusciam descenderet, qua quidem re factum est, ut foederati, plus momenti in Tuscia defendenda, quam Ascesio expugnando situm arbitrati, Comitem ad occupandos aditus istos maturare juberent, Nicolaus siquidem ad Forum Livium jam usque progressus fuerat. Ex altera parte Comes ad Cesennates pervenerat, Leone fratre suo, ad bellum in Flaminia ducendum, ditionemque suam defendendam, post se relicto: dum igitur tam Nicolaus qua in Tusciam descenderet, Comes vero qua ipsum aditu prohiberet, ambo studiose invigilarent, Nicolaus interea Fortebraccius in Leonis copias impressionem fecit, eoque capto omnem ipsius exercitum profligavit, eodemque impetu victoriæ insistens, multas Flaminiae urbes occupavit.

Fortebraccii mors.

Atque ea quidem clades Comitem non mediocriter perculit, quod de universa Flaminia jam actum arbitraretur, parte igitur exercitus, quæ Piccininum distineret, eo loci relicta, ipse reliquis, cum copiis contra Fortebraccium properavit, eumque vicit, sauciumque in potestatem suam redegit

redegit, ex quo vulnere paulo post obiit. Atque hæc quidem victoria, Pontifici omnem provinciam recuperavit, quæ à Fortebraccio occupata fuerat, eoque Ducem Mediolanensem compulit, ut pacem peteret, quæ tandem, Nicolai Estensis Marchionis Ferrariensis interventu, firmata fuit. quæ omnis provincia, à Duce in Flaminia occupata, ad Pontificem redibat, Ducisque exercitus in Longobardiam revertebatur, Baptista vero Canerensis, quod omnibus iis usu venire solet, qui non propria, sed aliena virtute viribusque Resp. occupant, postquam Ducis copiarum inde abcessissent, Bononiæ diutius obtinendæ impar, fuga sibi consuluit, atque Antonio Bentivoglio, abversarum partium Principi urbem cessit.

Atque isthæc quidem omnia in Cosini exilium incidere, à cuius deinceps reditu visum fuit iis, qui de eo restituendo suaserant, prætereaque civibus, ad quos injuriæ istæ pertigerant omnibus, ut nulla cujusquam habita ratione, conditionem suam undequaque muniret. Illique Reipublicæ moderatores, quorum erat Novembre atque Decembris mensibus præesse, non contenti iis, quæ in gratiam harum partium constituta hæcenus fuerant, etiam ipsi multorum exulum fines prorogarunt, alios præterea relegarunt, ut tandem civibus non tam studia partium, quam divitiarum, propinqui, atque amicitiarum privatæ nocerent: adeo, ut si proscripciones Florentinæ. ptio ista sanguinem porro sitisset, ea Octavii vel Syllæ proscriptioni haud ab- similis fuisset, licet non omnino cruore caruerit, Antonius siquidem, Bernhardi Guadagni filius, capite plexus fuit, alii præterea cives quatuor, intra quos Zanobius Belfratellius, Colmusque Barbadorus, quod fines præterissent, atque ad Venetos concessissent, ab iis comprehensi, atque in gratiam Cosmi, posthabita sua dignitate, Florentiam in vinculis mandati, ibique ignominiose obtruncati fuerunt: quæ quidem res partibus

tibus Cosminianis maximam auctoritatem, adversariis vero metum peperit, tam potentem nimirum Rempubl. libertatem suam Florentinis venalem prostituere, quod tamen non tam in gratiam Cosmi, quam ad inflammanda partium studia, atque exacerbanda tot cædibus ingenia, fovendasque dissensiones, eos fecisse, qui judicarent non defuere, quod nimirum potentæ suæ, nihil adeo, ac Florentinorum concordiam, obsistere arbitrantur.

*Nova
Reipub.
Florent.
constitutio.*

Urbe igitur suspectis pariter atque inimicis perpurgata, ad alios novis beneficiis devinciendos descenderunt. quo nimirum, etiam hac ratione, partes suas munirent, eam ob rem, universam Albertorum familiam, tum quotquot præterea patria exulabant, revocarunt: nobiles præterea omnes, paucissimis exceptis, in populi classẽ transcripserunt, exulumque bona, exiguo pretio, inter seipso partiti sunt. Novis insuper legibus atque constitutionibus partes suas firmarunt, urnasque novis nominibus, omnibus illis qui adversas partes redolebant posthabitis, replerunt. Adversariorum porro clade edocti, huicurnarum constitutioni atque in his selectioribus civium nominibus non usque quaque confisi, decreverunt, ut iis, quibus vitæ necisque jus esset, semper ex ducibus harum partium peterentur, eamque ob rem constituerunt, ut ii, qui novis electionibus præpositi essent (copulatores novarum scidularum vocabant) unâ cum iis, qui magistratu exhibant, eam electionem aggrederentur. Octoviris excubiarum jus vitæ necisque tribuerunt: inde constituerunt, ne relegatis, finito relegationis tempore, liceret, absque cognitione tam Dominorum quam collegiorum, quorum in universum xxxvii. sunt, redire, nisi horum xxxiii. vota, in restitutionem concurrerent, literas ad eos dare, vel ab iis recipere, interdictum, omnis demum vox, omnis nutus,

*Tyrannicis
rationibus
stabilis-
sa.*

tus, omnis denique motus, qui suspicionem administrantibus Rempulb. movere posset, graviter pleſtebatur. Quod si vero quicquam suspitionum istiusmodi censuras evaserat, id postmodum novis exactionibus oppressum fuit, adeo ut pauco temporis intervallo, pulsus nimirum, atque ad paupertatem redactis, omnibus adversarum partium civibus, ipsi Republ. quieti potirentur. Ne porro istiusmodi munimentis intra urbem, quidquam extra illam deesset, tum quo auxilia adversariis undique præriperentur, eam ob rem cum Pontifice, Venetis, Duceque Mediolanensi, ad communem imperiorum defensionem, fœdus pepigerunt.

His igitur apud Florentinos, cum ad modum, *Regina* constitutis, Regina Neapolitana Joanna in fata *Joanna* concessit, atque testamento Renatum Andegavensem hæredem scripsit. Erat id temporis *Alfon-* Alfonso, Arragoniæ Rex, in Sicilia, qui multorum *suæ Ar-* Baronum amicitia fretus, regnum Neapolitanum *rag. Rex* occupare in animo habebat. Neapolitani vero, *Neapo-* & Baronum alii Renato studebant. Papa porro, *lim oc-* nec Alfonso nec Renato, quidquam juris ibi *cupare* concessum, sed potius per Vicarium suum, id ad- *nitiur,* ministratum cupiebat. Nihilominus Alfonso mare cum exercitu trajecit, atque à Duce Pomeriæ Vestinorum (Sessam vocant) exceptus fuit, ibi vocatis quibusdam Principum ad sua stipendia, in animo habebat, post occupatam Capuam, quam Princeps Tarentinus ipsius nomine tenebat, Neapolitanos imperio sub-
jicere : interim classe sua Cajetam, quæ pro Neapolitanis stabat, obsidione premebat, adeo ut Neapolitani ad Philippum, pro auxiliis confugerent.

Atque is quidem Genuensibus, ut sæm sibi Provinciam sumerent, author fuit, quam ipsi porro non inviti in se receperunt, tam ut Duci Domino suo gratum facerent, quam ut merces suas,

Alfon- suas, quæ Neapoli atque Cajetæ depositæ erant,
sus Rex salvas haberent, eamque ob rem classẽ instru-
à Genu- ætissimam compararunt. Alfonsus ea re animad-
ensibus versa, etiam suam classẽ auctiorem reddidit,
captus. atque contra Genuenses profectus, supra Insulam
 Pontiam pugna commissa victus, multisque cum
 ducibus captus, inque manus Philippi constitu-
 tus fuit.

Atque hæc quidem victoria, omnes in univer-
 sum Italiæ Principes, qui Philippi potentiam me-
 ruebant, immensum turbavit, utpote quibus vi-
 deretur, optimam ipsũ occasionem Regni oc-
 cupandi, jam adeptum esse. Verum is longe alia,
 planeque contraria via (adeo nimirum opiniones
 humanæ inter se discrepare solent) institit. Ab
 Alfonso siquidem, viro alioquin prudente, quam-
 primum id per occasionem licuit, ipsi demon-
 stratum fuit, quam imprudenter partibus suis
 neglectis, Renato studeret. Renatum, siquidem,
 si modo regno illum potiri contigerit, id potissi-
 mum acturum, ut Ducatum Mediolanensem Gal-
 liæ Rex occupet, quo ipsi auxilia, in propinquo
 sint neque opus habeat, cum id res postulaverit,
 ea ex longinquo petere, iisque viam vi pateface-
 re: neque ipsum si ad Gallos regnum devenerit,
 ulla ratione ruinam suam avertere posse. Longe
 vero aliter rem se habere, si ipsi Alfonso regnum
 cesserit, nam cum præter Gallos sibi nulli alii ho-
 stes extimescendi sint, necessario Ducem sibi
 conciliandum, amandum, imo venerandum ve-
 nire, ne hostibus via ab ipso aperiatur, atque hac
 demum via, regnum quidem penes Alfonsum,
 auctoritatem vero atque potentiam penes Phi-
 lippum fore: adeo ut ipsi longe magis, quam sibi
 ipsi incumbat, tam pericula hinc, quam inde utili-
 tatem prudenter ponderare, nisi potius cupidi-
 tati suæ satisfacere, quam de firmando statu suo
 deliberare velit: primo siquidem casu, ipsi Prin-
 cipem atque liberum esse licere, altero vero, si
 nimi-

nimirum inter duos potissimos Principes exposi-
tus sit, aut ipsi de statu periclitandum, aut in per-
petuis angustiis hærendum, atque tanquam servo
illis obtemperandum fore.

Movere hæ rationes tantopere Ducem, ut mu- *A Phi-*
tato proposito, Alonsum libertati restitueret, *ippo re-*
eumque honorifice Genuam, indeque in regnum *stititue-*
deduceret. Atque rex quidem Cajetam sese con- *liberta-*
tulit, utpote quæ à quibusdam Regni ducibus, *ti.*
quamprimum illi liberatum Regem cognovissent,
occupata fuerat. Genuenses vero, postquam nulla
ipsorum habita ratione, Regem à Duce libertati
restitutum, atque hunc ipsorum periculis atque
sumptibus amplificatum penesque ipsum hono-
rem liberati, penes se vero injuriam profligati cap-
tique regis remanere, animadverterent, non me-
diocris injuriæ loco id sibi sumserunt.

Solent Genuenses, quando liberi agunt, suffra- *Genuen-*
giis plane liberis Ducem creare, non quod abso- *sis Reip.*
lutum ipsi imperium conferant, aut ipsi soli nego- *confi-*
tia decidenda sint, sed quo tanquam caput ea, *tutio.*
quæ deliberanda veniunt, in consiliis proponat.
Sunt in ea urbe familiæ nobiles permultæ, earum-
que aliæ adeo potentes, ut ex difficulter à Magi-
stratu coherceri sese patiantur, earum vero om-
nium Fregosa atque Adorna alias longe antece-
dunt. Atque ab his divisiones ea in Republ. pro-
ficiscuntur, hinc civiles rationes corrumpuntur:
ex siquidem non civiliter, sed ut plurimum ar- *Vnde eo-*
mis de dignitate illa decernentes, semper alteram *rum di-*
regmare, alteram opprimi experiuntur. Non raro *visiones*
etiam occurrere solet, ut illi, qui dignitatibus
exuti sunt, ad auxilia externa confugiant, adeo-
que patriam suam, à qua ipsimet regenda arcen-
tur, imperio externo submittant. Atque hinc
quidem fit, ut plerumque ii, qui Longobardiæ
imperant, etiam Genuensibus potiantur, quod
etiam eo, quo Alonsus capiebatur tempore, sic
se habebat, primusque eorum, qui Philippo, ad
occu-

Occupandos eos , adjumento fuerant , Franciscus Spinola erat , atque is quidem , paulo post impostam patriæ servitutem , (quod in istiusmodi casibus semper evenire solet) Duci suspectus esse cœpit , quæ de re ipse commotus , voluntario quasi exilio , Cajettam concesserat , eoque tempore , quo pugna navalis cum Alfonso committebatur , prælio interfuerat , atque strenue rem gesserat , adeo ut in spem erigeretur , recenti hoc suo beneficio , saltem id apud Ducem se meruisse , ut reditus in patriam , præmii loco , sibi cederet . Verum postquam animadverteret , Ducem iisdem hætenus suspicionibus ferri , utpote qui sibi persuadere non posset , eum , qui libertatem patriæ non amasset , ipsum amare posse , eam ob rem fortunam iterum tentare , atque tam patriæ libertatem , quam sibi ipsi existimationem securitatemque recuperare constituit , civibus nimirum suis non alia ratione se exculpari posse quam si eadem à manu , quæ vulnus infixisset , medicina salusque proficisceretur .

Cum ergo omnium animos , ob liberatum Alfonso , Duci iratos cognovisset , tempus jam adesse ratus , quo conatus suos effectum daret , consilia sua cum quibusdam , quos eodem animo esse cognoverat , conferre , eosque ad supplicias sibi ferendas hortari cœpit . Jamque dies Joanni Baptistæ sacer aderat , quo nimirum Arisminus , novus à Duce submissus Reipubl. administrator , urbe excipiendus esset , adeoque cum Opicino , qui antea urbem rexerat , eam ingressus fuerat , cum Spinola , non diutius cunctandum ratus , armatus , cum ea quam secum habebat manu ex ædibus suis , foro contiguus erumpens , libertatem vocare cœpit .

Atque adeo mirari convenit , quam cito , quantaque cum animi promptitudine , cives illi , vix audito libertatis nomine , confluerint , adeo ut nulli eorum , qui vel propriæ utilitatis , vel alterius

causæ

causæ ratione, in Ducem propensi essent, integrum fuerit, de fuga modo deliberare, ne dicam armis eum tuendum sumere. Quo quidem factum est, ut Ariminus cum aliquot Genuensibus, in castrum, quod la Rocca nuncupatur, sese fuga reciperet: Opicinus vero, vel quod saluum se esse, si in Palatium penetrasset, ubi duo armatorum millia ipsum expectabant, vel quod amicis animum, ad defensionem, addere se posse speraret, eo versus deflexit, verum antequam ad forum pervenisset, interfectus, inde minutatim concisus, tractusque per urbem fuit, Genuenses vero, *Genuen-* restituto libero mox magistratu, paucos intra dies *ses li-* castrum, munitaque alia Ducis loca, occuparunt, *bertate* jugumque Ducis penitus excusserunt. *anthore*

Postquam res hunc ad modum successissent, *Spinola* Principes Italia, qui ex victoria Ducis non parum *potun-* perculsi fuerant, deque ipsius potentia jam dubi- *tur.* tare coeperant animum paulatim resumere, atque ex hoc eventu sperare coepere, posse illum deinceps non adeo difficulter coherceri, eam ob rem, nulla habita recentis fæderis ratione, Veneti, unaque pariter Florentini, cum Genuensibus convenere. Atque id quidem Reinaldum Albizium, una cum reliquis Florentinorum exulibus, in spem erexit, postquam ubique turbatum, orbemque alia facie obductum animadverterent, posse Ducem, ad bellum Florentinis inferendum, facile persuaderi, eo igitur profecti Reinaldus hunc ad modum Ducem alloquitur.

Quod nos, olim hostes tui, modo tanta cum *Exules* fiducia auxilia tua rogaturi, te accedamus, quo *Floren-* nimirum in patriam nostram redire nobis liceat, *tini ad* id ædepol neque te neque quenquam, qui hu- *Ducem* manas actiones, fortunæque varietatem confide- *Medio-* rat, mirari dicet, licet actionum nostrarum, ut *lanen-* præteritarum, ita earum, quas nunc suscipimus, *sem.* tam tibi de præteritis, quam patriæ de hisce nostris, manifestis rationibus satis facere valeamus.

Nemo

Nemo vir bonus unquam civem repræhensurus est, qui patriam defendere conetur, quocunque tandem modo ea defendatur. Neque nobis unquam propositum fuit injuriis te afficere, sed saltem injurias à patria nostra arcere, cujus quidem rei certissimam fidem tibi exhibere queat, quod in ipso victoriarum, quæ fœderatis nobis obtingere, culmine confestim atque te pacem vere desiderare cognovissemus, nos eam majore cum desiderio amplexi fuerimus. Hinc fit, ut minime anxii hæreamus, ob ea quæ hætenus gessimus, nos à gratia tua exclusos fore. Neque porro patria nostra nobis merito succensere debeat, quod modo te ad arma contra eam suscipienda, exhortemur, quam tamen antea, tanta cum animi obstinatione, contra te defendendam susceperamus. Ea siquidem patria ab omnibus civibus amorem meretur, quæ omnes suos cives æquali amore prosequitur, non ea, quæ posthabitis reliquis omnibus, paucissimos adorat. Neque vero quisquam adeo clemens reperiatur, qui arma universim omnia contra patriam detestanda arbitretur, civitates siquidem, licet corpora composita sint, habent tamen aliquam cum corporibus simplicibus similitudinem: nam ut in his non raro morbi oboriuntur, qui citra ferrum ignemque curari nequeunt, ita in istis multotiens tot mala exoriri solent, ut bono pioque civi, licet ferrum ipsum adhibendum sit, minus peccetur eas curare, quam intactas negligere. Quis vero porro morbus exitiosior Rebus publ. quam ipsa servitus unquam obtingere queat? quænam porro medicina opportunior adhibeatur, quam ea, quæ ab hoc morbo eam liberare possit? Bella enim vero ea saltem iusta sunt, quæ necessaria, exque expeditiones piæ, sine quibus nulla alia spes. At pol nullam aliam necessitatem majorem nostra, neque ullam pietatem insigniorem, ego quidem depræhendere queam, quam quæ patriam suam ex servitu-

te

te in libertatem vendicet. Hinc vero manifestissimum est, causam nostram, tam piam, quam justam esse, quod non modo nobis ipsis, sed etiam tibi considerandum venit, ex cujus partibus non minus justiciam stare manifesto constat, siquidem Florentini, post pacem tanta cum solennitate celebratam, cum Genuensibus seditiosis tuis subditis, fœdus pacisci non erubuerunt, adeo ut si causa nostra te minus moveat, saltem propria injuria te movere merito debeat, præsertim quod expeditionem istam facilitas comitetur. Neque etenim præteriti successus, quibus tam potentiam Florentinorum, quam obstinatum eorum pro libertate propugnanda animum experiri tibi contigit, te inde absterreere debeant, licet inficiari nolim, ea ita comparata esse, ut si pristina virtute adhuc nitantur, ea non immerito timeienda sint. Verum plane contrarium tibi constabit. Nam quamnam obsecro potentiam ea in urbe superesse arbitrare, quæ non adeo dudum maximam suarum opum atque industriæ partem expulit? quamnam porro obstinationem ab eo populo expectes, quem tam variis novisque inimicitiis distractum animadvertimus? quæ quidem animorum disjunctio, etiam id porro efficit, ne divitiæ si quæ in urbe residuæ sunt, iis rationibus quibus antea consueverant, impendantur, siquidem id hominibus innatum est, ut facultates suas eo conferre animis paratis soleant, quo gloriam atque utilitatem propriam se consecuturos, idque pace commodum recuperatos sperant, quod bello absumi viderint: cum vero, tam bello, quam pace pariter se opprimi, ipsi quæ tam bello hostium injurias, quam pace insolentiam eorum qui imperant, expectandas esse animadvertint, mox animos immutatos conspexeris. Solet porro populo, ut plurimum, plus civium avaritia, quam hostium rapacitas obesse. Siquidem hæc finem suum, altera nullam unquam habitura judicetur. Movenda igitur tibi olim fuerunt arma,

M

contra

contra universam civitatem, cum ea modo, contra ejus saltem partem movenda sint expeditionem susceperas, ut Rempubl. multis bonisque civibus eripere, nunc vero eam contra paucos, eosque malos, suscepturus es. Veneras ut libertatem urbi eriperes, nunc eam restitutum proficiscêris. Fieri vero vix quæat, ut in tanta causarum differentia, eventus nihilominus pares succedant, sed potius certissima victoria tibi speranda est, qua quidam adepta: quantum ea robur ac potentiam tibi comparatura sit, id equidem inde facile judicare queas, quod hac ratione universam Tusciam, ob tam eximium beneficium, tibi devincere, eaque postmodum, majore cum comodo, quam Mediolano ipso, uti possis. Tandem cum antehac istiusmodi conatus, tam ambitiosus, quam violentus haberi potuerit, nunc vero justus plusque ab omnibus judicabitur. Ne igitur hanc opportunitatem evanescere patiare, sed potius cogitato, præteritis contra Florentinos expeditiones tuas, tibi angustias, sumptus, atque ignominiam peperisse, hanc vero & facilem esse, & summum tibi commodum famamque honestissimam comparaturam.

Non erat quidem necesse, Ducem multis ad bellum Florentinis inferendum persuadere, utpote qui in ipsos jam satis, hæreditario odio, cæcæque ambitione, ferretur, quibus recentes injuriæ ob foedus cum Genuensibus initum accedebant: Nihilominus tam sumptus pristini, quam pericula exantlata, recentis etiam cladis memoria, vanæque omnium exulum pollicitationes, illum non mediocriter suspensum tenebant.

Mandaverat Dux, quamprimum Genuensium defectionem rescivisset, Nicolaum Piccininum, cum universa cataphractariorum suorum manu, peditumque tanto numero, quantum provinciarum suarum ipsi suppeditabant, versus urbem illam, quocum, antequam cives animis confirmati, novaque

Reip.

Reipubl. constitutione muniti essent, reciperet, non mediocriter castro confusus, quod ipsi in ea hætenus parebat.

Licet vero Nicolaus Genuenses ex vicinis montibus turbaret, vallemque Pozeverinam ipsis eriperet, eosque in urbem compelleret, tanta istamen animi obstinatione cives pro libertate pugnare expertus est, ut inde paululum recedere necesse haberet. Persuasionibus ergo exulum Florentinorum motus Dux, ipsi injunxit, ut littus, quod orientem spectat, invaderet, atque ad Pisanorum fines, maximum, quantum quidem ejus fieri posset, motum in Genuensium ditione excitaret, fore nimirum, ut inde temporis successu quæ porro agenda sint, emineant. Eam ob rem Nicolaus Serezanam adgressus, eam expugnavit, multraque ubiq; clade illata, quo Florentinis majorem suspicionem pareret, Luccam concessit, Neapolim, ad suppetias Alfonso ferendas, se proficisci simulans.

*Dux
contra
Florentinos
bellum
parat.*

Pontifex Eugenius, eo tempore, Florentia Bononiam se contulerat, novamque tractationem inter Ducem & fœderatos adgressus erat, monebatque Ducem nisi in hanc consentiret, non posse se fœderatis operam Comitis Francisci denegare, qui id temporis, fœdere ipsi junctus, sub ejus stipendiis militabat. Licet vero Pontifex omni cura hac incumberet, nihil tamen promoveri ipsi licuit quod nimirum Dux, nisi Genuenses sub ipsius potestatem redirent, pacem repudiaret, fœderati vero, eos liberos esse vellent, qua quidem de re omnes bello sese parabant, postquam ergo Piccininus Luccam concessit, Florentini novas insidias veriti, Nerium Ginium, cum copiis suis, Pisam versus agrum tueri jusserunt, atque à Pontifice impetrarunt, ut Comes Franciscus se cum ipso conjungeret, qui quidem, conjuncto agmine, ad S. Gondam occasionibus intenti stabant.

Piccininus apud Luccam constitutus transitum in regnum Neapolitanum urgebat, eoque dene-

gato, viam sese aperturum mirabatur. Erant copiarum utriusque partis, tam militum quam Imperatorum ratione, æquales, eam ob rem nihil temere agendum rati, quod præterea frigore impedirentur, mensis siquidem Decembris erat, aliquot dies otiosi in propinquo hærebant. Primus tandem eorum Nicolaus Piccininus movere cepit, utpote. cui demonstratum esset, posse vicum Pisanum nocte occupari. Tentavit Nicolaus aleam, & cum devico occupando non cessisset, omnem vicinam provinciam depopulatus est, vicumque S. Joannis, advenam nuncupatum, prædæ atque incendio exposuit.

Atque hic quidem eventus, licet partim minus ex animo cessisset, Nicolao tamen animum addidit, ut ultra pergere conaretur, præsertim quod nec Comitem nec Nerium, hætenus loco movisse animadverteret, eam ob rem, S. Mariam, in castello vocatam, Filettumque invasit, cepitque: neque vero etiam hanc ob cladem Florentini movebant, non quod Comes sibi metueret, sed quod à Florentinis, in honorem Pontificis, qui de pace agebat, bellum nondum decretum esset: id vero quod Florentini sapienter differebant, hoc hostibus timoris loco habebatur, ipsisque animum ad altiora conanda addebat, adeo ut de Barga expugnanda cogitarent, omnibusque cum copiis eo proficiscerentur. Atque hic demum conatus effecit, ut Florentini, post habitis cunctationibus, non solum Bargam defendendam, sed etiam Luccensium agrum depopulandum esse decernerent.

Piccininus à Sforzia profligatus. Ergo Comes Nicolaum cum exercitu secutus, sub Bargam cum ipso conflixit, eumque vicit, ut vix non plane profligatus oppugnationem deferret. Veneti interea temporis, quod Ducem pacem violasse arbitrarentur, Joanne Francisco Gonzago belli Duce in Ghiaraddadam impressionem fecerant, Ducemque non parva clade affecerant, adeo ut is necesse haberet, Piccininum ex Tuscia revo-

revo-

revocare , quæ quidem avocatio , ac Nicolai porro clades , Florentinis animum addidere , ut de occupanda Lucca sperare inciperent , eamque ad expeditionem , nulla habita cujusque ratione proruerent , quod nimirum Ducem , quem solum metuebant , à Venetis oppugnatum , neque Luccensibus , ad culpam purgandam , quidquam superesse cernerent , utpote qui hostem excepissent , atque in cladem ipsis inferendam consensissent .

Igitur anno MCCCCXXVII , mense Aprili , Comes exercitum movere coepit , primoque recuperandis iis , quæ à Piccinino occupata fuerant , intentus , omnia , paucorum dierum intervallo , in potestatem suam redegit . Inde ad Luccensium ditionem despectens , Camajorem adgressus est , Florentini Luc- cam ob- sident.
cujus quidem loci incolæ , licet in dominum suum propensi , victi tamen præsentis periculi metu , sese dedidere . Pari successu inde Massam , Serrezanamque recepit , tandemque sub finem Maji versus Luccam movit , omnemque viciniam depopulatus est , nullis nec vitibus nec arboribus parcens , sed potius hostiliter animo , in villas , aliaque quævis obvia sæviens .

Luccenses contra à Duce destituti , ditionique defendendæ diffisi , agrum neglexerant , sed potius urbi , aggeribus , aliisque id genus propugnaculis muniendæ , omni conatu incumbabant , de ea defendenda non admodum dubii , tam quod deensoribus abundarent , quorum ope obsidio in longum duci posset , quam quod præteritis successibus non parum erigerentur . Plebis solummodo inconstantia ipsos angebat , ne nimirum ea obsidionis pertaxa , periculorum potius , quam libertatis curam haberet , ipsosque ad ignominiosam damnosamque compositionem fortassis cogeret .

Quo igitur ea ad defendendam urbem accenderetur , convocatis omnibus , quidam ætate provector , sic ipsos affari coepit . Ignorare equidem

*Oratio
pro urbe
defen-
denda.*

vos minime convenit, earum actionem, quæ necessitate suscipiuntur, nullam, seu laudem seu vituperium mereri, quod si ergo nos accusare cupiatis tanquam forte ad hoc bellum Florentinos nos provocaverimus, quod copias Ducis suscepimus, eorumque invadendorum copiam ipsis fecimus, equidem longe erraveritis. Neque etenim vos antiquum Florentinorum erga nos odium, latere debeat, quod quidem nec nostræ injuriæ, nec ipsorum metus, sed potius imbecillitas vestra ipsorumque ambitio, provocarunt, siquidem ista sit, ut vos opprimi posse sperent, hac vero, ut id audacter contentur. Neque vero porro credatis, ullo officiorum genere vos istud desiderium avertere, vel ullam injuriam, ipsorum offensionem, atrocius provocare posse: ipsis erga cogitandum superest, qua via nobis libertatem eripiant, vobis vero, quo pacto eam strenue defendere possitis, earumque rerum, ad quas utrique hæc dum molimur, descensuri sumus, omnes quidem quod doleamus, sed quod nimirum vix habebimus. Dolemus ergo, quod nos oppugnatum veneant, quod municipia nostra occupent, quod domus incendant, agrumque hostiliter devastent, verum quis nostrum adeo demens sit, ut ista miretur? Nam si nobis facultas sit, omni procul dubio idem aut fortassis pejus ageremus: quod si vero ob Nicolai adventum, ad bellum nobis inferendum proruperunt, etiamsi ille non venisset, alia tamen inferendi causa ipsis non defuisset, malumque hoc, licet fortassis dilatum, tamen longe vehementius in nos decidisset, adeo ut tandem non hanc invasionem, sed adversum vestrum fatum, Florentinorumque ambitionem merito lugeamus, licet præterea in potestate nostra non fuerit, vel Ducis copias non admittere, vel postquam venissent, à bello inferendo arcere. Novistis porro, propria potentia nobis ipsis defendendis, nos haudquaquam pares, neque interim
alias

alas vires esse , quæ tanta cum fide , tantaque
 cum auctoritate , quam Ducis , non tueri queant.
 Restituit ipse nobis libertatem , par ergo est , ut
 eandem nobis conservet : ipse perpetuis nostris
 hostibus semper infensissimus existit : quod
 si ergo , ad arcendam à Florentinis injuriam , in
 Ducem iniqui fuisset , an non obsecro tam
 amicum perdidisset , quam hostem porro po-
 tentia auxisset , ipsumque eo amplius in nos
 concitasset ? Adeo ut tandem præstet , hoc
 bellum , Duce amico , sustinere , quam pacem , cum
 ejus odio , spectasse . Sperandem porro est , ipsum
 ex hisce periculis nos erepturum , in quæ ab ipso
 præcipitati fuimus , modo ne ipsi nos destitua-
 mus . Non vos latet , quanta cum immanitate
 Florentini nos sæpius oppugnaverint , quantaque
 vicissim cum gloria ipsos represserimus , licet sæ-
 pius , nulla alia , quam in solo Deo atque tem-
 pore spes nobis superfuerit , utrinque tamen nos
 servatos fuisse . quod si vero id temporis nos de-
 fendi contigit , quid porro obstare queat , quo
 minus etiam hac vice nos tueamur ? Id tempo-
 ris siquidem universa Italia nos prædæ ipsorum
 exposuerat , nunc vero Duce propitio utimur :
 de Venetis præterea spes est , eos in damnum no-
 strum non adeo strenuè pugnatuuros , utpote qui-
 bus minus integrum sit , Florentinos potentia ex-
 crescere . Id temporis Florentini undequaque
 liberiores erant , atque in auxiliis majore spe
 nitebantur , propriaque potentia prævalebant , nos
 contra omnino imbecilliores eramus , siquidem
 tum pro tyranno pugnaremus , cum nunc nos
 ipsos defendendos sumserimus : id temporis ,
 gloria defensionis urbis ad alium spectabat , ea nunc
 nostra erit : id temporis , isti conjunctim nos
 oppugnabant , nunc distracti pugnant , omnem-
 que Italiam rebellibus refertam habent . Quod
 si vero tandem hac spe omni destituamur , extre-
 ma tamen necessitas , ad obstinate pugnandum
 nos

nos extimulare debeat. Atque omnis quidem hostis, merito vobis extimescendus est, quod omnem pro gloria sua vestroque exitio pugnare constet, verum ante omnes Florentini nobis extimescendi sunt, siquidem hos neque obidientia, neque vectigalia, neque imperium huius urbis ipsum, satiare unquam possit, sed potius personis atque facultatibus nostris inhient, quo tandem sanguine nostro crudelitatis, atque facultatibus avaritiæ suæ sitim restinguere possint: adeo ut ii omnibus, cuiusque sortis, extimescendi sint. Ne igitur moveamini, quod agros vestros depopulatos, villas vestras incensas, municipia vestra occupata conspicitis, quod etenim urbem modo hanc strenue defendamus, ista omnia necessario nobis salva sunt futura: nam modo libertatem nostram asseramus, difficulter ista ab hoste obtineri queant, libertate porro amissa, neque ista magno nobis usui fuerint. Igitur ingenti animo arma corripite, atque inter pugnandum mementote, præmium victoriæ non saltem patriam, sed etiam domos, uxores, liberosque vestros esse.

Atque hæc quidem postrema verba, magno cum animi fervore, ab omnibus excepta, inque universum decretum fuit, mortem se prius oppetere quam sibi ipsis deesse, aut quidquam admittere velle, quod libertatem ipsorum ullo pacto labefactare posset. Ergo deinceps omnia constituta, atque præparata fuere, quæ ad strenue defendendam civitatem requiri posse videbantur.

Florentinorum interim exercitus minime deses agebat, sed post ingentem cladem agris illatam, Montem Carlum deditione cœpit, inde Uzanium obsidione cingi ceptum, quo nimirum Lucenses, omni ex parte circumclusi, de auxiliis desperarent, fameque compulsi ad deditionem descenderent. Erat id castrum sic satis munitum, multoque milite defensum, adeo ut ejus expugnatio, non adeo facili via, ac reliquorum succederet.

Luc-

Luccenses omni ex parte obsessi , ad Ducem confugerant , atque omnibus modis , tam demisso quam aspero sermone , ipsius clientelæ sese commendaverant , modo merita sua , modo Florentinorum injurias recensentes , quantoque id animo reliquis amicis suis , si defenderentur , quanto vero timori , si destituerentur , futurum sit. Quod si etenim ipsis vita cum libertate amittenda sit , pariter ipsum amicis atque existimatione , tum præterea fide , apud omnes eos , destitutum fore , qui unquam in ipsius gratiam , aliquid periculi suscepturi sint : quæ quidem lachrymis madidi protulere , ut si beneficia ipsum minus moverent , saltem misericordia flecteretur.

Cum ergo tam odio contra Florentinos invehato , quam memoria recentium à Luccensibus beneficiorum Dux accederetur , longeque omnium metueret , ne Florentinis id potentiae accederet , eam ob rem constituit , vel maximis cum copiis Luccensibus subvenire , vel tanto cum impetu in Venetos impressionem facere , ut Florentini à cepto desistere , Venetisque opem ferre necessitate ipsa adigerentur.

Atque hæc quidem deliberatio , quo pacto nimirum Dux instructissimo cum exercitu Tusciæ immineret , Florentinis confestim detecta fuit , adeo ut inde de spe occupandorum Luccensium non mediocriter dejecterentur : nihilominus , quo Dux in Longobardia distineretur , ipsi non destitute Venetos monere , ut ipsum omnibus viribus occupare vellent. Verum etiam hi non parum perculsi fuerant , quod à Marchione Mantuano deserti ,isque , ad stipendia Ducis avocatus fuisset , eam ob rem , propemodum inermes , responderunt , minime in potestate sua esse bellum istud trahere , ne dicant exercitum augere , nisi Comitem Franciscum cui militem suum regendum committant , ab ipsis obtinuerint , idque expressis conditionibus , ut Padum trajiciat , nolle se

etenim antiquis pactis quibus trajiciendi potestas penes ipsum stet: diutius teneri: siquidem absque duce bellum gerere, ipsis integrum non sit, neque alio, nisi Comite potiri posse, nec Comitum alioquin ipsis usui fore, nisi ad bellum quovis in loco agendum, obstrictus sit.

Videbatur interea Florentinis omnino necesse, bellum in Longobardia urgeri, si vero Comite privarentur, Luccenses omittendos esse cernebant: neque non animadvertabant, non necessitate adactos Venetos, sed quo ipsis eam victoriam excuterent, ad Comitem expetendum devenisse. Ex altera vero parte, paratus quidem erat Comes ubivis militare, quo foederatis eum mittere placuisset, verum antiqua pacta negligere nolebat, ne spe illa, quam de affinitate Ducis conceperat, penitus excideret. In duas igitur partes Florentini ambigui distrahebantur, atque tam cupiditate obtinendorum Luccensium, quam timore belli cum Duce angebantur. Vicit tamen, (quod semper evenire solet) apud eos metus, atque tandem concesserunt, ut Comes, expugnato Uzano, in Longobardiam pergeret.

Alterum supererat dubium, quod quidem in Florentinorum arbitrio minus positum, eo majore ipsos sollicitudine atque angustia premebat: Siquidem Comes Padum trajicere constanter recusabat, Veneti contra, nullo alio pacto, ipsum admittere volebant, cum ergo nulla ad conveniendum alia via superesset, quam si pars parti ultro cederet, ei rei obtinendae Florentini Comiti persuaserunt, ut erga Rempubl. Florentinam, epistola transmissa, de Pado trajiciendo, fidem faceret, eam, nimirum privatam stipulationem pactis publicis nihil derogare, eamque ob causam postmodum rem in ipsius arbitrio esse, quo tamen pacto interim id ipsi adipiscerentur, ut Veneti necesse habeant, bello jam inchoato, quod res postulaverit, sequi, quod quidem diversio-

ACEO

nem istius, quem metuebant, impetus producere possit : Venetis ex alia parte demonstrarunt, literas istiusmodi privatas obligationi sufficere, eamque ob rem eos his merito acquiescere debere, nam si qua in parte Comitem, ne manifesto in socerum impingat, quod quidem neutrae parti profuturum sit, salvare queant, id ipsis nullo modo praetereundum esse.

Atque hac quidem ratione, profectio Comitis in Longobardiam tandem conclusa fuit, isque expugnato Uzano, praeterea quibusdam propugnaculis, ad Luccenses circumdandos extructis, belloque isti conficiendo procuratoribus post se relictis, per Alpes in Longobardiam descendit, Regiumque usque progressus est : At Veneti successu isto ambigui, ante omnia animum ipsius explorandum duxerunt : petiere ergo, ut quam primum Padum trajiceret, seque cum reliquis ipsorum copiis conjungeret, quod tamen Comes se facturum manifesto negavit, adeo ut inter Andream Maurocenum Venetorum legatum ipsumque ad contentiones deveniretur, ut utrique superbiam perfidiamque invicem sibi exprobrarent, tandemque post multas altercationes, hic quidem quod ad servitia, ille vero, quod ad stipendia solvenda obstrictus ultra non esset, Comes quidem in Tusciam, ille vero Venetias pedem retulit.

Exceptus iterum à Florentinis Comes, in agro Pisano castra habere jussus fuit, confisi, ipsum ad bellum Luccensibus inferendum, denuo persuaderi posse, à quo tamen ipsum alieniorem comperere. Postquam etenim Dux intellexisset, ipsum in sui gratiam Padum trajicere noluisse, inde in spem erectus fuit, posse etiam ipsius ope Luccenses sublevari, eam ob rem eum obnixè rogavit, ut transactionem inter Luccenses atque Florentinos tentaret, unaque pariter ipsum, si id fieri posset includeret, atque eo quidem pacto, nuptias cum filia ipsi paratas fore.

Enimvero nuptiæ istæ Comitem summopere movebant, quod nimirum speraret, posse se earum medio quod Dux hærede masculino destitueretur, tandem Ducatum Mediolanensem in se transferre. Hinc semper Florentinos à regerenda distrahebat, se minime pugnaturum inquiens, nisi Veneti tam de ipso conducendo, quam stipendiis exsolvendis, aliquid certi decernerent: neque solutionem stipendiorum solam ipsi satisfacere, postquam etenim de ditione sua certus esse cupiæ, alium sane defensorem, præter Florentinos, sibi parandum esse. Quod si igitur à Venetis destituatur, necessario res suas sibi agendas fore, quibus verbis, se cum Duce conventurum, tacite innuebat.

Atque hæ elusiones fraudesque, Florentinis quidem maximopere displicebant, quod nimirum ex via Luccensium expugnationem frustraneam esse animadverterent, imo de imperio suo periclitarentur, si quando Ducem atque Comitem convenire contingeret. Quo igitur Venetos de conducendo Comite persuaderent, Cosmus Mediceus provinciam eam sibi sumsit, atque Venetias ea propter profectus est, coramque senatu, multis verbis, hac de re disputavit, universumque Italix statum, Ducisque potentiam, porro militiæ robur penes quem staret, ipsis ob oculos posuit, quod si nimirum Ducem Comiti conjungi contingeret, inde procul dubio, tam ipsis universo imperio terrestri cedendum atque in mare redeundum, quam sibi libertatem in ambiguo constitutam fore.

Ad quæ à Venetis responsum fuit, non se vel suas, vel universæ Italix vires ignorare, neque vel minimum dubitare, se sua defendere posse, non esse nimirum sui instituti, militiæ Ducibus de stipendiis satisfacere, qui aliis serviant: constituerent igitur Florentini, qua ratione Comiti de stipendiis satisfacerent, postquam pariter ipsius servi-

servi-

servitio uterentur, longeque magis neccarium esse, si modo imperio suo Veneri tuto potiri velint, Comitum superbiam reprimere, quam ipsi satisfacere, siquidem *humana ambitio meta destituitur*, eamque ob rem, si tum ipsi de stipendiis satisfiat, antequam nimirum militaverit, cum non paulo post longe iniquiora, atque periculosa magis petiturum. Neccarium igitur ipsis videri, tandem fræno arrogantiam ipsius cohercere, neque consq; ut excrescat permittere, donec amplius in ordinem ea cogi nequeat, quod si vero Florentini vel ex metu, aut alia de causâ, ipso amico frui constituerint, tum etiam de stipendiis ipsi satisfaciant.

Re itaque infecta, Cosmus ad suos rediit, nihilominus Florentini, omni quo poterant auctoritate, apud Comitem instabant, ne fœderatos destitueret, qui etiam ipse invitus eos deserebat, verum desiderium, quo ob nuptias tenebatur, ipsum in ambiguo constituerebat, adeo ut quodvis momentum, vel minimum ipsum movere potuerit : quod etiam factum est.

Reliquerat Comes ditioni suæ, quam in Picentino tenebat, tuendæ, Furlanum præcipuum turmarum suarum præfectum. Hunc igitur Dux, *Comes* clam adgressus, instigare non desistit, donec stipendiis Comitum renunciaret, atque ad Ducem concederet, quo quidem factum est, ut Comes jam *Franciscus* sibi metuens, cum Duce confestim transigeret, *cû Duce* pactumque inter alia, ne Dux negotiis Flaminie *transi-*git. atque Tuscie sese immisceret.

Comes Florentinos ad pacem cum Luccensibus constituendam hortari capit, eique negotio tam frequentur instat, postquam hi nihil aliud sibi jam superesse animadverterent, tandem pax mense Aprili anno MCCCXXXVII. firmaretur, qua quidem Luccenses libertatem, Florentini vero montem Carlum, aliaque præterea castra sibi habebant. Florentini eam ob rem universam Italiam literis atque lamentationibus *Inde Florentini Luccensibus pacem dant.* suis

suis repleverunt, quibus significarunt, se à Deo atque hominibus destitutos, ne Luccenses potestati suæ subjicerent, pacem illis tandem concessisse : atque adeo vix fieri queat, unquam quoniam ob suā amissā, tantopere doluisse, quantum Florentini, quod aliena non occupassent, id temporis conquesti sunt.

Hæc dum in Italia gererentur, ac Florentini multis modis implicati essent, urbem tamen illustrare, atque vicinarum rerum rationem habere, interim non neglexerunt. In fata concesserat, quod etiam supra diximus, Nicolaus Fortebraccius, qui unam filiarum Comitis ad Pompilii forum, (Poppium appellamus) in matrimonio habuerat. Atque hic quidem, sub mortem generi sui Fortebraccii, Vicum castrumque S. Sepulchri in sua potestate habebat, vicisque generi ibi agebat, ab ejus vero obitu, eadem ex filix dote ad se spectare asseverabat, neque Pontifici iis cedere volebat, qui ea, tanquam ditioni suæ erepta, repetebat : adeo, ut tandem Pontifex, ad ea recuperanda, Patriarcham cum copiis ablegaret. Cum ergo Comes de iis defendendis dubitaret, eam ob rem, Florentinis ea obtulit, qui tamen ea repudiarent. Postquam vero Pontifex Florentiam reversus esset, visum fuit Florentinis pacem inter ipsum atque Comitem tentare, qua dum nihil ageretur, interim Patriarcha, impressione in Casentinum facta, Pratum vetus atque Romenam occupavit, eaque loca pariter Florentinis obtulit, qui pari ratione eadem recusarent, nisi bona cum Pontificis venia, ea Comiti restituere ipsis liberum esset, in quod tandem Pontifex consensit, eo tamen pacto, ut ipsi cum Comite de restituendo Vico agerent.

Hac igitur via conciliata Pontificis benevolentia, visum fuit Florentinis, postquam nimirum templum primum, quod S. Reparata appellatur, jam olim ædificari coeptum, eoque jam perductum

ductum fuisset, ut sacra in eo commodum peragi jam possent, Pontificem rogare, ejus dedicatio- nem in se transferre dignaretur, idque non ægre impetrarunt. Quo ergo vicissim tam Pontificem honore afficerent, quam splendori & urbis & templi non decissent, contignatione continua, à S. Maria novitiæ, ubi nimirum Pontifex moraba- tur, ad templum, quod consecrandum erat, ducta, eaque duarum ulnarum altitudine, quatuor vero latitudine, undique aulæis preciosissimis constra- ta, Pontificem solum cum suis aulicis, atque ea magistratus parte, quæ ipsius servitio deputata fuerat, exceperunt, omnis reliqua civitas, per pla- teas, ædes, templumque ipsum dispersa, ad spe- ctaculum istud confluxerat. Solemnibus ex more peraetis, quo Papa majore benevolentia testimo- nio urbem cohonestaret, Julianum Avarzium justitiæ signiferum alioquin civem semper præ- clarissimum, equestri torque donavit, in quem porro Respubl. ne benevolentia Pontifici cedere videretur, Capitaneatum Pisanum in annum con- tulit.

Vigebant id temporis, inter Ecclesias, Roma- *Dissi-* nam Græcamque, dissensiones, quod divini cul- *dia Græ-* tus gratia, non omni ex parte inter eas conveni- *ca &* ret, actumque fuerat, in postremo Concilio, ea *Roma-* de re sedulo, decretumque ab Occidentalis Ec- *na Ec-* clesiæ præfectis, ut omni cura atque sollicitudi- *clesiæ.* ne, cum Imperatore Episcopisque Græciæ agere- tur, quo Basileam convenirent, atque concordia cum Pontifice Romano ineunda, vocarent. Li- cet vero decretum istud, contra Majestatem Im- *Graci* peratoris Græciæ vergeret, superbix porro Græ- *cedunt* corum Episcoporum, Pontifici Romano cede- *Roma-* re, summopere displiceret, quod tamen à Tur- *nis ob* cis opprimerentur, neque defensionis soli pares *Turca-* essent, constituere tandem, quo eo securius *rum im-* auxiliis potirentur, ipsis cedendum esse: eam *pressio-* ob rem, tam Imperator quam Patriarcha, una *nes.* cum

cum Episcopis non paucis, atque Imperii Græci principibus, mare trajecerant, atque quo consilio Basiliensi ex decreto interessent, Venetias appulerant, indeque ab aeris nimirum pestilentia sibi prospectum cupientes, Florentiam concesserant, atque ibi ea de re agere cœperant. Cum ergo in Templo Cathedrali convenissent, multosque dies disputando consumsissent, tandem Græci cesserunt, atque cum Romano Pontifice concordiam inierunt.

Ergo jam pace inter Florentinos atque Lucenses, Ducemque inter & Comitem firmata, videbatur plerisque, non difficulter omnes in universum motus per Italiam, præsertim quæ hætenus Longobardiam atque Tusciam infestassent, sopiri posse: eos siquidem qui inter Regem Renatum Andium, atque Alfonso Aragonensem orti essent, non nisi alterutrius exitio finem habituros. Licet vero Pontifex non contemnenda ditione se exutum, non mediocriter indignaretur, porro tam Ducis, quam Venetorum ambitio, plerisque manifesta esset, sperabatur tamen Pontificem necessitate adactum, cæteros vero tot bellis exsatiatos, non ægre quieturos. Verum res aliter cessit, siquidem nec Duci nec Venetis stare visum, adeo ut denuo universa Longobardia atque Tuscia bello commoverentur.

*Nova
belli-
femina.*

Non poterat elatus Ducis animus ferre, ut Bergamum atque Brescia à Venetis teneretur, præsertim quod animadverteret, eos ab armis non modo nondum recessisse, verum etiam ditioni suæ indies excursionibus molestos esse, ipsique videbatur, non solum se ipsis cohercendis sufficere, verum etiam omnia, quibus illi ipsum exuerant, recuperare sese posse, quamprimum ii à Pontifice, Florentinis, atque Comite deserti fuissent. Eam ob rem Pontifici Flaminiam eripiendam esse censuit, tam ne Pontifex ipsum deinceps offendere, quam ut Florentini, ob vicinum

incen-

incendium metu perculsi, vel non moverent, aut si omnio movendum arbitrarentur, non adeo commode ditionem suam invadere possent. Neque porro Ducem indignatio Florentinorum contra Venetos, ob res Luccensium latebat, quæ quidem vel sola promptitudinem ipsorum in Venetis juvandis retardare posset. De Comite Francisco vero arbitrabatur, tam novam amicitiam, quam spem nuptiarum ad frænum ipsi imponendum satis esse. Ad evitandas ergo sinistrae imputationes, vicinorumque motus, præcavendos, præsertim, quod ex transactione cum Comite facta à Flaminia invadenda arceretur, Nicolao Piccinino author fuit, ut eam provinciam, tanquam propria ambitione motus, invaderet.

Stabat Nicolaus eo, quo inter Ducem atque Comitem transigebatur tempore, in Flaminia, cumque Duce convenerat, verum transactione cum Comite, perpetuo suo hoste, offensum sese ferebat, eamque ob rem, cum turmis suis, inter Forum Livium atque Ravennates concesserat, castraque tanquam nova stipendia eo loci operturus, muniverat.

Fama igitur istius offensionis undique sparsa, doluit porro Nicolaus apud Pontificem, tot sua officia summa ingratitudine à Duce compensari, qui quidem sibi persuasum habeat, universæ fere Italiae militiam sub duobus præcipuis belli ducibus in sua potestate esse, totamque regionem hac ratione sibi subjici posse. Quod si vero Pontifici commodum videatur, posse se facile efficere, ut Dux unum istorum ducum hostem, alterum inutilem sibi propediem experiatur. Nam si sibi pecunia adesse, eaque ratione militi suo, ne dilaberetur, manum porrigere velit, sese ditionem Comitis, Pontifici ereptam, invasurum, qua quidem via eventurum sit, ut Comes, propriæ ditioni tuendæ implicatus, ambitioni Ducis opitulari negligat.

Adhi-

Ponti- Adhibuit Pontifex persuasionibus istis, quod
sex d ex vero consentaneæ essent, fidem, Nicolaoque,
Picini- ingenti præterea spe operato, promissisque, tam
no elu- ipsi, quam filiis dignitatibus atque provinciis,
sus. quinque Hungarorum millia numerari curavit, ac
 licet à multis fraudem edoceretur, tamen monita
 ea admittere noluit, imo nec ferre contraria affir-
 mantem potuit.

Regebat id temporis Ravennates, Pontificis
 nomine Ostasius Polentanus: Visum igitur Nico-
 lao non diutius cunctari, præsertim quod Fran-
 ciscus ipsius filius, magna cum Pontificis ignomi-
 nia, Spoleum diripuisset, eam ob rem Raven-
 nam occupare adgressus, vel quod cum conatum
 omnium facillimum arbitraretur, vel quod clam
 Ostasio convenisset, paucorum dierum spatio op-
 pugnatam deditioe cœpit, postea Bononiam,
Omniq̃ Imolam, Forumque Livium non difficulter oc-
Flami- cupavit, atque quod summopere mirari decet,
nia exu- viginti castrorum, quæ eo in tractu Pontifici pa-
tus. rebant, nullum potestatem Nicolai evasit. Neque
 contentus tam atroci injuria, re ipsa Pontifici il-
Ludi- lata, insuper etiam verbis ipsum ludificari voluit:
brio in- merito se provinciam illam Pontifici eripuisse,
super literis ad ipsum testatus, quod nimirum non
habitus erubuisset, constantem suam erga Ducem amici-
 tiam labefactandam adgredi, omnemque porro
 Italiam literis explere, qua ipsi Ducis amicitiam
 neglexisse atque ad Venetos concessisse argue-
 retur.

Occupatam Flaminiam, Nicolaus filio suo Fran-
 cisco tuendam commisit, majoreque cum copia-
 rum parte Longobardiam petiit, atque ibi, con-
 junctis cum Ducis copiis viribus suis, Brescianum
 agrum invasit, cumque universum, exigui tem-
 poris intervallo, in potestatem suam redegit, ur-
 bemque ipsam obsidione cinxit.

Desiderabar Dux Venetos ab omnibus destitui,
 sibi que prædæ esse, eam ob rem apud Papam, Flo-
 rentinæ

rentinos atque comitem ob res à Piccinino in Subdo-
 Flaminia gestas, sese purgare, porroque asserere *lus Du-*
 cœpit, quantum ex transactione contraherent, *cis ani-*
 tantum etiam à voluntate sua longe aliena esse: *mus.*
 internunciis secretioribus affirmans, in isthunc
 animum refractarium, quamprimum id temporis
 occasionisque ratione fieri liceat, evidenter ani-
 madversum fore. Et Florentini quidem, una
 cum Comite, verbis istis fidem non adhibebant,
 verum id quod res erat, ad eludendos sese ea
 spargi, quousque nimirum Veneti oppressi essent,
 judicabant.

Veneti interea superbia inflati, quod nimirum
 se solos Duci resistere posse præsumerent, nemi-
 nem de auxiliis convenire dignabantur, sed bel-
 lum, Gattamelatta duce copiarum suarum, gere-
 bant. Deceverat porro Comes Franciscus, Flo-
 rentinorum subsidiis munitus, Renato opem fer-
 re, nisi motus isti in Flaminia atque Longobar-
 dia animum ipsius mutassent, neque adeo Floren-
 tini, ob antiquam cum Gallis necessitudinem, ab
 ea expeditione alieni erant, Dux vero, ob amici-
 tiam, cum Alfonso olim capto contractam, hunc
 proculdubio fovendum suscepisset: verum utra-
 que harum partium, bellis vicinis implicata, re-
 motiorum curam negligere coacta fuit. Ergo
 cum Florentini Flaminiam occupatam, Vene-
 tosque à Duce opprimi animadverterent, ex alic-
 na calamitate suum periculum metientes, cum
 Comite ut in Tusciam descenderet, agere cœpe-
 runt, quo nimirum, Ducis potentia, quæ qui-
 dem nunquam antehac eousque creverat, qua
 ratione obviam iri posset, coram decerneretur,
 nam nisi ea propemodum aliqua ratione co-
 herceretur, omnibus universim iis, quibus pro-
 vincia in Italia obtigerint, propediem metuen-
 dum hinc fore.

*Ejusque
 potentia
 omnibus
 suspecta*

Atque non ignorabat quidem Comes, non præ-
 ter rationem Florentinos sollicitos esse, cupidi-
 tas

tas tamen illa, qua potiundæ Ducis nothæ ardebat, cum ambiguum habebat, quam quidem Dux omni studio alebat, spemque proximarum nuptiarum, ætate siquidem jam nubili puella erat, faciebat, modo Comes ab armis abstinere. Atque quo eum certo sperare juberet, non raro eoque progressus erat, ut omnia nuptiis convenientia suetaque præpararet, ea tamen postmodum variis cavillationibus eluderet: tandemque quo Comitem facilius dementaret, triginta florenorum millia, in dotem filix stipulata, ipsi numerari curaret.

Interea temporis bellum in Longobardia ingravescere, Venetique indies aliis aliisque municipiis exuebantur, omnesque ipsorum classes, per fluvios hinc inde paratæ, à Ducis copiis opprimebantur, ager præterea jam omnis, Veronensis pariter ac Brescianus, Duci cesserat, urbesque illæ ambæ ad extremitatem adeo redactæ, ut eæ, communi quidem judicio, defendi diutius non posset. Marchio præterea Mantuanus, qui multis jam annis Reipubl. militaverat, omnem præter spem ipsos deseruerat: atque in Ducis partes concesserat: adeo ut tandem metu perculsi eo confugerent, quod ab initio belli superbia obcæcati repudiassent.

Posteaquam etenim nullam aliam spem, nisi in Florentinorum Comitisque amicitia, sibi superesse animadverterent, eam tandem, licet trepide, atque non præter ruborem, ambire coeperunt, metuebant siquidem, ne à Florentinis parem repulsam paterentur, qua eosdem non longe antea, in Luccensium Comitisque causa affectos, destituerant. Verum eos præter spem faciliores nacti sunt, adeo nimirum apud Florentinos odium erga Ducem inveteratum indignationi contra pristinos amicos prævalebat, nam cum illi multo antehac Venetorum cladem præsensissent, jam dudum Comitem persuaserant, Venetorum clade

den

dem ipsius exitium fore, longeque ipsum falli, si persuasum habeat, Ducem Philippum secunda potius, quam adversa fortuna ipsius rationem habiturum, neque vero eum aliam ob rem filiae nuptiis ipsum laetare, quam ob metum quem ab ipso conceperit. Cum vero sic comparatum sit, ut ea quae necessitate adacti pollicemur, non nisi necessitate eadem urgente servare soleamus, plane necessarium esse, ut Ducem continuis necessitatibus implicatum habeat, quod quidem, nisi Venetis potentia sua salva constet, fieri nequeat. Cogitandum itaque ipsi relinquere, si Venetos ea, quae in Italia possideant, amittere contingat, non modo tot commoditatibus ipsi carendum fore, quot ipsis salvis haecenus expertus sit, sed etiam omni praeterea commodo, quo ab aliis, eorum ob potentiam dubiis, alioquin potiri potuerit: esse nimirum, si universam Italiam percurrere diligentius velit, omnes vel exhaustos, vel ipsius hostes. Neque porro Florentinos, quod ipsemet saepius inculcavit, ipsius auctoritati servandae solos sufficere, ut tandem manifesto deprehendere possit, ex ipsius re esse, si Venetis potentia sua salva constet.

His igitur persuasionibus, cui praeter odium contra Ducem, ob nuptiarum ambages, accesserat, Comes tandem cessit, atque transactionem admisit, neque tamen haecenus ad Padum trajiciendum sese obstringi passus est. Convenit ergo anno mccccxxxviii. ut Veneti pro duabus, Florentini pro una parte, in sumptus concurrerent, utraque porro partium, ditionem Comitis in Piceno, propriis sumptibus tuendam sumeret.

Neque his contenti, Faventiae praeterea Dominum Pandolfum Malatestam Arimini regulum, Petrumque Joannem Paulum Ursinum interfoederatos scripserunt. Mantuae tamen Marchionem, licet ingentibus promissis eum onerassent, ab amicitia tamen stipendiisque Ducis avellere non.

*Fluxa
fides
Italiae
regulorum.*

non potuerunt, Faventiæ præterea Dominus, opimior conditione à Duce ipsi oblata, ab his discessit, quod quidem spem fœderatis ademittit, posse Flaminiam ea, quam conceperant, celeritate componi. Interea temporis, dum Longobardia hinc admodum laboraret, Bresciani porro ad eam extremitatem redacti fuerant, ut deditio eorum ob famem indices expectaretur, deque Veronensibus, in summis angustiis constitutis, idem dubitaretur, neque jam ambiguum erat, si alteram harum urbium occupari contingeret, omnes belli apparatus, sumtusque ingentes, frustraneos fore, neque alio remedio clades ista præverti posse videbatur, quam si Comes quam citissime, in Longobardiam cum copiis suis descenderet.

Verum tria potissimum erant, quæ huic rei obfistere videbantur. Una, quod ratio non constaret, qua Comes ad Padum trajiciendum, omni-que loco bellum inferendum, persuaderi posset: altera quod Florentinis, Comite destitutis, videbatur, sese Ducis arbitrio expositos fore, utpote cui integrum futurum sit, in seffo undique aditu munitiore parte copiarum aliqua Comitum laceffere, atque distingere: Altera vero parte, una cum exulibus Florentinis, in Tusciam penetrare, quorum quidem exulum ratione summe solliciti anxique hærebant: tertia, qua porro via, Comes in agrum Patavinum tutus commigrare, ibique suas Venetorum copias conjungere posset. Atque harum ambiguitatum quidem media, quæ Florentinos nimirum spectabat, omnium difficilior videbatur: nihilominus illi, Venetorum necessitate perpensa, qui quidem Comitum adventum perquam importune indices urgebant, arque absque illo sese deferi conquerebantur, alienam necessitatem propriis periculis præposuerunt. Itineris tamen ratio adhuc dubia erat, hujus igitur securitati à Venetis prospiciendum decrevere.

Uti fuerant Florentini, ad has res cum Comite trañdandas Nerio Ginio Caponio, visum igitur ipsis, eundem non inopportune Venetias usque excurrere, eaque ratione, tam Reipubl. officium istud acceptum magis reddere, quam porro de itineris securitate, Comitibus bono, deliberare posse. A Cefenatibus igitur solvens Nerius navigio Venetias delatus, tanto cum honore exceptus habitusque à Republ. fuit, ut nullum nunquam Principem, tam splendide exceptum constet, siquidē ab ipsius adventu iisq; quæ per ipsum deliberanda constituendaque erant, omnem sui Imperii salutem pendere arbitrantur. Introductus ergo Nerius ad Senatum, hunc ad modum exorsus est.

Fuit Respubl. mea, Serenissime Princeps, in ea semper opinione, potentiam Ducis, ruinam vestræ pariterque ipsorum Reip. esse, adeoque salutem utriusque nostrum, ex potentia utriusque Reipubl. pendere: quod si igitur eadem vobis persuasa fuissent, equidem meliore in loco res nostræ versarentur, vosque tuti ab iis periculis viveretis, quibus modo statum vestrum periclitari contigit. Postquam vero eo, quo debueratis tempore, neque auxilia nobis submisistis, neque fidem verbis nostris habuistis, equidem neque nos, ad auxilia vobis suppeditanda paratiores, neque vos ad petenda, firmiores esse potuistis, utpote quos neque secundis, neque adversis rebus exploratos habuistis, neque adeo noveratis, nos eum ad modum comparatos esse, ut tam amore, quam odio, erga ea, quæ vel amanda, vel averfanda sumus, perpetuo feramur. Atque de amore quidem, quo Serenissimam hanc Rempubl. profecuti sumus, vobis ipsis superque liquet, utpote quibus copias nostras quo vobis suppetias ferremus, in media Longobardia, hostium summo cum detrimento, conspiceré licuit: Odium vero, quo Philippum prosequimur, & quo

& quo ipsum omnemque ipsius familiam perpetuo prosequemur, universo orbi constat: *neque fieri possit, ut inveterata seu amicitia seu odium novis vel officiis vel injuriis facile oblitteretur.* Neque equidem sumus nescii, in potestate nostra fuisse, neutris partibus præsenti in bello, idque magna apud Ducem cum gratia exiguoque nostro periculo, nos addicere: nam licet cum vestro exitio ipsum Longobardiæ universæ imperare contigisset, nihilominus in reliqua Italiæ parte, tanta nobis residuæ manebant momenta, ut de salute nostra quod metueremus, nihil propemodum occurreret: siquidem cum potentiæ incremento etiam inimicitias, & invidiam accrescere consentaneum est, unde porro bella cladesque promanare solent. Neque præteceā ignoramus, quantis sumptibus, quantis periculis nobis carere relicuerit, si ab hoc bello abstinere nobis visum fuisset, bellumque hoc Longobardicum, si nos moveremus, facile in Tusciam transferri posse. Verum omnes istiusmodi considerationes, cum antiqua nostra necessitudine collatæ, protinus evanuerunt, eamque ob rem decrevimus, pari studio atque viribus, Reipubl. vestræ adesse, quo nostram ditionem, si eam invadi contingeret, defensuri essemus. Postquam igitur Dominis meis visum sit, posthabitis rebus omnibus, Veronam Bresciamque erigere, id vero absque Comite Francisco fieri neutiquam possit, eam ob rem, per me apud ipsum sedulo egerunt, quo ad bellum omni in loco gerendum sese obstringi pateretur, quem ad trajiciendum Padum nunquam adigi hætenus potuisse, ipsi satis meministis. Atque ego quidem iis, quibus quamoptime potui, rationibus causam hanc, tanquam propriam, penes ipsum agere adgressus sum, eoque rem deduxi, ut postquam armis sese vinci nunquam posse arbitretur, ita etiam humanitate sese superari noluerit, eamque liberalitatem, qua nos erga vos usos esse cernit, superare

conce-

conetur (siquidem non ignorat, quanto in periculo ab ipsius descessu Tuscia constitutatur) dumque nos propriam salutem periculis vestris posthabere animadvertisset, etiam suas rationes negligere decreverit. Adsum ergo Serenissime Princeps, ut Comitem cum septem cataphractorum, peditum vero duobus millibus, omni in loco, ad bellum gerendum paratum, vobis offeram atque exhibeam. Unum tam hoc, tam meo, quam Reipublicæ meæ nomine, rogatos volo, ut quanto copiarum suarum numerus cum excedit, ad quem conducendum ex pacto tenebatur, eo etiam liberalius eum habere, prudentiæ vestræ convenire, arbitremini, ne tandem aut ipse, ad stipendia vestra concessisse, aut nos istius rei ipsi authores fuisse, utrique merito dolere queamus.

Fuere verba hæc Nerii, tanquam oracula ex Tripode petita, summa cum animi attentione excepta, quæ porro eousque in animo Senatorum penetrarunt, ut ii non expectato Ducis sui responso, in pedes erecti, junctis manibus, fusi que lachrymis, Florentinis tam pii officii, ipsique præterea Nerio deligentia celeritatisque ratione, infinitas gratias agerent, præterea pollicerentur, nullo unquam tempore ingentis istius beneficii memoriam, non modo penes ipsos, sed etiam apud posteros intermorituram, patriamque istam in perpetuum Florentinis Venetisque communem fore.

Profusis eum ad modum animis, de via, cui Comes insistere tuto posset, agi ceptum, quo nimirum de pontibus, complanandis viis, aliisque id genus munimentis, mature constitueretur. Atque quatuor quidem viæ isthac ducebant, una Ravenna juxta mare pergebat, verum quod ob maris propinquitatem angustior esset, hæc repudiata fuit: altera via erat regia rectaque: ac eaturre, quam Uccellinum vocant, quæque Duci parebat munita, omnique modo hæc expu-

N

gnan-

gnanda erat, si exercitus ea traducendus esset, quod tamen moram postulabat, eaque ratione occasio suppetiarum quarum interim momentum omne in celeritate situm erat facile elabi posset: tertia per Sylvam Lugianam veniebat, quod vero Padus id temporis excrevisset, non modo ea via difficulter, sed potius nulla ratione usui erat. Supererat quarta per campos Bononienses, quæ postea ad pontem Puledranum, inde Centonem, Pievemque: interque Finalenses atque Bondenios, Ferrariam ducebat, unde postmodum partim terrestri itinere, partim flumine, Patavium pertingi poterat. Atque hæc quidem via, licet suis quoque incommodis laboraret atque nonnullo in loco ab hoste impediri posset, tanquam minoris discriminis electa fuit, quod quidem, postquam Comes compertum habuisset, incredibili celeritate iter arripuit, atque x. Junii die in agrum Patavinum per venit.

Comes Franciscus Venetis subsidio advo-
lat. Atque adventus quidem hujus Ducis in Longobardiam, non modo Venetos in optimam spem erexit, sed etiam novos ipsi animos addidit, ut qui modo de sua salute vix non desperassent, jam de novis victoriis agere inciperent. Primum omnium Comes Veronam sublevare adgressus est, cui rei antevertendæ, Nicolaus cum exercitu arcem Soavensem, inter Vincentinos & Veronenses sitam, petiit, fossæque ad Paludes usque quas Arthesis efficiebat, ducta exercitum cinxit. Comes impeditam sibi per planiciem viam animadvertens, montes petere, perque eos Veronam descendere constituit, persuasus, aut Nicolaum nunquam ea de via, tanquam asperrima atque alpestri, cogitaturum, aut si id suspicaretur, non satis mature tamen contraire posse. Octidui igitur com meatu imperato, montes cum copiis superavit, atque in planiciem infra Soavenses, pemetrauit, licet Nicolaus, propugnaculis quibusdam

dam subitariis , etiam hac via Comitem arcere , sed frustra , conatus fuisset.

Cum ergo Nicolaus hostem , præter omnem su- *Verona*
am spem , trajecisse animadverteret , ne porro , vi- *à Comi-*
ribus impar , cum eo pugnare necesse haberet ul- *telsbe-*
tra Athesin sese recepit , Comitique viam ad Ve- *rata.*
ronenses liberam cessit. Prima hac victoria , facili
ratione adepta , Veronaque liberata , Bresciani
Comiti erigendi supererant. Sita Brescia ad La-
cum Benacum , propinquum adeo , ut licet ea un-
dique obsidione terrestri cingatur , nihilominus
ex altera parte , qua lacum contingit , annona com-
mode in eam inferri possit. Eam ob rem Dux la-
cum ipsum muniverat , atque sub belli initium.
omnia ea loca occupaverat , quæ Bresciani auxi-
lio esse potuissent. Veneti etiam ipsi aliquot trire-
mibus lacum navigabant , verum , ad manus cum
hoste conferendas , impares erant.

Comiti eam ob rem longe necessarium visum ,
copiis suis classi Venetæ adminiculo succedere ,
qua quidem via sperabat , non adeo difficulter
municipia illa , quæ Brescianos fame enecabant
recuperari posse. Obsessum ergo mox ab ipso
Bandolinum , castrum ad ripam lacus situm ,
quod nimirum speraret , eo obtento , reliqua de-
ditione facile ad ipsum perventura. Habuit tamen
fortunam hac in parte minus propitiam , quod ni-
mirum major militum suorum pars morbis im-
plicaretur , eamque ob rem neglecta Bandolini
expugnatione , copiarum ad Zenum Veronensium ca-
strum , utpote locum abundantem ac salubrem ,
ipsi recipiendæ essent.

Dum igitur Nicolaus Comitem recessisse anim- *Classis*
adverteret , ne porro occasionem deesset , quâ sibi *Veneto-*
videbatur lacum à se occupari posse , relicto reli- *rum*
quo exercitu suo ad Vegaseum , milite sele&io- *profl-*
re tanto cum impetu atque virtute in classem *gata.*
Venetorum inveh&us est , ut eam fere omnem
in potestatem suam redigeret , à qua deinceps vi-

Ætioria, haud multa castra in Nicolai manus non devenere.

Veneti hac clade perculsi, deque Brescia jam solliciti, apud Comitem tam literis quam nuntiis creberrimis, ne urbem illam destitueret, instabant: cum vero Comes animadverteret, ex parte, qua lacus urbem aluit, omnem ipsi spem ad eam liberandam præcisam esse, per planitiem vero id multo minus, ob aggeres, propugnacula, fossasque à Nicolao ductas, ipsi id licere, ut ea propter cum exercitu pergere cupienti in manifestum exitium ruendum esset, eam ob rem visum ipsi fuit, eadem montium via, qua ad Veronenses liberandos usus fuisset, etiam ad opem Brescianis ferendam, sibi utendum fore. Re itaque constituta, omisso Zemo, per Vallem Acrinam, lacum, quem S. Andreæ vocant, petiit, inde per Torbolinos atque Penadenses ad lacum Benacum, porro ad Tennam profectus, arcem eam obsidione cinxit, utpote quæ Bresciam perrecturo omnino occupanda esset.

Nicolaus, subodorato Comitis animo, Peschieram cum exercitu advolavit, postea cum Marchionis Mantuani copiis, quibus milites suos selectiores miscuerat, Comiti obviam profectus, manusque conferens, Nicolaus victus, atque ipsius copiarum in fugam actæ fuere, quarum pars in potestatem hostis devenit, pars ad exercitum, pars ad classem sibi fuga consuluit. Nicolaus Tennam se subduxerat, facileque animadverterat, si alterum ibi diem exspectaret, se hostis manus evadere neutiquam posse, constituit ergo, ut præsentissimum periculum evaderet, ambiguo sese potius committere,

Superant apud Nicolaum, ex toto servorum suorum agmine, unicus, isque Germanus, tam robore corporis, quam fide erga Dominum suum ipsi commendatissimus. Hunc Nicolaus adgressus, non ægre persuasit, ut sese sacco reconditum, humerisque

merisque impositum, tanquam alia gestaret, in tuto constitueret, Erat quidem castrum undique ab hoste cinctum, verum ob victoriam illi absque excubiis, nulloque ordine degebant, qua quidem ratione haud difficile Germano fuit herum suum in tutum deferre, nocte siquidem concubia, calonem mentitus, absque impedimento ullo, castra hostium, una cum hero humeris imposito penetravit, ipsumque militibus suis saluum restituit. Quod si ergo ea victoria pari felicitate, qua parta erat, ad exitum deducta fuisset, habuissent sane Bresciani, una cum Venetis, quod sibi gratularentur, verum quod ipsi ea male usi fuerint, inde porro factum est, ut tam gaudium, ex victoria, ipsis minus diuturnum, quam Bresciani iisdem angustiis expositi manserint.

Posteaquam etenim Nicolaus ad copias suas reversus fuisset, quamprimum cogitare coepit, quam ratione cladem illam, insigni aliqua victoria, obliteraret, atque Venetis occasionem Brescianorum liberandorum eriperet. Cum ergo optime situm castrum Veronensis perspectum haberet, ab iis porro, quos eo in bello ceperat, commodum intellexisset, tam illud negligenter custodiri, quam multa facilitate occupari posse. Visum ipsi fuit occasionem sibi fortuito oblatam, qua auctoritatem suam propediem recuperaret, unaque efficeret; quo lætitia hosti, ob recentem victoriam, exorta, ob recentiorum cladem cum lucu commutaretur.

Sita est Verona in Longobardia, ad radicem *Veronae* montium istorum, qui Germaniam ab Italia di- *finit.* vidunt, idque ea ratione, ut ea partem aliquam montium, partem etiam planicie complectatur. Porro Athesis fluvius, ex Valle Tridentina Italiam petens, non rectâ per planitiem distenditur, verum ad lævam deflectendo, juxtaque montes labendo, urbem illam obviam habet, eamque mediam, licet non æquali utrinque latitudine, secatur, siqui-

liquidem major urbis pars per planiciem porrigitur, minor vero monti insidet, duasque ea ex parte arces habet, quarum altera S. Petri, S. Felicis altera nomen meruit, atque potius situs, quam munimentiratione, munitæ videntur, atque in editiore loco collocatæ universæ urbi jugum imponunt. Ultra Athesin, inque ea urbis parte, quæ per planiciem extenditur, duæ præterea arces, mille invicem passus distant, murosque urbis contingunt, quarum altera vetus, novum castrum altera nuncupatur, protenditurque ex parte castrorum interiore, ab uno eorum castrorum ad murum usque exteriorem murus contiguus, ad formam arcus sinuatus, eum plane ad modum, quo in civitatibus, ab uno castro ad aliud ii duci consueverunt: Omne igitur spacium quod utrumque istum murum interjacet, habitatoribus referendum est, Vicusque Sancti Zenonis appellatur,

Atque has quidem arces Vicumque Nicolaus sibi occupandum sumsit, tam negligentia custodum solita fretus, quam quod eam recenti istâ victoria magis supinam speraret, prætereaque sciret, *nullus in bello conatus tam facilis esse, quam quos perficere te posse, hosti quam minime credatur.*

Nocte igitur concubia, assumpto Marchione Mantuano, militeque quovis selectiore, Veronam successit atque à nemine animadversus, muros conscendens, castrum novum occupavit, inde in urbem erumpens, portam S. Andreæ effregit, omnique militiæ suæ urbem aperuit. Atque illi quidem, qui pro Venetis castrum vetus custodiebant, cum tam voces exorbitorum qui in nostro castro jugulabantur, quam portam urbis effringi percepissent, hostemque in propinquo esse animadvertissent, sublato clamore arma populumque poscere cœperunt, qua re excitati quidam civium, quibusque plus animi erat, armati ad forum, quod rectorum vocatur, confluxere.

*Piccini,
nus Ve-
ranam
furtim
occupat.*

Inter-

Interea temporis Nicolai milites Vicum Sancti Zenonis deprædati, atque ultra progressi erant: ergo cives Ducis copias agnoscentes, neque defendendæ urbis rationem investigantes, procuratores Venetorum hortari cœperunt ut salutis suæ prospicerent, sc̃que in castra reciperent, plus nimirum in ipsis situm esse, si salvi sint, atque cedendo urbem, alioquin locupletissimam, meliorem fortunam præstolari concedant, quam occumbendo, eam in extremam perniciem præcipitent, adeo, ut tandem procuratores prætereaque omnes qui Venetum nomen sapiebant, sese in castrum Sancti Felicis reciperent.

Posthæc primorum civium alii, Nicolao atque Marchione obviam facti, obsecrare cœperunt, ut eam urbem opulentam, cum laude, quam spoliatam cum ignominia habere mallerent, præsertim quod neque apud pristinos dominos aliquid præmii, neque fortassis apud hostes quidquam odii, defensionis suæ ratione promeruissent. Atque fuere à Nicolao & Marchione humaniter erecti, quantumque per militarem licentiam fieri poterat, ab injuria immunes.

Postquam vero illi minime dubitarent, Comitem recuperatum urbem confestim properaturum, eam ob rem, omni cura atque sollicitudine egerunt, quo reliquis præterea castris potirentur, quæ vero obtinere non poterant, ea fossis aggeribusque ab urbe separarunt, ne hosti in eam irrumpendi, per ea aditus pateret. Pervenerat rumor istius successus ad Comitem Franciscum, dum adhuc ad Tennam hæreret, quem quidem falsum esse, ab initio arbitratus fuerat, postquam vero de rei veritate jam certo edoctus esset, constituit summa celeritate, pristinam negligentiam corrigere.

Licet vero omnes militiæ suæ duces ipsum hortarentur, ut neglectis Veronensibus atque Brescianis, Vincentiam peteret, ne eo loci diutius

dum hærent, ab hoste obsiderentur, obtemperare tamen eorum consiliis minime voluit, sed fortunæ aleam experire potius constituit, conversusque, dum adhuc omnium animi fluctuarent, ac procuratores Venetorum, Bernhardettumque Mediceum, qui Florentinorum nomine ipsum consequebatur, certam urbis recuperationem ipsis pollicitus fuit, modo unum castrorum adventum ipsius exspectaret. In ordinem igitur composito exercitu, summa cum celeritate Veronam properare cœpit. Atque conspectus quidem à Nicolao, Vincentiam ab eo peti judicabatur, postquam vero ad urbem, versusque castrum S. Felicis eum desistere animadvertisset, ad de-

*Eam Comes suam celeritate re-
cuperat.* fensionem sese comparare quidem volebat. Verum id frustra, neque etenim septa hætenus perfecta fuerant, tum milites præda illecti, hinc inde dispersi vagebantur, ut eorum cogendorum, quo-

Comiti obviam iret, jam via nulla superesset. Comes igitur, per castrum S. Felicis, absque impedimento, in urbem erumpens, eam maxima cum Nicolai ignominia, copiarumque ipsius strage, feliciter recuperavit: Nicolaus vero una cum Marchione in castrum sese subduxit, tandemque fuga Mantuam se recepit, ibique collecto reliquo milite, copias, quæ Bresciam obsidebant, repetiit: Verona igitur intra quatrimum, ab exercitu Ducis, tam occupata quam iterum amissa fuit. Ab ea victoria, postquam hyems ob frigus militi gravis esset, Brescianisque licet non absque summo labore, annona jam subvecta fuisset, Comes ad hyberna Veronam cenceffit, curavitque, ut apud Torbolinos, hyberno tempore, triremes aliquot pararentur, quo incunte vere, tam terrestribus copiis, quam navibus firmato, Brescianis opem ferre liceret.

Postquam igitur Dux bellum non modo trahi, verum etiam spem occupandæ Veronæ atque Bresciæ sibi eripi, ejusque rei causam, à Florenti-

norum

norum consiliis atque subsidiis, oriri animadverteret, neq; hos vel injuriis, à Venetorum amicitia avelli, vel pollicitationibus amplissimis, in suas partes pellici posse, decrevit tandem, quo etiam ipsi suæ sementis aliquem fructum perciperent, Tusciam invadendam esse: quam ad rem, tam exules Florentini, quam Nicolaus cum sedulo exhortabantur.

Atque hunc quidem movebat cupiditas, qua Braccii ditionem occupare, Comitemque Piceno exuere ardebat, Illos desiderium recuperandæ patriæ ferebat, utrique porro Ducem, rationibus opportunis, in suam sententiam pertraxerant. Nicolaus siquidem ipsum persuaserat, posse non modo Tusciam invadi, sed etiam pariter Bresciam obsideri, quod nimirum Lacus in ipsius potestate, eaque quæ ibi occupasset loca, optime munita essent, neque interim eum belli ducibus destitui, quos Comiti, aliud quiddam turbare conanti, (quod tamen non liberata Brescia, quam interim liberare omnino nequeat, eum facturum, minime consentaneum sit) opponere commode possit, adeo ut uno eodemque tempore, tam Tusciam opprimere, quam Bresciam obsidione urgere queat. Florentinos porro necessitate ipsi adigi, quamprimum bellum in Tusciam conversum animadverterint, aut Comitem revocare, aut si id malint, perire: utrumque vero horum victoriam manifesto parturire.

Exules ex altera parte demonstrabant, fieri non posse, si Nicolaum ad urbem cum exercitu succedere contingat, quin populus Florentinus, tot exactionibus exhaustus, potentiamq; nobilium exorsus arma in ipsos corripiat: succedere vero ad urbem perquam facile esse, viamque per Casentinates, ob amicitiam nimirum, quæ Reinaldo cum *Dux in* Gomite Casentini intercederet, ipsi apertam. *Tuscia*

Ergo Dux alioquin ab ea expeditione non alienus, horum persuasionibus confirmatus, eam am-

Nical. vacat,

plecti constituit, Veneti contra, neglecta hyemis injuria, Comitem ad liberandos universo cum exercitu Brescianos Indies urgebant, quod quidem id temporis fieri posse, Comes constanter negabat, ver potius expectandum, atque interea classem instaurandam, inde tam terrestri quam navali exercitu eam liberandam esse. Quam quidem ob rem, Veneti male satisfacti agebant, tardioresque od omnia suppeditanda erant, adeo ut inde milites non pauci exercitum ipsorum indies defererent. Atque hæc quidem à Florentinis perspecta, non mediocri sollicitudine ipsos tenebant, tam quod bellum in se cudi, quam nihil in Longobardiam profici animadverterent. Neque minore porro cura ob Pontificis copias agebantur, non quidem quod inimico Pontifice uterentur, sed quod ejus copias Patriarchæ, hosti ipsorum infestissimo, plus quam Pontifici ipsi parere cognitum haberent

*Patriarcha
Alexandrinus
erecti.*

Fuit Joannes Vitellescius Cornetanus, ab initio notarius Apostolicus, postmodum Recatanensium Episcopus, inde Patriarcha Alexandrinus, tandem Cardinalitia dignitate auctus Cardinalis Florentinus audiebat. Igitur tam animo, quā astutia pollens, facile adeptus erat, ut à Pontifice deligeretur, atque copiis Pontificiis præponeretur, adeo ut omnium eorum, quæ à Pontifice, tam in Tuscia, quam in Flaminia, Regno Neapolitano, Romaq; ipsa gererentur, hoc duce administrari conspicerentur, quo quidem factum est, ut tandem eo auctoritatis excreceret, ut nec Pontifici jam liberum esset ipsi imperare, nec copiarum ipsius alium, præter ipsum, ducem ferre possent.

*Maxima
ejus
auctoritas.*

Cum igitur Cardinalis iste, unā cum copiis, Romæ eo tempore hæreret, quo fama de Nicolai copiis, Tusciam invasuris, increbuerat, inde sane Florentinis non parum sollicitudinis metusque accessit, quod nimirum post Reinaldum pulsum, Cardinalem semper inimicum experti essent, idque

que eam ob causam, quod Florentini pactis, in quæ sub ejus auspiciis conventum fuerat, non modo non steterissent, sed magna cum injuria Reinaldi ea violassent, quem tamen ipse, ad deponenda arma, adeoque præbendum injuriis locum, fide Florentinorum deceptus, adduxisset: videbatur ergo Florentinorum quamplurimis jam tempus adesse, quo Reinaldus à clade pristina resurgere, atque, si cum Nicolao sese conjungeret, restaurari posset, eoque proniores in has suspiciones curasque erant, quod Longobardiam eo tempore à Nicolao deferri, præter omnem rationem arbitrarentur, neque facile ab ipso sperari posse, ut rem pene confectam deferat, quo omnino dubiam amplectatur, nisi occultis consiliis atque fraudibus innitatur. Atque hujus quidem suspicionis Pontificem monuerant, qui eo tempore errorem suum, quo nimia autoritate alium armasset, jam agnoscere cœperat. Verum dum Florentini tot angustiis circum cluderentur, fortuna ipsis viam aperuit, qua à Patriarcha commodum liberarentur.

Alebat Rēpubl. illa sagacissimos exploratores, eosque omnibus in locis constitutos, in eos potissimum, qui literas ferre consueverant, vigilare jusserat, quo nimirum, si contra Rēpubl. suam moliri contingeret, id ea ratione venarentur. Accidit ergo, ut ad Montem Pulcianum literæ, Nicolao Piccinino à Patriarcha, absque Pontificis consensu, scriptæ interciperentur, quas illi, qui bello præerant, subito ad Pontificem detulerunt. Licet vero hæc, insolito charactere exarata, sensusque earum adeo implicatus esset, ut verum inde elici nullo pacto potuerit, fecit tamen eadem obscuritas, tum ea cum hoste familiaritas ut Pontifex metu pene exanimatus, sibi mature ab homine cavendum censeret, eamque curam Antonio Ridio Patavino, arcis Romanæ præfecto, committeret, qui quidem ad

ea paratissimus, occasionem saltem rei gerendæ venabatur.

Decretum jam fuerat Patriarchæ in Tusciam descendere, atque postridie Româ solvere, iunxit ergo Ridio, ut crastino diluculo, ad pontem ipsum expectaret, habere nimirum se, quæ transeundo ipsi committenda sint. Occasionem igitur Ridius oblatam ratus, qua Pontifici satisfaceret, ea quæ agenda essent studiose apud suos disposuit, temporeque constituto Patriarcham, in ponte arcis versatili expectans, cum comiter excepit, atque sermone aliquantulum protracto, eos, qui ipsum sedulo observabant, ponte subito adducendo, signo ad id constituto monuit, quo quidem facto Patriarcha, ex supremo exercitus duce, unius momenti spatio, in captivum castellani abiit. Conabantur quidem stipatores ipsius, re conspecta turbare, verum de Pontificis voluntate edocti, quieverere. Laborabat non paucis Castellanus ut virum humanitate sua erigeret, atque bene sperare juberet, verum hoc responsi tulit. *Non consuetum esse ut viri præstantes capiantur, quo iterum eos dimittamus, nec eos qui capi non meruissent, iterum dimitti solere,* à quo augurio non diu superstes, in carcere periit: Ipsiusque copiarum Patriarchæ Aquilegiano commissæ fuere.

*Ejusdæ
subita
ruina.*

Pontifex vero, qui hætenus nunquam foederatorum Ducisque bello immisceri sese passus fuerat, hinc cum illis convenire cœpit, atque Tusciæ defendendæ, quatuor millibus cataphractorum, peditumque duobus millibus, interesse voluit.

Et mors Hac primum cura explicati Florentini, metus porro à Nicolao eos urgebat, præsertim quod res Longobardiæ, ob dissensiones inter Venetos atque Comitem, plane in incerto essent, quo igitur utrorumque mentem penitus cognoscerent, ideo Nerium Ginium iterum, unaque cum ipso Julianum Avanzium, ad Venetos ablegavere, tam quo de belli serie in annum proximum deliberarent,

quam

quam perspecta Venetorum mente, Ginius ad Comitem profectus, etiam ipsius animum exploraret, eumque ad ea, que communi bono profutura judicasset, hortaretur.

Atque legati isti, nondum Ferrariam attigerant, cum fama edocerentur, Nicolaum cum exercitu sex mille cataphractorum jam Padum trajecisse, quod quidem ipsos iter maturare fecit: Venetias eam ob rem delati, comperere Senatorum animos hactenus de Brescia liberanda, neque vel verum tempus vel classem expectandam, omnes convenire, quod ea nimirum subsidio destituta, inimico cessura, eaque Ducis victoria omne ipsis imperium in Italo solo excussura sit. Eam ob rem Ginius ad Comitem proficiscendum, ejusque rationes cognoscendas sibi esse duxit: atque ille quidem satis evidenter demonstrabat, eo tempore Brescianis subvenire velle, non solum tum inutile, sed etiam futuræ expeditioni damnosum esse, siquidem considerato Bresciæ situ, nihil hactenus sese offerat, quod ex usu esse possit, neque aliud ab istiusmodi expeditione expectandum, quam militem suum qua dilabi, qua frustra viribus exhaurit, adeo ut vere postmodum, aptoque ad res gerendas tempore subeunte, sibi cum exercitu Veronam repedandum, eaque restauranda sint, quæ futuræ expeditioni comparata, præterita hyems jam absumisset, ut tandem omne tempus militiæ aptum, cundo atque redeundo frustra terendum fuerit.

Iverant una cum Gino Veronam, publico nomine, Orfatus Justinianus atque Joannes Pisanus, quo ea de re cum Comite simul agerent: horum interventu tandem, post multas ambages, decretum fuit, ut Veneti in annum futurum Comite LXXXM. Hungaricorum, militi vero cuique x. Hungaricos numerari curarent, atque Comes teneretur universum exercitum producere, Ducisque ditionem invadere, quo nimerum is, de suis peri-

periclitaturus Nicolaum in Longobardiam revocare adigeretur: Inde Venetiam legati regressi sunt.

Veneti porro, quod ingens illa pecuniæ summa eroganda ipsos morderet, lente ad omnia concurrabant, Nicolaus interea profectiõni cœptæ insistens, jam Flaminiam attigerat, cumque Pandolfi Malatestæ filiis egerat ut relictis Venetis, Ducis partes sequi mallent, quæ quidem res non modo Venetis, sed magis Florentinis summopere displicebat, siquidem horum opera Nicolao se resistere posse speraverant, postquam vero eos defecisse intellexissent, non modo eorum nomine percellabantur, verum etiam, non præter rationem, metuebant, ne Petrus Joannes Paulus Ursinus, quem copiis suis præfecerant, quique eo tempore in Malatestorum ditione hærebat, unâ cum copiis circumveniretur atque spoliaretur.

Eadem res Comitem non minus animo dejecit, quod nimirum Piceno suo metueret, si Nicolaus in Tusciam penetraret, eam ob rem ditioni suæ subveniendum ratus, Venetias sese contulit, ibique ad Ducem intromissus, profectiõnem suam in Tusciam, ex fœderatorum commodo fore persuadere adgressus est, ibi enim bellum gerendum, ubi exercitus Duxque inimicus, non eo in loco, ubi castra atque stationes essent, devicto siquidem exercitu, etiam bellum depugnatum esse, at expugnatis castris, salvo stante exercitu, non raro obtigisse, bellum longe periculosius instaurari: certo igitur sibi persuasum habeant, de universa Tuscia Picenoque actum, nisi omni robore Nicolao obstat, iis porro provinciis amissis, nihil spei Longobardiæ deinceps superesse, licet etiam adhuc spes sit, non tamen sibi integrum esse, subditos atque amicos suos negligere: venisse nimirum se in Longobardiam Principem, nolle stipendiarium ducem inde reverti.

Ad ea à Duce responsum: manifesto omnibus
con-

constare, si Comes non modo Longobardiam relinquat, verum etiam Padum trajiciat, tum de omni ipsorum ditione jam conclamatum esse, neque eo casu se vel minimum, pro ipso defendendo deinceps facturos, siquidem *sapientis non sit, ea defendenda conari, quæ omnia amittere necessum sit, minoreque cum ignominia damnoq; ditionem solam quam ditionem unâ cum pecunia amitti.* Porro tum demum cum ipsi ditionibus suis exciderint, animadversum fore, quantum Venerorum autoritas, Tusciæ atque Flaminiae rebus hætenus conduxerit. Eam ob rem se plane contrariæ opinionis esse, certoq; persuasum habere, eum qui in Longobardia vicerit, jam omni in loco depugnasse, vincere vero facillimum esse, postquam Ducis provinciæ, ob Nicolai abitum, omni injuriæ adeo expositæ sit, ut ex plane occupari possint, anteq̃ Dux vel ipsum revocare, vel alia ratione rebus suis prospicere queat. Atq; si cui libeat rem penitus putare, eum facile animadversurum, Nicolaum non aliam ob rem à Duce in Tusciam avocatum, quam ut Comes res in Longobardia negligat, eaque ratione bellum è Ducis provinciis aliorum transferatur: adeo ut si Comes antequam evidenti aliqua ratione adigatur, Nicolaum omnino sequi cõstituerit, eum hac ratione Ducis artibus ultro satisfacturum, atque omnino ipsi gratum facturum: quod si vero exercitum in Longobardia retineant, rebusq; Tusciæ, quam optime id fieri possit, alia via prospiciant, ea procul dubio ratione Ducem propediem, magno suo malo, temporeque alieno, quam pessime sibi ipsi consuluerit, experturum, postquam nimirum tam in Longobardia, quod omnino necessum sit, succubuerit, quam in Tuscia nihil profecerit.

Re diu multumque disputata conclusum tandem fuit, aliquot saltem dies expectandos, primoque quo Malatestorum defectio abitura sit, deinde Petri Joannis Pauli Ursini successum, tandem Pontificisque animum fidemque erga fœderatos, experienda, indeque consilia capienda esse. His

His eum ad modum deliberatis, paucis inde diebus Florentini comperere, Malateſtos metu potius, quam maligno animo, cum Nicolao pepiſſiſſe, Tum Urſinum cum copiis ſuis ſalvum verſus Tuſciam moviſſe, Pontificem præterea, majore quam antea, benevolentia fœderatos complecti, quæ quidem ſic conſtituta Comitibus animum revocare, ut in Longobardia ſubſiſteret, Gennius vero cum mille cataphractis à Comite, quingentis porro alijs Florentiam rediret, quod ſi vero, contra opinionem, res in Tuſcia ſiniſtre ſuccederent, Comitibusque ex præſentiam poſtularent, ut tum Comiti vocato, poſtpoſitis omnibus, eo pergere liberum eſſet. Gennius ergo menſe Aprile cum turmis ſuis Florentiam attigit, eademque unâ die Urſinus cum ſuis.

Interea Piccininus, rebus in Flaminia conſtitutis, in Tuſciam deſcendere, atque per Alpes S. Benediſti, vallemque Montonis, iter inſtituere parabat, verum loca ea à Nicolao Piſano inſeſſa atque munita adeo compererat, ut omnem ſuum conatum, ea ex parte, vanum fore judicaret. Florentini porro, ad tam ſubitariam impreſſionem minus parati, atque adeo tam militi quam ducibus deſtituti, cives quosdam, cum peditibus tumultuarie ſcriptis, ad aditus iſtos propugnandos amandaverant, Bartholomeo vero Orlandinio equiti, caſtrum Marradium, unâ cum aditu earum, quæ propinquæ erant, Alpium commiſerant. Nicolaus ergo Piccininus, ob virtutem illius, qui aditum S. Benediſti tuebatur, eâ pergere velle ambiguum ratus, illum potius ad Marradium, ob puſillanimitatem præſecti occupari poſſe conſtituit.

Situm eſt Marradium ad radices Alpium, quæ Tuſciam à Flaminia ſejungunt, ab eaque parte, quæ Flaminiam ſpectat, atque initium vallis Miſenæ conſtituit, muris deſtitutum eſt, quæ tamen à flumine, montibus, ac incolis ſatis protegitur, incolæ ſiquidē & ſtrenui ſunt, & fidi, fluvii porro fundus

*Marradium
amiffum.*

fundus tot vorticibus scatet, ut eâ, qua vallis por-
rigitur, in castrum penetrari non possit, modo
ponticulus ille, qui fluvio instratus est, defendat-
ur, ea denique facies, quæ montes respicit, ob
Alpium asperitatem omnium tutissima est: pusil-
linimitas tamen Bartholomei, tam incolis quam
castro ignominia & nocumento fuit, siquidem is,
vix audito armorum hostilium strepetu, post se
relictis omnibus, cum militibus suis, fugam arri-
puit, neque prius fugere destitit, quam Vicum
usque S. Laurentii pervenisset.

Nicolaus deserto Castro exceptus, tam mira-
ri, quod non defenderetur, quam sibi de eo ade-
pto gratulari cœpit, inde in Mugellianum descen-
dens aliquot arces occupavit, propeque Pulic-
ianum cum exercitu substitit, quo quidem ex
loco omnem provinciam, ad montes usque Fe-
sulanos, infestare cœpit, tandemque eo audaciz
excrevit, ut trajecto Arno, ad tertium usque mil-
liare prope Florentiam succederet, atque abvia
quæque depopularetur. Eo tamen successu Flo-
rentini non admodum anxii, ante omnia firman-
dam eam, quæ tum erat Reipublicæ, gubernatio-
nem censuerunt, de qua tamem, quod summope-
re dubitarent, non erat, tam ob benevolentiam
qua populus Cosmum universim prosequabatur,
quam quod omnis administratio penes paucos
potentiores esset, qui sua severitate eos coherce-
bant, si qui vel queritari, vel movere institissent.
Non eos præterea latebat, quantis cum copiis
Ginius ex Longobardia reverteretur, Pontificis
etiam copias expectabant, tot ergo rationibus
innixi, usque ad Ginii reditum, satis securi de-
gebant: verum is reversus conspecta civium ne-
gligentia timori mixta, prodeundum in hostem,
Nicolaique excursions cohibendas ratus, pedite
copiosiore ex civibus lecto, atque eo quem pe-
nes se habebat equite, in hostem profectus est, Re-
molumque quod isti cesserat, recepit, atque ibi
castra

castra metatus, tam Nicolai excursiones cohibuit, quam cives in spem erexit, posse hostem inde tandem propelli.

Pompilii Comes à Florentinis defecit. Postquam igitur Nicolaus conspexisset, Florentinos, quamvis milite destitutos, nihil turbasse, præterea cognovisset, quam securi in urbe agerent, frustra ibi se diutius hære, ad alia tendenda animum adplicavit, quo nimirum Florentini provocati, copiis suis ipsum insequerentur, atque prælio decernendi occasionem exhiberent, quod si ipsum vincere contingeret, deinceps jam omnia ipsi proclivia fore. Sequebatur ipsius exercitum Franciscus Comes Pompilii, qui paulo antea (hoste nimirum Mugellium occupante) à Florentinis defecerat.

Quamvis vero Florentini ea de re primum dubitarent, atque eo in officio continendo beneficiis ipsum adgressi, stipendiisque auctis, universæ provinciæ ipsi contiguæ procuratorio nomine ipsum præfecissent, nihilominus, (tantum nimirum partium studium apud homines potest) nullum, sive-beneficium, sive periculum hominem ab amicitia Reinaldi, iisque qui antea Rempubl. rexerant, avellere poterat, adeo ut quamprimum Nicolaus adventare intellexisset, ad eum se conferret, atque ab urbe ut discederet hortaretur, inque Casentinum sese conferret, unde ob loci situm munitissimum, hosti plurimum damni inferri posset. Id igitur Nicolaus consilii secutus, inque Casentinum profectus, Romenam atque Bibianam cœpit, inde Castrum S. Nicolai obsidione cinxit.

Nicolaus Bibianam occupat.

Situm est hoc castrum ad radices Alpium, quæ Casentinum a Valle Arni distinguunt, atque in loco editiore constitutum, sufficienti tum præsidio defendebatur, adeo ut ejus expugnatio difficilior succederet, licet id Nicolaus tormentis crebro peteret, protracta eam ob rem ejus castri oppugnatio ad vigesimum jam diem, intereaque à Floren-

Florentinis copiz collectæ fuerant, quarum numerus Petro Joanne Paulo Ursino duce, Geioque Capone atque Bernardo Mediceo legatis, sub variis præfectis trium cataphractorum militum æquabat. Hos viri quatuor, ex Castello S. Nicolai ablegati, convenere, atque subsidia obsecris rogavere.

Examinato ergo castrisitu, apparebat militiæ præfectis, auxilia obsecris nulla ex parte, quam via Alpium, quæ ex Vallo Arni surgit, obtingere, earum porro summitatem ab hoste prius, quam ipsi eo pertingerent, occupari posse, quod ea via hosti propinquior esset, neque ipsi profectiorem clam eo instituere possint, adeo ut ea conaturi viderentur, quæ tam minus succedere, quam exitium sibi ipsis parare possint. Laudata igitur horum fide, deditiorem, si ultra sese defendere non possent, ipsis suaserunt.

Occupavit ergo Nicolaus castrum illud, vigesimo secundo ab eo, quo obsidere cœperat, die, quæ quidem mora, præsertim ob rem non adeo magni momenti, non minima pars ipsius cladis existit: Quod si etenim, cum exercitu suo, circa urbem diutius substitisset, facile effecisset, ut illis qui Rempubl. administrabant, majore cum discrimine exactiones corradendæ essent, difficilior etiam miles cogeretur, omniaque alia, ob hostem vicinum, non ea facilitate, qua remoto eo, succederent, neque deerant in urbe, qui ad transactionem inclinabant, quo bellum alioquin diuturnum, honesto aliquo pacto à se averterent: Verum cupiditas illa, qua Comes Pompilii vindictam arces illas properabat, quod aliquandiu ipsi adversatæ nimirum fuissent, istud consilium ipsi extorsit, fecitque, ut Nicolaus in ejus gratiam ea occuparet, quod quidem utrique exitiosum fuit, raroque evenire solet, quin privata cupiditates, universali commodo nocumento sint.

Nicolaus porro victoriæ insistens, Rassinam & Clu-

*Perusi-
nos fru-
stra ten-
tat.*

Clusium cepit, atque iis quidem in partibus Comes Pompilii illum subsistere voluit, quod nimirum ea ratione inter Clusios Caprenses, atq; Pievem copias suas explicare, Alpesque in sua potestate habere, eoque modo, pro ut commodum visum sit. in valles Arni, Chianæ, Tiberisq; descendere, atq; contra omnes hostium motus in procinctu esse possit: At Nicolaus, prospecta locorum asperitate, equos suos saxi quidem non pasci duxit, atque ad Vicum S. Sepulchri deflexit, ubi amice exceptus fuit, inde animos eorum, qui Cittacastellum tenebant, tentavit, qui tamen Florentinis amici, aures ipsi præbere recusarunt, inde Perusinos sibi conciliandos ratus, cum x l. cataphractis eo profectus, atque ab iisdem, utpote ipsorum civis benigne habitus fuit, verum paucos post dies ibi suspectus esse cœpit, multisque tam cū legato Pontificio, quam cum Perusinis tentatis, nullaque re perfecta, acceptis tandem viii. m. Hungaricis ad exercitum reversus est. Hinc Cortonam Florentinis per prodicionem eripere tentavit, verum quod conatus illi, ante constitutum diem, evulgarentur, etiam hi in fumum abiire.

*Cortona
adipi-
scenda
spe ex-
cedit.*

Erat eo loci Bartholomeus Sensus civium non postremus, hic quadem nocte à Capitaneo ad custodiam portæ missus, quodam ex rure sibi amicum obviam habuit, monitusque fuit, ne eam ad portam pergeret, nisi perire vellet. Institit Bartholomeus rem penitus cognoscere omneque consilium Nicolai pervestigavit, Capitaneoque omnem ordinem detexit, qui quidem principibus conjurationis comprehensis portarumque excubiis duplicatis, tempus à Nicolao constitutum tacitus expectavit, verum is se detectum animadvertens, in castra sese recepit.

Dum eum ad modum in Longobardia laboraretur, Duxque parum hætenus proficeret, interim res in Longobardia non multum quietiores, nec Duce magis secundæ erant, Comes siquidem,

quam

quamprimum id per tempus ipsi licuit , exercitu producto, quam Venetorum classem jam paratam haberet , ante omnia imperium lacus sibi vindicare , Ducemque inde profligare constituit , ea re peraeta, reliqua facilius sibi cessura ratus. Igitur cum classe Venetorum in Copias Ducis invehens, eas profligavit, arcesque quæ ab eo stabant , occupavit, adeo ut reliquæ Ducis copiar, quæ Bresciam à terra urgebant, sociorum suorum clade percepta , inde & ipsæ recederent , qua quidem ratione Brescia , postquam integrum triennium obsidionem sustinuisset, tandem in libertatem vendicata fuit.

Ab hac victoria Comes in hostes , qui Soncinum, ad flumen Oglium situm, concesserant, profectus , eos inde recedere , atque Cremonam petere coegit, quo quidem loco Dux sibi standum , atque in ditionem suam tuendam esse constituerat. Postquam vero etiam eo loci indices magis magisque à Comite premeretur , atque de statu , vel saltem ejus parte periclitari inciperet, tum demum exitiosa sua consilia, quibus impulsus Nicolaum in Tusciam vocasset, agnoscere cœpit, atque quo errorem istum mature corrigeret, Nicolao , quo in loco res suæ constitutæ essent significavit, monuitque quamprimum ipsi per occasionem liceret, relicta Tuscia, Longobardiam repeteret.

Inter hæc gesta Florentini, auspiciis suorum legatorum Pontificis copiis suas conjunxerant , atque ad Castrum Anghiarium ad radices eorum godardmontium, qui valles Tiberinam & Chianensem discriminant situm, substituerant, Neque à Vico S. Sepulchri plus quantuor milliaribus aberant, agro, qui inter utraque castra interjacebat, plano, atque ad rem gerendam perquam idoneo. Postquam vero tam de Comitibus victoria, quam Nicolai avocatione jam certi essent, jam sibi depugnatum esse inde judicabant, eamque ob rem
 legat-

legatis suis injunxerant, ut omni studio prælium detrectarent, Nicolaum nimirum non diu in Tuscia subsistere posse.

Atque hæc quidem inhibitiō Nicolaum non lauit, ne igitur ante discessum quidquam intentatum relinqueret, ad prælium committendum, (quod hostem incautum, ejusque rei minime metuentem crederet,) animum adplicavit, ad quam porro à Reinaldo, Comite Pompilii, aliisque exulibus strenue instigabatur, utpote qui suam perniciem, si Nicolaus discederet, manifesto deprehenderent, si vero ad decernendum prælio deveniretur, hætenus sperari, vel prælium vinci, vel saltem honeste se occumbere posse.

Hac re igitur constituta, movere exercitum cœpit, atque Vicum propter pergens, antequam hostes ejus rei quidquam persentiscerent, ex castris illo duo circiter hominum millia in societatem sumsit, qui quidem tam virtute adeo celeberrimi ducis freti, quam prædæ cupiditate illæti, ipsum non inviti secuti sunt. His copiis aux, Anghiarium versus maturavit, neque jam plus duobus milliaribus ab hoste aberat, cum à Michaële Attendulo, expulvere concitato, hostis adventus cognosceretur, moxque arma poscerentur.

Non mediocriter adventus ille inopinatus castra Florentinorum ab intio turbavit, non præterquam quod ii exercitus, ut plurimum nulla ex arte, vel disciplina militari, castra metarentur, porro hos negligentiores hostis longe dissitus, quemque fugam potius, quam prælium spectare arbitrarentur, reddiderat, adeo ut nemo armatus, omnesque longe à castris abesse conspicerentur, quo nimirum quemque vel auræ captandæ gratia, æstus enim vehementior eos urgebat, vel voluptatis causa, animus tulisset. Nihilominus tanta fuit tam legatorum quam ducis diligentia, ut antequam Nicolaus appropinquaret, ipsi jam
equis

equis insidentes, ad impetum ejus sustinendum, non impares esse viderentur.

Sicuti ergo Michelettus prior hostem conspexerat, ita porro primus in eum movere cœpit, unaque cum suis turmis pontem non procul ab Anghiara, cujus supra nœminimus, occupavit. Ursinus vero, qui ante irruptionem hostis, fossas quæ circum vias inter pontem atque Anghiaram erant, undique complanari curaverat, una cum legatis Florentinorum sinistram occupavit, Simoncinus porro, Pontificii agminis dux, una cum legato dextram, pedite juxta ripam hinc inde collato. Eam ob rem Nicolao nulla alia via, qua hostem peteret, præter pontem supererat, neque Florentinis, ulla alia à parte, quam ad ipsum pontem pugnandum erat, præter quam quod pediti suo injunxissent, si peditem hostium rectam viam deserere, atque ex latere impressionem in cataphractos conari contingeret, ut dum sagittis suis, eum arcerent, ne ex latere cataphractarii sui, si forte ultra pontem perrexissent, ab illo peti possent.

Prima igitur hostium, quæ comparuit turma, per Michaëlem strenue à ponte prohibita, imo repressa fuit, verum postquam Astortius Franciscusque Piccinini milite selectiore suprajunxissent, tanto ii impetu in Michaëlem impressionem fecere, ut ipsum cum turmis suis eo usque, quo via ex planicie, versus Anghiaram in montem surgere incipit, repelleret, at illi rursus ab iis, qui ex latere eos urgebant, ultra pontem pulsi fuere.

Pugnatum eum ad modum, quò mox Nicolaus, mox Florentini pontem in potestate habebant, duas horas, licet vero in ipso ponte æquali Marte pugnaretur, nihilominus tam citra quam ultra pontem Nicolai partes pejus habebant: nam si forte Nicolai militem pontem superare contingeret, in stipatum densumque Florentinorum

agmen

agmen incurrerat, utpote quibus integrum erat, ob stratas complanatasque vias, in turmas justamque aciem coire, atque defessis recentem militem substituere. At Florentinis pontem superantibus, non licebat Nicolao suos ordines redintegrire, quod via, ab utraque parte, arginibus atque fossis coherceretur, quo quidem factum est, ut licet Nicolai copix pontem sæpius occuparent, ex tamen semper inde propulsarentur.

*Nicol.
profligatus.*

Tandem, cum Florentini cum ad modum pontem superassent, ut ipsorum miles jam viam, quæ ultra pontem erat, porro occupare inciperet, neque jam in Nicolai potestate esset, tam ob impetum hostilem, quam fossarum impedimenta, recenti milite commodum suos restaurare, adeo ut primi, qui sese convertere conabantur, in eos qui superveniebant, impingerent, atque in vicem miscerentur, inde porro factum est, ut confusis jam ordinibus, universus exercitus, converso vultu vicum versus fugam arriperet. Florentinorum milites in prædam irruere cœperunt, tam militum, quam armorum, equorumque ratione uberimam, siquidem penes Nicolaum vix mille equi salvi stetissent. Vici porro incolæ, quos prædam secutos supra diximus, ex prædatoribus ipsi præda omnesque ad unum capti, multatque fuere, signa cum impedimentis ad Florentinos devenere.

Atque ea quidem victoria Tusciæ utilior, quam Duci perniciosior fuit: quod si etenim Florentinos vinci contigisset, jam de Tuscia ipsa conclamatum fuisset, at ea ratione, victo Nicolai exercitu, nullam aliud in Ducem damnum redundabat, quam quod arma & equi resarciendi ipsi essent, quod quidem non adeo magnam jacturam parturiebat.

Neque etenim facile crediderim, ullo unquam alio seculo, bellum, in aliena provincia, minore cum periculo gerere licuisse, siquidem in hoc prælio, quo à vigesima hora, ad vigesimam quar-

tam

tam usque pugnatum fuit, præterequitum solum, nemo occubuit, atque ne is quidem vulneribus confectus, sed equo excusus atque protritrus, animam efflavit. Tanta nimitum securitate, homines istius seculi pugnabant, postquam etenim omnes equis veherentur, ferroque undequaque operti, adeoque à morte immunes essent, si aliquando eos vinci contingeret, mox deditioe sibi consulebant, adeo ut tam pugnando, quam occubendo, quod sibi metuerent, non haberent.

Ea porro, quæ tam in proelio isto, quam post *Militia* proelium succedere, exemplo esse queant, quam *ratio* infelici genio id temporis bellum gereretur: *de plo-* Vi-
*randa.*cto etenim hoste, atque Nicolao Vicum reducto, videbatur legatis ipsum persequendum, ibique obsidione cingendum esse, quo nimirum integra victoria potirentur, verum nec dux nec miles quisquam, officio satisfacere voluit, prædam nimirum reponendam, sauciorumq; curam habendam esse: quod vero magis mirari queas, postridie, medio jam die, nulla vel ducum vel legatorum habita ratione, omnes præda sua omni Aretium migravere, eaque ibi in tutum collocata, Anghirium tandem repedavere, rem indignam, omnique disciplinæ militari contrariam, quæ sane optime meruisset, à quibusvis exercitus reliquiis, ea victoria privari, qua adeo immerito potiti fuerant. Quibus præterea & hoc accessit, ut licet legati constituissent, cataphractos in custodia servandos esse, ne hosti vires recolligere liceret, ii tamen à milite libertati confestim restituti fuerint. Mirari sane non immerito, ob res istas, quis queat, undenam militi istiusmodi, tantum roboris ac virtutis, ut victoria potiri potuerit, quæ porro vilitas in hoste esse debuerit, qui à milite adeo contumace sese vinci passus sit.

Ergo dum Florentinorum milites Aretio petendo occupati essent, Nicolao occasio suppeditata fuit, qua Vico sese cum reliquiis subduceret,
O atque

atque Flaminiam versus pergeret, quem exules Florentini eousque comitati fuerant. Cum vero illi omni recuperandæ patriæ spe excidissent, tandem, qua cuique commodum videbatur, tam in Italia quam extra eam dispersi, sedes sibi quæsiere: Inter quos Reinaldo Ancona placuit, atque quo cœlestem patriam venaretur, qui terrestri exciderat, ad sepulchrum Servatoris nostri professionem instituit, unde reversus, in ipsis filiarum suarum nuptiis, ad mensam, subitanea morte periit, vel saltem in hoc fœlix, ut felicissimo exitui sui die mortem cum via commutaret. Fuit vir, secunda pariter ac adversa fortuna honore conspicuus, major proculdubio futurus, si in civitate concordii unitaque ipsum nasci contigisset, multis siquidem dotibus pollebat, quæ in Republ. discordii ipsi nocumento erant, quas tamen composita unitaque præmiis profectura fuisset.

Legati ergo Florentinorum, milite ipsorum Aretio reverso, vicum quem Nicolaus deseruerat versus professionem instituire. Cupiebant incolæ Florentinis sese dare, illi tamen eos respicere hætenus recusaverant, nihilominus id Pontificis legato suspicionem moverat, ne forte Florentini eum locum, Pontificæ ditioni ereptum, in se transferre cuperent, ex quibus suspicionibus tandem ad contentionem inter ipsos eventum, neque adeo res discrimine cavisset, nisi ad arbitrium Legati, ea mature composita fuisset.

Interea dum hæc ad Vicum agerentur, fama increbuit, Nicolaum Romam petere, alii Picenum dicebant, videbatur igitur, tam Legato, quam Sfortziano militi, Perusiam eundum, ut vel Piceno, vel Romæ inde subveniretur, eosque Bernhardus Medicus comitaretur, Ginius vero cum Florentinorum copiis Casentinum recuperaret. His ita constitutis, Ginius

Rasi-

Rafinam profectus, eam occupavit parique impetu Bibienam, Pratum vetus, Romenamque recuperavit, inde Pompilii forum obsidione cinxit, altera parte copiarum in planitie, quæ Certomondo vocatur, altera in colle, qui Frozolium spectat, collocata.

Atque Comes quidem Pompilii, qui setam à Deo quam ab hominibus destitutum animadverteret, sese intus receperat, non quod auxiliorum quidquam speraret, sed ut æquiore, si id fieri posset, conditione pacisceretur. A Genio ergo cumurgeretur, compositionis mentionem iniecit, eaque ad hunc modum potitus est, ut salvis iis, quæ auferre moverique possent, una cum liberis ditione omni Florentinis cederet, Interea dum ea componerentur, Comes in pontem, qui Arnun juxta arcem superat, Nerio obviam progressus, eum hunc ad modum obtestari cœpit.

Si ergo prudenter meam fortunam, vestramque potentiam examinassein, mihi quidem, modo liceret, amico vobis devictoria gratulari, non inimico supplicem esse, quo exitio minus gravi fortassis opprimerer. Atque presens mea conditio, *Poppii Comitatus Florentinis cedit.* quantum vobis ea honori atque lætitiæ, ita mihi doloris miseræque exordium est. Neque adeo mirum, qui hætenus equis, armis, provinciis, subditis, atque divitiis floruerim, quod ea post me invito animo relinquam. Quod si vero vos universæ Tusciæ imperium obtinere, & cupitis, idque adipisci potestis, necessum sane fuerit, ut nos vobis cedamus: atque ego quidem, nisi in hunc errorem incidissem, tum neque fortunam meam explorare, nec liberalitatem vestram agnoscere licuisset, quod si etenim me servare vobis libeat, ea sane clementia vestra universo orbi exemplo esse queat. Superet ergo pietas vestra meum delictum, atque vel solam hanc domum illi concedite, à cujus majoribus innumera beneficia in Rempubl. profecta sunt.

Ad ea Ginius. Quod nimium in eos recubisset qui parum potuissent, id vero, in Rempubl. Florentinam tantopere injurius ut fuerit, effecisse, ad quæ si temporum ratio accedat, necesse esse, ut omnem istam provinciam, Florentinis vicinam, eorum utpote hostis, cedat, quam ipsorum amicis obtinere noluerit: enimvero istiusmodi ipsum testimonium de se exhibuisse, ut eo loci, quo in ipsum arbitrio situm sit, in omni fortunæ mutabilitate Florentinis nocumento esse diutius ferri nequeat, siquidem non tam ab ipsius persona, quam à provincia sua periclitentur. Quod si vero in Germania Principi ipsi esse liceat, non modo Florentinos id libenter habituros, verum etiam ob ipsius majores, quorum modo mentionem fecerit, ipsi benevolentia non defuturos.

Ad quæ Comes excandescens, optandum sibi Florentinos longe remotius conspiciendos dari, interrupto ergo amico sermone, postquam nihil aliud superesse animadverteret Comes, suas rationes Florentinis cessit, mœstusque una cum conjugē, liberis & facultatibus, eam provinciam post se reliquit, quam avos suos nongentis annis obtinuisse perhibebat. Atque tot pol victoriæ, à Republ. populoque Florentino intellectæ, summa cum lætitia celebratæ fuere.

Bernardettus porro Mediceus, postquam vanum esse cognovisset, Nicolaum vel Romam vel Picenum petere, ad Ginium sese recepit, atque una Florentiam reversi, tanto honore illustrati quantum Reipubl. istius ratio, erga cives victoriosos, ferre unquam consuevisset, atque à Dominis, Capitaneis partium, omnique populo tanquam triumphantes excepti fuere.

LIBER SEXTUS.

FUIT hic finis hætenus semper, meritoque esse debet omnibus, qui bellum movent propositus, ut, ipsi durescant, hostem vero spoliatum relinquunt, neque aliam ob rem victoriam quærimus, aut aliena occupanda aggredimur, quam ut potentiaaugeamur, hostem vero ea exuimus. Hinc vero consequitur, quoties vel victoria pauperiorem, vel expugnatio debiliorem te constituit, ut aut transsilias, aut non pertingas metam, ad quam ii, qui bellum movent, contendere solent. Porro Princeps, si Respubl. ex ea victoria locupletior diciqueat, qua hostes delentur, aut imperio vigilibus, atque exactionibus victori concedunt: ille vero ex victoria debilior pauperiorque fit, qui, quantumvis victor nec hostes extinguere, nec prædarum atque exactionum ex captis emolumentum, ipse se transferri possit, sed eo militibus diripienda relinquere cogatur. Atque hic quidem, tam succumbendo infœlix, quam vincendo infœlicissimus mirito habeatur, siquidem succumbenti, ex injuriæ ferendæ sunt, quas hosti inferre libuerit, vincenti vero, illæ, quas amici in illum congerunt, quæ quidem posteriores, quo magis præter rationem, eo minus quoque sustinendæ veniunt, præsertim cum inde, ad subditorum tuorum injuriam, novis exactionibus atque offensionibus cumulandam, adigare. Nam si in tali Imperatore, vel tantillum humanitatis supersit, fieri

fit, fieri sanè nequit, ut ea ex victoria effuse lateatur, qua subditi sui omnes, quod doleant, habent.

Consueverant priscæ ac bene constitutæ Resp. ærarium ex victoriis auro argentoque locupletare, dona in populum largiri, subditis vestigalia remittere, ludis præterea scenisque plebem recreare. Atque hæ, quas modo describimus, ante omnia ærarium exhauriebant, populum ad inopiam redigebant, neque tamen ab hoste victoriam multo plus tutum reddebant, quæ quidem omnia hinc exoriebantur, quod militia illa, nulla disciplina regeretur: postquam etenim receptum non esset, eos qui vincebantur, vel detinere, vel interficere, ii porro, vix eoque iterum in victorem pugnare desistebant, donec qui ipsos conduceret, deque armis equisque ipsis prospiceret, nati essent. Præterea cum præda atque extorsiones militibus cederent, earum sane rerum victori nullus erat, verum nova stipendia, ex visceribus subditorum, ipsi haurienda erant, neque aliud victoria populo commodi parturiebat, nisi quod Princeps minorem subditorum inde rationem haberet, exactionibusque ipsis eo magis molestus esset. Atque eo tandem milites illi rem deduxerant, ut tam victori quam victis, (modo dux militi suo pro arbitrio uti cuperet) novi sumptus faciendi æque essent, siquidem alteris de vestibus, equis armisque denuo prospiciendum, alteris donis largitionibusque satisfaciendum erat: utque isti, nisi in integrum restituerentur, pugnare non poterant, ita hi nisi novis præmiis incitarentur, pugnare nolebant. Hinc vero erat, ut nec alteri ex victoria, nec alteri ex clade multum afficerentur, victo siquidem tempus, quo se recolligeret, suppetebat, victor vero, quo victoriam prosequeretur, eodem destituebatur.

Atque hic quidem corruptus, perversusque militiæ status, in causa fuit, ut Nicolaus Piccininus citius

citius militem suum recolligeret, quam ipsum profligatum fuisse Itali resciscerent, atque graviore bello post cladem, hostem implicaret. Hinc post cladem Brescianam, Veronam ipsi occupare reliquit, hinc Verona pulsus majore cum exercitu Tuscia molestus esse potuit, hinc demum ad Anghiaram profligatus, magis instructum, quam ante cladem exercitum, priusquam Flaminiam pertingeret, habere ipsi contigit, adeo ut Duci facile persuaderet, Longobardiam jam defendi posse, de qua, ob ejus absentiam, pene desperaverat.

Dum etenim Nicolaus universam Tusciam turbasset, interim Dux, de statu suo, non mediocriter dubius erat, atque cum ad modum periclitabatur, ut prius eo se spoliatum iri, quam Nicolaus revocatus rediret, non præter rationem metueret. Quo interea temporis, impetum Comitis aliqua ratione frænaret, atque fortunam, quam aperto Marte sustinere non poterat, industria sua moderaretur, eam ob rem ad ea, quæ in istiusmodi angustiis, sæpe magno ipsi fuerant usui, media recurrere cœpit.

Per Nicolaum igitur Estensem, Ferrariæ Principem, Peschieram ablegatum, Comiti, qui ibi hærebat, pacem persuaderi ipsique demonstrari jussit, bellum istud minime ex Comitis commodo esse: quod si etenim ad eas angustias Dux reduceretur, ne ipsi deinceps dignitatem suam tueri liceat, tum eam cladem, in Comitem ipsum, propediem redundaturam, utpote quem Veneti atque Florentini non magni inde æstimaturi sint. Quo vero de Ducis animo ipsi certiori esse liceat, constituisse eum matrimonium filia diutius non differre, sed eam Ferrariensi ad fidas manus deponere, ut pace firmata, Comes, de ea obtinenda, eo certior esse queat.

Ad quæ Comes, Si Ducem sincere ad pacem inclinare certum sit, non difficulter, suo judicio, eam

impetrari posse, utpote quam Veneti atque Florentini non minus cupiant: Verum se vix adduci posse, ut id ex animo Ducem agere, persuaderi sibi patiatur, posteaquam nimirum hactenus expertus sit, eum nunquam, nisi necessitate adactum, ad pacem inclinasse, at ea si remisisset, mox bellum restaurasse. Neque porro nuptiis se fidem habere posse, quarum, nomine toties deceptus fuerit, nihilominus pace constituta, earum ratione se facturum, quantum amicorum consiliis, sibi faciendum esse, censere queat.

*Veneti
suspica-
tes.*

Interim Veneti, quibus moris est suspitionibus, etiamsi ex nullo fundamento nitantur, contra militiæ suæ duces indulgere, hujus consuetudinis causa, non præter rationem, suspicari coeperunt; cui quidem rei, ut Comes obviam iret, strenue porro bellum gerere perrexerit, interim utrinque animi, ipsi quidem ob ambitionem, Venetis vero ob suspiciones, tantopere refrixerant, ut reliquo istius æstatis tempore nihil præclari gereretur, adeo ut sub reditum Nicolai, præsertim quod hyems instaret, uterque exercitus hyberna repeteret, atque Comes quidem Veronam, Dux Cremonam, Florentinorum copiæ in Tusciam, Pontificis milites in Flaminiam concederent, Atque hæc quidem, ab illa ad Anghiarum victoria, Forum Livium atque Bononiam aggressi fuerant, Verum quod ex à Francisco, Nicolai Piccinini filio, strenue defenderentur, re infecta inde ipsis discedendum fuit. Nihilomi-

*Raven-
nates in
Veneto-
rum cli-
entelam
sepe reci-
piunt.*

nus ea expeditio Ravennates in tantam formidinem ne ipsis sub imperium Pontificis redeundum esset, conjecit, ut unanimi consensu cum Ostasio Polentino, domino suo in clientelam Venetorum concederent, qui quidem, in præmium accepti beneficii, Ostasium una cum filio in Candiam, ubi ipsi moriendum fuit, relegarunt, ne forte aliquando viribus potior, ea recuperare conaretur, quæ prudentia destitutis, ipsis liberaliter

raliter nimis cessisset. Licet verò antea *belli Pontis-*
 victoria à foederatis stetisset, ea tamen Pontificis *sex ob*
 tum fuit penuria, ut Vicum ad S. Sepulcrum Flo- *penuriâ*
 rentinis, x x v. m. Hungaricorum accepto pretio, *Vicum*
 venderet. *vendit.*

Dum igitur res eum ad modum hærent, o-
 nesque, ob hybernium tempus, à bello sic satis se-
 tutos arbitrarentur, pacis inde apud plerosque
 mentio ut plurimum interciderat, Dux in primis
 ipse, tam ob anni inclementiam, quam Nicolai
 pollicitationes omnem cum Comite transactionis
 seriem abruperat, omnique sollicitudine Nicolao
 subsidia, ad novas copias instaurandas, submise-
 rat, adeo, ut ad bellum, non adeo longinquum,
 eum accingi, satis appareret. Ejus igitur rei Co-
 mes edoctus, Venetias se contulit, quo de bello,
 in sequentem annum gerendo, mature delibe-
 raretur.

At Nicolaus, viribus jam recuperatis, verum *Piccinâ*
 tempus minime expectandum ratus, sub ipsum *nus o-*
 brumæ frigidissimæ tempus Addam trajiciens, o- *mnem*
 mnem agrum Brescianum, Adula atque Argio *Brescia-*
 exceptis, denuo occupavit, ultraque duo millia *num a-*
 equitum Sforzianorum cœpit atque deprædatus *grum oc*
 est: Ciarpellonem præterea turmarum Comitis *cupat.*
 ducem non postremum, in suas partes pellexit,
 eaque re tam animum Comitis, quam Veneto-
 rum, plus quam ipsa clades, consternavit.

Ne ergo Comes muneri suo deesset, nulla inter-
 jecta mora, Brescianum agrum petiit, verum cum
 Nicolaum, post illatam cladem, in hyberna re-
 gressum comperisset, neque ipsi bellum sopitum
 resuscitare commodum videretur, occasione ea,
 quam hostis sibi præberet, ad restaurandum mi-
 litem suum, commodum utendum ratus, etiam
 ipse copias in hybernis habere maluit, quo in-
 eunte vece, majore conatu, injurias vindicaret.
 Egit igitur sollicitè ut Veneti copias suas à Flo-
 rentinis ex Tuscia repeterent, usque in vicem

Gattamelattæ, qui diem suum obierat, Michelet-
trum Attendulum præficerent.

Vere post redeunte, Nicolaus primus exercitu
ex hybernis producto, castrum Cignanum, quod
xii. milliaribus à Brescia aberat, obsidione cinxit,
in cuius subsidium Comes profectus, postquam
bini Duces isti, pro more, artibus suis rem ali-
quandieu administrassent, Bergamo tandem Co-
mes metuens, Martinigam arcem obsidendam
adgressus est, qua nimerum occupata, Bergoma-
tibus à Nicolao magnas in angustias redactis, sub-
venire proclive esset.

Postquam etenim Nicolaus prævidisset, nulla
alia quam ea via, Bergomatibus auxilia submitti
posse, eam ob rem, arcem istam omni instrumento
muniverat, adeo ut Comes cum universo exercitu
eo desistere necesse haberet: qua re à Nicolao
animadversa, situsque commoditate explorata,
universo cum suo exercitu castra adeo commoda
occupavit, ut omnem annonæ adipiscendæ spem,
Comiti ea ratione adimeret, tantaque porro arte
atque cura ea muniret, ut Comiti, nisi manifesto
cum discrimine, ea oppugnare nulla ex parte in-
tegrum esset, qua quidem via id brevi tempore
adeptus est, ut jam Comes majore in periculo,
quam obsessi ipsi versaretur, atque nec ob famem,
qua omnis exercitus laborabat, diutius ibi subsi-
stere, neque ob manifestissimum discrimen obsi-
dionem deserere posset, quod quidem Duci ma-
nifestissimam victoriam, Venetis vero atque Co-
miti certum exitium minabatur.

Verum fortuna, cui tam amicis prodesse, quam
inimicis obesse, pariter in proclivi situm est, hisce
angustiis viam patefecit, siquidem ob victoriæ,
jam non ambigux, spem, eo audaciæ atque ambi-
tionis Nicolaus proruperat, ut posthabita Ducis
authoritate, sui que pariter oblitus, Philippo
contumeliosius in memoriam revocaret, quanto
jam tempore ipsi militasset, neque interim tan-
til lum

*Comes
à Picci-
nino un-
diq, cir-
cumven-
tus.*

tillum terræ sibi ipsi acquisivisset, quæ mortui ipsius cadaver exciperet, eam ob rem, non præter rationem, se scire velle, quodnam tot exantlatorum laborum ipsum præmium maneret, in sua siquidem potestate jam situm universæ Longobardiæ imperium in Ducem transferre, atque omnes hostes suos ipsi sistere: porro, certam victoriam, certum etiam præmium expectare, petere igitur à Duce urbem Placentinam sibi cedi, quo tot laboribus exhausto tandem otiosa senectute frui sibi liceat: neque tandem erubuit, nisi postulatis satisfaceret, se à victoria recessurum minari.

Offenderat animum Ducis, hominis insolentia, rei que indignitas, eum ad modum, ut potius manifestam victoriam negligere, quam ad postulata descendere, certo apud se constitueret, seque ab arrogantia amicorum mutari pateretur, quem tot pericula, minæque hostium, flectere hætenus nequiverant. Ad pacem igitur cum Comite stabilendam consilia dirigere, Antonioque Guidobono Torttonense eum Versus ablegato, tam pacem quam filiam ipsi offerre coepit, quæ quidem tam ab eo, quam omnibus præterea foederatis, avidè amplexa, & quantum ejus fieri potuit, occultissime firmata fuit. Inde Nicolao à Duce injectum, ut in annum inducias cum Comite pacisceretur, adeo nimirum se præterito bello exhaustum, ut dubiam victoriam, certæ paci antepondere, minus tutum arbitretur.

Mirari satis Nicolaus consilium istud non poterat, neque porro assequi, quam obrem victoriam tam gloriosam Dux aversaretur, nunquam fore persuasus, eum inimicos potius salvos, quam amicos remuneratos velle: quam quidem ob rem quantum poterat eum à consilio isto dehortabatur, adeo ut Duci necessum tandem fuerit, ad minas discedere, neque obscure Nidolao significare, sese nisi obtemperaret, tam

proprio militi, quam hostibus destitutum expositumque iri. Non alio igitur animo Nicolaus voluntati Ducis acquievit, quam ii consuerint, quos & patriam, & amicos, coactos relinquere, animadvertimus, in sinistram suam sortem potissimum inVectus, utpote cui modo à fortuna, modo à Duce, victoria è manibus eriperetur.

Pax in Longobardia constituta. Induciis eum ad modum firmatis, nuptiæ inter Plancam Comitemque celebratæ, dotisque nomine Cremona consignata fuit. Inde de pace transactum, cui tractandæ, Venetorum nomine Franciscus Barbadicus Paulusque Tronius, Florentinorum vero Agnolus Acciajulus intererant. Cessit ea pace Venetis Peschiera, Asola, Leonardumque castrum, Marchioni Mantuano creptum: atque hæc sub finem anni MCCCCXI. successere.

Bello hunc ad modum in Longobardia extincto, hætenus motus regni Neapolitani supererant, qui quidem, quod sopiri minus possent, bellum in Longobardia mox resuscitarunt. Exuerat Rex Aragonæ, eo quo in Longobardia pugnabatur tempore, Renatum, ex cuius partibus Neapolis adhuc stabat, universo Regno, sibi que jam de victoria certus, Beneventum, aliasque ditiones, quas Comes ea propter habebat, commodum in potestatem suam redigi posse arbitrabatur, quod nimirum Comiti, bello Longobardico occupato, suis opem ferre minus liberum esset. Neque opinio quidem ipsum fefellit, nullo siquidem cum discrimine, omnem istam ditionem facile occupavit: verum pace illa Longobardica evulgata, tam Alfonsus de Comite, ne ditionis suæ recuperandæ gratia, ad Renatum concederet timere. quam Renatus de eodem sperare, utrique cœpere. Institit ergo Renatus apud Comitem, ut tam amico suppetias ferre, quam eadem opera inimicum ulcisci properaret. Alfonsus contra Philip-pum urgebat, ut in gratiam antiquæ necessitudi-

nis,

ais, Comitem distineret, atque istiusmodi difficultatibus hominem implicaret, ne ipsi de suis statuere integrum esset.

Placuit ea res Philippo, pacis jam oblito, ad quam tanta cum inæqualitate vix modo descenderat. Significavit eam ob rem Pontifici Eugenio, jam tempus adesse, quo provinciam, à Comite sedi ereptam, commodum recuperaret, ipsique Nicolaum Piccinium, cui Dux ipse, quamdiu bellum istud traheretur, satisfactorum pollicebatur, ducem obtulit, qui quidem, id temporis, in Flaminia cum copiis stabat.

Arripuit Pontifex avide istam occasionem tam *Pontifex Pice* ob odium quo Comitem jamdudum prosequabatur, quam quod ingenti desiderio, recuperandæ *num in-* istius provinciæ, teneretur. Licet vero non adeo *vadit.* olim à Nicolao eadem spe lactatus, atque circumventus fuisset, quod tamen Ducem ipsum hæc tunc urgere conspiceret, suspicionibus procul abesse iussis copias suas cum Nicolao sociavit, conjunctisq; viribus Picenum ambo invadere.

Comes tam inopinato casu quantumvis perculsus, cum copiis tamen suis obviam proficisci constituit. Interim Neapolis Alfonso cesserat, atque universum jam regnum, Castro novo excepto, in potestatem ipsius devenerat. Renatus ergo, relicto præsidario ibi milite, Florentiam concessit, ibique honorifice exceptus, postquam bello gerendo se imparem deprehenderet, Marfiliam paucis ab inde diebus petiit: atque ea ratione Alfonso etiam Castro novo tandem potitus est.

Comes eo tempore in Piceno, Pontificiis copiis *Hanni-* atque Nicolao impar, Venetos atque Florentinos auxilia pecuniamque rogare, atque illis perspicuis rationibus demonstrare cœpit, nisi eo tempore Pontificem Regemque coercendum *bal Ben-* in animum inducant, quo sibi quædam adhuc *tivogli-* vires supersint, non multo post ipsi de propria *no Bono-* salute *nia po-* *situr.*

salute cernendum fore, ambos nimirum cum Philippo conventuros, sibique Italiam divisuros. Hæserunt aliquandiu dubiæ Respubl. tam quod de Pontifice abalienando ambigerent, quam quod Bononiensium rebus implicati essent.

Hannibal Bononiensis Exegerat siquidem ea urbe, Franciscum Piccininum, Hannibal Bentivoglius, atque quo ea portro tuto potiretur, contra Ducem, qui Francisco studebat, auxilia Venetorum atque Florentinorum impetraverat, quibus quidem negotiis illi implicati, Comiti auxilia subministrare minus poterant. Postquam illi vero Franciscum Bononia pulsum cognovissent, Florentini quidem, quod hac ex parte quietum arbitrarentur, Comiti adesse constituere, priusquam vero eo manifeste descenderent, fœdus cum Duce redintegrandum censuere, à quo ipsum minime alienum nacti sunt, quod is nimirum in bellum, Comiti inferendum, dum Renatus adhuc staret, consensisset, verum postquam eum penitus pulsum animadverteret, jam Comitem omni ditione spoliari, minus ex re sua arbitraretur. Eam ab rem, non modo author fuit, ut Comiti suppetiæ ferrentur, sed etiam Alfonsum per literas rogavit, ut a bello Comiti inferendo abscedere, inque Regnum reverti mallet. Licet vero Alfonsus, invito perquam animo, victoriam omitteret, quod tamen Duci se maximopere obstrictum agnosceret, ceddendum tempori ratus, ultra Troentum copias suas recepit.

Hæc dum in Piceno eum ad modum gererentur, interim Florentini rebus domi, non admodum pacatis, fruebantur. Erat Florentiæ inter primos, qui Rempubl. administrabant Nerius Ginius Capponius, cujus authoritas Cosmo Mediceo omnium maxime suspecta erat, quod nimirum authoritati ejus, qua apud cives pollebat ea, qua apud milites valebat, accederet: nam postquam is, non semel, Florentinorum copias duxisset,

xisset, inde militum animos, virtute atque dexterritate sua, sibi summopere conciliaverat. Memoria præterea victoriarum, qua tam ipse, quam pater Rempubl. amplificassent, utpote quod hic Pisanos, ille Piccininum ad Anghiam devicisset, ipsum non modo multis commendabat, sed etiam reliquis formidini erat, qui Rempublicam abique æmulis ipsi administrare cupiebant. Inter multos porro turmarum Florentinarum Duces, Baldaccius Angliarius, Imperator præstantissimus eminebat, quod nimirum, eo tempore, nec animi nec corporis robore, quemquam in Italia parem haberet: interque pedites, hos siquidem ut plurimum duxerat, tantæ existimationis esset, ut omnibus persuasum haberetur, hoc Duce quodvis se facinus tuto experiri licere. Amabatur porro Baldaccius à Nerio, tanquam virtutum suarum teste locupletissimo maximopere, verum id suspicionibus, apud cives plerosque incremento fuit, adeo ut eum dimittere periculosum, diutius vero alere periculosissimum judicarent, eamque ob rem, de eo delendo, consilia agitent.

Baldaccii Angliarii robur.

Eo ipso suspensus.

Administrabatur eo tempore officium Gonfalonerii, à Bartholomæo Orlandinio, quem ad tutelam castri Marradii constitutum, regionem situ ipso munitissimam sub irruptionem Nicolai Piccinini turpiter deseruisse, supra meminimus. Quod ergo tam indigna animi abjectione, Baldaccio summopere displicuisset, eaque tam verbis quam literis ab eo exagitata fuisset, eam ob rem, Bartholomæus odio immani in illum ferebatur, vindictamque mente immotam agitabat, morte nimirum indicis, infamiam suam abrogari posse ratus. Atque ista quidem vindictæ cupiditas, cives non latebat, adeo ut non difficile fuerit, Orlandinio necem viri persuadere, quo tam injuriam suam ulcisceretur, quam universam Remp. ab eo homine liberaret, quem seu habet,

seu

seu dimittere noxium pariter discriminisque plenum esset.

Et proditorie occisus. Cum igitur Bartholomæus, eadem eam apud se constituisset, non ultra differendam ratus, aliquot armatos adolescentes furtim cubiculo suo excepit, Baldacciumque in foro ambulanti, atque de stipendiis suis apud Magistratum agentem, ad se vocavit, cui quidem obviam factus, tanquam de stipendiis cum eo conventurus, per pergulam Dominorum cubiculis continguiam, ipsum ducens, donec jam opportunitatem rei perpetranda adesse arbitraretur, tessera Sicariis data, eos ex cubiculo evocavit, qui inermem, nihilque tale suspicantem, facile obtruncarunt, atque interfectum per fenestram, quæ vêtigal respicit, præcipitarunt, unde in forum protractus, atque capite porro plexus, integrum diem populo spectaculo fuit.

Reliquerat ex Annalena conjugem filiolum, paucos annos natum, qui & ipse non diu superstes fuit. Annalena igitur, tam marito quam filio orbata, viro sese conjungi deinceps non passa, ædes suas in monasterium commutavit, multisque aliis nobilioribus matronis comitata, in illud sese abdidit, pieque, quoad diem suum obiret, ibi vixit: Cujus quidem memoria, ob monasterium suo nomine insignitum, sicut hodiernum viget, ita proculdubio in æternum victurum erit.

Atque hic demum successus, partes Nerii non mediocriter afflixit, easque tam authoritate quam amicis privavit. Neque tamen hætenus illi, qui Republ. potiebantur, se usquequaque tutos rati, decreverant præterea, postquam nimirum decennium à Republ. cum ad modum constituta, jam elapsum esset, Dictatura porro exspirasset, penesque non paucos cives, tam verbis quam opere, plus animi, quam par esset, deprehenderetur, administrationem illam omnino muniendam, tamque amicos authoritate firmandos, quam adversarios denuo opprimendos esse.

Eam

Eam ob rem, anno mccccxlv. Consiliorum *Florenti-*
 opera novos Dictatores constituere, à quibus *tini*
 tam officia pristinis administratoribus confir- *Remp.*
 mata, quam in paucos, legendorum Dominorum *resta-*
 potestas, collata fuit. Grammatophylacium præ- *vant.*
 terea quod reformationum vocant, disponendum
 aggressi, Philippo Pienizio officio suo pulso, ali-
 um cujus nimirum operæ à potentum arbitrio
 penderent, subrogavere. Exulibus inde fines,
 tempusque exilii, productum, Joannes Vespucci-
 us; Simonis filius, vinculis mancipatus, adversa-
 rum partium duces exauctorati interque hos Pe-
 trus Baroncellius, Serraglii omnes, Bartholomæ-
 us Fortinus, Franciscus Castellanus, multique
 præterea alii. Atque iis quidem viis, tam autho-
 ritati atq; existimationi suæ consuluerunt, quam
 adversariis atque suspectis animos ademerunt.
 His in urbe sic compositis, ad ea quæ extra eam
 gerebantur, conversi fuere.

Nicolaum Piccininum, ab Alfonso, supra me- *Piccini-*
 moravimus, destitutum fuisse, Comes igitur, tam *nus à*
 eam ob rem, quam ob Florentinorum auxilia jam *Comite*
 potentior, eum ad Emporiam adgressus, tanta fe- *profliga-*
 licitate profligavit, ut quam paucissimo milite *me.*
 salvo Modociam (Montechium vocamus) con-
 fugeret. Verum eo loci subsistens Nicolaus, ca-
 straque muniens, eoque impetum hostis ibi su-
 stinuit, quo omnes ipsius copiæ paucorum dierum
 intervallo, ad ipsum reverterentur, tantaque co-
 pia undique confluerent, ut jam Comiti par esse
 posset, præsertim, quod ob hyemis asperitatem,
 utrique ad hyberna digredi necesse haberent:
 Quo quidem tempore, Nicolaus restaurandis au-
 gendisque copiis potissimum incubuit, à Pontifice
 nimirum, Regeque Alfonso, non mediocriter
 suffultus. Vere itaque succedente, utrinque copiis *Vires*
 productis, rem gerere cœperunt, quo quidem *recolli-*
 in bello Comes, à Nicolao, in tantas angustias *git.*
 compulsus fuit, ut nisi consilia Nicolai, à Duce
 eversa

Comite ever fuissent, Comiti omnino occumbendum
undique esset. Verum Dux animo subdolo, arcana sibi
circum- cum Nicolao coram tractanda obtigisse simulans,
venit. ipsum, exercitu relicto, ad se quam ocius prope-

rare iussit: Nicolaus, igitur ea cognoscere percu-
 pidus, neglecta certa victoria, incerto bono in-
 hians, relicto ad exercitum filio suo Francisco,
 Mediolanum petiit: Comes interim ea re anim-
 adversa, occasionem pugnandi, Nicolao absente
A Du- minime omittendam ratus, manus ad castrum
ce calli- Montis Larii cum Nicolai copiis conferuit, cal-
de avo- capto insuper Francisco profligavit.
catnr.

Nicolaus Mediolani se à Duce eludi animad-
 vertens, intellecta porro suorum clade, filiique
 captivitate, ex animi mœrore diem suum obiit,
 ætatis suæ anno L X I V. seculi vero à Christo
Mærore MCCCCXLV. belli quidem Dux insignis, sed virtute
absumi- potius, quam successibus felix. Superstites reli-
tur. quit duos filios, Franciscum & Jacobum tam vir-
 tute quam fortunâ inferiores patre, adeo ut mili-
 tia illa Braccii, fere penitus extingueretur, Sfor-
 ziana vero, fortunæ subnixâ, indies magis magis-
 que emergeret.

Pontifex porro, copias Nicolai deletas, ipsum-
 que extinctum animadvertens, neque multum
 auxilii à Rege jam exspectans, ad pacem animum
 inclinare cœpit, atque Florentinis intermediis,
 cum Comite hunc ad modum transegit, ut ex Pi-
 ceno, Auximum, Fabrianum, atque Recanatum,
 ad Pontificem rediret, reliqua omnia Comitibus
 imperio cederent. Pace in Piceno confirmata,
 pariter, univêrsa Italia pacata fuisset, nisi Bono-
 nienſes denuo turbassent. Agebant id temporis
 Bononiæ duæ potentissimæ familiæ, Catinelchiorum
 nimirum atque Bentivogliorum, horum Hannibal,
 istorum Baptista primus erat.

Atque ex quidem, quo invicem sœdem mere-
 rentur, affinitatibus necessitudinem firmaverant,
 verum *inter eos, qui eandem auctoritate contem-*
dunt.

dunt, *affinitas quidem firmari queat, at amicitia nunquam.* Fœdus Bononiensibus cum Venetis atque Florentinis, opera nimirum Hannibalis Bentivoglii, post pulsum Franciscum Piccininum, intercesserat, Baptistam porro non latebat, quanto pere Dux ejus urbis amicitiam expeteret, quam ob rem inter hunc atque Ducem clam conventum, ut Baptista Hannibalem interficeret, eamque urbem in Ducis amicitiam pertraheret. Constituto igitur ad necem, vigesimo quarto Junii die anno mccccxlv. Baptista in Hannibalem impetu facto eum oppressit, Ducisque nomine vocato universam urbem metu replevit.

Atque legati quidem, tam Venetorum quam Florentinorum, qui id temporis Bononiæ agerant, sese in arcem fuga primitus receperant, postquam vero populum, magno numero, in forum armatum, necemque Bentivoglii ultum confluere animadverterent, confirmato & ipsi animo ad hos concessere, agminique Caneschiorum obviam progressi, non magno post intervallo id devicerunt, partemque eorum interfecerunt, partem urbe expulerunt.

Baptista porro, cui nec aufugiendi, nec etiam inimicis ejus interficiendi potestas fuisset, ædibus suis exceptus, atque in tumba, frumento recondendo facta delitescens, integrum diem ad necem frustra quæsitus fuit, postquam vero urbe non elapsum satis constaret, minis tandem ii, qui ejus pervestigandi curam sumserant, effecerunt, ut a puero, metu perterrito, proderetur. Productus ergo, eumque quo armatus erat, ad modum, interfectus, tractusque per urbem, tandem igne absumptus fuit. Ergo Ducis quidem victoria, conatibus istis vires suppeditavit, vetum ejusdem potentia perficiendis iisdem tempore exclusa fuit,

A morte igitur Baptistæ, reliquorumque Caneschiorum fuga, Bononia confusionis undique ple-

*Quar-
Princi-
pes Con-
neschii
& Ben-
tivoglii.*

*Hanni-
bal Benti-
voglius
à Can-
neschii
interfe-
ctus.*

*Canne-
schii ur-
be à ci-
vibus
pulsæ.*

*In Bentivoglio-
os pro-
pensissi-
mis.* plena manserat, quod nimirum neminem, ex Bonivogliorum familia, ad Rempubl. administrandam idoneum, ea superstitem haberet. Licet enim ex Hannibale filius sexennis, cui Joanni nomen, superesset, metuebatur tamen, ne inter Bonivogliorum amicos, dissidia ex administratione orirentur, eaque Canneschiis, cum exitio urbis atque partium, reditum patefacerent.

*Memo-
randa
Bentivo-
glii nothi
fortuna.
Ejus
origo.* At Comes Franciscus, quem Pompilii fore excidisse superiore libro narravimus, id tempore Bononiæ degens, in tanta animorum suspensione, potioribus civium convocatis, sibi quendam, ex Hannibalis familia oriundum, certo constanter dixit, atque Bononiensibus porro, Bentivoglio-
rum administrationem desiderantibus, narrare cœpit, qua ratione nimirum Hercules, Hannibalis sobrinus vigesimum ante annum, penes se Pompilii agens, cum adolescentula ejus castri-
consuevisset, exque ea filium, cui Santio nomen, gnatum suum esse, quam sæpissime apud se testatus fuisset, quod quidem ita se habere, vel inde facile firmari queat, quod maximam, inter utrumque, esse similitudinem, omnibus, quibus ambo-
rum conspiciendorum facultas fuerit, manifeste appareret.

*Patens
putati-
cins.* Adhibuere Bononienses verbis fidem, nullaque interposita mora, Florentiam ablegatis quibusdam civibus, cum ut adolescentem explorarent, tum à Cosmo Nerioque eundem deinceps obtinerent, curavere. Obierat jam dudum diem suum is, qui Santii pater habitus eousque fuerat, Santiusque apud Antonium Cascesium, patruum agebat, qui quidem Antonius opibus pollens, proleque destitutus, Nero amico utebatur, visum ergo Nerio, occasionem istam nec plane contemnendam, neque etiam tenere arripiendam esse, cam ob rem, una cum Cosmo, constituit, ut Santius, ipsis testibus, cum Bononiensibus colloqueretur, cum igitur conveniendi Santii, Bononi-

Bononensibus legatis copia facta fuisset, illicum conspectum, non modo honore affecerunt, sed etiam, ab eo adorando, vix sibi temperarunt, tantum nimirum studium partium apud eos poterat: verum eo die nihil conclusum, præterquam quod Cosmus, se vocatum Santium, sic hortari coepit.

Nemo equidem Santi, hac in re, melius te ipso, sententiam ferre queat, id enim tibi faciendum censeas ad quod, animum tuum, te excitulare censeris: quod si etenim Herculis Bentivoglii filius sis, tum ea tibi adgredienda esse noris, quæ illustri familiæ, patreque tuo Hercule digna sunt, et si Agnola Cascesio satus sis, tum tibi Florentiæ commorandum, atque lanificio vitam impendendam constituas.

Moverunt hæc verba non mediocriter animum adolescentis, adeo, ut qui jam, de omittenda ea conditione, fere certus esset, tandem Cosmi Nectique sententiæ acquiescere se cupere diceret: re itaque cum Bononensibus confecta, mox vestibus, famulitio, equisque pro dignitate illustratus, paulo post magna cum comitatu, Bononiam conductus, atque liberorum Hannibalis Bentivoglii tutelæ præfectus fuit: Cui quidem muneri, adeo singulari prudentia præfuit, ut licet omnes, qui ipsum antecesserant ab inimicis circumventi extinctique fuissent, ipse non modo totus quietusque ageret, sed etiam maximo in honore vitam deponeret.

A morte Nicolai Piccinini, paceque in Piceno constituta, Philippus de duce, cui exercitum suum deinceps tuto concrederet, secum deliberare, eamque ob rem cum Ciarpellonio, potissimo copiarum Francisci Comitum duce, clam agere coepit. Re itaque inter hos transacta, Ciarpellonius, tanquam ad arces quasdam, à Philippo olim ipsi donatus, concessurus, missionem à Comite rogavit: at Comes, rem ipsam subodoratus, ne

Dux

A Cosmo prius excussus.

Pro Bentivoglio habens.

Hannibalis liberis tutor datus.

Re ipsa Bentivoglium probat.

Dux hujus opera in se ipsum uti posset, eum in vincula conjectum, quod nimirum contra se conspirasse eum diceret, tandem exstinxit : quæ quidem res Philippi odium in Comitem maxime provocavit, eo tamen Florentinis ac Venetis gravior, quod nimium quantum à copiis, Philippi, si eas cum Comitis viribus conjungi cerneret, sibi metuerent.

Atque ex isto quidem odio, novum bellum Picenum agitare coepit. Imperabat id tempore Ariminensibus, Sigismundus Malatesta, qui affinitate Comitis fretus, ejus siquidem filiam duxerat, Pisauro (quod Pesarum vocamus) inhiabat, at id Comes occupatum, Alexandro fratri cesserat, quod Malatesta pessime excepit, præsertim quod, præter hanc injuriam, Fridericus à Montefeltro, Sigismundi hostis, opera Comitis Urbinatum ditionem occupasset. Hinc igitur Sigismundus in Ducis partes concessit, indeque Pontificem Regemque ad bellum Comiti movendum instigavit. Atque Comes quidem, quo in Sigismundum primi ex bello, quod tantopere desideraverat, redundarent fructus, præveniendum ratus, improvise ipsius ditionem invasit, eaque ratione, universum Picenum, Flaminiamque commovit, siquidem una cum Philippo, Pontifex atque Rex, Sigismundo suppetiis præsto erant, Veneti vero atque Florentini Comitem, si non copiis, at saltem opibus levabant.

*Bellum
in Flaminia
suscitatum.*

*Ducis
copie
profligata.*

Neque ea ex parte, Comiti discrimen maturasse, Philippus contentus, insuper eundem Cremona Appuaque exuere nitebatur, verum illi à Venetis, hi vero à Florentinis strenue propugnati fuere, qua tamen ratione etiam in Longobardia bellum resuscitatum, cujus successu, varioque in agro Cremonensi post casus, Franciscus Piccininus, Ducis imperator, prope Casalenses, à Michaelè Venetorum imperatore profligatus fuit, quæ quidem victoria Venetos in spem erexit,

posse

posse Ducem universa ditione pelli, adeo ut legato Cremonam versus amandato, omnem Ghiaradaddam provinciam, præter Cremonam occuparent, indeque Addam trajectientes, ex universa regione, usque ad muros Mediolanensium, prædas agerent: easque in angustias Ducem compellerent, ut non modo ab Alfonso suppetias rogarer, ipsumque proprii discriminis, si forte Longobardiam Venetis cedere contingeret, commonefaceret, verum etiam apud Comitem precibus instaret, utpote sine cujus assensu, suppetiæ ab Alfonso impetratæ, vix tuto pergere poterant, ne focerum, senectute laborantem orbumque, destituere vellet.

Licet igitur Comes à Duce laceffitus, belloque difficillimo implicatus fuisset, quod tamen Venetorum potentiam reformidaret, nervoque præterea militiæ pecunia destitueretur, animo in utramque partem fluctuabat. Foederati siquidem parcius pecuniam submittebant, quod à Duce nimirum Florentini sibi minus jam metuerent, Comitisque eam ob rem non adeo magnam rationem haberent, Veneti vero ejusdem potius exitium spectarent, utpote à quo solo Longobardiam sibi eripi posse arbitrarentur. Nihilominus, postquam hi Ducem cum eo pacisci, atque imperium universi exercitus, (modo à Venetorum Pontificisque amicitia discederet,) ipsi deferre animadvertissent, ne sibi deessent, etiam ipsi, oratoribus ad Comitem missis, Mediolanum, si id aliquando in ipsorum manus devenire contingeret, perpetuumque copiarum Venetarum imperium, ipsi obtulerunt, modo bellum in Flaminia ducere, atque Alfonso à Longobardia arcere pergeret.

Atque Venetorum quidem pollicitationes, ut maximæ, ita eorum officia erga Comitem ingentia erant, ut pote, qui Cremonæ protegendæ gratia, bellum istud Duci movissent, è contra Ducis inju-

*Ipsæque
in angustias
re-
ductus.*

*Precibus
Comitem
emollit.*

*Imperium
exercitus
ipsi
desert.*

*Idem
et Veneti
ad-
dito Me-
diolano.*

injuriz, recentem memoriam fodicabant, fides præterea ipsius fluxa atque infirma agnoscebatur.

Dubius itaque Comes, atque utras in partes concederet ambiguus, hinc fœderatorum pactis, fide præterea ipsis præstita, officiis recentibus, pollicitationibusque, inde vero soceri precibus urgebatur, imprimis vero à Venetorum fraudibus sibi metuebat, manifestum nimirum esse, si quando ipsos victoria petiri contingeret, ut tam pollicitationum, quam provinciarum quæ sibi obtulissent ratione, omnia in ipsorum arbitrio sint futura, cui quidem sese tuto committere velle, minime prudentis sit, neque unquam à quoquam Principe, nisi necessitate adaçto, factitatũ fuerit.

Verum tot ambagibus, Venetorum ambitio tandem viam aperuit: ii siquidem clam deditionem Cremonensium, cum quibusdam in urbe pacti, porro quasi aliud agerent, exercitu ad urbem ducto, antequam conatus suos perficerent, ab iis, qui ibi pro Duce stabant, detecti, eadem opera tam spe potiundæ Cremonæ, quam Comite ipso excidere, utpote qui eam ob rem commotus, confestim ad Ducem concederet.

Nicolaus V. Papa. In fata id temporis concesserat Papa Eugenius, successoremque habuerat Nicolaum V. Comesque universis cum copiis, jam Cortignolam petigerat, quo inde in Longobardiam descenderet, cum rumor ad ipsum deferretur, Ducem sub finem Augusti (annus is erat MCCCXLVII,) diem supremum exegisse. Atque hic quidem nuncius, Comitum non mediocriter perculit, nam præterquam quod copiis non adeo instructus esset, utpote quibus stipendia non integra obtigissent, tum maxime à Venetis sibi metuebat, quos nuper admodum instructissimos neglexerat, atque in Ducis partes concesserat. Angebatur porro ob Alfonso, perpetuum suum hostem, tum neque in Papa, neque in Florentinis, quidquam spei ipsi supererat, in his quidem, quod Venetis fœdere

junge-

jungerentur, in illo vero, quod Pontificum provinciam ipse occupasset. Interim animum minime despondendum ratus, fortunam opperendam, atque ex occasione consilia capienda duxit, nimirum *sæpe inter agendum consilia erumpere, quæ desidendo nunquam emergera fuissent.*

Neque porro non animadvertēbat, quod si Mediolanensibus, Venetorum ambitioni resistendum esse videretur, ipsis necessario ad sua auxilia confugiendum esse. Ergo non parum animo inde confirmatus, Bononiam perrexit, inde Mutinam, Regiumque petiit, adque Lenzam subsistens, Mediolanensibus copias studiaque sua obtulit.

Et Mediolanensium quidem alii libertatem, Mediolani alii Principem expetebant, horum iterum alii in *lanenses* Comitem, alii in Alfonsum inclinabant: Verum *libertatem* cum ii, quibus libertas placebat, magis uniti starent, inde horum sententiâ prævaluit, Remque *vindicant.* Publicam, qua melius poterant ratione, constituere adgressi sunt, quæ quidem ratio à multis civitatibus repudiata fuit, utpote quarum aliæ æque libertatem, ac Mediolanenses amplecterentur, aliæ vero aliud quam Mediolanensium imperium sibi expeterent. Ergo Lodinii atque Placentini ad Venetos concessere, Parma vero atque Ticinum (quod Paviam dicimus) in libertatem sese vendicavere.

Rebus cum ad modum turbatis, Comes Cremonam concessit, ibique tandem cum Mediolanensium legatis pepigit, ut iisdem conditionibus, quibus à Duce nuper receptus fuerat, Mediolanensibus militaret, insuper Bresciam teneret, eam tamen occupata porro Verona, Mediolanensibus cederet. Veronamque sibi haberet.

Constituerat Papa Nicolaus, antequam Dux in fata concessisset, pacem universæ Italiæ restituere, eamque ob rem, cum Florentinorum oratoribus, qui cum salutaturo iverant, de Comitibus Ferrar-

rizagendis, quibus quidem vel diuturnæ induciæ, aut firma pax concluderetur, convenerat, Profecti ergo erant legati Pontificis, Venetorum Ducis, atque Florentinorum, Alfonsi vero oratores non comparuerant. Atque is quidem prope Tiburtinos, satis instructo cum exercitu confederat, indeque Duci opitulabatur, persuasumque plerisque erat, postquam Dux Comitem in partes suas pellexisset, pactum inter ipsos bellum in Venetos atque Florentinos esse, interea vero donec Comitis copiæ in Longobardiam descenderent, ipsos pacis spe reliquos ludificare, siquidem Alfonso ad Comitatus testatus fuerat, quæ Duci placuissent, seu pacem perpetuam, seu inducias in quinquennium spectarent, ea etiam sibi rata fore. Cum vero legati Ducis Mediolanum, ad explorandum ipsius ea de re animum, regressi essent, jam Ducem in fata concessisse, reversi comperere.

Et Mediolanenses quidem Comitiorum decretis acquiescere cupiebant, id vero Venetos minus placebat, utpote qui ingenti jam spe universam eam provinciam sibi devorassent, postquam nimirum Lodinos atque Placentinos, mox ab obitu Ducis, imperium suum amplexos animadvertissent: sperabant siquidem, Mediolanenses haud difficulter universa provincia exni, urbemque ipsam, non multo inde intervallo, eas in angustias redigi posse, ut ea, omnium opinione atque auxiliis citius, opprimeretur, idque eo firmiter animo suo persuaserant, quod Alfonso Florentinosque bello implicari animadverterent.

Hærebat Rex eo tempore prope Tiburtinos, indeque Tusciam, ex rationibus cum Philippo initis, invadere proposuerat, cum ergo ex bello, in Longobardia jam suscitato, occasionem indies operiretur, sibi non parum conduciturum arbitraretur, si in Florentinorum ditionem aliqua arte antequam manifesto in ipsos moveret, penetrare posset, eam ob rem arcem Cenninam, supra
vallem

vallem Arni sitam, tentare adgressus, eam prodicione occupavit: Atque Florentini quidem inopinata ista invasione non mediocriter perculsi, mox militem scribere, Decemviros legere, atque pro more bello sese accingere coeperunt.

Interim Rex ad Senenses usque penetraverat, omnique arte atque studio hos in partes suas pellicere nitebatur: Verum Senenses, in amicitia Florentinorum, firmi permansere, adeo ut nullum municipiorum Regem exciperet, licet commeatu illum non arcerent, imbecillitatem suam Regisque vires causati. Eam ob rem, non integrum amplius Regi visum, per Arni Vallem, qua primo constiturat, in Florentinum agrum irrumperere, tam quod arce Ceonina iterum excidisset, quam quod Florentini aliquibus jam copiis instructi essent, versus Volaterram deflectens, multas ejus regionis urbes & municipia occupavit: inde in Pisanos movens, favore Henrici atque Bonifacii Gherardiscae Comitum, non paucas arces ibidem coepit, porroque Campigium obsidione cinxit, verum frustra, quod nimirum id tam à Florentinis strenue defenderetur, quam hyems ipsius copiis molesta esset. distributis ergo rex hinc inde per agrum Senensem praesidiis, reliquas copias ad hyberna reduxit.

Interim Florentini maximo studio exercitum coegerant, atque huic Fridericum Urbinatum dominum Fridericumque Malatestam praefecerant, ac licet inter hos non bene conveniret, fuisse tamen eorum animi, prudentia Nerii Gentii atque Barnardetti Medicei legatorum, ad exercitum, cum ad modum moderati, ut nondum hyeme elapsa, pari consensu, copias producerent, omnemque Pisanam dirionem, tum in agro Valaterrano regionem, quae à malis medicis nomen sortitur, omnem reciperent, Regiaque praesidia, quae antea ad littus usque maris praedas abegerant, in eas angustias compellerent, ut vix jam arces sibi concreditas tuerentur.

Vere postmodum adpropinquante, Florentini omnibus suis copiis productis, quæ quinque circiter equitum, peditum vero duo millia complectebantur, ad Spedalletum subsistere, Rex vero cum exercitu quindecim circiter millium, tres ad Campigium milliaribus, tanquam id denuo obsessurus, consedit, verum præter expectationem versus Plumbinum quam celerrime movens, id à se, maximo suo commodo, facile occupari posse speraverat, quod nimirum satis neglectum comperisset, porro occupatum, Florentinis perniciem allaturum esset certissimam, utpote qui inde diuturno bello exhauriri, Pisana porro regio omnis prædæ exponi, ad ipsum castrum, à Regia classe indies auxilia habere posset. Summopere, eam ob causam conatus isti Florentinos sollicitos tenuere, verum re diligentius deliberata, arbitrari coeperunt, si exercitum suum ad Senticetum, prope Campigliam, tuto habere possent, aut Regi omnino inde discedendum, aut ipsi cum ignominia occumbendum esse.

Quatuor ergo triremibus, quas in Ligurino portu habebant, instructis, trecentos milites impositos Plumbinum tuto exposuere, inde ad Caldanas, (siquidem ad Senticetum in planicie periculosum videbatur,) castra metati, ne facile ab hoste invadi possent, sibi prospexere.

Petebat Florentinorum exercitus annonam, ex vicinis municipiis, quæ quidem, quod ea rara essent, neque incolis abundarent, difficulter subvehebatur, indeque exercitus annona, potissimum vero vino laborabat, eam cum ea vicinia ejus ferax non sit, neque id aliunde commode subveheretur, fieri non poterat, ut omni militi *trirèmes* vinum suppeditaretur. Regius è contra exercitus, licet à Florentinis obsessus, omni re, (stramine excepto) quod nimirum ex classe omnia copiose peteret, abundabat: eam ob rem Florentini periculum facturi, num eadem maris via exerci-

tui

tui suo prospicere possent, quatuor triremibus rem adgressi sunt: at earum duæ, à Regiis septem triremibus captæ, duæ in fugam actæ fuere, atque hæc quidem clades, Florentinis spem restaurandi exercitus omnem ademit, ducentisque circiter gregariis militibus ansam suppeditavit, ut de serito Florentinorum exercitu, in castra Regis sese fuga reciperent, reliquus præterea exercitus ad seditionem spectaret, nimirum locis calidissimis sese diutius expositos esse nolle, ubi tam vino destituantur, quam aquæ ipsæ corruptissimæ sint.

Visum igitur legatis locum mutare, arcesque aliquas recuperare, quæ eousque penes Regem manserant: qui quidem altera ex parte, licet tam annona abundaret, quam numero præstaret, nihilominus contagione infectum exercitum ducebat, quam loca maritima id temporis producere solent, qua quidem indies multi exstinguebantur, fereque omnes laborabant.

Eam ob rem de compositione agi ceptum, petitaque Regis ex parte, quinquaginta Hungaricorum millia, tum ut Plumbinum à Florentinis ipsius arbitrio exponeretur. Quæ quidem postulata, multis Florentinorum pacem desiderantibus, amplectenda videbantur, neque etenim animadvertere se posse, qua ratione ex bello isto victoria speretur, cui gerendo tam immensi sumptus requirantur.

At Nerius Capponius Florentiam digressus, tam evidenti ratione eam sententiam refutavit, ut uno ore eam conditionem omittendam, Plumbinique Dominum in clientelam suam recipiendum, eumque, tam pacis quam belli tempore tuendum sibi esse decernerent, modo ipsemet sibi deesse nollet, sed sese, quod hætenus strenue egisset, defendere pergeret. Eam igitur sententiam cum Rex intellexisset, deque Plumbino, ob exercitum contagione tabescentem, expugnan-

do, jam desperaret, tandem obsidionem solvere, atque cum reliquis copiis, duo siquidem circiter millia lucus absumserat, Senensium agrum, pauloque post in regnum suum sese recipere coactus fuit, novo vere novum bellum Florentinis sese moturum, non obscure significans.

Hæc dum cum ad modum in Tuscia gererentur, Comes interim Franciscus, Mediolanensium jam imperator, ante omnia Franciscum Piccinnum, qui eodem tempore apud Mediolanenses merebat, sibi devinciendum esse constituit, quo nimirum eo benevolo, vel saltem minus adverso uteretur. Inde cum exercitu, in Ticinenses movere coepit, qui quidem tam instructis copiis impares, atque Mediolanensium imperium fastidientes, Comitis clientelæ ea conditione, ne ipsos Mediolanensibus restitueret, sese dedidere.

Et ardebat quidem Comes, eorum obtinendorum, desiderio ingenti, quod nimirum conatibus suis, magnum momentum allaturi viderentur, neque porro vel metu, vel verecundia, quod fidem fregisse dice posset, inde arcebatur. Siquidem *magni viri, id vitio ducunt, si quid amittant, non si quid astu dolore obtineant*: Verum hoc potius metuebat, ne Mediolanenses eo facto in se concitati, Venetis sese dederent, aut si ipse hanc conditionem non amplecteretur, Ticinenses fortassis Sabaudum reciperent, utpote ad quem multorum animi spectarent, adeo, ut utroque casu, imperio Longodardiæ excidere, non præter rationem, timeret.

*Ticinæ
Sfortia
cedit.*

Re tamen diu multumque ponderata, tandem minore cum discrimine urbem se recipere, quam pati posse, ut ea ab alio occuparetur, apud se constituit, præsertim quod Mediolanensibus, persuasionibus suis, imponi posse speraret, quibus quidem, ob oculos posuit, quanto in discrimine summa rei constituta fuisset, si Ticinenses vel ad Sabaudum, vel ad Venetos, concedere con-

contigisset, cæterum Mediolanensibus suam potius amicitiam, quam alterutrius istorum expectandam esse.

Non levitur casum istum Mediolanenses habuere, quod nimirum Comitibus ambitionem scopumque inde non obscure deprehendere sibi viderentur: Verum id pro tempore dissimulandum rati, siquidem præter Comitem nil nisi Veneti excipiendi supererant, quorum interim superbiam maximopere aversebantur, in hujus amicitia persistendum, malisque quantum ejus fieri posset, alia via obviam eundum esse, decreverunt. Facile nimirum occurrere posse, ut à Venetis liberi, tandem etiam hujus imperium excuterent. Uno eodemque siquidem tempore, non modo à Venetis, sed etiam à Genuensibus, atque Sabaudis, Caroli Aurelianensis nomine, qui ex Philippi Sorore natus esset, petebantur, quos quidem motus omnes Comes facile oppressit. Soli itaque Teneti, qui instructissimo exercitu provinciam invaserant, atque Lodinio, Placentiaque, potiebantur, propulsi supererant.

Placentiam ergo Comes aggressus, eam post diuturnam obsidionem cepit atque diripuit, inde in hyberna copiis distributis, ipse Cremonam petiit, unaque cum conjuge hyemen ibi exegit,

Comes Placentiam capis.

At ineunte vere tam Venetorum quam Mediolanensium copiis iterum productis, Lodinium Mediolanensibus expugnandum videbatur, quo si potiri daretur, pacem cum Venetis constitutere decreverant, siquidem tam sumptuum pertæsi, quam fides imperatoris ipsius suspecta erat, adeo ut publici nomine pacem expenderent, quo nimirum & quiescere & Comitem à cervicibus suis amovere, tandem daretur. Eam ob rem, castrum Caravaggianum sibi potissimum expugnandum esse duxerant, quo nimirum occupato, Lodinium deditone obtineri facile posse arbitrantur. Atque paruit quidem ea in re Comes

Caravaggiū obsidet.

Mediolanensibus, licet Addam traicere, Brescianumque agrum invadere satius duxisset. Caravaggio igitur obsidione cincto, fossis præterea valloque ductis, Comes eam ad modum castra sua munivit, ut Venetis, eorum oppugnandorum facultas, pene omnis adimeretur.

Veneti contra exercitum suum, Micheletto imperatore, castris istis tam prope locaverant, ut iaculi duplicato ictu vix inter se utraque distarent, atque sæpius velitationibus alii alios lacefferent, nihilominus Comes castrum eas in angustias jam redegerat, uti diem ejus deditioem merito expectaret, quod quidem Venetos adeo angebat, ut ex hujus rei successu, de summa rerum decretum esse arbitrantur.

Disputatum eam ob rem, magno conatu, inter belli duces, quam ratione obsessis supplicæ ferendæ essent? neque interim alia via patebat, quam si hostis, intra munimenta sua peteretur, quod iterum manifestissimo discrimine non carebat. Verum tantum momentum ipsis, in Castris istius expugnatione, firum videbatur, ut Senatus Venetus, alioquin timidissimus, atque ab omni conatu, vel tantillum dubio, alienissimus, ne castris illo exciderent, potius summam totius rei discrimini exponere, quam eo amisso, etiam omni conatu excidere constitueret.

Decretum igitur, quacunque tandem via, irruptionem in castra Comitum faciendam esse: cui rei perficiendæ, summo quodam mane in munimenta, qua illa minus sedulo custodiebantur, irruere cœpere, subitaque ea invasione, omnem Sforziæ exercitum, (ut in iis, quæ minus expectes, ut plurimum occurrere solet) non mediocriter turbavere: verum Comitum industria omnia mox restituta, Venetorumque copiæ, postquam eæ Vallum superare sæpius frustra conatæ essent, non modo repulsæ, verum etiam eum ad modum profligatæ fuisse, ut ex universo exercitu, qui

*Veneto-
rum cla-
des in-
audita.*

dup-

duodecim equitum millibus constabat; vix mille fuga salutem adipiscerentur, reliqui omnes, una cum omnibus impedimentis, in hostis potestatem devenirent: adeo ut non constet, in eum usque diem, majore atque pernicioſa magis clade Venetos unquam affectos fuisse.

Cæterum inter captivos deprehensus fuit quæstor Venetus, qui ante prælium sæpius, extremis injuriis, Comitem, tanquam Spurium vilemque provocaverat, atque is quidem in vinculis, provocationis istius non immemor, summopere à Comite, ne pro rei atrocitate haberetur, sibi metuebat, eam ob rem, cum Comiti sisteretur, animo plane muliebri atque consternato, (quod nimirum *superborum proprium esse solet, ut in prosperis audaces in adversis vero timidi abjecti quæ sit*) in genua provolutus, veniam rogare, Comitissq; clementiam invocare cœpit. Comes eum, porrecta dextera, humaniter erectum, bono animo esse, beneque sperare jussit, postea sermone ad ipsum converso, mirari sese dixit, qui fieri potuerit, Virum tantæ prudentiæ atque gravitatis, quantum is sibi tribuere, nimirum consueſſet, eodem mentis præuere, ut injuriis eos laceſſeret, qui eas nulla ratione promeruisse; Nam quod ad ea spectaret, quæ sibi ab ipso exprobrata fuissent, ignorare quidem sese, quid Sforziæ patri suo cum Lucia matre fuerit, neque etenim ei se rei interfuisse, aut de ratione, qua illi sese conjunxissent, constituere potuisse, adeo quidem, ut earum rerum, quæ illi inter se egissent, nec laudem, nec ignominiam, in se redundare posse, persuasum haberet, id vero certo sibi constare, ea quæ ipsemet egisset eum ad modum administrata fuisse, ut nullius reprehensionem merito incurrere debeat, cujus quidem rei ipsemet, una cum suo Senatu, verissimum, adeoque recentissimum testimonium exhibere queat: Hortatus tandem, ut in posterum & modestius loqui, & cautius agere disceret.

Ab ista victoria, Comes in Brescianum agrum cum copiis profectus, omnem istam oram, facile occupavit, castrisque postmodum prope Bresciam collocatis substitit. At Veneti, id futurum ominati, eam praesidiario milite, qua melius poterant, post cladem, ratione, firmaverant, omnique porro celeritate copias scripserant, reliquiasque exercitus his conjunxerant, tum à Florentiis ex pacto auxilia petierant, atque ab iis, quod Alfonsus in regnum jam reversus esset, mille pedites, duoque equitum millia obtinuerant, quibus quidem copiis subito coadunatis, Veneti de compositione cogitare agereque coeperunt.

*Fatum
Reipubl.
Veneta*

Erant id temporis Venetorum Reipubl, prope modum fatale, ut in bello occumberent: porro ea, quae pugnando amisissent, per compositionem uberius ut plurimum recuperarentur. Non latebat ergo Venetos, Mediolanenses de Comitibus fide ambiguos esse, neque porro ignorabant, Comitum non imperatorum, sed Dominum Mediolanensium esse cupere, in suo demum arbitrio esse, pacem, vel cum his, vel cum illo, firmare, utpote quam hic ambitione, ille formidine moti, utrimque cupide amplexuri essent. Decrevit igitur cum Comite ea de re agere, auxiliaque sua, ad occupandum Mediolanum, ipsi offerre, persuasi, Mediolanenses à Comite elusos atque deceptos, vindictae studio, in cuiusvis potius, quam ipsius clientelam, concessuros, porro in eas angustias delapsos, ut nec sese ipsi defendere, nec Comiti salutem suam committere tuto possent, necessario tandem (omni alia spe exclusos) in ipsorum manus deventuros.

*Veneti
cū Sfor-
zia paci-
fcentur.*

His ita constitutis, animum Comitibus tentare coeperunt, atque eum quidem pacis percupidum nati sunt, utpote qui victoriam ad Caravagium, suam potius, quam Mediolanensium esse mallet. Ergo tandem transactum, pactumque, ut Veneti in singulos menses, quousque Comes Mediolano

diolano potiretur, x i i i . florenorum millia ipsi penderent, præterea quatuor equitum, duo pedatum millia auxilio submitterent: Comes vero omnia, quæ in bello isto occupasset, omnesque eo bello captos, Venetis restitueret, iisque finibus acquiesceret, qui in Ducis Philippi potestate, sub ejus obtutum fuissent.

Atque hæc quidem transactio, longe majorem luctum apud Mediolanenses exciravit, quam ii, ex victoria apud Carravaggium, lætati fuissent, Lugebant principes, moerebat populus, lachrymis foeminae, pueri, puellæque, madebant, atque universim omnes Comiti fidem atque proditorem exproabant. Licet vero nec precibus nec pollicitationibus, cum ab ingrato animo revocari posse quidquam sperarent, nihilominus oratores ad ipsum ablegandos, vel eam ob rem censuere, ut ipsis saltem liqueret, qua fronte, quibusve verbis, scelestum istud facinus excepturus atque illustraturus esset. Atque eorum quidem unus Comitem hunc ad modum allocutus fertur.

Solent illi qui aliquid impetrare cupiunt, aut *Medio-* precibus, aut præmiis, aut minis animos adgredi, *lanensium* quo illi vel misericordia, vel utilitate, vel metu *apud Co-* permoti, ad ea, quæ postulantur, concedenda in- *mitem* clinentur. Verum cum apud homines crudeles *exposit-* avarosque, præsertim si potentia præstare sibi videantur, istiusmodi rationibus locus plane nullus superfit, equidem frustra il laboraverint, qui vel precibus emollire, vel pollicitationibus provocari, vel minis exterreri istiusmodi homines posse arbitrantur. Postquam ergo (licet sero nimis) crudilitatem, ambitionem, superbiamque manifestoprehendimus, equidem non ideo te convenimus, ut quidquam vel à te petere, vel si quid petendum sit, id abs te obtinere posse constituerimus, sed potius ut tibi in mentem revocemus, quot quantisque beneficiis, à populo *latie.* Mediolanensi affectus fueris, quantaque porro *P. 6* ingra-

ingratitude ea pensaveris, quo nimirum inter tot calamitates, quæ undique nos circumvallant, vel hoc levamenti, ea exprobrando, degustemus. Neque porro te latere queat, quænam, ab obitu Ducis nostri Philippi, tua conditio fuerit: Pontificem nimirum Regemque habebas hostem, Venetos, porro atque Florentinos desertor ab alienaveras, iisque, eam ob rem, iusto dolore ira que percitis, tum quod tua opera amplius non indigerent, propemodum hostibus utebare, redieras ex bello quod cum Pontifice gesseras, exhaustus, exiguis cum copiis, amicis, opibusque destitutus, omnique plane spe vacuus, posse te deinceps dignitatem tuam ditionemque, pro existimatione tua, defendere, quæ porro etiam ipsa pessum ivissent, nisi simplicitas nostra tibi præsto fuisset, soli siquidem nos gremio nostro te excepimus, ob eam nimirum Venerationem, qua felicissimi nostri quondam Ducis memoriam prosequeremur, persuasi nimirum eramus, postquam affinitate, recentique amicitia cum contingerbas, etiam ipsius amorem in hæredes transiisse, ipsique beneficia nostris cumulata, non modo firmam, sed etiam perpetuam atque indissolubilem amicitiam nostram reddere posse, quam quidem ob rationem, antiquis ipsius pactis, nos Veronam aut Bresciam cumulavimus. Quid porro, Deum fidem! tibi aut dare, aut polliceri, in nostra potestate fuisse dicas? quid etiam obsecro, non dicam à nobis, sed pro temporum ratione, à quovis desiderare ne dicam petere potuisses? Ergo insperato beneficio à nobis te illustratum, nos contra, in ejus vicem, insperata calamitate à te remuneratos, inficiati vix queas. Neque porro iniquum tuum animum in hunc usque diem omnino nos celatum voluisti, quin vix imperatoria auctoritate à nobis auctus fueras, quin contra jus atque fas omne Ticinum in clientelam tuam reciperes: quod quidem facinus monere

nos

nos debuerat, quis finis de tua amicitia sperandus nobis esset, tulimus tamen injuriam istam, quod nimirum arbitraremur, posse ambitionem tuam, magnitudinem istius præmii tandem exsaturari. Verum heu! qui queat aliqua pars illis satisfacere, qui toto inhiant? Pollicebare quidem, omnia quæ deinceps occupares, in nostra potestate futura, scilicet te non latebat, quæ successu temporis nobis elargires, ea una opera nobis à te eripi facile posse, quod quidem victoria apud Caravaggium manifestum fuit, ea siquidem, primo sanguine opibusque nostris parta deinceps exitio nostra confirmata fuit. O infelices urbes! quibus libertas sua contra ambitionem eorum, qui eam oppressam cupiunt, defendenda est, at pol longe infeliciores, quibus necesse est, milite mercenario atque infido, sicut modo tuo, eam tueri. Sit modo hoc exemplum admonitione posteris, postquam Thebarum atque Philippi Macedonis nos minus erudire potuit, qui quidem post victoriam, ab eorum hoste partam, eximperatore in hostem, postmodum in Principem ipsorum abiit. Ergo nulla amplius culpa nobis merito imputari queat, quam quod nimiam fidem in eum congessemus, cui minus nobis fidendum fuerat, vita siquidem tua antea cta, animus tuus vastus, nullo hætenus gradu sorteque contentus, nos admonere, neque porro illi fidem habere debueramus, qui Luccensium Dominum prodidisset, Florentinos atque Venetos exsuxisset, Ducem parvi æstimasset, Regem flocci fecisset, atque quod isthæc omnia longo intervallo superat, Deum summum, atque ejus Vicarium, tot injuriis persecutus fuisset neque unquam in animum nostrum inducere, tot tantosque Principes minore autoritate penes Franciscum S. fortiam, quam ipsos Mediolanenses, vel etiam his fidem servatam fore, quæ toties aliis Violata fuisset. Interim imprudentiam hanc nostram,

stram, perfidiam tuam quidquam excusare, minime arbitrare, nec te ea liberatum iri, à tanta infamia, quam iustissimæ nostræ lachrymæ, per universum Orbem, in te provocaturæ sunt: neque etiam conscientiæ stimulum te minus persecuturum, si quando arina nostra, nobisque ad defensionem nostram, aliorumque propulsiorem parata, in viscera nostra convertere tibi visum sit, siquidem ea ipsa tibi abunde suggeret inculcabitque, te eadem poena, quam Parricidæ commuerunt, æque dignum esse: aut si ambitione tua obæcatus, ea minus perspicere queas, nihilominus universus urbis, perfidiæ tuæ testis locupletissimus, oculos tibi aperturus est, imo Deus ipse, modo perjuriam, modo violatam fidem, modo prodiciones aversetur, modoque deinceps, quod quidem hætenus occulti alicujus boni causa sedulo fecit, sceleratorum hostis esse pergat. Noli igitur victoriam tibi certam hætenus polliceri, siquidem, tam iusto Dei iudicio, ab ea excludere, quam etiam nos parati sumus, non nisi cum morte libertati nostræ valedicere, eamque (si ea tandem defendi amplius nequeat) cuivis potius Principi, quam tibi subicere: quod si vero peccata nostra promeruerint, ut præter omnem nostram voluntatem, in tuas tandem manus deveniamus, hoc tibi nihilominus quam persuasissimum habeas, imperium istud, quod fraude atque infamia cœpisti, in te ipso, aut ad summum in filiis tuis, cum ignominia atque clade finem habiturum.

Ad ea Comes licet multifariam sese morderi intelligeret, nihil vel verbis vel gestu turbatus, sic respondit, Cupere se commotis ipsorum animis, atrocissimas imprudentis sermonis injurias condonare, ad quam quidem particulatim respondere paratus sit, si coram competente iudice lis agenda foret, manifesto siquidem demonstrari posse non se Mediolanenses injuria affecisse: sed
saltem

371
Saltem cavisse, ne illi injurii in ipsum esse possent,
neque etenim ambiguum esse, qualiter à victoria
apud Caravaggium sese gesserint, atque loco pro-
missæ Bresciæ aut Veronæ, cum Venetis pacifici
atque transigere conati sint, quo nimirum penes
se solum, onus gravissimum tantæ inimicitie,
apud ipsos vero fructus victoriæ, pacisque jucun-
ditas, omneque ex bello emolumentum remane-
ret: adeo, ut nullâ ratione dolere queant, eam se
pacem amplexum esse, ad quam ipsimet primi
adspiraverint, quam quidem, si firmate vel tan-
tillum distulisset, non jam ipsis, sed sibi de ingra-
titudine ista, quam modo tot verbis illustrassent,
expostulandum apud ipsos fuisse, quæ quidem,
an vero an falso prætexatur, id porro eventu ejus
belli, eundem Deum quem vindicem injuria-
rum postulent, probe demonstratum, unde ni-
mirum liquere tandem possit, quænam partium
Deo propitio atque benevolo, justoque titulo pu-
gnaverat.

Digressis oratoribus, Comes ad expugnandos
Mediolanenses, illi vero ad sua defendenda sese
abcingere cœpere, conductis siquidem Francisco
atque Jacobo Piccinis, utpote qui ob antiquum,
inter Braccios, Sforzianosque, odium, in fide
Mediolanensium permanserant, libertatem suam,
vel eousque tuendam sumere donec Venetos à
Comitis amicitia forte avellerent, utpote quos
nec fidos nec diuturnos ipsi amicos fore, arbi-
trarentur.

Ex altera parte Comes ejusdem rei non igna-
rus, sapientis esse judicavit, eosdem, quos pacta
in officio contineri vix possent, prævio firmare:
eam ob rem, cum de bello gerendo inter ipsos
ageretur, non difficulter cessit, ut Veneti Cremon-
nam, ipse vero reliquam ditionem invaderet.
Atque ea quidem astutia effecit, ut Veneti eous-
que in amicitia persisterent, quo ipse omnem Me-
diolanensium provinciam sub potestatem suam
redi-

*Cremonam
legendum
duco.*

redigisset, urbemque ipsam in eas jam angustias compulisset, ut nihil rerum necessariarum, ad eam commere, deinceps posset.

Eam ob rem Mediolanenses, omni auxilio opeque destituti, oratum Venetias oratores misere, ut conditionis suæ misereri, atque pro consuetudine Rerum publ. libertatem suam potius quam Tyrannum, tueri mallent, cujus quidem ferociam, si Mediolanum occupare ipsum contingeret, vix pro arbitrio cohibere possent, neque sibi persuadecant, eum finibus iis, quos pacta constituunt, acquieturum, sed antiquos potius Mediolanensium terminos vendicaturum. Hæc dum apud Venetos agerentur, neque illi Crema hætenus potiti essent, publice quidem oratoribus responderunt, non licere sibi à pactis recedere: privatim vero spem fecerunt, qua confisi Mediolanenses in compositionem securi recumbere possent.

Veneri, Sforzia deserto, cum Mediolanensibus trans- Atque Comes quidem eousque obsessionem duxerat, ut in ipsis suburbiis jam pugnaretur, cum Veneti Cremensium potiti, neque ultra differentiam rati, cum Mediolanensibus transigerent, atque eorum libertatem defendendam potissimum sibi sumerent.

gunt. His eundem ad modum transactis, Veneri copiis suis, quæ Comiti militabant, significarunt, ut eo neglecto, in Venetorum ditionem pedem referrent. Comitibus etiam potestati reliquere, intra vigesimum diem eadem pacta amplecti. Neque id quidem Comiti mirum fuit, utpote qui jam dudum artes istas perspexisset, atque eas maturius expectasset, interim efficere non potuit, quin rem istam ægerrime ferret, neque adeo minus doleret, quam Mediolanenses, ob ipsius desertionem, affecti fuissent. Nihilominus recollecto animo, Venetorum oratores, qui transactionem ad ipsum detulerant, bidui spatium, tanquam deliberaturus, petiit, interim de oppugnatione continuanda

nuanda apud se certus, licet publice transigere se cupere simularet, eamque ob ~~eam~~ oratores, ad pacem firmandam, amplissimis mandatis instructos Venetias ablegaret, quibus tamen secreto injunctum erat, ne ulla ratione eam confirmarent, sed novis subinde cavillationibus potius eluderent. Quo vero Venetis magis magisque impone-

A Comite. pace simulata vicissim dementati.

Atque hæc quidem astutia, tam ipsi victoriam, quam Mediolanensibus exitium peperit: Veneti siquidem pacis jam apud se certi, inde quæ ad bellum necessaria erant, segnius prospiciebant, Mediolanenses vero, quod exercitum abductum Venetosque sibi amicos cernerent Comitem ab incepto destituturum omnino persuasi erant: quæ quidem opinio, duplici nomine Mediolanensibus nocumento fuit, primo, quod defensionis suæ eo minus prospicerent, secundo, quod agrum ab hoste desertum, (sementis siquidem tempus erat) copiose conferrent, qua quidem ratione factum est, ut postmodum eo facilius, ob famem, à Comite occuparentur. Comiti contra eæ res omnes, quæ hosti nocebant, maximo emolumento fuerent, ut taceam, eadem via eum & restaurandi exercitus, & auxiliis conquirendi copiam natum fuisse.

Cæterum Florentini hæcenus huic bello sese non immiscuerant, neque Comiti quidquam auxilii, vel pro Mediolanensibus, vel contra ipsos supeditaverant, neque etiam Comes, utpote opis non admodum indigus, ea instantius expetierat: licet illi post cladem ad Caravaggium, Venetis ex foedere auxilia submisissent. Postquam vero Comes sese undequaque desertum animadverteret, necesse plane habuit, eorum opem tam publice, quam privatim apud amicos, præsertim apud Cosmum, implorare, utpote cum quo hæcenus con-

stans

stans amicitia ipsi intercessisset, & à quo, in omni
discrimine, tam consilio quam opibus, quam fi-
delissimo adjutus fuisset. Neque sane in extremo
istò periculo à Cosmo neglectus, sed potius largi-
ter habitus, atque ut in cepto persistere, monitus
fuit. Quin etiam à Republ. ipsi subveniri cupie-
bat, quod tamen difficilior succedebat.

*Oratio
contra
Comi-
tem.*

Erat siquidem Nerius Genius Capponius po-
tentissimus, cui inter primos. non è republica fu-
turum videbatur, Mediolanenses à Comite occu-
pari: sed consultius, atque ex commodo universæ
Italiæ esse, à Comite pacem ratihaberi, bellumque
componi, quod nimirum imprimis metueret, ne
forte Mediolanenses, ex nimio erga Comitem
odio, penitus ad Venetos concederent, quod
quidem omnibus universum exitiosum futurum
sit. Quod si vero Comitem Mediolano potiri con-
tingeret, non eo minus tantam potentiam formi-
dini esse debere, postquam nimirum facile judi-
cari queat, quod si hætenus eo, tanquam Comite
intollerabili uti contigisset, porro longe intolera-
biliorem, tanquam Ducem, sese eum procul dubio
exhibiturum, Eam ob rem satius non saltem Reip.
Florentinæ, sed adeo universæ Italiæ esse, ut Co-
miti imperatoria sua autoritas constet, atque
Longobardia in duas Respublicas dividatur, quæ
quidem nunquam adeo inter se uniri queat, quod
aliis inde quidquam extimescendum sit, porro
separatæ, minus nocere possent: eam ob rem Co-
mitem negligendum, atque fœderi cum Venetis,
suo quidem iudicio, insistendum esse, porro ra-
tiones istæ, qui Cosmo studebant, minus satisfac-
ciebant, utpote quibus videretur, Nerium non
amore Reipubl. ad ea suadenda, moveri, sed me-
tuere potius, ne Comes, Cosmi amicus, tanta au-
thoritate potiretur, atque Cosmi autoritas inde
immensum excreceret.

*Oratio
pro Co-
mite.*

Cosmus ergo contra demonstrabat, universæ
Italiæ, atque Reip. adeo Florentinæ, utilissimum
esse

esse Comitem Mediolano potiti, parum prudentis
 aliquidem esse existimare, Mediolanenses liberta-
 tem suam tueri posse, siquidem tam civium isto-
 rum ingenia quam ratio vivendi, partium præte-
 rea studia extincta, omni rationi civilis admini-
 strationis manifesto repugnarent, ut tandem
 omnino necessum sit, eos vel à Comite, vel à Vene-
 tis occupari. Atque alterum quidem si fiat,
 num neminem adeo desipere, qui non facile di-
 iudicare queat utrum horum præstet, habere ni-
 mirum vicinum amicum potentem, aut habere
 hostem propinquum infensissimum. Neque por-
 ro, suo quidem iudicio, metuendum esse, ne Me-
 diolanenses, quod bello à Comite petantur, ad
 Venetos concedant, siquidem Comes, in ipso Me-
 diolano, suos fautores, eosque tanto numero ha-
 beat, ut quotiescumque de libertate sua cives a-
 ctum esse viderint, ipsi omni procul dubio potius
 in Comitem, quam in Venetos propensuri sint.

Atque hæc quidem sententiarum diversitas
 diu Rempub. Florentinam ambiguum habuit. Ve-
 rum tandem decrevere, oratores ad Comitem
 ablegandos, conditionesque transactionis explo-
 randas: præterea, si Comitem vincere posse veri-
 simile sit, pacem firmandam, sin minus, cavillis
 eludendam esse. Cæterum oratores illi, vix Re-
 gium Lepidi attigerant, cum ipsis renunciaretur,
 Comitem Mediolano jam potitum esse.

Postquam etenim induciarum tempus elapsum
 esset, non diutius Comes dissimulandum ratus,
 copias suas iterum ab urbem admovebat, eam in
 vitis Venetis occupari posse confisus, quod nimi-
 rum illi, nulla alia ex parte, quam versus Addam,
 Mediolanensibus suppetias ferre, at ea via facil-
 lime arceri possent, eoque porro metuebat, quod
 hyems esset, ne Veneti iterum cum eopiis sibi in-
 festi essent, antequam vero hyems affluisset, vi-
 ctoriam eo certius sibi pollicebatur, quod Fran-
 ciscus Piccininus diem suum obiisset, solusque
 Jaco-

Jacobus, ipsius frater, exercitum Mediolanensem moderaretur. Veneti, eam ob rem, oratore suum Mediolanum ablegaverant, quo tam cive eos, ad defendendam libertatem suam, exhortaretur, quam porro certa atque propinqua auxilia ipsis polliceretur.

Interea temporis, durante adhuc hyeme, aliquot velitationibus Veneti Comesque rem egere, at vere jam propinquo, Veneti Pandolfo Malatesta imperatore, supra Addam castra posuere, ibique ambigui, num fortunæ alea tentanda, Comesque invadendus esset, diu multumque disceptare. Visum tandem Pandolfo, ob Comitum peritiam, roburque suorum militum, haud temere quidquam periclitandum, præsertim quod citra pugnam debellari posse, postquam nimirum Comitem, stramine quam frumento laborare, satis constaret. Eam ob rem eo loci subsistendum, animumque inde Mediolanensibus addendum, ne consilii inopes, atque ab auxiliis plane exclusi, ad Comitem deficerent. Atque id quidem consilium Venetis placuit, tam quod id omnium tutissimum arbitrarentur, quam quod sperarent, Mediolanenses eum ad modum suspensos, necessario Imperium ipsorum amplexuros, neque unquam ad Comitem, à quo nimirum tot injuriis affecti essent concessuros.

Hæc dum eum ad modum ducerentur, interea Mediolanenses in extremas angustias redacti erant, permultique eorum, præsertim quod urbs illa mendicis ut plurimum abundet, fame indies peribant, quod quidem lamentationibus atque querimoniis hinc nisi ansam suppeditabat, adeo ut magistratus necesse haberet, omni studio, ne aliqui conquestum confluerent, cavere, *Constat magnam hominum frequentiam haud facile ad perpetrandum quidpiam mali disponi, verum postquam eo inclinare jam cœpit, omne momentum, quantumvis minimum ad eam movendam sufficere.*

Ac

Accidit ergo, ut civium duo tenuis conditionis *Fortuna* ad portam novam, de calamitate urbis, atque ex-*Sforzia* trema sua miseria, amice confabularentur, atque *Medio-* qua ratione ad salutem via investigari posset, una *lanum* conferrent, ad quos paulatim alii, insuperque *conci-* alii accedere, adeo ut tandem eorum numerus sic *liat*.
 Tatis augetur, hinc rumor per urbem increbuit, eam urbis partem, in magistratum armatam concitari, ad quam famam universus populus, utpote qui occasionem saltem turbandi præstolaretur, mox arma corripuere, duceque sibi Caspare Vicomercatio constituto, tanto impetu in magistratum irruptionem fecere, ut nemo istius ordinis, nisi qui fuga elapsi essent eorum manus evaderet, inter quos etiam Leonhardus Venetus, Legatus Venetorum, tanquam miseriæ istius atque calamitatis author atque dux, interemptus fuit.

Hac ergo ratione, imperio fere universæ urbis potiti, deliberare porro cœperunt, qua tandem ratione ex tot miseriis eluctarentur, pristinamque tranquillitatem recuperarent. Cæterum inter omnes conveniebat, posteaquam libertatem tueri minime possent, sub Principis cujusdam imperium redeundum esse, cujus nimirum ductu atque potentia defendi possent, nec defuere, qui in Regem Alfonso, alii in Sabaudia Ducem, in Regem Gallia alii inclinarent, Comitibus qui mentionem hæcenus faceret, nemo erat, adeo nimirum odium in ipsum valebat.

Verum postquam de reliquis inter ipsos minus conveniret, Caspar Vicomercatius, collecto animo, primus fuit, qui Comitem nominaret, atque copiosissime demonstraret, nulla alia ratione, quam si Comes vocaretur, bellum ab urbe amoveri posse, Mediolanensem nimirum populum certa, atque præsentanea pace, opus habere, neque spe futuri auxilii lactari debere: inde ad excusandos Comitibus conatus digressus modo

modo Venetos , modo reliquos Italiæ procere perstringere cœpit , quorum alii ex avaritia, libertatem suam ipsis invidissent , postquam ergo devenit , ut libertas ipsorum necessario cupiam concedenda sit , præstare sane , ut ea in Italiam conferatur , qui ipsos defendere possit atque noverit , ut saltem ex servitute pacem , non majores calamitates periculosumque magis bellum venarentur. Fuere ipsius rationes magno cum silentio exceptæ , vixque sermonem ad exitum perduxerat , cum omnes clamare , ut Comes vocaretur , eique legationi Casparem præficere.

Franciscus Sforzia Dux Mediolanensis. Atque is quidem jussu populi , ad Comitum profectus , tam læti prosperique successus seculum nuntium exhibuit , Comesque non ultra moratus , tanquam Dux Mediolani urbem confestim petiit , ibique ad vigesimum sextum Februarii diem , summa cum lætitia , atque applausu , ab iisdem receptus fuit , qui ipsum non adeo dudum tam immani odio insectati fuerant.

His ergo Florentiam delatis , injunctum oratoribus Florentinorum fuit , ut qui pacis tractandæ causa ablegati fuissent , nunc porro Duci , obvictoriam , congratularentur. Fuere legati à Duce honorifice excepti , summaque , in dignitate habiti , utpote cui constaret , contra Venetorum potentiam , nec fidos , nec promptos magis amicos , quam Florentinos , sibi obtingere posse , certoque persuasum haberet , postquam ii à metu Viscontiorum immunes essent , non paulo post ipsis Aragonensium atque Venetorum arma excipienda fore : illorum quidem , quod Regibus Neapolitanis satis constaret , quanta Florentini benevolentia , Gallos persecuti semper fuissent : horum vero , quod Venetos non lateret , metum illum Viscontiorum jam apud Florentinos antiquatum , novi timoris , à Venetorum potentia , ipsis causam fore , neque dubitarent , non minore animi obstinatione eosdem deinceps in se , quam olim

im in Viscontios pugnatorios, eamque ob causam horum exitium proculdubio cupere.

Has igitur ob rationes non illibenter, novus Dux, cum Florentinis in fœdus consensit, quod quidem vix pactum, confestim aliud fœdus inter Venetos atque Alfonsum provocavit, ut nimirum contra communes hostes Florentinos, Veneti vero in Ducem eodem tempore pariter moverent, præsertim quod vix crederent, Ducem recenti imperio potitum, seu propriis viribus, seu alienis auxiliis, potentia ipsorum resistere posse.

Postquam vero fœdus inter Venetos atque Florentinos nondum exspirasset, Rexque ipse, post bellum Plumbinum gestum, pacem Florentinis edidisset, eam ob rem haud adeo commodum ipsis videbatur, eam violare, nisi titulo aliquo honesto bellum probari posset. Oratoribus igitur Florentiam missis, utrique de fœdere suo verba fecerunt, nihil nimirum, quam mutuam defensionem, nullius vero ad injuriam istud spectare.

Inde Venetorum Prætor descedens, queri cœpit, quod Florentini, Alexandro Sforzæ, per ditionem suam agrumque Lunensem, cum copiis ad fratrem proficisci concessissent, præterea pacis inter ducem, Mantuæque Marchionem, suafores Venetorum extitissent, quæ quidem omnia in perniciem Venetorum Reipubl. vergerent, atque veteri amicitia præ Florentinos contrairent, monere ergo amice, eum qui præter jus injuriam infert, id nimirum agere, ut bono jure ipsemet lædatur, pacemque violationem, bellum provocare.

Injunctum Cosmo, ut querimoniis istis responderet, qui quidem longa atque prudenti oratione, omnia, quæ à Florentinis, in Rempubl. Venetam, profecta hætenus fuissent beneficia recensuit, monuitque, postquam tam arcta inter ipsos necessitudo, à Florentinis originem duxisset, nunquam sane inimicitia causam, ab iisdem profecturam,

ram, qui quidem, quod pacis semper cupidi extir-
tissent, transactionem inter Venetos Regemque
non improbarent, si nimirum ea pacis, non belli
gratia, suscepta sit. Interim non posse se, ipsorum
querimonias, non mirari, quod nimirum videat,
adeo insignem Rempub. tam vanis frivolisque de
rebus moveri, quod si tamen ex fortassis conside-
rationem mereantur, cupere sese omnibus mani-
festo constare, provinciam suam omnibus libe-
ram esse atque patere. Ducem vero quod attine-
ret, esse nimirum eum ejusmodi conditionis, ut
ad amicitiam cum Mantuano ineundam, ipsorum
nec consilio nec favore opus habeat, eam ob rem
vereri sese, ne sub istiusmodi querelis aliud quid-
piam veneni, quam quod prima fronte apparet,
lateat, id porro si ita sit, omnibus facile impo-
sterum manifestum fore, amicitiam Florentino-
rum, sicut utilem, ita eorum inimicitiam dam-
nosam esse.

Habita fuit res illa tum satis leviter, videba-
turque oratoribus Venetorum aliquomodo satis-
factum, nihilominus foedus inter Venetos Re-
gemque, eorumque actiones potius novi belli
metum, quam firmæ alicujus pacis spem, Floren-
tinis Ducique moverunt.

Inter has Florentinorum apud Ducem, con-
gratulationes, erumpere tandem Venetorum ma-
lignus animus coepit, utpote qui non modo Se-
nenses in foedus suum pertraxissent, sed etiam
omnes Florentinos imperio urbeque sua prohib-
buissent. Horum vestigiis insistens Alfonsus, eos-
dem regno suo, nulla vel pacis recenti, habita-
ratione, vel ullo verisimili, ne dicam justo titulo,
ejecit.

*Veneti
Floren-
tinos
omnes
ejiciunt*

Tentarunt præterea Veneti, Bononienses sibi
subjicere: siquidem exulum coadunato numero,
suppeditatoque ipsis milite, nocte quadam in ipsam
urbem, per cloacas adeo furtim penetrarunt,
ut eos urbem occupasse, antequam ipsi met cla-

more

more sese proderent, omnes universum lateret: Verum Santius Bentivoglius, rumore isto excitatus, urbemque à rebellibus occupatum animadvertens, licet à multis ad fugam capeffendam, vitæque prospiciendum, postquam imperium tueri jam minus integrum esset, exhortaretur, ingenti tamen animo fortunæ obsistendum ratus correptis armis ea ratione etiam illis, qui ipsus sequebantur, animum addidit, atque ab amicis quibusdam stipatus, in rebelles tanta virtute impressio- nem fecit, ut illi profligati, partim occumberent, partim urbe pellerentur: quo quidem egregio facinore, Bentivogliorum se sanguine cretum, omnibus manifesto persuasit.

A Santio Bentivoglio repulsi.

Atque hi demum conatus, bellum instare Florentinis non obscure demonstravere, eam ob rem, pristinum ad morem, ad sua defendenda conversi, Decemviros legere, novosque imperatores co-
Florentinorum vigilantia.

piasque conducere: Oratoribus præterea Romam, Neapolim, Venetias, Mediolanum, Senasque amandatis, tam ab amicis auxilia rogare, quam dubiorum animos explorare, ambiguos sibi conciliare, hostiumque consilia venari cœpere.

Atque à Pontifice quidem, nihil præter verbum animumque pacis cupidum, retulere. Rex vanis excusationibus Florentinorum expulsionem mitigare, salvumque conductum, si qui eo opus haberent, offerre, omnique studio belli consilia, licet ab oratoribus satis explorata, occultare nitebatur. Apud Ducem recentioribus, variisque pactis, foedus firmatum, ipsiusque interventu, amicitia cum Genuensibus, inita, multoque, quæ istas Respublic. hætenus distraxerant, sublata atque composita, licet Veneti, variis artibus, eam com-
In quos Venetorum immanis odium.

positionem evertere conarentur, quos interim non puduit, (tanto nimirum odio ad bellum istud descenderant, tantumque penes ipsos imperandi cupiditas valebat, ut eos ipsos extinctos cupe-
apud

apud Imperatorem Constantinopolitanum precibus instare, ut Florentini universa Græcia pellerentur, quæ quidem res, ab Imperatore neglecta successu caruit.

Apud Venetos porro Orator Florentinorum finibus prohibitus fuit, utpote qui prætenderent, ob eam quam cum Rage haberent, amicitiam, non sibi licere, absque ipsius consensu eum admittere. Senenses vero benigne oratores habuerunt, quod nimirum metuerent, prius se opprimi, quam à fœderatis auxilia submitti posse, eamque ob rem, declinare ea arma nitebantur, quæ sustinere minus poterant. Decreverant Veneti, unaque Rex (sicuti suspicari licebat) per oratores bellum susceptum apud Florentinos purgare. Verum, quod Venetorum orator finibus Florentinorum arceretur, indeque Regius solus mandata peragere dubitaret, legatio illa eventu caruit, qua quidem ratione Venetis cognoscere licuit, minorem sui, penes eos ipsos Florentinos æstimationem esse, quos ipsi non adeo dudum parvi fecissent.

Fridericus III. Imperator Romanorum. Inter istos motus metumque, Fredericus tertius Imperator, quo Regno inauguraretur, Italiam petit, Jannarii que die trigesimo Anni MCCCCL. Florentiæ, mille quingentis equitibus stipatus, honorifice exceptus habitusque fuit, ibique usque ad sextum Februarii diem substitit. Inde Romam profectus, postquam inauguratus, nuptiæque cum Imperatrice, quæ classe Romam advecta fuerat, celebratæ essent, confestim Germaniam repetit, iterumque à Florentinis pari honore habitus fuit, inde Marchionem Ferrariensem, à quo humaniter exceptus esset, Mutina Regioque donavit.

Ferraria Marchio Regio ab Imperatore donata.

Interim Florentini res suas ad bellum curaverunt, porroque una cum Duce tam suæ existimationi, quam hostium terrori, fœdus cum Rege Galliæ, ad communem nimirum provinciarum defen-

defensionem, pepigere, idque per universam Italiam, magno cum apparatu atque lætitia, celebrare.

Jamque anni MCCCCLII. mensis Majus aderat, cum Veneti minime amplius differendum rati *Veneti* instructissimo exercitu, qui equitum sedecim, *Duci* peditum vero sex millibus constabat, versus Lo- *bellum* dinium, in Ducatum Mediolanensem impressio- *morent.* nem facere, eodemque tempore Montisferrati Marchio, seu propria ambitione, seu à Venetis motus, ex parte Alexandria in eundem irruere, inciperet. Ex altera parte Dux exercitum XVIII. equitum, peditum vero III. millium coëgerat. firmataque prædiis Alexandria, Londinio, omnibusque præterea locis, qui hosti expositi essent, in Brescianam ipse agrum invaserat, magnoque damno Venetos affecerat, adeo ut utrin- *Ipsè co-* que ager, atque municipia infirmiora, depopu- *rum vi-* lationibus atque vastationibus exponerentur, ve- *cissimè* rum postquam Marchio Montisferrati, ad Alexan- *agrum* driam, à copiis Ducis profligatus fuisset, inde *in vadit* Duci, viribus jam conjunctis, majore conatu Venetos invadere licuit.

Dum igitur hi in Longobardia, vario Marte, licet nihil præclari ageretur, pugnarent, interim in *Alfon-* Tuscia bellum, inter Alfonsum & Florentinos, pa- *sus vero* riter, agi cœptum, quidem non majore, seu virtu- *Floren-* te, seu discrimine, quam in Longobardia gereba- *tinis* tur. Trajecerat in Tusciam Ferdinandus, Alfonsi *petit.* nothus, exercitu XII. millium, qui à Fredirico Urbinatum domino regebantur, instructus, Fluvia- *Fluvia-* num, in valle Chianensi situm, primum ab ipsis *num ob-* oppugnari cœptum, quod nimirum per Senen- *fides* sium foederatorum agrum, ea ipsis aditus pateret. Erat id castrum exiguum, murisque non satis munitum, eamque ob rem non frequenti cive habitatum, qui tamen id temporis, à ferocia fideque æstimabatur. His porro ducenti milites, à Repub-
subsidio missi fuerant.

Atque hoc castrum, cum quem diximus ad modum munitum, obsidione Ferdinandus cingere voluit, verum seu virtute eorum, qui defendendum sumserant, seu suorum ignavia, id ante trigesimum sextum diem expugnare non potuit, quo quidem temporis spatio, Florentinis licuit, non modo reliqua loca praesidiis firmare, verum etiam militem suum colligere, atque ad defensionem sese felicius accingere.

*Milita
Italica
exem-
plum.*

Eo Castro expugnato, in Chiantensem agrum hostes profecti, à duobus exiguis municipiis, quæ privatis parebant, occupandis exclusi fuere. Intermissa igitur eorundem oppugnatione, Castellinum cinxerunt, quod quidem castrum, ad fines Chiantensis situm, decemque milliaribus Senis distans, nec arte nec situ quidquam munitum, tamen nec ipsum, ab ignavo isto exercitu, superari potuit, adeo ut post quadagesimum quartum ab oppugnatione diem inde cum ignominia recedere necesse haberent. Tanta nimirum ferocia exercitibus, tantumque periculum à bellis istius temporis erat, ut ea, seu castra seu municipia, quæ hoc sæculo, tanquam nullo modo ad defensionem comparata, deserui conspiciamus, tum temporis, quasi nulla ratione expugnari posset, defenderentur.

Ferdinandus igitur, eo quo in Chiantinensibus moraretur tempore, multas ex agro Florentino prædas egit, tandemque ad sextum usque milliare ad ipsam urbem: non præter metum clademque eorum qui Reipublicæ Florentinæ parebant, accessit. Atque illi quidem interea temporis exercitum octo millium coegerant, eoque prope Castrum ad Collem, Astore Faventiono, Sigismundoque Malatesta ducibus, satis remoti ab hostibus confederant, ne forte, præter voluntatem, acie dimicandum ipsis esset, utpote quibus persuasum esset, nisi prælio superarentur, neque ipso bello succumbere se posse, siquidem castra atque mu-

municipia neglectiora, bello amissa, pace ut plurimum recuperarentur, de munitioribus vero locis quod dubitarent, non haberent, utpote quæ ab hostis expugnatione tutæ essent,

Habebat præterea rex classem, viginti navium tam triremium quam Myopororum, in sinu Pifano, eoque quo Castellina oppugnabatur, tempore, milites suos ad arcem Vadanam exposuerat, eamque ob negligentiam præfecti occupaverat, quo quidem illi ex loco, vicinæ graves esse cœpere, cui porro molestiæ, per milites quosdam, obviam itum, qui à Florentinis, ad Campigliam præsidio missis, hostem ad littus compulerunt. Pontifex inter hæc gesta nihil movebat, præterquam quod ad pacem facere ipsi videretur, licet vero à bello externo sibi temperaret, non parum tamen abfuit, quin eo in ipsa urbe periculissimo implicaretur.

Erat id temporis Stephanus Porcarus, civis *Stepha Romanus*, tam origine, quam doctrina clarus, *nus Por-* ingenii vero præstantia longe nobilissimus. Con- *carus* stitutum huic erat pro eorum more, qui gloriam *Romano* appetunt, aliquid memoria dignum aut perpe- *ab Ec-* trare, aut si id minus posset, saltem conari: ne- *clesiasti-* que aliud ipsi tentandum superesse videbatur, *cis ven-* quam patriam ab Ecclesiasticis vindicare, eam- *dicare* que priscis institutis restituere, qua quidem *conatur.* ratione, si id cessisset, alterum se urbis conditorem patremque auditurum sperabat. Ad ea vero *Corrupti* speranda, rem corruptis atque inquinatis Eccle- *Roma-* siasticorum moribus, quam Baronum, populique *norm* Romani querimoniis, accendebatur, potissimum *mores.* vero, iis Petrarchæ versibus qui incipiunt, *Spirito.* *gentil.* incitabatur, quibus poëta Musam suam sic alloquitur. Obtinget aliquando, ut supra montem Rarpium, virum strenuum conspicias, quem universa Italia honore prosequatur. Non ignorabat siquidem Stephanus, poetas non raro spiritu divino & Prophetico agi, adeo, ut minime dubita-

non modo ea, quæ Petrarcha ibi prædixisset certo sic eventura, sed etiam seipsum eum esse, per quem tanta cum gloria facinus istud perpetrari deberet, postquam nimirum eloquentia, doctrina, gratia, atque amicis, omnes Romanos cæteros sese anteire, persuasissimum sibi haberet.

*Bononiæ
relegatus.*

*Inde
idem
conatus.*

Hic igitur cogitationibus agitatus, non adeo caute res suas tractare potuit, quin non ejus suspicio quædam, tam ex ipsius verbis, quam reliquo vivendi genere, Pontifici suboriretur, qui quidem, ut ansam male agendi homini præcideret, Bononiam ipsum in exilium misit, prætorique ejus loci sedulo injunxit, ut in singulos dies hominem præsentem observaret. Neq; vero Stephanus, primo hoc impedimento, abjectior, majore potius studio conatibus insistere cœpit, quantumque cautissime id fieri posset, per amicos eandem rem egit, neque raro Romam tam incredibili celeritate ipsemet petiit, ut prætori, reversus, sese justo tempore præsentem exhiberet.

Postquam ergo satis se viribus jam instructum arbitraretur, non diutius cunctandum ratus, amicis suis qui Romæ agebant injunxit, ut constituto die, cœnam splendidissimam instruerent, omnesque conjuratos ad eam convocarent, quorum quidem esset, fidissimum quemque sibi jungere, pollicitus antequam cœna perficeretur, sese ipsis præstare futurum. Nec defuere amici, quin mandata sollicitè exsequerentur, neque etiam ipse, quin ad præstitutum sese sisteret. Ergo cœna jam peracta, ipse, purpura, auro radiante intertexta, torquibus aliquoq; præterea ornatu, majestatis auctoritatisque conciliandæ causa, conspicuus, in medios conjuratos progressus, eos complexos, longa accurataque oratione confirmare, atq; ad rem adeo præclaram suscipiendam exhortari, inde rationem ejus perpetrandæ disponere cœpit, qua nimirum primo diluculo, pars Pontificis Regiam occuparet, pars populum ad arma concitaret.

De la-

Delatum omne ea ipsa nocte ad Pontificem, in- *Dele-*
 certum, an dubia eorum fide, quibus negotium *aus at-*
 concreditum fuerat, an quod Stephanum Romæ *que ne-*
 habere innotuisset, quidquid vero sit, Pontifex *catus.*
 vix dum cœna pacta, tam Stephanum quam con-
 juratorum plerosque comprehendi, atque deinceps
 supplicio condigno affici curavit. Atque hunc
 quidem exitum, conatus iste sortitus fuit, qui for-
 tassis apud aliquos laudem aliquam mereri possit,
 iudicium sane nunquam probari queat, siquidem
istiusmodi conatus, licet agitando unbram quandam
gloriæ præseferre videantur, tamen cum ad rem exse-
quendam ventum est, ut plurimum certissimum exitum
parturire solent.

Ductum jam erat bellum in Tuscia integrum an-
 num, atque ver anni MCCCC LIII. exercitum titrum-
 que ex hybernis evocaverat, cum Alexander Sfor-
 zia, Ducis frater duorum equitum millibus Flo-
 rentinis subsidio comparuit, quibus quidem co-
 piis aucto illorum exercitu, dum Regius haud me-
 diocriter imminutum ibat, ipsi res suas recupera-
 tum progressi, non magno molimine multa loca
 recepere. Inde ad Fluvianū exercitu admoto, istud
 ex negligentia legatorum deprædatum, adeoque
 vastatum occupavere, ut ejus loci incolæ hinc in-
 de dispersi, ægre neq; absq; privilegiis atque præ-
 miis, eo tandem reduci potuerint. Arx præterea
 Vadensis recuperata, utpote quam hostes, defension-
 ni impares, deseruissent, igneq; injecto vastassent.

Quæ quidem ab exercitu Florentino dum ge-
 rerentur, interim Arragonensium copiæ, prælium
 detrectantes, ad Senas confederant, indeque Flo-
 rentinorum agrum excursionibus, maximo dam-
 no metuque omnia replendo, vastabant.

Neque porro Rex negligebat, alia via hosti, si
 fieri posset, nocere, ejusque vires, novis variisque
 subinde artibus distrahere. Imperabat id tempore
 iis, qui vallam, quæ à Balneis nomen habet,
 inhabitabant, Gherardus Gambatortius, qui qui-
 dem

dem (ex amicitia ne, an ex pacto incertum) una cum suis maioribus, Florentinis vel meruerat, vel eorum clientela usus semper fuerat. Apud hunc igitur clam Alfonsus egerat, ut sua ditione ipsi cederent, aliumque in ejus vicem, in regno Neapolitano acciperet.

Gherardus igitur ad Gherardum oratore, quo animum ipsius explorarent, antiqua Reipubl. in ejus familiam beneficia, ipsi in memoriam revocare, atque ad constantiam erga Florentinos eum hortavere. Mirari sese ejus rei summopere, Gherardus agebat, juramento insuper addito, nunquam istiusmodi sceleratum facinus animum suum subiisse, neque se detrectare, seipsum in fidem Florentinis sistere, interim dum id ipsi, valetudine impedito, minus liceat, tamen filium suum id acturum, quem quidem subito prehensum, in manus oratoris constituit, ut obses Florentiam migraret. Atque eo quidem modo Gerardus obtinuit, ut Florentini verbis ipsius fidem haberent, delatoremque mentitum fuisse arbitrarentur, eamque ob rem secure in ipsum recumberent: Interim Gherardus majore studio à Rege urgebatur, adeo ut tandem re inter ipsos perfecta, Rex fratri Puccio equiti Hierosolymitano, eam provinciam demandaret, ipsique injungere, ut iis, quas secum ducebat copiis, in ditionis Gherardi possessionem iret.

Atque incolæ quidem ejus vallis, Reipublicæ Florentinæ optime dediti, invitissimo animo Regis procuratoribus fidem præstabant. Occupaverat tamen frater Puccius, universam Gherardi provinciam, neque aliud præter arcem Gorzanam jam reliquum erat.

Habebat Gherardus inter familiares dum ditionem suam Regi cederet, Antonium Gualandum Pisanum, adolescentem audacem, cuique proditio ista maximopere displicebat: atque is quidem, perpenso arcis istius situ, eorumque qui

cam

eam tenebant animo , quem ex vultu , aliiſq; indi-
ciis , ab iſta proditiōe alienum , animadverterat ,
occaſionem aucupatus , dum Gherardus , ad por-
tam ad introducendos Regios milites conceſſiſ-
ſet , ipſi à tergo eum invadens , tanto conatu am-
babus manibus incautum porta ejecit , ut ante-
quam Gherardus ſeſe recolligere poſſet , præſidia-
rii Antonii iſtius hortatu , in ipſis Gherardi ocu-
lis , portam obſerarent , arcemque Reipubl. Flo-
rentinæ aſſerent , quod quidem facinus , reliquis
ad Balnea , locaque vicina incolis vix innotuit ,
quin omnes univerſim arma corripere , atque
expulſis Arragonenſibus , Florentinorum ſigna
erigerent.

Cum ergo ea Florentiam delata fuiſſent , Flo- *Ejusde*
rentini non modo Gherardi filium in vinculis *condi-*
habuerunt , verum etiam vallem iſtam , copiis eo *gna ca*
ablegatis , in poteſtatem ſuam receperunt , cam- *lamitaa.*
que , quæ antea à Principe regi ſolita fuiſſet , per
vicarium adminiſtrare cœperunt. Gherardo ve-
ro , Dominorum filiiſque proditori , vix fuga ſe
ſubducere licuit , interim uxore , omnique fami-
lia atque facultatibus , in hoſtium poteſtate re-
liſtis.

Non contemnendi ſane momenti res iſta Flo-
rentinis videbatur , quod ſi etenim conatus iſti
regi ex animo ceſſiſſent , in ipſius porro arbitrio
futurum erat , exiguo ſumtu , tam vallem Tibe-
rinam , quam Caſentinum agrum , excuſſionibus
vaſtare , qua quidem re id effeciſſet , ut Florentini
ea in parte infeſtati copias ſuas dividere neceſſe
haberent , neque conjunctis amplius viribus ,
ipſius copiis ad Senas obſiſtere poſſent.

Inter hæc geſta , eoſque quos hætenus narra-
vimus bellicos apparatus , Florentini præterea ,
Oratore ſuo Agnolo Acciaivolo , Cum Galliarum
rege egerant , ut Renato Andegavenſi Regi per-
mitteret , cum copiis Italiam petere , eaque ratio-
ne , eodemque una via , tum amicis opem ferre ,
quam

quam eo loci maturius de expeditione Neapolitana constituere, cui quidem rei tam militem, quam facultates suas, ipsi offerebant.

Renatus Rex in Italiam vocatus
 Dum igitur bellum tam in Longodardia cum ad modum, quem supra diximus, quam in Tuscia duceretur, interim inter Regem Renatum, oratoremque Florentinum, conclusum fuit, ut Rex, antequam mensis Junius exspiraret, teneretur, cum copiis duorum millium & quadringentorum equitum in Italia comparere, federati vero postquam copię Alexandriam pertigissent, triginta florenorum millia, atque deinceps decem millia, in singulos menses quamdiu bellum duceretur, penderent. Licet vero Rex conditionibus satisfacere, atque in Italiam pergere constituisset, id tamen præstare ipsi ininus integrum fuit, quod nimirum à Sabaudis, Montisferratique Marchione, Venetorum amieis, aditu prohiberetur. Per-
Rex Renatus Florent. & Ducis stipendiarius.
 suasus eam ob rem, ab oratore Florentinorum, Rex, ut Galliam Narbonensem repeteret, indeque cum quibusdam familiaribus, ad amicorum existimationem conservandam classe in Italiam solveret, præterea interventu Gallię Regi apud Sabaudum copiis suis aditum patefaceret, paruit, atque ea via utrumque successit, siquidem tam Rex mari Italiam periit, quam ipsius copiis à Sabaudis, Galli respectu, aditus patefactus fuit.

Excepit ergo Regem Renatum Dux honorifice, copiisque postmodum Italorum Gallorumque conjunctis, tanto impetu Venetorum dittonem invasit, ut exigui temporis intervallo, omnis circa Cremonam regio in ipsius potestatem rediret, neque his contentus, omnem præterea agrum Brescianum occupavit, exercitumque Venetorum sub muros Brescianos se recipere coëgit. Verum postquam Veronam obtinuisset, visum fuit Duci exercitum in hyberna reducere, Regique Placentiam tribuere, adeo ut hyeme illius anni MCCCCLIII, nihil omnino gereretur. Inde cum

eum vere redeunte Dux exercitum denuo producere, Venetosque omni ditione, in Italico solo exuere in animo haberet, ipsi à Rege significatum fuit, necessario sibi in Galliam remeandum esse.

Tulit sane id consilium, utpote novum atque inexpectatum, Dux iniquissimo animo: interim quo Regem à sententia dimoveret, visum ipsi, cum confestim convenire, verum nec precibus, nec pollicitationibus, Rex levis à passus, id solum assensus est, ut aliaqua copiarum pars penes Ducem remaneret, prætereapollicitus, se Joannem filium in Italiam ad foederatos, qui suas vires ageret, missurum. Non admodum displicuit ea Regis ab itio Florentinis, utpote qui suas jam arces recuperassent, neque jam Alfonsum summo opere metuerent, porro nollent Ducem nova ditione augeri.

*Gallia
Renatus
repetit*

Discessit ergo Rex, filiumque, prout pollicitus fuerat, in Italiam misit, qui quidem in Longobardia subsistere noluit, sed ad Florentinos, honorifice exceptus, se recepit. Nihilominus à discessu Regis, tam Dux ad pacem inclinare, quam Veneti, pariterque Florentini, unaque cum his Alfonsus eandem desiderare cœpere, quam porro Pontifex ipse percipere se demonstrabat.

Siquidem eo ipso anno Turcarum Imperator Constantinopolim, omnemque Græciam occupaverat, qui sane successus, universo orbi Christiano maximo terrori fuerant, interque hos potissimum Venetos atque Pontificem affecerant, utpote quibus videretur, jam signa Turcarum in ipsa Italia conspecta fore. Rogabat eam ob rem Pontifex universos Itallæ Principes, ut amplissimis mandatis per oratores sibi præsto essent, quorum studiis pax universalis constitueretur, atque illi quidem omnes comparuere, verum postquam ad rem ventum esset, magnis cum difficultatibus consistari negotium videbatur. Repetebat

*Constantinopo
lis à Tur
cis occu
pata.*

*Pontifex pa
cem sua
det.*

bat nimirum Rex sumptus belli, quod contra Florentinos gesserat, eosdem etiam ipsi urgebant: Veneti à Duce Cremonam, ille vicissim Bergomum, Bresciam atque Cremam petebat, adeo ut tot difficultates amoveri posse vix crederetur.

Verum id, quod inter multos Romæ arduum erat, id inter Venetos Ducemque facillimum factu fuit, nam dum Romæ Pontifex de pace sollicitus esset, illi nono Aprilis die anni MCCCCXIV, eam firmarunt, qua quidem quisque ad ea rediret, quæ ante susceptum bellum in potestate habuisset, Duci porro liceret, bello ea repetere, quæ à Sabaudo Marchioneque Montisferrati, ipsi hætenus erepta fuissent. Concessum reliquis Italiæ proceribus, eandem intra mensem ratihabere, idque factum à Pontifice, Florentinis, Senensibus, aliisque regulis, neque his pactis contenti, præterea pax inter Florentinos, Ducem Venetosque in viginti quinque annos pacta.

*Pax
universalis
Italia.*

Solus Alfonsus hanc pacem ægre ferre videbatur, quod nimirum ea, authoritati suæ, derogatum arbitraretur, utpote qui non inter primos, sed tanquam accessorius in ea comprehenderetur: eam ob rem diutius consilia sua clam habuit, neutramque in partem sese explicare voluit: verum postquam tam à Pontifice, quam reliquis Italiæ Principibus, aliquot legationibus solenniter urgeretur, tandem ab iis, potissimum vero à Pontifice, persuasus, una cum filio in trigésimum usque annum pacem ratihabuit, quæ postmodum inter ipsum Ducemque duplici affinitate confirmata fuit, qua utriusque filii alter alterius filiam ducebat. Nihilominus quo semina novi belli in Italia superessent, Rex in pacem consentire constanter recusabat, nisi Genuenses, Sigismundus Malatesta, Astorque Faventinus, ipsius arbitrio exponerentur.

His demum ita transactis, Ferdinandus ipsius filius, qui hætenus Senis hærebat, in Regnum re-

gredi

gredi cœpit, postquam nimirum in Tuscia nihil sibi occupasset, sed potius multum militem desiderasset. Pace igitur universali recuperata, unum id metuebatur, ne ea à Rege Alfonso, ob odium in Genuenses turbaretur: verum res aliter successit, siquidem ea non à Rege, manifeste quidem, *Alfonso* sed quod antehanc semper fieri consueverat, à militibus mercenario turbata fuit. *Ea ab*

Dimiserant pace jam constituta ut fieri assolet, Veneti, Jacobum Piccininum turmarum ducem, huic sese alii ductores exauktorati conjunxerant, perque Flaminiam in agrum Senensium concesserant. Ibi ergo Jacobus subsistens, Senensibus bellum movere, atque quædam municipia occupare cœpit, sub quos motus, initiumque anni mccccv *Mors Pontificis Nicolai.* Nicolaus papa obiit, successoremque habuit Calixtum tertium. Atque hic quidem Pontifex, quo novum vicinumque bellum exstingueret, *Calix-* coadunato subitario milite, duce suo Joanne Ventimigliano, junctisque iis, quos Dux atque Florentini, ad incendium istud restinguendum, collegerant, prope Bolsenam Jacobum adortus est, licet vero Ventimiglianus in potestatem Jacobi deveniret, fuere tamen Jacobi copiarum adeo accisæ, ut vix non profligato ipsi Castiglionem, quod Pescaia vocatur, concedendum esset, extremamque proculdubio id ipsi cladem peperisset, nisi *Pont.* Alfonso ipsum pecuniis clam sublevasset, quæ quidem res haud difficulter omnibus persuasit consilia ista à Rege profecta fuisse.

Quo igitur Rex, sese delectum animadvertens, animos fœderatorum per pacem sibi reconciliaret, quos inutili isto bello pene abalienaverat, eam ob rem cum Jacobo egit, ut Senensibus omnia quæ ipsorum ditionis occupasset, restitueret, illique Jacobo vicissim viginti florenorum millia penderet, quibus cum ad modum peractis, Jacobum cum suis copiis in regnum recepit.

Licet porro id temporis, Pontifex, in cohercendo

Pontifex orbem Christianum in Turcas concitat cendo Piccinino, occupatus esset, nihilo tamen secius, summa cura, res Christianas, quas à Turcis oppressum iri, animadvertibat, tractare perrexit, eamque ob rem, ablegatis per universum Christianum orbem oratoribus & concionatoribus, omnes tam Principes quam privatos, ad arma pro religione capescenda, quo vel præsto esse vellent, sedulo hortari cœpit, quo quidem consilio, apud Florentinos, permulti tam liberaliter largiri, quam Crucis signum rubeum, in notam tesseraeque istius militiæ, sumere properavere: Solennibus etiam precibus ea res apud Deum acta, neque fere quisquam erat, qui vel publice vel privatim sive consilia, sive opes, sive seipsum ad id bellum offerendo, neutiquam postremus inter Christianus haberi veller.

Turca ad Belgradum profligati. Verum ardor ille non mediocriter deferbuit, postquam compertum esset, Turcarum Imperatorem, in oppugnatione Belgradi, (castrum id est in Hungaria ad Danubium situm,) ab Hungaris profligatum vulneratumque fuisse: adeo ut metu illo, quem ex clade Constantinopolitana, tam Pontifex, quam reliqui conceperant, paulatim evanescente, etiam segnius ea, quæ ad bellum istud necessaria erant procurarentur, ipsaque porro in Hungaria, ob obitum Joannis Vaivodæ, quoduce victoria ista parta fuerat, animi refrigerarent. Sed ad Italiam revertamur.

Erat annus MCCCCLVI. quo motus Jacobi Piccinini compositi fuerant, postquam ergo homines arma sepoluissent, videbatur Deum ipsum ea corripere velle, tanta nimirum ventorum tempestate exorta, ut ea in Tuscia, nusquam antehac auditos, stupendosque proculdubio omnibus, qui aliquando hæc lecturi sunt, effectus produxerit. Ergo vigesima quarta Augusti die, una priusquam illucesceret hora, ex maris superi parte, Anconam versus turbo nubis cujusdam densæ atque crassæ, quæ duo circiter miliaria (de Italia

licis

licis loquor) quaquaversum occupabat, oriri atque mediam Italiam secando, in mare inferius, versus Pisani, sese præcipitate cœpit. Hæc nubes, vi aliqua superiore (sive naturalis, sive supernaturalis illa fuerit) acta, in seipsa pugnabat, nubesque in partes dissipatæ, modo superiorem, modo inferiorem aeris partem petendo, sibi invicem occurrerant, modo in gyrum incredibili velocitate agebantur, atque ante se turbinem, præter omnem modum impetuosissimum, concitabant, interque pugnandum creberrimis fulgetris coruscabant. Ex his porro dissipatis, confusisque nupibus, ventisque impetuosissimis atque fulgetris, quidam fragor, crepitus strepitusque, nullo seu terremotus seu tonitruui, quantumvis insolito, æquiparandus surgebat, quæ quidem signa tanto terrori fuere, ut omnibus videretur, jam finem mundi adesse, terramque, aquamque, tum eam coeli mundique partem, quæ adhuc superesset, in pristinum Chaos reditura. Neque vero turbo iste effectu suo, quaquaversum pertigisset, inaudito, planeque stupendo caruit, inprimis vero ea, quæ circa castrum ad S. Cassianum succedere, memoranda veniunt.

Distat id castrum VI II. à Florentia miliaribus, situmque in eo colle est, qui valles Pesanam Grevanamque discriminat. Ergo sævissima ista procella, inter castrum illud, sanctique Andree vicum pergens, ad S. Andream non pertigit, juxtaque Cassiani castrum, eum ad modum prætervecta fuit, ut pinnas saltem aliquot atque vaporaria inde deraderet, verum eo, quod hæc loca interjacet spatio, permultæ ædes ad fundamenta usque eversæ fuere. Testa quæ templis ad S. Martinum Bagnoli, sanctamque ad Mariam Pacis, inædificata erant, eum ad modum, integra compaigne, ultra miliare inde confedere: agaso quidam, una cum mulis suis, in vallibus vicini extinctus repertus fuit: Omnes præterea pro-

proceræ arbores, ipsæque robustissimæ quercus radicibus evulsæ, aliæ alia in loca translata sese mirando spectaculo conspiciendas exhibuere, adeo ut post tempestatem, diequa jam lucido, omnes stupidi attonitique hærent. Videre erat agros desolatos atque vastatos, ædes tam sacræ quam privarum everse conspiciebantur, lachrymæ atque ejulatus eorum, qui vel prædiis, vel armentis, vel etiam propinquis, ea strage, exuri fuerant, undique exaudiebantur, quæ quidem iis, quibus ista & videre & audire contigit, maximæ formidini atque commiserationi fuere.

Visum proculdubio divino numini fuerat, terrere potius Tusciam, quam castigare: quod si etenim procella ista, cum ad modum, in urbem habitatam penetrasset, quo in ædes hinc inde dispersas, atque in arbores sævire cœpit, facile quidem quisque dijudicare queat, quam horrenda strages inde exspectanda fuerit: Verum satis id Deo exempli tum visum, quo memoriam potentis suæ hominibus refricaret.

Ergo ut tandem ad ea unde digressus sum revertar, Alfonso paxilla, quod supra attigimus, non adeo grata erat, eam ob rem, postquam bellum, quod contra foedus Jacobo Piccinino duce minus prospere gessisset, effectu caruisse animadverteret, ad id animum adplicare cœpit, quod ex pactis movere ipsi licebat.

*Alfon-
sus Ge-
nuenses
bello pe-
tit.*

Anno igitur MCCCCLVI. tam terrestribus quam navalibus copiis in Genuenses movere cœpit, quod nimirum administrationem Reipubl. Fregegis ereptam, in Adornos conferre cuperet, ex altera quoque parte Trœntum cum copiis, Jacobo Piccinino imperatore, trajiciens. Sigismundum Malatestam invasit. Atque hic quidem, quod ditioni suæ probe prospexisset, eamque præsidii undique firmasset, non adeo magni eam invasionem fecit, adeo ut consilium Regis, ea ex parte, effectu destitueretur, Genuensis vero mo-
tus,

tus, majore ipsum bello implicaret, quam res ipsius postulare viderentur.

Erat nimirum, id temporis, Genuensium Dux, Petrus Fregosus, atque is quidem, quod Regis impetum sustinere se posse dubitaret, apud se constituit, imperium istud, cui defendendo sese imparem novisset, in talem transferre, qui tam ab inimicis eum defendere, quam aliquando digno præmio, beneficium istud pensare posset. Eam *Genuensium* ob rem oratoribus, ad Galliarum Regem Carolum VII. missis, imperium Genuensium ipsi obtulit. Placuit id Regi, atque possessioni adipiscendæ, Joanni Andio Renati filio, qui Paulo ante Florentia in Gallias reversus esset, eam provinciam demandandam censuit, quod nimirum sibi persuasum Carolus haberet, eam Rempub. à Joanne, utpote qui Italorum mores jam imbibisset, perquam dextre administrari, indeque de regno Neapolitano recuperando, commodius consilia iniri posse. Profectus ergo Genuam Joannes, honorifice ibi exceptus, castraque Reipubl. universa, supremaque una potestas in ipsum translata fuere. *Ioannes Andius Genuensium Princeps.*

Tulit Alfonsus ægerrimo animo, quod tam potentem hostem sibi conciliasset, neque tamen eo dejectior, cœptis potius suis insistendum esse constituit, eamque ob rem, instructissima classe, infra Villamarium, ad Portumsinum adpulit, ubi subito morbo correptus animam expiravit. Atque is quidem casus, Joannem unaque Genuensium bello difficili explicavit. Ferdinandum contra, qui patri Alfonso successerat, in maximas curas præcipitavit, ut qui non modo tam potentem hostem sibi vicinum experiretur, verum etiam de fide multorum Baronum, ne illi forte, novitatis cupidi, in Gallos propenderent, dubitaret. Præterea Pontifex ipsi non minus suspectus erat, ne forte ipsum, regno nondum confirmato, exuere conaretur. Una spes in Duce Mediolanensi ipsi superc-

supererat, qui quidem non minore sollicitudine quam Ferdinandus ipse, ob ejus angustias tenebatur, quod nimirum metueret, ne forte Galli, si eos regno potiri Neapolitano contingeret, etiam ditionem suam aggrederentur, quam jure ad se spectare, persuasum ipsis esse, minime ignorabat. Eam ob rem, mox ab Alfonsi morte, tam literas, quam copias, ad Regem miserat, atque has quidem, quo ipsius auctoritati, utpote auxiliis firmato id accederet, illas vero quo ipsi animum adderet, atque subsidia sua in omnem fortunam paratissima ipsi offerret.

Ac Pontifex quidem ab obitu Alfonsi, regnum Neapolitanum in Petrum Ludoicum Borgiam, nepotem suum, transferre constituerat, quo porro honesto alioquo titulo, consilia ista reliquis Italiae principibus probaret, Romanae sedi se regnum istud occupaturum simulare eamque ob rem Ducem persuadere coepit, ne Ferdinando auxilia subministraret, inque praemium istius beneficii, ditionem illam, quam olim in regno Neapolitano habuerat, reciperet, verum in ipso tractatu Calixtus animam deposuit.

Calix-
ti obi-
tus.

Pius
II. Pon-
tifex.

Successit in Pontificatu Pius II. Senensis, Aeneas, Piccolomineus, cui potissima haec cura erat, ut rem Christianam componeret, atque Romanae Ecclesiae dignitatem tueretur, Neglectis ergo privatis suggestionibus, precibus Ducis ab eo tributum, ut Ferdinando regnum maneret, persuasus nimirum, facilius se longe pacem in Italia restituere posse, si possidentem in possessione conservaret, quam si vel Gallis, ad regnum istud occupandum animum adderet, vel idem sibi ipsi subicere conaretur. Nihilominus, ob tam insigne beneficium, Ferdinandus Principatum Amalphianum, in Antonium Pontificis nepotem contulit, eique porro filiam suam notham matrimonio junxit, Beneventumque atque Terracinam sedi Romanae restituit.

Videbatur ergo tandem bellum in universa Ita-
lia sopitum , jamque Pontifex cogitabat omnem
Christianum orbem in Turcas movere , cujus rei
fundamenta à Calixto jacta olim essent : quando
inter Fregosos, Joannemque Genuensium domi-
num, dissidia oriri cœpere, ex quibus difficili-
num longe bellum tandem exortum est.

Morabatur Petrinus Fregosus, in arce quadam
sua, ad Rivieram, ipsique videbatur, pro iis, quæ
in Joannem à Fregosis profecta essent beneficiis,
sibi non satis factum, utpote quorum is opera
imperium Genuensium adeptus esset : quod tan-
tem in manifestam inimicitiam erupit.

Grata ea res erat Ferdinando maximopere, ut-
pote unica solaque ad salutem ipsius via, Petri-
numque tam milite quam pecunia instruxerat,
quod nimrum speraret, ejus opera Joannem in-
de pelli posse : id porro Joannes prospectum ha-
bens, auxiliis ex Gallia petitis, res suas firmavit,
inde in Petrinum profectus, eum adeo instru-
ctum expertus est, (undique siquidem ab amicis
subsidia ad eum confluerant) ut in urbem se re-
cipere necesse habuerit. Hanc porro noctu Petri-
nus furtim ingressus, aliquod in ea loca occupare
cœpit, verum die jam elucescente, à copiis Joan-
nis expugnatus, interfectusque. Omnes præte-
rea ipsius copiarum, aut deletarum aut captarum fuere.

Hæc ergo victoria Joanni animum addidit, ut de
occupando regno statueret : solvens igitur sub
Octobrem anni MCCCCLIX, potentissima cum
classe ad Balam adpulit, ibique exposito milite,
Pomeriam Vestinorum petiit, atque ab ejus loci
Duce exceptus fuit. Concessere præterea in ipsi-
us partes, Princeps Tarentinus, Aquilegia, multarum
que aliarum urbes atque reguli, adeo ut universo fere
regno potiretur.

Ferdinandus interea à Pontifice atque Duce
Mediolanensi auxilia rogavit, præterea quo mi-
nus sibi hostium esset, cum Sigismundo Malatesta
tran-

*Beneve-
tum &
Terra-
cina ad
Pontif.
redierunt.

Fregosus
Joannem
Genua
pellere
nitun-
tur.*

*Ab eo-
dem pul-
si. Qui
porro in
Neapo-
litano
regnum
solvit.*

transegit, at ea quidem ratione Jacobum Piccininum, utpote Sigismundi hostem naturalem, adeo perturbavit, ut is stipendiis Ferdinandi renuntiaret, atque ad Joannem concederet. Præter eas belli gerendi rationes, Ferdinandus pecunia Fridericum Urbinatum Dominum instruxerat, adeo ut brevi satis copiosum militem, pro ea temporum ratione, colligeret, tandemque copias producens, ad Sarnum manus cum hoste consereret, quo quidem in prælio victus, multique præstantiorum ipsius imperatorum capti fuere.

*Ferdinandus
profligatus.*

Ab illa clade Neapolitani, paucique Principes in fide Ferdinandi perstitere, at reliqui, urbesque maximam partem, victori cessere. Suadebat Jacobus Piccininus, ut victoria ea insignis Joannes Neapolim properaret, caputque regni occupare niteretur, verum ille obtemperare monenti noluit, omni nimirum ditione occupata, expugnationem urbis eo facilius cessuram: quod quidem consilium ipsi victoriam eripuit, neque etenim ignorare debebat, facilius membra caput sequi, quam caput membris cedere.

Receperat sese Ferdinandus à clade ista Neapolim, ibique eos, qui ditionibus suis pulsi essent, colligebat, pecuniamque, quantum id fieri commodè & præter injuriam posset, corradebat, auxilia præterea, à Pontifice Duceque rogata, majore celeritate atque copia quam prius imperaverat, utpote qui non minus eo ipso, clade ea angerentur. Restitutis igitur viribus Ferdinandus copias denuo producere, atque pedetentim aliquot urbes recuperare cœpit, porro casus quidam inopinatus, hæc dum in regno geruntur, omnem Joannis authoritatem funditus evertit, eique victoriam à manibus excussit.

*Vires
recolligit.*

Pertæsi erant Genuenses Gallorum imperii, avari atque superbi, adeo ut armati præfectum Regium invaderent, cumque in castrum, quod Castelletum nuncupatur, compellerent, quo quidem

dem in cœpto Adorni atque Fregosi unanimes *Genuens*
 convenerant, atque à Duce, tam pecuniam quam *ses in*
 copias, ad occupandum conservandumq; impe- *Gallum*
 rium, obtinuerant. Renatus porro, qui instructa *arma*
 cum classe filio opitulatum mare trajecerat, dum *capiunt.*
 copias suas exponere, atque Genuam per Castrum
 recuperare speraret, profligatus adeo turpiter *Renati*
 fuerat, ut ignominiose Galliam repetere cogere- *classem*
 tur. Atque hi quidem successus, non mediocri- *profligant.*
 ter, Joannem Andium perculere, nihilominus
 cœptis insistens, bellum fortiter ducere perrexit,
 ab iis nimirum regulis adjutus, quibus propter
 defectionem, nulla apud Ferdinandum spes su-
 peresset.

Tandem post multas pugnas, iusta acie inter *Ioannes*
 utrumque exercitum, decertatum, eoque prælio *Regno*
 Joannes anno MCCCCXIII, prope Trojam profliga- *Neap-*
 tus fuit: neque adeo clade ista tantopere concipi- *pulsus.*
 sus fuisset, nisi porro Jacobus, ipso deserto, ad
 Ferdinandum defecisset, ut tandem necesse ha-
 buerit, in Istriam concedere, indeque Galliam
 repetere.

Duravit id bellum integrum quadriennium,
 victoriaque excidere eum ipsum ex incuria con-
 tigit, qui eam virtute militum suorum sæpius
 comparasset, cui quidem bello Florentini sese
 non immiscuere, quo id deprehendi aliquo mo-
 do posset. Requisiti quidem solenni legatione à
 Joanne, nuper in Arragonense Regnum, ex morte
 Alfonsi, evecto, ut Ferdinando nepoti opem fer-
 rent, ad quod ex pactis, nuper cum Alfonso con-
 stitutis nimirum tenerentur: verum is hoc re-
 sponsi tulit, nihil omnino sese ipsi obstrictos esse,
 neque teneri opem filio eo in bello ferre, quod
 pater proprio Marte suscitasset, cœpisse illum bel-
 lum, -ipsis omnino nesciis atque inconsultis, æ-
 quum ergo esse, ut eidem absque ipsorum auxi-
 lio, finem imponat. Unde legati Regis nomine,
 tam

tam poenae quam damni ratione testati, irato animo urbem reliquere.

Pax igitur Florentinis, durante ea expeditione, extra urbem fuit, licet intra urbem minime quiescerent, quod in sequenti quidem libro urberius narrabitur.

LIBER

LIBER SEPTIMUS.

VIDERI fortasse possit iis, qui superiorē librum lecturi sunt, res Florentinas scripturo, vix convenire, ad ea, quæ in Longobardia Regnoque Neapolitano gesta sunt, narrationem suam extendere: verū istiusmodi narrationes, neque hætenus omittere volui, neque deinceps intermissurus sum. Licet etenim de rebus universæ Italiæ me scripturum, nusquam pollicitus sim, non tamen omittenda duco, quæ memoria digna in ea regione obtigere. Siquidē ea omittendo, historia nostra minus dilucida gratæque futura esset, præsertim quod ex reliquorum Italiæ Principum negotiis, ut plurimum bella, quibus Florentinis interesse necessum erat, originem traxere, sicuti ex bello inter Joannem Andium Regemque Ferdinandum gesto, odia illa inimicitiaque capitales sunt, quæ postmodum Regem illum Florentinamque Rempubl. præcipue vero familiam Mediceam excercuerunt. Querebatur siquidem Rex, non modo in bello isto se neglectum, verum etiam hostem suum favore habitum fuisse, quæ quidem suspiciones, maximas deinceps calamitates produxere, quas porro narraturi sumus.

Postquam vero historiæ meæ series, quoad res nimirum extra urbem gestas, ad finem usque anni MCCCC LXIII, pertigit, eam ob rem necesse est, si res in urbe actas narrare velim, ea aliquot annis altius repetere: priusquam vero ad ea narranda accedam, lubet ex consuetudine mea quædam ad ea præfari.

Solent

Solent ergo illi, qui Respubl. perpetuo concordēs esse posse arbitrantur, ut plurimum ea opinione longissime falli. Verum siquidem est, alias divisiones Rebuspubl. prodesse, obesse alias: nocent illæ, quæ partium studiis secessionibusque nituntur; profunt, quæ citra partium studia aluntur. Postquam igitur Rempubl. constituenti, nullo pacto præcavere licet, ne inimicitia olim in ea suboriantur, at prospiciat saltem, ne ad partes secessionisque proclivis sit.

Sciendum igitur est, duobus potissimum modis, eives auctoritati suæ consulere posse, publicis nimirum & privatis rationibus. Publice auctoritas parari solet, si vel prælio vincas, vel urbes expugnes. vel legatione prudenter defungaris, vel Rempubl. sagaci felicitique consilio juves. Privatim eam adipisci queas, si modo in hunc modo in illum civium beneficia conferas, vel ejus coram magistratu patrociniū suscipiendo, vel pecunia eum juvando, vel immeritum ad dignitates promovendo, & tandem donis, ludisque publicis, plebem tuam faciendo. Hinc porro sectæ partesque originem ducunt: quo vero auctoritas hunc ad modum comparata, nocere, eo altera, si partium studia procul absint, Rebuspubl. emolumento esse solet, utpote quæ publico, non privato commodo nitatur. Licet vero nullo pacto, inter cives eum ad modum comparatos, præverti queat, ne odia inter ipsos gravissima oboriantur, postquam tamen neminem habebant quī proprii commodi gratia ipsos sectetur, Reip. nocere non possunt, sed potius commodo ejus inserviunt: siquidem necesse est, si alii alios vincere cupiant, ut ad Reipubl. incrementum sese convertant, atque se invicem observent, ne rationem civilem excedant.

Inimicitia porro Florentinorum, semper sectis partibusque constabant, eamque ob causam semper nocebant: siquidem nulla partium, quæ vi-

tori

Gloria potita esset, nunquam unita stetit diutius, quam dum pars adversa vires adhuc haberet, quamprimum vero ea devicta extinctaque esset, confestim illa, penes quam victoria remanserat, cum neq; metu coherceretur, neq; prudenti consilio fulciretur iterum in partes discedere cœpit.

Exstitit pars Cosmi Medicei anno mccccxxxiiii, superior, verum quod victa pars viris magnis atque potentibus abundaret, ex metu hæc aliquandiu unita humanaque adeo mansit, ut ejus sectatores neque inter sese aberrarent, neque ullis sinistris rationibus, Populi odium in se provocarent, adeo, ut quoties illi, qui Rempubl. tum administrabant, benevolentia populi, ad stabiliendam muniendamque suam authoritatem, opus haberent, eo omnino benevolo uterentur, omnemque potentiam, totque dictaturas, quot licebat, facile obtinerent, adeo ut ab anno mccccxxxiiii. ad annum usque xv. hoc est, spatio xxi, annorum, Dictaturam sexies, idque plerumque consiliorum opera, repeterent.

Erant id temporis, quod sæpius jam diximus, Florentiæ duo cives potentia conspicui, Cosmus nimirum Medicus & Nerius Capponius. Ac Nerius quidem, authoritatem suam publica via adeptus erat, eamque ob rem, amicos habebat multos, sectatores autem paucos. Cosmus vero, qui tam publica, quam privata ratione, potentiam suam consecutus esset, & sectatores habebat quamplurimos. Porro, postquam hi duo, quoad ambo superstites essent, semper concordia studuissent, ea ratione factum est, ut quidquid ipsis libitum esset, id citra difficultatem à populo obtinerent, quod nimirum ipsorum potentia benevolentia mista esset.

Cum vero sub annum mccccxv, Nerius è vivis excessisset, adversaque Cosmianis pars extincta esset, ibi porro authoritas eorum, qui vicissent, laborare cœpit, cujus quidem rei Cosmi amici, ut-

R

pote

Cosmia pote in administratione Reip, potentissimi, ipsi-
na par- met in causa fuere: quod nimirum tam partem
tes ipsa adversam, utpote extinctam, nihil amplius me-
in par- tuerent, quam hujus potentiam imminutam cu-
tes fece- perent. Atque ea quidem animorum constitutio,
dunt. divisionibus illis, quæ postmodum anno *l. v.* eru-
 pere, ansam præbuit, quibus nimirum ii, in quo-
 rum manibus administratio sita erat, in Consiliis,
 quibus de publica administratione agebatur, ipsi-
 met authores existere, ne Dictaturæ potestas re-
 peteretur, neque ex definito numero magistratus
 peteretur, sed ii forte, prout olim consuetum
 esset, legerentur.

Ad hos conatus coercendos, Cosino dux viz.
 patebant, una quæ apetta vi cum iis, qui partes
 suas sequebantur, administrationem occuparet,
 atque adversarios everteret, altera, qua ad eos
 conatus conniveret, tandemque temperis suc-
 cessu amicis suis demonstraret, non sibi, sed ipsis,
 tali arte authoritatem everfam ire. Atque ex his
 duabus viis, posteriori insistere constituit, neque
 etenim ignorabat, in istiusmodi Reipubl. admi-
 nistratione, nihil discriminis sibi metuendum
 esse, quod nimirum urnas amicorum nominibus
 refertas esse nosset, inq; suo arbitrio situm, admi-
 nistrationem quandocunq; visum esset occupare.

Postquam igitur ad magistratum nomina, for-
 te legenda, jam deventum esset, ibi vero populo
 recuperatam libertatem videbatur, iique qui ad
 Rempubl. sedebant, jam non ex arbitrio potentio-
 rum, sed liberis suffragiis judicare, atque modo
 hunc, modo illum, potentioris cujusdam clien-
 tem, coercere coeperunt, qua quidem ratione
 successit, ut illi, qui modo ædes suas, tam muneribus
 quàm saluatoribus refertas conspexissent, iis
 jam undequaque vacuis uterentur: insuper eos
 jam sibi æquales haberent, quos non adeo du-
 dum, longo post se intervallo reliquissent, mul-
 tosque superiores, qui modo æquales existissent

Neque

Neque jam amplius in pristino honore haberi, imo multoties rideri atque explodi, atque tam de ipsis, quam ipsorum administratione, nulla omnino ipsorum dignitatis habita ratione, sermones duci, adeo ut propemodum cognoscerent, non Cosmum, sed seipsos ex arce authoritatis turbatos esse.

Quæ quidem omnia Cosmus prudenter dissimulabat, imo si quæ deliberatio, qua populum gratum faceret, oriretur, ipse inter primos qui eam suaderet esse voluit. Id porro potentiores maxime perturbavit, atque Cosmo viam monstravit, qua illis oculos aperiret, quod ratio illa exactionis, quam Catastum superioribus libris nuncupatam diximus, qua non ex hominum arbitrio, sed ex lege fortunæ cujusque excutiebantur, revocari inciperet. Ea etenim lex rogata, magistratusque ad eam exequendam jam constitutus, eos in unum convenire, atque ad Cosmum rogatum pergere coegit, ut sese, unaque pariter seipsum, è manibus plebis eripere, atque eam faciem Reip. restituere niteretur, quæ tam ipsius potentiam, quam ipsorum existimationem conservasset. Ad quæ Cosmus, non detrectare id se quidem, verum omnino velle, ut id legitima via, atq; populo volente fiat, de vi porro, ne verbum quidem ipsi facerent.

Tentatum igitur in Consiliis, an Dictatura obtineri posset, verum id frustra, eam ob rem potentiores civium Cosmum denuo convenere, eumque quam humiliter obsecraverunt ut ad concionem quam Parlamentum supra nominavimus plebem convocare vellet, quod tamen se facturum constanter negavit, utpote qui ipsos errorem suum manifestius palpare cuperet: Donatum porro Coquum, Gonfalonem, quem vocari diximus justitiæ ademptum, atque concionem invito Cosmo convocare conatum, tam ridiculis modis ipse unaque qui secum administrabant, excepit, ut is mente excideret, atque stipitis instar

domum ablegaretur, postquam verò minus consultum esse noverat, eoque rem protrahere, donec ea potestatem tuam effugiat, eam ob rem, cum Lucas Pittius, vir animosus & audax, munus istud Gonfalonerii adeptus esset, jam tempus adesse ratus, quo voto potiri posset, hujus arbitrio rem gerendam committi commode. posse constituit, ut si sinistre fortassis ea caderet, culpa ejus in Lucam, non in seipsum conferretur.

Ergo Lucas, sub initium sui magistratus, non semel apud populum, de revocanda Dictatura, agere coepit, verum semper repulsam passus est. Ad minas ergo, injurias verbaque fastuosissima deveniens, tandem etiam factis rem adgressus est. Mense siquidem August. anni MCCCCLXVIII, die S. Laurentio profesto, postquam in Palatium armatos quamplurimos recepisset, populum in forum convocavit, atque vi armataque manu ad ea ipsos adegit, ad quæ sua sponte descendere hætenus noluisissent.

*Nova
rescri-
ptiones
apud
Florenti-
nos.*

Ergo recuperata administratione, atque dictatura, (quam Balam vocari sæpius diximus) constituta, lectoque ex paucorum arbitrio magistratu, quo novum regimen, vi inchoatum, terrore potius stabilirent, eam ob rem Hieronymum Machiavel- lum, unaque cum ipso alios relegarunt, non paucos præterea dignitatibus privarunt. Atque Hieronymus ille, quod postmodum fines exilii egres- sus esset, inter rebelles haberi coepit, tandemque, cum Italiæ Principes, contra patriam, concitare niteretur, in agro Lunensi, ab uno eorum proditorie captus, atq; in vinculis Florentiæ necatus fuit.

Fuit hæc administrationis ratio, eo quo duravit octennio, plane intolerabilis & violenta: postquam etenim Cosmus, tam senii, quam valetudinis nomine imbecillior, curis publicis tam sedulo, ac solitus antea fuerat, interesse amplius non posset, eam ob rem, prædæ paucorum civium, universa civitas exponi coepit.

Lucas

Lucas porro Pittius, ob operam Reipubl. præstitam, equestri torque donatus, ipse ne minus gratus erga patriam, quam ea erga ipsum fuisset, haberetur, curavit, ut qui Priores artium antea vocabantur, imposterum Priores libertatis audirent, atque ea ratione, amissæ possessionis, vel saltem titulo gauderent: præterea sancivit, ut iusticiæ signifer, cui ad dextram amborum Rectorum locus erat, deinceps medius inter hos sederet, Atque quo Deum, earum Sanctionum authorem habere viderentur, publicis precationibus solenniter, pro recuperatis honoribus ipsi gratiæ actæ. Tulit Lucas ea ob gesta, tam à Republ. quam ipso Cosmo splendidissima dona, quæ porro, ab universis fere civibus, cumulata fuere, adeo ut ea viginti Hungaricorum millium pretium æquare dicerentur, quam quidem ob rem ejus autoritas eoque excrevit, ut jam non Cosmus, sed ipse urbem administraret, indeque animo adeo augeretur, ut bina ædificia, plane superba atque Regia, alterum in ipsa urbe, alterum ad primum ab ea milliare, quod Rucianum nuncupabatur, exstrueret, quorum quidem id, quod in urbe cœperat, amplitudine sua, omnia quæ à privatis civibus hætenus exstructa fuissent, facile superabat, cui porro absolvendo nullæ, quantumvis insolitæ, rationes prætermittæ, adeo ut non modo cives privati que homines eo contribuerent, sed etiam ærariorum publicorum atque populorum dona, undique eo confluerent. Præterea quotquot vel urbe pulsi essent, vel homicidia, furta, alia vicia, publica suppliciis plectenda, perpetrassent, hisce omnibus, modo eorum opera, ad ædificia ista, quidpiam conferre posset, tutissimum apud ipsum asylum patebat. Reliqui civium, licet non adeo splendide ædificarent, tamen violentia atque rapacitate ipsi nihilo cedebant, adeo ut Florentia, quantumvis publico hoste destituta, à civibus propriis depopularetur.

A pro- Atque sub hæc tempora bellum, in regno Nea-
pris per politano, gestum, cujus supra mentionem feci-
ro civi- mus, incidit, cui aliud accessit, quod in Flami-
bus ex- nia Pontifex contra Malefestas moverat, utpote
haustos. quos Armino atque Cesena expulsos capiebat,
 adeo, ut inter eos motus, conatusque de bello
 Turcico, Pontifex Pius vitam omnem duceret:
 At Florentia, divisionibus cladibusque intestinis,
 laborare pergeret.

Diximus, paulo ante divisionem istam, ex cau-
 sis quas narravimus, inter partes Cosmi originem
 anno l.v. sumxisse, verum id temporis ipsius pru-
 dentia sopitam fuisse. Postquam vero morbi pau-
 latim apud ipsum invalescerent, tandem anno
Cosmi l.xiv. vitam cum morte commutavit. Doluere
Medi- sane mortem ejus non modo amici, sed etiam ini-
cci ubi- mici, ii siquidem, qui publicæ administrationis
• tunc. causa ipsum minus amaverant, postquam anim-
 advertissent, quam avare, ipso adhuc vivo, ab
 aliis deprædati fuissent, qui nimirum ejus autho-
 ritati atque existimationi vel id tribuebant, ne
 omnino intollerabiles essent, non præter ratio-
 nem metuebant, ne ipso à medio sublato, plane
 pessumdarentur: neque etenim in Petro, ejus
 filio, magna ipsis spes erat, nam licet is facili esset
 ingenio, quod tamen etiam ipse cum valetudine
 adversa conflictaretur, præterea in rebus geren-
 dis recens esset, timebant, ne istorum existima-
 tioni cedere, necesse haberet; ut adeo ipsis, jam
 omni fræno solutis, ad omnes injurias via procli-
 vior futura sit.

Fuit Cosmus omnium civium, quos non modo
Cosmi Florentia produxit, verum etiam quotquot un-
vita & quam Respubl. togatæ, quarum memoria super-
landes. est, extitere, celeberrimus: siquidem non solum
 autoritate atque divitiis, verum etiam liberali-
 tate atque prudentia, omnes istius sæculi facile
 . superavit, liberalitate etenim, inter alias ipsius
 virtutes, atque magnificentia, omnes alios homi-

nes prætergressus , iis intermediis , supremam Reipubl. administrationem adeptus erat. Quæ *Liber-
alitas.* quidem liberalitas , ab obitu potissimum ipsius postquam nimirum Petrus suarum facultatum rationem inire cuperet , manifesta fuit , siquidem nemo civium , alicujus nominis , in urbe erat , qui non magno ære ipsi teneretur , postquam nimirum Cosmo moris fuisset , quam sæpissime non rogatus , necessitatibus virorum nobilium subvenire.

Magnificencia porro ex ædificiis , ipsius sumptibus paratis , paruit : In ipsa siquidem urbe , cœnobio , templaque S. Marci , atque Laurentii , monasterium præterea S. Verdiani . in montibus porro Fesulanis , S. Hieronymum , Abbatiam , atque in Mugello , cænobium Fratrum minorum , non modo restauravit , sed ex fundamentis ipsis duxit. *Magnificencia.* Præterea templa ad S. Crucem , ad Servos , ad Agnos , ad S. Miniatum , splendidissimis altaribus atque sacellis illustravit , easque ædes porro ornamentis , quæ ad cultum spectant , omnis generis referfit.

Hiscæ publicis ædificiis , privata insuper accessere , unas siquidem in ipsa urbe ejus magnificentia , quæ tantum civem decebat , præterea ad Carraggium , apud Fesulanos , Casaggiolos , Trebiumque palatia non privato cive , sed Rege digna , exstruxit , neque magnificentiam suam , Italia sola , comprehendi contentus , apud ipsos Hierosolymitanos Xenodochium , quo pauperes & infirmi reciperentur , fieri curavit , atque his ædificiis , ingentem auri vim absumpsit. *Studium in pauperes.*

Quanquam vero isthæc ipsius ædificia , resque gestæ , omnino Regiæ , atque ipse solusque Reipublicæ Florentinæ Princeps esset , nihilominus ea prudentia res suas moderari consueverat , ut civilem modestiam , rationibus suis nunquam excederet , sed tam in colloquiis , quam vehendi , omnibusque vivendi modis , affinitatibusque , *Modestia atque humanitas.* semper intra modestiæ fines sese contineret ,

Neque etenim ignorabat, *res communes modum excedentes, si ea indies oculis obversentur, longe majorem invidiam conciliare, quam si sint quidem, at modestia obtegantur atque delitecant.* Eam ob rem, cum filiis suis nuptiæ quærendæ essent, eas non ex principum familiis petiit, sed Joanni Comelliam Alexandriam, Petro vero Lucretiam Tomabuoniam junxit, ex Petro, neptes, Blancam Guilielmo Pazzino, Nanninam vero Bernardio Rucellai matrimonio locavit.

Prudentia.

Ad res porro publicas, tam pervestigandas quam tractandas, sagacitate omnes sui seculi Principes, longo post se intervallo reliquit. Atque hinc quidem factum est, ut in tanta fortunæ inconstantia, eaque in urbe, quæ tam variis ingeniiis animisque agitabatur, ipse, perpetua ejusdem fortunæ serie, xxxi. annis uteretur. Prudentia siquidem sua, res adversas ex longinquo prospiciebat, indeque vel earum incrementa avertēbat, vel si forte eas vires adipisci contingeret, ne tantopere iis offendi posset, præcavebat. Atque iis quidem rationibus, non modo intestinam, sed etiam multorum Principum ambitionem, tanta felicitate coercuit, ut illi qui Florentinis foedere jungerentur, ut plurimum aut vincerent, aut æquo Marte pugnarent, qui vero sese opposuissent, ii aut temporis atque facultatum, aut etiam non raro ditiorum suarum jacturam paterentur.

Hujus rei Venetorum Respubl. amplissimum testimonium esset queat, utpote quæ ipsi conjuncta, Philippo Duce semper superior, disjuncta vero, tam ab eo, quam à Duce Francisco, victa oppressaque, eoque præterea tempore, quo ea, una cum Alfonso Rege, Florentinis bellum movere cœpit, tam Venetorum Respubl. quam regnum Neapolitanum, adeo fortunis exhaustum ejus opera fuerit, ut ipso credita sua reposcente, pax ex ejus arbitrio ipsis amplectenda esset.

Angu-

Angustia ergo , quibus cum ipsum , tam in urbe , quam extra eam conflietari contingit , tam ipsum felici exitu , quam inimicos ejus damno affecerunt , siquidem , ut civilis discordia ejus auctoritatem in ipsa urbe , ita motus qui extra eam , ipsi potentiam atque existimationem peperere : adeo ut ejus industria , vicus S. Sepulchri , Monsolei , Casentinum , Vallisque Bagni , patriæ imperio adjiceretur , ipsiusque virtute atque fortuna , tam hostes exstingerentur , quam amici immensum crescerent .

Natus erat anno MCCCCLXXXIX , ipsa Cosmi & Damiani die . Adolescentiam gessit sollicitudinis & discriminis plenam , sicuti ex ipsius vinculis , exilio , mortisque præsentis periculo , videre licet , quibus accessit , quod ex concilio Constatiensi , quo Pontificem Joannem comitatus fuerat , post ejus exauetorationem , ipsi , aliena veste oblecto , fuga salus quaerenda fuerit . Verum ab anno ætatis quadragesimo , adeo prospera fortuna uti coepit , ut non modo illi , qui publicæ rei causa ipsi jungerentur , verum etiam , qui per universam Europam ipsius res gerebant , ejusdem fortunæ participes fierent , multæque familiarum Florentinarum inde immensum locupletarentur , quod Tornabuoniorum , Benciorum , Portinariorum & Sassettorum familiæ , abunde fidem facere queant , post quos præterea ii , qui ab ipsius consiliis fortunisque pendebant omnes , adeo divitiis excrevere , ut licet in templorum , aliorumque ædificiorum structuras , atque eleemosynas , immensam auri vim indies erogaret , nihilominus aliquoties apud amicos quereretur , se nunquam eousque largiendo in Dei honorem progressum , ut Deum rationibus suis debitorem haberet .

Erat habitu corporis mediocri , colore fusco , aspectuque venerabili , Doctrina nulla imbutus , verum eloquentissimus atque naturali scientia

Corporis dotatus, eamque ob rem ergo amicos officiosus,
habuit erga egenos misericors, in conversatione utilis,
Eloquentia. in conciliis cautus, in exsequendo promptus, in
 dictis atque responsionibus acutus pariter & gra-

vis. Significaverat ipsi Reinaldus Alcizius, sub
 initium exilii sui, Gallinam ovīs incubare: cui
 responderi curavit, haud illam feliciter extra ni-
 dum. Aliis, qui haud se dormire dixerant, id se
 facile credere respondit, se etenim ipsis somnum
 excussisse. De Pontifice Pio, qui Principes Chri-
 stiani orbis in Turcas concitare conabatur, age-
 bat, eum senem esse, nihilominus ea, quæ ado-
 lescentum essent curare. Venetorum legatos, qui
 unā cum Regis Alfonso oratoribus, conquestum
 ad Florentinos missi fuerant, detecto capite in-
 terrogavit, cujusnam coloris capillos gereret?
 cum illi canos esse respondissent, subjunxit, atque
 propediem Senatores vestri æque canis capiti-
 bus conspiciantur. Interrogaverat ipsum uxor,
 paucas ante obitum horas, cur oculos clauderet?
 quo eos assuescam, respondit. Cum ab exilio re-
 verso, cives quidam ipsi exprobrarent, civita-
 tem deturpari, ex qua tot viri boni expelleren-
 tur, dixit, satius esse civitatem deturpatam,
 quam everfam habere, porro ex duabus ulnis
 panni purpurati virum bonum exire, neque im-
 peria, Paternostris conservari. Quæ quidem vo-
 ces, adversariis occasionem calumniandi præ-
 buere, tanquam magis seipsum quam patriam,
 utque hanc potius quam futuram vitam amaret.
 His multa ipsius dicta conjungi possent, quæ
 tamen, ut minus necessaria, omittenda duco.

Amor
erga li-
beratos

Magna porro benevolentia literatos doctosque
 prosequēbatur, eamque ob rem Argiropolum,
 virum Græcum, eoque sæculo magni in precio
 habitum, conduxit, quo juvenus Florentina
 Græcas litteras edoceret. Alebat porro in di-
 bus suis Marsilium Ficinum, alterum Platonice
 Philosophiæ patrem: eumque summo amore pro-

seque-

sequebatur, tandem quo is commodius studiis suis vacare, ipseque magis ex sententia eo uti posset, cum amoenissimo prædio, quod ipsius ad Carreggium contingebat, donavit. Atque hæc quidem viri prudentia, divitiæ, ratio vivendi, atque fortuna effecerunt, ut à civibus tam amaretur quam metueretur, atque porro à Principibus non modo Italiæ, verum etiam universæ Europæ, maxima in existimatione haberetur, unde quidem ipsius posteris licuit, non modo virtutem ipsius æquare, sed etiam fortunis cum antecire, eaq; auctoritate, qua Cosmus Florentiæ pollebat, non tantum in urbe, verum etiam in orbe Christiano potiri.

Interim postrema ipsius ætas, ærumnis non caruit. Siquidem duorum filiorum alterum, Joannem nimirum, in quo ipsi plus spei erat, amisit, alterum valetudinarium, eamque ob rem, neque publicis neque privatis negotiis parem, reliquit: adeo ut aliquando, post mortem filii, per ædes dilatus, ingemiscens diceret, atqui hæc ædes nimis amplæ sunt tam parvæ familiæ. Porro majestatem animi sui, etiam hoc non mediocriter afflixit, quod patriam non majore dominio amplificare ipsi obtigisset, idque eo plus doluit, quod se à Francisco Sforzia deceptum arbitraretur, utpote qui sæpius pollicitus ipsi fuisset, si eum Mediolano aliquando potiri contingeret, se Luccenses imperio Florentinorum subiecturum, quibus tamen verbis fides defuit, siquidem Comes illi, cum fortuna, animam pariter mutaverat, atque Ducatu potitus, imperio quod armis adeptus erat, per pacem frui maluit: ab eoque tempore, quo eo fortunæ conscendisset, vel in Cosmi, vel in cujusvis alterius gratiam, bellis sese implicare nunquam persuaderi potuit, nisi forte defendendi sese necessitate eo adigeretur. Quæ quidem res Cosmum non mediocriter angebant, quod nimirum sibi videretur, operam atque oleum, quo hominem ingratum atque perfidum eveheret,

*Animi
mole-
stia.*

perdidisse. Urgebat illum præterea, quod ob va-
letudinem, nec publicis nec privatis negotiis pri-
stina sedulitate tractandis, se jam parem animad-
• verteret, quæ quidem utrinque Respubl. nimi-
rum à civibus, fortunæ vero à ministris atque fi-
liis perperam administrarentur. Atque eas qui-
dem ob res, senectute ipsum minus tranquilla
frui contigit, obiit tamen gloria cumulatissimus,
summique nominis : siquidem non modo cives
omnes, tam intra quam extra urbem, verum etiam
universi Christiani orbis Principes, ipsius mortem
se dolere, apud Petrum filium testati sunt, fu-
neri potro ejus omnes cives interfuere : ossa tem-
plum S. Laurentii excepit, tumuloque inscriptum
publico *Patri Patria*.

Neque vero mirari quempiam velim, qui hi-
storiam nniuersalem me scripturum professus
sum, quod hac in parte eos imitatus fuerim, qui
• vitas heroum describendas adgressi sunt, post-
quam et epim Cosmus, plane singularis rarusque
civis fuit, facere sane non potui, quin extra insti-
tuti seriem, ad ejus laudes deflecterem.

*Ludoici-
cus Gal-
lia Rex
bello pe-
titus.*

Dum ergo Italia eum quem supra recensuimus
ad modum, comparata esset, interim Ludoius
Galliarum Rex, gravissimo bello, quod ipsi regni
procures, Francisco Britannia Duce, Caroloque
Burgundo sociis moverat, implicatus erat, adeo
ut iis necessitatibus impedito, Joannis Andii
res, apud Genuenses, inque Regno Neapolitano
curare ipsi minime liberum esset, sed potius ali-
unde auxilia conquirere necesse haberet. Eam ob
rem, orbem Sabaudia, quæ hætenus penes Gal-
los manserat, ejusque imperium in Franciscum
Ducem contulit, ipsique præterea concessit, ut
Genuenses sibi subjiceret, quæ quidem occasio
cupide arrepta, in causa fuit, ut Dux tanta ami-
cicia pollens, Adorniorum præterea favore ad-
jutus, Genuensium imperio haud difficulter poti-
retur, Quo ergo sese Dux Regi non ingratum pro-
baret,

bater, vicissim ipsi MD. equites, Duce Joanne Ga- Dux
leazeo, filio suo natu majore, subsidio ire curavit. Fran-

Postquam igitur Ferdinandus , universo jam ciscus
Regno Neapolitano , Dux vero Ducatu Mediola- Genna
nensium atque Genuensium imperio potitus , in- potitur.
terque ipsos amicitia, affinitate firmata esset, utri-
que deinceps animum adplicare coepere, qua
porro ratione sese undequaque sic munirent quo
tam imperiis partis tuto perfrui, quam eadem ad
hæredes libere transmittere possent. Eam ob rem,
omnino necessarium esse constituerunt , tam ut
Rex Barones illos opprimeret , qui Joanni Andio
contra ipsum militaverant, quam ut Dux ope-
ram daret quo militia Bracciorum, utpote natu-
rali odio sibi abversa, extingueretur, quæ quidem
Jacobò Piccinino duce maxima in existimatione
habebatur, utpote qui primus copiarum dux in
universa Italia audiret, cæterum nulla ditione pec-
culiari gauderet, eamque ob rem omnibus qui
imperio aliquo potiebantur, metuendus esset, im-
primis vero Duci, suopte exemplo edocto, vide-
batur vivo Jacobo neque se tutum esse, neque
imperium tuto ad posteros propagare posse.

Rex ergo omni industria atque ad concilian-
dos circumque veniendos Barones suos usus, fe-
licem rei successum habuit, siquidem illi ex bello
manifestissimum sese discrimen, ex transactione
vero aliquatenus ambiguum manere animadver-
tebant. *Cum ergo hominibus naturale sit, ut mala cer-
tissima potissimum fugiant, inde porro consequi solet,
ut inferiores à superioribus facile circumveniantur.*

Ergo pacem à Rege oblatam Barones, ob ma-
nifestissimam belli periculum, amplexi, inque
ipsius clientelam concedentes, postmodum ab eo
variis modis atque aliis aliisque ritulis paulatim
extincti fuere, quæ quidem res Jacobo Piccini-
no, qui id temporis Sulmone cum copiis agebat,
maxime suspicioni fuit. Ergo quo ipse Regem
præverteret, apud Franciscum per amicos conciliatio-

liationem tentavit, ab eoque impetratis amplissimis pollicitationibus tandem ad eum, centum equis stipatus, Mediolanum concessit. Militaverat sub patre postmodum una cum fratre, primo Ducis Philippo, postea vero ipsis Mediolanensibus, Jacobus per multos annos, eamque ob rem, complures Mediolanensium, amicitia sibi junxerat, universæque urbis benevolentiam promeruerat, quæ quidem ex occasione augmentum recepere, Sforziis siquidem secunda fortuna, atque potentia, invidiam conciliaverat, Jacobo contra res adversæ, tum diuturna ejus absentia, commiserationem apud populum Mediolanensem, ejusque videndi maximum desiderium excitaverant, quæ quidem sub ejus adventum manifesto sese prodigere, siquidem pauci ex nobilium ordine fuere, qui ipsi obviam non progredierentur, præterea magna eorum qui ejus videndi desiderio tenebantur, copia, per vias confluxerat, nomenque ipsius per universam urbem exaudiebatur, adeo ut ea animorum propensio, ipsius exitium maturaret: atque Ducis alioquin suspicacem animum, desiderio ejus opprimendi eo amplius accenderet.

Jacobus Piccini Quo vero id minus deprehendi posset, curavit
Frã- Dux, ut nuptias Jacobus cum filia sua notha Drusi-
cisci Du- fiana, quam jam dudum ipsi desponderat, celebra-
ci no- braret, quibus peractis deinceps cum Ferdinando
tham egit, ut eum ad se reciperet, atque copiis suis,
ducit. centum millium florenis annuo stipendio numeratis, præficeret.

Quibus eum ad modum peractis, Jacobus una cum conjugè Drusiana, Ducisque legato, Neapolim profectus, honorifice & grante ibidem exceptus, atque satis diu solenniter habitus fuit. Postquam vero Sulmonam, ad copias suas regredi cuperet, veniamque ejus rogasset, à Rege ad convivium in arcem vocatus, eoque peracto, ipse una, cum filio Francisco, in vincula conjectus, pauloque post extinctus fuit.

Atque

Atque hunc ad modum Italix nostræ proce- *A Fer-*
res, eam virtutem, qua ipsemet distituebantur, *dinan?*
apud alios metuebant, atque extinctam cupie- *do Rega*
bant, qua quidem re eam provinciam, tot cladi- *extin-*
bus & calamitatibus exposuere, quibus cum illa in *gnitur.*
paulo post conflictari contigit.

Inter hæc gesta, Papa Pius res Flaminix com- *Novi*
posuerat, inde ad bellum Turcis inferendum *motus*
conversus, quod jam pace undiq; parta commo- *Pontifis-*
dius licebat, eadem via qua antecessores sui insti- *cis in*
terant, idem urgere coepit, cui quidem rei omnes *Turcas.*
Principes, qua copiis, qua opibus opem suam pol-
licebantur, inter ceteros vero Matthias Hunga-
riæ Rex, Carolusque Burgundiæ Dux, bello ipsi in-
teresse decreverant, eamque ob rem copiis omni-
bus præfecti fuerant, negotiumque eoque de-
ductum, ut Pontifex spe rei bene gerendæ ple-
nus, Roma Anconam commigraret, quo loci uni-
versus exercitus ex constituto convenire, atque *Ejus in*
Venetorum classe mare trajicere debebat. Ergo *curan-*
post Pontificem, tanta hominum copia eo con- *da anno*
fluere undique coepit, ut paucorum dierum in- *na ve-*
tervallo omnis annona, etiam quæ aliunde subve- *cordia.*
hebatur, consumpta esset, omnesque jam fame
laborarent. Præterea nec pecuniæ necessitatibus
eorum, qui ea indigebant, sublevandis, super-
rant, nec arma militi suppeditabantur, Matthias
etiam ipse unaque pariter Carolus nusquam com-
paruere. Veneti quidem aliquot triremibus sub
præfecto quodam classis, ibi sese conspiciendos
exhibuere, non quod ex ad trajiciendas copias
sufficerent, sed potius, ut fidem observasse dice-
rentur. Inter quos quidem motus, labores, atque
molestias Pontifex senio & valetudine confectus,
vitam cum morte commutavit, à cujus porro
obitu, quique ad sua dilabi coepere.

Successit ipsi Anno M C C C C L X V. Paulus III.
Venetiis oriundus. Anno post, hanc vitam de-
seruit, (adeo ut fere fatale videretur, omnia impe-

Papa ria Italia ea tempestate mutationem pati) *Franci-*
Pius II. scus dux Mediolanensis, cui successit Galeazius
floritur. filius. Atque ab hujus quidem Principis obitu,
Ponti- dissidia Florentinos manifestius agitare cœpere.
fex Pau- Mortuo siquidem Cosmo, Petrus ipsius filius, fa-
lus III. cultatumque omnium atque dignitatum hæres,
Franci- vocato ad se Dietisalvo Nerone, summæ autho-
sci Du- ritatis viro, interque reliquos cives præstantissi-
ei mors mo, inque cujus fidem Cosmus eouſque recubu-
erat, ut moriens, ex ejus consilio, omnes facul-
tates, resque suas omnes, Petrum deinceps admi-
nistrare vellet, ipsi fidem, quam Cosmus in eum
collocasset explicavit, inde oratione desectens,
de se ipso verba facere, animumque suum qui non
minus ergo cineres patris, quam erga vivum affe-
ctus esset, patefacere, tandemque de administra-
tione, tam publicarum quam privatarum rerum,
ejus consilium rogare cœpit: quo vero à faculta-
tibus initium fieret, cupere se omnes suas expenſi
atque accepti rationes, ipsi concedere, quo ni-
mirum eo certius de singulis statuere, suoque
consilio adesse posset. Promisit fidem & sedulita-
tem in omnibus Dietisalvus, verum postquam ra-
tiones inspexisset, accuratiusque perlustrasset, eas
omni ex parte restitutione opus habere animad-
vertit.

Ergo cum hominem propria potius ambitio,
quam fides erga Petrum, aut beneficia à Cosmo
accepta agitent, re diu multumque apud se de-
liberata, tandem Petri auctoritatem atque existi-
mationem, quam Cosmus ipsi fere hæreditariam
reliquerat, evertere constituit, eamque ob rem
cum conveniens, consilio in speciem honesto at-
que minime iniquo, verum sub quo exitium Pe-
tri lateret, demonstrare cœpit, nimirum quan-
tum disperse res suas habere, prospiciendumque
ipsi omnino esse, ne una cum tot malis nomini-
bus, etiam de fortunis dignitateque periclitare-
tur. Huic vero discrimini honestius vix obviam
iri pos-

iri posse, quam si studiose omne æs, quod pater, tam intra quam extra urbem liberalius commodaverat, tanquam concreditum repeteret. Postquam etenim Cosmus, quo multos sibi, tam in Republ. quam extra eam, amicos pararet, omnibus fortunas suas liberalissime patere voluisset, eam ob rem æs quod ea ratione creditum fuisset, imminensum erat.

Videbatur id consilium Petro, tam utile quam honestum, quod nimirum discrimen proprio ære avertere liceret, verum vix eas pecunias repetere instituerat, cum universi cives conqueri, & tanquam non propria, sed quæ ipsorum essent reposcerent, nulla cujusquam habita ratione, ipsum convitiis proscindere, atque ingratum avarumque vocare cœpere.

Eam igitur universalem invidiam, consiliis suis in Petrum concitatam, postquam Dietisalvus animadvertisset, clam apud Lucam Pittum, Angolum Acciaivolum, Nicolaumque Soderium re deliberata, Petrum universa authoritate atque dignitatibus emungere constituere. Ferebantur porro horum alii aliis de causis. Lucas quidem Cosmo succedere optabat, siquidem in id fastigium jam conscenderat, ut Petro subesse adversaretur. Dietisalvus vero sperabat, postquam Lucam administrationi universæ Reipublicæ imparem esse animadvertisset, amoto Petro, non longo post intervallo, Rempul. necessario in suas manus deventuram. Soderinus optabat civitatem magis liberam esse, atque ex arbitrio magistratuum administrari. Agnolo cum Mediceis privatæ inimiciæ intercesserant, hanc ob causam. Duxerat jam olim Raphael Agnoli filius, Alexandram Bardorum, maxima cum dote, quam, seu ob suos seu aliorum defectus, tam focer quam maritus indigne habebant, eam ob rem Laurentius Hilario, adolescentulæ affinis misericordia erga eam motus, nocte quadam multis armatis stipatus, eam ex

*Ejusque
in Pe-
trum
laquei.*

adi-

zibus Agnoli rapuerat. Conquesti eam ob injuriam Accialvoli, ad arbitrium Cosmi remissi fuerunt, atque ab eo judicatum, ut Acciaivoli Alexander dotem restituerent, porroque in adolescentulæ arbitrio suum esset, ad maritum redire. Videbatur Agnolo, se eo in negotio non pro amico à Cosmo habitum, eamque ob rem, quam in Cosmum evomere non poterat vindictam, in filium machinabatur. Nihilominus, in tanta amicorum diversitate, omnes unam eandemque causam prætendebant, tanquam Rempubl. auctoritate magistratuum, non ex arbitrio paucorum administrari cuperent.

Non præterea mediocriter odium in Petrum, ejusque mordendi occasionem cumulavit, quod eodem tempore multi mercatores fidem fallerent, cujus quidem rei culpa in Petrum translata, quod nimirum præter expectationem creditæx-
cutiendò, tot cives, non præter ignominiam damnumque Reipubl. fallere docuisset. Quibus insuper & hoc accessit, quod de matrimonio, inter Claricem Ursiniam, atque Laurentium Petri filium maximum, sermo erat, quod quidem ple-
risque ansam calumniandi supeditare amplissimam videbatur, manifesto nimirum constare, postquam Petrus affinitates Florentinarum familiarum fastidiret, jam urbem ipsum, tanquam civem, minus capere, atque proculdubio imperium ab eo quæri: eum siquidem, qui cives inter affines habere polir, eos servos sibi esse male, eoque jure amicis destitui. Videbatur jam conjuratorum ductibus victoria in manibus esse, major siquidem civium pars jucundo libertatis nomine, (quo illi cupiditates suas illustraverant) circumventa, eorum studia sequebatur.

Dum ergo istiusmodi studia civitatem agitant, visum fuit quibusdam, qui civiles discordias averfabantur, conari num forte ea novis spectaculis coerceri sistiq; possent, siquidem *ut plurimum*

lebs otiosa, ijs qui movere turbareque cupiunt, instrumento esse solet. Quo ergo ea ab otio avocaretur liisq; cogitationibus implicata Rempub. omitteret, eo ob rem anno jam ab obitu Cosini elapso non absentaneum esse, publicis spectaculis tantam urbem exhilarari, hinc inde ingessere, tandemque efficere, ut ea duorum generum splendidissima instituerentur. Primum spectaculum erat Magorum, qui stellam, Christi nati indicem secuti fuerant: quod quidem tanto cum apparatu sumptuque exhibitum fuit, ut eo disponendo, universa urbs aliquot menses occuparetur. Alterum fuit hastiludium, ad quod præcipui Italiæ equestris ordinis viri confluxere, unaque cum juventute Florentina eo exercitii genere concurrere, inter quam quidem, Laurentio Petri filio palma, non quidem ex benevolentia, sed ob ejus virtutem, tributa fuit.

His spectaculis ad exitum deductis, pristinae cogitationes reviviscere, majoreque cum studio quam usquam antea agitari cœpere, unde novæ dissensiones quæ Remp. gravissime exercuerunt, originem duxere, porroque duplici de causa immensum amplificatæ fuere. Prima quidem quod Dictatura exspirasset, altera quod sub id tempus, Franciscus Mediolanensium Dux in fata concessisset, ejusque filius Galeazius per legatos pacta, quæ patri cum Florentinis fuerant, quibusque Respubl. inter alia, Duci annuam pecuniam pendebat, confirmari petiisset.

Mediceis siquidem contrarii Principes, occasionem eam nacti, in publicis consultationibus, hisce petitis manifesto sese opposuere, neque etenim cum Galeazio, sed cum Francisco amicitiam initam, quo jam fatis erepto, nihil esset, quod ad eam resuscitandam urgeret, siquidem Galeazius illa Francisci virtute minime polleret, eamque ob rem tantundem commodi hinc sperari nec possit, nec etiam debeat, quod si etenim à Franci-

sco

scoparum obtinere potuerit, proculdubio à Cleazio minus impetratum fore: quod si verovivum aliquis, privatæ potentiaæ stabiliendæ causæ ipsi stipendia pendenda censeat, id porro civi rationi libertatique urbis manifesto contraire.

Ad hæc Petrus, non consultum esse, ut ex avaritia sola, tam necessaria amicitia negligatur, neque ullam aliam rem Reipubl. Florentinæ; atque adeo universæ Italix, tantopere ac fœdus cum Duce conferre, atque vel id saltem eo effici, ne Veneti, seu ficta amicitia, seu manifesto Marte ad ditionem illam occupandam, aspirare possint, siquidem dubitari minime debeat, primum distractæ inter Ducem & Florentinos amicitia diem, eundem etiam belli Venetorum in Ducem initium fore, quem postquam adolescentem, recentis imperii, amicisque destitutum habere ipsis obtingat, haud difficulter eum, seu fraude, seu virtute, circumveniri posse, quod quidem manifesto Reipublicæ Florentinæ exitio sit futurum.

Non satisfacere adversariis eæ rationes, inimicitiaque jam aperto erumpere cœpere, atque quolibet partium noctu, diversis in locis, Medicei ad Crucettam, adversarii vero ad Pietatis conveniebant. Atque hæc quidem partes, ad Petrum evertendum, jam permultos civium sibi conciliaverant, atque ad subscribendum in ejus ruinam pertraxerant. Inter alias ergo deliberationes, nocte quadam disputatum fuit, quam ratione potissimum rebus suis conjurati consulerent, inque eo ab omnibus conventum, Mediceorum potentiam infringendam esse, de modo saltém ambigebatur.

Alteræ, eademque modesta magis ac moderata pars, suadebat, postquam Balix Dictatura exspirasset, eo potissimum laborandum, ne ea repeteretur, quæ quidem re impetrata, omnium desiderio jam satisfactum esse, siquidem ea ratione, administratio Reipubl. penes magistratum atque

consilia sit futura, quod quidem manifesto auctoritatem Petri imminuturum, eaque in administratione Reipub. ejus clades etiam porro fidem jus apud mercatores enervatura sit, ipsius siquidem opes cum in locum jam redactas esse, (ipsi nodo fortiter obsistant) ne sibi ad ærarium publicum deinceps via pateat, adeo ut omnino de fortune ipsius actum sit, quod quidem si impetraverint, nullum amplius ab ipso periculum superesse, sed potius ea via, citra exilia atque sanguinis effusionem libertatem recuperari posse, quod cuilibet bono civi potissimum spectandum sit. At si per vim eo pervenire constituent, sane rem summo discrimine non carere, siquidem *non raro evenire soleat, ut ultro cadentem si negligas, ruina ipsius certo subsequatur, at si impellas, ille aliunde sustineatur.* His accedere debere, quod si nulla extra ordinem via in ipsum aliquid moveant, etiam ipsi ansam præverti, ne ad arma amicorumque opem confugiat, at si nihilominus, istiusmodi quædam præter occasionem conetur, tum id pristinx in ipsum invidiæ accessurum, penesque omnes tantæ rem suspicioni futuram, ut inde ipsius exitium facilius maturari, ejusque opprimendi occasio emergere queat. Aliis vero ea procrastinatio minime placebat, quod nimirum tempus non ipsis, sed Petro profuturum affirmarent; quod si etenim viis saltem ordinariis insistere velint, tum Petrum nullum discrimen, ipsos vero quamplurima manere, siquidem magistratus licet infensus, ipsum in urbe laturus, amici vero eundem ad imperium urbis iterum promoturi sint, sicuti anno LVIII. evenisse meminerint. Licet vero prius consilium bonorum virorum sit, at hoc prudentum esse. Igitur dum odia in Petrum adhuc vigeant, ipsum extinguendum, ejusque rei perficiendæ hanc rationem esse, ut intra urbem armis sese quam optime muniant, extra vero Marchionem Ferrariensem conducant, ne ipsi inermes opprimi queant, reique

reique gerendæ tempus, quo Magistratum su-
partibus deditum eligi detur opperiantur. Con-
stitutum ergo, ut nova dominorum optio expe-
ctaretur, indeque exrenata consilium caperetur.

*Insidia
Petro
detecta.*

Erat inter conjuratos quidam Nicolaus Fedi-
nus, quo ipsi à secretis utebantur: atque is quidem
certiore spe ductus, rem omnem ad Petrum retu-
lit, eique conjuratorum nomina & subscriptiones
explicavit. Obstupuit Petrus ad tantam adversa-
riorum copiam, præsertim quod ii civium præci-
pui essent: re igitur apud amicos deliberata, etiam
suorum amicorum rationem ineundam esse con-
stituit. Cura porro ejus fidissimo cuidam amico-
rum demandata, tantam Petrus animorum varie-
tatem & inconstantiam expertus est, ut non pau-
ci, qui contra ipsum nomina dedissent, etiam pro
ipso subscriberent.

Inter has clandestinas molitiones, tempus in-
stare cœpit, quo optio novi magistratus repeteretur,
sanctumque, ut Nicolaus Soderius, Signo justitiz,
quod Gonfalonem sæpe vocavimus, potiretur. Atque
potum videre licuit, quanta non modo præcipuorum
civium, verum etiam toties cum plebis frequentia atque
applausu ad Palatium eum sisti obtigerit, adeo ut
intereundum, capiti corona oleagina imponeretur,
quo nimirum pateret, ab eo omnem salutem libertatemque
patriæ pendere. *Exploratum porro est, atque hoc exemplo firmatum fuit, minime conferre, si incunte magistratu aut imperio, præter ordinem magna de te existimatione cumulare, quod si etenim votis satisfacere nequeas, cum hominum sit, majora sperare, quam ipsi consequi possent, inde fit, ut temporis successu ea dignitas vilescat, tibi que infamiam parturiat.*

Fratrem habebat Nicolaus Thomam Soderium, qui omnibus prudentia, ille vero ferocia atque animo præstare judicabatur. Atque Thomas quidem Petro amicissimus, postquam ingenium fratris satis exploratum haberet, nihil nimi-

rum

rum eum, quam solam patriæ libertatem, atque ut ea citra ullius cladem recuperaretur, desiderare, author ipsi fuit, ut novas sortitiones faceret, urnasque eorum civium nominibus expleret, quibus libertas patriæ grata esset, qua quidem re citra turbas, ulliusve injuriam aut cladem, administratio ad ipsius votum constitui atque firmari paulatim possit. Facile concessit in fratris prudentioris sententiam Nicolaus, vanisque hisce curis distentus, tempus suæ administrationis consumere perrexit, neque id reliquis conjurationis ducibus omnino ingratum fuit, utpote qui invidia moti, Rempubl. Nicolai autoritate restitutam minus cuperent, atque eandem rem, alio Gonfalonerio, æque commode perfici posse, non dubitarent.

Elapso igitur, quo Nicolaus imperio potiebatur, tempore, postquam ille multa conatus, nihil perfecisset, tandem majore cum ignominia magistratum, quam exspectatione eum adeptus fuisset, deposuit. Atque hic quidem successus, partes Petri confirmavit, utpote quo non modo amicorum animi roborarentur, sed etiam ambiguum non pauci ad eam concederent: adeo ut re jam utrinque exæquata, nihil turbaretur, partesque Petri nihilominus vires paulatim sibi sumerent. Quæ quidem ab adversariis animadversa, eo tandem eos egere, ut quæ opera magistratus perficere minus voluissent, vel etiam potuissent, ea per vim conarentur, certoque apud se constituerent Petrum qui ad Careggium ægrotabat, interficere, atque securitati suæ, Marchionem Ferrariensem cum copiis prope urbem vocare: inretfecto porro Petro, armati forum occupare, magistratumque ex suo arbitrio, opera dominorum, constituturæ, quos quidem, licet non omnes, suis partibus favere novissent, vi tamen metuque facile reliquos cessuros sperabant.

Interim Dietisalvus, quo animum suum profundius celaret, non raro Petrum accedere, de quæ
con-

*Petrus
arma
capit.*

concordia in urbe conservanda, consilia conferre. Neque tamen Petrum conatus isti vel tantillum latuere, à Dominico nimirum Martellio prærecedo, seipsum à Francisco Nerone, Dietisalvi fratre, conventum, rogatumque, ut ab ipsorum partibus, quibus victoria certo & jam depergnata esset, stare vellet, Petro ergo visum primo sibi arma corripienda, occasionemque ex iis, quæ adversarii cum Marchione egissent, petendam esse. Eam ob rem, à Ioanne Bentivoglio Bononiensem Principe, sibi significatum simulabat, Marchionem Ferrariensem supra Albim cum copiis esse, atque communi omnium ore Florentiam properare: hoc igitur sub prætextu arma Petrus corripuit, magnæque armatorum copia stipatus, Florentiam successit, sub cuius adventum universum omnes, qui ejus partes sequebantur, armati ad ipsum confluxere, idem etiam ab adversariis factum, verum Petrus eo præstabat, quod paratus ad ea descendisset, illi vero nondum sibi satis prospexissent.

Dietisalvus, qui ædes suas Petro vicinas haberet, ibi se non satis tutum ratus, modo in Palatio Dominos hortari, ut cum Petro de seponendis armis agerent, modo ad Lucam festinare, quo ipse animam partibus confirmaret: verum omnium reliquorum Nicolaus Soderinus sese virum præstare, ut qui non modo arma corriperet, sed fere universa plebe vicina stipatus ad Lucam properaret, cumque ad arma capeSSenda, forumque occupandum, postquam Dominos propitios habere haberent, animaret, id enim si Lucas faceret, victoriam omnino certam, at si cunctaretur, ipsi expectandum esse ut vel ab armato hoste abjectissime opprimeretur, vel postmodum ignominiosissime circumveniretur, atque tum demum sera poenitentia ductus ea optaret, quæ tempore exclusus præstare amplius nequeat. Quod si etenim ruinam Petri ex bello desideret, tum occasio-

ne

nem ejus jam præ manibus esse, fin vero ex pace eam expectat, tum longe proculdubio præstare ita comparatum esse, ut leges dare, in propria non in hostis potestate situm sit.

Nihil apud Lucam rationes istæ quidquam potuere, utpote qui jam animo sedatior, à Petro porro novis pollicitationibus lætatus, recentique affinitate, (siquidem Ioanni Tornabuonio unam ipsius neptium, matrimonio junxerat) labefactus fuerat, adeo ut Nicolao author esset, quo arma negligere domumque reverti mallet, hoc etenim ipsi sufficere debere, Rempubl. à magistratibus deinceps rectam, atque ab armis undique discessum fore, Dominosque judicatuuros si quid porro inter partes minus conveniri queat. Cum ergo Nicolaus ipsum in aliam partem flectere nequivisset, domum reverti constituit, in hæc prius verba erumpens. Equidem solus patriæ meæ benefacere minime sufficio, verum nihilominus mala ei prædicere valeo. Hæc via, qua vos insistitis, efficiet, ut patria libertate, tu vero fortunis atque dignitate, ego tandem aliique patria privemur.

Inter hos motus, Domini Palatium obseperant, seque una cum Magistratu neutram in partem proclives intus receperant. Cives porro, præcipue illi qui Lucæ partes sequebantur, postquam Petrum arma occupasse, adversarios vero ea seposuisse animadverterent, jam non de evertendo Petro, sed potius conciliando agere cœperunt. Primi ergo partium in Palatium concedentes, apud Dominos de urbis conditione, ejusque reconciliandæ rationibus copiose defetuerunt, cum vero Petrus, valetudine impeditus, consilio interesse non posset, uno ore, ad eum in ædibus suis conveniendum, præter solum Nicolaum Soderinum, omnes convenere, siquidem his liberorum prius cura fratri Thomæ demandata, rus concessit, ut rei exitium, quem sibi infelicissimum, patriæ vero damnosum ominabatur, inde opperiretur. Ergo

cum

S

cum cæteri corâ Petto steterissent, ille cui perorandum erat de motibus urbis conqueri, atque demonstrare cœpit, eum qui primus arma cœpisset, majore etiam in culpa depræhendi: postquam igitur de Petri, qui primus ea occupaverit, animo incerti sint, eam ob rem eum conveniri, quo ejus voluntatem cognoscere, atque si ea ex patriæ commodo sit, ad eam accedere liceret.

Ad quæ Petrus, minime vero eum, qui primus arma cepisset, turbarum causam esse, sed potius, qui ad ea capessenda ansam præbuerit: quod si igitur plus eo animum advertere ipsis libuisset, quo modo hæctenus sese erga ipsum gessissent, proculdubio minori ipsis admirationi futura, quæ pro salute sua conatus esset: animadversores siquidem, nocturna conventicula, subscriptiones, insidias invitam ipsius structas, ipsum in arma compulisse, quæ quidem, postquam à sua domo non movissent, manifesto testimonio esse posse, se nullis offendendi, sed saltem defendendi sui gratia huc confugisse, neque porro aliud seu velle seu cupere, quam ut sibi securo quietoque vivere liceat, sese siquidem, expirato Dictaturæ tempore, nulla via præter ordinem eam restitutam desiderasse, imo sibi placere ut urbs à magistratu regeretur, modo ea re contenti sint: nosse eos nimirum debuisse, Cosmum ejusque filios, in urbe tam sub Dictatura, quam absque ea, in honore esse posse, quam porro anno LVIII, non sua familia, sed ipsimet, in usum revocaverint, eam vero, si ipsi jam non desiderent, neque ipsum eam velle: verum hæc ipsis non sufficere, sese nimirum animadvertere persuasos eos esse, se salvo, ipsos vix salvos Florentiæ esse posse, rem sane adeo stupendam, ut eam nunquam suspicari, ne dicat credere potuerit, amicos nimirum suos patriisque, non posse secum eadem in urbe vivere, siquidem nusquam, quam quieti ac pacifici civis exemplum, de se præbuerit.

Inde

Inde ad Dietisalvum ejusque fratres conversus oratione gravi ac subirata, beneficia, à patre Cosmo accepta, fidem in ipsos collatam, magnamque contra eorum ingratitude, ipsis exprobrare cœpit, idque tanto cum animi affectu, pariter & effectu, ut non pauci eorum qui aderant manus ab ipsis vix temperassent, nisi à Petro cohibiti fuissent. Tandem eo desinens, omnia quæ ipsi una cum Dominis constituissent, grata sibi fore, neque aliud quærere, quam ut securitas atque quies sibi obtingere queat. Disputatum ad hæc diu multumque, verum nihil conclusum, præterquam restituendam Rempubl. inque melius collocandam esse.

Erat id temporis Justitiæ signifer, Bernardus Lottius, vir non admodum Petro amicus, cujus ratione ipsi vix tutum videbatur, id temporis aliquid conari, neque porro magnum, ea in re, momentum situm arbitrabatur, quod finis istius imperii instaret. Verum cum novi Domini, in mensibus Septembrem atque Octobrem anni MCCCXLVI, legendi essent, accidit, ut Robertus Leonius summo magistratu potiretur, qui quidem vix adeptus magistratum, postquam omnia in procinctu esse cognovisset, populum ad forum convocavit, novamque Balam seu Dictaturam: quæ omnis Petri partes sequebatur, restituit, à qua porro ii ad munia publica lecti, qui novo regimini convenire judicarentur. Quæ quidem res adeo duces adversarum partium perculit, ut Agnolus Acciavolus Neapolim, Dietisalvus Neronius vero Nicolausque Sederinus Venetias sese fuga reciperent: at Lucas pollicitationibus Petri novaque affinitate fretus, Florentiæ substitit.

Enere omnes, qui fuga sibi consulissent, inter rebelles scripti, universaque Neroniorum familia hinc inde dispersa: inter quos Joannes, id temporis Florentinorum Archiepiscopus (ut majus malum anteverteret voluntario exilio Romanam

Exilia

pro-

scriptio-

nes.

mam concessit. Multi præterea civium, subito discessissent, relegati: gratiæ deinceps Deo, pro restituta Republ. compositaque urbe, publicis solennitatibus actæ, ipsasque inter preces, quidam civium comprehensi, quaestionibus adhibiti, eorumque alii necati, in exilium alii acti fuere.

In ea porro fortunæ varietate, Lucæ Pittii exemplum, inter cætera, conspicuum fuit, siquidem confestim, quantum victoriæ à clade, ignominia à dignitate distare soleat, depræhendere apud ipsum licuit. Nam qui antea ædes suas magna civium copia frequentari consueffet, mox eas solitudine mira deseri conspexit, parentes atque amici per viam ipsum non modo non comitari, sed ne salutare quidem audebant, siquidem alii dignitatibus, alii fortunis spoliati fuerant, atque omnes pariter minis cohercerentur. Aedificia regium ad morem incnota, ab opificibus deseri, beneficia antea in ipsum collata exprobrari, dignitates in vituperationes verti cœptæ, adeo ut alii, qui grato animo quædam in eum antea contulissent, ea tanquam mutua reposcerent, alii antea ad cælum usque eum laudibus efferre consuevissent, modo violentum tanquam & ingratum proscinderent, ut tandem, sero nimis, consilia Nicolai Soderini neglecta doleret, atque porius cum gloria occumbere cuperet.

Illi vero, qui urbe pulsi fuerant, deliberare, qua ratione quam conservare non poterant patriam, recuperarent. Verum Agnolus Acciaivulus, antequam ad alia conanda descenderet, prius animum Petri tentandum censuit, si forte ad reconciliationem via superesset, eam ob rem istiusmodi epistolam ad ipsum dedit.

Rideo fortunæ ludos, ut nimirum ea ad libitum ex amicis hostes, ex hostibus amicos facere consueverit. Meminisse proculdubio potes, qua ratione in patris tui exilio (cujus injuriam propriis periculis anteposui) ego patriam amiserim,

deque

deque vita ipsa periclitatus fuerim , neque unquam , quoad vixi , Cosmum tuamque familiam in honore habere desiii , neque ab ipsius obitu , tibi obesse unquam in animum induxi , licet ingenue fatear , adversam tuam valetudinem , tuorumque liberorum ætatem teneram , adeo me affecisse , ut judicaverim , eum ad modum Rempublic. constituendam esse , ne post tuum obitum patria periclitari posset , hinc ea succedere , quæ egimus , non quidem contra te , sed in patriæ meæ commodum , qua in re , si forte à me peccatum sit , tamen id quod optimo ex animo profectum , præsertim ob præterita mea officia , merito obliterari debeat. Neque etenim crediderim , postquam nimirum familia tua , tam diu fidem meam sibi perspectissimam habuit , nullam apud te misericordiam mihi superesse , omniaque mea merita & officia , unico delicto everfa esse.

Ad quæ Petrus sic respondit , Rîsus tuus isthic facit , ne ego lugeam , nam si tu hic rideres , ego Neapoli lugerem. Fateor te patri meo bene voluisse : verum & tu fateare necesse est , tot tantaque ab eo te recepisse , ut vel inde tanto magis tu nobis , quam nos tibi obstricti simus , quanto facta verbis præstare constat. Postquam igitur si quid benefecisti , præmia condigna tuleris , eo minus mirari queas , si etiam ob male acta plectare. Nec te amor erga patriam exculpate possit , nemini enim unquam persuaseris , hanc urbem minus à Medicæis , quam ab Acciavolis amatam amplificatamque fuisse. Honore ergo vacuus illinc vivas , postquam hic in honore esse noluisti.

Reconciliationis igitur Acciavolus spe omni exclusus , Romam concessit , ibique sese Archiepiscopo aliisque exulibus junxit , omni studio atque cura in id pariter intenti , ut Medicorum causa , de qua tum Romæ agebatur , male audiret : quibus quidem conatibus Petrus vix ægre prospexit , verum opera amicorum eos tandem elusit ,

Ex altera parte Dietisalvus Nicolausque Soderinus, Senatum Venetum in patriam armare nitebantur, quod nimirum sperarent, Florentinos novo bello implicatos, quod ratione administrationis recenti fruerentur, sese vix defendere posse.

Agebat id temporis Ferrariæ Joannes Franciscus, Pallæ Strozzi filius, qui anno x x x i i i, cum patre Florentia pulsus fuerat. Valebat hic inter mercatores fide, atque inter cæteros ditissimus habebatur. Hinc ergo novi Florentinorum exules adgressi, quam facile esset patriam recuperare, demonstrare cœperunt, modo Veneti ea cura sese onerarent: facile vero eo descensuros, si sumptuum pars aliunde suppeditaretur, alias vero difficillime in id consensuros. Facile adhibuit Joannes Franciscus fidem horum consilii, postquam vindictæ studio ingenti teneretur, eamque ob rem omnes suas facultates ipsis liberaliter obtulit.

*Exules,
Venetos
in patriam
conci-
tant.*

Hinc illi ad Ducem Venetorum digressi, exilii sui causam ibi agere, atque affirmare cœperunt, nullam aliam ob causam se pulsos, quam quod patriam suam legibus administrari atque auctoritatem penes magistratum, non apud paucos esse, desiderassent: Petrum siquidem, una cum iis qui partes ejus sequerentur, postquam tyrannorum ad morem vivere consuevissent, per fraudem arma sumsisse, per fraudem eadem ipsis excusasse, per fraudem denique sese patria expulisse: neque eo contentos, etiam Deo intermedio alios, qui in urbe mansissent, circumvenisse, inque ipsis publicis, sacrisque ceremoniis atque solennitatibus, (quo nimirum Deum prodigionum suarum participem haberent) magnum civium numerum in vincula coniecisse, atque impio nefandoque exemplo extinxisse. Quibus quidem rebus vendicandis, in solo Senatu ipsis spem esse, qui quidem libertati innutritus merito eorum vicem misereri debeat, qui libertate sua

sa excidissent. Ergo se concitare contra Tyrannos viros liberos, contra impios misericordes, inque memoriam revocare, qua ratione familia Medicea, Venetorum Reipubl. Imperium Longobardiae excusserit, quando nimirum Cosmus, praeter reliquorum civium sententiam, Franciscum auxilia opemque subministraverit, adeo ut si iusta ipsorum causa minus moveantur, saltem proprio odio, iustoque vindictae desiderio commoveri debeant.

Atque haec quidem postrema verba, eousque *Veneti* in animos Venetorum penetrarunt, ut re delibe- *Florentinos* rata constituerent; Bartholomeo Coglioneo, *belli* copiarum suarum duce, Florentinos quam primum *per-* invadere: copiis igitur quam citissime conscrip- *tum.* tis, ea Herculi Estensi, a Borso Duce Ferratiensi misso junxere. Atque hi quidem primo impetu, quod Florentini nondum in procinctu starent, vicum Doadolanum concremarunt, regionemque vicinam aliquantum vastarunt. Verum Florentini, postquam partes Perro adversae urbe pulsae fuissent, cum Duce Galeazio, Regeque Ferdinando. antiquis foederis pactis redintegratis, Fredericum Urbinatum Comitem copiis suis praefecerant, adeo ut jam amicorum auxiliis stipati, inimicorum motus eo minus aestimarent. Ferdinandus siquidem, Alfonso filio suo duce, subsidia ipsis miserat, Galeazius vero ipse cum suis comparuerat, adeo ut jam iusto exercitu eoadunato, ad Castracaram Florentinorum arcem, ad radices Alpium, quae ex Tuscia in Flaminiam vergunt, sitam, considerent. Hostis interea versus Imolam concesserat, adeo ut non nisi velitationibus, pro consuetudine nimirum istius saeculi, res ageretur, neque ulla ex parte vel arces cingerentur, vel iusta acie configendi copia praeretur, sed potius tentoriis dilatescentes, stupenda ignavia utrinque bellum gererent.

Atque hæc quidem res summo pere Florentinis displicuit, quod nimirum eo bello se implicato cernerent, quod maximos sumptus, præter omnem commodi spem, postularet, eamque ob rem cum legatis, quibus belli cura demandata fuerat, expostulavere: at illi culpa omni in Galeazium translata, quod is autoritate præstaret, verum experientia destitueretur, occasiones cum negligere, beneque monentibus obtemperare nolle querebantur, neque fieri porro posse, eo apud exercitum constituto, quidquam præclari, aut ex commodo Reipubl. tentari posse.

Eam ob rem Florentini Duci significarunt, non mediocriter rebus ipsorum contulisse, quod sua autoritate, atque præsentia exercitum cohonestare atque amplificare voluisset, eamque vel solam rem, ad percellendos hostium animos satis esse. Verum se longe maiorem ipsius atque ditionis ejus, quam propriæ salutis rationem habere, eo enim salvo, feliciter reliqua proculdubio cessura, at eo afflicto, etiam res ipsorum afflictas fore. Ergo non consultum nimis arbitrari, cum diutius Mediolano abesse, non tam quod recenti imperio potiat, quam quod hostes potentissimos atque suspectos habeat, adeo ut aliquid in ipsum machinari conanti, via satis proclivis sit, eam ob rem amice monere, ut relicta copiarum parte, ipse cum reliquo exercitu sese in tutum recipiat.

Placuit id consilium Galeazio, nec aliud suspicatus, Mediolanum suum repetiit. Obstaculo igitur eo amoto, quo Florentinorum duces vera se locutos re ipsa demonstrarent, propius ad hostem succedere, adeo ut justo tandem prælio decertaretur, licet id in mediam usque diem protrahum fuisset, neque ulla partium hætenus inclinasset, nemo tamen ex tantis copiis occubuit, saltem equi aliquot vulnerati, præterea utrinque aliqui milites capti fuere.

Cum

Cum vero jam hyems instaret, atque pro more copiarum hyberna deducenda essent, Bartholomeus quidem cum suis versus Ravennam concessit, Florentini vero in Tusciam, Regis tandem Ducisque copiarum ad sua divertere. Postquam igitur hoc bello nihil in urbe (quod exules Florentini polliciti erant) motum fuisset, porro stipendia deficerent, de transactione agi coeptum, quæ haud magno labore utrimque obtineri potuit. Exules eam ob rem omni tandem spe exclusi, alii alia in loca sese recepere. Dietisalvus Ferrariam concessit, ibique à Borso exceptus fuit. Nicolaus Soderinus Ravennam migravit, ibique à Venetis parce sublevatus consenuit, vitamque deposuit. Obtulerat vir ille opinionem justæ atque animosæ, verum in consiliis dubii tardique: unde quidem factum est, ut justiciæ signifer, occasionem vincendi amitteret, quam privatus recuperare postmodum frustra tentaret.

Illi porro civium Florentinorum, à quorum partibus victoria steteret, posteaquam ipsis vicisse non satis esset, nisi præterea injuriis omnis generis inimicos atque suspectos opprimerent, cum Bardo Altovitio, qui vexillo Justiciæ potiebatur, egere, ut denuo civium alios dignitatibus, alios urbe ipsa pelleret, qua quidem re tam sibi potentiam, quam inimicis metum perperere, licet potentia sua cum admodum abuterentur, ut Deum omnem civitatem, istorum prædæ exposuisse, videretur. Quarum quidem rerum Petro rarè in-

*Nova
proscri-
ptiones.*

ex parte plebem restauraret, constituit splendida nuptias filii sui Laurentii, cui Claricent^{em} Ursinam matrimonio junxerat, instituere, quæ porro ea magnificentia sumptuque peractæ fuere, quæ tantum virum decere videbantur, plurimique dies novis saltationum, conviviorumque præcorum ad morem generibus, insumptifuerunt. Quibus, ad demonstrandam Mediceæ familiæ potentiam, accessit conflictus equestis, quo prælium ad amissum iustum exprimebatur, præterea expugnationis arcis eam ad rem fabrefactæ, omnia visu jucundissima, magnæque industria atque dexteritate confecta.

Hæc dum cum ad modum Florentiæ agerentur, interim reliqua Italia pace quidem fruebatur, verum ob Turcæ potentiam summæ angebatur, qui victoriæ suæ insistent, jam Euboiæ Insulam, maxima cum Christiani nominis infamia, occupaverat. Sub id tempus animam exhalavit Borſus Ferrariæ dux, successore Hercule fratre relicto. Diem quoque suum obiit Sigismundus Malatesta Ariminensium regulus, perpetuus sedis Romanæ hostis, cui successit filius nothus Robertus, qui postea inter imperatores Italiæ clarus fuit.

Excessit quoque è vivis Paulus Pontifex, qui successorem habuit Sixtum quartum, prius Franciscum Savonensem appellatum, extremæ conditionis fæcisque virum, qui tamen sua virtute, primo ordini universo S. Francisci præfectus (Generalem vocant) postea Cardinalitium galærum meruit. Fuit hic primus Pontificum, qui re ipsa demonstraret, quanta Pontificum potestas esset, multasque res, quæ hæctenus exores audiremetuissent, sub Pontificia authoritate lateſcere posse. Alebat inter familiares suos duos, qui omnium opinione ipsius filii erant, quos tamen magis honesto nomine palliaverat, Petrum unum, quem utpote regularem, ad Cardinalitiæ dignitatem, titulo S. Sixti, evexit, Hieronymum alterum, quem

*Paulus
Ferrariæ
Dux
obitus.*

*Paulus
Pontificis
mors
Sixtus
I^{us}.
Pontif.
primus
Pontificia
potestas
status
auctoritas.*

quem Forojulio donavit, expulso inde Antonio Ordellaffio, qui eam urbem una cum suis majoribus, aliquot sæculis in potestate habuerat. Atque *Filios* hæc quidem ambitio, ipsius autoritate apud Ita-*provin.* liæ Principes haud mediocriter profuit, adeo ut *ciis do-* omnes ejus amicitiam ambirent, Duxque eam ob *nat.* rem Mediolanensis, Catharinam filiam suam notham, Hieronymo locaret, dotis loco utbe Imola attributa, qua non adeo dudum Taddeum Alidossium spoliaverat. Præterea inter eum Ducem, Regemque Ferdinandum, amicitia nova affinitate firmata fuit, Elisabetha nimirum, Ferdinandi ex filio Alfonso nepte, Ducis filio Joanni Galeazio elocata,

Agebatur ergo in Italia satis quiete, maximaque eorum Principum cura, alii alios observare, movisque affinitatibus, amicitiiis, atque fœderibus sibi prospicere. In tanta vero pace, Florentia à civibus suis misere afflicta erat, Petrusque, motibus oppressus, ambitionem eorum cohercere non poterat, nihilominus, quo conscientia suæ satisfaceret, atque ruborem illis incuteret, convocatis ad sese omnibus, eos hunc ad modum affari cœpit.

Nunquam mihi persuaderi passus fuisset, ea tempora mihi expectanda, ut mores rationesque amicorum, ad inimicos amandos, locoque victoriæ adeptæ, cladem desiderandam me provocare possent: credideram nimirum, me istiusmodi homines mihi conjunxisse, quorum cupiditates circumscriptæ essent, nec termino mensuraque destituerentur, quibus porro sufficeret, in patria securos, honoratos, & quod summum est, ab hostibus immunes, & vindicta exsatiatos vivere. Verum nunc demum agnosco, quantopere ea opinione aberraverim, utpote qui non satis naturalem omnium hominum conditionem, eoque minus vestram, perspectam haberem: siquidem vobis non sufficit, tanta in urbe Principum loco inque vos solos collatas esse dignitates, honores

atque commoda, quæ antea multorum civium honori commodoque satis erant, non sufficit vobis fortunas inimicorum inter vos divisas, non sufficit vobis oneribus publicis immunes esse, iisque pro arbitrio vestro reliquos affligere posse, nisi porro omni injuriarum genere quemvis infestemini. Vos nimirum ii estis qui vicinos vestros fortunis emungitis, vos justiciam Venalem habetis, vos liberas sententias averfamini, vos pacificos opprimitis, insolentes contra extollitis. Neque crediderim, in universa reliqua Italia, tot violentiæ avaritiæque exempla occurrere, quot in hac sola urbe conspiciere licet. Ergo ne patria hæc nostra nobis vitam dederit, ut eandem ei eripiamus? Victoriæ nobis pepererit, ut eam evertamus? honore nos affecerit, ut eam infamemus? Polliceor ergo vobis ea fide, quæ à viris bonis dari expectarique possit sincerissima, quod si cum ad modum vos gerere perrexeritis, ut victoriæ meæ mihi pœnitendum sit, tum etiam me ita res meas acturum, ut vos male victoriæ usos propediem pœniteat.

Mors

*Petri
Medici*

Ad ea cives illi respondere, quæ tempore locoque convenire arbitrarentur, verum nihil ab instituto cessere. Adeo ut tandem Petrus Agnolus Acciavolum, clam Casaggiolum ad se evocaret, & cum eo de conditione urbis diu conferret. Neque quidquam dubii est, cum nisi morte præventum, omnes exules in patriam revocatum fuisse, quod eorum rapinas, qui in ea manserant, ea ratione tandem coherceret. Verum honestissimis istis conatibus mors adversata fuit, siquidem morbo tam corporis, quam animi angustis oppressus è vivis excessit, ætatis anno 1111. Cujus quidem virtutem atque bonitatem penitus explorare, patriæ non licuit, quod nimirum Cosmum patrem, ad extremum fere vitæ actionum suarum arbitrum habuerit, eosque qui superfuere annos, inter civiles discordias morbosque exegerit.

Ex-

cepit corpus ipsius templum ad S. Laurentium
 cusque patri contiguus, funusque paratum eo
 splendore, qui tantum civem decebat. Reliquit
 perstitit duos filios, Laurentium nimirum at-
 que Julianum, qui licet magnam de se spem polli-
 rentur, eos aliquando Reipublicæ magno usui
 esse posse, nihilominus juventute eorum plerique
 non mediocriter angebantur.

Erat id temporis inter primos Reipubl. mode-
 ratores, qui reliquos omnes longe intervallo an-
 teiret, Thomas Soderinus, cujus prudentia atque
 auctoritas non modo Florentinis, verum etiam
 in universis Italiæ Principibus perspektissima erat
 Atque hunc quidem, ab obitu Petri, universa ci-
 vitas observare, multique civium ad eum, tan-
 quam caput Reipubl. commovere, Principumque
 alii literas ad ipsum dare cœperant: verum post-
 quam prudentia polleret conditionemque tam
 suam, quam Mediceæ familiæ, optime explora-
 tam haberet, iis respondere recusavit, cives vero
 qui officii gratia ad ipsam commovebant, mo-
 nuere, non suas, sed Mediceorum ædes convenien-
 das esse. Quo vero re ipsa præstaret, quod verbis
 se velle demonstraverat, convocatis præcipuis fa-
 miliarum ducibus, ad ædes divi Antonii, præ-
 sentibus porro Mediceis fratribus, longo gravi-
 que sermone, de conditione urbis, de ipsa Ita-
 lia, de ingeniis Italorum Principum, eorumque
 consiliis, perorare cœpit, cujus hæc erat finis,
 quod Florentinis concordibus esse inque pace
 citra divisiones in urbe, extraque eam sine bellis
 vivere constitutum esset, tum necessario ambos
 istos juvenes observandos, atque Mediceæ fami-
 liæ auctoritatem servandam esse. *Homines siqui-*
dem ad ea agenda, quæ facere jam assueverint, nun-
quam difficulter ferri, novas res sicuti cito arripere, ita
facile omitti negligique solere, semperque fuisse procli-
vis, eam potentiam conservare quæ longinquitate
temporis invidiam superaverit atque exstinxerit, quam
 novam

*Firma- novum suscitare, quæ postmodum permultas ob ratio-
sum Me nes facile opprimi queat.*

disceorū Post Soderinum Laurentius, quantumvis juve-
imperii nis, tanta cum gravitate atque modestia differere
cœpit, ut omnes in spem erigeret, talem eum ali-
quando fore, qualem se postmodum exhibuit. His
ergo approbatis, Laurentius atque Julianus, tan-
quam urbis Principes observari cœpere, illi ve-
ro Thomæ consilii obtemperabant. Igitur cum,
tam intra quam extra urbem, omnia in tranquillo
essent, neque aliquo bello communis quies in-
terturbaretur, accidit, ut inopinati motus ori-
rentur, ex quibus futuras calamitates ominari li-
cebat.

Inter familias, quæ ex Lucæ Pittii partibus ever-
sæ fuerant, etiam Nardorum compræhendeba-
tur, siquidem Salvester una cum fratribus, utpote
ejus familiæ ducibus, primo in exilium pulsî, post-
modum ex bello, à Bartholomæo Coglione moro,
inter rebelles scripti fuere. Horum fratrum Ber-
nhardus erat adolescens, promptus pariter atque
audax. Atque hic quidem, postquam ob egesta-
tem exilium ferre non posset, neque, ex pace con-
stituta, quidquam spei sibi superesse cerneret, ali-
quid conandum ratus, quo novum bellum suscita-
retur, eo animum adplicare cœpit. *Sapientia siqui-
dem ex infirmis initiis, res maxima enascuntur; ma-
gis enim proclive est rem captam sequi, quam eam ab
initis movere.*

Exulum Pollebat Bernhardus familiaritate apud Pra-
contra tentes, inque agro Pistoriensi, imprimis verò apud
conatus. Palandranos, quæ quidem familia, licet rustica,
hominibus, iisque, pro reliquorum Pistoriensium
more, in armis atque sanguine nutritis, abunda-
bat. Noverat præterea, hos animo ab alienato esse,
quod nimirum inter sua dissidia à Florentinis
male mulctati fuissent, Pratenium porro ingenia
explorata habebat, quod ii nimirum avaræ atque,
superbe se haberi prætulerant, nec ipsum ibi late-
bant.

rat, qui male erga Remp. affecti essent. Adeo ut accuratius perpensa, ipsum in spem erigerent, esse in Tuscia, si Pratenfes rebellare contingeret, incendiam suscitari, cui fovendo tot faces, adiq; suppeditarentur, ut testiugendi illius potestas haud in arbitrio Florentinorum futura sit.

Voluit hoc consilium Dietisalvo commune esse, umque interrogavit, si sibi Prato potiri obtineret, quænam auxilia, ejus intermedio, à Principibus exspectanda essent? Videbantur quidem Dietisalvo consilia ea discriminis plena, atque vix iuccessura, verum postquam alieno periculo, fortunam sese denuo experiri posse animadverteret, Bernhardum, ut constanter pergeret hortari, ei que à Bononiensibus, Duceque Ferrariz, auxilia certissima polliceri cœpit, modo ipse Pratum occupatum in quindecimum usque diem defenderet. In spem igitur optimam Bernhardus, pollicitationibus istis erectus, furtim Pratum sese conduxit, ibique re cum aliquibus communicata, eos quam paratissimos nactus est: eodem animo atque desiderio ergo apud Palandranos deprehenso, dieque jam ad rem perpetrandam constituto, omnia accurate Dietisalvo significavit.

Regebat id temporis Pratenfes Florentinorum nomine, Cæsar Petruccius, cui, sicuti etiam cæteris id genus hominibus receptum erat, portarum claves ad se recipere, easque egredi aut ingredi cupientibus, tempore præsertim minus intuto, committere. Id ergo Bernhardus non nescius, congregatis die præstituto Palandranis, ante diluculum ad portam Pratensem, quæ Pistoriam spectat, centum circiter viris stipatus, furtim successit, ii que qui in urbe consilium noverant, etiam ipsi clanculum armis sese munire cœperant, eorumque unus Rectorem claves petierat. Atque is quidem, cum eventum minime veritus, servo cuidam cura clavium demandata, haud difficilem sese præbuerat. Verum inter eundem claves.

fetto.

Qui Prae- ferro erepta, portaque urbis reſerata, Bernhardo
tum fur- cum ſuis, via ad penetrandum in urbem pate-
tim oc- facta fuit: qui quidem iis, in urbe qui armati
cupant. erant, conjunctus, in duas partes agmen ſuum
 diſiſit, una quarum à Salveſtro Pratenſe ducta,
 arcem occupavit, altera, Bernardo duce, Palati-
 tium cœpit, Cæſaremque unâ cum omni familia
 cuſtodix mandavit. Inde in forum progreſſi, li-
 bertatem vocare cœpere. Jamque dies aderat,
 multique Pratenſium, ad turbas iſtas, in forum
 confluerant: qui quidem, cum arcem unaque
 Palatium occupatum, Rectoremque in vinculis
 eſſe audirent, attoniti ad eam rem, authoris ne-
 ſcii, hærebant. Octoviri inrerim, penes quos rei
 ſumma eſſe ſolet, in æde publica congregati, quid
 iſpis agendum eſſet, deliberabant.

Bernhardus ergo, poſtquam ſatis diu urbem cir-
 cuſiſſet, neminemque movere animadverteret, co-
 dem ſeſe contulit, Octoviriſque expoſuit, ſe pro
 libertate iſpis paranda, patriaque ſua à ſervitute
 vindicanda iſtud conſilii cœpiſſe: cogitarent
 ergo, quantæ id gloriæ, iſpis ſit futurum, ſi arma
 cœpiſſent, ſequæ libertatis vindicem ſequeren-
 tur, eaque opera æternam ſibi iſpis famam quie-
 temque compararent. Neque deſiit priſtinam li-
 bertatem, præſentemque conditionem iſpis in
 memoriam revocare, porro auxilia iſpis certa
 polliceri, modò aliquot ſaltem dies Florentino-
 rum exiguis copiis, quas iſpi imperata cogere
 poſſent, obſiſtere vellent, modum præterea in iſpa
 Florentia fore, quamprimum Pratenſes deſeciſſe,
 ſi perſpectum habuerint.

Nihil Octoviri hiſ rationibus permoti, igno-
 rare ſeſe aiebant, Florentia an libera an ſerva age-
 ret, utpote quod ſcire iſporum nihil referret, id ve-
 rò ſcire, nunquam ſe aliam ſervitutem, quam eam,
 qua Florentinis obſtriçti ſint, expetiviſſe, à qui-
 bus porro nunquam tanta injuria affecti fuerint,
 ut arma contra eos ſibi capeſſenda ſint. Monere
 ergo,

ergo, ut Rectorem libertati restituat, seque unum
suum suis mature discrimine eripiat, in quod præ-
ter rationem sese præcipitasset.

Bernardus ad ea nihilo consternatior, ad ea,
quæ precibus non poterat, minis metuque obti-
nenda, animum convertere cœpit, atque quo
Pratenfes terreret, Cæsarem necandum esse, duxit.
Eum igitur ex vinculis proractum ad fenestras
Palatii suspendi iussit. Erat jam Cæsar, laqueo col-
lo inserto fenestris proximus, nihilque præter
mortem exspectabat, quando Bernhardum ocu-
lis pervestigatum, sic compellare cœpit.

Arbitratis fortassis Bernharde, si me necaveris,
Pratenfes eo facilius tibi morem gesturos, verum
plane contrarium eventurum experiere: reveren-
tiam siquidem, qua Pratenfes Rectores, à Republ.
Florentina hac missos, prosequi solent, tantam
esse noveris, ut si hac atroci injuria me affici con-
spexerint, id apud ipsos tam immane tibi odium
concitaturum sit, ut inde tuum exitium certo de-
pendeat, ergo non cades, sed vita mea, victoriam
tibi comparere potest. Quod si etenim ea, quæ
tū cupis, à me ipsis injuncta fuerint, facilius meo
quam tuo imperio concedent, eaque ratione, si
ego tuam voluntatem sequar, voto proculdubio
potiêre.

Videbatur Bernharde, utpote jam consilii in-
opi, hanc rationem minime contemnendam esse,
vocato ergo Cæsari injunxit, ut ex meniana, quæ
ex Palatio forum spectabat, populum ad paren-
dum hortaretur, quibus à Cæsare peractis, ille
quidem in vinculo denuo conjectus fuit.

Jamque impotentia conjuratorum deprehendi
cœpta multos Florentinorum, qui Pratum habi-
tabant, in forum convocaverant, inter quos Geor-
gius Ginorius, eques Rhodus, recollecto animo
primus fuit, qui arma capeßere, atque aliis stipa-
tus, in Bernhardum hinc inde discurrentem, mo-
doque precibus, modo minis populum concitan-
tem

*Prato
exules
puls.*

tem tanta virtute moveret, ut eum tandem sanctum in potestatem redigeret. Hinc facile porro fuit, Rectorem ex vinculis eripere, atque demum ceteros profligare, nam cum illi exiguo numero hincque inde dispersi essent, fere omnes aut capti aut interfecti fuere. Interim ejus rei fama Florentiam delata, eaque ut fieri solet, in majus exaggerata fuerat, Pratum nimirum occupatum, Rectorem cum universa familia obruncatum, urbem hostibus plenam, Pistorienses in armis, multosque eorum civium conjurationis participes esse: adeo ut subito omne Palatium civibus repleretur, qui ad Dominos ea de re consultum, concesserant.

Agebat id temporis Florentiæ Robertus Sanseverinus dux belli celeberrimus, quem Florentini, iis cum copiis, quas subitarias cogere poterant, Pratum ablegandum, censuerunt: huic ergo injunctum ut quam proxime ad urbem accederet, omnemque rem accuratissime exploratam Reipublicis significaret, idque remedii conferret, quod negotium, ipsiusque prudentia requirere videbatur. Ille vero vix arcem ad Campos prætervectus erat, cum puncio, à Cæsare missus, edoceret, Bernhardum captum, complicesque partim profligatos, partim cæsos, omnemque motum compositum esse. Florentiam ergo eo regresso, paulo post Bernhardus in vinculis eodem conductus fuit: quæstioni porro adhibitus impotentia conatum detecta, maluisse se Florentiæ mori, mortemque aliquo egregio facinore illustrem esse, quam in exilio vivere asseveravit.

Motu ergo isto, dato pariter & extincto, cives ad pristinum vivendi genus redire, coque imperio, quod agere stabilivissent, & firmassent, nullam cuiusquam habita ratione, pro libidine frui cœpere. Quæ quidem urbi ea mala producere, quæ ut plurimum diuturnam pacem comitari solent: juvenus siquidem, præter solitum fræno solutior, in conviviorum, istiusque generis libidinum ap-

parata

rata ultra modum insumebat, otiosaque alei
scortationibus, tam temporis quam fortuna-
um jacturam faciebat, omneque studium eo de-
nebat, ut splendide vestitis, inque sermone astu-
ris atque mordacibus esse liceret, siquidem is, qui
hios dextre perstringere novisset, reliquorum pru-
entior habebatur.

Atque hi quidem mores, ab aula Ducis Medio- *Florenti-*
anensis, non contemnendum incrementum sum- *ni mores*
ere. Dux siquidem una cum conjugē, voti, ut *corrup-*
lixerat, adimplendi causa, una cum universa aula, *tissimo.*
Florentiam concesserat, ibique eo splendore ex-
ceptus fuerat, qui tantum Principem, urbi que
antoperē amicū, decebat. Quo quidem tempo- *Dux*
re, id urbi nostræ spectare contigit, quod hactē- *Med. je*
nus, in eum usque diem, visum nunquam ibi fue- *junio*
rat, Ducem nimirum, omnemque universæ aulae *quadra-*
comitatum, tempore quadagesimali, quo à car- *gesimali*
nibus abstinere constitutum est, nulla vel Dei, *valedi-*
vel sedis Apostolicæ habita ratione, carnibus exsa- *cit.*
turari.

Ergo cum multo apparatu variâ spectacula, in *Templū*
ejus honorem, exhiberentur, interque alia in ipsa *S. San-*
S. Sancti xde, missio Paracleti ad Apostolos, ocu- *cti à*
lis conspicienda proponeretur, multisque ut sit, *Deo vin-*
vocibus res ageretur, igne fortuito latius evagan- *dice l-*
te, omnis ea xdes incendio absumpta, multisque *gne ab-*
inde persuasum fuit, Deum indignatum, istud iræ *sumtum.*
testimonium nobis exhibere voluisse. Quod si
ergo Duci urbem nostram scortorum, libidinis,
luxus, morumque ab omni bene constituta Rep.
alienissimorum, plenam offendere licuit, eam sa-
ne discedens omni ea postea cumulatissimam reli-
quit. Visum ergo quibusdam bonis civibus, ne-
cessario libidinem istam legibus coercendam
esse, eamque ob rem vestibus, funeribus, atque
conviviis leges scripsere.

In ea porro tranquillitate atque pace, novi mō-
tus denuo Tusciam turbavere. Offendēre forte
quidam.

Volaterranorum defectio

quidam civium Volaterranorum, in eo agrovnam aluminis, cujus ii utilitate perspecta, quohabebant, tam qui autoritate eos tuerentur, quam in sumptus convenirent, quosdam Florentinorum civium in societatem vocatos, ejus lucri participes esse voluere. Fuit res ista sub initum (quod ut plurimum in re nova usui venire solet) à Volaterrano populo neglecta, verum commodum, quod inde proveniebat, sero tandem perspectum, tum demum obviam eundem esse censuere. Disputatum eam ob rem in ipsorum consiliis, inquamvisum, fructus publicis in agris repletos, in privatorum commodum cedere. Tandem oratores Florentiam, ea de causa consultum, mifere, negotium quibusdam civibus demandatum, quibus sive corruptis, sive quod æquum censerent, placuit, Volaterranum populum rem iniquam petere, dum cives eo lucro, quod propria industria, atque labore parassent, spoliare cuperent, venasque illas privatorum, non populi esse debere. Porro æquum esse, ut venarum domini, annuam pecuniam Volaterranis inde dependeant, eoque superiores eos agnoscant.

Atque hæc quidem decisio, non modo nihil adminuenda, sed potius ad inflammanda odia, concitandosque motus, apud Volaterranos valuit: adeo ut nihil vel in consiliis, vel universam per urbem, jam aliud ageretur, dum nimirum populus ea, quæ sibi erepta esse prætendebat, reponeret, privati vero ea conservare niterentur, quæ industria sua primum parta, postmodum Florentinorum sententia ipsis adjudicata fuerant: adeo ut inter eas altercationes civium non possemus, cui nomen Pecorino, postque ipsum alii non pauci, qui ad eum concesserant, interficerentur, ædesque ipsorum deprædatæ atque igne absumptæ, eodemque impetu vix à Rectoribus, qui Florentinorum nomine præerant, temperatum.

His

His eum ad modum perpetratis, ante omnia
 crescere, legatos Florentiam mittendos atque
 magistratui Florentino rem omnem exponendam,
 mandumque petendum esse, ut sibi antiqua pacta
 servarentur, eoque casu pristinum ad imperium
 sese reversuros pollicerentur. Agitabatur causa
 in utramque partem. Thomæ Soderino videba-
 tur, Volaterranos recipiendos esse, quibuscunque
 tandem conditionibus sub imperium reverti
 mallent, neque etenim ea jam tempora esse,
 quibus istiusmodi incendium, cujus impetu Flo-
 rentia conflagrare haud difficulter posset, resu-
 scitetur, metuendum siquidem esse tam ingeni-
 um Pontificis, quam Regis potentiam, neque
 nimium in amicitiam Venetorum Ducisque re-
 cumbendum, postquam non satis exploratum sit,
 quanta vel fides penes istos, vel virtus apud Du-
 cem sperari debeat, tritum illud adagium subne-
 ctens, *potiorem esse macilentam transactionem, quam
 pinguem victoriam.*

Ex altera parte Laurentio Mediceo videbatur,
 occasionem sibi oblatam, qua consilii prudentiæ-
 que vires explicare, testarique palam posset: cum
 ergo præterea ab iis accenderetur, qui authorita-
 ti Thomæ invidebant, omnino Volaterranorum
 temeritatem armis coercendam esse constitui,
 nisi etenim hi memorando exemplo, cotrigeren-
 tur, etiam alios, omni metu atque reverentia ex-
 cussis, idem pariter, ad quamvis levissimas occa-
 siones, conaturos.

Bello igitur decreto, responsum Volaterranis
 fuit, non posse Florentinos his deinceps pactis in-
 sistere, quæ ipsimet jam dudum violassent, eam
 ob rem, aut sese arbitrio Florentinorum commit-
 terent, aut bellum exspectarent. Domum ergo re-
 versis oratoribus, Volaterrani ad defensionem se-
 se accingere, neque modo urbem munire, sed
 etiam omnium Italorum Principum auxilia ro-
 gare cœpere, verum à paucis admissi, Senensium
 solum-

*Bello
 Volate-
 rani pe-
 titi.*

solummodo, atque Plumbini Domini pollicitationibus onusti, domum rediere.

Florentini, quibus omnis victoria in celeritate reposta videbatur, coacto peditum x m. equitum vero i m. exercitu, imperatore Friderico Urbinitum domino, agrum Volaterranum facile occupare: Inde obsidione urbem cinxere, quæ quidem in loco editiore, atque fere omni ex parte præcipiti abruptoque sita, nullibi, quam versus adem S. Alexandri, oppugnari poterat.

Conduxerant Volaterrani defensionem suam, circiter mille stipendiarios, qui quidem cum animosam Florentinorum oppugnationem experti essent, atque de urbe tuenda jam desperassent, ad defensionem lenti, verum ad injurias, quibus Volaterranos indies opprimebant, promptissimi erant. Ergo miseri illi cives, postquam tam extra urbem sese strenue oppugnari, quam intra eam deplorandum ad modum opprimi animadvertent, omni salutis spe abjecta, de transactione cogitare cœpere, atque tandem, cum nulla conditio ipsis alia pateret, victorum arbitrio sese dedere. Reseratis ergo portis, Florentinorum legati, introducta maxima exercitus parte, in Palatium, quo in loco priores urbis erant, sese recepere, eosque ad sua se recipere iussere: quorum quidem unus, intereundum, à milite quodam, ignominioso loco, spoliatus fuit. Ex hoc porro initio (ut nimirum homines ad mala quam ad bona proniores esse solent) calamitas urbis originem sumsit, ut quæ integrum diem prædæ militum exposita, ac direpta, foeminis, etiam locisque sacris nihil tutum esset, siquidem militum ramii, qui eam defendendam sumserant, quam qui eam oppugnaverant, omnibus fortunis eam denudarent.

*Misere
direpti.*

Fuit hæc victoria summa lætitia à Florentinis excepta, indeque Laurentio, utpote solo ejus consilii auctori, multum existimationis accessit, adeo

leo ut quidam; ex intimis ejus amicis, Thomæ oderino consilium suum exprobraret, ac diceret, Ecquid nunc ais, postquam Volaterram cepimus? Cui ille, At polego eam amissam dixerim, quod si etenim ea per transactionem ad vos reliquisset, tum vobis ea commode atque tuto frui licuisset, postquam vero per vim eam obtinetis, necessario consequetur, ut tempore adverso ea obis oneri, debilitati, atque fastidio, pace vero lammno atque nocumento sit.

Interea temporis Pontifex, qui ditionem, sedi *Pontif.* Pontif. subjectam, in fide atque obedientia per-*Spoletum* sistere vellet, Spoletum, quod ex intestinis odiis *disipit.* ab ea defecerat, diripituravit, inde ad civitatem quam Castelli vocant, quod ea æque contumax esset, desectens, eam obsidione cinxit. Imperabat eo loci Nicolaus Vitellius, cui magna cum Laurentio Mediceo amicitia intetcedebat, quam quidem ob rem ejus auxilia ipsi non defuere, licet non ejus momenti, quæ Nicolaum defenderent, nihilominus quæ primis inimicitiarum inter Sixtum, familiamque Mediceam initiis, fundamento essent, quæ quidem nisi morte Cardinalis S Sixti *aversæ*, proculdubio confestim erupissent, Cardinalis siquidem ille, universam Italiam circumiverat, tandemque Venetias atque Mediolanum, tanquam nuptias Herculis Ferrariz Ducis cohonestaturus, adierat, quo nimirum animos istorum Principum, qua illi ratione erga Florentinos affecti essent, exploraret: verum vix Romam reversus vitam deposuit, non præter suspicionem veneni, à Venetis exhibiti, utpote quibus potentia Sixti suspecta esset, si ipsi animo operaque fratris Petri, diutius uti licuisset.

Licet etenim natura ipsum vilissima origine nasci, postmodum intra cœnobii parietes abjecte vivere voluisset, vix tamen ad Cardinalitiam dignitatem ascenderat, cum tanta ambitione atque superbia efferretur, ut jam non Cardinalitia, sed
ne

Cardi- ne Pontificia dignitas quidem ipsum capere poss
nalitia videretur. Signidem non veritus fuit, istius-
super- modi Romæ convivium celebrare, quod vel Re-
bia & gibus ipsis extra fines videri potuisset, utpote cui
luxus parando, ultra xx florenorum millia absumpta
exem- fuissent.
plum.

Hoc igitur ministro Sixtus orbat, consilia
 sua tardius explicare cœpit. Nihilominus cum
 Florentini, Dux atque Veneti fœdus pristinum
 repetiissent, ejusque amplectendi Pontifici Re-
 gique locum reliquissent, maluit Sixtus cum Re-
 ge in fœdus convenire, atque eo concedendire-
 liquis Italiæ Principibus potestatem facere.

Italia Atque jam Italia in duas partes divisa cerne-
Pontifi- batur, indiesque alia aliaque succedebant, quæ
cis am- odium inter has partes augerent, sicuti de Cypro
bitione obtigit, ad quam Rex aspirabat, à Venetis occu-
in duas patum. Quod quidem occasione fuit, ut Rex at-
partes tioræ fœdere sibi Papam conjungeret.

diftra-
ta. Habebatur eo tempore Fridericus Urbinatum
 Princeps, imperatorum Italiæ præstantissimus,
 qui quidem jam diu Florentinis militaverat. Hunc
 ergo Pontifex, unaque Rex sibi conciliandum
 rati, quo nimirum adversam partem tanto duce
 privarent, ut Neapolim excurrere vellent. Atque
 ipsis morem gessit Fridericus non sine admiratio-
 ne atque suspicione Florentinorum, utpote qui
 ipsi parem cum Iacobo Piccinino fortunam omi-
 narentur, licet contrarium succederet: siquidem
 ubique magno in honore habitus, in ducem por-
 ro istius fœderis lectus fuit. animos præterea
 regulorum Flaminia & Senensium, Rex atque
 Pontifex tentare adgressi sunt, quæ ipsos nimirum
 sibi conciliare, eorumque medio Florentinos eo
 facilius opprimere possent.

Quod quidem Florentini animadvertentes,
 quanto par erat studio atque industria, ambitio-
 ni isti avertendæ incubuere, inque locum Fride-
 rici Urbinatis, Robertum Arminensem substitui-
 tuere

tueri, foedus cum Perusinis pristinum repetivere novumque cum Faventia domino pepigere. Odii porro in Florentinos causam, Pontifex unaque Rex in eo constituebant, quod eos à Venetorum amicitia disjunctos, suasque in partes pertractos vellent, videbatur siquidem Pontifici, neque se auctoritatem sedis neque Comitum Hieronymum ea quæ in Flaminia obtinuerat tuto habere posse, quamdiu Florentinis cum Venetis conveniret. Contra Florentini dubitabant, non quod suam amicitiam expeterent, sed quo in injuriam eorum via proclivior esset, Pontificum foedus cum Venetis distractum cupere: adeo ut inter eas suspensiones, animorumque varietates, integrum biennium, antequam neutri moverent, exigeretur. Primo vero in Tuscia, licet res exigui momenti fuerit, turbatum.

Supererant ex Braccio Perusino belli duce, quod sæpius diximus, celeberrimo, duo filii, Otto & Carolus, atque hic quidem tum puer, ille vero in valle Mesenia, ut superioribus libris demonstravimus, occubuerat: Carolus porro jam adultior, tam ob patris memoriam, quam spem de ipso conceptam, à Venetis vocatus, atque inter turmarum duces scriptus fuit.

Exspiraverat eo tempore obligatio, quæ Venetis tenebatur, quam porro renovari ipsemet recuserat, quod nimirum constituisset, de recuperando patris sui apud Perusinos dominio, fortunam experiri, quod quidem Veneti facile concessere, utpote quibus suetum esset inter turbas imperium amplificare. Concessit ergo Carolus in Tusciam, verum quod res Perusinas, ob foedus cum Florentinis difficiliores, quam pro voto experiretur; nihilominus aliquid memoria dignum effectum dare cuperet, Senenses invadere constituit, quod nimirum istos, ob patris imperia sibi hætenus obstrictos asseveraret, Ergo tanto cum impetu in eos impressionem fecit, ut fere omnem

T

cosum

eorum ditionem turbaret. Atque illi quidem, utpote quibus de Florentinis male suspicari suctum est, facile sibi persuasere, istam calamitatem ex Florentinorum consilio prodiisse, eamque ob rem, tam apud Pontificem, quam Regem doluerunt. Oratoribus præterea Florentiam ablegatis, de injuriis summopere conquesti sunt, dextreque demonstrarunt, eos conatus Caroli vires excidere, habereque eum in quem tanta cum securitate recumbat. Ad quæ Florentini sese excusant, atque polliceri, omni studio sese facturos, quo Carolus ab ipsorum injuriis discedat, eumque ad modum, quo Oratores Senensium petiere, Carolo injunxerunt, ut à Senensibus abstineret.

Ægerime id tulit Carolus, Florentinos nimirum, quod sibi minus opem tulissent, tam sese magna victoria, quam ipsum insigni gloria prohibuisse, exigui siquidem temporis intervallo, urbem ipsam, in eorum se potestatem redactam fuisse, tantam nimirum animi abjectionem atque in defendendo vecordiam, se apud Senenses deprehendisse. Ergo inde digressus Carolus, ad Venetorum stipendia sese recepit. Apud Senenses vero, licet Florentinorum opera, insignis ista clades, ab ipsis adversa fuisset, nihilominus maximum odium mansit, siquidem nihil sese delere iis arbitrabantur, qui eos in calamitatem prius præcipitatos inde postmodum eduxissent.

Hæc dum eum ad modum inter Pontificem, Regem atque Tuscos gererentur, alia calamitas, eaque longe majoris momenti, futurique mali prænuncia, Longobardiam afflixit. Instituebat inde temporis primam apud Mediolanenses juventutem publice, Nicolaus Mantuanus, vir literatus & ambitiosus. Solebat is, seu quod mores vitamque Ducis averfaretur, seu aliam quamvis ob causam, in omni suo sermone, calamitatem eorum quibus sub malo Principe vivendum esset deplorare, eos vero felices habere, quibus in Republica libera

libera vivere, à natura fatoque elargitum fuisset. Omnes siquidem præstantiores viros ex Rebuspl. non ex imperiis prodiisse, illa etenim virtutes alere, hæc vero easdem extinguere, illas virtutem suorum in patriæ commodum convertere, Principes vero eandem extimescere. Eorum vero juvenum quibuscum ætior ipsi familiaritas intercesserat, Joannandreas Lampognanus, Carolus Viscontius, Hieronymusque Olgiatus primi erant, coramque his sæpissima de pessima Principis natura eorumque calamitate, qui ejus sub imperio degerent, disputaverant: tandem eo audaciæ progressus, ut stipulata fide eosdem adigeret, quamprimum id per ætatem licuisset, sese patriam ab ejus Tyrannide vendicatuos. Cum ergo adolescentuli desiderio isto plane imbuti essent, idque temporis successu sensim cum ipsis adolevisset, factum est, ut mores vitæque Ducis, injuriæ porro ipsi sinet ab eo illatæ, ejus effectum maturarent.

Erat Galeazius libibinosus pariter & crudelis, *Galea-* idque plurimis exemplis testatum, summum ipsi *xii Du-* odium concitaverat, siquidem non sibi satis- *cis Ty-* factum putabat, illustres nobilesque foeminas cor- *rannis.* rumpere, nisi porro easdem proderet, neque nece hominum contentus, nisi novo quodam crudelitatis genere illi languerent. Non præter suspicionem præterea erat, quod matrem occidisset, postquam etenim ea præsentem, vix se Principem esse arbitraretur, eum ad modum sese erga eam exhibere cœpit, ut ea Cremonam dotis loco adeptam, reperere constitueret, quo in itinere, subito morbo correpta, interiit, quo quidem veneni, à filio exhibiti, suspicionem non paucis peperit. His accedebat, quod Dux, sæminarum intermedio, Carolo atque Hieronymo stuprum intulisset, Joannemque Andream in possessionem Abbatiz Miramondanæ, quæ à Pontifice ejus propinquo concessa fuisset, immittere recusasset.

Infidia Hæ ergo privatæ injuriæ, desiderium liberan-
in Galea dæ patriæ, adolescentes istos exacuere, spe-
 rant. nimirum, modo Ducis interficiendi con-
 tum succedere contingeret, non modo nobiles,
 verumetiam universum populum ad auxilia con-
 volaturum. Re ergo inter ipsos constituta, sæpi-
 sime convenire (pristina siquidem familiaritas su-
 spicionibus ansam præripiebat) deque negotio
 deliberare, firmandisque animis vaginis eorum
 pugionum, quos ei cædi destinaverant, inter se
 certare, modoque pectus, modo latus invicem
 ferire: tandemque de loco & tempore disputare,
 In arce rem aggredi intutum, in venatione incertum
 pariter & periculosum, in obambulationibus
 per urbem difficile, in conventibus dubium vide-
 batur. Eam ob rem, publico solennique die fe-
 sto, quo certo proditurum constaret, ipsisque
 convocandorum eo amicorum facultas esset,
 ipsum opprimendum constituere, prætereaque
 firmavere, si forte alterum eorum, quacunque
 de causa, à satellitio Ducis impediri continge-
 ret, nihilominus reliquis, vi ferroque per medios
 hostes via patefacta, eandem omnino perpetranda
 esse.

Agebatur annus MCCCCLXXVI, festusque natalis
 dies Christi prope erat. Cum igitur Duci consue-
 tum esset, sacro S. Stephani die, protomartyris
 istius ædes solenniter accedere, constituere con-
 jurati eo loco & tempore rem perficere. Ergo cum
 ea dies adesset, ipsi armatis quibusdam amicis at-
 que familiaribus, tanquam Joanandrea suppetias
 laturo, cui nimirum decretum esset, contra æmu-
 lorum voluntatem aquæductum occupare, ad
 ædes istius martyris, ut à Duce veniam prius pe-
 xituri, ivere, quem porro in locum, multos ami-
 corum atque necessariorum, aliis aliisque sub ti-
 tulis convocaverant, quod nimirum sperassent,
 modo eædes perpetrata esset, omnium auxilia ipsis
 parata fore.

Decre-

Decreverant siquidem Duce interfecto, ea armatorum turba se cingere, eamque in urbis partem sese recipere, in qua plebem facilius motam iri arbitrarentur, atque deinceps conjugem Ducis, principesque consiliarios opprimere: existimabant siquidem, plebem famelaborantem, haud difficulter moveri posse, præsertim si ædes Ceccii Simonettæ, Joannis Bottii, Franciscique Lucani, qui inter consiliarios primi erant, diripiendæ prostituerentur: eaque tandem ratione tam sibi ipsis prospicere, quam libertatem patriæ restituere confidebant.

Re ergo omni ex parte constituta, obfirmatoque ad eadem animo, Joanandreas una cum reliquis satis mature in templo comparuere: auditis porro sacris, Ioanandreas ad statuam S. Ambrosii conversus, sic orare cœpit. *O pater præsesque hujus urbis! tibi animus noster finisque obquem tanto discrimini nos exponimus, abundantissime perspectus est: sis ergo propitius hisce conatibus nostris, atque iusticiam promo vendo, injusticiã tibi displicere testetur.*

Ducem porro, qui ad templum sese accingebant, multa imminens mortis præsagia moram Mens mali vere: primo etenim thorace ferreo (quod alias præsaga sapius consueverat,) indutus, cum subito, tanquam impedimento esset, reposuit, inde sacra in arce peragi iubens, sacrorum ministrum cum omni sacra suppellectile ad S. Sthephanum concessisse, compertum habuit: Episcopum porro Comensum, cum id officii sibi sumere cuperet, non infirmis rationibus id detrectantem, omisit, adeo, ut fere necessitate ad templum inque publicum cogeretur. Antequam vero eo pergeret, vocatis prius Ioanne Galeavio Hermeteque filiis, iisque complexis, iterumque exoscularis, vix ægre eos dimittere visus est. Tandem exeundi certus, arcem medius inter Ferrariensem Mantuanumque Oratores egressus, ad templum ire perrexit.

Interea temporis conjurati, ne quam de se suspicionem moverent, frigoriq[ue] immensio se subducerent, in cubiculum Archipresbyteri; quo amico utebantur, sese receperant, verum Ducem jam adesse edocti, mox in templum regressi, Joannes quidem Andreas una cum Hieronymo dextram, Carolus vero sinistram, templum ingredientibus, occupavere. Atque jam ii qui Ducem praecedebant, templum ingredi coeperant, postque eos Dux ingenti turba stipatus, prout nimirum solennitate illa dignum erat. Primi Lampognanus atque Hieronymus movere, atque hi quidem, tanquam turbam amoturi, ad Ducem penetrantes, brevibus acutisque gladiis, quos manibus occultaverant, in ipsum, impetum fecerunt:

*Galea-
rins in
templo
strucida
tus.*

Lampognanus duo ipsi vulnera, unum ad ventrem, alterum ad gulam inflixit, Hieronymus item gulam, pectusque hausit. Carolus Viscontius, quod portæ vicinior steterisset, jamque Dux ipsum praeiterisset, à tergo eum invadens, dorsum scapulumque feriit: atque sex quidem hi iactus, tanta celeritate sese invicem subsecuti sunt, ut Dux, priusquam à nemine quidquam ejus rei animadversum fuisset, jam prostratus exanimisque jaceret, cui vix licuit, semel sacrae virginis nomen occumbendo vocare.

*Pestque
ipsum
conjura
ti.*

Duce igitur prostrato, omnia tumultum misceri, gladii evaginari, atque alii (ut in casibus insperatis evenire solet) templum deserere, alii ad tumultum confluxere. Verumtamen ii, qui Duci propinquiorens fuissent, atque homicidas agnovissent, eos persequi coepere. Ergo Joanandreas, quo ex templo sese subduceret, inter foeminas sese recepit, postquam vero hæc pro more sederent, satisque implicatae essent, vestibulis earum impeditus atque intricatus, à Ducis circumpedaneo quodam deprehensus interfectusque fuit, eundem etiam exitum Carolus habuit. Hieronymus vero frequenti populo sese immiscens, atque clamé

Templo

Templo subducens, postquam complices occubuisse animadverteret, consilii inops, ædes repetiit, at à patre fratribusque exclusus fuit. Sola mater misericordia mora, seni cuidam sacrorum ministro, veterique amico, filii salutem commendavit: qui suis eum vestibus indutum, ad suas ædes saluum recepit, ubi biduum moratus, non præter spem à plebæ motum iri, postquam nihil succedere animadverteret, sibi que metueret, aliena veste indutus, fuga sibi consulere voluit, verum agnitus, coramque magistratu protractus, omnem conjurationis seriem recensuit.

Agebat Hieronymus annum ætatis xxiii, neque occumbendo minus constantem, quam in facinore perpetrando sese exhibuit. Vestibus siquidem jam nudatus, coramque carnifice, qui gladium evaginaturn gestabat, constitutus, in hæc verba, latino sermone prolata, desit. *Mors acerba, fama perpetua, stabit vetus memoria facti.* Fuere ista infelicissimorum juvenum consilia, summa fide & taciturnitate tractata magnoque animo perpetrata, verum quod ab iis destituerentur, in quorum subsidiis recumbebant, eum quem diximus finem calamitosum habuere.

Discant ergo Principes eum ad modum agere, idque reverentiæ atque benevolentię sibi comparere, ut nemo eadem eorum sitiens, in salute spem reponere queat, alii vero agnoscant, quam vanum sit, sperare, populum, licet animo affectum periculorum facile alienorum participem sociumque fore.

Perculit sane casus iste Italorum omnium animos, at pol, longe plus illi, qui paulo post Florentiæ hos consecuti sunt, quibus nimirum paxilla Italiæ, quæ duodecimum jam annum duraverat, violari cœpit, secuti, sequenti libro demonstrandum suscepimus, qui quidem, ut finem mœstum atque lugubrem, ita initium cruentum atque formidabile habitus erit.

LIBER OCTAVUS

Cum initium hujus Octavi libri à duabus conspirationibus excipiat, quarum altera, Mediolanensis nimirum, superiore libro narrata fuit, altera Florentina adhuc supersit, non abs re videri posset, pro consuetudine nostra, quædam de qualitate conjurationum, earumque vi à nobis disputari. Atque id quidem lubenti animo facerem, si vel alio in loco ea de re verba non fecissem, vel materia hæc paucis absolvi posset, verum quod ea uberiores considerationem desideret, atque alibi à me tractata sit, eam hoc loco prætereundam, atque ad alia sermonem convertendum duxi.

Ergo postquam authoritas Mediceorum, omnes eos inimicos superasset, qui manifesto sese opposuissent, ne ea familia sola authoritate in urbe potiretur, aut ab aliis familiis, ratione vitæ agendæ discederet inde porro necessitate requiri videbatur ut eadem cæteros superaret, qui clam atque occulte contra eam machinabantur.

Dum etenim Medicei, cum aliis quibusdam familiis, authoritate & existimatione pari, digladiarentur, licebat civibus, qui potentia eorum invidabant, manifesto sese ipsis opponere, neque metuendum erat, ne in principiis earum inimicitiarum opprimerentur, nam cum magistratus liberi essent, neutrae partium, antequam ea vinceretur, quidquam extimescendum erat.

Verum

Verum post viâtoriam anni *lxxvi*, omnis administratio cum in modum ad Mediceos concessit, eorumque authoritas eousque excrevit, ut necesse fuerit illis, quibus ea displicebant, aut ei conditioni cedere, aut si eam eversam cuperent, id per conjurationes furtimque conari, quæ quidem res postquam difficulter ex voto cedunt, plerumque his qui eas machinantur exitium, illis vero contra quos suscipiuntur gloriam parturiunt. Unde plurimum evenire videmus, est in modum Reipubl. principem, à conjuratis aggressum, nisi ad exemplum Ducis Mediolanensis opprimatur, quod quidem rarenter accidere solet, ea ex repotentia crescere, sæpius etiam, si bonus sit, malum effici. Hæ siquidem in causa sunt ut timere incipiat, timendo securitatem curat, inde injuriæ emergunt, ex his odia concitantur, quæ ut plurimum exitium consequitur. Atque hunc ad modum conjurationes, illum qui eas machinatur, subito opprimunt, eum vero in quem moventur omni modo temporis progressu offendunt.

Erat ut supra diximus, Italia in duas partes divisa, ex una Pontifex atque Rex, ex altera Veneti, Dux atque Florentini stabant. Licet vero inter has partes bellum nondum agi coeptum esset, nihilominus indies quædam oriebantur, quæ faces ei subministrabant, in primis vero Pontifex, quidquid conaretur, id in damnum Florentinorum paratum erat. Eam ob rem, postquam Philippus Mediceus Pisarum Archiepiscopus, diem suum extremum exegisset. Pontifex præter Florentinæ Reipubl. voluntatem, eam dignitatem in Franciscum Salviatum contulit, utpote quem Medicæ familiæ infensum esse novisset, unde quidem factum est, dum Reipubl. possessionem in eum transferre ambigeret, ut inde pristinis odiis non contemnendum momentum accederet. Præterea Romæ familiam Pazziorum magna benevolentia prosequabatur, Medicæorum vero omni in negotio negligebat.

Eminebat id temporis, tam divitiarum quam nobilitatis ratione, inter Florentinos Pazziorum familia, cujus Princeps Jacobus, nobilitatis fortunarumque ratione, à populo Florentino torque equestri donatus fuerat. Non erant ipsi, præter filiam notham, liberi, at ex fratribus Petro atque Antonio, permulti nepotes, inter quos primas tenebant, Gulielmus Franciscus, Renatus, Joannes, post hos Andreas, Nicolaus Galeottus. Conjunxerat Cosinus neprem suam Blancam cum Gulielmo, quod ea affinitate familias istas unire, atque inimicitiarum odiique causis, quæ plerumque ex suspicionibus oriuntur, obviam iri posse speraret. Verum res longe aliter cessit, (*admirum consilia nostra incerta sunt ac fallacia*) siquidem is, qui Laurentio consilia subministrabat, monere eum non desit, nihil adeo periculosum, ipsiusque authoritati adversum esse, quam si in cives multum dignitatis divitiarumque conferret.

Hinc porro factum est, ne Jacobo ejusque nepotibus, eæ dignitates deferrentur, quas ipsi, aliorum civium respectu, mereri videbantur, hinc etiam apud Pazzios primo odiorum semina, penesque Mediceos primus metus originem sumit, quorum utrumque, quantum crescendo virium acquireret, tantum materiæ alteri ad crescendo suppeditabat, adeo ut Pazzii, in omnibus negotiis, quibus cum aliis civibus concurrendum ipsis erat, male à magistratu accepti discederent.

Octoviri præterea, Franciscum Pazzium, Romæ agentem, levissimam ob causam, nullo habito vel ejus vel quæ ejus generis civibus debebatur respectu, Florentiam reverti coegerunt. Pazzii ubique non citra contumeliosas iratasque voces querebantur, quæ quidem aliis suspensiones, sibi ipsi vero injurias provocabant.

Duxerat Joannes Pazzius in matrimonium, filiam Joannis Borromei, civis opulentissimi, cujus

Fortu-

fortunæ, quod alia prole destitueretur, ad filiam omnes redibant. Nihilominus Carolus, ipsius nepos, quandem earum partem occupavit, reque in iudicium delata, lex promulgata fuit, qua Joannis Pazzii uxor hæreditate paterna spoliabatur, eaque in Carolum transferebatur: quam quidem injuriam Pazzii, Mediceis solis acceptam ferebant. Qua de re Julianus Mediceus, non raro apud fratrem Laurentium sollicitè egit, vereri nimixum sese, ne dum nimium amplecti conentur, omnibus excidant: Verum Laurentius, tam adolèscèntia quam potentia concitatus, omnia agere, omniaque ab ipso dependere, haberi volebat.

Cum ergo Pazzii, tanta nobilitate atque divitiis præstantes, tot injurias diutius ferre non possent, tandem rationem earum vendicandarum inire cœperunt, primusque eorum, qui ea de re tractaret, Franciscus fuit, utpote cui plus animi atque superbiæ omnium reliquorum inesset, adeoque constitueret, aut iis potiri, quæ sibi deesse videbantur, aut id quod superesset in discrimen præcipitare. Secefferat is Romam, quod Florentinorum administratio ipsi displiceret, ibique contemnenda pecuniæ vi, pro more omnium Florentinorum mercatorum, lucrum captabat: Cum ergo Comiti Hieronymo familiarissimus esset, atque frequenter convenirent, non raro hi de Mediceis inter se dolebant: adeo ut post diuturnas querimônias tandem sermo inter ipsos oriretur, omnino necessarium esse, si modo alter imperio suo tuto potiri, alter secure in patria vivere velit, ut administratio Reipubl. Florentiæ mutaretur: quod quidem Laurentio & Juliano vivis, suo quidem iudicio, fieri neutiquam posset. Interim existimabant, Pontificem Regemque haud difficulter in eorum necem consensuros, modo facilitas rei perpetrandæ ipsis demonstraretur.

Conjunctio Pazziorum in Mediceos.

His igitur cogitationibus implicati, rem omnem Francisco, Salviati, Archiepiscopo Pisano, communem esse voluerunt, qui quidem, quod magno animo, prætereaque non dudum à Mediceis injuria affectus esset, facile in partes pertrahere passus est. Dum ergo de re deliberarent, visum ipsis fuit, Jacobum porro Pazzium ejus participem facere, utpote sine cujus adminiculo, vix quidquam conari liceret: Decretum ergo, ut Franciscus eam ob rem Florentiam proficisceretur, Archiepiscopus vero Comesque Romæ subsisterent, cumque res postularet, omnia apud Pontificem deponerent. Habuerat Franciscus Jacobum sedatum ac inflexum magis, quam optasset, eaque re Romam perscripta, visum fuerat, majore autoritate ipsum flectendum esse, adeo ut Archiepiscopus Comesque negotium omne Ioanni Baptistæ Monteseccio Pontificio stipendiario concederent.

Erat vir ille bellica virtute satis celebris, tum Pontifici Comitique, ob beneficia accepta, obstrictus, nihilominus agebat, rem esse difficultatis, & periculi plenam, quæ quidem pericula, Archiepiscopo minime considerata esse videbantur, quod nimirum Pontificem Regemque ad ea consilia concurrere diceret, quibus odia Florentinorum civium in Mediceos, magnus præterea eorum qui Salviatos atque Mediceos sequebantur, numerus, facilitas etiam rei perpetrandæ, quod nimirum fratres, citra omnem suspensionem, nullogue famulitio stipati per urbem incedere solerent, accederet: quibus quidem Ioannes Baptistæ fidem non adeo plenam adhibuit, utpote qui ab aliis Florentinis, longe aliter rem se habere aliquando intellexisset.

Dum hæc contra Mediceos, cum ad modum, disputarentur, accidit, ut Faventini Dominus morbo implicaretur. Videbatur ergo Archiepiscopo atque Comiti, commodum ea occasione

Ioan-

Joannem Baptistam cum copiis Florentiam, inde Flaminiam petere posse, tanquam urbes aliquot, à Faventino occupatas, Comiti recuperaturum. Voluit igitur Comes, ut Baptista Laurentium suo nomine conveniret, atque de rebus Flaminiae ejus consilium rogaret, inde Franciscum Pazzium adiret, ejusque opera, Jacobum Pazzium in partes traducere niteretur, atque quo eum facilem magis nancisceretur, ante discessum cum Pontifice ea de re conferret, quem quidem omnem suam operam eo conferre cupere depræhendit.

Ergo Florentiam delatus Baptista Laurentium adiit, ab eoque humanissime exceptus consilioque tam prudenter quam amice adjutus fuit, adeo ut Joannes Baptista virum miraretur, eumque longe alium, quam sibi persuasum haberet, utpote humanissimum, prudentissimum, Comitique amicissimum animadverteret: Nihilominus porro Franciscum conveniendum censuit, verum eo absente, Lucamque digresso, Jacobum adit, quem quidem ab initio alienissimum expertus est, verum antequam illum relinqueret, Pontificis auctoritate aliquanto motum agnovit. Discedentem siquidem Jacobus monuerat ut rebus in Flaminia peractis, eò reverteretur, interim Franciscum rediturum, seque cum ipso de negotio accuratius deliberaturum.

Peraçto itinere, Joannes Baptista Florentiam regressus, Laurentium simulatis consiliis explorare perrexit, inde cum Francisco Jacobum denuo adgressus, eum tandem in sententiam pertraxit, porroque de modo rei perpetrandæ agere cœpit. Non videbatur Iacobo rem perfici posse, si ambo fratres Florentiæ agerent, opperendum igitur esse, quousque Laurentius Romam profisciscatur, quo propediem iturum fama sit. Atque id quidem consilii Francisco non displicuit: verum etiamsi Laurentius Romam minus pergeret, nihilominus utrumque fratrem aut in nuptiis, aut
inter

inter ludendum, aut in templo opprimi facile posse censuit. Porro quo ad auxilia, quæ foris expectanda essent, videbatur ipsi, Pontificem tanquam Castellum Montonis obsessurum, exercitum cogere posse, quo castro Carolum Comitem *mal-* etare e nomine possit, quod in Perusino Senesque agro aliquando turbasset. Verum id temporis nihil aliud constitutum, quam ut Franciscus Pazzius, una cum Joanne Baptista, Romam proficisceretur, ibique apud Pontificem Comitemque negotium concluderet.

Deliberatum ergo ea de re iterum Romæ, atque obsensione Montenii constituta, tandem conclusum, ut Joannes Franciscus Tolentinus, Pontificis stipendarius, in Flaminiam, Laurentius vero à Castello, Montonem pergeret, iisque in locis utrisque cum turmis suis, coactisque præterea ejus vicinæ incolis, accincti opperirentur, quæ Archiepiscopo Salviati, Franciscoque Pazzio ipsis injungere liberet. Atque hi quidem, una cum Joanne Baptista Monteseccio, Florentiam pergerent, ibique rem omnem pro occasione disponerent, cui perficiundæ Ferdinandus Rex, omnem suam operam, per oratorem obtulit. Ergo postquam Archiepiscopus, unaque, Franciscus Pazzius, Florentiam appulissent, in partes suas pertrahere Jacobum Poggium, adolescentem liberatum, sed ambitiosum novarumque rerum cupidum, binos præterea Jacobos Salviatos, quorum alter frater, alter affinis Archiepiscopi erat, Bernardum Bandinium, Napoleonemque Franciscum, juvenes audacissimos, Pazziisque obstri-ctissimos, extraneorum vero Antonium Volaterranum, quendamque Stefanum Sacerdotem, qui Jacobi filiam linguam Latinam edocebat, sibi ascrivere. Renatus vero Pazzius, vir prudens pariter & gravis, qui mala oprime perspecta habebat, quæ istiusmodi conatus comitari solent, non modo in conjurationem non consensit, verum

in eam detestatus, qua poterat via impedire cobatur.

Alebat id temporis in schola Pisana Pontifex, Raphaëlem Riarium, Comitis Hieronymi nepotem, ut juri Pontificio eo loci operam daret, eumque ibi degentem, Cardinalitia dignitate illustraret. Hunc igitur Florentiam vocandum conjuratis videbatur, tam quo ejus adventu conjuratio laereret, multique conjuratorum in ejus famulatio occultari possent, quam quo inde occasionem rei perpetrandæ opperirentur. Obtemperavit Cardinalis, fuitque à Jacobo Pazzio, in ædibus suis ad Montugham prope urbem exceptus. Speraverant conjurati, hujus interventu, fratres Mediceos unum in locum pellici eaque ratione opprimi posse. Egerunt ergo, ut fratres Cardinalem ad rus Fesulanum invitarent, verum Julianus, seu fortuito, seu studiose, convivio interesse noluit, adeo ut hic conatus evanesceret.

Igitur, si idem Florentiæ conarentur rem feliciter cessuram, atque fratrem utrumque necessario convivio interfuturum arbitrati, eam ad rem, vigesimum sextum mensis Aprilis diem, Anni MCCCCXXIX, sibi sumserunt. Jamque fratres, in ipso convivio, opprimi posse rari, nocte, quæ diem illum antecedebar congregati, qua porro ratione rem administrarent facile convenère, verum Francisco postridie denuo renunciatum fuit, Iulianum convivio non interfuturum. Ergo iterum conjurati convenientes, eadem omnino maturandam decrevère, fieri alioquin non posse, quin res tot hominibus jam credita, tandem evulgaretur: Hanc ob rem fratres, in summo S. Reparatæ templo trucidandos, convenère, utpote quem ad locum illi pro more, Cardinalem conventuri essent. Ioanni Baptistæ provinciam, interficiendi Laurentii, demandatam volebant. Francisco vero Pazzio, atque Bernhardo Bandinio Iuliani: verum id Baptista constanter recusavit,

vit, seu quod familiaritate quæ cum Laurentio ipsi fuerat, animo emollitus, seu alia ex causa motus fuisset. Dixit ergo, nunquam se in animum inducere posse, ut tam atrox facinus, in ipso templo committeret, proditionemque cum Sacrilegio cummlaret, quæ quidem cunctatio omnes quidem ipsorum conatus evertit. Postquam etenim temporis angustia urgerentur, necessum ipsis fuit ut provinciam istam Antonio Volaterrano, Stephanoque Sacerdoti committerent, qui tamen tam experientia, quam natura, tantæ moli omnino impares erant. *Quod si etenim nullo in negotio, animus ingens firmusque, tamque ad vitam quam mortem multis casibus exploratissimus requiratur, et in istiusmodi conatibus necessarium esse constat, in quibus viros in armis expertissimos, cadibusque innutritos, animo aliquando deficere, quam sapissime experientia comprobatum fuit.* Ergo re eum ad modum constituta, voluere porro ut rei adingrediendæ signum esset, quando Sacerdos, cui in summo templo Sacra peragenda essent, mysterium conspiciendum præberet.

Mysterium Sacrum ead. is. Interim Archiepiscopus Salviatus, una cum suis, atque Jacobo Poggio, Palatium publicum occuparet, quo Dominos seu lubentes, seu vi adactos, post eandem perpetratam, propitios haberent. Tandem ad templum progressi, Cardinalem Laurentiumque jam adesse comperere, Julianus tamen, licet mysteria agi inciperentur, nondum comparuerat. Eam ob rem Franciscus Pazzius, Bernhardusque Bandinius, quibus ipsius interficiendi cura incumbibat, cum in ædibus quæsitum, precibus tandem, arteque mira in templum protraxere.

Dignum sane est, quod memoriæ commendetur, tantum odium, animumque tanti sceleris conscium tam ingenti obstinatione atque robore, à Francisco Bernharδοque adeo profunde occultari potuisse. Siquidem Julianum comitati,

per

et viam, inque ipso templo, juvenili sermone atque facetiis tedium levabant, quin etiam Franciscus, tanquam Julianum complexurus, manibus in sollicitetentaverat, num forte thorace, aut o armaturæ genere munitus esset.

Non latebat quidem Mediceos fratres Pazzionum odium, quo administrationem Reipubl. sibi ceptam cuperent, verum de vita minime solliciti erant, quod nimirum persuasum ipsis esset, eos, quid ejus in animo haberent, civilem tamen modum vix egressuros, eamque ob rem, propria salutis cura intermissa eorum amicitiam vicissim mulabant.

Ergo cum homicidæ in procinctu starent, illi videm propter Laurentium, ubi nimirum, inter maximam hominum frequentiam, citra suspicionem se recipere poterant, hi vero prope Julianum, jamque signum præstitutum conspiceretur, subito Bernhardus Bandinius, gladio satis brevi, iam ad rem præparato, pectus Juliani trajecit, adeo ut is vix aliquot passus abscedens corrueret, inde Franciscus Pazzius in eum recumbens, creberrimis ictibus repetitis tanto fervore pugionem in illum adegit, ut furore plane obcæcatus, ibi ipsi atrocissimum vulnus in crure infligeret. Ex altera parte, Antonius Stephanusque in Laurentium impressionem fecerunt, crebrisque eum ictibus petitis, leviusculum ad gulam vulnus ipsi inflixerunt, siquidem factum est, seu ex horum negligentia, seu Laurentii animo, quod sese defendere niteretur, sive tandem eorum, qui ipsi præsto erant suppetiis, ut omnis ex hac parte conatus frustraneus esset: adeo, ut sicarii isti consternati, fugam capefferent, atque in latebras sese reciperent, ex quibus tamen postmodum protracti, atque ignominiose trucidati, tandemque universam per urbem tracti fuere.

Interim Laurentius iis, quos penes se habebat, amicis munitus, ad Sacrarium templi sese intutum

tum recepit. Bernhardus Bandinius, postquam Julianum exspirasse animadverteret, Franciscum porro Norium, Mediceis amicissimum interfecit: seu quod antiquo in eum odio ferretur, seu quod is Iuliano opem ferre conatus fuisset, neque vocibus exsatiatus, in partem versus Laurentium se recepit, quo animo suo atque celeritate restitueret, quod illi tarditate atque animi imbecillitate neglexerant: verum quod Sacrarium obsecrum offenderet, nihil egit.

Inter hos motus atque tumultus, quibus templum ipsum corruere videbatur, Cardinalis aram complexus, vix ægre à Sacerdotibus eoque protectus fuerat, ut Dominis eum inde petere, atque in Palatium suum conducere liceret, ubi maximas inter sollicitudines metumque, quoad liberaretur, ipsi commorandum fuit.

Degebant id temporis Florentiæ Perusinorum quidam, qui à partibus urbe pulsati fuerant, eos Pazzii, restitutione in patriam stipulati, in suas quoque partes pertraxerant. Eam ob rem Archiepiscopus Salviatus, qui una cum Iacobo Poggie, suisque Salviatis, amicisque, Palatium occupare properabat, eos sibi conjunxerat, atque Palatium jam ingressus, parte suorum inferius relicta (quorum esset portam occupare, quamprimum in superiore parte tumultuatum animadverterent) ipse, majore cum Perusinorum parte, gradus conscendere cœpit, verum, cum Domini praelium ivissent, aliquantum ipsi exspectandum, sed parvam post moram, à Cæsare Petruccio, signifero justitiæ, intronissus fuit. Ergo cum paucis sese intus recipiens, reliquos præ foribus reliquit, quorum major pars in grammatophylacium secedens, incuriosius janua observata, quod nimirum feram eum ad modum fabrefactam haberet, ut ea citra clavis adminiculum, neque intus neque extra referari posset, ibi occlusa hæsit. Interim Archiepiscopus, tanquam Pontificis nomine quæ-

edam apud Cæsarem aëurus, interrupto ambigue sermone, eum allocutus, atque ex animo peditatione tam vultu quam voce conturbatus itam Cæsari suspicionem incussit, ut is in maximum clamorem erumpens ex cubiculo profiliret, que obviam Iacobum Poggium crinibus præ-insum, statoribus suis vincendum obtruderet: amore porro Dominos excitaret, qui quidem receptis iis, quæ casus suppeditabat, telis, omnes cum Archiepiscopo Palatium conscenderant, eorum pars occlusa, pars cæterum inutilis erat, ut subito interfecere, aut vivos per fenestras, precipitavere, inter quos Archiepiscopus, bini alviati, Iacobusque Poggius laqueo gulam frege-
Archiepiscopus laqueo suspensus.

At illi, qui infra ad portam substiterant, oppressis excubatoribus, portam omnemque inferiorem Palatii partem occupaverant, adeo ut cives cet tumultu eo excitati, nec armati auxilio, nec merines consilio Dominis adesse possent.

Interim Franciscus Pazzius, Bernardusque Sandinius, postquam Laurentium evasisse, alterumque ipsorum in quo nimirum omnis spes sita erat, graviter saucium animadverterent, conserati hærebant. Bernhardus quidem, eadem animi promptitudine de salute sua sollicitus, qua in Mediceos vindicandos descenderat, omni spe victoria destitutus, fuga sibi feliciter consuluit. At Franciscus domum regressus, tentare quidem voluit, an equo vehi posset, (constitutum siquidem erat, ut per urbem ad arma, libertatemque capeffendam plebem hortarentur) verum quod vulnus altius penetrasset, multumque jam cruoris indemanasset. id facere dolore prohibitus fuit. Eam ob rem, postquam vestibus sepositis, nudus lectulo sese recepisset, Iacobum rogare institit, ut id muneris suo nomine excqueretur. Et Iacobus quidem, licet jam senex, atque id generis minime callens, quo extremam fortunæ aleam tentaret, equum insiliens, centumque circiter armatis, quos

quos eam ad rem conduxerat, stipatus, ad ~~foram~~ Palatii perrexit, ibique populum libertatemque vocare cœpit. Verum quod populus ad ~~fortuna~~ libertatemque Mediceorum obsurduisset, libertas vero Florentiæ nihil expeteretur, neminem qui responderet habuit. Soli Domini, qui ~~partes~~ Palatii superiores occupaverant, saxis ipsum exceperunt, minisque quantum potuere, exterruerunt. Joannes præterea Saristorius cognatus ipsi obvius, postquam ob turbas istas in eum acerbe invehus fuisset, ut domum reverteretur hortari cœpit, libertatem nimirum, populumque reliquis civibus, non minus ac ipsi, cordi esse.

Omni ergo spe Jacobus destitutus, postquam Palatium sibi adversum, Laurentium vivum, Franciscum saucium, neminemque conatibus suis propitium conspiceret, consilii plane inops, de salute sua cogitare, fugamque capeßere, conglobatoque agmine ex urbe erumpens, versus Flaminiam properare cœpit.

Interea universa urbs armata confluxerat, Laurentiusque salvus magna armatorum copia circumvallatus, ædes suas repetierat. Palatium etiam à populo recuperatum, omnesque adversarum in eo partium, aut capti, aut cæsi fuerant. Jamque universam per urbem Mediceorum nomen vocabatur, cæsorumque artus aut hastis infixi, aut per urbem tracti, Pazziique ab omnibus, tam verbis acerbissimis quam factis atrocissimis, undique insectari conspiciebantur, Ædes præterea eorum omnes occupatæ, atque Franciscus nudus ex ædibus protractus, inque Palatium conductus, jurtaque Archiepiscopum suspensus fuerat. Atque hic quidem nulla injuria, quæ vel inter eundem vel ipso Palatio sive dicto, sive facto, in eum ingereretur moveri, neque vel unicum verbum ab eo extorqueri potuit, sed obfirmato vultu, citra ullam doloris notam, tacitus suspiria ducebat. Gulielmus Pazzius, Laurentii cognatus, tam in-

nocen-

rentia sua, quam Blancae conjugis ope, in Laurentii ædes salvus evasit. Neque porro quisquam rium fuit, qui vel armatus, vel inermis, ea in cessitate, ædes Laurentii negligeret, aut non omnes suas facultates ipsi offerret. Tandem nimirum fortunam atque benevolentiam, ea familia, prudentia atque liberalitate sua, sibi comparat.

Renatus Pazzius dum ea res perpetraretur, rus concesserat, ubi successum edoctus, alienam vestem indutus, fuga sibi salutem parare nitebatur: primum agnitus, captusque Florentiam reductus est. Jacobus dum Alpes trajiceret, ab Alpium incolis, qui rem jam fama edocti erant, fuga ipsius expectata, captus, itidem in Florentinorum manus devenit, neque impetrare potuit, licet id scilicetissime peteret, ut ab iis, qui eum coeperant, interficeretur. Ergo quadriduum à Juliani cæde, Jacobus & Renatus morti adjudicati fuere. Porro inter tantam hominum stragem, quorum artibus omnia compita respersa conspiciebantur, nullius mors præter hujus Renati, cujusquam misericordiam provocavit, quod nimirum vir prudens bonusque habitus, neque ea superbia, qua cæteri Pazziorum notatus fuisset.

Ne vero tot casus, exemplo aliquo præter ordinem vacarent, fuit primo Jacobus sepultura privata reconditus, inde, tanquam communionem sacra interdictus, erutus inque pomerio sepultus, hinc iterum captus, laqueoque, quo vitam finierat, per urbem tractus, tandem cum nullibi ipsi sepultura pateret, ab iis ipsis, qui eum ignominiose traxerant, in flumen Arnum, id temporis tumidum præcipitatus fuit. Exemplum sane adversæ fortunæ memorandum, virum nimirum tantarum opum, atque prosperitatis, in tam extremam calamitatem adeo ignominiose, subito devolvi. Constat quidem, eum vitiis quibusdam non caruisse, inter quæ alea atque blasphemix,

*Pazzii
morte
plexi.*

perdi-

perditissimo homine vix dignæ, recensentur verum ea vita, eleemosynis largiter pensabat, siquidem multis egenis, locisque piis, liberaliter subvenire solebat. Porro etiam hoc in ipsius laudem dici queat, quod eo Sabbathi, qui eadem præcessit, die, ne quemquam adversæ suæ fortunæ participem faceret, omne æs alienum exsolverit, omnesque merces, quas tam in ædibus, quam in Telonio alienas habebat, dominis suis, quam sollicitè, restitui curaverit.

*Juliani
ingeniū
miser.*

Joanni Baptistæ Monteseccio, post multas questiones, caput amputatum fuit: Napoleo Francusius fuga supplicium evasit. Gulielmus Pazzius relegatus, ejusque cognati, in turrem Volaterranam profundissimam, custodiæ mandatæ fuerunt. Inde tumultu omni composito, conjuratisque punitis, funus Juliani, omnium civium lachrymis peractum fuit: siquidem tanta in eo liberalitas atque humanitas elucebat, quanta à nemine, ejus dignitatis, desiderari potuisset. Superstitem vidit urbs ex eo posthumum Julium eâ virtute atque fortuna illustrem, quam universus orbis novit, sicuti cum ad rem ventum erit, nobis vita modo supersit, copiose demonstrabimus. Copiæ porro illæ, quæ Laurentio duce in valle Tiberina, atque quæ sub Francisco Tolentino, in Flaminia exitum conjurationis opperiebantur, quo Pazziis commodum opitularentur, versus urbem movere cœperunt, verum cum calamitosum ejus finem percepissent, pedem retulerunt.

*Pontif.
eversis
preditio
num ar-
tibus
bellum
moveret.*

Postquam ergo Pontifex atque Rex consilia sua ut eversa ita etiam detecta rescivissent, profligato omni respectu decreverunt ea, quæ per insidias minus feliciter cessissent, aperto jam Marte conari. Coactis ergo maxima celeritate utrique copiis suis, quibus Florentinam Rempubl. invaderent, Laurentium Medicum solum peti, neque alium Florentinorum quemquam ipsis pro hoste esse, publice constare voluerunt. Atque copiæ quidem

dem Regis jam Troentum trajecerant, Pontifi- *Florenti*
 vero Perusinum usque pertigerant, præterea *nis sa-*
 rentini quod ad defensionem sese comparaf- *cris in-*
 it fulmine anathematis percussi fuerant. Lauren- *terdicit*
 is ergo postquam se unum bello isto peti anim-
 verteret, inter omnia, animos civium, sibi explo-
 ridos duxit, eosque præcipuos in Palatium con-
 catos, coram Dominis sic alloquendos censuit.
 Nescio equidem, excelsissimi Domini, vosque *Lauren-*
 res magnifici, num eorum, quæ hætenus suc- *tii gra-*
 cesserunt, nomine, coram vobis mihi dolendum, *tio ad*
 vero congratulandum sit. Enimvero, si in me- *Floren-*
 oriam revocare volo, quanta cum fraude, *tinos ci-*
 iamque immani odio ego circumventus, frater- *ves.*
 re meus trucidatus fuerit, facere quidem non
 possum, quin eo nomine doleam, & toto pectore
 que medullitus exhortescam. Postquam vero
 considero, quanta cum promptitudine, studio,
 more, urbisque universæ consensu, cædes fratris
 indicata, egoque protectus fuerim, equidem
 exi nequit, quin summopere gaudeam, imo to-
 tis lætitiis perfundar, atque quodammodo extra
 me rapiar. Quod si etenim experientia me eru-
 ire voluit, plures me inimicos in hac urbe habe-
 re, quam cogitaveram, atque eadem penes me
 constituta est, plures me hic, atque ferventiores ami-
 cos habere, quam credideram. Ergo eo adigor,
 ut tam vobiscum, ob merita in me vestra, congau-
 deam, quam ob aliorum injurias condoleam, ve-
 rum injuriarum eo potiore rationem habere-
 lam duco, quo ex raræ magis, absque exem-
 plo, atque nusquam à nobis provocatæ sunt.
 Quo porro, vos obtestor cives magnifici, ad-
 versum fatum familiam nostram præcipitave-
 rat, ut ea ne inter amicos quidem, inter parentes,
 inter ipsa sacra tuta essent! Solent hætenus ii, qui
 mortem metuunt, ad amicos, solent ad parentes
 confugere, at eosdem nos in perniciem nostram
 armatos, experti sumus, Solent ad ædes sacras
 sese

se se recipere, si quos, seu publicis seu privatis
causis, sibi metuere conspiciamus : Ergo ne ab illis
à quibus alii proteguntur, trucidati, eoque loci
ubi parricidia atque homicidia asylum paratum
habent, Medicei sicarios offendere meruerunt? Ve-
rum Deus (qui hactenus familiam nostram
quam destituit) etiam nos salvos esse, justam
nostram causam tueri voluit. Quænam etenim
obsecro, injuria, à nobis profecta, esse queat,
tam inmane vindictæ desiderium provocare de-
buerit? Enimvero eos, qui tanto in nos odio
ferri testati sunt, nulla unquam privata injuria af-
fecimus : quod si etenim illos offendissemus, oc-
casio, qua nos offenderent, præcepta ipsis fuisset
quod si vero publicas injurias, modo aliquæ in
ipso profectæ sint, nobis imputare velint, tum
ipsi vos magis, quam nos, atque hoc potius Pala-
tium majestatemque hujus senatus, quam fami-
liam nostram petunt, dum eo pacto manifeste
produnt, in nostram gratiam, cives vestros imme-
rito vos opprimere. Quod quidem ab omni ve-
ritate quam alienissimum est : siquidem nec nos,
si in potestate nostra fuisset, nec vos, licet, id pe-
tiissemus, unquam id facturi utrique fuissemus.
Quod si etenim veritatem rei cuiquam explorari
libeat, facile is comperiet, familiam nostram, non
aliani ob causam, tanto omnium consensu hactenus
amplificatam fuisse, quam quod humanitate
liberalitate, & beneficiis, quemvis vincere stu-
derit. Quod si ergo extraneos honore affecimus,
qui obsecro in propinquos injurii esse possumus?
Quod si vero dominandi libidine ad ea descendere,
(quam quidem mentem ipsis fuisse, quod
Palatium forumque occupaverant, facile depræ-
hendi queat) quam turpis, ambitiosa, atque con-
demnanda ea causa sit, id porro res ipsa loquitur
atque dijudicat. Quod si vero odio atque in-
vidia, ob nostram auctoritatem mori eo prorupere,
tum porro non nos, sed vos petunt, qui can-

et nos contulistis. Enimvero, ea authoritas odium meretur, quam homines sibi usurpant, non ea, juxta humanitate, liberalitate atque magnificencia acquiritur. Vos porro testes esse potestis, hanc nostram familiam, nullum unquam dignitatis gradum conscendisse, ad quem non ab hoc Palatio, unanimique, vestro consensu, vocata fuerit. Neque etenim Cosinus avus meus, vi armataque manu, sed consilio unanimique consensu vestro, ab exilio rediit. Neque parentem meum senem atque valetudinarium, ipsius dignitas, à tot hostibus protexit, sed vos, autoritate atque benevolentia vestra. Neque ego post obitum patris mei propemodum adhuc puer, existimationi familiarum mearum tuendarum par fuisset, nisi consilia benevolentiaque vestra me servassent. Neque familia mea, hanc Rempublicam hactenus regere potuisset, nisi vos una cum ipsa, ei regenda contulissetis. Eam obrem, ignorare me sane lubens fateor, quanam ipsorum odii invidiamque in nos causa condigna esse queat. Invidiam potius istam in antecessores suos convertant, qui superbia atque avaritia sua, ea existimatione exciderunt, quam nostri majores, plane consilio his contrario studioque sibi compararunt. Verum concedamus, injurias à nobis in ipsos profectas, atroces esse, meritoque exitio nostro eos invigilasse, quid ergo hoc Palatium offendi inde meruit? quid foedus cum Pontifice Regeque contra libertatem hujus Reipublice sibi vult? cur pax diuturna Italiae evertitur? hæc quidem excusari nulla ratione queant, siquidem eos offendere debebant, à quibus ipsi læsi fuissent, nec privatas inimicitias, publicis injuriis miscere, unde quidem fit, ut etiam ipsis extinctis, mala nostra reviviscant, dum nimirum, eorum causa Pontifex atque Rex bellum contra nos, vel quod ipsis prætere libet, contra me potius, meamque familiam movent. Atque utinam vera dicerent! remedia

V

siqui-

liquidem parata certaue forent , neque tam malus civis essem , qui meam salutem , periculis vestris anteponerem , quin potius exitio meo , incendium vestrum exstinguerem. Cum veropertiores , quas inferunt injurias , semper honesto titulo operire soleant , ideo fit , ut injurias hanc carmes istiusmodi rationibus fucare conentur : quod si vero aliud vobis videatur , eccum me in potestate vestra ! penes vos situm est , aut me tuendum suscipere , aut deferendum decernere , vos mihi patres , vos defensores constituo , idque omnino facturus sum , quod à vobis mihi injunctum fuerit , neque detrectabo , si vobis ita visum sit , bello huic , sanguine finem imponere.

Non potuere cives , dum Laurentius verba faceret , sibi à lachrymis temperare , eaque humanitate , qua ipsum orantem audiverant , porro cum erigere coeperunt. Tanta ipsius , suorumque in patriam esse nimirum beneficia , ut ea , ipsum bono animo esse jubeat , paratos siquidem se esse , eadem promptitudine , qua mortem fratris vindicassent , ipsique vitam conservassent , etiam porro

Laurentius in cliente- lam. Reipub. Flosensina receptus. ejus existimationem atque dignitatem tueri , aut pariter patriam , cum ipsius salute , amittere. Quo vero verba factis comitarentur , ipseque à domesticis deinceps insidiis tutior esset , de satellitio , quod ex publico aleretur , ipsi prospexerunt. Inde ab belli curas conversi , tam pecuniam quam militem , quanto id fieri poterat studio atque celeritate coegerunt , auxilia etiam Venetos , Ducemque , ex pactis rogarunt.

Pontifex ex pastore in lupum. Porro cum Pontifex ex pastore in lupum degenerasset , ne forte tamquam noxii ab ipso devorarentur , causam suam publico , scripto purgare , omnemque Italiz prodicionem atque insidias , quibus ipsorum Respub. petita fuisset , exposuere. Pontificem nimirum impium atque injustum esse Pontificatumque malis artibus occupatum , pejus administrare , eos siquidem , quos amplissimis

Præ-

Prædaturis (prælaturis inquam) præfecisset, inter conjuratos atque patricidas esse voluisse, qui tam sceleratum atque proditorium facinus, in ipsa æde sacra, in ipso sacrorum ritu, imo in ipsa Sacramenti celebratione perpetraret, porro (posteaquam ipsi minus successerit, cives trucidare, administrationem Reipubl. evertere, urbemque depopulari) inde ipsis sacris interdicare, atque spiritualibus telis in se sævire. Quod si vero Deus iustus, ipsique violentia odio esse pergat, proculculdubio horum Vicarii sui scelerum rationem propediem habiturum, neque aspernaturum eorum preces, quibus aures hoc loco obsecratæ, eas id ipsum dirigere videretur.

Ergo Florentini, non modo interdictionem sac- *Floren-*
 crotum non receperunt, aut eas se teneri volue- *tini in-*
 runt, sed etiam sacrorum ministro, autoritate *terdi-*
 sua, adegerunt, ut sacra pro more peragere per- *ctionem*
 gerent. Concilio quoque omnium ministrorum, *ressu-*
 qui ipsorum Imperio parebant, Florentiæ convo- *unt. Con-*
 cato, à Pontificis injuria, ad futurum concilium *cilium*
 provocarunt. *cogunt.*

Neque porro Pontifici rationes, quibus causam *A Pon-*
 suam etiam ipse tueretur, defuere: S. Pontificii *tifice*
 siquidem officii esse Tyrannidem opprimere, sce- *ad fu-*
 lestos extinguere, bonosque evehere, easque res *turum*
 omni oppertuno remedio curare aiebat. At non *generale*
 esse Principum sæcularium, Cardinales in vincu- *concilium*
 lis habere, Episcopos laqueo suspendere, Sacerdo- *provo-*
 tes interficere, deartuare, trahere, noxios pariter- *cant.*
 atque innoxios extanficare.

Nihilominus, inter eas expostulationes atque inculpationes, Florentini Cardinalem, quem incustodia habebant, Pontifici cesserunt, atque ea ratione id egerunt, ut jam Pontifex atque Rex eo audacius, totis viribus eos invaderent, am-
 borumque copiarum (Alfonso Ferdinandi filio Du-
 ce Calabriæ, Fredericoque Urbinatum Comite
 ducibus) in Chiantensem agrum, per Senensium
 ditio-

ditionem (utpote qui ab hostibus starent) descenderent, eoque loci Raddam, multasque præterea arces caperent, omnemque regionem præderentur: Inde Castellinam obsidione cogerent.

Veneti Florentini porro tanto cum impetu invasi, *auxilia* mediocriter angebant tam quod copiis destituerentur, quam *negant.* auxilia lentius progredi animadverterent. Licet etenim Dux auxilia submisisset, Veneti tamen, in causis privatis, ad auxilia sese teneri negaverant, cum ergo bellum in privatos motum sit, nihil ad id fœdus pertinere, etenim inimicitias privatas, publicam defensionem postulare. Ne ergo Florentini ulla ex parte sibi deessent, oratore Thoma Soderino ablegato, eos ad sanio rem mentem revocare tentarunt, intereaque temporis copias coegerunt, iisque Herculem Ferrariensium Marchionem præfecerunt.

Castelli Hunc ad modum, dum Florentini sese ad bellum pararent, *na occu-* exercitus hostium, Castellinam *pasa.* in eas angustias compulerat, ut ea, à quadragésimo obsidionis die, deditio ne caperetur. Inde versus Aretium flectendo, Montem Sansavinum obsidere cœperunt. Atque jam exercitus Florentinorum, omni ex parte instructus, versus hostes perrexerat, tribusque ab eo miliaribus, loco tam opportuno confederat, ut hosti id quam incommodissimum esset, adeo ut Fredericus Urbinas, aliquot dierum inducias peteret, easque summo cum Florentinorum detrimento tam liberaliter concessas vix satis miraretur: siquidem iis denegatis, cum ignominia ipsi descendendum fuisset. Verum, cum eo induciarum tempore, rebus suis prospicere licuisset, eo elapso, in conspectu Florentinorum castrum istud occupavit. Inde hyeme jam instante, hostes in Senensium agrum ad hyberna concessere, Florentinorum quoque copiarum loca magis commoda occupavere: Marchio demum Ferrara-

tienſis , nec ſibi nec aliis utilitate parta , ad ſua ſe recepit.

Sub hæc geſta Genuenſes , à Mediolanenſi imperio , hanc ob cauſam defecere : poſtquam à cœde Galeazii , Joannes Galeazius filius , ad Rem publicam capeſſendam ætate minus idoneus eſſet , diſſenſio inter Sforzias , Ludoicum , nimirum , Octavianum , atque Aſcanium patruos , Bonamque matrem oriri cœpit , ſiquidem tam illi , quam hæc curatelam Ducis ambiabant. Verum inter eas diſſenſiones , Bona Galeazii vidua , Thomæ Soderini , id temporis Florentinorum Oratoris , tum Ceccii Simonettæ , qui Galeazio à ſecretis fuerat , conſiliis , ſuperior ſtetit. Fuga eam ob rem Sforzii arrepta , Octavianus quidem , dum Addam trajiceret , ſuffocatus periit , reliqui diſverſa in loca , unaque Robertus Sanſeverinus , quod inter eas turbas , deſerta vidua , ad Sforzias conſeſſiſſet , relegati fuere.

Dum vero poſtea in Tuſcia turbari cœptum fuiſſet , quod principes illi novam inde fortunam aucuparentur , neglectis finibus , quiſque diverſis modis ſua recuperare conavère. Ergo Ferdinandus , cum Florentinos nulla ex parte , quam à Mediolanenſi Ducatu , auxilia obtinuiffet animadverteret , quo porro eos etiam hoc commodo exueret , eum ad modum viduam implicandam cenſuit , ut Florentinorum curam omittere , neceſſitate ipſa adigeretur , eamque ob rem , auxilio Proſperi Adornii , Roberti Sanſeverini aliorumque exulum , Genuenſes imperio Mediolanenſi ſubtraxit. Solum caſtrum , quod Caſtellum vocant , in fide manſerat , qua occasione freta vidua , urbem recuperare poſſe ſperaverat , verum copiz eam ob rem ab ea miſſæ , proſtigatæ fuère. Ne ergo omne Mediolanenſe imperium in diſcrimen præcipitaret , ſi id bellum perſequi pergeret , præſertim quod Florentinos , in quibus ſolis ſpes ſupererat , bello graviffimo im-

Diſſi-
dia ob
admini
ſtratio-
nem Mo
diol. Du
casus:

Genuen
ſes ab
imperio
Mediol.
deſciunt

plicatos cerneret, constituit, postquam Genuam sub imperio habere nequivisset, at saltem eam amicam habere. Eam ob rem Baptista Fregosius, Prosperi Adorni hosti, Castelletum cessit, ut is imperio Genuensium occupato, Prosperum inde profligaret, atque Sforzias auxiliis destitueret. Fregosius ergo, Castelletti occasione, partiumque studiis adjutus, facile Genuensi Ducatu potitus est: adeo ut Sanseverino atque Sforziis inde pulsus, in agrum Lunensem ipsis recipiendum esset.

Motu ergo isto in Longebardia composito, visum fuit Regi atque Pontifici, eorundem exulum opera, in Tuscia, versus Pisam turbare, quo nimirum Florentinorum copia ea ratione in duas partes dividerentur. Constituere eam ob rem postquam hyems præterisset, ut Robertus Lunensis omiſſis, Pisanos invaderet. Ergo Robertus, omne Pisanum agrum, tumultu terroreque miscere, multas præterea arces occupare, atque universa ex regione, ad portas usque urbis prædas agere coepit.

Legati Inter hæc gesta, oratores Imperatoris, Galliarum Impera & Hungariæ Regum Florentiam convenerant, atque ad Pontificem missi, Florentinis auctores fuerunt, ut oratoribus ad Pontificem ablegatis, sese submitterent, omnia nimirum se facturos, ut optima pace inpetrata, bellum componeretur. Negante Florentini ejus experimentum capere, quo nimirum omnibus innotesceret, per eos non stare, quo minus pax undique parari posset, Verum oratores re infecta Romæ rediere.

Florentini ergo, quo Regis Galliarum autoritate partes suas amplificarent, postquam nimirum ab Italici partim opprimi, partim deseriri se animadvertenterent, Donatum Acciaivolum, virum Græcarum pariter ac Latinarum literarum peritissimum, in Galliam amandarunt, verum is itinere Mediolanensem animam deposuit. Quo ergo tam memoriam

moriam viri honore afficerent, quam in liberos gratos sese præstarent. non modo publicis sumptibus ipsius funus curarunt, sed etiam filios oneribus publicis exemerunt, filiasque dote attributa, nuptum elocarunt: ejusque in locum Oratorem Guidantonium Vespuccium, juris utriusque peritissimum, substituerunt.

Interim Invasio Sanseverini ex partibus Pisanis, Florentinos admodum turbaverat, siquidem ex altera parte gravissimo bello distenti, qua ratione hæc porro discrimini obviam irent, vix satis perspeciebant, tamen eo quo poterant modo, Pisanis prospexerunt. Quo vero etiam Luccenses in fide persisterent, nec hostem vel opibus vel annona sublevarent, eam ob rem, Petrum Ginium Capponium oratorem eo amandarunt, qui quidem, ob antiquum Luccensium in Florentinos odium, tot injuriis provocatum, perpetuoque metu amplificatum, tanta suspitione ibi habitus fuit, ut non raro, vitæ discrimen, à plebe ipsi metuendum esset: adeo ut hæc legatio, novis potius inimicitiiis quam animorum conjunctioni, ansam suppeditaret.

Ergo Florentini, non modo Marchionem Ferrariæ revocarunt, verum etiam Mantuanum ad stipendia receperunt, porro instantissime à Venetis Carolum Braccium Comitem, Comitisque Jacobi filium Deiphobum duces expetiverunt, tandemque post multas cavillationes eosdem obtinuerunt. Veneti siquidem, pace cum Turcis pacta, omnique jam subterfugio exclusi, fide fœderatos diutius frustrati, ipsimet erubescere cœperant.

Igitur non contemnenda cum Cataphra^{cto} *Florentinorum manu*, Carolus Deiphobusque postquam Florentiam pertigissent, collectis omnibus Cataphra^{tis} *tini bel-* *lum va-* *fluant.*
 ctis, quorum opera, exercitus Florentinus, in
 Ducem Calabriae carere poterat, versus Sanseverinum, qui ad flumen Serchium confederat, mo-

vere cœperunt, Licet is vero eorum adventum expectaturus videretur, tamen in Lucensem agrum, eaque in castra se recepit, unde in Pisanos prius moverat, à cuius discessu omnia à Carlo recuperata fuere, quæ ea in regione Salsaturnus recuperaverat.

Rebus in Pisano eum ad modum pacatis, Florentini omnes copias suas, inter Collem Sanctumque Geminianum conjungere, verum postquam eo in exercitu, adventu Caroli, tam Sfortiorum, quam Bracciorum milites convenirent, fieri non potuit, quin antiqua partium studia, inter ipsos reviviscere inciperent, manusque illi procudubio conseruissent, si diutius eos unâ versari contigisset. Verum majoris mali declinandi gratiâ, visum fuit Florentinis, copias iterum disjungere, Carolumque versus Perusinos, amandare, reliqua vero parte prope Poggibonzios subsistere, eoque loci castris munitis, hostium depopulationes ex agro Florentino avertere. Sperabant porro hac ratione exercitum etiam inimicum divisum iri, aut enim Carolum Perusiam, ubi amicitia pollebat occupaturum, aut Pontificem necesse habiturum, eam urbem magno præsidio munire. Præterea curavêre, ut Nicolaus Vitellius, civitate Castellii, à Laurentio hoste suo exclusus, ad portas ejus castri succederet, idque Pontifici eripere conaretur.

*Fortuna
na Flor.
propiti-*

Atque videbatur quidem, sub hæc initia, fortunam Florentinis favere velle, siquidem Comiti in ditione Perusina res satis feliciter succedebant. Nicolaus etiam Vitellius, licet Castellii occupandi voto frustratus, superior tamen viribus erat, hostemque sese intra mœnia recipere cœgerat. Ex porro copiæ, quæ prope Poggibonzios substiterant, indies usque ad Senensium portas excurrabant. Verum tandem omnes isti conatus in vanum abiêre. Inprimis vero Comes Carolus, in ipsa victoria, vitam efflavit, cujus quidem mors Flo-

Florentinorum conditionem amplificasset, si illi victoria inde enata, commodo uti potuissent. Copiæ siquidem Pontificiæ ejus morte intellecta, in spem conjectæ, posse se Florentinorum copias opprimere, relicta Perusia, prope hostem ad lacum castra collocaverant: Ex altera vero parte Jacobus Guicciardinus, Florentinorum ad exercitum legatus, consilio magnifici Roberti, ad quem ab obitu Caroli summa redierat, potissimusque omnium totius exercitus habebatur, perspecta hostium temeritate, eos exspectandos esse censuit, adeo ut tandem juxta lacum, ubi olim Hannibal insigni illa victoria potitus fuerat, manus conferrent, atque Pontificiæ copiæ profligarentur. *Pontificiæ copia profligata.* Quæ quidem victoria, magna cum laude ducum, communique omnium lætia, Florentiæ celebrata fuit, porroque maximo honori emolumentoque Reip. cessisset, nisi turbæ apud exercitus partem, quæ ad Poggibonzios subfederat, excitatæ, omnia pessumdedissent, ad eoque unius exercitus beneficium, ab altero exercitu, penitus eversum fuisset.

Accidit siquidem, ut, præda à Senensibus abacta, inter Marchiones Ferrariensem atque Mantuanum prædæ dividendæ nomine, contentiones orirentur & eousque excreferent, ut tandem hostiliter eam ob rem, inter se pugnarent, adeo ut Marchio Ferrariensis, cum copiis suis, Florentinis omittendus, domumque amandandus fuerit. Exercitu ergo Florentinorum hunc ad modum imminuto, tum quod duce destitueretur, omni ex parte ordinem militarem deferente, Calabriae Dux, qui exercitum suum prope Senos habebat, recollecto animo, eum imparatum opprimere constituit. At Florentini nulla vel virium, vel copiarum, quæ numero hostem anteibant, nec etiam *vix adito hostis adventu.* loci, qui munitissimus erat, habita ratione, eo non exspectato, vixque animadverso, quem adveniens excitaverat, pulvere, in fugam sese conjecerunt, ho-

Florenti hostique omnia impedimenta exposuerunt. Tanta
in fugi- nimirum ignavia atque vecordia exercitus istius
unt sæculi laborabant, ut vel solus equus, caperetur
 caudam movendo, victorix aut cladi satis esset.

Replevit ea clades Regium exercitum præda,
Ignavia Florentinos vero ingenti formidini, urbs siquidem
Italonum non modo bello, sed etiam sævissima lue oppressa
militum. jacebat, quæ quidem eum ad modum
 gressabatur, ut civium plerique neglecta urbe, rus
 sese reciperent. Atque hinc quidem, clades illa,
 majori longe formidini fuit, civium siquidem
 illi, qui in vallibus Pesana atque Elvana ad villas
 suas concesserant, à clade illa non modo cum familiis,
 sed etiam cum colonis suis omnibus, sese
 in urbem receperant: adeo ut verisimile videretur,
 hostem jam jam ad portas urbis conspectum
 iri, eam ob rem illi, quidus belli cura demandata
 fuerat, exercitum, qui victoriam apud Petrusium
 obtinuerat, inde avocarunt, ut hostis conatibus
 ad vallem Elvanam sese opponeret, qui quidem
 ab ea victoria, omnem regionem libere depopulabatur.

Licet vero illi Perusinos eas in angustias jam
 compulissent, ut eorum deditio in horas exspectaretur,
 maluerunt tamen Florentini sua prius defendere,
 quam ad aliena occupanda animum applicare. Ne-
 cesse ergo habuit exercitus ille, felici successu omisso,
 ad S. Cascianum, arcem Florentinæ ad octavum miliare
 vicinam sese recipere, atque eo loci reliquias profligati
 exercitus recolligere. Hostium vero illi, quibus ex dis-
 cesso Florentini exercitus, apud Perusinos audacia cre-
 verat, maximas prædas, ex agro Aretino atque Corto-
 nense, indies agebant, hi vero, qui Duce Alfonso
 ad Poggibonzium vicerant, primo Poggibonzium,
 inde vicum occupaverant, Castaldum vastaverant,
 indeque arcem ad Collem, id temporis longe munitissimam,
 obsidione cinxerant: quæ quidem, cum summa erga Florentinos fide
 defen-

enderetur, tam diu obsidionem tulit, quoad Laurentinorum exercitus restauratus esset. Ergo postquam Florentini omnem Exercitum recollectissent, constituere versus hostem proficisci, atque iam Collem propugnantibus animum addere, eam hosti liberiores eorum oppugnationem præpedire.

His ita constitutis, relicto S. Casciano, ad S. Geninianum pertrexere, ubi castris quinto ab hoste miliari collocatis, equite levioris armaturæ atque elite, indices Ducis castra laceſcebant. Verum id auxilii Collensibus satis non erat, adeo, ut omne necessaria destituti XIII Novembris die in hostium potestatem, magno cum Florentinorum dolore, ingentum vero hostium, præcipue Senensium læticia, devenirent, utpote quibus, præter commune cum Florentinis odium, peculiare quoddam cum Collensibus intercedebar.

Jamque hyems ingruere tempusque à regenda alienum esse cœperat, cum Pontifex pariter ac Rex, seu quod pacis spem injicere, seu victoria jam parata frui cuperent, Florentinis inducias trium mensium offerre, atque decendum ad responsum largiri, quæ quidem avidissime arreptæ fuere. Verum quod *semper evenire videmus, ut vulnera non tam cito inferri solent, quam quando ardor defertur, possimum doleant*, id etiam hic animadvertere licuit. Brevis siquidem ea tranquillitas, Florentinis labores exantlatos luculentius ob oculos posuit, adeo ut cives publice, præterque rationem, sibi invicem errata, quæ bello commissa fuissent, exprobrarent, sumptus porro frustraneos, exactionumque iniquitatem, alii aliis objicerent, eaque non modo in privatis colloquiis, sed etiam in ipsis consiliis, contentiose satis urgerent. Nec defuit, qui ad Laurentium conversus diceret. Res hæc publica jam defatigata est, nec bellum deinceps cupit, ergo jam æquum esset, ut de pace agere incipias.

Laurentius igitur ea necessitate perspecta, ea cum amicorum parte, quam prudentia fideque præstare noverat, ea de re conferre cœpit, tandemque inter hos decretum, postquam Venetos frigescere, dubiæque fidei, Ducem vero minorem, atque civilibus discordiis implicatum animadvertenter, novos omnino amicos querendos esse. Interim tamen hærebant, an in Regem potius, quam in Pontificem, ipsis recumbendum esset: verum omnibus sedulo excussis, amicitiam Regis, utpote securam firmamque magis, amplectendam censuere, *Brevitas siquidem Pontificum vita, diversitas eorum qui in ea dignitate succedunt, exigua existimatio Principum apud sedem Pontificiam, conscientia in complectendis societatibus evanida, facit, ne Principi seculari tuto in Pontificem recumbere, aut suam fortunam, secure huius committere fortuna liceat. Nam qui in bello & discrimine Pontifice amico nititur, ille quidem victor socium habet, at vicissus calamitatem solus sustinere cogitur, quod nimirum Pontifex, spiritali præterea potentia atque authoritate munitus, defendatur.*

Laurentius ad Regem Neapol. orator.

Eam ergo ob rem, cum tutiorem Regis amicitiam esse constituissent, ad eam porro adipiscendam, nihil adeo, ac Laurentium ipsum, conferte posse arbitrabantur, eo nimirum proniorem ad obliteranda antiqua odia viam fore, quo maiore liberalitate Regi obvium sese exhibiturus esset. Obfirmato igitur ad eam prosecutionem animo, curaque à Laurentio Reipubl. Thomæ Soderino, qui id temporis Justitiæ vexillo potiebatur, demandata, sub initium Decembris Pisas perrexit, indeque rem ad Reipubl. proceres rescripsit, qui quidem, quo eum vicissim honore afficerent, oratoris munere ipsum apud Regem defungi volueret, authoritate in ipsum collata, id quod è Republica visum fuisset, decernere, atque cum Rege pacisci.

Eodem tempore Sforzii fratres, una cum Roberto

berto Sanseverino, denuo Ducatum Mediolanensem invaserant, Bertonaque occupaverant, quam quidem ob rem, quo pace frui daretur, constituit tandem vidua, cum Sforzis administrationem imperii communem habere. Author istius consilii Antonius Tassinus Ferrariensis fuerat, qui vilissimo sanguine oriundus, à Duce Galeazio in familiam receptus, tandemque conjugii à cubiculis tributus fuit. Atque is quidem ab obitu Ducis, seu quod formosus esset, seu aliam occultam ob virtutem, eo authoritatis apud viduam excreverat, ut omne fere imperium ab eo administraretur, quod porro Ceccio, viro prudenti longaque experientia præstantissimo, summopere displicebat, adeo, ut tam apud viduam quam alios ageret, quo authoritas Tassini reprimi aliquando posset.

Qua quidem re ille animadversa, author viduæ fuit, (quo haberet nimirum, qui contra Ceccum se defenderet) ut Sforzias patriæ restitueret, atque ea consilium ipsius secuta, nulla ejus apud Ceccum facta mentione, eos in amicitiam recipit. Id videns Cicco dixit, sane id consilii coepisti, quod mihi propediem vitam, tibi vero imperium erepturum sit, idque paulo post eventus comprobavit. Ceccus siquidem à Ludoico extinctus fuit. Tassino porro non multo post Mediolano pulso, adeo iniquo id animo vidua tulit, ut Mediolano relicto, curam filioli in Ludoici manus deponeret. Ergo Ludoicus administratione Ducatus Mediolanensis solus potitus, in causa fuit, ut Italia, sicuti dicturi sumus, omnis pessundaretur.

Ludoicus Sforzia ad administrationem Mediol. recipitur.

Dum igitur, Laurentius induciis nondum elapsis, Neapolim contenderet, interim præter omnium expectationem, Ludoicus Fregosius, occulta cum quibusdam Serazanensibus consiliis Serazanum furtim, occupavit, omnesque qui ibi pro Florentinis stabant, in vincula conjecit: Qui quidem

Serazanum occultis consiliis occupatur.

quidem casus primoribus Reipubl. Florentinæ summopere displicuit, utpote qui Regem Ferdinandum ejus authorem suspicarentur. Eam ob rem apud Ducem Calabriae, qui cum exercitu in Sicilia agro erat, expostulabant, quod induciarum tempore, novo bello peterentur. Verum is tam licet quam Oratoribus egit, ut culpa ea quam longissime à se patreque Rege removeretur.

Nihilominus Florentinis in pessima conditione sese constitutos videbatur, quod nimirum ararium exhaustum, Reipubl. Principem in manibus hostis constitutum, bello porro sese tam cum Rege atque Papa veteri, quam novo Genuensium implicatos amicisque destitutos animadverterent, siquidem tam de Venetis nihil sperabant, quam de Mediolano ambigui potius metuebant. Sola spes in iis supererat, quæ Laurentius apud Regem effecturus esset.

Atque is navi Neapolim jam advectus, non modo à Rege, sed etiam ab universa urbe, magno cum honore atque expectatione exceptus fuit. Postquam etenim bellum adeo difficile, ipsius saltem opprimendi gratia susceptum fuisset, eam ob rem potentia adversariorum, maximum ipsi nomen pepererat. Ergo cum ad Regem admissus esset, eum in modum coram ipso, de conditionibus Italiae, de ingeniis Principum Italorum, de populi animis, tum quæ ex pace sperari, ex bello vero metui possent, disputare coepit, ut Rex, postquam ipsum coram cognovisset, magnitudinem animi, ingenii promptitudinem, gravitatemque judicii in eo miraretur, quam quod solus, tam gravi bello, hætenus par fuisset. Adeo ut non modo honoribus eum augeret, sed etiam qua ratione eo amico potius, quam hoste deinceps uti posset deliberare inciperet.

Nihilominus variis sub causis, à mense Decembri in Martium usque eum suspensum tenuit, non tam quo uberius experimentum de ipso, sed potius

de urbe caperet. Siquidem non defuere apud Florentinos, qui inimico Laurentium animo, cum nobi Piccini ad modum à Rege haberi cuperent, prout ipsius tanquam vicem dolentes, per omnem diem sermones ea de re sererent, inque consiliis, quæ Laurentio prodesse poterant, sese opponerent, qua quidem ratione effecerant, ut fama vulgaretur, si eum diutius Neapoli detineri continueret, in urbe turbatum omnino iri. Atque id quidem causæ fuit, ut Rex turbas illas expectaturus, in eam consueque suspensum haberet.

Verum postquam omnia Florentiæ peccata esse cum advertisset, tandem vi, Martii, Anni 1479, recedendi ipsi copiam fecit, omnisque generis beneficiis, atque amoris summi testimoniis, cum ita bi devicit, ut perpetuum fœdus, ad mutuam defensionem, inter ipsos constitueretur.

Ergo Laurentius jam major, quam abiisset, Florentiam reversus, ea læticia publice exceptus fuit, quam ipsius amplissima conditio, tum præfens erga Rempubl. beneficium, postulare videbatur, utpote qui propriam vitam, pro patria, discrimini exposuisset. Biduum siquidem ab ipsius reditu, fœdus inter Rempubl. Regemque promulgatum fuit, quo quidem mutua defensio continebatur, regisque arbitrio relinquebatur, ea quæ de Florentinis cœpisset restituere, porro ut Pazzii, qui hactenus in turre Volaterrana custodiebantur, dimitterentur, Ducique Calabriae, certo tempore, constituta, pecunia penderetur.

Cæterum hæc pax, tam Pontificem quam Venetos pessime habuit, Pontifici siquidem videbatur, authoritatem suam à Rege posthabitam, Veneti vero dolebant, quod in bello Florentinorum socii, in pace ab illis neglecti fuissent. Atque ea quidem indignatio Florentinis metum incussit, ne atrociori quam antea bello implicarentur, adeo ut iis, qui Rempubl. moderabantur, commodum videretur, administrationem Reipubl. coarctare,

Consiliū & ore, atque minore civium numero, negotiis
 70 *civi* faciliora arduaue deinceps tractare, *camereb*
um Flo- rem consilium ex septuaginta civibus *contine-*
rent. con runt, in eosque eam, quam potuerunt *auribus*
stimus. tem maximam, contulerunt. Atque hæc *com-*
 ratio, eorum ingenia, qui novas res spirabant,
 pressit, primumque, quod ab eo ordine susci-
 retur, fuit, ut pacem, inter Regem atque Lan-
 tium pactam, rati haberent. Inde Oratores, An-
 tonium Ridolfum, Petrumque Nasum, ad Pontifi-
 cem amandarunt.

Dux Neque tamen hætenus Calabriae Dux exerci-
Calab- tum suum in agro Senensi exauktoraverat, nimi-
bria Se- rum dissensionibus eorum civium retentus, *con-*
nensum quidem eousque erupere, ut tandem cum exerci-
arbiter. tu in urbem vocaretur, rei que arbitrium in ipsum
 transferretur. Atque Dux quidem, eam occasio-
 nem adeptus, multos eorum civum pecunia emun-
 xit, alios in vincula duci iussit, alios in exilium e-
 git, morteque alios punivit, adeo ut non modo
 Senensibus, sed etiam Florentinis suspicio obo-
 ritetur, cupere ipsum imperium Senensium in se
 transferre, neque quidquam remedii contra erat,
 quod Florentia recens cum Rege coivisset, Pontifi-
 cemque atque Venetos infestos haberet. Quæ qui-
 dem suspicio, non solum populi Florentini ani-
 mis, alioquin omnia subtilius rimari solitis, ve-
 rum adeo ipsis Reipubl. moderatoribus infederat,
 ut uno omnium iudicio constet, urbem Florenti-
 nam, nunquam tanto discrimini, amittendæ liber-
 tatis, expositum fuisse. Verum Deus, cui ejus ur-
 bis, in extremis angustis constitutz, hætenus
 semper peculiaris cura fuerat, aliunde motus exci-
 tavit, qui Regem, Pontificem, atque Venetos ma-
 joribus curis implicarint.

Profectus fuerat Mahumetes Turcarum Impe-
 rator, instructissima cum classe, in Insulam Rho-
 dum, eamque aliquod menses jam oppugnaverat.
 Licet vero ingentem exercitum duceret, sum-
 misque

que viribus obsidionem urgeret, nihilominus Rhodii a virtute Rhodii sese gesserant, ut Turcis igniniose inde discedendum fuerit. Pars igitur istius classis, Jacometto Bascia imperatore, colloniam navigavit, atque dum Italiam prope veheretur, seu quod facilitate rei perspecta, quod id in mandatis haberet, citra omnem perstationem, quatuor millia militum inter se exposuit, Hydruntumque subito invasit, diuit, omnesque incolas trucidavit: inde tam rem quam portum munire conductoque satis pio so equite, omnem vicinam oram depopulari cepit.

Rhodii à Turcis oppugnati.
Hydruntum à Turcis occupatum.

Rex igitur, cum eam cladem edoctus esset, hosque potentiam apud se perpendidisset, quaquarum nunciis emissis, auxilia contra communem hostem rogare, Ducemque Calabriae, cum piis suis, revocare necesse habuit. Atque hic idem successus, quantum Ducem reliquamque Italiam perturbavit, tantum Florentinis atque Senensibus gaudio fuit, his quidem quod libertatem recuperasse, illis vero, quod ex discrimine, quo eam perditum ibant, emeruisse, sibi viderentur. Quas quidem suspiciones, Ducis quomonia non mediocriter confirmabant, qui dissidens, fortunam inopinato atque iniquo casu, imperium Tusciae sibi eripuisse, haud tacite lamentebatur.

Idem successus Pontificis animum flexit, ut qui hactenus, nullum Oratorem Florentinum admittere voluisset, eoque tandem mitesceret, ut omnes, qui universalem Italiae pacem suaderent, quo jam animo ferre addisceret. Adeo ut Florentinis significaretur, modo veniam rogatum accederent, eos Pontificem benevolum habituros. Minime ergo eam occasionem negligendam rati, duodecim legatos Romam misere, quos quidem Pontifex, variis artibus, antequam eos admitteret, suspensos tenuit. Tandem inter partes conven-

Florentini Pontifici supplices.

tum, quo pacto deinceps agendum, quantumque tam pacis, quam belli tempore, ab utrisque contribuendum esset. Inde ad Pontificem admissi ipsum inagno cum fastu, inter Cardinales sedentem, offendere. Exculpate illi ergo ea quæ successissent, atque modo in necessitatem, modo in aliorum maliciam, modo in plebem iusta ira concitatam, culpam conferre, miserosque eos vocare, quibus aut pugnandum aut occumbendum esset: Cum ergo omnia ferenda sint, quo mortem effugias, eam ob rem sese bellum potius, interdicta sacra, aliaque mala, quæ inde perpeSSI sint, sustinere, quam servitutem, quæ Rerumpub. mors merito appelleretur, ferre maluisse. Nihilominus si necessitate ipsa adacti, fortassis peccassent, cupere se errorem emendare, inque ejus clementia spem reponere, quæ ad summi redemptoris exemplum, ipsos gremio misericordię suæ exceptura sit.

Ad eas exculpationes Pontifex, sermone fastoso atque iratissimo, respondere, omniaque in memoriam revocare cœpit, quæ Florentini olim in sedem Pontificiam admississent: verum quo præcepta divina sequeretur, aiebat, ferre se posse, ut venia, quam petant, ipsis impetretur. Interim notum se velle, qua ratione deinceps ipsis obediendum sit, quo si vel tantillum ab ea obedientia defleant, ea libertate se merito excidisse meminerint, qua nunc excidere meruissent. Eos si quidem merito liberos esse, qui bonis, non malis, operibus sese exerceant, libertatem enim male adhibitam, tam sese, quam alios offendere, neque esse officium hominis liberi, sed dissoluti, non ad bonum, sed ad malum proclivis, qui Deum ipsum parvi, Ecclesiam vero ejus adhuc minus æstimare in animum inducere possit, cujusmodi quidem flagitia coercere, non modo sui, sed etiam cujusvis Principis Christiani officii sit. Ergo ob ea, quæ hætenus successerint, neminem quam se ipsos accusent, qui malis suis actionibus bellum

provo-

provocaverint, pessimis vero idem aluerint, quod
 eidem potius aliorum clementia, quam ipsorum
 merito extinctum sit. Inde pacis & benedictionis
 formula pronunciata fuit. Quibus Pontifex præ- *Florenti*
 terea adjecit, (nihil siquidem in pactis ea de re *nis pax*
 compræhensum) Florentinos, modo fructum be- *concessa*
 nedictionis assequi cupiant, quindecim triremes
 bello Turcico, quamdiu id Regnum occupatum
 turcæ teneant, publico sumptu suppeditare de-
 bere. Licet vero Oratores de onere isto accessio-
 ne, neque pactis compræhensio, summo opere con-
 sidererentur, nihil tamen seu quarimoniis, seu
 virore, seu ulla alia ratione levamenti impetrare
 potuerunt.

Verum iis Florentiam regressis, Florentini, quo
 aciem eam in melius formarent, Guidantonium
 de Spuccium, nuper ex Gallia reversum, Romam
 ad Pontificem miserunt, qui quidem prudentia
 sua, omnia, ferendum in modum, reduxit, ipseque
 non contemnendis beneficiis, à Pontifice affectus
 est, quod quidem uberius reconciliationis spem
 irritabat.

Rebus ergo Florentinorum apud Pontificem
 tractatis, præterea ipsis versus Senenses, quod Dux
 Calabriae Tusciam deseruisset, magno metu libera-
 tis, postquam Turcæ nihilominus Regno molesti
 se pergerent, illi Regem omni ex parte urgere
 cœperunt, ut ipsis arces suas, quas Dux Calabriae
 discedens, Senensium potestati reliquerat, restitue-
 ret. Cum ergo Rex metueret, ne tanta in neces-
 sitate à Florentinis destitueretur, præterea si illi
 Senensibus bellum moverent, forte auxilia quæ à
 Pontifice, reliquisque Italiae Principibus expecta-
 bat, diverterentur. Eam ob rem tandem in restitu-
 tionem omnium eorum, quæ ipsis occupasset, con-
 venit, Florentinosque novis obligationibus sibi
 strinxit. Unde *liquet non chartas, scripturas, aut*
ligationes, sed vim atque necessitatem, Principes ad
legem servandam adigere.

Rece-

Receptis ergo omnibus iis locis, novoque fœdere firmato, Laurentius eam authoritatem recuperavit, quam primum ex bello, postmodum ex pace, (dum de Rege dubitaretur) perdiderat. Neque interea temporis defuere, qui manifestum illum calumniarentur, quod pro sua salute redimenda patriam vendidisset, parique ratione ea pace de libertate actum iri, sicuti bello ante aditione excidissent. Verum ditione omni recuperata, tum fœdere cum Rege, honestis conditionibus, firmato, urbeque pristina existimationi restituta, apud Florentinos, loquendi avidos, resque non ex consiliis, sed successu metientes, aliter loqui coeptum, Laurentiusque laudibus in cœlum usque sublatus fuit, eum nimirum, prudentia sua, per pacem ea recuperasse, quæ sinistra fortuna per bellum ipsi eripuisset: plusque ejus consilia atque judicium, quam hostium potentiam virescere valuisse.

Narratum hætenus fuit, qua ratione Turcarum irruptio bellum quod Pontifex atque Veneti, ob pacem cum Rege indignati, moliebantur, averterit. Sicut autem initium ejus Turcicæ invasionis inopinatum, bonique non contemnendæ causa fuit, ita exitus inexpectatus, malis præter opinionem originem præbuit. Mahumete siquidem, Turcarum Imperatore, præter omnium mentem extincto, interque ejus filios discordia exorta, illi Turcarum, qui in Apulia ea ex morte neglecti fuerant. Hydruntum Regi ditione cessere. Metu ergo illo qui hætenus Pontificis atque Venetorum cupiditatem reprefferat, sublato, universum novi inotus hinc inde metu cœpere.

Ex una parte in fœdus Veneti cum Pontifice consenserant, ad eosque Genuenses, Senenses, alique inferioris conditionis, concesserant: ex altera Florentini, Rex atque Dux stabant, quibus Bononienses, alique Principes accesserant. Ap-
debat

bant Veneticupiditate Ferrariz potiundæ, ipsi-
 e videbatur, tam iusta se causa quam spe non
 eo incerta moveri. Causa hæc erat, quod *Veneto-*
 archio negaret, sese ad recipiendum Vicedo- *rum jus*
 inum, salque à Veneris petendum ulterius tene- *in Ferra-*
 quod nimirum conventum esset, post annum *riensem*
 x. Ferrarium, ab utroque isto onere, liberam *urbem.*
 è debere. Ad ea Veneti replicabant, Marchio-
 m quamdiu Polesinio potiretur, tamdiu etiam
 recipiendum, tam sal, quam Vicedominum,
 strictum esse. Id ergo cum Marchio utrum-
 ne recusaret, videbatur jam Venetis, iustis ex
 usis se bellum capessere, idque eo tempore sa-
 commodè suscipere posse, quod Pontificem,
 in Regi, quam Florentinis, insensum novissent.
 Quo ergo Pontificis gratiam eo amplius venaren-
 r, postquam Comes Hieronymus Venerias venif-
 t, non modo insigni eum honore habuerunt, ve-
 im etiam civitate atque gentilitatis dignitate,
 im donarunt, qui quidem honos quam maximus
 ones ipsos haberi semper solet.

Huic ergo bello conficiendo, tam novis exactio- *Veneti*
 bus ætarium lucupletaverant, quam copiis suis *bellum*
 Robertum Sanseverinum præfecerant, utpote qui *Ferrari-*
 issidiis, inter ipsum atque Ludoicum Sforziam, *ense pa-*
 sediolani administratorem, ortis, Dertonam fu- *rant.*
 a elapsus esset, inde postquam aliquid ab eo tur-
 arum datum, Genuam sese recipisset, unde à Ve-
 etis vocatus, copiiisque profectus fuit.

Atque illa quidem novi bella cura, adversam *Fœdera*
 artem non latuit, adeo ut etiam illi sese ad bel- *ti pro*
 um accingerent. Inter quos Dux Mediolanensis *Ferrari-*
 rdericum Urbinatem, Florentini vero Constan- *ense*
 um Pesariensem copiis suis præfecerunt. Quo *stant.*
 ero Pontificis animum porro explorarent, an ejus
 onsen subellum Ferrariense moveretur, eam ob
 em Ferdinandus filium suum Alfonsum cum ex-
 citu ad Troentum pergere, eumq; à Pontif. traji-
 iendi in Longobardiã copiam, rogare voluit, quæ
 quidem

quidem ei omnino denegata fuit. Cum ergo ipsius mentem, inde satis exploratum esse, Regi atque Florentinis videretur, eam ob rem, manifesto ipsum Marte adgrediendum decrevere, ut vel necessitate adactus, in ipsorum amicitiam concederet vel saltem tantopere impeditetur, ne Venetis auxilia subministrare posset. Illi siquidem copias suas jam produxerant, Marchionique bellum moverant, devastatisque agris Figarolum, magni momenti arcem, obsidione cinxerant.

Ergo re apud Regem Florentinoque constituta, Alfonso Calabriae Dux, Columnensium auxilio, (siquidem Ursini à Pontifice stabant) magna undique illata strage, Romam versus movere coepit, ex altera parte Florentini unâ cum Nicolao Vitellio, civitatem Castelli obsidione cinxerant, eamque occupaverant, pulsoque Laurentio, qui Pontificis nomine eam tenebat, Vitellio eam concesserant.

*Dux
Calabriae
Pontificem bello petiit.*

Eam ob rem, Pontifex summas in angustias redactus erat, tam quod Roma partium studiis distracta, quam ager citra urbem undique ab hostibus occupatus esset, Nihilominus (ut homo erat magni animi, quique vincere non cedere suevisset) scripto milite, Robertum Ariminensem exercitus ducem constituit, eique Romam quo jam antea omnes suos cataphractarios coegerat, evocato demonstrare coepit, quantæ id gloriæ ipsi futurum esset, si contra Regium exercitum, sedem Pontificis ex tot angustiiis eum liberare contingeret, siquidem ea ratione, non modo se, sed etiam omnes suos successores sibi obstricturus, nec modo homines, sed potius Deum ipsum beneficii redhibitorum habiturus esset.

Robertus exploratis prius Pontificiis Cataphractariis omniq; ejus bellico apparatu, cum a peditem scribendum sedulo hortari coepit, mriterumque ea in re habuit. Erat Dux Calabriae jam prope urbem indiesque ad portas usque e

cun

currebat, quæ quidem res indignationem populi Romani tantopere provocavit, ut eorum non pauci Roberto, pro liberanda patria sese offerrent, omnesque ab ipso ad militiam reciperentur. Ergo Dum hostium animo explorato, quo ab inopinato insultu securior esset, ab urbe sese recipere cœpit, tam quod arbitraretur, Roberto vix tantum animi fore, ut eum adeo dissitum aggredieretur, quam quod fratrem Fridericum novis cum copiis, à patre subsidio missum, exspectaret.

Contra Robertum, postquam Cataphractariis Duci jam pene par, pedite vero etiam superior esset, non diutius cunctandum ratus, copias produxit, atque ad secundum ab hoste miliare castra locavit.

Dux præter omnem expectationem hostem in propinquo conspiciens, aut sibi pugnandum, aut tanquam profligato fugiendum esse facile animadvertit: eam obrem, ne quidquam Rege indignum committeret, necessario sibi pugnandum duxit, producto igitur & ipse exercitu, eoque pro more istius sæculi in ordines disposito, manus conferere cœpit: productum fuit prælium istud ad medium usque diem, pugnatumque tanta utrinque virtute, ut nullum hætenus prælium, à quinquagesimo usque anno, in Italia decertatum, huic comparari possit, utpote quo utrinque ultra mille militum desiderarentur. Exitus sedi Pontificiæ glosiani peperit, quod nimirum copia peditem equitatum Ducis eum ad modum offenderet, ut tandem ipsis fuga capeffenda fuerit, Duxque præterea ipse in hostium manus devenisset, nisi à Turcarum turma, qui post deditionem Hydrunti ipsi militabant, protectus ereptusque fuisset.

*Regius
exerci-
tus à
Pontifi-
cio pro-
fligatus*

Ea victoria adepta, Robertus ovans urbem repetiit, neque tamen victoria diutius gaudere ipsi licuit. Postquam etenim inter pugnandum multâ quâ sese restaurasset, profluvio alvi inde concitato,

tato, paulo post interiit: cadaver ejus Pontifice omnis generis honoribus prosecutus est.

Pontificis in- Abea victoria, Pontifex subito Comitem civi-
gratitudo erga tatem Castellum recuperare, tum præterea Armi-
Robertum num tentare voluit: postquam etenim ex Rober-
victoria to extincto, unicus saltem filiolus, immaturæ æta-
ducem. tis, subque matris imperio superesset, facile Armi-
num à se occupari posse sperabat. Atque id
fortassis feliciter ipsi cecisset, nisi vidua à Floren-
tinis protecta fuisset, qui quidem, tanta virtute
Pontificiis copiis sese opposuere, ut omniscarum
conatus in fumum abiret.

Fridericus Ur- Hæc dum ad Romam, inque Flaminia gereren-
binas tur, interim Veneti Figaruum occupaverant,
meritor Padumque trajecerant, exercitus contra Ducis
Mediolanensis, atque Marchionis perturbari cœ-
perat, quod Fridericus Urbinas belli dux morbo
correptus, Bononiamque pro recuperanda salute
delatus, in fata concessisset. Adeo ut res Marchi-
onis indies minuerentur, atque jam Ferraria ipsa,
non mediocriter periclitaretur. Ex altera parte
Rex atque Florentini omni studio Pontificem in
partes suas pettrahere nitebantur, quem post-
quam aperto Marte eo compeßere nequivissent,
Concili- porro Concilio, ab Imperatore Basileæ indicto,
um Basileæ ab cum terreri posse sperabant. Eam ob rem, per
Imper. oratorem Imperatoris, qui id temporis Romæ age-
indictum. bat, eorumque Cardinalium opera, qui pacem de-
siderabant, id continuis exhortationibus egere, ut
tandem de pace, universæque Italiæ unione co-
gitaret.

Venetorum po- Ergo Pontifex partim metu perculsus, partim
sentia quod Venetorum potentiam tam Sedi Pontifici-
Pontificibus quam universæ Italiæ nocumento esse animadver-
noxia. teret, ad fœdus animum inclinare cœpit. Orato-
ribus igitur, Neapolim ablegatis, fœdus in quin-
quennium cum Rege, Duce Mediolanensi, atque
Florentinis iniit, Venetis ejus amplectendi facul-
tate concessa. Quibus porro Pontifex edixit, ut
à bell

à bello Ferrariensi abstinere, Verum Veneti imperio ejus neglecto majore conatu bello sese accingere profligatisque Ducis atque Marchionis prope Argentum copiis, tam arcte Ferrariam premere cœperant, ut in ipso vivario castrametarentur. Non videbatur eam ob rem fœderatis diutius differendum, sed omni celeritate Marchioni subveniendum esse.

*Papa
ad pacē
animum
adpli-
cat.*

*Ejus
edictum
Veneti
contem-
nunt.*

A mandato igitur versus Ferrariam Calabria Duce, tam suis quam Pontificiis copiis instructo, quo præterea Florentini jam omnem ipsorum militem trajecerant, ipsi fœderatorum primi Cremonæ convenère, deque bello administrando rationes inière, interque hos Legatus Pontificius, Comes Hieronymus, Calabria Dux, Ludoicus Sforzia, Laurentius Mediceus, alique Italia Principes plerique. Disputatum ibi de bello accuratissime, visumque, nulla alia re Ferrariam felicius liberari posse, quam si Venetorum exercitus, inde necessitate aliqua diverteretur. Adum igitur eam ob rem cum Ludoico, ut per Ducatum Mediolanensem, in Venetos irruptionem fieri pateretur, quod ipsi minime consultum videbatur, ne forte istiusmodi bello implicaretur, cui postmodum componendo vires ipsius non sufficerent. Eam ob rem decretum, cum universo exercitu Ferrariam versus contendendum esse.

*Contra-
que quos
Fœdera
torum
diata.*

Adunatis igitur quatuor mille Cataphractis, atque peditibus octo mille, Venetis obviam ire, quorum exercitus bis mille quingentis cataphractis, sex mille peditibus constabat. Visum ergo fœderatis, ante omnia classem Venetorum, quam in Pado habebant, invadendam esse: eam igitur prope Bondinium adgressi profligarunt, navesque prope ducentas in potestatem redegerunt, cum quibus Antonius Justinianus Venetorum legatus captus fuit. Porro Veneti postquam universam Italiam concitatam animadverterent,

*Veneto-
rum
classis
profli-
gata.*

Ducem Lotharingæ, cum ducentis Cataphractis ad stipendia sua vocaverant. Ergo ab illa clade, hunc cum parte exercitus hosti obviam ire, cumque aliqua ratione distingere voluerunt. Sanseverinum vero, cum reliqua parte Addam trijorem, atque Mediolanum succedere, ibique nomenclatis, Bonæque ejus matris vocare, quo nimirum ea ratione, à Mediolanensibus motum à arbitrarentur, utpote quibus persuasum erat Ludovicum, ejusque administrationem ibi odio haberi.

Atque hæc quidem invasio, prima fronte satis terroris peperit, omnemque urbem in arma conjecit: verum effectu ab eo, quem Veneti speraverant, planè contrario. Siquidem quod Ludovicus hætenus negaverat, id hac injuria provocatus, facile concessit. Nam relicto Marchione Ferrariensi, quo suatueretur, ipse cum IIII Cataphractis IIII. peditibus, Duxque Calabria cum XII

Omnis *ager cir* *ca Vero* *nam Bre* *sciamq;* *occupatus.* Cataphractis, & V. M. peditibus, primo agrum Bergomatem, postea Brescianum, tandem etiam Veronensem invasere, easque tres urbes, Venetis nihil quicquam obstantibus, omni dominio spoliavere: Siquidem Sanseverino vix licuit urbes eas tueri.

Ex altera parte, Marchio Ferrariensis magnam ditionis suæ partem recuperaverat, siquidem Lotharingæ Dux, exiguis cum copiis, nam II. saltem Cataphractorum millia, pedites vero mille habebat, ipsi obsistere metuebat, adeo ut ea ætate, anni nimirum MCCCCLXXXIII. foederati satis feliciter pugnarent.

Novo postmodum vere, (hyberno siquidem tempore nihil gestum erat) exercitus utrinque iterum producti, visumque foederatis fuit omnes suas copias conjungere, eaque mole Venetos opprimere, neque adeo si pari animo, quo anno præterito, bellum administratum fuisset, difficile futurumerat, eos omni Longobardia expellere,

tpôte quorum copix equitum saltem vim. pedium vero v. m. constabant, cum foederatorum exercitus xiii. m. equites vi. vero m. pedites conineret. Dux etenim Lotharingæ, finito annuo stipendio, domum reversus fuerat. Verum *(ut* *Fredericus* *Mar-* *chio* *Mantua-* *anus* *moritur* *apins* *occurrere* *solet* *, ubi* *multi* *aquali* *authoritate* *agunt* *, ut* *eorum* *dissensio* *hosti* *victoriam* *suppeditet)* postquam Fridericus Gonzaga, Mantux Marchio fata concessisset, qui sua authoritate, Ducem Calabriae, atque Ludoicum, in officio continuabat, inter hos primum dissensio, inde æmulatio oriri coepit. Joannes siquidem Galeazius Mediolani Dux, jam eo ætatis progressus erat, ut administrationi parere posset, ductaque filia Alfonsi, æquum socero videbatur, ut Ducatum gener potius, quam Ludoicus administraret. Cum ergo Ludoicus eam Alfonsi mentem perspexisset, quo suas res ageret, commoditatem ejus perficiendi prævertere constituit.

Neque porro ex animorum alienationes Venetos latebant. Ea igitur occasione commodum utendum rati, tentare Ludoicum coeperunt, quod nimirum sperarent, pro eo quo hætenus usi essent facto, ea quæ bello amisissent, pace recuperari posse, tandemque mense Augusto anni mcccc. lxxviii. cum ipso transfugerunt. Quæ quidem res postquam ad reliquos foederatos pervenisset, ipsis non mediocriter displicuit, præsertim cum animadvertenterent, Venetis non modo ea quæ ipsis erepta erant, restituenda esse, verum etiam iisdem Regibus, vigium atque Polosinium, quod Marchioni eripuerant, cedere, tam omne imperium salvum manere, quod antiquitus eam in urbem habuissent. Omnibus ergo videbatur, ejusmodi se bellum gessisse, quod maximis sumptibus coeptum, pro dignitate porro atque existimatione administratum, at non præter ignominiam finitum esset. Vetus coacti fuere foederati, id æquo animo ferre, tam quod sumptuum eos poenitere inciperet, quam

quam quod fortunæ aleam, ob aliorum defectus atque ambitionem, amplius subire nollent.

Hæc dum cum ad modum in Longobardia gererentur, interim Pontifex, Laurentii stipendarii sui medio civitatem Castelli urgebat, quæ Nicolaum Vitellium multatum cupiebat, utpote qui à foederatis, quo illi Papam suum faceres, destitutus fuisset. Verum illi, qui Nicolai partibus in urbe favebant, eruptione facta, hostemque magno animo adorti, eum in fugam egerunt. Revocatus eam ob rem ex Longobardia, à Pontifice, Comes Hieronymus, quo copiis restauratis, eandem obsidionem repeteret. Verum mente in melius mutata, Vitellium sibi devincire constituit, tandemque cum eo transegit, eumque qua potuit ratione, cum Laurentio hoste suo in *amicitiam* reduxit. Licet potius ob novorum motuum suspiciones, quam quod pacis studiosus esset, eo inclinaverit, quod nimirum, antiqua inter Columnenses & Ursinos odia, reviviscere animadverteret.

Eripuerat nimirum Rex Neapolitanus, in bello cum Pontifice gesto, Ursiniis ditionem Cassiolorum, (Tagliacozzum vocamus) eaque Columnenses, qui suas partes sequebantur, donaverat. Pace vero inter Regem Pontificemque constituta, Ursinii, pactis inixi, sua repetebant, iunctumque sæpius à Pontifice Columnensibus fuerat, ut ea ditione cederent. At illi neque precibus Ursiniorum moti, neque minis Pontificiis territi, eo descendere, unquam voluere, sed insuper novis depredationibus, aliisve injuriis Ursiniis infestis fuere.

Columnenses Pontifex igitur ea non diutius dissimulanda aratus, coactis omnibus tam suis quam Ursiniorum **Pontifici-** copiis, in eos movere coepit, ædesque eorum, **ceop-** quas Romæ habebant, diripnit, quique eas defendere nitebantur partim coepit partim interfecit, **presti.** majoreque eos arcium parte spoliavit, adeo ut
tumul-

tumultus illi, non quidem pace, sed altera parte oppressa, tandem componerentur.

Neque etiam apud Genuenses, inque Tuscia, res pacatae fuere. Florentini siquidem, duce Comite Antonio Marciano, in finibus Serezanorum cum copiis erant, interque bellum Longobardicum, ipsi Serezanensibus molesti fuerant. Genus porro, Baptistinus Fregosus Dus Paulo Fregoso Archiepiscopo confisus, ab eodem, una cum conjugē atque liberis captus, Ducatusque ab eo occupatus fuit. *Classis Venetorum Galipolim occupat.* Classis etiam Venetorum regnum Neapolitanum invaserat, Galipolimque occupaverat, locisque vicinis molesta erat. Verum per pacem in Longobardia omnes ubique motus, præterquam in Tuscia Romaque consedēre. Siquidem Pontifex quinto post pacem proclamata die, è vivis excessit, seu quod terminus is vitæ ipsius constitutus, seu quod pacem ob factam, utpote cujus hostis erat, dolore extinctus fuisset. *Pax & Pontifex hostes.*

Moriens igitur Pontifex eam Italiam pacatam *Pontificem pax jugulat.* reliquit, quem vivus continuis bellis agitaverat. Ob ejus mortem universa Roma subito arma corripuit. Comes Hieronymus, cum copiis suis juxta Castellum sese receperat, Ursini à Columnensibus recentibus injuriis laceffit, sibi metuebant, Columnenses ædes suas arcesque repetebant. Unde paucorum dierum intervallo, ad cædes, furta & incendia deventum. Verum postquam Cardinales Comiti suassent, ut Castellum in manus Collegii constitueret, seque in suam ditionem reciperet, Romamque metu illo liberaret, ille quo futurum Pontificem sibi conciliaret, obtemperandum ratus, tradito Castello sese Imolam recepit.

Ergo tam Cardinalibus metu quam Baronibus subsidio isto, quod sibi ex Comitis copiis sperabant, vacuis, ad novum tandem Pontificem creandum progressum, atque post aliquas *dis-*

diffensiones, Joannes Bap̄ista Cibus Cardialis Amalphæ Genuensis, lectus, atque Innocentius VIII vocatus fuit, qui quidem quod ingenio humano atque quieto esset, arma daponi, Romæ pacem restitui curavit.

At Florentini, post pacem Longobardiz, scire non poterant, turpe nimirum & ignominiosum esse, privato se à viro quamvis nobile castrum Screzanensi exutos esse. Et cum in pactis certum esset, non modo licere, cuique ea, quæ bello amisisset, repetere, verum etiam, si qui repenti obsisterent, eos bello petere, confestim ad recuperationem ejus castri sese accingere corpore. Eam ob rem Augustinus Fregosius, qui Screzanam tenebat, postquam viribus propriis eam se tueri posse desperasset, Sancto Georgio arcem dono concessit. Postquam vero S. Georgii atque Genuensium sæpius mentio facienda sit, non abs re me facturum confido, si rationes ejus urbis, utpote quæ inter potissimas universæ Italiz censetur, descripsero.

Mons S. Georgii apud Genuenses, Post diuturnum istud bellum, quod Genuenses, multis ab hinc annis, cum Venetis gessere, cum pace jam inter eas Respublicas constituta, Genuenses civibus suis, ob æs in bello concredutum, satisfacere non possent, iis vestigalibus seu Telonio, quod Doganam vocant, cessere, quo nimirum ex publicis istis retribus, pro ratione unius cujusque mutui, temporis progressu omnibus satisfieret, Palatium etiam quod supra Doganam est, ut commode illi convenire, deque suis rebus constituere possent, ipsis tradidere Illi ergo creditores, rationem rerum suarum administrandarum talem iniere, ut ex suorum numero consilium centum virorum constituerent, qui de rebus publicis deliberarent, præterea Magistratum Octovirorum legerent qui omnium reliquorum caput essent, resque deliberatas exsequerentur. Mutua porro in partes, quas Loca nomi-

abant, divisere, universam verb administratio-
nem titulo *S. Georgii* insignivere. Ea admini-
stratione sic constituta, accidit porro, ut Respu-
blica novo mutuo indigeret, eoque adipiscendo
S. Georgium accederet, qui quidem, ex optima
administratione, jam locupletior, subsidio esse
poterat. Ergo Respublica eadem ratione, qua
antea Telonio cesserat, etiam ditionem suam op-
pignerare cepit, reque eo tandem, ex egestate
Reipublicæ Sanctique Georgii opitulatione, de-
venit, ut hæc administratio, maximam partem ur-
bium atque regionem, quæ imperio Genuen-
sium parebant, sibi subjecerit, easque regit, tuc-
tur, inque singulos annos publicis suffragiis re-
ctores iis locis præficit: quibus quidem in re-
bus curandis omnibus, Reipublicæ partes nul-
læ sunt. Hinc factum est, ut cives illi amorem
suum à Republica ut quæ tyrannidem saperet,
averterent, atque ad Georgium, tanquam re-
cte æqualiterque administratum converterent,
unde quidem crebæ illæ mutationes imperiï
oriri solent, dùm eives, modo civi, modo ex-
traneo parent, siquidem non S. Georgius, sed
publicum dominum mutat. Adeo ut in iis de-
certationibus, Fregosi & Adorni pro principa-
tu pugnare, plerique civium, quod nimirum
de publico ageretur, otiosi starent, idque victo-
ris prædæ exponerent. Neque ibi S. Georgius
aliud agit, quam ut victorem juramento, ad ob-
servandas suas constitutiones, adigat, quæ qui-
dem hætenus intemeratæ subsistere. Post-
quam etenim hic Georgius armis, opibus, at-
que magistratu instructissimus sit, eam ob rem ci-
tra manifestissimum rebellionis periculum, vix
quidquam contra ejus administrationem tenta-
ri queat.

Rarissimo sane exemplo, neque à tot Philoso-
phis, imaginariis istis in Rebus pub. suis, vel quas
tueri contigit, unquam reperto, in una eademque

nimi-

nimirum urbe, interque eosdem cives libertatem, & tyrannidem, vitam civilem & corruptam, justiciam atque licentiam conspiceret. - Siquidem sola illa administratio, urbi pristinos venditosque mores conservat. Quod si porro aliquando eveniat, (quod omnino eventurum mihi persuasissimum est) ut S. Georgius tandem omnia ea Civitate potiatur, posset sane ea Respubl. Venetorum imperio non modo æquiparari, sed etiam anteferri.

Florentinum Ergo huic S. Georgio Augustinus Fregosius *Genuesis bel-* Serezanam cessit, quicam non modo lubens recepit, verum etiam tuendam sumsit, compertaque subito classe, Petram sanctam insuper præsidio firmavit, quo Florentinus exercitus Serezanz jam propinquus, omni aditu prohiberetur. Florentini contra Petram sanctam omnino occupandam censuerunt, sine qua nimirum Serezanenses occupare minus ex usu foret, ut quæ inter Serezanum Pisasque sita esset, verum non ipsis licebat eam aggredi, nisi Petrasanctenses, aut qui eos tuebantur, prius ipsos lacessivissent. Quo ergo istud commodum consequerentur, constituere copiosam annonam Pisæ ad exercitum mittere, eamque exiguo præsidio stipare, quo Petrasanctenses præsidarii, à discrimine tuti, prædaque illecti, ad eam occupandam prorumperent. Atque res quidem ex sententia cessit, illi siquidem, qui Petrasanctam custodiebant, prædam expositam occupavere.

Id ergo Florentinis ansam præbuit, ut jam omissa Serezana, justum titulum nacti, Petram sanctam obsidione cingerent, quæ quidem præsidariis firmata strenue defendebatur. Florentini tormentis in planitie dispositis, propugnaculum porro in monte ædificarunt, quo etiam ea ex parte obsessis incommodarent. - Erat ad exercitum legatus Jacobus Guicciardinus. Dum ergo ad Petram sanctam cum ad modum pugnaretur,

retur, interim Genuensium classis arcem, quæ Roccavadana nuncupatur, occuparant, atque vastarunt, copiisque expositis omnem illam oram depopulabantur. In quos obviam profectus Bonioannes Gianfigliazius, eorum audaciam quodammodo repressit, adeo ut jam minus licenter evagarentur. Nihilominus classis Genuensium ad portum Ligurinum (quam Livorno nuncupamus) deflectens, cum pontonibus aliisque machinis ad novam turrin ejus loci successit, eamque tormentorum vi subruere, aliquot dierum continuato opere nitebatur, verum cum duces nihil se proficere animadverterent, ab ea obsidione non præter ignominiam recesserunt.

Ad Petram sanctam autem nostri segnius agebant, eam ob rem hostes animo auctiores, eruptione facta, propugnaculum invaserunt, idque occuparunt: quo quidem successu tantam sibi existimationem, Florentino vero exercitui cum metum pepererunt, ut ille vix non in fugam sese proriperet, siquidem ad quartum usque miliare sese inde recipere visus fuit, decretumque jam erat exercitus istius ducibus quod mensis October esset, ad hyberna divertere & expugnationem illam in proximum annum differre.

Atque ea quidem consternatio Florentiæ percepta, non mediocriter animos Dominorum stimulavit, adeo ut recuperandæ existimationi, restaurandisque copiis subito Antonium Puccium, Bernhardumque Neronem legatos eo ablegarent, qui quidem magna auri vi onusti, postquam ad exercitum pervenissent, confestim ducibus indignationem, non modo Dominorum, sed etiam universæ urbis exposuerunt, nisi cum exercitu ad obsidionem reverterentur, quantæ id nimirum infamiæ ipsis futurum sit, si tot præclari duces, tam instructo cum exercitu, nullo alio hosti, quam paucis aliquot præsidiariis

cederent, castrumque adeo imbelles expugnare non valerent. Postea commodum, quod non modo praesens eos maneret, sed etiam postmodum inde expectandum esset, ipsis ob oculos posuerunt. Adeo ut omnium animi ad repetendam obsidionem incenderentur, omniumque primo propugnaculum recuperandum esse constitueretur.

*Recuperant
Severanā
Florentini,*

Qua quidem in expugnatione animadvertere licuit, quantum nimirum humanitas, affabilitas, blandique sermones apud militum animos possint, Antonius siquidem Puccius modo hunc incitando, illum provocando, alteri manum porrigendo, hunc complectendo, pollicendo, orandoque id effecit, ut tanto animi ardore milites ad propugnaculum properarent, ut id subito recuperatum fuerit, licet ea expugnatio non citra cladem successerit, Comite nimirum Antonio Marciano tormenti globo extincto.

Hæc victoria tanto terrori obsessis fuit, ut de deditioe sermones serere inciperent. Quo ergo res pro dignitate gereretur, visum fuit Laurentio ad castra proficisci, à cujus adventu, paucis post diebus, castrum illud deditioe in Florentinorum manus devenit. Jamque hyems molesta esse coeperat, neque commodum ducibus videbatur jam ultra conari, præcipue quod ex Autumnii tempestate universus exercitus morbos contraxisset, ipsique etiam duces laborarent, inter quos Antonius Puccius Bonioannesque Gianfiliazus morbo absorpti fuere, quod quidem universæ urbi summo dolori fuit, adeo nimirum Antonius, eo bello, omnium animos sibi conciliaverat.

Porro Luccenses, postquam Florentini Petram sanctam occupassent, Oratoribus ad eos ablegatis, eam repetierunt, ut quæ olim ipsorum imperio paruisset. Transactionibus siquidem contineri aiebant, omnia ad antiquos dominos, quæ alii ab aliis occupassent, reverti debere. Neque id

Florentini.

Florentini negabant, verum nescire sese, utrum in pace, qua de nunc inter ipsos ac Genuenses ageretur, ea restituenda Genuensibus foret, eam ob rem nihil certi hoc in negotio, priusquam illa concluderetur, sese decernere posse, præterea licet Genuensibus ea minus restituenda esset, Lucensibus tamen eo casu incumbere, ut de sumptibus damnisque, ob mortem tot civium rationem ineant, eaque pensanda esse cogitent, id vero si præstare velint, facilem ad eam recuperandam viam fore.

Integram ergo hyemem de pace inter Genuenses & Florentinos actum, quæ quidem Pontifici maximæ curæ erat, verum posteaquam nihil conclusum esset, constitutum quidem erat Florentinis, incunte vere Serazanam obsidere: verum morbo Laurentii Medicei, tum bello quod inter Pontificem Regemque Ferdinandum exarsit, impediti fuere. Siquidem Laurentius non modo podagra, quæ ipsi quodammodo à patre hæreditaria fuerat, verum etiam doloribus stomachi adeo sævis excruciabatur, ut ad thermas ipsi sanitas querenda fuerit. Bellum vero longe majoris momenti, ejusque hæc origo fuit.

Erant Amiterni (nos Aquilam vocamus) ex ratione Regibus Neapolitanis subjecti, ut pene liberi agerent. Apud hos autoritate plurimum valebat Comes Montorii. Igitur Dux Calabriae, qui cum copiis, tanquam motus quosdam inter incolae ejus loci compositurus, ad Troentum confederat, verum Aniternum penitus Regi subicere cogitabat, eum ad se, tanquam ejus opera iis in modis usus, evocaverat. Paruit Comes citra ullam suspicionem, verum à Duce comprehensus, inque vinculis Neapolim amandatus fuit. Id, posteaquam ab Amiternis intellectum fuisset, omnem urbem commovit, adeo ut armati Antonium Concinellum legatum Regium, aliosque Regis amicos trucidarent. Inde quo esset, qui ipsos

Amiterni à Rege deficiunt.

*A Pontifice
recipi-
antur.*

defenderet, non modo signa Pontificia erigerent, verum etiam Oratoribus ablegatis Pontificem obnixè rogarent, ut sui tanquam rei propriæ, curam atque tutelam contra Regem tyrannicum habere dignaretur. Atque suscepit Pontificum defensionem magno animo, utpote, qui tam privatas quam publicas ob causas Regem odio haberet.

Ergo cum Robertus Sanseverinus, Ludovici hostis, eo tempore nemini mereret, cum ad se summa celeritate Pontifex vocatum copiis suis præfecit, præterea omnes Comitibus Montorii amicos atque necessarios, quo à Rege deficerent, concitavit, suisque artibus effecit, ut Principes Altenu-ranus, Salernitanus, atque Bisignanus à Rege secederent. Atque Rex quidem tam subito bello circumventus, auxilia Florentinos, Ducemque Mediolanensem rogavit.

*Florentini
Regi
adjunt.*

Florentini hæcenus dubii animo fluctuabant, siquidem alterius ob causam res suas negligere, tum contra sedem Pontificiam denuo insurgere, grave ipsis videbatur. Nihilominus forderis memores, fidem commodo atque discrimini anteposuerunt, Urfinisque ad stipendia sua vocatis, Comite præterea Pitiliano duce, omnes suas copias Romam versus, Regi auxilio submisere. Ergo duas in partes Regi copias dividere visum, primam Duce Calabriae imperatore Romam proficisci, atque Florentinis conjunctam, Pontificiis copiis obsistere voluit, reliqua parte ipsemet in Barones movere cepit, pugnatum aliquandiu ubivis vario Marte: tandem Rege omni ex parte superiore, oratoribus Regis Hispaniarum intermediis, tandem mense Augusto anni MCCCCXXXVI pax firmata fuit, quam quidem Pontifex, adversa fortuna perculsus, ejusque denuo experiundæ dubius primus amplexus, omnes præterea Italici Principes in eandem concessere, solis Gentensibus, utpote qui tam à Mediolanensibus defecis-

*Pax
firmata*

sent,

nt, quam Florentinorum res occupassent, ab ea *Aqua*
clusis.

Robertus porro Sanseverinus, qui antea *Genuen-*
illo nec Pontifici fidus amicus, nec Regi formi- *ses ox-*
idus inimicus exstitisset, pace constituta, vix *clusi.*
on à Pontifice Roma pulsus, postquam cum tur-
is suis Cæsenam post se reliquisset, à copiis tam
ucis quam Florentinorum sese depræhensum
i animadvertens, in fugam se coniecit, atque
irciter centum equitibus stipatus, Ravennam se-
recepit, reliquæ ipsius turmæ partim ad Du-
em concessere, partim à rusticis profligatz
ière.

Rex pace constituta, reconciliatisque Bar-
ibus, Joannem Coppolam, Antonellumque
Anversiam, una cum eorum filiis, quod in bello
arcana Pontifici prodidissent, necavit. Porro
cum Pontifici ex hoc bello cognoscere licuisset,
quanta cum animi promptitudine atque studio
Florentini in amicitia persistere solerent, mu-
tato animo, quos antea propter Genuenses,
auxiliaque Regi subministrata odio prosecu-
tus esset, amare, majoreque benevolentia,
quam hætenus, ipsorum oratores habere cœpit.
Quem quidem animum, Laurentius Medicus
depræhensum, omni industria sibi fovendum
sumsit, non mediocriter authoritati suæ profutu-
rum ratus, si Regis amicitia porro Pontificia ac-
cederet.

Erat Pontifici filius, cui Francisco nomen, *Pontifi-*
quem imperio locupletatum, porro amicis mu- *eis filius*
nitum cupiebat, quo se è vivis sublato, commo- *Medi-*
dius sua tueri posset. Neminem igitur in uni- *ceam*
versa Italia sibi opportuniorem, ipso Lauren- *ducit.*
tio ratus, tandem effecit, ut ejus filia Francis-
co nuptum elocaretur. Hac affinitate concilia-
tus Pontifex, de Serezana Florentinis restituenda
cum Genuensibus agere, atque his demonstrare
cœpit, non posse eos jure tenere, quod Augustinus
ven-

vendidisset, neque Augustinus S. Georgio donare, quod in sua potestate non esset. Verum *nihil* omnino perficere potuit, quin potius Genuenses, hæc dum Romæ agerentur conductis multis navibus exercitum trium peditum millium iis acc-
Genuen- ptum, furtim atque clam Florentinis propete-
ses Flo- rezanellam exposuere, eamque arcem quæ Floren-
rentines tinis parebat, supraque Serazanam sita erat, ab-
bello pe- gressi, vicum arci contiguum occupavere atque
tunt. arserunt, omnique cura, tormentorum vi, ipsam
 arcem expugnare conavere.

Licet verò ea invasio, Florentinis omnem præter spem cessisset, confestim tamen Virginio Urfino duce, ad Pisas exercitum suum coëgere, apud Pontificem de injuriis, belloque inter pacis mentionem illato, dolere, Lucensibus in fide continendis Petrum Corsinium eo ablegavere, Paulantonio Soderino legato Venetorum animos tentavere, auxiliaque tam à Rege quam à Ludovico postulare, quæ tamen nusquam impetrarunt. Rex siquidem classem Turcicam sibi imminere aiebat: Ludovicus vero variis artibus rem differre cœpit. Adeo ut Florentini in omni propemodum bello soli destituantur, nec eam fidem, qui aliis subvenire consueverunt, erga se vicissim experiantur.

Neque tamen eo (utpote re non nova) animo abjectiores, Jacobo Guicciardino Petroque Virtutio legatis, maximo exercitu coadunato in hostem progressi, ad Macram fluvium castra locavere. Interea hostes Serezanellam urgebant, atque cuniculis aliisque rationibus rem tanto animo agebant, ut legatis omnino manus conferendæ viderentur. Neque Genuenses pugnam detrectavere, verum prælio superati profligatique. Ludovicus porro Fleiscus, multique præterea belli duces in Florentinorum manus devenere. Neque tamen cavi victoria Serezanenses adeo perculit, ut ad deditionem inclinarent, quin potius obstinato animo ad defensionem parati legatorum in oppugnando

*Prælio
superati.*

ando studium eo magis provocavêre. Pugnam igitur tam intra quam extra strenue, adeo ut illo diutius protracto, Laurentio ad exercitum officiscendum videretur. Quod quidem tam ostris vires addidit, quam hostibus animum adegit: hi siquidem, animadversa Florentinorum nimis obstinatione, atque Genuensium in defendendo negligentia, libere, nullisque cum pactis, in manibus Laurentii sese dedidere, atque à Florentinīs humaniter, paucis quibusdam defectionis auctoribus punitis, recepti fuere.

Inter hæc gesta, Ludoicus ad Appuam (quæ contremolis recens vocatur) copias suas, tanquam ostris suppetias laturus, collocaverat, verum occultis consiliis egerat, ut Genuensium aliqui seditione mota, sibi viam ad occupandam Genuam patefacerent, quo quidem consilio ea potitus est. Eodem tempore Germani Venetis bellum movebant, Boccolinus quoque civis Auximi in Pice- *Germani*
no, urbem eam (nobis Osimum vocatam) à Pon- *ni Venetio*
tificis imperio subtraxerat, atque tyrannidem oc- *bellum*
cupaverat. Atque hic quidem post varios succes- *movens.*
sus, à Laurentio Mediceo persuasus, urbem Pontifici iterum cessit, atque Florentiam sese contulit, ibique satis diu in honore fuit. Inde Mediolanum concedens, alia longe fide habitus, atque à Ludovico necatus fuit. Veneti prope Tridentum Germanos adorti, ab illis profligati. Sanseverinusque quem copiis præfecerant, deletus fuit. A qua clade Veneti, pro eo quo fruebantur fato, cum Germanos, non ut victi, sed ut victores, (adeo nimirum ea pax ipsis propitia fuit) transigere. Difficiles eodem tempore tumultus Flaminiam agitavere.

Erat Franciscus Orsus magnæ apud Forum Livium authoritatis, verum Comiti Hieronymo suspectus, adeo ut non raro minis eum coerendum adgrederentur. Ergo continuo metu Orsus exagitatus, ut præveniret, auctores habuit ami-
cos

*Infidia
in Co-
mitem
Hieronymum*

cos atque necesarios quamplurimos, extingu-
nimirum illum satius esse, morteque alterius pe-
riculum suum averti. Postquam igitur id inter
ipsum jam constitutum esset, cædi diem mundina-
rum Foro-Julienarum destinarunt, quo nimirum
multi amicorum alii, non vocati, confluere sole-
rent, quarum opera hanc ad rem usui esse posset.
Erat mensis Majus, quo Itali pene omnes cœnam
maturare solent: visum ergo conjuratis, cum à
cœnà quàm commodissime trucidari posse, ut po-
te quo tempore, familia ejus cœnando occupata,
ipse fere solus in cubiculo esse consuevisset. Re
cum ad modum deliberata, Franciscus ad ædes
Comitis perrexit, ibique relictis ad primum adi-
tum conscii, ipse ad cubiculum Comitis acce-
dens, per cubicularium, tanquam necessaria dictu-
rus, intro-mitti petiit, adituque impetrato, post
aliquas sermonis ambages, Comitem solum in-
terfecit, advocatisque sociis, etiam cubicula-
rium obtruncavit. Accidit forte, ut præfectus
cui urbis custodia commissa erat, Comitem con-
venturus, eo se conferret, qui à conjuratis, cum
paucis ad aulam admissus, etiam ipse interfectus
fuit.

His cœdibus perpetratis, cadaver Comitis per
fenestras præcipitatum, Pontificisque atque li-
bertatis nomen vocari, eaque ratione plebs, cui
Comitis avaritia atque tyrannis exosa erat, con-
citari cœpta, adeo ut irruptione in ædes Comitis
facta, iisque direptis, viduam liberosque Comi-
tis in vincula conjicerent. Solum castrum ad-
huc superandum erat, si victoria absoluta potiri
vellent: cum vero præfectus id tradere detrecta-
ret, rogare conjurati viduam cœpere, ut suam
authoritatem interponeret, quod sese facturam
recepit, modo præfecti conveniendi copia fieret,
interimque liberi in potestate conjuratorum ob-
sides manerent. Atque adhibuere conjurati ver-
bis fidem, potestatemque viduæ in castrum con-
ceden-

dedendi fecere, verum ea vix intus sese receperat, arm ipsius supplicia mortemque ob eadem mariti minaretur, illis contra necem liberorum nitantibus, magno animo responderet, habere se salva, quibus alios parare posset. Eam ob rem consternati conjurati, præsertim quod à Pontifice auxilia nulla submitterentur, atque à Lulio, viduæ patruo, copiarum subsidiarum adventarent, ablatiis iis quæ amovere licebat, civitatem Castellum concesserunt: adeo ut vidua imperium reciperaret, omnique crudelitatis genere mariti eadem ulcisceretur.

Florentini morte Comitum intellecta, ad recuperandum castrum Piancaldolinum, à Comite olim ipsis ereptum animum adplicarunt, idque exercitu eo ablegato, licet Ciceri Architecti celeberrimi morte, recuperarunt. Hos in Flaminia motus, alii non minoris momenti, eadem in provincia subsecuti sunt.

Duxerat Galeottus, Faventinorum regulus, in matrimonium, Joannis Bentivoglio, Bononiensis principis filiam. Ea sive zelotypia sive à marito durius habita, sive maligno ingenio mota, maritum odio habere, eoque tandem acerbi animi progredi cœpit, ut de vita ipsi eripienda apud se deliberaret. Simulato igitur morbo, in lectum sese recipit, quo nimirum maritum, si eam conveniret, sicariis eam ad rem clam in cubiculum receptis, opprimeret. Habuerat ejus consilii patrem participem, qui quidem soblato genero ad Faventinorum imperium adspirabat. Cum ergo tempore ad eadem constituto, Galeottus conjugem pro more inviseret, cumque ea aliquandiu confabularetur, sicarii ex latebris profilientes, nec ququam tale suspicantem, haud difficulter oppresserunt. Verum cum ab ejus eade omnia misceri, populusque turbare inciperet, uxor cum filiolo suo Astorrio, in castrum sese recipere necesse habuit.

At

At Joannes Bentivoglius, una cum Bergomine Mediolanensis Ducis stipendiario, cum opem ad rem paratis, Faventiam progressus, ubi que consilio cum Antonio Boscolo Florentinorum legato, qui forte id temporis Faventiam habito, de urbe administranda agere cœset: dum vero illi consilia conferrent, interim in solis vallis Mesenæ, (Valdilamonæ vulgo nuncupant) qui hos ad motus populariter eo confluerant, Joannem atque Bergominum impetu facto, hoc quidem interfecere, illum vero in potestatem dedegere, vocatoque Astorrii nomine, tam utrisque quam pupilli curam, Florentinis per legatum tradidere. Fuit hic casus, non præteritum à Florentinis intellectus: nihilominus restituto in libertatem Joanne, ejusque filia, curam tam Astorrii, quam urbis, magno cum populi assensu subiêre.

*Senensium dis-
sidia.*

*Nobilium
imperio
sopita.*

Præter hos motus, multi præterea tumultus Picenum, Flaminiam, Senensesque exercuere, rerum quod illi atrocioribus bellis undiq; sopitis, parum momenti fuerint, ea narrare supersedeo: verum quidem est, eos motus, qui postquam Calabriae Dux ad bellum Turcicum avocatus fuisset, Senenses agitavere, crebriores fuisse, multosque post casus, quibus modo plebs imperio potiebatur, tandem nobiles superiores existisse, inter quos Pandolfus Jacobusque Petruccius auctoritate eminebant, alterque eorum prudentia, alter animo vix non imperio universæ urbis potiebant.

*Laurentii Medicei
mors.*

Florentinis vero à bello Serezanensi, usque ad annum mccccxci, qui Laurentium Medicum è vivis abstulit, summa felicitate perfruilicuit. Si- quidem Laurentius, pace jam universæ Italix, auctoritate atque prudentia sua, comparata, animum ad amplificandam familiam urbemque suam advertere cœpit, eamque ob rem, Petro filio suo natu maximo, Alfonso nam Ursinii equitis filiam

matrimonium sumsit. Joannem vero secundum
viam in Cardinalium numerum evexit, quod eo
agis notatum fuit, quo id omni exemplo desti-
ebatur, siquidem quarto decimo is anno ad
dignitatis fastigium conscenderat, unde tan-
tam per gradus, familiam suam cœlum usque
chere pōstea ipsi proclive fuit. Juliano filio,
quod is puer esset, antequam in fata concederet,
æculiarem fortunam explorare ipsi non licuit.
Aliarum unam Jacobo Salviati, alteram Francisco
Medici, tertiam Petro Ridolfo elocavit, quarta, quæ
Joanni Mediceo, quo familia uniretur, nupserat,
vivi excessit.

In reliquis privatis negotiis, quoad mercaturam,
vit infelissimus, siquidem ob ministrorum suo-
rum nequitiam, qui non ut privati, sed ut Princi-
pes res ejus administrabant, variis in locis ma-
nam nobilium jacturam fecit, adeo ut à patria
magno ære mutuo ipsi subveniendum fuerit. Eam
ob rem, ne eandem fortunam iterum experiretur,
omissis mercaturis, ad fundos tanquam rem sta-
bilem, solidasque magis divitias, animum adpli-
cavit. Eaque post ad Pratum, in Pisano, inque val-
de Pesana tam ad utilitatem quam ad magnificen-
tiam ædificare cœpit, ut ea ædificia non priva-
tum sed Regem saperent. Inde ad amplificandam
urbem conversus, quæ multis in locis ab ædificiis
vacua erat, novis hinc inde distinctis plateis, no-
vos ædificatores provocavit, quæ quidem opera,
urbs tam amplitudine quam splendore non medi-
ocriter crevit.

Securitati porro atque tranquillitati intentus,
quo hostes aditu arcerentur, Bononiam versus, in
mediis alpibus Castellum Florentiolam muni-
vit: versusque Senenses in colle, quem Imperia-
lem vocant, castrum instaurari, magnoque opere
muniri curavit. Versus Genuam, Petrasancta at-
que Serezana occupatis, ex ea parte hostibus adi-
tum interclusit. Stipendiis etiam atque largitio-
nibus

nibus, multorum amicitiam, interque ^{tempus} Perusinos Baglioniorum, ad civitatem veterem Vi-
telliorum, sibi firmavit, Faventinorum ^{periculum} pecuniam
curam habuit, quæ quidem omnia, instar ^{reg-}
naculi, Rempubl. Florentinam tuebantur. In
pace patriam publicis ludis, hastiludiis, ^{præ-}
triumphis, idque genus aliis simulacris, ^{re-}
bat, in eum potissimum finem intentus, ut ^{per-}
omni re abundaret, plebs concordiam aleret, ^{et}
nobiles in honore essent.

*Ipsius
studia.*

*Comes
Miran-
dulanus
vir di-
vinus.*

Præterea summa benevolentia omnes, qui al-
qua in arte excellere, complectebatur, literas
mabat, cujus rei Agnolus Montepulcianus, Chri-
stophorus Landinius, Demetriusque Græcus, si-
dem abunde facere queant. Quam quidem ob rem
Joannes Comes Mirandulanus, vir propemodum
divinus, neglectis omnibus Europæ partibus,
quas curiose perlustraverat, munificentia Laure-
tii provocatus, Florentiæ sedem figere voluit. Ar-
chitectura, Musica, atque Poesi, ultra modum ca-
piebatur, exstantque multa poemata ab eo tam
composita quam commentariis illustrata.

Quo vero juvenus Florentina ad literarum
studia provocaretur, eam ad rem Pisis scholam
aperuit, eoque præstantissimos universæ Italiæ vi-
ros evocavit, atque conduxit. Fratri Mariano
Chinazano, Augustiniano, (ob ipsius in sermo-
nibus eloquentiam) Monasterium prope urbem fi-
eri curavit.

Fuit tam Deo quam fortunæ summo opere cha-
rus, siquidem omnes ipsius conatus felicem finem
adipiscerentur, hostes contra ipsius misere peri-
rent. Nam præter Pazziorum insidias, à Baptista
porro Frescobaldio ad Cariminum, inque villa
sua à Baldinotto Pistoriensi petitus, tam ipsi quam
eorum complices supplicio meritissimo affecti
fuere. Hæc ergo vitæ ipsius ratio, eaque viri pru-
dentia atque fortuna, non inodo universæ Italiæ
verum etiam remotissimis oris perspecta inque
hono-

rehabita erat. Matthias siquidem Hungariz multis amorem suum erga eum testatum vo-

Sultanus per suos Oratores muneribus eum it. Turcarum Imperator Bernhardum Bann, fratris sicarium, ipsi compedibus vinctum i curavit: quas quidem ob res Italia ipsum mitur: authoritasque viri, prudentiâ suâ indies sccebat: erat siquidem disputando eloquens & us, decernendo prudens, exequendo prompteque ac animosus, neque quidquam vitiorum uci queat, quod tot tantasque virtutes ejus amacularet. Licet in re venera ad miraculum plutus esset, atque hominibus facies, & moribus, ludisque puerilibus ultra quam tantum am decebat, deditus videretur, ut sæpius depræsus fuerit, liberorum suorum oblectationibus immiscere, adeo ut si cui in eo, tam levitatem am gravitatem considerare liberet, vix non duas sonas diversas, nulla ratione copulandas, in eo i junctas esse diceret.

Habuit postremam ætatem ex morbis qui ipsum sere affligebant, molestiarum plenam, siquidem n dolore stomachi intollerabili conflabatur, i quidem eum adeo afflixit, ut anno ætatis Anni à Christo mccccxcii mense Aprili am cum morte commutaret. Neque verò quisam unquam non modo Florentiæ, verum etiam universa Italia obiit, qui tantam sapientiæ laudem referret, quemque patria sua tantopere lugeat, cælum quoque ipsum prædicere visum, quot tantaque clades ipsius mortem consecuturæ es-

*Præsa-
gia que
ante e-
jus mor-
tem.*

Luxere ergo mortem ejus omnes tam cives, quam Italiæ procures, idque manifesto testatum scere: siquidem nemo omnium fuit, qui non orationibus missis, dolorem suum ex casu susceptum pate-

patefaceret. Nam vero justam dolendi causam habuerint, id porro eventus paulo post demonstravit, siquidem Italia, ipsius consilio destituta, neminem jam habuere potuit, qui immensam Ludovici Sforziæ, Mediolanensis Ducatus administratoris, ambitionem atque insolentiam refringeret, quam quidem ob rem, vix elato Lauremio, semina perniciosissima enasci cœpere, quæ non multo post, Italiam pessumdederunt, atque etiam in posterum evertura sunt.

C A.

CASTRUCCI
 CASTRACANI
 LUCCENSIS,

VITA,

A NICOLAO MACHIAVELLO,
 DESCRIPTA.

Ad Zanobium Buondelmontium &
 Ludoicum Alamannum.

Non præter rationem mirum videri possit, Zanobi atque Ludoici amicissimi, si quis rem considerare velit, omnes eos, vel saltem maximam partem, qui in hoc terrarum orbe præstantissimas res adgressi sunt, atque inter cæteros sui ævi heroas excelluerunt, aut obscuro atque abjecto loco editos & prognatos, aut loquin præter omnem modum à fortuna, in ipsa origine, agitados fuisse. Siquidem omnes aut exiliti, aut patribus adeo abjectis orti fuere, ut eorum ipsos puderet, ideoque vel Jove, vel alio alio Deo satos esse hominibus persuasum cuperent. eorum vero catalogum recensere, postquam omnis eorum permulti innotuerint, fortassis legenti fidium parturire queat, eoque ut rem superflua loco intermittendâ ducō. Arbitror quidē hoc
 ideo

ideo sic evenire quod fortunam universo ob re-
statum velit, abs se non à prudentia proficisci, i-
quos communem hominum sortem antecide-
mus, eamque ob rem vices suas eo potissimum
eam in loco exercere atque ob oculos pateri,
ubi omnium iudicio prudentiæ partes nullæ sint,
sed ab ipsa omne pendere manifesto depræ-
datur.

Ergo Castruccijs quoque Castracanijs Lucen-
sis, in eorum numerum censeretur, qui quicquam
pro sæculi sui, urbisque in qua natus fuit, rationem
egit res perquam maximas, neque origine felicitate
notaque magis, ac cæteri, usus est, sicuti ex vita ip-
sius copiosius patebat. Atque eam quidem ideolite-
rarum monumentis recondendam, adque poste-
ros transmittendam censui, quod in ea per multa
se se exhibeant, quæ tam insignis virtutis, quam for-
tunæ ratione aliquando exemplo esse queant: vo-
bis vero potissimum eam offerendam duxi, quod
eorum, quibus res præclare virtuteque admini-
stratæ, curæ atque oblectamento sint, reliquos
longo post vos intervallo relinqui, hæc ætenu-
novisse mihi licuerit.

Ut ergo ad rem veniam. Constat Castracanos
apud Luccenses, inter nobiles ejus urbis familias
recenseri, licet ea (pro omnium rerum in hoc or-
be serie) hoc ævo esse desierit. Ex hac familia olim
originem duxit Antonius quidam, qui cælibi vitæ
generi deditus, inter Canonicos, ad S. Michael-
em apud Luccenses scriptus, atque honoris gra-
tia, Dominus Antonius appellatus fuit. Huic præ-
ter sororem unicam nihil familiæ erat, quæ qui-
dem Buonaccorsio Centimanio matrimonio con-
juncta, ab ejus obitu, ad fratrem sese receperat.
animumque ab omnibus deinceps nuptiis alie-
num induerat.

Colebat Antonius post ædes suas vineam, in
quam, ut pote aliis hortis circumseptam, multi-
ex locis aditus parebat. Accidit ut forte, dum
quodam

Quodam mane Dianora (hoc enim nomen viduæ
 erat,) in ipsa aurora animi gratia eo exspatiaretur,
 etque (ut foeminis mos est) herbas condimentis
 suis conquireret, sub vite quodam inter pampin-
 inos nescio quid strepere, atque eo oculis con-
 cersis, vagitum audire sibi videretur. Cum ergo
 o versus pedes conferret, remque exploraram
 aperiret, ecce infantulum pampinis involutum
 cui blandulo vultu brachioliisque tanquam opem
 ejus implorare videbatur, quæ quidem re Dianora
 non minus misericordia mota quam stupefa-
 cta, inde sublatum ad ædes fratris detulit, eum-
 que ablutum, fasciisque exceptum, fratri ex æde
 sacra reverso obtulit. Atque is quidem casu per-
 cepto, infantuloque oculis perlustrato, non mi-
 nore admiratione atque misericordia sese rapi-
 ensit, adeo, ut re cum sorore aliquandiu delibe-
 rata, tandem de eo suscipiendo, postquam utra-
 que prole destituerentur, facile convenirent. Ergo
 conductâ nutrice, tanta curâ atque amore porro
 eum habere cœperunt, ut à paterua benevolentia
 parum abesse viderentur, cujus quidem rei causa,
 id sacrum fontem eum patris Castrucci nomina
 insigniri voluere.

Adolevit una cum Castruccio eâ gratia, atque
 omni in re ingenio atque prudentia pollere ani-
 madvertebatur, utpote qui pro ætate omnia faci-
 le addisceret, ad quæ ab Antonio vocaretur, cui
 quidem animus erat in eum tam Canonicatum,
 quam alia sua beneficia, quæ vocant, obitu con-
 ferre, eamque ob rem, quæ eo ducebant, eum ad-
 discere volebat. Verum animum, à vita sacerdo-
 tali omnino alienum, se tractare, haud difficulter
 animadvertere ipsi licuit.

Castrucci siquidem vix annum ætatis xiv. at-
 tigerat, cum imperio Antonii atque Dianoræ se-
 se paulatim subducere, proculque valere cum
 metu pariter libris sacris jussis, ad arma tractan-
 da animum adplicare, neque jam aliud quam

id ipsum agere, aut cum sodalibus suis, currere, saltare, luctari, vel aliud tale conari, quibus in rebus omnibus tam animo quam corpore prelatum, atque reliquos longo intervallo post se relinquare videbatur. Quod si vero aliquando ad studia sese recipere libebat, nullis aliis libris delectari animadvertebatur, quam qui arma virosque canerent, atque horum res gestas illustrarent, quod quidem Antonium maximopere sollicitum inestumque habebat.

Erat id temporis inter nobiles Luccenses Franciscus Guinigius, qui virtute, gratia, atque opibus omnes suae ætatis cives facile anteibat, portio militiæ deditus, multis jam annis sub Viscontiis Mediolanensibus meruerat, Ghibellinorumque partes complexus, facile omnium eorum, qui ea studia apud Luccenses sequebantur, dux caputque habebatur. Atque hic quidem eo tempore aliquandiu Luccæ moratus, indies sub ædes illius, quem Reipubl. primum, potestatem vulgo vocant, cum reliquis civibus conveniebat, quo in loco, quod ædes illæ aream ad S. Michaelem, quæ omnium ejus urbis potissima est, contingerent, non raro Castruccium, iis, quæ supra attigimus exercitiis insudantem videre ipsi obtrigit, quibus non modo sodales omnes excellere, sed etiam authoritate quadam, tanquam regia, inter omnes eminere, atque ab iis tam amari, quam certo quodam modo revereri videbatur.

Quod quidem maximum ejus cognoscendi desiderium penes ipsum excitavit, adeo ut percunctando ejus fortunæ edoctus, majore ejus obtinendi cupiditate accenderetur, tandemque quodam mane eo vocato, ex ipso sciscitaretur, an in ædibus nobilis, ubi arma tractare, atque equum regere disceret, an apud presbyterum ubi nil præter missas audiret, esse mallet: atque deprehendere quidem Francisco licuit, quantum ad nomen equorum armorumque auditum, Castruccius apud

se gauderet, tacitius tamen ex verecundia, ut responderet animus ipsi addendus fuit: dixit ergo, si id hero suo benevolo fieri posset, optare se longe militiam, quam sacerdotis studia sequi. Satisfactum Francisco responsione ista, egitque cum Antonio, adeo solícite ut tandem juvene potiretur, quem quidem eo facilius obtinuit, quod Antonio ingenium juvenis, suis cum studiis minus convenire videretur.

Ergo Castrucci ex ædibus Antonii Castracani sacerdotis, in ædes Francisci Guinigii turmarum ducis transcriptus, dici credive vix queat, quam exiguo temporis intervallo, omnes tam mores quam virtutes, nobile adolescente dignas imbiberet. Imprimis vero in equorum agitatore excellentissimus abiit, adeo ut equum, quantumvis ferocissimum atque contumacem, summa dexteritate coherceret, inque hastiludiis, licet adhuc puer, omnium oculos in se converteret, adeo ut in nullo exercitiorum genere, sive, robur sive dexteritatem spectes, æqualem haberet.

Quibus præterea mores accessere, in quibus modestia inæstimabilis elucebat, siquidem nihil quod displiceret, seu dicere seu agere solebat, sed superiores observare, æquales modeste habere, apud inferiores denique festivus esse consueverat, quas quidem ob res non modo Guinigiorum omnium, verum adeo universæ urbis amorem provocavit.

Accidit ergo postquam Castrucci duodevigesimali jam annum attigisset, ut Ghibellini Ticino à Guelfis pellerentur, in quorum subsidium à Viscontiis Mediolanensibus Franciscus Guinigius missus, Castrucium comitem habuerat, utpote apud quem cura totius turmæ remaneret, quæ quidem in expeditione, Castrucci tam prudentiæ quam animi tot experimenta de se exhibuit, ut nemo parem laudem atque benevolentiam, quotquot expeditioni isti interfuerant, inde re-

ferret adeo, ut non modo apud Ticinenses, ~~verum~~ in universa Longobardia, nomen ipsius in ~~honore~~ atque existimatione esse inciperet. Lucas ~~enim~~ longe honoratior, quam inde discessit ~~reversus~~ porro omni diligentia, arribusque iis quibus mines devinciri consueverunt, amicos sibi comparare quamplurimos studuit.

Jamque Franciscus Guinigius vitam cum morte commutaverat, atque decedens, unico suo filio Paulo, Castruccium tutorem atque rectorem reliquerat, ipsum ante obitum sedulo hortatus, ut pari qua ergo ipsum usus fuisset fide, etiam ipse filium suum habere, eamque gratitudinem, quam patri præstare minus posset, filio exhibere niteretur. Ergo cum ab obitu Guinigii, Castruccius omnem ejus fortunam administraret, tanta porro autoritate atque potentia inde augeri cœpit, ut ea, qua apud Luccenses pollebat gratia, sensim in invidiam degeneraret, adeo ut non pauci ipsum, utpote cujus animus tyrannidem redoleret calumiantur: inter quos Georgius Opizius Guelfarum patrium dux facile primas tenebat.

Atque is quidem ab obitu Francisci Guinigii Principatum urbis sibi ipsi pollicitus, ferre non poterat, ut à Castruccio, ea autoritate atque gratia munito, occasiones, ei gerendæ sibi præpenderentur, quam quidem ob rem ea in vulgus disseminabat, quæ Castruccio ob futura arbitraretur. Tulit id ab initio Castruccius satis indigno animo, cui paulo post suspicio accessit, ne forte Georgius apud Proregem Neapolitanum, suum exitium quæreret, atque de eo urbe pellendo consilia iniret.

Imperabat id temporis Pisanis Huguccio de Faggiola Aretinus, qui à Pisanis copiis præfectus, postea omni imperio eorum potitus fuerat, penes quem exulum aliqui Luccensium, qui partium Ghibellinarum erant, morabantur. Ergo cum his Castruccius clam consilia iniit, quo pacto

Huguc

Huguccionis subsidio ipsis patria recuperatetur, amque mentem amicis suis in urbe, quibus Opizii potentia suspecta erat, aperuit. Cum his igitur negotio constituto, Castrucci caute admodum turrim, cui Honestorum nomen, munire, eamque comœatu referre cœpit, quo necessitate urgente, aliquot dierum spatio in ea tutus subsistere posset.

Ergo omnibus rite exploratis, Huguccionem, qui vocatus cum exercitu planiciem illam, quæ montes urbemque interjacet, infederat, signo ad id præstituto ut maturaret, monuit, qui quidem eo animadverso, mox ad portam S. Petri successit, eamque igne injecto subruere cœpit. Castrucci altera ex parte tumultu concitato, plebeque convocata, eandem portam occupavit atque tandem effregit, adeo ut Huguccioni aditus in urbem patéret, qui una cum copiis irrumpens, Georgium Opizium, omnemque ipsius familiam, multos præterea, qui ejus amicitiam partemque sequebantur, interfecit, Rectorem urbe exegit, atque Rempublicam Luccensem ad suum arbitrium, maxima cum urbis clade, composuit. Siquidem constat, eo tempore, plus centum familias in exilium actas fuisse. Pulsorum alii Florentiam, Pistoriam alii sese recepere, quæ quidem tum urbes à Guelfis stabant. eamque ob rem Huguccionem atque Luccenses pro hostibus habebant.

Postquam ergo Florentinis, aliisque Guelforum studiosis videretur, Ghibellinas partes, nimirum in Tuscia incrementum adquisivisse, eam ob rem de patria Luccensibus restituenda inter se convenere, coactoque valido exercitu, mox vallem, quæ à nivibus nuncupatur, invasere, expugnatoque monte Catinio, inde montem Carlum obsidione cinxere, quo nimirum eo occupato, aperta porro ad Lucenses via esset. Eam ob rem Huguccio multis Pisanorum atq; Luccensium sub
signa

signa scriptis, petitoque ex Longobardia ^{pro-}
 so Germano equite, in hostes movere coepit, ^{qui}
 quidem ejus adventu intellecto montem Catinum
 omiserant, seque inter montem Catinum &
 Pesciam receperant, adeo ut Huguccio castra
 fra montem Carlum, altero à Florentinorum
 piis miliari, locaret, resque inde aliquot dies
 viusculis velitationibus ageretur, siquidem Hu-
 guccione correpto, Pisani atque Luccenses ju-
 acie decernere metuebant, verum sensim cum
 morbus ingravesceret, ipsi tandem ad montem
 Carlum (valetudinis recuperandæ gratia) con-
 cedendum fuit, cura exercitus Castruccio deman-
 data, quæ quidem res Guelfis exitio fuit, utpote
 quibus animi quod exercitum hostilem duce de-
 stitutum arbitrarentur, non mediocriter excre-
 vissent. Atque id à Castruccio optime animad-
 versum, porro eam opinionem apud ipsos confir-
 mare sedulo perrexit, metumque simulans, nemi-
 ni è munitionibus egredi copiam esse voluit, adeo
 ut Guelfi indies insolentiores, ad castra ipsa Ca-
 struccii aciem suam sæpius explicarent, ipsique
 ea ratione opportunitatem præberent, ut & ani-
 mos & ordines ipsorum explorare quam optime
 posset. Ergo confirmatis oratione militum ani-
 mis, certam ipsis victoriam modo ipsius institu-
 tum sequi vellent polliceri coepit.

Animadverterat nimirum Castruccius, Guel-
 fos omne suum robur in media acie collocasse,
 militem vero minus strenuum ad utraque cornua
 recepisse. Contraria igitur ipse ratione in cornua
 validissimum quemque militem suorum consti-
 tuit, in media vero acie minus strenuos colloca-
 vis, atque hoc quidem ordine è castris profectus,
 quam primum hostem in conspectu haberet, (at-
 que is pro more insolenter obviam proficiscen-
 tur) mediam aciem gradum moderari, cornua
 vero citatius ferri voluit, qua quidem ratione fa-
 ctum est, ut saltem cornua ex utraque parte di-
 mica

vicarent, mediæ vero acies nihil agerent, siquidem Castrucci acies tam procul adhuc aberat, ut a ab hoste jungi non posset, eoque robur omne exercitus Castrucci manus conferebat, minusque strenua pars stabat: cum contra in exercitu hostium potior pars nihil ageret, sed inferiori solummodo pugnandum esset, adeo ut non magno labore, utrumque Florentinorum cornu in fugam ageretur, atque porro media acies, postquam latera jam nudata haberet, nihil pugnando, etiam ipsa in fugam sese conjiceret.

Fuit sane ea clades insignis atque memoranda, siquidem ea, præter decem hominum millia, multi duces atque strenui milites, omnes Guelfarum partium, interque eos Principes non pauci desiderati fuere, quibus accensentur, Petrus Regis Ruperti Neapolitani filius, Carolus ipsius nepos, Philippusque Tarentinorum Princeps. Ex parte vero Castrucci circiter trecenti, interque hos Franciscus Huguccionis filius occubuerunt, qui quidem juvenis atque fervidus inter primos ceciderat. Ergo ea victoria Castruccio quidem immortale nomen peperit, verum Huguccioni tantæ suspicioni fuit, ut de imperio suo sibi metuendum arbitratus, qua ratione eum à medio tolleret, secum sollicitè ageretur, eam nimirum victoriam imperium non modo suum non stabilivisse, sed potius undique labefactasse. Ergo occasionem saltem operiebatur, quia honesta aliqua ratione à viro isto liberaretur,

Accidit porro ut Petrusagnolus Michelius, vir apud Luccenses magnæ existimationis, interficeretur, isque qui homicidium perpetrasset, ad ædes Castrucci sese fuga reciperet, indeque Capitaneus una cum lictoribus qui eum repetitum Castruccium accesserant, ab eo turbarentur, atque excluderentur, eaque ratione homicidæ occasio suppeditaretur, ut suæ salutis fuga prospiceret. Jam igitur Huguccio, qui id temporis Pisis,

erat, commodam ejus opprimendi ~~Occasione~~ ^{se adeptum} ratus, vocato ad se Nerio ^{filio, in} quem Luccensium imperium contulerat, ⁱⁿ⁻ junxit, ut ad convivium invitatum Castrucci ^{com-}præhenderet atque necaret. Castrucci ^{er-}go familiariter dominum conveniens, nihil ^{om-}nino sinistri suspicatus, primo quidem ^{men-}sam exceptus, cœna vero peracta in vincu- ^{con-}jectus fuit. Cum autem Nerius metueret, ^{et} forte populus turbaret, si Castruccius nullo ser- ^{to} juris ordine necaretur, maluit negotium ^{dis-}ferre, quo patris voluntatem manifestius explo- ^{raret.} At is in tarditatem animique consternatio- ^{nem} filii, magno stomacho invehens, quo rem ^{citra} periculum perficeret, assumptis ^{quadrin-}gentis cataphractis Lucas versus movere cœpit, ^{verum} vix ad Balnea progressus fuerat, cum nun- ^{cio} edoceretur Pisanos defecisse, omnemque ^{ipsius} familiam una cum vicario suo interfecisse, ^{Gaddonemque} Gherardesciæ Comitem sibi præ- ^{fecisse.}

Non erat Huguccioni integrum Pisas regredi, ^{ne} forte Luccenses Pisanorum exemplo eruditi, ^{eum} urbe intercluderent. At Luccenses defe- ^{ctionis} Pisanæ jam conscii, licet Huguccio jam ⁱⁿ urbem penetrasset, nihilominus ex Castrucci ^{vinculis} occasione arrepta, primum per vicos atq; ^{circulos} contumacius sermones ferere, tandem ^{Castrucci}um tam obstinate repetere cœperunt, ut ^{Huguccio}, majoris discriminis evitandi gratia, ^{eum} libertati restitueret. At Castruccius congl- ^{obato} amicorum agmine, populi porro subsidio ^{fretus}, tanta virtute Huguccionem adortus est, ^{ut} ipsi una cum suis in fuga salus reponenda at- ^{que} Longobardia petenda fuerit, ubi apud Sca- ^{lios} misere tandem vitam deposuit.

Castruccius vero ex captivo vix jam non Luc- ^{ensium} Princeps, opera amicorum, atque recen- ^{ti} ob eam victoriam benevolentia, facile obtinuit,

et Luccenses cum copiis suis in annum præficerent. Quo ergo bello aliquo gloriam sibi pararet constituit ea, quæ post Huguccionem profligatum à Luccensibus defecerant municipia, sibi recuperanda esse, eamque ob rem, postquam cum Pisanis transegiisset, Serezanam obsidione cinxit, atque editiore in loco propugnaculum, (quod postmodum à Florentinis muro cinctum, hodie Serezanella nuncupatur) ad eam commodius subjugendam, construxit, adeo ut intra secundum obsidione mensem Serezana potiretur. Eodem impetu postea Massam, Carrarem, & Laven-tiam coepit, atque brevissimo temporis intervallo omnem Lunensem agrum occupavit, Appuam præterea, quo aditum in Lunensem agrum ex Longobardia intercluderet, explugnavit, Anastasiumque Palavizinum, ejus loci regulum, in potestatem redegit.

Inde tot victoriis clarus Luccam reversus, universum populum sibi obviam habuit, qua quidem animi propensione commodum utendum ratus, Pazzinii Poggii, Puccinelli de Portico, Francisci Boccanfachii, atque Ceccii Guinigii potissimum favore, utpote qui Luccensium facile primi id temporis, ab eoque corrupti fuerant, imperium urbis in se transtulit, atque plebiscita Princeps salutatus fuit.

Trajecerat id temporis in Italiam Fredericus Bavarus Romanorum Imperator, quo regno inauguraretur. Hunc sibi Castrucci concilians dum ratus, relicto ad urbem Paulo Guinigio, quem ob beneficia paterna filii loco habebat, quingentis cum Cathaphractis ipsi obviam proficisci voluit. Habitus fuit in honore à Frederico Castrucci, multisque privilegiis auctus, insuper vicarius Imperii per omnem Tusciam constitutus, præterea Pisanorem imperium, qui pulso Gaddone ad Fridericum de auxiliis confugerant, in ipsum translatus, ipseque à Pisanis metu Guel-

forum, præcipue vero Florentinorum ^{imperium} fuit.

Imperatore postmodum in Germanium ^{trans-}so, atque Vicario, ad Res Italiz administratas Romæ post se relicto, omnes Ghibellinorum ^{partem} tam ex Longobardia quam Tuscia ad Castruccium confluere, atque quilibet ipsi imperia patriæ suæ, si in ipsum ejus opera restitueretur, polliceri cœpere: inter quos fuere Matthæus Guidius, Nardus Scolarius, Lopus Uberrus, Georgius Nardius, Petrusque Buonaccorsius Ghibellini & Florentini omnes.

Ergo Castruccius, qui horum opera, suisque viribus, universæ Tusciæ imperium in se transferri posse arbitraretur, amicitia cum Mattheo Viscontio Mediolanensium Principe contracta, omnem eam urbem, universamque provinciam arma tractate docuit. Inde ad Luccenses conversus, quod urbi quinque portæ essent, pari ratione omnem ipsorum regionem in quinque classes distinxit, & quamque partem duci, signoque peculiari parere voluit, eaque ratione effecit, ut viginti hominum milla cum opus foret, præter quos ex agro Pharo cogere posset, ipsi momento præsto essent.

Accidit postmodum, ut Mattheus Viscontius à Guelfis Placentinis, qui Ghibellinos auxilio Florentinarum Regisque Ruperti exturbaverant, invaderetur, eamque ob rem ad Castruccium, tot amicis copiisque stipatum, confugeret, qua nimirum impressione in Florentinum agrum ab eo facta, illi ad sua defendenda, resque Longobardiz destituendas revocarentur. Castruccius ergo per vallem Arni in Florentinos irumpens, primo Fucechium, inde S. Miniatum, adeo ingenti præterea agris illata clade occupavit, ut Visconti voto, Florentini exercitum revocare necesse haberent, qui quidem vix Tusciam attigerat, cum Castruccio ad Luccenses, alia necessitate urgente, repedandum esset.

Erant apud Luccenses familia Poggii potentissima, Castruccioque ad occupandum imperium maximo momento fuerant, verum quod minus officii magnitudine sese exceptos arbitrarentur, eam ob rem clam consiliis habitis, advocatisque in societatem permultis familiis aliis, à Castruccio deficere, cumque urbe pellere decreverant: occasionem ergo ob Castruccium bello implicatum sese nactus rati, quodam mane in præfectum iusticiæ, qui Castruccii nomine urbem administrabat, impetu facto, eum interemerunt, postmodum ad plebem concitandum conversi, Stefanum quidem Poggium, virum senem pacisque studiosum, atque conjurationis nescium obvium habuerunt, qui sua autoritate obtinuit, ut arma conjurati deponerent, inque ipsius fidem, utpote qui sese interventurum apud Castruccium, quo votis potirentur, stipulabatur, recumberent.

Castruccius ergo defectionis istius edoctus, nulla interposita mora cum parte copiarum, reliqua Pauli Guinigii imperio commissa, Luccas versus properavit, motuque licet composito, omnes aditus urbis opportuniore mox armato milite occupavit. Eam ob rem Stefanus Poggius, utpote qui Castruccium sibi obstrictum arbitraretur, pro suis intercessurus (sibi etenim ejus nihil opus esse putabat) ipsi sese obvium exhibuit, multisque rogare cœpit, ut alia juvenili fervori, alia veteri amicitiae atque officiis à familia Poggiorum in ipsum profectis, condonaret. Atque Castruccius quidem, eum benigne exceptum, bono animo esse jussit, longe nimirum motus sedatos majore gaudio sibi esse, quam ob eos concitados commotus fuerit, Deoque se gratias habere, qui occasionem testandæ clementiæ atque liberalitatis sibi exhibuerit, venirent modo omnes, ipsiusque animum experirentur. Fide ergo tam Castruccii, quam Stefani interposita, decepti, cum sese præsentem Castruccio,

cio exhibuissent una cum Stefano capti, neque fuere.

Inter hæc gesta, Florentini S. Miniaturum peraverant, visum eam ob rem Castruccio idolum componere, quod Luccenses omittere, prout quæ eorum animos sibi firmasset, minus argrum arbitraretur: tentatis ergo Florentinorum animis, eos jam belli arque sumptuum pertæ non difficiles habuit. Induciæ igitur in biennium pactæ, præterea actum ut quisque iis, quæ poterant habere, potiretur.

Bello illo composito, Castruccius aliis aliisque sub causis, quo istiusmodi periculum deinceps præcaveret, omnes eos, quos ad imperium urbis adspirare posse arbitraretur, è medio sustulit, nullaque cujusquam habita ratione, alios fortunis, alios vero quos habere poterat, omnes vita spoliavit, quod nimirum affirmaret, experientia ledoctum, istorum neminem sibi fidum ulla ratione esse posse. Castrum præterea in ipsa urbe extruxit, materiamque ex turribus, eorum quos urbe eiecerat, demolitis, eam ad structuram petiit.

Neque tamen ob pacem cum Florentinis firmatam, dumque Luccensibus coercendis incumbere, à belli curis vacabat, verum omni studio augendæ potentæ suæ intentus, quidquid citra apertum Martem ad eam conferre poterat, sedulo aucupabatur, inprimis vero occupandorum Pistoriensium incredibili desiderio tenebatur, quod nimirum arbitraretur, ea urbe in potestatem redacta, maximo id sibi momento ad Florentinos subjungendos fore. Eo igitur animo omnem istum tractum variis rationibus in amicitiam suam pertraxit, inque ipsa urbe tam dextre partium sese studiis accommodavit, ut utraque pars in ipsum recumberet.

Erant siquidem id tempori Pistorienses (sicuti etiam hætenus semper) in Albos Nigrosque divisi.

i. Albi Sebastianum Possentium, Nigri Jacobi Giam ducem habebant, atque hi ambo cum Castruccio consilia sua occultissime communicarunt, quod nimirum uterque speraret, ejus seculo auxilio adversarium urbe ejicere posse. Cum ergo ter eas animi suspensiones, tandem ad arma inter artes deventum esset, & Jacobus quidem portam Florentinam, Sebastianus vero Luccensem occupasset, atque utrisque minus spei in Florentinis, quam in Castruccio, utpote magis prompto, bellique cupido, repositum esset, igitur ambo occultis internunciis ejus auxilia accersivere, eorumque obtinendorum promissis onerati fuere, Jacobo quidem seipsum adfuturum, Sebastiano vero Paulum Guinigiū missurum pollicitus. Hora ergo ad id præstituta, Paulus quidem Pescianæ, Castruccius vero recta via Pistoriam profecti, sub mediam noctem ambo à partibus ejus consilii ignaris, in urbem recepti fuere.

Igitur Castruccius tempus adesse ratus, quo desiderio suo potiretur, signo constituto ipse in Jacobum. Paulus vero in Sebastianum impetu facto, utrumque facile oppressere, omnesque partibus utrisque deditos partim infecere, partim cœpere, urbisque aditu incesso, protractoque ex Palatio magistratu, populum fide Castruccio obstrinxere. Atque is quidem immunitate debitorum ipsis concessa, multis pollicitationibus præterea tam ipsos, quam omnes eorum montium incolas qui ad conspiciendum novum Principem eò confluxerant, adgressus, facile eorum animos ingenti spe oneratos pacavit.

Laborabatur inter hæc gesta Roma annonæ pecunia, ob Pontificis nimirum, qui Avenioni sedem fixerat, absentiam, ejusque rei culpa in Germanorum administrationem conferebatur, adeo ut ad defectionem res spectaret, multæque cædes indies perpetrarentur: neque in Henrici, qui Imperatoris ibi vices agebat, potestate jam

jameffet, motum illum coercere. Ergo animi anxius, ne forte Romani vocato Rege Neapolitanorum Ruperto, ipsum Roma exturbarent, Romanamque Pontifici restituerent, neque porro auxilia opportuna fidaque magis in propinquo essent, ad Castruccium conversus, eum non modo auxilia, sed etiam presentiam ejus rogare cepit.

Et Castruccius quidem, tam quo sese Imperatori gratum testaretur, quam quod facile animadverteret, imperatore Roma excluso, nullam sibi salutem superesse, nihil cunctatus, relicto ad urbem tuendum Paulo Guinigio, ducentis cataphractis stipatus Romam perrexit, atque ab Henrico summo honore habitus, exigui temporis intervallo autoritate sua tantum Cæsaris partibus momentum contulit, ut citra cædes aut vim componerentur: siquidem annona navibus circum Pisanos imposita, occasionem turbandi Romanis ademitt, inde præcipuos Romanorum adgressus, partim monendo, partim castigando effecit, ut non inviti sub imperium Henrici reverterentur, in cujus rei beneficium, in Senatorum numerum (multis præterea honoribus à Pontifice Romano cumulatus) cooptatus fuit, quam quidem dignitatem splendissimo apparatu solennitate publicæ lætus excepit, ipse veste Attalica indutus, cui à fronte inscriptum erat: *Est quod Deus vult*: à tergo vero. *Erit quod Deus volet*.

Interea Florentinos non mediocriter urebat, Castruccium induciarum tempore Pistoriensium imperio auctum fuisse, consiliaque eam ob rem agitabant, si forte illi ob ejus absentiam, ad defensionem sollicitari possent.

Agebant id temporis Florentinos exulæ Pistoriensium Baleus Cecchius, & Jacobus Badini præcipui, tamque autoritate quam animo ingenti præditi. Atque hi quidem occulte apud Pistorienses consiliis, subsidiisque Florentinorum

norum freti nocte quadam furtim in urbem petrarunt, pulsisque Castrucci præfectis, eorumque quibusdam interfectis, urbem pristinae libertati restituerunt.

Atque ea quidem res Castruccium non mediocriter turbavit, adeo ut venia ab Henrico impetrata properato itinere Luccas contenderet. Florentini vero, quod cum vix quieturum arbitrantur, antevertendum rati, primi cum copiis in allem Nivium penetrare decreverunt, quod imirum sperarent, ea valle occupata, Castruccio iam ad Pistorienses interclusum fore: coactogitur valido undique à Guelfis exercitu, Pistoriensium agrum occuparunt. Castruccius vero cum copiis ad montem Carium progressus, postquam Florentinorum mentem explorasset, non consultum arbitratus, eos in planicie vel prope Pisas vel ad Pesciam adoriri, in angustiis ad Saravallum ipsis operiundos censuit, quem quidem non locum si eos pellicere obtingeret, certam de ipsis victoriam sibi pollicebatur, quadraginta siquidem hominum millibus Florentinorum exercitum constare intellexerat, cum ipse ex suis duodecim saltem millia delegisset, ac licet tam propria industria quam militum virtute niteretur, maluit tamen planiciem devitare, ne forte ab inimico agmine circumveniretur.

Est porro Saravallum castrum Pesciam inter atque Pistoriam, eo in colle, qui vallem Nevium claudit, non quidem juxta ipsum aditum, sed paulo remotius situm, via vero quæ ex ea valle ducit non quidem ardua, sed quâ prope castrum surgit, adeo angusta est, præsertim in cacumine collis, ubi rivus in duas secatur partes, ut ea à viginti hominibus, quorum sese latera contingant, quaquaversus, occupari possit. Ergo has angustias Castruccius sibi opportunas ratus, eo loci hostem exspectare decreverat, tam quo milites sui situatione præstarent, quam ne hostibus ante pugnam

gnam sese conspiciendum exhiberet, eaque ratione milites sui, conspecto tanto agmine, forte trepidarent.

Tenebatur eo tempore castrum istud Manfredus Vir Germanus, qui quidem antequam Castruccius Pistoria potiretur, tam Luccensibus quam Pistoriensibus pari amicitia jungobatur, neque etiam post occupatos Pistorienses ab ulla partium eum ladi contigerat, quod nimirum neutris sese additurum pollicitus esset, adeo ut tam eam ob rem, quam quod locum munitiorem habitaret, ab utrisque sustentatus eousque fuerit, verum post Pistoriensium defectionem, Castruccius ad eam arcem occupandam animum adplicare, porroque cum quodam castri ejus cive, cum quo *arcta ipsi familiaritas* intercesserat, agere coepit, ut nocte ea, quae pugnam praecedere debebat, quadringentos milites suos in castrum reciperet, atque dominum castri opprimeret.

Eum ergo ad modum Castruccius rebus constitutis; noluit exercitum à monte Carolo movere, quo nimirum Florentinos ad transeundum audacius provocaret. Atque hi quidem, quod bellum à Pistoriensibus in vallem Nivium avocare cuperent, jam castra arcem infra Seravallam collocaverant, quo postridie nimirum angustias, quarum modo mentionem fecimus, superarent. Verum Castruccius, occupato ea nocte clam castro illo, sub mediam noctem à monte Carlo movere coepit, adeo ut ipso diluculi Saravallam pertingeret, atque tam ipsius quam Florentinorum copiae, uno eodemque momento, licet diversa via, collem conscenderent.

Disposuerat Castruccius pedites suos via regia, quadringentos vero equites ad lævam versus castrum in insidiis collocaverat: At Florentini quadringentos equites in frontem receperant, postque peditum aciem, tandem cataphractos ultimum agmen claudere volebant, neque de Ca-

struccius

uccio quidquam suspicabantur, utpote quem
trum occupasse penitus ignorarent. Præter
nem ergo expectationem equites Florenti-
rum in peditem Castrucci impingentes, vix
is per tempus licuit galeas sibi aptare, adeo ut
parati à paratis, inque ordinem dispositis ex-
pti, vix ægre primum impetum sustinerent, in-
que omnis exercitus Florentinorum maximo-
re turbaretur. Equites siquidem peditibus, pe-
tes equitibus & impedimentis implicati, om-
m ducibus imperandi facultatem, ob loci angu-
stiam, præripiebant, neque rebus cum ad modum
urbatis quisquam erat, qui in medium consule-
posset, equites nihilominus peditem Castruc-
i ut poterant sustinebant, non quidem virtute
ia, sed quod ob loci angustiam sese recipere non
offent, atque necessitate ipsa ad pugnandum
ligerentur, siquidem latera montibus obsepta
abebant, tergum amici claudebant, à fronte ab
oste jugulabantur. Nihilominus difficulter ad-
nodum Castrucci miles agmen istud penetra-
at, eam ob rem quadringentos istos equites,
quos prope castrum in insidiis collocaros supra
liximus, unaque mille pedites alia via deflecte-
e, atque ex latere hostem petere voluit, qua qui-
lem ratione effecit, ut Florentini injuria, potissi-
num loci oppressi, impetum istum sustinere non
possent, sed terga obverterent, fugamque illi pri-
mi capefferent, qui ultimum agmen versus Pisto-
tiam claudebant, atque, qua quisque poterat via,
saluti suæ consulerent.

Fuit sane ea clades Florentinis non minus cru-
enta, quam cæterum insignis, captique ducum per-
multi, inter quos Bandinus Rossius, Franciscus
Brunelleschius, Joannes Tosanus ex nobilitate
Florentina, præterea ex Tuscia Regnoque Neapo-
litano non pauci, qui à Rege Ruperto Guelfis sub-
sidio missi, Florentinis militaverant.

Pistorienses percepta Florentinorum clade, nil
quid-

quidquam morati, pulsus Guelfarum *partitur* studiosis, in Castruccio potestatem rediit. Neque is hac victoria contentus, præterea, omnesque eas arces, quæ in planicie, tam cis quam ultra Arnem sitæ sunt, in potestatem redegit, castraque alterum à Florentia lapidem, in plano Peretolano metatus est, ibique multos dies non modo indidenda, verum etiam quo Florentinis ægre faceret, cohonestandæ atque celebrandæ victoriæ gratia, in monetam cudenda, equorumque curriculo, cui tam viros quam meretrices insudare volebat, exegit, quin etiam occultis cum quibusdam Florentinorum nobilibus consiliis egit, ut noctu in urbem reciperetur, verum res detecta conjuratis exitio fuit, interque hos Thomas Lupaccius, & Lambertuccius Frescobaldus extremo capitis supplicio affecti fuere.

Ergo Florentini post cladem tot angustiiis expositi, deque libertate deinceps tuenda ambigui, quo tandem aliqua ratione ex præsentī malo emergerent, Oratoribus ad Regem Rupertum Neapolitanum ablegatis, universæ urbis imperium ipsi detulerunt.

Atque Rex quidem, non tam quo gratum tanto honori animum testaretur, quam quod non ignoraret, quantum securitati suæ conducere. Tusciam à Guelfis stare, eam conditionem, quæ ducenta præterea Florentinorum millia Florentini ipsi pendere tenebantur, non invitum amplexus est, Carolumque filium cum IIII. M. Cataphractis Florentiam pergere voluit.

Quæ inter gesta Florentini vires quodammodo recolligere cœperant, Castruccio siquidem Pisam concedendum fuerat, quo conjurationi Benedicti Laufranti Pisanorum facile primi, mature obviam iret. Atque is quidem, quod animo ferre æquo non posset, patriam suam à Lucense subigam esse, contra ipsum clam machinari cœperat, quod Castrum à se Pisanum occupari, præ-

arios inde profigari, atque Castruccio deditos primi posse speraret. Verum cum istiusmodi negotiis exigua quidem res ad occultandos conatus sufficiat, ad perficiendos vero eosdem satis se nequeat, indefectum est, ut dum Lanfrancus vires sibi complices conquireret, in delatorem tum qui omnia ad Castruccium referret, incidere, neque defuere qui ejus rei Bonifaciam Cerium Joannemque Guidium, qui tum temporis ifas relegati erant, non absque ignominia insinularent. Quidquid autem de delatore sit, Castruccius Lanfrancum comprehensum supplicio fecit, omnemque istam familiam in exilium egit: ex multis præterea nobilioribus civium capite lexis, id potissimum egit, postquam Pisanis unaque Pistoriensibus fluxa fides esset, ut tam vi quam arte eorum imperium sibi stabiliret.

His ergo dum occupationibus Castruccius detineretur, interim Florentinis resurgere, Carolique adventum operiri licuit: quo tandem imperato, nihil cunctandum rati, scripto undique (siquidem ex universa fere Italia Guelfos exciverant) exercitum xxx peditum, x. vero equitum millium coegerunt, inde quam in partem primum deflectendum esset, deliberando, Pisam oppugnandam esse constituere, tam quod eam facilius, ob conjurationem nuperam, conatibus cessuram, quam quod eam utilem quoque magis futuram arbitrarentur, utpote qua expugnata Pistorienses ultro ad deditiorem descensuri essent.

Ergo instructis copiis mense Majo, Anni 1328 progressi, facile Lastram Signiam, Montem Lupum atque Empolium occupavere, inde ad S. Miniatum castra posuere. Castruccius altera ex parte, tam ingentes ob Florentinorum copias, animo nihil consternatior, tempus jam adesse ratus, quo fortuna universæ Tusciæ imperium sibi exhiberet, quod nimirum hostes non magis prospera in Pisano, quam Soravallensi agro sorte pugnatu-
atque

atque à secunda hac clade jam nullam super-
superfuturam arbitretur, etiam ipse
suum legere, atque exercitum xx. m. peditum
equitum vero iv. m. cogere cœpit, atque
dem cum exercitu ad Fucechium confed-
lum vero Guinigium cum copiis v. m. Pisan-
gnare iussit.

Situm est Fucechium in agro Pisano loco
um reliquorum munitissimo, quod tam Gu-
nam Arnumque fluvios ab utraque parte habet
quam satis edito in colle constitutum sit, quo
dem in loco Castruccius neque annonæ ab hoste
quæ vel Luca vel Pisis subveheretur, intercludi, ni-
si is exercitum dividere mallet, neque etiam com-
mode vel oppugnari, vel etiam ab hoste Pisas defe-
cti poterat, altero siquidem casu à copiis Castruc-
cii atque Guinigii medii intercipi, altero vero non
nisi summo discrimine, ob hostem vicinam, Ar-
num trajicere poterant.

Atq; Castruccius quidem, quo eos in hanc poste-
riorem sententiam inclinaret, consulti Arni ripam
occupare noluit, sed exercitu juxta Fucechii ma-
ros disposito, satis amplo spatio ab Arno secesserat.

Ergo Florentini, postquam S. Miniatum in pote-
statem redegissent, iterum deliberare, an Pisas ob-
sidendæ, an potius Castruccius petendus esset, at-
que utroque accurate disputato, tandem ad Ca-
struccium invadendum inclinavere. Erat siquidem
Arnus id temporis non adeo plenus, quin vadari
posset, licet milites ad humeros, equites vero ad
ephippia usque mergendi essent.

Decima ergo Junii die, Florentini exercitu in
aciem disposito, primo equitum partem, agmen-
que x. peditum m. flumen trajicere voluerunt. Ca-
struccius vero, qui animo omnes jam casus ex-
plorasset, occasionibus intentus, agmine v. pedi-
tum, globoque equitum iii. m. his obviam pro-
gressus, præterea mille peditibus, partim inferiore
partim superiore ex ripæ parte collocatis, manu
cu-

ipsis antequam ripam alteram conscendisset, conferere cœpit. Florentinus ergo pedes tam is onustus quam aquis madidus erat, neque eo omnibus vortices superare licuerat, equi vero primi potrito alveo insequentibus ad id difficilem reliquerant, adeo ut equorum alii idi dominos erecti excuterent, alii ipso cœno profundiore immoti hærerent, adeo ut exercitus ces superiorem ripam, num forte ea alveo ex præruptoque minus esset, tentandum impetent, verum etiam illi in peditum Castrucci ripam depositum, atque leviter parmis jacuque armatum impingentes, crebris tam clamoribus quam jaculis excepti fuere, ut porro etiam ex parte equi qua vociferationibus, qua vulnibus perterriri, nulla concitatione moveri ultra possent.

Interea apud Castruccium strenue utrinque pugnabatur, multique tam hinc quam illinc caderant, magnoque pariter animo utrique ad victoriam adspirabant: Castruccianus quidem miles loreutinum in fluvium repellere, at ille Castrucum à ripa propellere, quo etiam reliquis trajiendi locus esset, nitebatur, ducesque utrinque animis suis tam verbis quam opere addebant. Castruccius quidem suos monere, hunc eum ipsum ostemisse, quem nuper ad Saravallē tam feliciter profligassent. Florentini vero suis animi imbecillitatem, quod à paucis sese vinci paterentur, exprobrare.

Tandem Castruccius, postquam pugnam protrahi, suosque pariter ac hostes jam defatigatos animadverterat, recens agmen v. m. peditum vocare, eosque à tergo suorum qui pugnabant collocato, primis imperare cœpit, ut ordines aperirent, ac tanquam fugam molituri ad dextram pariter atque sinistram deflecterent, eaque ratione Florentinis copiam progrediendi aliquam facerent. At illi jam defatigati, postquam in

recen-

recentem istum militum offendissent, non
 molimine repressi inque flumen repulsi sunt. In
 ter equites porro hætenus æquali Martia-
 tum fuerat, Castrucciano siquidem ut po-
 ro inferiori, in junctum erat, ut imperum
 hostium sustineret, quod Castruccius spe-
 profigato Florentinorum pedite, nullo de-
 labore etiam equitem superari posse, atque id-
 dem ex sententia consecutus est: postquam
 nim peditum hostium in flumen jam repul-
 animadverteret, immisso, quem reliquum habe-
 bat, ut equitatum hostium hastis atque jaculis
 latere impeteret, pedite, omnem etiam equita-
 tum, suorum equitum, virtute à fronte stren-
 præterea oppugnatum, in fugam egit. Duces ni-
 hilominus Florentini exercitus, cum difficulta-
 tem, quæ cum equites pro aditu confistebantur
 animadverterent, pedites suos ex inferiore flu-
 minis parte trajicere nitebantur, quo illi ex late-
 re equitem Castruccii peterent, verum quod tunc
 undique prærupta esset, præterea à pedite Ca-
 struccii occuparetur, nil egerunt.

Ergo profigatus tandem universus exercitus,
 magnam Castruccio gloriam peperit, exque tanto
 militum numero vix tertius cladem evasit. Deve-
 nere in Castruccii potestatem permulti ducum,
 Carolus vero Regis filius, Michaël Falconius, Tad-
 deusque Albizius Florentinorum ad exercitum
 legati, Empoliam fugam petiere. Potitus fuit Ca-
 struccius præda ingenti, siquidem ex exercitu Flo-
 rentino xxv. ccxxx i , milites desiderati fuerunt,
 ex partibus Castruccii mdlxx . occubnere.

Verum fortuna ipsius gloria inimica, cum vi-
 tam viro tribuere debebat, cum ipsa spoliatum
 ejusque conatus, multo jam tempore occasione
 opperientes, morte, quæ sola obsistere iis poterat
 everfos voluit, Castruccius siquidem, ob laborem
 in prælio exantlatos sudore diffuens, à victoris
 in ipsa Fucechii porta, ut exercitum victoris

grad

ulabundus exciperet, tum ut hostibus, si quid a forte conarentur, obviam commode iret, aliquandiu substitit, boni ducis esse arbitus, primum equum conscendere, postremum eundem relinquere: Quo in loco diutius motus. ob ventum, qui sub meridiem ex Arno ri, utque plurimum pestifer esse solet, totus rigit. Atque ea quidem res ab ipso, laboris innutrito primitus neglecta, presentanea ortis ipsi causa fuit, nocte siquidem proxima hementissima febre correptus, postquam morbi invalescere, eumque tam ex medicorum amentia, quam proprio iudicio lethalem esse aniadverteret, vocato ad se Paulo Guinigio, eum tunc ad modum alloqui cœpit.

Si mihi, fili delectissime, in mentem venisset, rtunam in ipso ad gloriam curriculo, quam extorntisque secundis successibus sperare potui, mihi interrupturam, equidem tam minus laborum atque discriminum adiissem, quam minus hostium, cet fortassis minore cum imperii amplitudine, bi post me reliquissem, siquidem imperio Lucensium atque Pisanorum contentus, Pistoriens occupare Florentinosque tot injuriis provocare intermissem, sed potius eorum amicitia omparata vitam si non diuturnam, at certe quietam magis vixissem, imperiumque si non adeo mplum, at proculdubio securum atque firmum nagis in te transmissem: verum fortuna, quæ arbitrium rerum humanarum sibi eripi nusquam patitur, neque tantum iudicii, quo id mature depræhendere, neque tantum temporis, quò id superare potuerim, mihi largiri voluit. Novisti porro, siquidem permulti id te edocuerunt, neque id ego unquam negavi, qua ratione adhuc puer in ædes patris tui devenerim, omnis nimirum spei istius inops, quæ animos generosos excitare solet, quam porro insigni amore ab eo educatus, atque filii instar habitus fuerim, adeo ut
ipsum

ipsius ductu ad eam virtutem fortunamque
 rer, quam tu ipsemet percipere potuisti, que
 etiamnum vides. Nec te latet, postquam
 & te, & omnes suas fortunas mihi concreta
 visum fuit, quanta porro cum fide sollicitudine
 & te habuerim & eas immensum amplificavi.
 Quo vero omne in te transivirerem, tamquam
 patre tuo tibi relictum, quam quod secundo
 genio meaque virtute paratum esset, eam ob
 ab uxore ducenda animo alieniore fui, ne forte
 amor liberorum, ulla ex parte amorem meum
 animumve gratum memoremque retardaret,
 quem manibus parentis tui me debere persuasissi-
 mus eram. Relinquo ergo tibi imperium am-
 plissimum, idque non mediocri cum animi satis-
 factione, quod vero id tibi intutum infirmumque
 destituam, id porro medullitus doleo. Habes ci-
 vitatem Luccensem, quæ nunquam æquo animo
 imperium tuum latura est, habes Pisas homini-
 bus nobilibus atque fraudulentis refertas, quæ
 quidem licet servitutem variis temporibus servi-
 re jam edocta sit, nihilominus Luccensem domi-
 num nunquam lubenti animo feret. Pistorienses
 denique minus fidos habes, tam quod divisi,
 quam à nobis recentibus irritati fuerint. Habes
 vicinos Florentinos provocatos, atque infinitis
 injuriis à nobis affectos, nec tamen deletos, qui-
 bus quidem mors mea jucundior erit, quam si
 imperio universæ Tusciæ potiti fuissent. In Me-
 diolanensibus atque in Imperatorem quod re-
 cumbas, nihil habes, remoti siquidem sunt, pigri,
 auxiliaque ipsorum lenta. Ergo nulla alia in te
 tibi obsecro spes sit, quam in tua industria, atque
 in memoria, quam virtus mea atque estimatio
 ex recenti victoria parva nobis peperit, qua qui-
 dem si dextre uti noveris, non mediocre mo-
 mentum ea, ad firmandam cum Florentinis pa-
 cem tibi conferre poterit, quos quidem, ob re-
 centem cladem, eandem avidè amplexuros verè
 coram

consentaneum est. Quos ergo mihi hostes esse volui, quod nimirum persuasum essem, eorum amicitiam mihi potentiam atque gloriam paraturam, eos omni studio tibi ambiendos inque amicitiam pelliciendos suadeo atque exhortor, siquidem eorum amicitia tibi magno commodo atque utilitati cedere queat. Non mediocriter sane ad hanc vitam commode agendam facit, *se ipsum nosse, atque tam animi quam imperii sui vires dejudicare*, ut qui bello sese imparem animadverterit, is artibus pacis sese tueri discat, Atque eo quidem te animo tuo despectere velim, quo ea via meis periculis atque laboribus commodum perfrui queas, quod porro facile assequeris, modo monitis hisce meis fidem adhibere velis, eaque ratione duplici nomine mihi obstrictus tenebere, primo quidem, quod hoc imperium in te transmiserim, deinde ut ejus conservandi author tibi fuerim.

Post hæc vocatis Luccensium, Pisanorum atque Pistoriensium qui ipsi militabant, iisque Sacramento in fidem Pauli Guinigii obstrictis, diem extremum clausit, reliquitque apud eos, qui fama cum noverant felicem sui memoriam, penes eos vero, qui eo amico usi fuerant, tantum sui desiderium, quantum vix ullum imperatorem quovunque tempore post se reliquisse constet. Excepit ossa ejus templum S. Francisci apud Luccenses, funusque habuit tanto imperatore dignum.

Guinigius vero nec virtutem nec fortunam ideo amicam ac Castrucci expertus est, siquidem haud multo post Pistoriensium, inde etiam pisanorum dominio excidit, Luccense quinetiam imperium vix ægre obtinuit, idque in Paulum pronepotem usque suum transiit.

Fuit ergo, ut jam docuimus, Castrucci vir non modo istius, verum etiam multorum quæ antecesserant sæculorum plane rarus, Erat statuta regia, quæ communem excederet: cujusque membra symmetria sibi invicem responderent,

aspectu adeo amœno, tantaque humanitate conspicuo, ut nemo unquam minus satisfactus recederet. Crine erat subrubro, ad aures reiecto, quos nulla temporis injuria tegere solebat, amicus gratus, hostibus terribilis, erga subditos iustus, erga externos infidus, quique nunquam in viris victoriam reponeret, si astu vincere posset. Agebat siquidem, *ipsam victoriam, non vero modum victoria gloria esse*. Nemo eo audacior ad subeunda pericula, nemo cautior ad ea devitanda, solebat dicere, *hominibus omnia cœnanda esse, neque ulli ex re pavescere. Deum siquidem viros fortes curare, potius quam semper imbelles fortioribus plectere soleat*.

Mirus etiam erat in sermonibus, siue quid acute, siue urbane dicendum esset, sicuti vero eo in genere nemini parcere, ita etiam eodem animo alios ipsum mordentes ferre solebat. Adeo ut multa extent tam acute ob eo dicta, quam æquo animo in ipsum prolata, cujusmodi hæc sunt. Cum aliquando sturnum Hungarico emisset, eamque ob rem ab amico quodam reprehenderetur, dixit, tu fortassis cum vix solido emisisses: cum ille, vera loqui ipsum respondisset, dixit: At potius ego Hungaricum longe minoris facio. Cum adulatori ignominie causa in os aliquando exspuisset, isque dixisset, piscatores unius pisciculi adipiscendi causa persæpe toti madefiunt, atque ego, quo balæna potiar, sputum recusarem? id Castucci non modo æquo animo tulit, verum etiam adulatorem præmio affecit. Cum quidam eum reprehenderet, quod nimis laure cœnaret, respondit. Atqui si id vitio verteretur, non tam splendidis conviviis dies sanctis nostris festos exciperemus. Cum in platea aliquando adolescentem ex lupanari egressum, atque quod ab ipso animadversus fuisset, rubore perfusum vidisset, noli, dixit, verecundari quod inde exeuntem te videmus, sed potius cum ingredi volueris. Cum amicus ipsi nodum affabre implicatum ad exsol-

vendum eum exhibuisset, stultie inquit, an me id dissoluturum arbitraris, quod etiamnum compactum tantum mihi fastidium parit? Philosopho cuidam dicebat, vos instar canum agitis, eosque qui plus vobis cibi offerunt, sectamini. At illi responderebat: At pol Medicos æmulamur, eorumque ædes invisimus, qui opera nostra potissimum indigere videntur. Cum à Luccensibus Pisas versus nave veheretur, tempestateq; subito exorta Castruccijs turbaretur, à quodam qui nihil se timere diceret, pusillanimitatis argui cœpit, cui respondit, id se minime mirari, quemvis siquidem animam suam tanti æstimare, quantum ea valeat. A quodam interrogatus, quid sibi faciendum esset, quo existimationem mereretur? dixit, fac ad convivium vocatus ne lignum ligno insedeat. Cum quidam iactaret, multa se legisse: satius foret, respondit Castruccijs, plura te menti impressisse. Alio iactanti, quod multum vinum ingurgitando non inebriaretur, dixit, idem etiam bos præstat.

Erat Castruccio adolescentula, cum qua sese oblectare solebat, ejus rei à quodam amico reprehensus, præsertim, quod ignominiosum esse diceret, ipsum à muliereula capi: falleris inquit Castruccijs, ego illam potius cœpi, quam illa me. Alter cum mœneret, cibis eum delicatioribus vesci, à Castruccio interrogabatur, an ipse non tantum in ejusmodi cupedias erogaturus esset, cumque id minime quidem gentium alter respondisset, ergo te magis avarum, quam me heluonem esse testaris. A Bernhardo Taddæo cive Luccense opulentissimo & splendidissimo ad cœnam vocatus, inque cubiculum deductus variis aulæis exornatum, pavimento etiam ipso lapillis, qui varios colores, frondes, floresque exprimebant, segmentato, Castruccijs copiosa saliva collecta, eam in os Taddei inspuat, atque ejus rei turbato dixit, Equidem nihil loci videbam, quem mino-

re cum injuria conspurcare possem. Interrogatus qua morte Cæsar occubueret? dixit, Utinam eius mihi ita occumbere daretur! Nocte quadam in ro nobili vocatus, quo diem solennem hilariter inter nobiles foeminas atque saltationes ducere atque præter dignitatem tripudiis istiusque generis recreationibus vacare visus, ejusque ab amico admonitus, dixit, Qui interdum sapiens sit vix unquam noctu desipere videri queat. Cum quidam ab eo rem petiturus eum accessisset, Castruccioli-que tanquam non auditum præterisset, altera genua ejus provolutus, ejusdem nomine instate coepit, eam ob rem à Castruccio objurgatus, at tu pol ipse in causa es, dixit illi, qui aures in pedibus geras: quo quidem dictorio plus, quam petierat, adeptus est. Solebat dicere, viam ad inferos valde proclivem esse, quod nimirum imà peterentur, idque oculis clausis. Cum quidam permultis verbis, aliquid impetraturus, eum onerasset, dixit, Si quid deinceps tibi à me perendum sit, vide ut id per alium agas, Alter cum proluxa oratione quiddam ab eo rogasset, tandemque dixisset, fortassis tardium tibi sermo meus pariat, nihil omnium, dixit Castruccius, siquidem nihil eorum, quæ dixeras audiui. De quodam qui tam puer, quam adultus formosus habebatur, solebat dicere. Nimirum ipsum injurium esse, qui puer maritos uxoribus, adultus uxores maritis abalienaret. Invidum ridentem interrogavit an quod alius male haberet, rideret? Dum adhuc sub imperio Francisci Guinigii ageret, interrogatus à sodali, quid vis ut tibi dem, quo a lapam à me patienter feras? galeam respondit. Cum quendam civium Luceusinum à quo potentia auctus fuerat, supplicio affecisset, atque veterem amicum interfecisset reprehenderetur, falleris inquit, siquidem recentem hostem necavi.

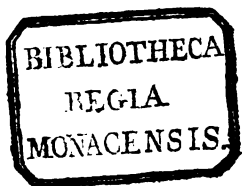
Laudare solebat eos qui nubarent, nec tamen uxores domum deducerent, non secus ac eos,

qui

Qui navigaturos sese dicerent, nec tamen navigarent. Mirari sese dicebat homines, dum videat eos ollas testaceas coementes, prius eas ictibus tentare atque explorare, aut uxores dum ducunt, visu sibi fatissimum putare. Interrogatus aliquando, quem in modum mortuus sepeliri cuperet? Facie inversa dixit: novisse se siquidem se mortuo, omnem istam provinciam pessum ituram. Interrogatus si pro redimenda anima sua unquam in coenobium abire in anima habuerit? nunquam respondit, iniquum siquidem sibi videri fratrem Lazarum Paradisum, Huguccionem contra Faggiolanum orcum petere. Interrogatus, quando comedere sanitati potissimum conduceret? Respondit, si diversus sis, cum fame urgearis, at si pauper, cum possis. Cum aliquando observasset nobilem ex sua familia ad astringendas caligas famuli operam adhibere, utinam, inquit, etiam ejus manibus cibus tibi ore excipiendus sit! Cum quendam ædibus suis inscripsisse perciperet, *Tuicatur eam Deus à malo*, dixit primus: ergo ipsemet eam non intret, Cum ad viam humiles augustasque ædes conspexisset, quibus maxima janua erat, dixit, Ædes hæc per januam fugituræ videntur. Coram legato Regis Neapolitani, ob bona exulum in fiscum redacta, cum aliquantum commotior altercando sui oblitus fuisset, atque à legato monitus fuisset, an non iram tanti Regis metueret? vicissim interrogavit, num bonus an vero malus Rex ille esset? postquam bonum intellexisset, quid agis igitur, dixit, ut à viro bono mihi metuam? Per multa alia narrari possent, ab ipso acute atque ingeniose pariter & graviter dicta, verum hæc in testimonium ejus industriæ sufficiant.

Vixit annos XLIII, omnemque fortunam supergressus est, ut vero secundæ multa supersunt momumenta, ita etiam adversæ vestigia exstare voluit, siquidem compedes, quibus in carcere onustus fuerat, ad turtim ædium suarum affigi curavit,

ravit, ut perpetuum ejus sinistrae fortunae
nimentum manerent. Cumque neque Philip-
pae Macedonae Alexandri magni patre, aut Scipio
Romano ulla ex parte inferior fuerit, ita quos
parem vitae rationem terminumque adeptus
atque proculdubio utrumque eorum superasse.
si ipso loco Lucentium vel Macedonia, vel Romae
patria obtigisset.

INDEX

INDEX.

NOMINUM & RERUM

- A**crina vallis. 292
- A**daulph. ducit uxorem Placidiam Impm sororem. 3
- A**dolphus Imperator Germaniae. 38
- A**dorna familia illustris Genuensium. 261
- A**dmoniti in Republ. Florentini qui 138
- A**dmonitis via ad dignitates paratur 150
- A**gidius Cardinalis collapsum Ecclesiae statum in Italia restituit. 49
- A**eneas Piccolomineus. 378
- A**erarium Florentiae spoliatum 153
- A**erarium quæ exhaurire soleant. 318
- A**gapetus II. Pontifex Rom. 21
- A**gnoli Acciaiuoli epistola ad Petrum Medicum. 412, literæ ad Cosmum Medicum scriptæ intercipiuntur. 244
- A**gnolus Acciaiuolus Episcopus Florent. 120. in exilium pulsus & quare 244. privatas alit inimicitias cum Medicis & unde 401
- A**gnolus Pergolenfis universam fere Flaminiam occupat. 210
- Z**. 4. Agnolus

- Agnolus proditorem pu-*
nit. 211
- Alamanno Salviati demā-*
datur provincia belli
contra Luccenses. 228
- Alaricus Vestrethorum*
rex imperiū oppugnat. 3
- Albarum & Nigrarum*
partium origo Floren-
tia. 82
- Albarum partium princi-*
pes. 83
- Alberghettino carcer Cos-*
mi Medicei. 240
- Albericus Tuscia dux Ro-*
mam defendit. 20
- Alberti Rom. Regis filia*
Florentia. 97
- Albertorum familia Flo-*
rentiam revocatur. 258
- Albi Florentia expelluntur*
87 restituuntur. ibid.
- Alboini Longobardorum*
regis res gestae 12. ejus
interitus. 13
- Abisiorum & Ricciorum*
familiarum dissidium
137. contentiones. 139
- Albitiorum partes ampli-*
cata. 146
- Albitius in exilium mit-*
titur. 249
- Alexander II. Pont. R.*
23
- Alexander III. P.*
Rom.
- Alexander V. Pont. R.*
53
- Alexander VI. Pont.*
Rom. 47
- Alexander Sforcia Flo-*
rentinos subsidio mitti-
tur. 367
- Alexandriae urbis ini-*
tium. 28
- Alphonsus Aragoniae*
rex, regno ejedus. 56
- Alfonsus Arrag. rex cap-*
tus à Genuensibus 260
- Alfonsus à Philippo liber-*
tati restitutus. 261
- Alfonsus cur pacē univer-*
salem agrè tulerit. 372
- Alfonsus rex Florētinis bel-*
lum infert 339. Florens-
tinos regno ejicit 360. rex
Genuens. bello petiit 376.
in Florentinos movet
363. Neapolim occupa-
renititur 259. triremes
Flor. profligatae. 340
- Alfonsi regis mors. 377*
- Amalphianum principatū*
in Antonium Pontificis
nepotem

I N D E X

nepotem transfert. Ferdin. rex Arrag. 378

Americus Donatus accusatus. 100

Amideorum familia Florentia. 63

Amiterni à rege deficiunt. 491

Amiterni hodie aquila. ibid.

Amoris erga patriam exemplum in signe. 79

Andrea Mauroceni Veneti legati cum Francisco comite contentio. 275

Andreas Hungariae rex à conjuge interficitur. 47

Andreas Strozzius tyrannidem Florentiae quaerit. 129

Anghiarium Castrum. 309

Angli Germania populi. 4

Animi infracti exemplum. 210

Animi proditorii exemplum. 211

Annalena uxor Baldaccii Angliarii, aedes in monasterium convertit. 328

Anni Iubilaei Romani initium. 39

Z 5

Annus Iubilaeus à G. annis ad L. reducitur. 48

Antipapa ab imperat. Germ. constituitur. 105

Antonius Adimarius conspirationem detegit. 121
invitus equestri ornatur dignitate. 124

Antonius Guadagnius capite plebatur. 257

Antonius Guaianda Gorranam arcem defendit. 368

Anton. Iustin. Venetorum Legatus captus. 481

Antonius Rossius Luccensium tyrannum opprimat. 230

Antonius Tassinus Galeazzi viduam ducit. 469

Antverpiae celebrat comitia Pontifex Romanus. 26

Appua hodie Pontremolis. 495

Aquila oli Amiterni. 491

Aquileia ab Attila obsessa & occupata. 4. vastata. 8

Arragonia rex Renatum universo regno exiit. 324

Arces Veronae S. Petri & S. Felicis. 294

Archic-

I N D E X

- Archiepiscopus laqueo Florentia suspensus. 251*
Arcolanus Iustum opprimis & urbem Florentinis restituit. 218
Arctini cum Florentinis foedus faciunt. 126
Arnolphus Germanorum Imperator primus. 20
Arriana hæresis in Africa. 9
Artificum classium auctoritas Florentiæ. 75
Asola Venetis addicitur. 234
Astorri crudele facinus. 224
Astorrius Legatus ad bellum Luccensibus inferendum. 224. ob crudelitatem admonitione Florentiæ notatur. 225
Astulfus Longobardorum rex. 17
Atalarius Gothorū rex 9
Atheniensis ducis ingenium. 126
Atheniensis dux tyrannidem exercet in Florentinos. 103
Athesis fluvii cursus. 293
Attila Hunnorum rex, Italiam invadit. 1
Avenio urbs Ecclesiastica donata. 1
Avitus Imperator. 495
Auximum hodie Osimo
B *Aldacci Anghiarii rebur 327. interitus. 328*
Balia dictatura. 388
Balnearum vallis à Florentinis alienatur. 367
Balthasar Cossa fit Pontifex. 53
Bandolinum castrum. 291
Baptista Canutensis fortuna. 257
Baptista Cannescius in tumba delitescens produsus interficitur. 331
Bardi Manzimii virtus. 206
Bardus Frescobaldus in Iacobum Gabrielem Eugubinum conspirat. 107
Bardus Muncinius Benedictum Alberti in exilium pellit. 182
Bartholomæus Orlandinus vindictæ cupidus cadem meditat. 327
Bartholomæus Sensus Corro-

<i>Cortonom ab infidiis liberat.</i>	308	<i>excitat. Florentiæ</i>	152
<i>3^a siliense concilium.</i>	280	<i>Benedictus XI. Pontif. Rom.</i>	39
480		<i>Benedictus XII. Pontif. Rom.</i>	46
<i>Belisarius Neapolim & Romam occupat.</i>	10	<i>Benedictus XIII. Pontifex Rom.</i>	51
<i>Belisarius Romam recuperat.</i>	11	<i>Beneventum ad Pontificem redit.</i>	377
<i>Bella in Italia incruenta.</i>	253	<i>Bentivoglu notki fortuna memoranda.</i>	332
<i>Bellum Alfonsi regis cum Genuensibus</i>	260	<i>Bentivogliorum familia Bononiæ.</i>	331
<i>contra Luccenses à Florentinis decretum</i>	224	<i>Berengariis in Italia regnum ademptum.</i>	21
<i>in Flaminia</i>	255. 334	<i>Berengarius Italiæ rex creatur.</i>	20
<i>in Longobardia resuscitatur inter Gibellinos & Guelph. ingens</i>	34. 40.	<i>Bernardetti Medicæus.</i>	316
<i>intestini Flor.</i>	79. 83.	<i>Bernhardi Nardi conatus in Mediceâ familiâ.</i>	422
<i>89. 136. in Volaterra nos.</i>	429	<i>Bertaccii immane facinus.</i>	82
<i>Benedictus Abbas sanctitatis opinione illustris.</i>	11	<i>Bertoldus Vrsinus Romanodiola præfectus.</i>	36
<i>Benedicti Alberti in exilium exeuntis oratio</i>	183	<i>Bettonio Cinio lingua præcitur.</i>	120
<i>Alberti peregrinatio & obitus.</i>	184	<i>Bibiena castrum occupatur à Piccinino, ejusque situs.</i>	306
<i>Benedictus Alberti in exilium pellitur</i>	183	<i>Blanca Sforcie desponsata</i>	254
<i>Alberti patriæ & libertatis amans</i>	177	<i>Blancorū familia unde.</i>	82
<i>Reipub. administrationem affectat.</i>	180.	<i>tumultum</i>	75
			<i>Blasii</i>

<i>Blasii Melanensis infractus</i>	<i>Sforcia.</i>	1
<i>animus</i>	<i>Brescia situs.</i>	210
<i>Bleda Attilæ frater occi-</i>	<i>Brescia Venetis addita</i>	14
<i>sus.</i>		215
<i>Boccolinus à Laurent. Me-</i>	<i>Brescianus ager à Piccio</i>	
<i>dicco persuasus Osimum</i>	<i>no occupatur</i>	282, 293
<i>Pontifici restituit.</i>	<i>Brescianus ager devasta-</i>	495
<i>Boetii interitus.</i>		7
<i>Bohemorum res in Longo-</i>	<i>Britannia Insula hodiè</i>	116.
<i>bardiam penetrat.</i>	<i>glia.</i>	106
<i>Bombarda in Italia pri-</i>	<i>Britones Anglia ejeti.</i>	50
<i>mum conspecta</i>	<i>Brunellesci conatus in Lut-</i>	63
<i>Bondelmontii Florentini</i>	<i>sibus mergendis.</i>	219
<i>Bondelmontius Florentia</i>	<i>Burgundia à quibus dicta.</i>	3
<i>ob spretam sponsam occi-</i>		65
<i>ditur.</i>	<i>Cæsaris Petruccii la-</i>	
<i>Bonifacius Africa præses</i>	<i>quo collo insito</i>	
<i>Vandalos evocat.</i>	<i>oratio ad Bernhardum.</i>	425.
<i>Bonifacius I X. Pontif.</i>	<i>Cæsar Petruccius Præten-</i>	51
<i>Rom.</i>	<i>sium rector.</i>	423
<i>Bonifacius VIII. Pontif.</i>	<i>Calabria dux comitem</i>	38. 48
<i>Rom.</i>	<i>Monterii per insidias</i>	
<i>Bonifacius Pontifex partes</i>	<i>capit 491. Pontificem</i>	
<i>Nigrorum & Alborum</i>	<i>bello petit 478. Senen-</i>	
<i>conciliare studet.</i>	<i>sium arbiter.</i>	84
<i>Bonihomines in magistrat.</i>	<i>Calixti Pontificis mors.</i>	98
<i>Florent. electi.</i>		378
<i>Bonorum hominum magi-</i>	<i>Calixtus III. Pontif. crea-</i>	
<i>stratus Florentia.</i>	<i>tur.</i>	72
<i>Borsi Ferrariae ducis obi-</i>		373
<i>tus.</i>	<i>Campana Martinella.</i>	61
<i>Braccius bellum gerit cum</i>	<i>Campus Alinus.</i>	76
	<i>Can-</i>	

INDEX

- Cancellariorum familia a-*
pud Pistorienses. 81.82
- Candia Insula Venetis ac-*
quisita. 45
- Caneschiorum familia Bo-*
noniae. 330
- Caneschii Benonia à civi-*
bus pulsi. 331
- Capitaneorum insolentia*
in notandis citibus. 138
- Capitaneorum partium o-*
rigo. 158
- Cardinal. Sixti cona-*
tus. 431
- Cardinalium dignitas con-*
firmata. 23
- Cardinalitiae dignitatis*
initium. 19
- Cardinalitiae superbiae &*
luxus exemplum. 432
- Caravagianum castrum à*
Mediolanensibus obfi-
detur. 343
- Carceres publici effrin-*
guntur Florentiae. 124
- Carceres publici Floren-*
tiae fieri coepti. 81
- Caminator justitiae vexil-*
lum nudis pedibus ince-
dens gestat. 168
- Caroli comitis mors.* 464
- Carolus Andii Baro.* 88
- Carolus Andii dux Man-*
fredum interimit. 70
- Carolus Andius Vica-*
rius Imperii constitui-
tur. 73
- Carolus Angius rex Sici-*
liae ac Neapolis creatur.
 34
- Carolus Bohemiae rex Im-*
perator Rom. 37.51
- Carolus Burgundiae dux*
adversus Turcas. 399
- Carolus Calabriae dux de*
Imperio Florent. urbis
solicitatione 103. *fatis*
concedit. 104
- Carolus Diophob. Florenti-*
narum copiarum dux.
 463
- Carolus Durazzius Hunga-*
riam occupat 181. *reg-*
num Neapolitanum oc-
cupare nititur. 175
- Carolus Durerius Neapo-*
litanum regnum occupat.
 50.
- Carolus Magnus Florin-*
tiam restaurat 162.
- Gallia rex & Impera-*
tor in occidente. 18
- Carolus Marcellus Sarace-*
nos ad Turonem cadit. 17
- Carolus*

• INDEX

- Carolus IV. Imp. Germ.*
feuda in Italia confis-
tuit. 47
Carolus rex Senenses pre-
mit. 434
Carolus Strozzius in vite
periculo. 151
Carolus Valesius ad Rem-
publ. Florentin. refor-
mandam à Pontifice
missus. 85
Cascianum arx. 466
Casser Vicomercatius sua-
det Mediolanensibus ut
ducem Sforciam recipi-
ant. 357
Cassianum castrum horren-
da tempestate affligitur.
 374
Cassiolorum ditio hodie
Taggiacozzium. 484
Castelletum castrum 480
Castellina occupata. 460
Castellinum non satis muni-
tum ab ignavo exercitu
non expugnatur. 364
Castiglio Pescaia vocata.
 373
Castraccarum arx. 415
Castruccius Castracanus
Gibellinorum princeps
 98. *Fagiolanum extur-*
bat. ibid. Florentis
profligat 102. *mont*
 104. *occupat* *Pe-*
ibid. Pistoriam occu-
pat. 101
Catastum exactionis ge-
nus apud Florentinos
 213. 387. *potentius*
Florentie ferre non po-
sunt 215. *proscinditur.*
 213
Celestinus III. Pontif.
Rom. 30
Celestinus V. Pontifex
Rom. 38
Cerchii cum Gibellinis cur
proscripti. 88
Cerchiorum familia vige-
Florentie. 81. 83
Ciarpellio cur à comite in
vincula conjectus. 333
Cignanum castrum obsi-
dione cinctum. 322
Cives Florentini admoni-
tione notati 175. *in*
exilium pulsi 184. *pro-*
scripti. 193
Civitatum Italiae inter
Principes distributio.
 43
Civitatum Longobardie
foedus adversus Frederi-
cur

INDEX.

<i>Cum Imp.</i>	32	<i>Comes Franciscus animum</i>	
<i>Vium patriæ amantium</i>		<i>subdolum gerit, sequo</i>	
<i>oratio.</i>	140	<i>suspectum omnibus red-</i>	
<i>Lades exclusu.</i>	81	<i>dit.</i>	283
<i>Classes opificum Florent.</i>		<i>Comes Mirandulanus vir</i>	
<i>renovantur.</i>	92	<i>divinus.</i>	500
<i>Classes quatuor Reipubl.</i>		<i>Comitiæ Ferrariæ indictæ</i>	
<i>Florentinæ.</i>	127		338
<i>Classis Alfonsi regis con-</i>		<i>Compagniæ in Repub. Flo.</i>	
<i>tra Florentinam Rem-</i>			89
<i>publ.</i>	365	<i>Concilium Basilcæ ab Im-</i>	
<i>Classis Venetorum Gali-</i>		<i>peratore indictum.</i>	480
<i>polim occupat.</i>	485	<i>Concilium Basiliense.</i>	280
<i>Clemens II. Pontifex</i>		<i>Constantiæ 54. Lugdu-</i>	
<i>Rom.</i>	22	<i>nense.</i>	33
<i>Clemens V. Pontifex Rom</i>		<i>Conradus Conradi Impe-</i>	
	39	<i>ratoris filius.</i>	34. 35
<i>Clemens VI. Pontifex</i>		<i>Conradus Frederici Impe-</i>	
<i>Rom.</i>	46	<i>ratoris filius.</i>	34. 135
<i>Clemens VIII.</i>	50	<i>Conradus II. Imper. Germ.</i>	
<i>Clementiæ ob passam in-</i>			22
<i>juriam exemplum.</i>	345	<i>Conspiratio in Petrum</i>	
<i>Clephes Longobardorum</i>		<i>Mediceum.</i>	404
<i>rex.</i>	14	<i>Consilium Credentiæ in</i>	
<i>Collegium admonitione no-</i>		<i>Rep. Florent.</i>	73
<i>tatum.</i>	150	<i>Consilium LXX. civium</i>	
<i>Coloniæ quid.</i>	59	<i>Florentiæ constitutum.</i>	
<i>Coloniæ utilitas.</i>	ib.		472
<i>Columnenses à Pontifice</i>		<i>Constantinopolis à Turcis</i>	
<i>oppressi.</i>	484	<i>occupata.</i>	371
<i>Columnensium familia</i>		<i>Consules Romæ esse desi-</i>	
<i>Romæ floret.</i>	38	<i>nunt.</i>	32
		<i>Conven-</i>	

I N D E X.

- Conventicula* quo: *sque* *rentiam triumphos-*
prohibita. 140 *greditur* 250. *lun*
Conventiculum *cicili-* *filius.* 19
Florentin. causa. 205 *Crucigerorum exped-*
Corfui & Americus Do 26
nati carceres publico: *crucis signum Christi-*
effringunt. 124 *rum tessera.* 34
Corius turbat Rempubl *Crudelitatis in ded-*
Florentinam 88. 92. *exemplum.* 124
proscribitur 93. *occi* *Cruz Pontificum ann-*
ditur. 94 34. 38
Cortona à Piccinino ten- *Dantis poetæ ades di-*
tatur. 308 *rata.* 88
Cosmi Medicei resposu *Decem viri contra Philip-*
ad Venetorum exposu- *pam Visconium Flor-*
lationes 359. *vita* 233 *tie creati.* 109
Ec. obitus 390. *eius vi-* *Desiderius Longobard-*
tæ curriculum & mo- *rum rex.* 18
res 391. *Ec.*
Cosmus Barbadorus ob *Dictaturæ urbis Florenti-*
truncatus. 257 *ne partes ad nihilum*
Cosmus Medicus insidin *deducunt.* 196
petitus 239. *in vincula* *Dictaturam deponendi ra-*
conjectus 240. *in exi-* *tio apud Florentin.* 184
lium mittitur. 242 *ab* *Dietisalvi Neronis animus*
exilio revocatur 249. *subdolos in Petram*
censet utile esse Italia *Mediceum.* 400
Sforzam Mediolano po- *Dietisalvus Venetos in*
tiri 354. *legatus ad Ve-* *Patriam armari non*
netos ob comitem Fran- *veretur.* 414
ciscum conducendum *Discordiarum fructus.* 77
proficiscitur 276. *Flo-* *Dissidia malorum isomer-*
tum in Rebus publ 134
Domi-

I N D E X.

<i>minicanorum ordinis initium.</i>	32	<i>minum inter populum recensetur.</i>	139
<i>onatorum familiae Florentiae.</i>	63	<i>Errores Rempub. administrantium.</i>	197
<i>onatorum & Cerchiorum familiarum similitates.</i>	81.83	<i>Eufoia Infula à Turcis capta.</i>	418
<i>onati Acciaivoli Legatus obitus.</i>	462	<i>Everhardus Medicus 233. Ioannem exstimulat ad inimicos persequendos.</i>	209
<i>onatus Acciarvolus in exilium ejicitur.</i>	189	<i>Eugenius Papa à Sforcia Piceno exutus 234. agit de pace inter Genuenses & Mediolanenses 268. pacem ignominiosam meluit 361. Roma pulsus 248. 254 Roma iterum potitur 256. Papa moritur. 336</i>	
<i>onatus Vellutus quare in vincula conjectus.</i>	246	<i>Eugenius II. Pontifex. 19</i>	
<i>Oxufiana Francisci ducis rotha Piccinino nubit.</i>	398	<i>Exactionis norma à lege non hominum libidine pendens.</i>	212
<i>Ducis Veneti sententia de Longobardia tuenda.</i>	302	<i>Exactionum Florentiae acerbitas.</i>	204
E <i>cclesiæ Romanæ & Græciæ diffidia.</i>	279	<i>Excercius varii in Italia.</i>	136
<i>Electorum in Imperio Germ. origo.</i>	22	<i>Exules Florentini ad ducem Mediolanensem 153 restituantur 179. revocantur. 68. occupare tentant.</i>	91
<i>Episcopi Florentini inconstantia.</i>	128		<i>Exules</i>
<i>Epistola Agnoli Acciaivoli ad Petrum Medicum.</i>	12		
<i>Epistola Petri Medicei ad Agnolum Acciaivolum.</i>	413		
<i>Equestris dignitas in præ-</i>			

<i>Exules patriam occupare</i>	<i>Ferdinandus Alfortis</i>
<i>frustratentant.</i>	100
<i>Exules Venetos in patriam</i>	<i>nothus Fluvianus</i>
<i>concitant.</i>	414
<i>Exulum Florentinorum</i>	<i>pugnat.</i>
<i>occuli conatus de pa-</i>	<i>Ferdinandus rex pro-</i>
<i>tria recuperanda.</i>	<i>tus.</i>
190. 194	<i>Ferdinandus rex</i>
<i>Ezelinus occupat multa</i>	<i>quaque sese munire</i>
<i>Italiae loca.</i>	32
F <i>Allacia fallaciam tru-</i>	<i>det & quibus ratio-</i>
<i>dit.</i>	353
<i>Familia fatales & exitio-</i>	<i>bus.</i>
<i>sa Rebus publ.</i>	144
<i>Familia Florentiae ob con-</i>	<i>Ferrariae comitias indic-</i>
<i>jurationem proscripta.</i>	<i>Papa.</i>
193	337
<i>Familia permulta nobiles</i>	<i>Ferrariae ducis obitus.</i>
<i>Genuensium.</i>	418
361	<i>Ferrariae ducum origo.</i>
<i>Familiarum dissenso at-</i>	33
<i>que divisio unde.</i>	<i>Ferrariae Marchioni Ma-</i>
<i>Familiarum partium ori-</i>	<i>tina & Rhegium dan-</i>
<i>go Florentiae.</i>	63
63	<i>tur.</i>
<i>Fantini Canis obitus &</i>	<i>Ferrariensis Marchionis</i>
<i>testamentum.</i>	477
54	<i>contentio cum Venetis.</i>
<i>Fargannaccius Cosmi Me-</i>	255. hodiè Romania
<i>dicei in carcere detenti</i>	<i>ibid.</i>
<i>causam agit.</i>	282
241	<i>Flaminia omnis Pontifici</i>
<i>Farrinata patriam ab in-</i>	<i>eripitur.</i>
<i>teritu vindicat.</i>	69
<i>Fatum Reipubl. Venetae.</i>	<i>Fesulani Florentiae condi-</i>
346	<i>tores.</i>
	61
	<i>Fesulanorum everso.</i>
	63
	<i>Florentia ab Henrico Im-</i>
	<i>perat. Germ. obsessa 95.</i>
	<i>fortuito tumultu con-</i>
	<i>citata</i>

tata 137. ob insidias
n Mediceam familiam
detestas tumultuatur
 452. Peste devast. 133
Romæ comparata 134
subiecta Imp. German.
 63

orientis bellum intesti-
num oritur 79. 83. du-
centi cives notati 138.
exactionum acerbi-
tas 204. Guelphorum
 & Gibellinorum partes
versantur 66. incen-
dium 90. incremen-
tum 8. 61. intestina
bella suscitantur 215.
Libertas venalis 143.
nomen unde 62. novæ
Proscriptiones institu-
untur 388. ob Cata-
stum exactionis nor-
nam contentio 213.
Opificum classes con-
stituuntur 70. origo à
Fesulanis 61. pugna
inter cives 71. vastatio
 & restauratio 62. ur-
bis amplificatio. 76
Florentiam occupare ten-
tant exules sed frustra.

.91

Florentine Reipub. alia
dispositio 185. constitu-
tio LVI. civibus com-
mittitur 145. dissensio
 239. forma mutata 70.
 72. 74. mutatio 98.
nova constitutio. 179.
 185. 258

Florentinam Rempub. Car-
minator gubernat. 168

Florentina Rcspubl. duos
magistratus habet, 170
exploratores sagacissi-
mos alit 299. in sex
classes, distributa 66.
Laurentium Mediceum
in clientelam recipit
 451. *pristinam tran-*
quillitatem recuperas
unius Gonfalonery vir-
tute 171. *restituatur;*
 127

Florent. Respubl. tyran-
niciis rationibus stabili-
ta. 258

Florentini amittunt Pisa-
num agrum 232. à
Pontifice ad generale
Concilium provocant
 459 *Venetis ejeti* 360
auxilia undique petunt
per oratores 361. bel-
 lum

- lum contra Luccenses Florentini decernunt
 c. gitant 220. at diver-
 fis sententiis. 221
- Florentini bellum cum La-
 dislaorege Neapolitano
 gerunt 184. bellum in
 Luccenses decernunt
 bellum restaurant. 429
- Florentini Cardinalem
 quem in custodia habe-
 bant Pontifici cedunt
 425. citres de proditione
 suspecti in vincula
 conjiciuntur 174. con-
 ciliant sibi Pontificis
 benevolentiam 278.
 contra Castrucium ex-
 ercitus ducunt 102.
 cum Aretinis fœdus
 ineunt 126. cum Fer-
 dinando Rege & Ga-
 leazeo fœdus renovant
 415. cum Huguccione
 infelicitèr pugnant. 96
 cum Luccensibus &
 Senensibus pacem fir-
 mant 232. cum Medi-
 olanenfi duce bellum
 gerunt 192. cum Pic-
 cinino configunt 311.
 312. cum Rege Gallia
 fœdus ineunt. 362
- lum in Philippis
 200 de posita
 vello, Ergubirunt
 ficiunt exercitui
 feliciter 96. daci-
 thoniensis
 premuntur. 104
 siqq.
- Florentini errata sua
 bella commissæ sibi
 cem exprobrant 467.
 fœdus cum Perusinis &
 Faventia de mero pan-
 gunt 433. fœdus ine-
 unt cum hostibus Per-
 tificum. 147
- Florentini garruli. 467
- Florentini imbuuntur
 ribus Gallorum 119.
 Caroli Durazii grati-
 am victoriam celebrat
 182. in duas partes di-
 stracti 274. ingentibus
 sumptu sibi egestatem
 & discordiam parant
 215. in multas partes
 distracti 90. in pessima
 conditione 435. inter-
 dictionem Pontificis re-
 spunt ac Concilium
 cogunt. 459
 Flr

I N D E X.

entini Legati ob Bres-
iam liberandam Vene-
ias missi. 301
entini legatos ad Sfor-
iam gratulatum mit-
unt 358. Luccam ene-
re nolunt 105. Luccam
obsident 269. Luccen-
sibus pacem dant 277.
montem Carlum occu-
pant 272. obsidione cin-
gunt Luccenses 229.
omni ditioe exci-
dunt. 126
rentini petunt auxilia
à Roberto rege Siciliae
95. Pontificias copias
profligunt 455. Poppii
comitatum occupant.
315
orentini Popul. immani-
tas. 125
orentini postulant Re-
nitum 369. provocati
à Legatis Pontifici in-
ferunt bellum 147. re-
cuperata libertate Rē-
public. restitunt 105.
recuperant quæ in Fla-
minio amiserant 215.
regi ad sunt 492. Rem-
publicam restaurant

329. Roberti regis filio
Carolo Imperium urbis
deferunt. 203
Florentini Serezanam re-
cuperant 490. servitu-
tem precibus amovere
conantur 104. subi-
gunt Pisanos 194. sup-
plikes Pontifici. 483
Florentini venales. 238
Florentini Venetorum au-
xilia ambiunt 211.
Venetos amicitiam pe-
tentes admittunt 284.
victoria uti nesciunt
466. Volaterram obsi-
dent. 218
Florentinis à Pontifice
pax concessa 475. cum
onere imposto ibid. au-
xilia petentibus dene-
gantur 494. fortuna
tandem favet 464. in-
terdicitur sacris 73.
85. 421.
Florentinorum cum Ge-
nuensibus bellum 488.
cum Venetis fœdus
232. exercit us à
Pieccinino profligatus.
231. exercitus fuga-
tus 202. fœdus cum
Sforeia

I N D E X.

- Sforcia* 359. *miserrima*
conditio 118. *mores*
corruptissimi 331. *ora*
tor finibus Venetorum
prohibitus 362. *pro*
scriptiones 275. *victo*
ria 313 *vigilantia* 361
triremes à Regia classi
profigatæ. 340
Florentinus populus dicte
rijs insectatur Dominos
202
Fluvianum ab Alfonsi no-
tho oppugnatur. 363
Fœdus Bononiensium cum
Venetis inter Florenti
nos & regem Gallia.
362
Fœderati in Venetos. 483
Fortebraccius comes. 254
Fortebraccius cum Sforcia
pugnat. 255
Fortebraccii interitus.
256
Fortunæ malignitas pru-
dentia superari potest.
145
Fertuna Florent. propitia.
464
Fortuna magis amica bel-
lum inferentibus, quam
propulsantibus. 201
Fortuna memorantibus
Bentivoglii. 316.
Francia quando ficit
lata. 3
Franci occupant Gall. 2
Franciscanorum origi. 3
Francisci comitis clau-
tia in injuriantem
cum Rep. Veneta tra-
actio 346. *querelæ*
ducis inconstantia 319.
responsio ad exposula-
tionem Mediolanensi-
um. 350
Franciscus auro se cor-
rumpi patitur. 239
Franciscus Carmignuolus
dux celeberrimus tene-
no petitur. 211
Franciscus Carara Pass-
vii dominus. 51
Franciscus comes à Medi-
olanensibus ad stipen-
dia vocatur 337. *à Pic-*
cinino undique circum-
ventus 322. *Bresciam*
petit 346. *cum duce*
Mediolanes. *transigit*
277. cum Venetis de sti-
pendio transigit 301.
ducis copias profigat
309. dux Mediolanen-
sium

INDEX.

- fiat declaratur* 358
Florentinos auxilia contra Mediolanenses rogat 353. *fluctuat an duci suppet as ferre possit* 336. *in Longobardiam pro Venetis profici citur* 275. *Longobardiam relinquere & in Tusciam contra Venetorum voluntatem cogitat* 302. *Mediolanensibus suastudiam & copias offert* 337. *Mediolanensibus inspectus* 343. *Mediolanensium dux factus Ticinenses recipit* 342. *Placentiam capit* 343. *Venetos actu in amicitia retinet* 361. *Venetos fallaces fallit* 353. *Veronam celeritate recuperat.* 296
Franciscus dux Genua potitur. 397
Franciscus dux Mediolanensis diem obit. 399, &c.
Franciscus Orsus comitis vitæ insidiatur. 496
Franciscus Salviatus Gonfalonarius Florent. 108
Franciscus Sforzia Pesciam tentat, *Buggianum & Stilianum occupat* 330. *eiusque gesta, vide Franciscus comes.*
Franciscus Salviatus Pisanus Episcopus. 444
Franciscus Sinola Philippo duci suspectus in exilium abijt 262. *tumultum excitat Genuæ.*
ibid,
Fregesi familia nobilium Genuensium. 261
Fregesi Ioannem Genua pelserere conantur. 379
Frescobaldi vincuntur Florentiæ. 110
Friderici Barbarossæ interitus. 31
Friderici Malavotii adhortatio ad Cosmum Medicum. 241
Friderici II. Imperatoris German. res gestæ. 32, &c.
Fridericus I. Imper. Germ. Barbarossa cognominatus 27. *eius res gestæ.* 28
Fridericus Malatesta Florentini exercitus dux. 439
Fridericus Malavotius Cos-

I N D E X

<p><i>mum Mediceum carcere</i>
 <i>custodit.</i> 241</p> <p><i>Fridericus Marebio Man-</i>
 <i>tuanus moritur.</i> 483</p> <p><i>Fridericus I. I. Imp. Germ.</i>
 <i>Ghibellinos defendit</i> 65</p> <p><i>Fridericus III. Imper. Ro-</i>
 <i>ma coronatur.</i> 362</p> <p><i>Fridericus Vrbinas belli</i>
 <i>dux moritur.</i> 480</p> <p><i>Fridericus Vrbinatium co-</i>
 <i>vies Florentini exercitus</i>
 <i>dux.</i> 415</p> <p><i>Fridericus Vrbinatium do-</i>
 <i>minus Florentinorum</i>
 <i>dux militaris.</i> 339</p> <p><i>Fridericus Vrbinatium</i>
 <i>princeps imperatorum</i>
 <i>Italiae praestantissimus.</i>
 432</p> <p>G<i>Adolus Parmensis Pon-</i>
 <i>tifex Romanus.</i> 23</p> <p><i>Galeazii ducis tyrannis.</i>
 435</p> <p><i>Galeazius Francisco Medi-</i>
 <i>olanensium duci succe-</i>
 <i>dit.</i> 400</p> <p><i>Galeazius in templo tru-</i>
 <i>cidatus.</i> 438</p> <p><i>Galeazius Mediol. dux.</i> 49</p> <p><i>Galeazius Viscontius fra-</i>
 <i>tricida.</i> 51</p> <p><i>Galeottus Faventinorum</i></p> | <p><i>regulus ab uxore</i>
 <i>ditur.</i> 7</p> <p><i>Galipolis à Venetis</i>
 <i>patur.</i> 4</p> <p><i>Galliae regis adversus</i>
 <i>ificem bellum.</i> 5</p> <p><i>Gallia Francia & Burgun-</i>
 <i>dia.</i> 3</p> <p><i>Gallica moderna lingua</i>
 <i>rigo.</i> 8</p> <p><i>Galli omnes in Sicilia in-</i>
 <i>terficiuntur.</i> 37</p> <p><i>Gallorum mores Florenti-</i>
 <i>am occupant.</i> 119</p> <p><i>Gargari montis castellum</i>
 <i>à Saracenis extractum.</i>
 20</p> <p><i>Genfericus Romam spolia:</i>
 <i>& occupat.</i> 5</p> <p><i>Genfericus Vandalorum</i>
 <i>rex.</i> 3</p> <p><i>Genua à Saracenis deva-</i>
 <i>stata.</i> 21</p> <p><i>Genua Francisco Galazio</i>
 <i>cedit.</i> 397</p> <p><i>Genuenses Carolo VII. re-</i>
 <i>gi Gallorum imperium</i>
 <i>offerunt.</i> 337</p> <p><i>Genuenses ab Alfonso rege</i>
 <i>bello affliguntur</i> 376</p> <p><i>Viscontinorum imperi-</i>
 <i>pristinam libertatem</i>
 <i>superant</i> 50. capimur</p> <p style="text-align: right;"><i>Alfonso</i></p> |
|--|---|

INDEX

<i>Alfonsum regem</i> 260. <i>classem regis Renati</i> <i>profligant</i> 381. <i>desi-</i> <i>ciunt à Mediolanensis</i> <i>imperio & quare</i> 461. <i>Florentinos bello pe-</i> <i>tunt</i> 1494. <i>Gallorum</i> <i>imperii pertasi in Gal-</i> <i>lum arma capiunt</i> 380. <i>libertate auctore Spi-</i> <i>gnola potiuntur</i> 263. <i>à fratre superati.</i> 494 <i>Genuensis Reipubl. consti-</i> <i>tutio.</i> 261 <i>Genuensium cum Florenti-</i> <i>nis bellum.</i> 480 <i>Genuensium cum Venetis</i> <i>bellum ob insulam Te-</i> <i>nedon</i> 50 <i>Georgii Sancti mons Ge-</i> <i>nuæ.</i> 486 <i>Georgii Scalii insolentia.</i> <i>176. mors.</i> 178 <i>Georgius Ginortius eques</i> <i>Rhodus Pratum libe-</i> <i>rat.</i> 425 <i>Gerardi Gabacorii persi-</i> <i>dia.</i> 368 <i>Germani Venetis bellum</i> <i>movent.</i> 458 <i>Germanus quidam miles</i> <i>Piccininum in sacco</i>	<i>portat.</i> 292 <i>Giannoxius Saternitanus</i> <i>dux belli celebris.</i> 173 <i>Gherardinus Spinola Luc-</i> <i>cam emit.</i> 106 <i>Ghiarardada provincia</i> <i>occupata à Venetis.</i> 335. <i>Gibellini Florentia, pulsi</i> <i>68. Florentia subacta</i> <i>restituuntur</i> 69. <i>profu-</i> <i>gi.</i> 72 <i>Gibellini qui vocati fuerint</i> <i>in Italia.</i> 33 <i>Gibellini restituti.</i> 74 <i>Gibellinorum bona redi-</i> <i>guntur in fiscum.</i> 73 <i>Gibellinorum cum Guel-</i> <i>phis bellum,</i> 33. 39 <i>Gibellinorum partes &</i> <i>principes in Italia.</i> 65 <i>Gibellinos lex à Reipubl.</i> <i>administratione Flo-</i> <i>rent. excludit.</i> 137 <i>Gildo Africanæ Imperii</i> <i>partis præfectus.</i> 2 <i>Ginius quedam oppida re-</i> <i>cuperat.</i> 314 <i>Giottus pictor celeberrimus.</i> <i>106</i> <i>Girfaleum Firmianum.</i> <i>254</i> <i>Græcæ & Romanæ Eccle-</i>

I N D E X.

- sic diffidia.* 279
- Græci cedunt Romanis ob*
Turcarum impressionem.
ibid.
- Gregorius III. Pontifex.*
17
- Gregorius V. Pontifex*
Rom. 21. Roma expel-
litur. 22
- Gregorius X. Pontif. Rom.*
50
- Gregorius XI. Pontifex*
Roman, Italiam per
Legatos malè admini-
strat 147
- Gregorius XII. Pontifex*
Rom. 53
- Gualtherus dux Atheni-*
nienfis vices Imperii
urbis Florent. suscipit
203. *ejus tyrannis* 96.
- & seqq. 104. 112. &*
seqq.
- Guelfæ partes restituan-*
tur. 140
- Guelfi circumveniunt Pon-*
tificis hostes 147.
Florentia ejeti 65. *ob-*
tinens vexillum. Sedis
Pontif. 70
- Guelfi qui vocati fuerint.*
33
- Guelfi viribus augentur*
apud Parmenses. 70
- Guelforum & Gibelli-*
norum origo. 13
- Guelfis in patriam red-*
undi spes facta sed irri-
ta 99. &c.
- Guelforum partium prin-*
cipes in Italia. 65
- Guido Buttifolanus Comes*
Florentinis præficitur.
97
- Guidonis Comitis in Re-*
publica Florent. for-
manda conatus. 71
- Guilielmi Neapolitani re-*
gis obitus. 30
- Guilielmus Perabaz Tan-*
credi filius 24. *Apu-*
liam occupat. *ibid.*
- Guilielmus Scaliger.* 52
- Guilielmus Scefus una cum*
filio trucidatur. 125
- Guinigius Luccensium de-*
minus Volaterranorum
legatum comprehendit
& Florentiam mittit.
218
- Godefredus potens in Ita-*
lia. 25
- Consalonerii ades quæ*
esse debeat. 151
- Consa-*

I N D E X.

G onfalonerii dignitas. 151	dux Imp. Germ. 22
G onfalonarius vexillifer Florentinus. 76	Heinricus III. Imper. Germ. 63
G othorum nomen in Italia extinctum. 11	Heinricus VI. Imperat. Germ. 31
G othorum occidentalium irruptio. 2	Heinricus VII. Imperator Germ. 39
G othorum orientalium irruptio. 4	Hercules Ferrariensis Marchio Florentinorum comitiis praeficitur. 460
H Adrianus V. Pontifex Roman. 35	Hieronymi comitis cedes. 496
H annibal Bentivoglius à Caneschiis interfectus. 331	Hieronymus Marchiavelus Florentiae relegatur 338. & necatur. ibid.
H annibal Bentivoglius Bononia potitur. 326	Hicrosolymae reges, sunt etiam Neapolis reges. 32
H astiludium Florentiae celebratum. 304	Hispanicae modernae linguae origo. 8
H einrico Angliae regi quid paenitentiae loco ab Pontifice impositum ob Thomam Cantuarie Episcopum interfectum. 29	Honorius III. Pontif. Rom. 32
H enricus Imperator bis excommunicatus 23. & aules restituere conatur 95. Florentiam obsidet. ibid.	Huguccio Faggiolanus 93. 94. 96. à Castruccio exturbatur. 98
H enricus Luccenbergensis. 41	Hunni à Berengario repressi 20. occupant Pannoniam. 3
H enricus II. Bavariae	Hydruntum à Turcis occupatum. 473
A	Hydruntum regi restituitur. 476
	Iacobi

I N D E X

I acobi Pazzii sepul- tura ignominiosa. 453	Imperator Germ. sala constituit in Italia. 47 Imperator Otto IV. a Pon- tifici excommunicatus. 31
I acobus Guicciardinus le- gatus ad castra. 465	Imperatori Romano ju- quod in urbe habebat Pontifice adimplitur. 30
I acobus Marchiae comes Neapolis. rex saluta- tur. 55	Imperii in oriente ruina. 16 Imperii mutatio quam pe- riculosa. 8
I acobus Pazzius Floren- sinorum nobilissimus. 442	Imperium Romanum Germanos transfata. 37 20
I acobus Piccininus in car- cere necatur 398. Me- diolanum cum copiis concedit. ibid. notham Francisci ducis in uxore ducit. ibid. pri- mus copiarum dux in universa Italia auditur 397. Senensibus bellum infert 373	Incendium Florentiae exor- tum 90. 153. 163 Innocentius III. Pontifex Rom. 31 Innocentius IV. Pontif. Rom. 33 Innocentius V. Pontifex Rom. 74 Innocentius VI. Pontifex Rom. 49 Innocentius VII. Pontif. Rom. 52 Innocentius VIII. Papa creatur. 486
I acobus Venetianus lega- tus Luccensium Floren- tinos clanculam ad bel- lum incitat. 221	Insidiae in Cosmum Medi- ceum. 234
I ldoadus Gothorum rex 10	Insidiae in Galeatina 441
I molae furtim occupata. 200	
I molae restaurata. 14	
I mperator dignitate sua privatus a Pontifice Romano. 23	

Insidiae

INDEX.

Insidia in Petrum Medicum detecta. 406 Insidia in Pisanos detecta. 232 Insontes vi publica ad supplicium rapiuntur. 174 Ioanna Regina Neapolit. 56. maritum occidit 47. moritur. 259 Ioannes Agutus belli dux 48. eberrimus. 175 Ioannes Andius Genuensium Princeps mittitur ad regimen. 377 Ioannis Andreae Lampognanioratio ad D. Ambrosium ob eadem perperandam. 437 Ioannes Archiepiscopus Mediolano solus potitur. 49 Ioannes Baptista Montescius bellica virtute insignis. 444 Ioannes Biccii primus fuit qui è Mediceorum familia fere oppressa emergeret. 197 Ioannes Bohemæ Rex. 106. urbes Italiæ occupat. 43	<p>Ioannes Cambius proditi-
onis accusatur. 176</p> <p>Ioannes de Firmo Papa. 29</p> <p>Ioannes Delabella patriæ
statum reformari curat. 78</p> <p>Ioannes Franciscus Gonzaga Veneti exercitus
dux. 268</p> <p>Ioannes Francisc. Pallæ
Strozzi filius mercatorum ditissimus. 414</p> <p>Ioan. Fregosus insidiatores
pellit 379. Neapolitanum regnum negligit.
380. regno Neapol. pulsus. 381</p> <p>Ioannes Galeazius comes
cognomento virtuosus
42. primus dux Mediolanus. ibid.</p> <p>Ioannes Galeazius Visconti-
us Longobardiæ Princeps
bellicosus. 185</p> <p>Ioannes Guicciardinus
Luccam obsidione cingit 229. pecunia corruptus male administrat
bellum. 232</p> <p>Ioannes Hannibalis Bentivoglii filius cur Reipubl.</p> |
|---|---|

- publ. administration. non adhibitus. 332
- Ioannes Hierosolymæ rex.** 32
- Ioannes Maria Mediolanensis dux.** 42. 52
- Ioannes Medicus Florentinus** dissuadet bellum contra Philipp. Viscontium 200. legem exactionis publice laudat. 212
- Ioannes Vaitoda Turcas ad Belgradum vincit.** 374
- Ioannes Ventimiglianus captus.** 373
- Ioannes XXII. Pontif. Rom.** 40
- Ioannes XIII. Pontif. Rom.** 53
- Ioannes Vitellesch. Cornetanus Alexandrini Patriarcha** ejus auctoritates 298. Florentinis formidabilis ibid ejus ruina. 300
- Ioannes Vitelleschius Patriarcha** Reinaldum permoveet. 248
- Ioannis Bentivogly interitus.** 498
- Ioannis Galeazzi Vitiobius.** 194
- Ioannes Medicei** auctoritas apud plebem 207. consilium de Catastro exactionum 214. exhortatio ad filios ante obitum 216. ingenium pacis studiosum 207. vitæ institutum. 207
- Ioannis Pazzii uxor** 217
- reditate paterna spoliatur. 443
- Jordanus Comes.** 69
- Italia** civitates & provincias distractæ 57. conditio dubia sortis 253. principes confederati 58. regulorum fides fluxa 267. vires fractæ. 57
- Italia** cur tot Rerumpublicarum mutationes passa 74. divisa in duas partes Pontificis conatu 441. In Imperatoris & Pontificis partes divisa 63. pacem universalem consequitur 372. pergrino milite referta 41. Pontificis ambitione.

INDEX

- duas partes distracta*
432. vario exercitu af-
flata. 136
alica lingua quomodo
exorta. 8
ali milites sub titulo S.
Georgii conscripti. 51
alorum militum igna-
via. 466
ubilaeus annus quinqu-
aginta annorum termino
48
ubilei Romani author. 39
udicia hominum incerta.
145
udicum XII. Collegium
Romæ. 21
uliani Medicei funus, e-
jusque mite ingenium.
454
Julianus Medicus Lau-
rentii filius 421. inter-
ficitur nefariè. 449
Iustinianus Imperator Be-
lisarium constituit du-
cem. 10
Iustinus Imperator. 11
Iustus quidam plebeius
Prior eligitur. 217
L *Acus S. Andreae.*
292
Ladislaus Neapolitanus
rex 53. bellum gerit
contra Florentinos 194.
moritur ibid.
Lanam exercens tribus
Florentiæ seditiofissima
158
Lando Eugubinus exerci-
tui Florentin. præfici-
tur. 97
Lapus Castellonecius kostis
Reipublicæ declaratus.
154
Lapus Guelphorum dux
turbat Rempubl. 148
Laurentii Medicei oratio
gravis ad Florentinos
dominos 455. *sententia*
de Volaterranis compef-
cendis 429. *obitus, e-*
jusque vita & mores.
498
Laurentius Medicus ad
regem Neapolitan. ora-
tor 468. *apud regem*
summa cum laude ora-
torem agit 470. *& pa-*
cem Florentinis impe-
trat 471. *à sicariis vul-*
neratur 449. *authori-*
tatem omnem recu-
perat 476. *Claricem*
Vrsinam ducit uxorem
418.

INDEX

418. in clientelam Re-
ipubl. Florentinae reci-
pitur 458. Petri filius.
322. 421
- Laurentius Petri Medicei**
filius in Hastiludio pal-
mam obtinet. 403
- Laurentius Ridolfus.**
205
- Legati Imperatoris re-**
gumque Galliae &
Hungariae pro Floren-
tini. 462
- Legatus Florentinus fini-**
bus Venetorum prohibi-
tus. 145
- Legatorum Pontificis a-**
varitia & superbia
146
- Legum mitigatione bellum**
intestinum componitur.
80
- Leonardus Venetus lega-**
tus Mediolani interimi-
tur. 357
- Leonatum castrum Vene-**
tis datur. 324
- Leo III. Pontifex.** 19
- Lex ad compescendam no-**
tationem Capitaneo-
rum. 139
- Lex multarum calamita-**
tum fons. 138
- Libertas apud Florentinos**
semper venalis. 143
- Libertas libertatis nomine**
opprimitur. 14
- Ligurinum hodie Livornum**
489
- Litterae Patriarchae ad**
Piccininum in solito cha-
ractere conscriptae in-
tercipiuntur. 299
- Livorno olim Ligurium.**
489
- Lodovici ad Venetos conce-**
dunt. 337
- Longinus consul & Se-**
natum abrogat Exul-
chus Ravenna. 11
- Longobardiae civitatum**
foedus in Fridericum
Barbarossam Imperato-
rem. 32
- Longobardia unde nomi-**
nata. 19
- Longobardicum bellum re-**
suscitatur. 324
- Longobardi in Italiam**
vocantur 12. quam diu
in Italia. 18
- Lotterius Florent. Epi-**
scopus. 19
- Luca Pittii casus cum**
nomine

INDEX

- nommia* 412. insolentia & audacia. 389
ucas Pittius vir audax
Dictaturam Florentiae
revocare studet. 388
ucca à Florentinis obse-
sa 269 Florentinis ve-
niam offertur. 105
uccenses à Florentinis
obseffi 229. à Florenti-
nis Petram sanctam po-
stulant 490. obseffi du-
cem Mediolanensem im-
plorant 273. obsidione
soluta Pisanum agrum
Florentinis eripiunt
231. res Florentiae tur-
batas componunt. 89
uccensium legatus apud
Florentinos bella depre-
catur. 221
Ludovicus Andius in Ita-
liam trajicit 181. bel-
lum cum Carolo Du-
razzio gerit ibid. mori-
tur. ibid.
Ludovicus Angius in regno
Neapolit. adoptatus. 56
Ludovicus Bavarus Impe-
rat. German. in Italia.
 104
Ludovicus Fregosius Ser-
razanam occupat. 469
Ludovicus Galliae rex bel-
lo petitus. 396
Ludovicus Guicciardi-
nus Iustitiae vexillifer.
 154
Ludovicus IV. Imperat.
Germ. 40. 42
Ludovicus Sforcius ad ad-
ministr. Mediolan. reci-
pitur. 469
Ludovicus Hungariae rex
Ioannam reginam è Si-
cilia regno ejicit. 48
Laes sevirissima Florentiam
vastat. 133
Lusus causa cladis. 81
M *Affeus Marradus vir-*
tute dirimit pu-
gnam. 109
Magistratum deponere co-
guntur Domini Floren-
tiae. 166
Magistratus per urnam
creandi mos. 101
Mahumetes Turcarum
Imper. Rhodium expu-
gnat 472. moritur.
 476
Malatesta deficiant à Ve-
netis. 302
Malatesta exercitus Flo-
rentini

I N D E X.

<i>renitini dux.</i>	111	<i>Marradii castrum</i>	2
<i>Manfredus Friderici Imperatoris filius naturalis.</i>	34	<i>ejusque situs.</i>	24
<i>Manfredus Ghibellinus restituit.</i>	69	<i>Marradium castrum.</i>	24
<i>Manfredus Neapolis Rex Ecclesiam Romanam infestat.</i>	34	<i>Martinella Campana</i>	7
<i>Manfredus vincitur & occiditur à Car. Andrum duce.</i>	70	<i>Martinengha arx obs.</i>	322
<i>Mantuanus Marchio à Venetis in partes dactis cedit.</i>	284	<i>Martinus Papa partia studia refuscitat.</i>	7
<i>Maphæus Viscontius tumultum excitat Mediolani 41. & fit dominus Mediolani.</i>	42	<i>Martinus IV. Pontif. Rom.</i>	3
<i>Marca olim Picenum vocabatur.</i>	254	<i>Martinus V. Pontif. Rom.</i>	54
<i>Marchio Ferrariensis cum Venetis de urbis jure contendit 477. ditionis maximam partem recuperat.</i>	482	<i>Maslinus Lucam vendit</i>	110
<i>Marianorum contrahitis fidei Christianæ exeditio.</i>	26	<i>Maslinus Scalger Lucenses sub imperio habet.</i>	111
<i>Mariottus Baldovinctus Reinaldi tyranno se opponit.</i>	244	<i>Masus Albitius in vitæ periculo.</i>	150
		<i>Mattheus Aquaspartan. Pontificis legatus.</i>	87
		<i>Mattheus Morozzius recatus.</i>	119
		<i>Matthias Hungaria rex in expeditione contra Turcas.</i>	389
		<i>Mathildis Comitissa obtus.</i>	27
		<i>Maximus Eudoxam Valentini Imp. uxorem filii nubere cogit.</i>	1
		<i>Medicei à Pazziorum</i>	114

I N D E X.

<p> <i>auxilia insidiis petuntur</i> 444. &c. <i>duceorum imperium fir-</i> <i>matum.</i> 421 <i>Mediolanenses averfantur</i> <i>Venetorum superbiam</i> 342. <i>comitem Francis-</i> <i>cum ad stipendia vo-</i> <i>cant</i> 337. <i>fame coacti</i> <i>de deditione cogitant</i> 356. <i>libertati sese ven-</i> <i>dicant</i> 337. <i>lugent ob</i> <i>transactionem inter</i> <i>Sforciam & Venetos</i> 347. <i>Piccininis duci-</i> <i>bus contra Sforciam se</i> <i>muniant</i> 351. <i>Veneto-</i> <i>rum auxilia implorant</i> <i>ibid.</i> <i>Mediolanensis cum exer-</i> <i>citu Florentinos & Ve-</i> <i>netos terret</i> 273. <i>Tus-</i> <i>ciam occupare præsumit</i> 298. <i>in Florentinos</i> <i>bellum parat</i> 267. <i>du-</i> <i>catus administratio</i> <i>diffidium parit.</i> <i>ib.</i> <i>Mediolanensis ducis copiae</i> <i>profligatae.</i> 334 <i>Mediolanensis ducis de Ve-</i> <i>netis & Comite Fran-</i> <i>cisco consultatio.</i> 280 </p>	<p> <i>Mediolanensis expostula-</i> <i>tio cum Sforcia</i> 347. <i>ducum origo</i> 40. <i>dux</i> <i>à Venetis in angustias</i> <i>adductus</i> 335. <i>dux di-</i> <i>em obit</i> 336. <i>dux jeju-</i> <i>nio Quadragesimali</i> <i>valedicit.</i> 427. <i>dux</i> <i>Luccensibus obsessis</i> <i>auxilia mittit</i> 230. <i>dux</i> <i>Venetorum agros inva-</i> <i>dit.</i> 363 <i>Mediol. ducatus discindi-</i> <i>tur.</i> 52 <i>Mediolani duces.</i> 42 <i>Mediolanum expugnatur</i> <i>ab Imp. Friderico I.</i> 28. <i>qua fortuna ad Sforciam</i> <i>inclinata.</i> 357 <i>Mens humana nunquam</i> <i>sibi satisfactum putat.</i> 213 <i>Mens mali præsaga.</i> 437 <i>Mesenia vallis hodie Va-</i> <i>lidamona.</i> 498 <i>Michael Landonius car-</i> <i>minator vexillifer ju-</i> <i>stiticæ</i> 167. &c. <i>in exi-</i> <i>lium pulsus.</i> 180 <i>Michelettus Venet. copia-</i> <i>rum ductor ad Caravag-</i> <i>gianum castrum.</i> 343 Militia </p>
---	---

I N D E X.

- Militia corruptus status.* *Mutina & Regium Na-*
ria Marchioniae.
 318 362
- Militia Italiae exemplum.* 362
- Militia ratio deploranda.* 448
- 313
- Militis infracti exem-*
plum. 210
- Militum in Italia duo ge-*
nera. 254
- Minati templum juxta*
Florentiam. 22
- Modoëcia hodie Montech.*
 329
- Monasteria Flor. direpta.*
 153
- Monachus de conjuratione*
suspectus. 195
- Monialis nubit Imperato-*
ri. 31
- Mornealis Gallus in Tusci-*
am exercitum ducit.
 136
- Mons S. Georgii apud Ge-*
nuenses. 486
- Mons Sansavinus obside-*
tur. 460
- Montechium olim Mando-*
ecia. 329
- Montes quid in Republ.*
Florentina: 165
- Montorii comes in vincula*
conjectus. 491
- Mysterium sacrum is.*
 448
- N** *Arduorum conatus*
Mediceam familiam
evertendam. 411
- Narses Longobardos in*
Italiam vocat, 12
- Narsesis Eunuchi respu-*
sæ. 11
- Neapolis reges non possunt*
esse Imperatores Roma-
ni. 35
- Neapolis ab Alfonso Ara-*
gonia rege infestata
 259. *Alfonso cedit.* 325
- Neapolis reges sunt etiam*
reges Hierosolymæ. 32
- Neapolitanum regnum*
feudum Roman. Pontif.
 35. *Normandis ere-*
ptum ad Germanos
transfertur. 31
- Nepotes Pontif. Roman.*
 36
- Nirii Ginii Caponii oratio*
ad Senatum Venetum
 287. *prudencia.* 38
- Nerius Ginius Caponi*
legatus Florentinus
splendide Venetiis cor-
ruptus.

I N D E X.

- ptus 287. dissuadet
compositionem cum rege
Alfon. 341. non censet
consultum Mediolan. à
Sforzia occupari 354.
quare Cosmo Mediceo maxime suspectus
326. Reinaldo substituitur in bello contra
Luccenses 228
Nicolai Piccinini milites
in Italia. 254
Nicolai Pontificis mors.
373
Nicolai Vrani canatus in
Cosmo Mediceo opprimendo 234. iudicium
de Ioannis Medicei auctoritate 206. pro patris tranquillitate consilium. 235
Nicolaus Cerchius. 87
Nicolaus Estensis Ferrariae Princeps comitem & Mediolanensem ducem conciliat. 319
Nicolaus Fortebraccius belli dux celebris. 220
Nicolaus Laurentius Romae Imperium arripit 47. interficitur. 48
Nicolaus Mantuanus liberam Rempublic. discipulis commendat, quod male cessit. 434
Nicolaus Papa ut pacem Italiae restitueret comitias Ferrariae indicit. 337
Nicolaus Piccininus dux belli celeberrimus 204. in vincula deductus. 211
Nicolaus Piccininus. vide Piccininus.
Nicolaus Pratenfis Pontificis Legatus statum Florent. turbatum restituit. 89
Nicolaus II. Pontif. Roman. 23. 25.
Nicolaus III. Pontifex. Rom. 36. 74. ambitiosus. 36
Nicolaus V. Pontifex creatur. 336
Nicolaus Soderinus magno applausu fit iusticiae vexillifer 406. Venetos in patriam armare studet. 414
Nicolaus Vitellinus. 435
Nicolaus Vranus bellum contra Luccenses dissuadet

INDEX.

- suadet* 220. *bellum in*
Luccenses contra Rei-
naldum dissuadet 222
& quibus rationibus ib.
familiam Mediceorum
sublevare nititur. 196
Nigri auspiciis Caroli Va-
lesii restituuntur. 136
Nigrorum & Albarum
partes Florentiae. 83
Nigrarum partium princi-
pes. 84
Nobiles turbant Rempubl.
Florentinam. 127. 128
&c.
Nobilitas omnis Florentiae
oppressa. 133
Normandia in Italia un-
dedita. 24
Nosi Bentivoglia fortuna
memoranda. 332
Novellus Comes Andriae
dux exercitus Floren-
tini. 96
Nuceria urbs Sarracenis
ab Imperatore concedi-
tur. 33
Nutius licitor pede uno ad
furcas affixus. 169
O *Craxianus Sforzia*
flumine perit.
 464
- Ostoviri militiae pre-*
in Republ. Florent.
 169.
Ostoviris excubiarum
rentiae jus vitae neci-
que tribuitur. 258
Odoacer Regis Italiae ti-
tulum sibi arrogat. 6.
cum filio interficitur. 7
Odo comes Braccii filius
exercitui Florentin. mo-
darator datur. 204
Odo comes in valle Mife-
niorum oppressus. 211
Oratio ad St. Ambrosii
homicidium animo ven-
sanis. 437
Oratio Benedicti Alberti
antequam iret in exi-
lium 183. *Cesaris Pe-*
truccii collo inserto la-
queo 425. *civium*
patriae amantium 140
cives Florentini sedi-
tiosi 158. *Cosmi Me-*
dicei pro Sforzia 354.
Ioannis Medicei ad
Rinaldum de mutando
Reipublicae statu 208.
Laurentii Medicei ad
Florentinos cum se-
lus bello peteretur
 455.

I N D E X.

455. Legati Serave-	Ordelaſſus Foroiulj do-
cenſum accuſantis cru-	minus. 200
delitatem Aſtoreii 225	Oreſles & Auguſtulus
Luccenſis cujuſdam	Imp. 6
ſenioris pro urbe de-	Orſattus Juſtinianus. 301
ſendenda 269. Ludoic.	Opificum claſſes Florentiæ
Gnicciardini pro ſe-	conſtitutæ. 70
dandis motibus 154.	Oſimum olim Auximum.
Mediolanenſis nomine	495
Reipubl. cum Sforcia	Os porci Papa. 19
expoſtulantit 347. Ne-	Oſtaſius Polentanus Pon-
rrii Cupponii contra	tificis nomine Rector
Sforciam 354. Nerii	Ravennæ. 282
Ginii Caponii in Sena-	Oſtrogothi Pannoniam oc-
tu Venetis 287. Ni-	cupant. 5
colai Vrani de patriæ	Otho Columnenſis ſit Pon-
tranquillitate conſer-	tifex Roman. 54
vanda 234. Petri Me-	Ottonis I. Imperatoris
diceii in Florentinos am-	Germ. res geſtæ. 21
biſioſos 419. Pompe-	Otto III. Imperator Ger-
lii comitis ad Ginium	man. ib.
315. Reinaldi Albi-	Otto IV. Imperator Germ.
tij ad Ducem 225. Rei-	31
naldi ad Pontificem	P alatium Florentiæ mu-
Eugenium ob fidem	nitum. 80
minus ſervatam 249.	Palandrana familia Flo-
Reinaldi Albitij ad ſe-	rentinis inimica. 422
dandos motus populi	Palla Strozzi dictum de
203. 207. Salveſtri	conatibus aſtutis 245.
Alamanni Medicei filii	ejusque conſilium. ibid.
150. Veri Medicei pro	& 246
civibus oppreſſis. 187	Palla Strozzius in exi-
	lium

I N D E X.

- lium mittitur. 249
Pannonia Hungaria dicta.
 3
Partium apud Florentinos
 origo. 63
Partium novarum in Re-
 publ. Florentin. ambi-
 tio. 172
Paschalis I. Pontifex. 19
Paschalis II. Pontif. Rom.
 27
Patriæ ingratiæ exemplum
 180
Patriæ studium nonnun-
 quam exitiosum. 77
Patriarcha Alexandr.
 maxima autoritate
 electus 298. ejus ruina.
 300
Patrimonium Petri in Ita-
 lia. 22. 56
Pavia olim Ticinum. 337
Pauli Pontificis mors. 418
Paulus Luccensium tyran-
 nus proditur & perit.
 231
Paulus III. Pontif. crea-
 tur. 399
Pax in Italia exclusis
 Genuensibus 492. in
 Longobardia instituta
 324. inter Florentinos
 & ducem 215. inter
 Florentinos & Gæ-
 regem mediante Lu-
 rentio Mediceo conspi-
 mata 471. inter Flo-
 rentinos, Luccensis &
 Senenses 221
Pax & Pontif. sunt hostes.
 485
Pax universalis Italiæ. 372
 ab Alfonso rege turba-
 tur. 372
Pazzii sicarii morte plexi
 453. 454
Pazziorum conjuratio in
 Mediceos. 443
Pazziorum familia Flo-
 rentiæ amplissima. 442
Pennoneriorum magistra-
 tus. 101
Pescheria Venetis pau-
 constituta cedit. 324
Pesarum olim Pisaurum.
 334
Pectus Florentiæ. 133
Petrarchæ Vaticinium.
 365
Petra Sancta obsidetur.
 488
Petrii Albitii inversa se-
 tuna. 14
Petri Medicii adversarii

INDEX.

- distracti* 409 & *fugati* 411. *egritudo* 417.
causa victrix 411. *Cosmi filii institutum* 400
epistola ad Agnolum Acciaivolum 413. *oratio ad Florentinos* 419
verba in senatu pro sui defensione 410. *vita infidiatur* 407. *obitus, sepultura & filii relict.* 421
Pitrinus Fregosius Ioannem Genua pellerenitur. 379
Petri patrimonium. 57
Petri patrimonium quid nominetur in Italia. 22
Petro Mediceo unde tot emergere inimicitia. 401
412
Petrus à Bardis conspirat in Reipubl. principes 107. *sed improvide.* 108
Petrus Arragoniae rex. 36
Petrus Arragoniae rex occupat Siciliam. 37
Petrus Brancha populi Florent. dux accusat Corsum. 93
Petrus Fregosius Genuen
sum dux Imperium. transferre cogitat. 377
Petrus Guinius Capponius orator Luccae in vitae periculo. 463
Petrus Ioannes Paulus Versinus Venet. exercitus dux. 302. 303.
Petrus Mediceus Claricem Vrsinam filio locat 418
gravissime apud Veneros accusatur 414. *inimicorum insidiis detectis arma capit* 408.
suadet Galeatii amicitiam non negligendam. 404.
Petrus de Murone Pontif. Rom. 38
Petrus Roberti regis Siciliae frater pro Florentinis pugnans occiditur. 96
Philippi Brunelleschi architecti institutum de Luccensibus aquis mergendis. 228
Philippi iudicium de Alfonso rege 260
Philippi Viscontii anceps fortuna. 55
Phi-

I N D E X.

Philippus Galliarum rex.
38.

Philippus Medicus Archiepiscopus Pisarum.
441

Philippus Mediolani dux.
42. 52.

Philippus Mediolanensis dux
ejusque res gestæ, vide Mediolanensium
dux.

Philippus victoriam negligit.
323

Philippus Viscontius Florentinus tentat 198.
Feroiulio astu potitur 200. **Genuenses** sibi conatur subicere 198.
Imola noctu furtim occupat 201. occupat **Bresciam** & **Genuam.**
198

Piancaldolinum castrum
Florentini recuperant.
497

Piccini prælium cum Florentinis.
311

Piccininus à Comite Francisco profligatus 292.

329. à duce callide revocatus morore consumitur 330. ejus laus

& filii superstites.

à **Florentinis** per-

gatur 312. à **Sfor-**

profligatus 258. agrum

Brescianum occupat

282. 321. **Bibienam**

capit 306. castrum

Marradium desertum

occupat 304. classis

Venetam profligat 291

Cortonam per prodizi-

onem capere tentat

380. **Florentinorum**

exercitum profligat 231

in **Genuenses** morat

266. in sacco à **Ger-**

mano quodam in tutum

constitutus 292. **Pe-**

rusinos frustra tentat

300. **Pontificem** elu-

dit 282. transitum in

regnum **Neapolitanum**

tentat 268. **Veronam**

furtim occupat 294.

vires colligens comi-

tem undique circum-

venit. 319

Picenum à **Pontifice** intra-

ditur. 325

Picenum hodie **Marca** ut

catur. 254

Pipinus Gallie rex. 17

Pipinus

I N D E X.

Pipinus Italiae rex.	19	Elo cedit.	483
Pisæ ob Castruccio occu-		Pomeria Vestinorum hodie	
patae.	104	Sessa.	259
Pisani à Florentinis sub-		Pompili comes à Floren-	
acti 194. Imperatori		tinis deficit Genioſe	
rebellant.	43	committit.	315
Pisarum incrementum.		Pompilii forum hodie Pop-	
60		pium.	278
Pisaurum hodie Pesarum.		Pontifex Romanus ambi-	
334		tione ſua Italiam in du-	
Pius II. Pontifex creatur		as diſtrahit partes	432.
478. principes adver-		à Piccinino eluſus	282.
ſus Turcam incitat		cognita Florentinorum	
428. moritur.	399	fida amicitia eos fo-	
Planca & comitis nuptiae		vet	493. difficilis er-
430		ga Florentinos	474.
Placentia à Francisco co-		pontifex everſis pro-	
mite occupata.	343	ditionum artibus bellum	
Placentini ad Venetos con-		movet	454. ex pa-
cedunt.	337	ſtore in lupum dege-	
Plebis Florentinae ſeditio		nerat.	458. filios pro-
ſe poſtulata.	165. 170	vinciis donat	419.
Plebis furioſae exemplum.		Flaminia exutus	282.
125		Florentinis & Venetis	
Plebs Florentiae à nobilibus		pacem ſuadet	371. Flo-
oppreſſa	77.	rentinis interdicit ſa-	
Dominis		cris	455 Imperatori juſ
magiſtratum extor-		Romanae urbis adimit	
quet.	167	30. metu percuſus pa-	
Plinius correctus.	62	cem petit.	480. ob pe-
Podesta quid Florentiae.		nuriam vicum vendit	
66		321. orbem Chriſtianum	
Polosinium Venetis ex pa-		Bb 4	in

- in Turcas concitat* 374.
pacis hostis 485. *Pice-*
num irruadit 325. *Pic-*
cinino extineto de pace
cogitat. principes in re-
gnum concitat 492. *re-*
gnum Neapolitanum
in Petrum Ludovicum
Borgiam transferre ni-
titur 378. *Rom. Impe-*
ratorem coronare renu-
it 31. *Spoletum diripit*
431. Eugenius Roma
pellitur à populo. 248
Pontificem pax jugulat.
 485
Pontifices Romani causa
omnium malorū in utro-
que Imperio 16. *cur pro-*
prium mutent nomen 19.
tres Romani uno tempore
54. tres simul in Romana
Ecclesia. 22
Pontificiæ copiæ à Flo-
rentinis profligatæ. 465
Pontificiæ Romanæ dig-
nitatis origo 15. *inre-*
mentum. 19
Pontificis arma contra Im-
peratorem 33. 34. *Ro-*
mani censura toti occi-
denti terribilis 22. *fili-*
- us Mediceam ducit &*
ingratitude erga dua-
Robertum victorē
 480. *Romani in Impe-*
ratorem German. ausu.
 23. *in signis ambitio*
 419. *Legatorum avar-*
ritia & superbia 146.
Romani mira anti-
tio 36. *novi mores in*
Turcas 399. *Roma-*
nor. Sedes translata
 39. *Eugenii asinus.*
 248
Pontificius fiscus Roma.
 51
Pontificum Romanorum
artes 64. *Roman. aulho-*
ritatem fregit propriali-
bido & dominandi cupi-
ditas 38. *hostes sædus in-*
eunt cum Florentinis 147
incrementum 63. *Roma-*
norum ingenium irre-
quietum 35. *Romano-*
rum nepotes. 36
Pontremolis olim Appua.
 495
Poppii comitatus Floren-
tinis cedit. 315
Poppium olim Pompiliu-
rum. 28
 Exp

I N D E X.

- ularis inconstantiae exemplum.* 164
pulus Florentinus Rempubl. restituit. 133
stulata plebis Florent. seditiosæ. 376
æ sagia mortem Laurentii Medicei antecedentia. 501
raten sium ingenia superba & avara. 422
ratum à Castruccio obfessum. 98
ratum furtim occupatur. 424
rincipes quæ ad fidem servandam adigere possint. 475
riores artium, Libertatis priores vocantur. 389
riores in magistratu Florentiæ. 75
roditorij animi exemplum. 211
roscriptiones & exilia Florentiæ. 257. 411
roscriptiones novæ Florentiæ. 388
roscriptiones novæ Florentiæ sub Bardo Alotitio. 417
rudentia fortunæ malignitatem superat. 145
Puccius pucci Cosmi Medicei potentiâ stabilit. 233
Quæstoris Veneti insolententia & dictierium in Sforciam. 345
Quatuordecem viri Florentiæ. 128
Quatuor Reipubl. Florentinæ Classes. 127
Raimundus Cordubensis, exercitus Florent. dux. 102
Raphael Riarius Cardinal. 447
Ravenna Pontifici donata 17
Ravennates in Venetorum clientelam sese recipiunt. 320.
Regina Neapolitana moritur. 259
Regius exercitus à pontifice profligatus. 479
Reinaldi Albitii oratio sedandis motibus accommodata. 203. 205
Reinaldi ad Sepulcrum Salvatoris prosectio & obitus 314. *conatus in opprimendo Cosmo Mediceo* 238.

238. *consternatio ob Cosmum Medicum in exilio viventem* 243.
expositio Florentia coram Decem viris 228
verba ad pontificem ob fidem minus servatam. 249
Reinaldus Albizius seditionem movet Florentia 246. 248
Reinaldus bellum contra Luccenses Florentinus suadet, & quibus ratio nibus. 221
Reinaldus ob malè administratum bellum accusatur. 227
Reinaldi oratio ad Ducem Mediolanens. pro exulibus Florentinis. 263
Reinaldus pontifice confusus ab ipso circumvenitur. 248
Reipublicæ constitutio LVII civibus committitur 145
Reipubl. Florentina mutatio. 154. *nova constitutio* 172. 179. 258
Respubl. Florent. collapsa restaurata. 169
Renatus ab Arragis-ge universo regnat- tus 324. *ignominia Genuensibus profectus* 381. *rex in Italia vocatur* 370. *in duce Galliam* 371. *omni regno Neapolitano pellitur* 325. *rex Florent. & ducis stipendiarius.* 370
Respubl. Florent. mutata 169. 172. *à potentioribus restituenda* 205. *restituta.* 329
Rerum publicarum amplificandarum ratio. 59
Rhodii à Turcis expugnati. 472
Ricciorum & Albiciorum contentiones. 129
Ricciorum & Albiciorum familiæ dissidium. 147
Ricciorum partes incertæ. 146
Rhingiera Florentia. 117
Roca castrum. 263
Roccovandana arx. 489
Robertus Ariminensis Florentinorum exercitus præficiatur. 34
Robertus Guiscardus fan-

I N D E X.

<p> <i>origo.</i> 24
 <i>Roberti Siciliae regis obitus</i>
 <i>testament. & haeres.</i> 479
 <i>Robertus Ariminensis pontificis exercitus dux</i>
 <i>478. regium exercitum</i>
 <i>prospicit</i> 479
 <i>Robertus Guiscardus ob-</i>
 <i>sesso pontifici fert opem</i>
 <i>23. & Romam vastat.</i> 24
 <i>Robertus Pisarum agrum</i>
 <i>vastat.</i> 462
 <i>Robertus Sanseverinus co-</i>
 <i>piis Venetorum praefici-</i>
 <i>tur 477. cum Sforcii</i>
 <i>fratribus Mediolanen-</i>
 <i>sem ducatum intradit</i>
 <i>468. dux belli celebra-</i>
 <i>rimus 426. relegatur</i>
 <i>458</i>
 <i>Robertus Sigismundi Ma-</i>
 <i>latestae nothus.</i> 418
 <i>Robertus rex Neapoli.</i> 39
 <i>Rudolfus Perucius Cosmi</i>
 <i>Medicei restitutioni ad-</i>
 <i>versatur.</i> 248
 <i>Romae castrum S. Angeli</i>
 <i>munitur.</i> 52
 <i>Roma Florentiae compara-</i>
 <i>ta.</i> 134
 <i>Romana Ecclesiae vires</i>
 <i>fractae & restauratae</i> </p> | <p> <i>47. cum Graeca Eccle-</i>
 <i>sia dissensio.</i> 279
 <i>Romandiola Italiae pars</i>
 <i>quando sic appellata</i>
 <i>19. pontifici ab Impe-</i>
 <i>rat. restituta.</i> 36
 <i>Romania olim Flaminia.</i>
 <i>255</i>
 <i>Romani Imperii ruinae</i>
 <i>quae causa.</i> 1.4
 <i>Romanorum corrupti mo-</i>
 <i>res.</i> 365
 <i>Romanorum Imperium ad</i>
 <i>Germanos translatum.</i>
 <i>20</i>
 <i>Romanum Imperium di-</i>
 <i>stratum.</i> 6
 <i>Romanus Graecorum Im-</i>
 <i>perat.</i> 20
 <i>Romanus populus pontifi-</i>
 <i>ci refragatur.</i> 29
 <i>Rosimunda adulterium &</i>
 <i>in maritum perfidia.</i> 14
 <i>Rovigium Venetis ad di-</i>
 <i>citur.</i> 483
 <i>Rudolfus Bardius Episco-</i>
 <i>pi fluxam fidem argu-</i>
 <i>it.</i> 128
 <i>Rudolph. I. Imp. Germ.</i>
 <i>35</i>
 <i>Ruffinus orientis Impe-</i>
 <i>rii praefectus.</i> 128 </p> |
|---|--|

I N D E X.

- Rugerus Siciliam occupat.* 25
S Abaudia urb's ejusq;
imperium in Franciscum ducem confertur 196
Salatinus Saracenorum princeps. 27
Salvester Alamannii Medcei filius patriæ opitulari studet. 150
Salvestro Mediceo eripitur magistratus. 170
Santii nostri fortuna memoranda. 332, &c.
Santius Bentivoglius rebelles Eononia ejicit 361
Sarraceni Apuliam & Calabria invadunt 21.
vocantur ab Imperatore contra pontificem. 33
Saracenorum strages ad Turonum urbem. 17
Schisma Ecclesiæ Rom. 9
Schisma papale 22, 23, 27 50. 53
Schisma papale XL. annorum. 54
Sciarra Cardinalis pontificem capit. 38
Sclavi in festant Traciam & *Illyriam.* 11
Slavonia unde appellata 16
Seditio Florentiæ. 78. 89. 98. 99. 107. 109. 112. 129. 136. 148. 150. 155. 163. 166. 170. 175. 186. 190. 246
Seditio Mediolani à duobus civibus tenuis conditionis excitata. 357
Sena extructa. 8
Senenses Florentiæ tumultum sedare nituntur 125. *in Florentinorum amicitia constantes* 339
Volaterranis auxilia denegant contra Florentinos. 218
Senensium dissidiæ nobilium imperio sepita. 498
Serazana à Florentinis recuperata 490. *Florentinis restituenda pontificis arbitrio* 493.
à Piccinino expugnata 267. *Fregosio occupata.* 469
Seraveza vallis clientelam Florentinorum credit. 224
Seravenses crudelitatem Afr.

<i>Astorrii</i> experiuntur &	<i>potestatis assertor.</i>	418
<i>apud Florentinos con-</i>	<i>Sforcia pacem petit.</i>	257
<i>queruntur.</i>	<i>Sforcia Papa Eugenium</i>	
<i>archius fluvius.</i>	<i>puerum privat.</i>	354
<i>ergius Pontifex.</i>	<i>Sforcia militia celeberrima.</i>	ib.
<i>essa olim pomeria Vesti-</i>	<i>Sforcia, vide Francisc. Co-</i>	
<i>norum.</i>	<i>mes.</i>	346
<i>Sicilia Arragoniae regibus</i>	<i>Sforcii de Mediolanensis</i>	
<i>in feudum cedit.</i>	<i>ducatus administratione</i>	461
<i>Sicilia & Apulia regnum</i>	<i>contendunt.</i>	
<i>institutum.</i>	<i>Sforcii fratres ducatum</i>	468
<i>Sicilia ejectis Sarracenis</i>	<i>Mediolanensem inva-</i>	
<i>Imperio Graecorum sub-</i>	<i>dunt.</i>	
<i>jicitur.</i>	<i>Sforciiis secunda fortuna</i>	398
<i>Sigismundi Malatestae A-</i>	<i>invidiam concitat.</i>	
<i>riminensium reguli o-</i>	<i>Sforza Cantignolius.</i>	55
<i>bitus.</i>	<i>Stephanus porcarus Ro-</i>	
<i>Sigismundus Malatesta</i>	<i>mam ab Ecclesiasticis</i>	
<i>Arminensibus impe-</i>	<i>vendicare conatur</i>	365
<i>rans.</i>	<i>interimitur.</i>	367
<i>Sigismundus Malatesta</i>	<i>Stephanus VIII. pontif.</i>	
<i>bello petitus.</i>	<i>Rom.</i>	22
<i>Sigismundus rex Virgariae</i>	<i>Stilico occidentalis Impe-</i>	
<i>fit Imperator German.</i>	<i>rii praefectus 2. pertur-</i>	
<i>53</i>	<i>bat Imperii statum.</i>	ib.
<i>Simeuthe Imperatricis pie-</i>	<i>Stinchas arx Calvacanti-</i>	
<i>tas.</i>	<i>orum.</i>	91
<i>Sixti pontificis cum Me-</i>	<i>Studium erga patriam ali-</i>	
<i>dicea familia simultas.</i>	<i>quando exitiosum.</i>	77
<i>431</i>	<i>Spectaculum de missione Pa-</i>	
<i>Sixtus IV. Pontifex cre-</i>	<i>racliti templum incendit,</i>	
<i>atur, primus pontifical</i>	<i>427</i>	<i>Spe-</i>

I N D E X.

- Spectacula Florentiæ* & ob *Theodoricæ regis* *Gustæ*
quam causum. 402, &c. *laus & res gestæ* 17
- Spinola Genuenses* restitit *Theodoricus Gothorū*
it libertati. 263 *Italiæ partem occupat*
Spoletum à pont. diripitur. 6 *Italiam restituit.* 1
- 431 *Theodorus I. Pontifex.* 10
- Squittinorum mos in ma* *Theodosius devicit Vestro-*
gistratu creando. 101 *gothos.* 1
- Subscriptio Sforcianarum* *Theodosius II. Imperator.*
literarum. 254 3
- Salvester Mediceus eque-* *Thomas Campospogiosus*
stri dignitate ornatur à *Genuensium dux.* 198
- populo.* 164 *Thomas Cantuariæ episco-*
Symnachi interitus. 7 *pus interfectus.* 29
- T** *Agliacozzum olim* *Thomas Soderinus novæ*
Cassiolorum ditio. *sortitiones urget.* 406
- 484 *Thuringi Italiam impetu*
Taldus Valerius Gonfa- *ingrediuntur.* 6
- lonerius Florentiæ.* 108 *Tiberius Imperator.* 13
- Tancredus princeps Nor-* *Ticinum hodie Pavia.*
mandorum. 24 337
- Tancredus rex Sicilia.* 30 *Ticinum Sforcie cedit.*
Templariorum ordo & mi- 342
- litum Hierosolymitano-* *Tornaquinciorum domus*
rum. 26 *Florentia.* 71
- Templum S. Reparata de* *Torrensium familia Medi-*
dicatur Florentiæ per *olani,* 40
- Pontificem.* 178 *Totila Gothorum rex Re-*
Templum S. Sancti igne *mam expugnat.* 10. 11
- absumptum.* 227 *Tredecem viri gubernant*
Terracina redit ad Ponti- *Rempubl. Florentin.* 98
- ficem.* 378 *Tribus iussimæ plebs Flo-*
rentiæ

entia abrogata. 172
bus quamquam Florentia om-
nium seditiosissima. 159
multus Florentia. 452
erca ad Belgradum profligati
374. Euboiam insulam occu-
pant 418. Constantinopolim
capiunt 371. Rhodum ex-
pugnant. 472
urris ad S. Reparata Florent.
106
uscia omnis paret Florentinis
81
uscia turbatur. 461
yrannis Florentia stabilita.
188
yranni triginta in Italia. 14
Adensis arx recuperata.
367
alamir Gothorum rex Hun-
nos profligat. 5
alentinianus Imp. Rom. Im-
per. sedem transfert. ibid.
andalis Hispania eieci. 3
baldus Ruffolus primus vex-
illifer iusticia Florent. 77
bertorum familia Florent. 63
eneta Reipubl. fatum. 346
eneta urbis origo & historia.
44
eneticia extructa. 8
eneticia provincia Italia. 44
eneti a Florentinis amicitiam
petunt 459. a Germanis
casi 373. bellum Ferrarien-
se parant 477. Bononienses
furtim occupant 360. Bre-
sciam adipiscuntur 215
cum comite contendunt de

Pado trajicendo 274. cum
duce Mediolanensi clama
transigunt 483. cum Floren-
tinis foedus ineunt 212. cum
Maftino bellum gerunt 110.
cum Sforcia paciscuntur
346. duci Mediolanensi bel-
lum movent 63. Florenti-
nic auxilia denegunt 460.
Florentinos bellum petunt
ab exulibus concitati 415.
Florentinos omnes ejiciunt
360. Galipolim occupant
485. municipiis variis exu-
untur 284. occupant Vero-
nam 52. Pontificis edictum
contemnunt 481. provinciis
inhiant 338. Sforcia deser-
to cum Mediolanensi. tran-
sigunt 352. superbia inflati
aliorum auxilia spernunt
283. suspicaces. 320
Venetorum ambitio 280. cla-
des inaudita a Sforcia illa-
ta 344. classis profligata-
291. classis profligata a fo-
deratis 481. cum Turcis pax
463. expostulatio apud Flo-
rentinos 359. foedus cum
Bononiensibus 331. imma-
ne odium in Florentinos 361
jus in Ferrariensem urbem
477. potentia Pontificibus
noxia 480. responsum lega-
to Florentino datum ob sti-
pendium comiti solvendum
276. superbia Mediolanen-
sibus invisa. 343
Viri Medicei continentia &
constantia

I N D E X.

<i>Constantia</i> 185. 187. ejus	<i>acti</i> 68. <i>deditione</i> inven-
<i>oratio</i> pro civib. oppressis ib	<i>tinis</i> recepti 340. <i>Hi-</i>
<i>Verona</i> à Comite Francisco li-	<i>onem</i> indignantur. 15
<i>berata</i> 291. à Piccinino oc-	<i>Volaterranorum</i> defectu 28
<i>cupata</i> 294. à Venetis oc-	<i>Vortigerius</i> rex Anglorum 4
<i>cupata</i> 32. recuperata à	<i>Urbanus</i> II. Pontif. Rom. 6
Francisco comite. 296	<i>Urbanus</i> IV. Pontif. Rom. 4
<i>Verona</i> urbi si us. 293	<i>Urbanus</i> V. Pontif. Rom. 4
<i>Veronensis</i> ager vastatus. 482	<i>Urbanus</i> VI. Pontif. Rom. 3
<i>Verus</i> Cerchias. 82	<i>Vrbes</i> à Florent. domita. 13
<i>Vespera</i> Sicula. 37	<i>Vrbs</i> Lucca defendenda 102
<i>Vistrogothorum</i> fides. 2	269
<i>Vexilla</i> classium Florentia. 67	<i>Vrbium</i> quæ Rerum pub. nom-
<i>Vexillifer</i> justitia in urbe Flo-	<i>ne</i> gubernantur status. 10
<i>rentia.</i> 76	<i>Vrna</i> in magistratibus crea-
<i>Vexillum</i> primarium plaustre	<i>dis.</i> 16
<i>vestum.</i> 67	<i>Vrsinorum</i> cum Columnæ fide
<i>Vexillum</i> sedis Pontificiæ	<i>contentio.</i> 42
<i>Guelphi</i> obtinent. 74	<i>Vrsinorum</i> familia Romæ in-
<i>Vidorum</i> insolentia. 110	<i>pit</i> florere. 38
<i>Vidua</i> comitis Hieronymi re-	<i>Vzanum</i> castrum à Florentin-
<i>sponsum.</i> 496	<i>obsessum.</i> 272
<i>Vicentini</i> in Venetorum cense-	<i>Zagonara</i> dedition. 221
<i>telam</i> veniunt. 52	<i>Zanobius</i> Belfratellinus et-
<i>Viscontiorum</i> familia. 40	<i>truncatur.</i> 257
<i>Vitiges</i> Gothorum rex. 10	<i>Zanobii</i> Pinii proditorius ar-
<i>Volaterra</i> recuperatur à Flo-	<i>mus.</i> 214
<i>rentinis.</i> 219	<i>Zenum</i> Veronenfium castra-
<i>Volaterrani</i> à Florentinis defi-	291
<i>ciunt</i> 218. à Florentinis sub-	<i>Zenonis</i> vicus. 291

F I N I S.

